Theodore
Besterman

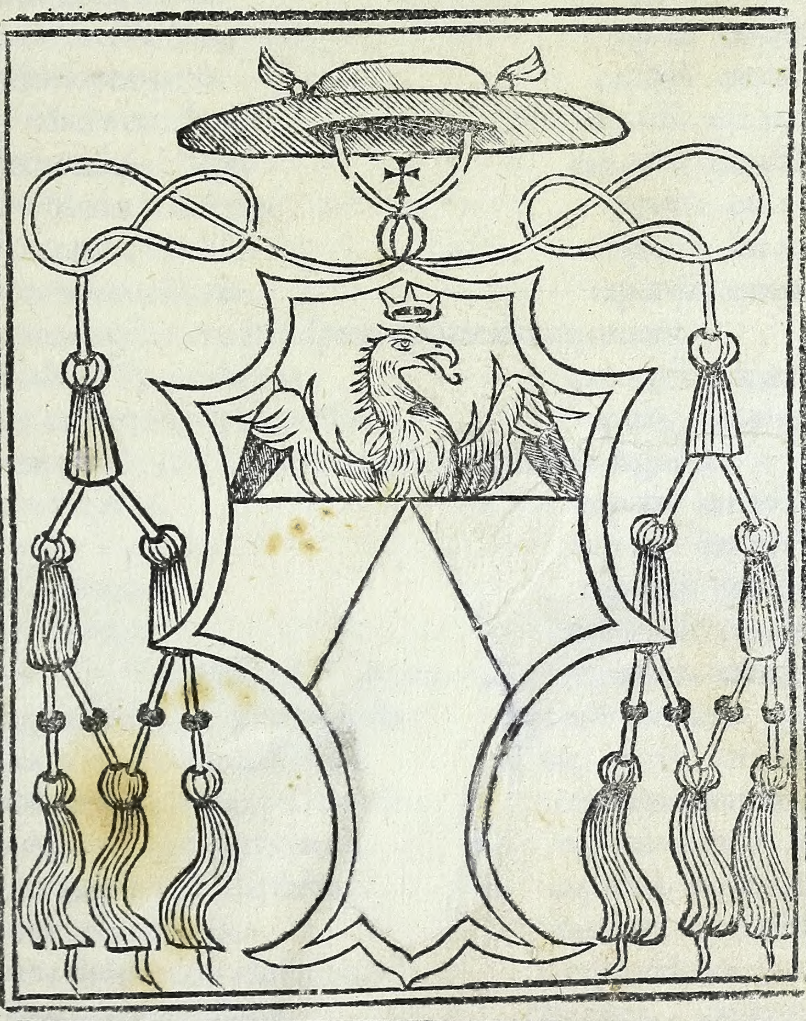
370

P. S.

Digitized by the Internet Archive
in 2015

https://archive.org/details/decachordvmchris00vige

MARCI VIGERII SAONEN SIS SAN · MARIAE TRANS TIBE · PRAESBI · CAR · SENO GALLIEN · DECACHORDVM CHRISTIANVM IVLIO · II · PONT · MAX · DICATVM ·

Capita Primi libri.

De annunciatione Virginis prologus. Cap.i. car.iii.
de angelis in genere. cap.ii.car.iiii.
De angelo Gabriele in ſpecie. cap.iii. car.v.
De deo. cap.iiii. car.vi.
De operatione dei. cap.v. car.vii.
De magnitudine dei. cap.vi. car.viii.
De dei amplitudine. cap.vii. car.viii.
De myſterio nominis Galileæ. cap.viii. car.ix.
De ſanctæ Mariæ excellentia. cap.ix. car.x.
De uirginitate an ſit uirtus. cap.x. car.xi.
De uirginitatis excellentia. cap.xi. car.xiii.
De incarnationis tempore. cap.xii. car.xiii.
De coniugii Mariæ excellentia. cap.xiii. car.xiiii.
De myſterio nominis Ioſeph. cap.xiiii. car.xiiii.
De ueracitate Mariæ & Ioſeph. cap.xv. car.xv.
De myſterio nominis Dauid. cap.xvi. car.xv.
De dignitate nominis Maria. cap.xvii. car.xv.
De apparitione angelorum: & in ſpecie quomodo apparuerit Angelus Gabriel Virgini Mariæ. cap.xviii. car.xvi.
De ueſtitu: & ornatu angeli Gabrielis. cap.xix. car.xviii.
De legatorum partibus: & legationis audientium: & de dignitate ſalutationis angelicæ. cap.xx. car.xviii.
De gratiis ſanctæ Virginis. cap.xxi. car.xviii.
De benedictione quid ſit. cap.xxii. car.xix.
De Mariæ turbatione. cap.xxiii. car.xix.
De ordine orationis Gabrielis ad Virginem. cap.xxiiii. car.xix.
De uero regno Chriſti: & eius excellentia cap. xxv car .xxi.
De reſponſione Virginis Angelo data cap. xxvi. car.xxii.
De claratione narrationis ſuæ p Gabrielem. cap.xxvii. car.xxii.
De obumbratione Virginis mariæ a ſpũ ſancto. cap.xxviii.car.xxiii.
De cõcluſione confirmationis factæ per Angelũ. cap.xxix. car.xxiiii.
De probatione concluſionis. cap.xxx. car.xxiiii.
De probatione eiuſdem concluſionis. cap.xxxi. car.xxv.
De Mariæ Virginis reſponſione. cap.xxxii. car.xxvi.

Capita ſecundi libri.

De Natiuitate domini prologus. cap.i. car.xxvii.

De officio Ioannis euangeliſtæ. cap.ii. car.xxvii.
De teſtimonio utriuſqꝫ Ioānis. cap.iii. car.xxvii.
De conuenientia & differentia nominis principio in exordio geneſis & Ioannis euangelio. cap.iiii. car.xxviii.
De Moyſi & Ioannis exordio. cap.v. car.xxix.
De natura uerbi in genere & in ſpecie. cap.vi. car.xxix.
De uerbo hominis. cap.vii. car.xxx.
De uerbo Angelorum. cap.viii. car.xxxii.
Species intelligibilis finita quomodo infinitum poſſit oſtendere. cap.ix. car.xxxiiii.
De uerbo ſecundo Angelorum. cap.x. car.xxxiiii.
De uerbo Angelorū perfectiſſimo: & de uerbo domini Ieſu. cap.xi. car.xxxiiii.
De uerbo dei quid non ſit: & quid de illo capere poſſimus. cap.xii. car.xxxv.
Verbum dei uere generari eſſeqꝫ filium dei. cap.xiii. car.xxxv.
De differentibus modis eſſendi uerbi dei. cap.xiiii. car.xxxvi.
De numero & ordine dictionū a Ioanne in quattuor primis propoſitionibus ſui euangelii poſitarum. cap.xv. car.xxxvi.
De trinitatis omnipotentia. cap.xvi. car.xxxvii.
Ratio ideaꝝ unū cōſtat ſine deo nihil poſſe fieri. cap.xvii. car.xxxviii.
Quod gratia dei omnibus creaturis eſt neceſſaria: ſed maxime rationalibus cap.xviii. car.xxxix.
Dei beneficentiam bruta non excludere: nec uita carere. cap.xix. car.xl.
Gratiam gratū facientē oibus hominibus a deo tribui. cap.xx. car.xl.
De officio utriuſqꝫ Ioannis. cap.xxi. car.xl.
De pura & prima luce. cap.xxii. car.xli.
Dei uerbum qui deus eſt mundo ſub lunari quomodo continetur. cap.xxiii. car.xli.
Gratiam dei bonis & malis īmiſſam non æqualiter in illis operari. cap.xxiiii. car.xlii.
Saluatorem qui receperunt & quomodo receperūt. cap.xxv. car.xlii.
De ſpirituali hominum regeneratione. cap.xxvi. car.xliii.
De formatione Ieſu in utero uirginis. cap.xxvii. car.xliii.
Solutio difficultatum Ieſu conceptioni & natiuitati obſtantium. cap.xxviii. car.xliii.

Declaratio per exemplum quomodo uerbum
caro factum ſit. cap.xxviiii. car.xliiii.
Ad quid uerbum caro factum ſit:ut habitator
in domo. cap xxx. car. xlv
De unigeniti dei & Virginis gloria natiuitatis. cap.xxxi. car.xlv
De ratione uirginitatis conſeruatæ in Mariæ conceptu
& ſoſpitate in parturiendo. cap.xxxii. car.xlvi.
De fœlicitate & gloria Mariæ in partu. cap.xxxiii. car.xlvii.
A quo ſit natiuitatis Ieſu gloria. cap.xxxiiii. car.xlix.

Capita tertii libri.

De Circumciſione domini prologus. cap.i. car.li.
Circumcidi cur uoluerit Ieſus. cap.ii. car.li.
Expoſitio epiſtolæ Pauli:quæ legit̃ ĩ die circũciſionis cap.iii. car.liii.
Circumciſionem animæ publice & intrepide aſſumendam retinendam
uero ſecrete. cap.iiii. car.liii.
Circumciſio ſecundum carnem quare ſit abolita. cap.v. car.liii.
Circumciſionem ſecundum carnem non eſſe legis Moſaicæ ſtatutam.&
tempus eius. cap.vi car.lv.
Circumciſio cur ſeptem peractis diebus fieret. cap.vii.car.lv.
Ieſus cur in circumciſione dictus ſit filius Virginis. cap.viii. car.lvi.

Capita quarti libri:

De Epiphania prologus. cap.i car.lix.
Q uis debeat adorari. cap.ii. car.lix.
De ratione & natura ſtellæ a magis uiſæ:& aſtrologo-
rum uanitate. cap.iii. car.lx.
Stellas non efficere:neq; oſtendere poſſe quæ aſtrolo-
gi putant. cap.iiii. car.lxi.
Adorationi quæ p̃mittere oporteat. cap.v. car.lxii
Natiuitatis Ieſu locum magna ratione fecit deus
diſcere magos ab Herode & proceribus iudeorum. cap.vi car.lxiii
Expoſitio lectionis Surge illuminare.& eius concordia cum euangelio:
concludens reſponſionem ad quæſitum. cap.vii. car.lxiii.
De inconſulta Herodis & iudeorum turbatione:
expoſitio euangelii. cap.viii. car.lxiiii.

De Herodis ſibiq; ſimilium perfidia: & pœna. cap.ix. car.lxv.
De nimia Herodis ſuperbia: & ſtulta aſtutia reſpondendo Magis. cap.x. car.lxvi.
De imitandis Magis egreſſis patriam: & abeuntibus ab Herode: ut adorent ſaluatorem natum. cap.xi. car.lxvii.
De lumine fidei: & ſpiritus hilaritate: modoq; & loco ueræ adorationis. cap.xii. car.lxvii
De præſidio ſanctorum in adoratione quærendo. cap.xiii. car.lxviii
De præmittendis adorationi ſumatim collectis ex euangelii & prophetiæ declaratione. cap.xiiii. car.lxviii.
De Magorum proſtratione dum adorant. cap.xv. car.lxix.
De ratione adorãdi a Dauid in pſalmis tradita. cap.xvi. car.lxx.
De theſauris aperiendis coram adorato domino Ieſu Chriſto. cap.xvii. car.lxx.
De elemoſyna ultro offerenda. cap.xviii. car.lxxi.
Oblationi Magorum oratio accõmodata. cap.xix. car.lxxii.
Magorum adorationi accõmodatæ/accommodata Virginis reſponſio. cap.xx. car.lxxii.
Alia Magorum oratio partem ſaltem theſaurorum ſuorum acceptari petentium. cap.xxi. car.lxxiii.
Quale aurum: thus: mirram ue offerre adorando conueniat. cap.xxii. car.lxxiii.

Capita Quinti libri.

De purificatione prologus. cap.i. car.lxxvi.
De diffinitione purificationis & pñtationis. cap.ii. car.lxxvi.
Declaratio cerimoniarum in purificatione a lege ſtatutarum. cap.iii. car.lxxvii.
De ratione triginta trium dierum purgationi minori pro partu maſculo aſſignatorum. cap.iiii. car.lxxix.
De rõne munerum oblatorũ purgationis lege. cap.v. car.lxxix.
De lege purgationis in ſpiritu ſeruanda. cap.vi. car.lxxix.
Declaratio euangelii quantum ad hiſtoriam purgationis attinet. cap.vii. car.lxxx
De pñtatiõe Ieſu declaratio euãgelii ſimul & legis. cap.viii. car.lxxx
De myſterio quinq; ſiclorum: quibus maſculi redimebantur primogeniti. cap.ix. car.lxxxi.

De commendatione & atteſtatione purificationis & præſentationis. cap.x. car.lxxxii.
De ratione ſpiritus ſancti: quem euangeliſta ſcribit fuiſſe in Simeone. cap.xi. car.lxxxiii.
Spũs ſanctus q̃uo fuerit in Simeone. cap.xii. car.lxxxiiii.
De ratione atteſtandi a Simeone ſuſcepta. cap.xiii. car.lxxxiiii.
De uera p̃nitate Ioſeph erga dñm Ieſũ Chriſtũ. cap.xiiii. car.lxxxiiii.
De Simeonis deuotione & pietate. cap.xv. car.lxxxv.
Cantici Simeonis expoſitio: & primus atteſtationis & cõmendationis articulus. cap.xvi. car.lxxxvii.
Atteſtationis & cõmẽdationis ſecũdus articulus. cap.xvii. car.lxxxvii.
Dominum Ieſum Chriſtum eſſe omnium hominum redemptorem. cap.xviii. car.lxxxviii.
Dominum Ieſum Chriſtum eſſe omnium hominum au ctorem fœlicitatis & fontem. cap.xix. car.lxxxix.
De ſufficiẽtia & efficacia meritoꝝ dñi Ieſu Chriſti. cap.xx. car.lxxxix.
Solutio difficultatis quæ uĩ eẽ in dictis Simeonis. cap.xxi. car.xc.

Capita ſexti libri.

De acceſſu ſaluatoris ad patiendũ prologus. cap.i. car.xci.
Quæ inuoluntaria dici poſſunt: aut ignoranter fieri: aut uiolenter. cap.ii. car.xci.
Dominum Ieſum ex operibus oſtendiſſe ſe non ignorauiſſe ad quid accederet palmarum die. cap.iii. car.xcii.
Dominum Ieſum Chriſtum non coactum acceſſiſſe Hieruſalem inſtantæ paſſionis tempore. cap.iiii. car.xciii.
De humili acceſſu domini Ieſu ad patiendũ. cap.v. car.xciii.
De imitanda domini Ieſu humilitate Pauli teſtimonio & doctrina. cap.vi. car.xciiii.
De gloria acceſſus Ieſu in Hieruſalem palmaꝝ die. cap.vii. car.xcv.
De plauſu turbarum Chriſtum comitantium incedentem Hieruſalem ad patiendum. cap.viii. car.xcv.
De dignitate nominis Ieſu. cap.ix. car.xcvi.
De tempore uniuerſalis glorificationis Ieſu. cap.x. car.xcvii.

Capita ſeptimi libri.

De paſſione Chriſti prologus. cap.i. car.xcix.
Neceſſitas paſſionis Chriſti qualis fuerit. cap.ii. car.xcix.
Pœnarum tantas acerbitates qua ratione pro nobis ſuſceperit dominus deus noſter. cap.iii. car.c.
De ueritate paſſionis Chriſti. cap.iiii. car.ci.
De primo dolore Chriſti ante paſſionem uero/licet imaginario. cap.v. car.cii.
De ratione ſudoris domini Ieſu: dum in agonia poſitus oraret in horto. cap.vi. car.ciii.
De dolore Ieſu in paſſione iam poſiti. cap.vii. car.ciii.
De triſtitia & cauſis eius in genere. cap.viii. car.ciiii.
De domini Ieſu Chriſti triſtitia a cœna ultima uſq; ad finem orationis in horto. cap.ix. car.cv.
Soluuntur difficultates: quæ Chriſtum pati noluiſſe cõfirmare uidentur. cap.x. car.cvi.
De dolore ſanctæ Matris domini inſtante paſſionis tempore ab imaginatione naſcente. cap.xi. car.cvii.
De ratione doloris Matris domini in cœna legali: & in ultima filii ſui. cap.xii. car.cviii.
De ratione dolorꝫ matris dñi in cruce pendentis. cap.xiii car.cviii.
Sanctam domini matrem in ſuo dolore: uel triſtitia nõ eſſe lamentatam. cap.xiiii. car.cviii.
De qualitate doloris: & triſtitiæ ſanctæ Mariæ imminẽte paſſione filii: & dum eſſet in cruce. cap.xv. car.cx.
Diſtributio paſſionis dñi noſtri Ieſu Chriſti. cap.xvi. car.cxi.
Apparatus: ſiue antecedentium Chriſti paſſionem diſtributio. cap.xvii. car.cxi.
Narratio admonitionis ex euangelio. cap.xviii. car.cxi.
Declaratio narrationis prædictæ. cap.xix. car.cxii.
De uirtute & ratione baptiſmi: & contritionis: eorumq; contubernio. cap.xx. car.cxiii.
De admonitionis domini Ieſu utilitate in humilitate fundata/& ipſius humilitatis præſtantia. cap.xxi. car.cxiiii.
De humilitatis exẽplo p̱ dñm Ieſum tradito. cap.xxii. car.cxiiii.
De figura & prophetia baptiſma præſagiente: & de imitando humilitatis exemplo a dño dato. cap.xxiii. car.cxiiii.
Admonitio facta a domino Ieſu de ſtudio humilitatis

amplectendo. cap.xxiiii. car.cxv.
Admonitionis factæ ratio: & utilitas. cap.xxv. car.cxvi.
De cœnantibus cum domino Ieſu ultimam cœnam: & munus ab eo accipientibus. cap.xxvi. car.cxvi.
Declaratio narrationis prædictæ. cap.xxvii. car.cxvi.
De ſermone domini munus antecedente. cap.xxviii. car.cxviii.
De uino in potum dato diſcipulis ante muneris exhibitionem. cap.xxix. car.cxviii.
An dominus Ieſus ſuæ matris lauerit pedes: ſicut apoſtolorum pedes in ultima cœna. cap.xxx. car.cxix.
De gratiis duabus actis a domino Ieſu: dum fregit panem: quem in ſe conuertit. cap.xxxi. cxix.
Siue creatus ſit mundus: ſiue æternus: a prima tamen cauſa primã materiam ſine adminiculo uerſari fatendũ eſt. cap.xxxii. car.cxix.
Tres aliæ gratiæ: quas fecit dominus Ieſus frangendo panem: & in ſe conuertendo. cap.xxxiii. car.cxx.
Alia gratia a Chriſto facta: dum panem conſecrauit & uinum. cap.xxxiiii. car.cxxi.
Confirmatio & declaratio eorum: quæ proxime dicta ſunt. cap.xxxv. car.cxxii.
De pñtia corporis Chriſti in ſacramẽto altaris. cap.xxxvi. car.cxxiii.
De ratione accipiendi euchariſtiæ ſacramentũ. cap.xxxvii. car.cxxiiii.
De multimoda ratione accipiẽdi euchariſtiã. cap.xxxviii. car.cxxv.
Declarantur ſupradicta: & concluditur euchariſtiæ excellentia ſuper omnia ſacramenta. cap.xxxix. car.cxxvi.
De excellentia euchariſtiæ ſecundum ſuas cauſas: & modum eſſendi. Et primo ſecundum efficientem cauſam. cap.xl. car.cxxvii.
De excellentia euchariſtiæ ſecundum quatuor genera cauſarum. cap.xli. car.cxxvii.
Præfatio ad lectores de ratione ſcribendi domini teſtamentum excuſatoria. cap.xlii. car.cxxviii.
De mentis conſtantia domini ſaluatoris in exordio teſtamenti ſui. cap.xliii. car.cxxix.
Teſtamentum domini Ieſu. cap.xliiii. car.cxxix.
De diſpoſitione legatorum & teſtamẽto domini in genere: & de fide in ſpecie: ut de primo legato. cap.xlv. car.cxxxiii.
De fructu fidei: & utilitatibus cõſequẽtibus illã. cap.xlvi. car.cxxxv.

De obedientia. cap.xlvii. car.cxxxvi.
De pace hæreditario iure: & donationis titulo hominibus a domino Ieſu relicta & donata. cap.xlviii. car.cxxxvii.
De ſpiritualibus bonis tm̃ quare dominus Ieſus condat teſtamentum. cap.xlix. car.cxxxix.
De ratione conſeruandi pacem a domino Ieſu Chriſto teſtamenti iure relictam & donatam. cap.l. car.cxxxix.
De ſecundo fundamento pacis. cap.li. car.cxxxix.
De nutrientibus: augẽtibus: & cõſeruãtibus pacẽ. cap.lii. car.cxl.
De primo nutrimento pacis. cap.liii. car.cxl.
De ſecundo nutrimento pacis. cap.liiii. car.cxli.
Declaratio ſtudii: & operis paci incũbentium. cap.lv. car.cxli.
De charitate ſecunda hæreditatis parte in ordine: ſed potiſſima intentione. cap.lvi. car.cxli.
De forma charitatis. cap.lvii. car.cxlii.
Q d' excellenter dilexerit ſuos dñs Ieſus. cap.lviii. car.cxliii.
De patientia amplectenda ad cõſeruationẽ pacis. cap.lix. car.cxliii.
De pſeuerantia patientiæ retinẽda in aduerſis. cap.lx. car.cxlv.
Epilogus legatoꝝ iure hæreditatis relictorum. cap.lxi. car.cxlvii.
De inſtitutione teſtamenti executoris. cap.lxii. car.cxlvii
De inſtitutione fideicõmiſſarii: tutoris: curatoris: & executoris teſtamenti domini noſtri Ieſu Chriſti. cap.lxiii. car.cxlvii.
Diſtributio paſſionis domini Ieſu ſecundum eius executionem. cap.lxiiii. car.cxlix.
Narratio orationis. cap.lxv. car.cxlix.
Diſtributio orationis: & partium declaratio. cap.lxvi. car.cl.
Sequeſtratio. cap.lxvii. car.cl.
Oratio. cap.lxviii. car.cli.
Admonitio. cap.lxix. car.cli.
Iteratio orationis. cap.lxx. car.cli.
Concordia euangeliſtarum. cap.lxxi. car.clii.
Figura orationis dñi Ieſu in horto cõſtituti. cap.lxxii. car.cliii.
De oratione dñi in horto prophetia Dauid. cap.lxxiii. car.cliii.
Captura. cap.lxxiiii. car.cliiii.
Capturæ diſtributio. cap.lxxv. car.cliiii.
Capturæ declaratio. cap.lxxvi. car.cliiii.
Prophetia Dauid de captura domini Ieſu. cap.lxxvii. car.clv.

Figura ſtudii capiendi dominum Ieſum.	cap.lxxviii.	car.clvi.
Proditio.	cap.lxxix.	car.clvi.
Admonitio.	cap.lxxx.	car.clvi.
Præſentatio: ſiue exhibitio.	cap.lxxxi.	car.clvi.
Prohibitio deſenſionis.	cap.lxxxii.	car.clvii.
Dominum Ieſum uirtute alicuius conſtellationis captum non eſſe.	cap.lxxxiii.	car.clviii
Examinum diſtributio.	cap.lxxxiiii.	car.clx.
Examinis narrati declaratio.	cap.lxxxv.	car.clx.
De interrogatione facta ab Anna dño ſaluatori.	cap.lxxxvi.	car.clxi.
Rñſio dñi Ieſu Annæ interrogationibus reddita.	cap.lxxxvii.	car.clxi.
De temeritate miniſtri Ieſum alapa pcutientis.	cap.lxxxviii.	car.clxii
Prophetia de temeritate miniſtri percuſſoris: & de eius caſtigatione.	cap.lxxxix.	car.clxii.
Secundum examen Caypha præſidente.	cap.xc.	car.clxiii
Diſtributio & declaratio ſecundi examinis Caypha præſidente.	cap.xci.	car.clxiii.
Teſtium conquiſitionis declaratio.	cap.xcii.	car.clxiiii
Interrogationis declaratio.	cap.xciii.	car.clxv.
Reſponſionis Chriſti declaratio.	cap.xciiii.	car.clxvi.
Reſponſionis comprobatio declaratur.	cap.xcv.	car.clxvi.
Reſponſionis deteſtatio declaratur.	cap.xcvi.	car.clxvii.
Reſpondentis damnatio.	cap.xcvii.	car.clxvii.
Vexatio declaratur.	cap.xcviii.	car.clxviii
Prophetia de huiuſmodi examine.	cap.xcix.	car.clxviii.
Concentus ex diſſonis.	cap.c.	car.clxix.
Figura ſecundi examinis: & eius declaratio.	cap.ci.	car.clxix.
Vexationis declaratio.	cap.cii.	car.clxx.
Concentus ex diſſonis.	cap.ciii.	car.clxx.
Prophetia de pœnis poſt ſecundum examen domino Ieſu inflictis.	cap.ciiii.	car.clxxi.
Figuræ harum pœnarum.	cap.cv.	car.clxxi.
Examinis tertii diſtributio: & enerratio.	cap.cvi.	car.clxxii.
Adductio in prætorium declaratur.	cap.cvii.	car.clxxii.
Cauillationes exponuntur.	cap.cviii.	car.clxxii.
Criminum prolationis declaratio.	cap.cix.	car.clxxiii.
Cauillationũ & accuſationũ iniquarũ pphetia.	cap.cx.	car.clxxiiii.

Figura de cauillis & accuſatiōe iudeoꝝ cōtra Ieſū. cap.cxi. car:clxxiiii.
Q uarti ſecundum ordinem examinis declaratio: quod ſecundum eſt a iudice Pilato factum. cap.cxii car.clxxiiii
De ueritate interroganti Pilato cur ueritas non reſponderit. cap.cxiii. car.clxxvi.
Concentus ex diſſonis. cap.cxiiii. car.clxxvi.
Præfatio in tractatum de ueritate extra cauſam habitum: ſed non ſine cauſa. cap.cxv. car.clxxvii.
Q uid ſit uerum. cap.cxvi. car.clxxvii.
De ſcientia angelorum. cap.cxvii. car.clxxxii
Secunda Pilati de Ieſu ſententia liberatoria. cap.cxviii. car.clxxxiiii.
Iterata accuſatio Ieſu a pōtificibus coram Pilato. cap.cxix. car.clxxxv.
Tertia Pilati de Ieſu ſententia remiſſoria. cap.cxx. car.clxxxv.
Diſtributio quinti examinis: qui pro numero iudicum tertius uenit. cap.cxxi. car.clxxxv.
Declaratio tertii examinis. cap.cxxii. car.clxxxv
Prophetia de ſententiis remiſſoriis: & accuſatorum iniquitate. cap.cxxiii. car.clxxxvi.
Condemnationis primæ contra Ieſum a Pilato diffinitæ narratio: & diſtributio. cap.cxxiiii. car.clxxxviii
Deluſionis Ieſu a militibus narratio. cap.cxxv. car.clxxxviii
Executionis diſtributæ declaratio. cap:cxxvi. car.clxxxviii.
Secunda Pilati contra Ieſum ſententia. cap.cxxvii. car.clxxxviiii.
Crudelis iudeorum proteruiæ declaratio cap.cxxviii. car.cxc.
Pilati inconſtantia: ſiue leuitas: & puſillanimitas. cap.cxxviiii. car..cxci.
Vltimus conatus Pilati pro liberando Ieſu. & ultima contra Ieſum ſententia. cap.cxxx. car.cxcii.
Figura liberationis Barabæ: & damnationis domini Ieſu. cap.cxxxi car.cxciii.
Prophetia de iniquitate Pilati: Herodis: & iudeoꝝ in damnatione domini Ieſu. cap.cxxxii. car.cxciii.
Executio ſētentiæ ultimæ cōtra dominum Ieſum latæ. cap.cxxxiii. car.cxciiii.
Commiſeratio pia. cap.cxxxiiii. car.cxciiii.
Societas data domino Ieſu eunti ad Crucem. cap.cxxxv. car.cxcv.
Domini Ieſu Cruci affixio dura & inuſitata. cap.cxxxvi. car.cxcv.
De titulo ſupra domini Ieſu caput in Cruce

poſito. cap. cxxxvii. car cxcvi.
Improbatio tituli. cap.cxxxviii. car.cxcvii.
Improperatio. cap.cxxxix. car.cxcviii.
Improperationis declaratio: & primo a carnificibus illata. cap.cxl. car.cxcviii.
Declaratio blaſſemiarum a p̃tereuntibus contra crucifixũ Ieſum dictarum. cap.cxli. car.cxcviiii.
Illuſionũ & blaſſemiarũ pontificũ & ſacerdotũ declaratio. cap.cxlii. car.cxciiii.
Codicilli domini ieſu Chriſti: prima particula. cap.cxliii. car.cci.
Secunda particula codicillornm domini ieſu & eius declaratio. cap.cxliiii. car.ccii.
Declaratio narrationis p̃dictæ. cap.cxlv. car.ccii.
Tertia codicilli particula cap.cxlvi. car.ccv.
Quarta codicilli particula & eius declaratio cap.cxlvii. car.ccix.
De tenebris factis paſſionis tp̃e & declaratio eaꝝ. cap.cxlviii. car.ccx.
Declaratio uerborum.ſ.deus meus:deus meus: ut quid dereliquiſti me. cap.cxlviiii. car.ccxii.
De uelo tẽpli ſciſſo & ultima condẽnatõe dñi Ieſu. cap.cl. car.ccxii

Capita octaui libri.

De Reſurrectiõe prologus cap.i. car.ccxiiii.
De Reſurrectiõe in gñe: & prio qd nomẽ ſonet cap.ii. car.ccxiiii.
De hominis reſurrectione qd ſit. cap.iii. car.ccxv.
De poſſibilitate reſurectionis cap.iiii. car.ccxv.
Quid ſit domini Ieſu Chriſti Reſurectio cap.v. car.ccxv.
De ratione unionis naturæ diuinæ cum humana ĩ domino Ieſu Chriſto. cap.vi. car.ccxvii.
De ſerie reſurectionis domini ieſu cap.vii. car.ccxviii.

Capita noni libri.

De Aſcenſione prologus. cap.i. car.ccxx.
De Aſcenſiõe ĩ genere. & ſecundum nomen quid illa ſignificet. cap.ii. car.ccxx.
De ratione ſecundum quã dominus Ieſus aſcendit in cœlum. cap.iii. car.ccxxi.
Aſcenſionis domini Ieſu amplior declaratio. cap.iiii. car.ccxxi.
De ratione loci unde aſcendit dominus Ieſus: & de ratione temporis quo aſcedit. cap.v. car.ccxxii.

De ratione concentus aſcenſionis domini noſtri in cruce ad aſcenſionem in celo. cap.vi. car.ccxxii.
De ratione obſequii domino Ieſu Chriſto aſcēdēti præſtiti. cap.vii. car.ccxxiii.
De lætitia aſcenſus ſiue aſcenſionis domini Ieſu Chriſti. cap.viii. car.ccxxiii.
Benedictionum lætitia. cap.ix. car.ccxxiiii.
Lætitia uiſionis. cap.x. car.ccxxvi.

Capita decimi libri.

De ſpiritu ſancto prologus. cap.i. car.ccxxvii.
Diſtributio dicendorum de ſpiritu ſancto ſecundum nomen. cap.ii. car.ccxxix.
Angeli tā boni q̄ mali: & animæ hominū: ſpiritus nomen rite ſortiūtur ſed nō ita ꝓprie ſicut tertia ī trinitate pſona. cap.iii. car.ccxxx.
De ratione perſonæ in genere. cap.iiii. car.ccxxxi.
De ratione perſonæ diuinæ. cap.v. car.ccxxxii.
De numero: nomine: & eſſendi modo diuinarum perſonarum. cap.vi. car.ccxxxiii.
De generatione diuina: a quo: p quid: & quomodo fiat. cap.vii. car.ccxxxiiii.
De proceſſione Spiritus ſancti. & quid ſit. cap.viii. car.ccxxxiiii.
De ratione nominum ſpiritui ſancto in ſacris litteris attributorum. cap.ix. car.ccxxxv.
De ratione perſonarum diuinarum unde ſunt tres: non plures: uel pauciores. cap.x. car.ccxxxvi.
De proceſſione ſpiritus ſancti a patre & filio. cap.xi. car.ccxxxvi.
de proceſſione ſpiritus ſancti a filio: ipſius filii teſtimonia. cap.xii. car.ccxxxix.
De miſſione ſpiritus ſancti. cap. xiii. car.ccxli.
declaratio iam dictorum. & quorſum dicta ſint oſtenſio. cap.xiiii. car.ccxliii.
de ratione miſſionis ſpiritus ſancti in triplici uiſibili ſpecie. cap.xv. car.ccxliiii.
De ratione miſſionis ſpiritus ſancti in columbæ ſpecie: in flatus halitu: & igneis linguis. cap.xvi. car.ccxliiii.

Marci Vigerii Saonenſis Sanctæ Mariæ Tranſtyberim Præſbyteri Cardinalis Senogallienſis in Decachordum Chriſtianũ/ad Iuliũ.ii.Põt.Max. Præfatio.

d Ecachordum chriſtianũ Beatiſſime pater tibi potiſſimum dedi
care debui/nõ ſolum quia Chriſti locum tenes inter homines/
& canticorũ chriſtianorum ubiq; gentium primus modulator
exiſtis.Sed etiam quia de feraciſſima doctrinarũ ſylua Sixti quarti pont.
max.patrui tui/præceptoris & pr̃is mei optimi ligna concidi:ac de ipſius
Sixti uirtutum officina ſecurim accepi:qua ligna conciderem:& inſtru-
menta quibus ea dolarem/inflecterem/componerẽ/atq; in pſalterii decẽ
chordarum formam adducerem/ab eo mihi porrecta ſunt:tãto optimi
p̃ceptoris ſtudio/ut non tam diſcipulũ q̃ filium ad diuinã philoſophiã
uideretur inſtruere.Tu quoq; pr̃ ſancte quod patruus tuus in me plãta-
uerat:creſcere & tua munificentia fructum afferre feciſti.Nam cũ primũ
inter chriſtianæ religionis cardines aſſumptus es/me egenum & uilibus
indutum ueſtimẽtis/decẽtioribus induiſti/indicans qualem me de pro
ximo reddi/& in quo ordine conſtitui tua opera uelles.Paulo.n.poſt cũ
ex prima ad regem gallorum legatione re bene geſta rediiſſes:primo ſa-
croſenatu reate habito te auctore Sixtus me Senogalliẽſi eccleſiæ epiſco
pum præfecit: unde mihi facultates ad theologiæ ſtudia proſequenda
abũde ſuppeditatæ ſunt.Omitto publica munera/quibus poſtea me ſæ-
piſſime decoraſti.Hoc unũ tacere nõ poſſum q; ubi patrui locum/ideſt
Pon.max.quartus ab illo aſſecutus es/mox arcis Sãcti angeli de urbe cu
ſtodiæ me præfectum eſſe uoluiſti.Exiſtimo ut cõmodius opi incœpto
inſiſterẽ/& meis me ſtudiis.i.diſciplinis a Sixto acceptis copioſius ĩſtrue
rem.Et nũc pr̃ ſancte q; opi finem impoſui me ſacroſanctis Cardinibus
eccleſiæ chriſtianæ tua ſola clemẽtia & in me profuſa beneficẽtia aſcripſi
ſti.Quod quid aliud fuit q̃ laboribus & ſtudiis meis in Decachordi hu
ius fabrica congeſtis gr̃am ſimul & auctoritatẽ contribuere?Accipe igit̃
beatiſſime pr̃ de fructibus plantulæ/quã plantauit patruus tuus Sixtus
Ponti.Max.tu Cardinalis irrigaſti/& Ponti.Max. ita auxiſti/ut profeſſio
mea plus ab homine ſperare nõ poſſit. Verum quia meritis de me tuis/
tuiq; animi ſplendore fructus tenuitatis meæ digni eſſe nõ poſſunt:tua
Iulia clementia dignos facias ſupplico. Nã Iulius a quo tibi nomẽ ẽ par
ua ſæpe munera/& aĩ grati puſilla indicia gratãter accepit & maxima exi
ſtimauit.Et dñs Ieſus Chriſtus/cuius officio inter hoĩes ampliſſime fun
geris duo æra minuta in Gazofilatiũ dñi a paupere uidua miſſa/deo nõ
minus grata fuiſſe confirmat:q̃ auri talenta oblata per diuites.

Eiuſdem ad Lectores præfatio.

Deus canticum nouum cãtabo tibi in pſalterio Decachordo pſallã tibi. Cantandi ratio: quæ uno nomine muſica nuncupatur: parium: diſpariumq̃ uocũ: aut ſonorũ in unum concentũ eſt aggregatio: & quaſi cõſpiratio unioq̃ perfecta: unde & numerus ſonorus dicta eſt. Q ñ multorum hominũ uocibus: aut inſtrumẽtorum ſonis: his grauibus: illis acutis: aliis quaſi mediis una conficitur melodia: ſingulis quos complectit̃ ſonis: aut uocibus: auditu lõge ſuauior: ueluti ſi multa aromata in unũ condimentũ adducta ſint: illud ſingulorũ quidem odorẽ: & ſaporẽ acutius ſentiẽtibus redolet: ſingulis uero olfatu: guſtu ue ſuauius. Sed quale eſt canticũ hoc nouum/quod nos cantare/quale ue Decachordum/in quo nos cantare Dauit rex talis ac tantus inuitat? Canticum nouum eſt canticum gratiæ noui teſtamenti: cuius inter incunabula angelus gr̃am præfatus eſt/dum Virginem ſalutans dicere incœpit. Aue gratia plena. Decachordũ pſalterium eſt decem feſti dies/quos Chriſtiana religio ad gratiarum actiones de redẽptionis beneficio/ſuo redemptori accuratius habendas domino Ieſu Chriſto quot annis in perpetuum conſecrauit. Et profecto quemadmodum per decem harmonicas chordas in unum certa ratione collectas per Decachordum/pſalterium infinitarum pene melodiarum concentus exprimitur: ita per decem dies ſaluatoris noſtri recenſendis magnalibus ſolemnius dedicatos Chriſtiana mens conditoris & redemptoris ſui ſurgit ad laudes/& de ĩnumeris eius beneficiis per denarium feſtorum dierum numerum gratias agit. In hoc igitur Decachordo pſalterio. deo noſtro nouũ canticum pſallituri chordarum ĩprimis nomina teneamus: deinceps ſingularum cõcentum & rationẽ eminentiſſimam/ſaluberrimam & iocundiſſimam agnoſcamus. Annunciatio ſiue ut apertius chriſtiane dicam incarnatio filii dei ex Virgine naſcituri in humana ſubſtãtia/hoc noſtro/immo regali prophetico/ac ſacroſanctæ catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ Decachordo primæ chordæ obtinet rationem. Natiuitas ſecundæ. Tertiæ circuncisio. Epiphania quartæ. Q uintæ præſentatio. Sextæ palmarum ſolemnitas. Septimæ paſſionis dies. Reſurectio domini Ieſu ſonoram facit octauã. Aſcenſionis eius gloria ſentitur in nona. Decimam perficit exuberãtia gratiarum/q̃bus apoſtoli ditati ſunt die penthecoſtes. Q uando in linguis igneis ſuper eos ſpiritus ſanctus adueniens mentes eorum flamma ardentiſſimæ charitatis accendit. Linguas uero inaudita ditauit eloquentia. Vnde in fines orbis terræ eorum uerba proceſſerũt: & Decachordi pſalterii de quo agere intendimus

intendimus ſonus omni melodia delectabilior per eos in omnẽ terram auditus eſt. Nemo iam ſpero admirabitur ꝙ lucubrationes has meas decem chriſtianæ religionis diebus feſtis ſolẽnioribus decantandis accommodatas Decachordum chriſtianum inſcripſerim. Nihil enim niſi decẽ chordas Chriſtiani pſalterii ſcribens pulſo: & cõcinendas aut dum concinuntur audiendas trado. Si quid uero de philoſophorum riuulis ad hæc adductum inueneris lector: ad concentum & melodiã noſtri: quin potius regii prophetici & Chriſtiani Decachordi adductũ accipe quæſo. Quod ſi minus efficaciter minus ue decẽter effeci: ueniam præſta. Vincitur enim omnis ſermo rerum multitudine: magnitudine & eminẽtia: quæ per hoc ipſum Decachordum pſalterium reſonant in eccleſia ſãctorum. Iubilo propterea in hoc mirifico inſtrumento deo meo in timore & cum tremore cano q̃ maximo quia me indignum pſaltem & cantorẽ raucum agnoſco. Et non ut re dignum tanta aliquid efficiam ſed ut ad melius concinendum poſteri aſſurgãt utcunq; ualeo pulſo. Iam primũ a me pulſatæ chordæ ſonum ſuauiſſimum & ſalutiferum attendite: & deinceps aliarum: ita enim uim uigorem & concentum earum ſuauiſſimum: nobiſq; utiliſſimum agnoſcetis.

DE ANNVNTIATIONE VIRGINIS PROLOGVS.

legatio angeli ad mariam

e XCELLENTEM LEGATIONIS GRAtiam: quam angelus ad Mariam miſſus: a ſalutatione cœpit exponere: nulla unq̃ lingua potuit pro minima parte recẽſere: nullũ ingeniũ aſſecutũ ſe fuiſſe potuit gloriari. Quis enim mundi cõplementũ/& integrũ ornamẽtum/aut uerbis explicuiſſe/aut mẽte ſe penitus attigiſſe confidat? Cuius primordiorũ uel minutiſſimas particulas philoſophi q̃tũlibet ingenioſi & ſtudiis indagandarũ naturæ rerum intentiſſimi: certa rõne aſſequi non potuerũt. Socrates cũ per omnem uitam rerꝫ ſcientiæ incubuiſſet/ſe hoc unum ſcire profeſſus eſt: nihil ſcire. Plato ad pticularia deſcendentibus deſcribenda: ſilentium indixit: quia de illis quid certum afferri poſſet credidit ignorari. Ariſtoteles ultimas rerũ differentias nobis monſtrauit ignotas: & ad ſublimiora naturæ myſteria indagãda nos quaſi talpas aut noctuas exiſtimauit. Nõ agitur per hanc p̃ſtantiſſimam legationẽ de prima rerum mundi congerie/indigeſtaq; mole aggreganda: nõ de ſuarum partium diſcretiõe: nõ de earũ ad certos numeros/menſuras/ponderaq; conuentu: ad quæ plene dignoſcenda nullum adhuc puenit ingenium. Et ſi forte qſpiam horum ſe notitiã aſſecutum fuiſſe exiſtimauit/nemo certe inuentus eſt hactenus/qui ſe cogitare poſſe p̃ſumpſerit: qũo fabricator mundi deus ille optimus maximus: quo maius aut magis cogitari nõ poteſt: qui ſine tẽpore ſemper fuit: & eẽ nunq̃ incœpit/añ nouem ſupra nonaginta quadringentos ac mille annos ſit factus homo: tot.n.nũc annorꝫ curricula reuoluuntur ab ea legatiõe fœliciſſima/quam hodie celebramus: p quã filius dei deus uerus deſcendit in uterũ Virginis: cui ab angelo dictũ eſt. Aue &c. Ea certe legatione ſuam ultimam pfectionẽ mundus accœpit: qñ architectus mundi dei filius/patris æterni ſapiẽtiæ ſpeculum/& imago/ſuo extremo opi ſe coniunxit. Nam quemadmodũ circulus tunc incipit eſſe pfectus/qñ lineæ qua concluditur initium iungitur extremo: ita creaturarũ ſeries & uarietas impmutabilis/ac certus ordo quo creata omnia connectunt̃/& inuicem reuoluuntur (ut ſuam aliqñ ultimã perfectionem aſſequeretur) Erat conſentaneũ primum increatum ue principium ultimæ creaturæ ſociari. Dei igit̃ ſapiẽtia: quæ obliquari nõ põt: ars cui nihil decidere: nihil adiici poſſibile eſt: quæ ſibi ipſi eſt rectitudo pennis: uerbũ ſuum qđ erat in principio: principiũ per quod facta ſunt

A

omnia: homini qui teſte Moyſe oĩbus iã creatis formatus eſt: ꝑ hanc ipſam legationẽ ſociauit/atq; cõiunxit: effecitq; ut idem deus ipſe qui eẽt æternus: certo tpe cũ hoĩe de Virginis utero naſcereť: deus ſimul & hõ: fieretq; principiũ finis: unde finis uniuerſi principium reꝶ oĩum dicere

B tur & eẽt. Omnes igiť creaturas hanc ipſam quã colimus legationem decet maxime uenerari: q̃ñ oẽs ſuam ꝑfectionem inde fuerunt conſecutæ. Sed ꝓter cæteras angeli & homines eam maximo ſtudio colere debent: q̃ñ præter uniuerſi ꝑfectiõem: ſpecialia & ꝓpria munera/& ampliſſima quidem per hanc obtinuerunt. Angeloꝶ numerus: qui fuerat minutus inde ſuppetias accæpit: homo qui ex toto perierat: reꝑatus eſt: & reſtitutus in ĩtegrum: euaſit in melius. Nempe q antea amicus dei per iuſtitiã originalem fuerat inſtitutus: & ſe ſua culpa eo munere ſpoliauerat: huius legationis bñficio pro innata iuſtitia grãm: pro amicitia adoptionẽ: & ius filii naturalis eſt aſſecutus a deo/q̃ñ hominis filius/dei filius eſt factus. Maius adhuc munus audite quæſo & cognoſcite quemadmodum pluſq̃ maximũ honoris gradũ huius annũciationis: huius legationis fauore/quam colimus aſſecutus eſt homo. Deum genuit a quo fuerat ĩpe creatus. Fuit hodie certe uirgo Maria mr̃ filii dei effecta: q deus ẽ uerus. Audi qd illi ãgelus dicat. Hic/hic inq̃ filiꝰ ex te naſciturus/erit magnus & filius altiſſimi uocabitur. Non falſo: neq;.n. te decet o Gabriel ſtudio adulationis eẽ mentitum. Vocabiť uere/quia erit ab æterno filius dei altiſſimi: qui humillimæ Virginis filius naſceť in tpe. Ita hõ qui in mundi primordio paulo erat ſecundum naturam minoratus ab angelis: hac die ſecundum grãm deũ generat: & rex conſtituiť angeloꝶ. In dño Ieſu Chriſto/qui eſt ſplendor gloriæ & figura ſubſtantiæ dei: cui ab initio dixit pr̃. Filius meus es tu: ego hodie. i. in æternitate quæ ſemp ꝑ̃ſens ẽ: hodieq; non ceſſans genui te. Ex ſacratiſſima uero Virgine huius annũciatiõis quã colimus bñficio: genitus eſt hodie poſt elapſos annos quinq; milia centum ac nonaginta nouem a mundi creatione iuxta Bedæ ſupputationem. Vtranq; igitur genituram in hac annunciatione celebrandam rex & ꝓpheta decantans in cythara non ĩmerito dixit. Tronus tuus

C deus in ſæculum ſæculi: ſecundũ æternam generationẽ: ſecundum tpaneam uero/Virga æqtatis uirga regni tui. De radice nẽpe Ieſſæ uirga æqtatis ac totius rectitudinis egreſſa eſt/de qua flos Chriſtus aſcẽdit: & fuit iuſtitia cingulum lumboꝶ eius: fideſq; cinctorium renũ eius qui pro ſalute totius humani generis crucẽ quaſi impii ſedem ſuper humerũ portare non recuſauit. Propter quod & deus exaltauit illum: & eo donauit nomine: quod eſt ſup omne nomen. Vt in nomine Ieſu omne genu flectatur cœ-

ctatur cœleſtium:terreſtrium:& infernorum:& omnis lingua confitea-
tur ꝙ dn̄s Ieſus Chriſtus:cuius conceptus hodie initia celebramus:eſt in
gloria dei patris.Huius igitur fœliciſſimi primordii:huius cõplementi:
huius legatiõis hoc loco decorē ĩprimis.Deĩceps ordinē attēdite quæſo.

De angelis in genere.

Onſtat certe legatiõis decus dignitate nuncii:maieſtate princi-
c pis illũ mittētis:eminētia ac gloria excipiētis:& cauſæ ſplendo- D
re:cuius gr̄a deſtinatur.Sit q̄tũlibet qui legat oratores magnus
princeps & glorioſus:ſit ĩmenſus impio is ad quē mittit̄:q̄to cã dignior
fuerit:niſi nũcius induſtria:nobilitate:auctoritateq; p̄polleat:decori le-
gationis tm̄ ſemp erit detractũ:q̄tum nuncio defuerit dignitatis.ſit nũ-
cius omni ex pte ſublimis:niſi a magno ſit principe deſtinatus:non erit
legatio ſatis glorioſa.Sint ambo ſublimes:ſi ad plebeũ uel mediæ ſortis
principem legatio dirigat̄/non erit adhuc ſatis ſplēdida.Sint tres iſti pro
modulo p̄ſtantiſſimi/opus eſt adhuc cãm eē præſtantem:ne ſit ridiculũ
tales & tantos principes:ſe ipſis:ac tam inſigni oratore minus digna tra-
ctare.Ita q̄tum his quatuor ſeu cuilibet ex his defuerit dignitatis/tm̄ cõ-
ſtabit legationem minus eē exiſtimãdam.At legatio quam ueneramur/
quatuor hæc habet omni ſplēdore decora:quæ euangeliſta narrante & a
nuncii dignitate incipiēte pdiſcite.Miſſus eſt Gabriel angelus/oĩ hoĩe ro
buſto robuſtior:omni ueloci uelocior:non auro:nõ gēmis ornatus:ſed
ĩmarceſſibili/& inſepabili fœlicitate redimitus:quæ gēmæ cuiuſlibet ni-
tore:eſt longe ſplēdidior. Omni p̄terea ſapiente hoĩe ſapiētior eſt:callet E
non ciuilia/non pontificia iura tm̄:non moralem philoſophiã/non ſer
mocinalē/non naturalē/nõ nr̄as quas dicimus artes liberales:nõ Theo-
logiã hãc nr̄am:cui ſi fides deſit:nihil iam cõſtat/ut nos tenet:nouit oĩa
quæ cõtinet mundus:nõ aliquo creato magr̄o docēte:ſed ipſo creatore
ſciētias oẽs/illi ab initio tribuente:& in ſuæ ſapiētiæ infallibilis ſpeculo
particulariũ ueritates ita mõſtrante/ut iã de illis dubitare uel incertus eē
nõ poſſit.Vide q̄ ſit hic nũcius bõis naturæ uenerãdus:nullo eget cibo/
nulla domo/nulla ueſte/nullo uehiculo/ſua mens innixa deo:ſibi hæc
oĩa p̄ſtat:ægrotare nõ põt:fallere neſcit:nullæ tendiculæ:nullæ fraudes
illũ circũuenire ſufficiunt:talis eſt ſecũdũ naturã inſtitutus:& a deo crea
tore taliter confirmatus:ut nullo cõmodo indigeat unq̄:nulla moleſtia
illũ uel ex minima pte attingere ualeat.maior eſt ergo oĩ hoĩe:nulla di-
gnitas regia:nulla impatoria maieſtas:nulla gloria pontificia illi poterit
adæquari. Hi pfecto oẽs hominũ miniſtri ſunt egētes hoĩbus:q̄bus cũ F
impare uident̄ inſeruiũt uere:ambulant:armant̄:ſudant p̄liantes:nuſq̄

quieſcunt in obſequium regni reges/& imperatores: occurrere nāq̧ hoſtibus ſemp illis eſt aīo: & ſubditos cōſeruare. Quid hoc ē aliud quæſo q̄ hominibus inſeruire? Pontifices regum & populi errata ſatagunt moderari: a uitiorum incitamentis: ad uiam uirtutis traducere: & in ea conſeruare aſſidue ſtudent: populis ac principibus ſemp̄ inuigilant: illorum gr̄a (ſi recte fungant̄ officio) noctes ducūt in ſōnes: ſudant plerunq̧ nō minus mente q̄ corpore: dum uiā dei in ueritate docēt. Fac utroſq̧ principes dico/atq̧ pōtifices a ſubditis deſeri: qualis eorum erit infœlicitas? Omnium infœliciſſimum eſt excidere regno ac gloria. Adde nunc fortunæ pericula: quæ hanc regni gloriā/& pontificiam auctoritatē ſemp uexant & conturbant: ſæpe etiam ſubuertunt & in nihilum redigunt: cum maxime ſtare uident̄. Adiice ſubditoꝝ quibus reges & pontifices inſeruiunt: ingratitudinem: qui bonitatē & clementiā principum ſemp derident: ſeueritatē ſemp oderūt. Huius nuncii nō eſt incūbere talibus officiis: angelus. i. dei miniſter & nūcius eſt. Et profecto (qm̄ ſeruire deo regnare ē) ſunt pluſq̄ reges: illi ſpūs fœlicitate pleniſſimi: q in ſublimibus cœli miniſteriis deo inſeruiūt: ſine labore: ſine tedio: nō ad principis aliquam comoditatē: cui nihil pōt accedere cōmodi: ſed ad ipſoꝝ lætitiā/gaudium & indicibilem cōmoditatē. Tanto igit̄ dignior ſecundū naturam eſt nūcius/hodie ad ſacrā Virginem miſſus omni rege (qm̄ in rege laudant̄ uires corporis/& animi dotes) q̄to eſt omni hoīe robuſtior/agilior/uiuacior/prudentior/ſapientior. Quanto minus falli pōt: minus fallere ei opus eſt: q̄to præterea optabilius & dignius eſt deo principi ſūmo optimo/maximo ſeruire: q̄ ſtolidæ plebis tractare negocia/atq̧ dirigere. Satis apparet nunciū legationis huius quam hodie colimus: fuiſſe
G ſupra hoīes omni dignitate redimitum. Meminerimus nūc illum inter beatos ſpūs fuiſſe digniſſimum. Ita conſtabit dignitati nuncii hac in legatione nihil adiici potuiſſe: quod inter creaturas ſit numeratū. Dionyſio areopagita magiſtro tres conſtat eē in angelis hierarchias. i. ordines ſacros/& ſingulas tribus choris eſſe contentas: conſtat etiam ſingulos ordines & ordinū choros ſimul & ſigillatim angelos dici: & tn̄ ſecundū choros oēs ordines eoꝝ appropriata nomina ſortitos eē. Vltimum uero chorum inferiorem ſolius angeli noīe deſignari. Itaq̧ eſt angelus iuxta Dionyſium nomen generis & naturæ cōis: dum oēs ſbæ ſine corpore cōſiſtētes: intellectu & uoluntate cōſtantes/chriſtiano noīe ſunt angeli nuncupatæ. Eſt etiam quaſi nomē ſpeciei & naturæ particularis: qn̄ ſpirituum beatoꝝ chorum: cuius eſt dei decreta erga particulares & priuatos homines dirigere & moderari. idem Dionyſius appellauit angelos nominum

penuria

penuria:uel potius humani ingenii tenuitate id faciente quæ tñ excuſa-
bilis eſt quoniã angeli ſupiores:hoꝝ officio quotiens deus iubeat fun-
guntur.Ita qui nomen ab ope impoſuit ordinibus angeloꝝ:nomẽ pro
prium illi ordini nõ dedit:cuius opus uidit omnibus eẽ cõmune.Eſſet H
hic opepretium hierarchiarum noĩa & ipſaꝝ per choros diſtributiones
adducere:ſed quoniã nos ad alia uocat ſolẽnitatis ratio:& cum de ſãcti
Michaelis apparitiõe tractabimus:huic rei locus erit accõmodatior.Per-
ſuaſum nunc habeamus nouem ordines angelorum ſic eẽ diſpoſitos ut
quemadmodum hierarchia ſupior natura & gratia præſtantior eſt infe-
riori:ita ĩ qualibet Hierarchia chorus ſupior ſit ĩferiori dignitate & mu-
neris rõne præſtantior.Adhuc in eodẽ choro hæc eadem ratio uigere cre
denda eſt.Sicut.n.euntibus ad impfectum.i.magis accedentibus ad ma
teriam:ſemp eſt maior impfectio:ita accedentibus magis ad formam &
efficientem ac finientem cauſam:maior eſt perfectionis cumulus.

De angelo Gabriele in ſpecie.

Ngelum qui miſſus eſt hodie ad ſãctam Virginẽ de ſubliſſima I
a hierarchia duabus eminẽte:& ſublimiori huius hierarchiæ cho
ro:ſui uero chori ſpũm eminentiſſimum fuiſſe:nunc ſi potero
uobis rõne monſtrabo.Qui ruinæ humani generis dedit initium:fuit
ꝓculdubio oĩum dæmonum peſſimus:draco ille magnus quo duce ad
uerſus pietatẽ factum erat paulo añ ꝑlium magnũ in cœlo.Nam qui rui
næ angeloꝝ p id ꝑlium cãm dederat/& ſui ſibiq̃ adhærentiũ loco/hoĩes
ſufficiendos uidebat:conatus eſt inde totis uiribus hoĩem deturbare:uñ
ipſe fuerat ꝓfligatus.Eſt certe peculiare inuidiæ ꝓpoſitum:bono quod
amiſerit neminẽ uelle potiri:malleq̃ nõ eẽ:q̃ alicuius unq̃ cedere uſui.
Vt igit̃ ruinæ hoĩs inſtauratio rñderet/conſentaneum fuit optimũ ange
lum:opus repationis mulieri pſuadere:niſi crediderimus ſanctoꝝ ange
loꝝ charitatem erga hoĩes minus ardere:q̃ cõtra nos ardeat dæmonum
inuidia:niſi etiam pſuaſum habuerimus excellentiſſimum oĩum ange-
lorũ:ſui collegii repationẽ quæſiuiſſe frigidius:q̃ peſſimus dæmonũ illã
ardentius ꝓhibere conatus ſit.Quãto pterea opus eſt factu difficilius: K
tanto copioſiora & grauiora teſtimonia ad eius pſuadendã poſſibilitatẽ
oportet adhiberi.Huius porro legatiõis opus/oẽm excedit creaturæ uir
tutẽ:eſtq̃ creditu longe facilius mundum eſſe creatũ:q̃ creatorẽ mundi
tenuem fieri creaturã.Debuit igitur ſublimiſſimæ creaturæ teſtimonio
aſtrui.Adiice ꝙ ſi gratiam examiamus/nulla unq̃ gr̃a maior apparuit:q̃
deũ in utero fœminæ hoĩem fieri:maxime uero gr̃æ nuncius qs eſſe põt
accõmodatior q̃ creatura gr̃tiſſima gr̃am facienti:Nulla aũt tũc deo erat

gratior creatura: q̄ oĩum angeloꝝ eminentiſſimus: quare illũ decuit hãc gr̄am nunciare. Et adhuc media tãto extremis oportet eẽ uiciniora: q̄to illa ab inuicẽ magis diſtãt. Deus & hõ extrema/legatiõe iũgenda/maxie diſtant. Nihil aũt eſt deo ꝓpinquius ſecũdũ naturã optimo angelo qui Chriſto dño erat ꝓpinqſſimus mox futurus ſcdm gr̄am. In noĩe nanq̧ dñi Ieſu oẽ genu flectẽdum erat. Ipſeq̧ Ieſus aſcẽſurus erat in gloriã dei p̄ris: & eius humanitati inter oẽs angelos eminẽtiſſimus ꝓpinquior eſſe debebat. Excellẽtiſſimæ quoq̧ charitatis opus quis rectius potuit nũciare? quo miniſtro cõpleri decuit magis/q̄ creatura ſup oẽs quæ tunc erãt charitate pleniſſima? Supremus tertiæ hierarchiæ angeloꝝ chorus charitate a Dionyſio areopagita p̄pollere monſtrat᷑: & inter illos excellentiſſimus/ea altius flagrare credẽdus eſt. Huius uero legatiõis effectus a charitate erat: q parẽ hr̄e nõ p̄ōt: ergo eius nunciũ decuit eẽ angelũ tertiæ hierarchiæ oĩbus ſui chori ſpiritibus eminentẽ. Qui p̄ter hæc pacem cõponere ſtudẽt: & principis iniuriã reſarcir᷑: q̄to diſſidiũ diutius pdurauit/& acrius incruduit/ptibus magis affectos ſolẽt adhibere miniſtros. Huius legationis finis eſt dei gloriã ſecundũ ꝙ in creaturis elucere dignoſcit᷑ in cœlo & in terra reſtituere & reſarcire pacẽ inter deum & hoĩes: ĩter angelos itẽ & hoĩes componere: cuius rei inditium eſt manifeſtũ ꝙ naſcente dño Ieſu Chriſto ſancti angeli cantauerũt. Gloria inexcelſis deo: & ĩ terra pax hoĩbus bonæ uolũtatis. Quis dei gloriæ ſtudioſior eſt: q̄ ſeraphin princeps? Quis ſanctos angelos? qs hoĩes maiori amore ꝓſequit᷑ q̄ ille angelus qui primus eſt inter amantes ardẽtiſſime? Hunc igit᷑ conſentaneum eſt huic legationi fuiſſe deſtinatũ. Nuncium ẽt in re omniũ maxime inſolita & inaudita decet partibus maxime eẽ domeſticum: ut rei nouitatẽ releuet familiaritas mediatoris. Huius annũciationis opus: nouũ eſt & ĩſolitum illud qđ fecit dñs ſuper terram. Fœmina nempe in ea circũdedit uirum. Spũs aũt in eminentiſſimo choro angeloꝝ ſupeminens deo eſt familiariter pro nr̄o intelligendi modulo cõiunctiſſimus: hic ẽt Virgini Mariæ (qđ nouerat dei ſapientia) futurus erat ꝓpinquiſſimus: qm̄ exaltanda erat de ꝓximo ſup omnes choros angeloꝝ ad cœleſtia regna/atq̧ filio ſuo ſic ſocianda: ut ſtatim poſt filiũ poſita in ſupremo angeloꝝ choro eminẽtiſſimo illic angelo añiret: eẽtq̧ illi quaſi collega gloriæ q poſt eam ſup oẽs creaturas diuio ardebat amore. Quare pro rõne ordinis: ut releuatio hominis ruinæ rñderet/pro ſtudii paritate: ut ſicut peſſimus dæmonũ ſuis obſeq ſtudens obfuit nobis/ita optimus angelorũ ſuis cõſulẽs nobis eẽt auxilio: pro difficultate negocii: ut q̄to opus minus credibile/magiſq̧ ĩpoſſibile uidebat᷑/nũcii auctoritate fieri poſſe cõ

ſtaret:pro grã magnitudine:ut maximã grãm gratiſſimi miniſterio nũcii:non tm̃ genus humanum:ſed orbis terrarũ uniuerſus aſſequeretur:pro extremorũ diſtantia:ut maxime inter ſe diſtãtia medio illis maxime propinquo adducerentur in unum/pro charitatis in opatione eminentia:ut ſummum charitatis effectũ chariſſima deo creatura nunciaret:pro finis intentione:ut opus annunciaret nuncius:qui eius fructum ardẽtiſſime expectaret:pro rei nouitate:ut rem inſolitam penitus maxime familiaris utriq; parti aptius pertractaret. Conſentaneũ uidetur angelum hũc/qui ad Virginem miſſus eſt omniũ qui in cœlo ſunt beatorũ ſpũum eſſe glorioſiſſimum. Hoc & ipſa nominis rõ mãifeſtat. Sonat enim Gabriel/ut Hieronymus ſcribit/uirtus mea deus:uel fortitudo dei:ſeu confortauit me deus:aut cõfortatio mea deus:quorũ primum:tertiũ/& quartum:q̃uis ſono uocis differant:re tñ conueniunt:qm̃ uirtutis eſt confortare:& confortationem ampliſſimã afferre uirtutem/uirtuoſus expitur in dies. Quis ſibi quæſo rectius põt dicere deum afferre uirtutẽ? qs ſe a deo uerius aſſerat confortatum? qs dicat efficacius deum eẽ cõfortationẽ ſuã? q̃ ſpũs ille ſeraphicus:inter quem & deũ nullus eſt mediator? Certe hierarchicus ordo inter intelligentias maxime inde cõſtare dignoſcitur/q; inferiores dei munera per ſupiores recipiunt:& q̃to eſt angelus ſupior/tanto minus ab angelis/plus a deo illum conſtat accipe. Angelus igitur omnium eminentiſſimus:ab aliis angelis nihil aſſeqtur:deo illi p̃ſtante omnia:quare deum dicere ueriſſime poteſt uirtutem eẽ & confortationem ſuam:& per antonomaſiam ſe prædicare a deo præ omnibus ſuis participalibus confortatum. Quod uero ſecũda interpretatione dicit Hieronymus Gabriel reſonare fortitudo dei/ſi recte intelligatur/nõ ſic accipi poteſt/ut deus per illum fortior euadat:quoniam nullo extrinſeco fit deus melior. Dicitur ergo fortitudo dei:nõ quaſi forma qua deus ſit fortis:ſed quia dei fortitudo maxime demonſtratur:ſicut elegantiſſimum opus artificis pfectiſſimi:artis dr̃ & artificis uirtus:qa utriuſq; uirtutẽ oñdit:non efficit/manifeſtat/non cauſat:ſed ab ipſo artifice effectũ eſt:& artis rõne cauſatur. Porro cũ apud ueteres fortitudo generalis eẽt norma uirtutum:ut qui fortis habitus eẽt:omnes uirtutes cõplexus eſſe uideretur:nõ immerito Gabriel dr̃ fortitudo dei:qñ dei bñficentiſſima uirtus in illo maxime & puriſſime ſine alterius creaturæ admiculo cumulatiſſime declaratur. Itaq; ſi nuncio q hanc ad legationẽ quam colimus exequẽdã miſſus eſt/ſui nominis rõ plene cõſtat:illum oportet oĩum angelorũ fuiſſe excellentiſſimum:cum illi pfectiſſime ſit deus uirtus & confortatio:& per excellentiã ſit cõfortatus a deo/ſitq; ipſe fortitudo dei:in quo.ſ.dei forti-

Gabriel

M

N

tudo & uirtus uniuerſa maxime demonſtratur. Hic igitur ſpūs q dei eſt ſumma (ut diximus) uirtus & confortatio: qui eſt dei fortitudo: cōfortatus a deo / in quo diuinæ fortitudinis uigor ſine intermedio ampliſſime ſplendet: huius legationis nūcius & orator eē debuit: quæ ad uniuerſi uirtutem pficiendam: ad angelorum & hominum confortationem & fortitudinem inſtaurandam deſtinata eſt. Et de nuncii dignitate dixerimus hactenus: qui ingreſſus ad Virginem dixit. Aue &c.

De deo.

O e Ius qui hunc excellentiſſimū nuncium deſtinauit: gloriā ſi poſſumus iam inſpiciamus. Miſſus eſt angelus. Gabriel a deo. A rege? Minime: ſed ab eo / qui terribilis ē apud reges terræ: regibus præſidente: cui non tm̄ homines: ſed etiā angeli ſeruiūt. A pontifice maximo? adhuc minus: hic ſacerdos corruptibilis ē: circūdatus infirmitate: q quemadmodū pro populo: ita pro ſe ipſo offerat dona & ſacrificia ꝓ peccatis: qui licet īpatoribus bn̄dicat: id agit ut uicarius: non ut primus. Præſidet papa in eccleſia militāti ut uicarius: deus eſt cuius gerit uices: q eccleſiā militantē qn̄qꝫ fluctuare pmittit: triūphantē ſine turbie: ſine fluctu: ſine mentis anguſtia: ſūma cum tranqllitate: & bonoꝝ oīum affluētia moderat᷑: falli pōt: fallitur qꝫ ſæpe papa. Deus neqꝫ falli: neqꝫ fruſtrari uiſus eſt unq̄. Si regum legatiōes pro regni amplitudine celebres ſunt / ſi impatoꝝ legationes pro auctoritatis maieſtate regiis p̄feruntur / ſi papæ legationes oīum p̄ſtantiſſimæ pro ſanctitatis opinione / pro qꝫ fauore religionis. Deus regnat p uniuerſum terraꝝ orbē: eius impio ſubiecta ſūt ſubterranea: terreſtria: atqꝫ cœleſtia: ſanctus ē ſanctoꝝ: & totius religiōis pmanens / & nunq̄ defecturus princeps: quare ſi mittentē inſpicias: eius legationē oīum uidebis excellentiſſimam. Vis adhuc ſcire q̄tus ſit deus? P cogita quid ſit. Deus eſt ex nominis ſignificatione actu ſemper operās: ignis ue cōburens. Hinc dn̄s Ieſus Chriſtus dixit. Ignem ueni mittere in terram: & qd uolo niſi ut ardeat? Quod uero ſe facturū dixerat: maniſeſtiſſime cōpleuit: qn̄ diſcipulis oibus cōgregatis in unum apparuerūt paulo poſt aſcenſionē diſpartitæ linguæ tanq̄ ignis / ſeditqꝫ ſupra ſingulos eoꝝ: & repleti ſunt ſpū. ſ. Sed redeamus un̄ diſceſſimus. Deus & actu opans idē ſonant: ſed qd operat᷑? Bonū. Bona etenim arbor nō pōt malos fructus facere: neqꝫ a bōa cā malus unq̄ ſurgit effectus. Optimi certe eſt optima adducere: optimorū uero oīum eſt deus condimentū: quare opationes & opa dei optima eē negare nō poſſumus. Hinc ē ꝙ Moyſes deo plenus dixit. Vidit deus cūcta quæ fecerat: & erāt ualde bōa. Si quæris qn̄ opatur? Rn̄deo. Semp. Non opatur hodie aut cras: quia nō habet

cras neqꝫ

cras neq heri:cui ſemp eſt hodie:ſemp nunc.Deus igitʳ qui eſt ſupra tē-
pus:& ſine tpe:qui eſt ante ſæcula:qui æternus eſt.Si qd/imo quicquid
opatur:nunq̄ deſinit opari:& licet opata ptranſeant:licet creaturæ uariē
tur:deus tñ inuariabilis eſt:ſicut apte monſtrabimus in ſermone penthe
coſtes de ſpũs ſancti miſſione tractantes.Non qeſcit deus qa fatigari nō
pōt.Labor.n.naſcitʳ uel a debilitate uirtutis/uel a reſiſtētia rei circa quā
operando uerſatur.Dei uirtus eſt robuſtiſſima:immēſiq uigoris:illi re-
ſiſtere non ſufficit aliqua creatura:immo neq omnes ſimul. Deus non
dormit quia ſenſu caret corporeo:cuius eſt ſoporem excipere.Homo di
uertitur ab opere:ut cibum ſumat:p ſe ipſum durat deus:utpote cui ni-
hil decidere pōt:nihil per cibationem addi neceſſe eſt:ab uno opere per
aliud & ꝓpter aliud non diſtrahitʳ:non detinetur:quo minus opa una/
unoq opandi contextu ſimul operetʳ uniuerſa:qm̄ uirtus eius infinita
finiri aliquo finito ope nō pōt.Iſta eſt igitur plena dei nominis rō:actu
uno pfectiſſimo:infinitoq ſemper opans:nunq̄ ceſſans:operans autem
bonum immo optimum:ubiq gētium:ubiq terraꝝ/& in oībus rebus.

De operatione dei.

s Ed qūo uerū erit qdʳ dixit Moyſes:Reqeuit deus die ſeptimo:
ſi ſemper opatur:Q ūo etiā ueꝝ erit qdʳ ueritas dicit:Pr̄ meus
uſq modo operatʳ & ego operor.Nō.n.uſq modo opari quē-
piam dixeris:q nunq̄ ceſſat ab ope.Q ñ dicit Moyſes. Cōpleuitq deus
die ſeptimo opus ſuū:non debet intelligi hoc ſeptimo die aliqd creatu-
rarum pfectiōem complēs deum addidiſſe creatis. Oīa.n.ſex diebus ad
pfectum adducta fuiſſe:eodē Moyſe paulo añ ſcribēte docemur.Cōple-
re ergo deū die ſeptio opus ſuū:eſt illū creaturis die ſeptio nihil adiicere
amplius:ut Moyſes ipſe declarat:ut liqueat qualis a ſe ſit pfectio:die ſe-
ptimo de rebus p̄dicata creatis:qualis etiā reqes creatoris ea die fuerit:ne
ſit in ambiguo:ab uniuerſo ope qdʳ patrarat tandem illū reqeuiſſe com-
memorat.Si igitʳ ceſſare a patrato ope eſt reqes patratoris.Si hæc requies
eſt res patratas eſſe pfectas:ſatis conſtat rerum pfectionem quam ſcribit
Moyſes:die ſeptimo factam:non eē aliud q̄ rebus creatis nihil amplius
ea die uel in poſterum ſuperadduci.Cum autem ad omnes creaturas ef-
ficiendas & conſeruandas ſit una operatio:ac ita una:q plures eſſe oīno
non poſſint(ut oñdemus temporaneam ſpũs ſancti miſſionē in ſermo
ne penthecoſtes declarādo)eadē opatione illum cōſeruare qua ꝓducit
neceſſe eſt.Non ceſſat aūt conſeruare:ergo opari non ceſſat. Ceſſat tamē
operatio ſup aliquod tranſire:in quo prius uerſata eſt. Veluti ignis fer-
uere faciens aquam:& in feruore cōſeruans ubi iam feruere incœperit.

Q uieſcit.i.ceſſat calorem immittere.Q m̄ illā ampliorem cape nō ſufficit.Non deſinit aūt idem ignis calidā feruentemq; aquam pſtare cōtinue & tn̄ una actio eſt/quæ calorē inducit:& cōſeruat inductū.Sic & paleam aquæ feruenti īmerſam calefacit ignis/nō noua opa ſed iam pacta/dum per feruorē quē aquæ ſupinduxit/paleam calefacit. Ita per omnia deus reqeuit.i.deſtitit die ſeptimo nouam pfectionē creaturis inducere: quia tm̄ dederat die ſexta:q̄tum illæ cape poterant.Non reqeuit tributā cōſeruare:qa ſicut aqua ab igne remota mox deferuet:breuiq; calorem amittit:& redit ad priſtinam ſociā ſibi frigiditatem/ita ſi a dei conſeruatiōe dimoueatur creatura:mox feruorē & calorē.i.oēm pfectionē amittit:& in nihilū uel in confuſam materiā de qua ſumpta eſt:uertit᷑. Si qs item in ſpeculo aſpiciat continue:& interim in eo nouæ pn̄tentur imagines/priores abſcedant:deſinet uidere priores quæ abierūt:nouas quæ ſup inductæ ſunt uidere īcipiet:rurſus priores uidebit mutatas:ſi illæ remanentes uarient᷑:neq; alium ſiue nouum actum uidendi ſuſcipiet.Ita opatio diuina nō tranſit/non ceſſat/aut incipit. Tranſeūt aūt creata oīa: ceſſant:& incipiunt:quæ eius eſſentiæ & opationi pn̄tantur & compantur ſub ea fluxus rōne qua imagines lucent in ſpeculo:qd᷑ mutatis imaginibus non mutatur.Reqeuit ergo deus ab opere die ſeptimo:qn̄ eius operatio ſuper nouas rerum ſpēs:non tranſiuit ut fierent. Permanſit in ope:qn̄ creaturas conſeruare non deſiit:qn̄ per ſpēs iam creatas illas uariauit:uariatq; quottidie:eadem penitus opatione qua cuncta creauit. Hoc eodem ſenſu opus eſt ītelligi:quod dixit dominus Ieſus Chriſtus. Pater meus operatur uſq; modo & ego opor.Non ſic enim dicit ut poſt modum non operentur.Q uoniā per incarnati uerbi myſterium operabantur ambo cum ſancto.ſ.humani generis redemptionem quādiu uerbum erat inter homines homo paſſibilis.Deinde iam factæ redemptionis conſeruationem operari non ceſſant:q̄uis ultra non redimāt. Deus ergo ſic requieſcit ab opere:ut ſemp ſit in ope:ſic opatur uſq; modo:ut poſtea nunq̄ deſinat opari.Nunc quoniam principis excellentiſſimi eſt: an̄ omnia ſe p̄ſtare bn̄ficium:hæc porro bn̄ficentia ope maxime cōſtat. Deus qui in oībus bona oīa ſemp operat᷑(ſicut nomen eius importat) uere princeps oīum excellentiſſimus eſt.Huius excellentiam alia quoq; ipſius nominis ſignificatio manifeſtat:ignis nanq; cōſumēs deus ſonar᷑ uidet᷑:atteſtationibus Moyſe legis latore ſapientiſſimo:atq; Paulo legis emulatore & euāgelii p̄cone celeberrimo.Ceſſat ab ope terra multotiēs: quæ ſemp torpet:niſi hoīum cœli ue bn̄ficio aliqd opari cogatur:ubi eā poſueris:illic penitus īuenies immotam.Aqua quæ terra mobilior licet

S

ſit:tamen

ſit:tamen & ipſa concluditur & ociatur & marceſcit ſæpe:niſi motus bñ
ficio conſeruetur. Aer facile mobilis eſt:non ſine difficultate clauditur:
clauſus uero marceſcere uſq; ad peſtilentiam inferendam comptus eſt.
Ignis nulla rõne quieſcere põt:non marceſcere:nõ ceſſare ab ope:aut.n.
calefacit aut illuminat:aut ardet:aut cõſumit:aut ſimul hæc oĩa facit:cõ
cludi nõ põt diu:& certe illum facilius extingues q̃ diu includas:q̃to.n.
magis tegit̃:tanto magis æſtuat. Hic ſi ſub cinere uel alia materia clau-
ſus extinguit̃:non ſua natura:ſed imbecillitate materiæ:cui fuerit ſocia-
tus id patit̃. Huius rei argumentũ ẽ:qđ in aliqua materia diutius/in ali
qua breuius durat:cũ.n.utrobiq; ſit par ignis ſb̃a/nõ ẽ cur illa utrobiq;
pari mõ non duret/niſi ꝙ materiæ nõ ſunt pares. Q uare ſi igni materiã T
dederis:quæ illum ꝑpetuo ferre ſufficiat/nunq̃ extinctũ:nunq̃ ocioſum
inuenies. Hinc ego exiſtimo ignem inferni extingui nõ poſſe:& crucia-
re ꝑpetuo:qm̃ materia in qua ardet ſemp̃ durat. Sed quorſum hæc? Ne
deum ignẽ hunc ĩmerſum materiæ crederemus:qui materiæ defectu cõ
ſumit̃. Vbi igit̃ dictũ eſt deũ eẽ ignẽ merito adiecit Moyſes:adiecit Pau-
lus apoſtolus conſumentem:conſumit q̃dem oĩa:ſe ipſo penitus ĩmuta
to. Certe ſicut nulla res ẽ:quæ ſe ipſam gignat ut ſit/ita nulla põt eẽ quæ
ſe ipſam cõſumat oĩno. Deus ergo q ignis conſumẽs p antonomaſiã dr̃:
a nullo conſumit̃:non.n.cõſumitur ab eo qđ ipſe cõſumit:neq; ipſe ſe
cõſumit:qa incõſumptibilis eſt/ſemp̃ idem ꝑmanens:& oĩno ſe hñs ut
prius:ꝑpetua æternitate penitus ĩmutabilis. Cũ ergo deus ſit actu ſemp̃
omnia in oĩbus bona & bene opans:ſic in illis opatur/ut nullum entiũ
aliq̃d operet̃ in illo. Conſumit ergo oĩa:mutat & uerſat:a nullo ullate-
nus cõmutatus:ſic intelligendo deũ eſſe actu opantẽ ignemq; conſumẽ
tem apparebit ex parte q̃ magnus ſit deus:qui Gabrielem angelũ mittit.

De magnitudine dei.

Is ſcire melius q̃tus ſit iſte deus? Eſt quo maius cogitari nõ põt. V
u Q uis eſt quæſo qui oĩa cogitare ſufficiat? Numera maris hare
nam:pluuiæ guttas:terræ puluerem:herbaꝶ folia:radicum põ
dera:arborum frondes:ramorum figuras:ſint hæc minima ſcitu non di
gna. Numera terreſtrium animaliũ effigies:& membroꝶ uarietates:nu
mera piſciũ diuerſitates:iuncturas:& ſquamas:numera auium formas:
plumas & pennas. Sint hæc minus digna:& ad quæ intellectus hoĩs no-
lit intendere:numera ſtellas cœli ſuorũq; motuum rõnes & põdera:nu-
mera hoĩum effigies:mores & cogitatus:numera ſi potes capillos:uillos
minutias cõpagũ corpis tui:certe nõ potes. Actu opans deus:igniſq; cõ-
burẽs & cõſumens:oĩa numerat hæc:maior eſt ẽt oĩbus iſtis. Q uid ita?

Q uia omnium efficiens cā: & cuius gratia fiunt omnia: maior eſt effe-
ctu quocunq; ſemp: & melior. Actu opans: omnia hæc cōſumēs ut libet
ac uerſans: illis eſt cā eſſendi: creſcēdi: ſtandi: decreſcēdi: & deficiēdi. Ma-
ior ergo eſt q̄ quiuis hominum cogitatiōe aſſeq poſſit: immo uero q̄ qli
bet angelus cogitare ſufficiat: neq; Gabriel ipſe: qui a deo miſſus eſt ho-
die: cogitare pōt ad integrū magnitudinē dei. Q m̄ & ipſe finitus: tātas
uarietates rex̧ q̄s attulimus numerare & certa rōne ſimul aſſeq nō pōt.
Si uis exploratū hr̄e q̄tus & qualis ſit/q hodie Gabrielem ad Virginē mi
ſit: cogita q̄tūlibet magnū q̄tūlibet bonū potes: & dic deū melius eē illo:
nō duplum aut quadruplum: ſed in īfinitū. Vt primū uero modum ali
quem ſtatueris/certus eſto: id longe minus eē q̄ deus. Eſt.n. deus ita ma-
gnus q; eo maius ne dum cogitari: ſed imaginari quidem non pōt: om-
ni aūt cogitato ab homine uel ab angelo idē ipſe q cogitauit maius ſuffi
cit cogitare. Duplum.n. ac triplum: & per numeros quoſlibet auctū: co-
gitatæ a ſe rei pōt (ut expimur) noſtrum quiſq; cogitare. Q uare ſi deo
maius cogitari non pōt: deum nulla creatura poterit cogitare: q; ſi forte
ratione te aliqua aut modo exiſtimas: deus qūo ſit: qd ſit: quantus/qua-
lis ue ſit agnouiſſe: falleris certe. Et ne ego te decepim fateor plane & af-
firmo nihil me dixiſſe: neq; ab aliquo poſſe dici: quid ſit deus: uel quid
dei magnitudinē aut bonitatem attingere poſſit. Ab illo plus diſtāt om-
nia: quæ eius declarandæ īmenſitatis grā attuli: q̄ omnes ſimul cogitare
poſſimus. Fateor palā me plene deū non cognoſcere: & cognoſcere non
X poſſe: certiſſime ſcio: & hoc unum habeo pſuaſum/intelligere nō poſſe
qd ſit deus. Q uo quæſo modo ſcintilla tenuiſſima totius ignis ardorē
in ſe poterit concludere? Certe quicqd mens capit/finē habet: & qcquid
ego intelligo/hoc ego finio: atq; mentis meæ ambitu cōcludo. Deū aūt
q īfinitus ē: cuius magnitudo & uigor a nobis plus diſtat: q̄ totus ignis
q in mūdo eſt a uagāte fauilla: qūo mēte nr̄a (quæ lucis totius ſcintilla
uix eſt) cape poterimus? Si caligant ad lumē ſolis huius corporei oculi
corporis/Q ūo mentis oculi durare poterūt ad ignē illū intellectualēq;
fulgorem: cuius eſt cuncta pficere: atq; cōſumere? Perſuaſum igitur ha-
beamus eū qui hodie angelum Gabrielem miſit ad Virginem/omniū
quæ excellentiam aliquam habent eſſe præſtantiſſimum: quia maius eo
intelligi non poteſt: immo magnum eſt quod intelligi iam non poteſt.

De amplitudine dei.

Y h Acc agnouit ille qui dixit. Deus eſt ſpera intellectualis cuius cē-
trum ubiq; eſt: & circūferētia nuſq̄. Spera ſolidiſſima figura ē:
ſibiq; ſimillima ſine angulis cōſtans: cuius principiū: medium:

aut finē

aut finem aſſignare nullius: qm̄ uniformis ubiq; eſt: & partiū multitudine a ſe omnino nō diſcrepat. Deū igitur (ſi cui rei aſſimilari pōt) maxime ſperam. i. ad ſperæ ſimilitudinē eē dicemus. Eſt. n. ſolidiſſimus: q ſtabilis in ſe manēs dat cūcta moueri: ſibiq; ſimillimus ſemp/ſemper æqualis/qm̄ infinitus. Vnde ex diſtātibus ſiue differentibus integrari nō pōt. Sicut neq; ſpera quæ nō niſi conformi lineæ incuruatiōe cōſurgit. Nullos habet Deus angulos: nullas interſectiōes: nullas latebras: nullas umbras: qa eſt lux oīa illuminans: cuius oculis nuda ſunt oīa & apta. Principiū in illo uñ ſit nuſq̄ agnoſcit᷑: nuſq̄ finis/cuius ſit gr̄a/niſi ſui: ante oīa tempora eſt: ſine tpe: cum omni tpe durat: omnem cām añcedit: qa omnium eſt finis & facit omnia: ſed & itellectualis eſt: & mole carens: penitus inextenſus: intellectualis immo intellectus eſt: & itelligens ſemp. Eſt ergo deus ſpera: nō quæ linea aliqua geometrica cōſtet: nō figura corporea: ſed ſecūdum mentē. Spera eſt intellectualis qñ ſe ipſum a ſe ipſo: per ſe ipſum intelligit: & omnia q̄tūcunq; & qūocunq; diſtantia in ſe ipſo: a ſe ipſo: & per ſe ipſū intelligit: uolēs ſe: ſe ipſo: in ſe ipſo: & ꝓpter ſe ipm̄ ita uolens ſicut intelligit. Ita qm̄ per intellectualem uirtutē in eo incipit in quo terminat: in eo terminat in quo incipit intelligere ſimul & uelle: quaſi ſpera eſt rediens in ſe ipſum uno actu itelligendi atq; uolendi: nullibi tñ principiū habet uel finē eſſēdi aut opandi: qa ab infinito incipit: & in illud redit: ſine principio & ſine fine. Spa igit᷑ intellectualis accommodatiſſime dictus eſt deus: qñquidem ſpera per unicā lineam complectur & in ſe redit: hic p unicam ſbam: & unicā mentis opam: a ſubſtantia nō diuerſam eſt pfectus & in ſe cuncta reducēs: dum cuncta uult ut itelligit. Vult inq̄ ut intelligit eē uolenda: intelligit ut uult ea eē intelligibilia: & illa talia fiūt dū creant᷑ ab eo: talia pmanent ubi creata ſunt: qualia intellecta ab illo uolitaq; fuerūt. Neq;. ñ. aliam eēndi formulā habet oīs mundus uel hr̄e pōt: q̄ dei artificis ſapiētiſſimi infallibilis artis rō illi induxit & eē cōſtituit. Sed hæc ſpera quam philoſophus intellectualē magna rōne diffiniuit: maiori adhuc a ſpera corporea ſepauit. Spera corporea centrū habet in medio poſitū: eſt. n. centrū indiuiſibile quantitatis extremū ſperæ corporeæ: a quo omnes lineæ ductæ ad ſuæ ſperæ circūferētiam ſunt æquales: quod eſſe non poſſet ſi punctum quod nomen cētri a geometris aſſecutū eſt/in medio æque diſtanti undiq; a circūferentia: nō maneret: quod in circulo hic figurato eſt facile oculis cernere: & manibus menſurare. Non ſic hæc ſpera intellectualis: non habet cētrum in medio: ſed ubiq;. Q uid ita? Q uoniā centrū minimū eſt in ſpa: adeoq; pauſillū: ut nulla pars ſperæ dici merito poſſit: cū tñ ſit in eius medio cō-

Z

ſtitutum:& quicquid rerum creatarum ubiqꝫ eſt ab hac intellectuali ſpera concluditur:qñ in illa ſecundũ uirtutẽ:aut eminentiã continetur:& q̃uis ſit aliquid eius:ut centrũ eſt aliquid in ſpera:pars tñ eius eſſe nõ poteſt:ſicut centrũ pars nõ eſt ſperæ. Omnis etiã creatura deo compata tantundem diſtat ab eo:qm̃ cũ ſingulæ finitæ ſint:deus uero penitus infinitus exiſtat:ab infinito oẽs ĩfinite diſtare neceſſe eſt. Q uæ autem ſingula uel ſimul oĩa infinite diſtãt ab aliquo/æque diſtare ab illo neceſſe ẽ:niſi infinitas diſtãtias:has maiores has ue mĩores exſtimauerimus. Q uare rectiſſime dictũ eſt:huius ſperæ intellectualis/quæ deus eſt centrũ ubiqꝫ manere:& circũferentiã nuſq̃ eẽ:qm̃ a centro ad circũferentiã eſt aliqua determinata menſura:at a creaturis ſingulis/& ſimul oĩbus ad deũ nulla eſt/neqꝫ eſſe põt mẽſura ſtatuta:ad ĩmenſum.n.quæ mẽſura ſtatui unq̃ poterit mẽſuratoꝶ: Circũferẽtia huius ſperæ ĩtellectualis(quæ deus ẽ) caret etiã menſura extrinſeca:cuius.n.circũferentia in aliquo loco eſt:id loco finit᷑:deus aũt q loco non capit᷑:qũo loco finiri exiſtimabit᷑: Neqꝫ uero cẽtri rõne ſpera hæc ĩtellectualis alicubi eẽ poterit:ſicut maximam ſperaꝶ dixere philoſophi in aliquo loco ideo eẽ repoſitã/quia habet determinatũ centrũ:nullibi habet determinatũ centrũ ſpera quæ deus eſt: ſed ubiqꝫ:ita nuſq̃ erit determinata ſua circũferẽtia:erit uero ubiqꝫ tota: ſed penitus incõcluſa. Vide nũc(ſi potes)quãtus ſit qui miſit angelum Gabrielẽ ad ſanctam Virginẽ:eſt oĩa continens:oĩbus ſe præbẽs ut ſint: omnia quæ ſunt ſcintilla eius uel minima dici nõ poſſunt:omnia creat: regit:moderatur & ſubſtinet:ſubſtentatus a nullo/oĩbus imperat creaturis:nulla uero creatura neqꝫ ſimul oẽs legẽ aut modũ illi imponere pñt. Cogita ſi potes hanc intellectualem ſperã:cogita centroꝶ eius numeroſitatem:cogita circũferentiæ immenſitatẽ:cognoſces principẽ hanc legationem deſtinantem eſſe omnium maximum quod cogitare poſſit omnis creatura:immo uero magnum quod omnes ſimul cogitare nõ pñt.

De myſterio nominis Galileæ.

A a Nteaq̃ ad declarãdam magnitudinem ac dignitatem eius principis accedamus/ad quã deus optimus maxius angelũ excellentiſſimũ legatũ hodie deſtinauit:de loco ad quẽ miſſus eſt aliqd in mediũ afferamus:qm̃ neqꝫ hic uacare myſterio credẽdus ẽ:qm̃ Lucas euãgeliſta tã acurate illũ deſcribit. In ciuitatẽ nãqꝫ Galileæ cui nomẽ Nazareth dicẽs. Prouinciam primo:deinde ciuitatẽ ſcribit:quia a cõibus ad propria deſcẽdendo conſentaneũ eſt narrationẽ texere. Prouinciæ igitur nomen primo inſpiciamus. Galilea nomẽ eſt qđ rota uel uolubilis uel trãſmeans:aut trãſmigratio facta teſte Hieronymo ſonare uidetur. Erat

homo om-

homo oīum eminentiſſimus in rota uerſatili creatæ ſub luna naturæ in-
ſtitutus a deo:qm̄ ei datum ab initio fuerat:præeſſe uolucribus cœli:pi-
ſcibus maris:oībuſq; beſtiis uniuerſæ terræ:ide uero ſua culpa deiectus:
poſitus ī rota fortunæ:& illic iuſſus de ſudore uultus ſui pane ueſci ſuo:
innumeris eſt preſſus anguſtiis:dū poſt ſtudioſam terræ culturā pro ex-
pectata meſſe ſpinas ſæpe ac tribulos recolegit.Certe niſi fuiſſet Adæ pec B
catum:nullum ius in hoīe fortuna unq̄ ſibi uendicaſſet:qñ per origina
lem iuſtitiā certa rōne moderatus appetitus/paucis minimiſq; cōtētus:
fortuitis bonis nō inhiaſſet:imo uero fortuna penitus in rebus hominū
non fuiſſet:qñ certa rōne egiſſent hoīes omnia. Nihil ignorāter:nihil te
mere:nihil uiolenter quæ ſunt fortunæ radices quiſq̄ hominum eſſet ag
greſſus.Tolle ignorantiā/fortunā ſubſtuliſti:tolle temeritatē:tolle uim:
tolle metum:fortunæ uires penitus eneruaſti.Nullū.n.numē abeſt ſi ſit
prudentia:ſed nos te facimus fortuna deā:cœloq; locamus. Ita quoniā
pro ſua culpa p̄cipitatus eſt homo in ignorantiā:uñ temerarius ībecillis:
meticuloſus:&(ut uno uerbo dixerimus)īprudens effectus:rotā fortu
næ ſubintrauit:quæ nūc pro temeritate nr̄a:nūc ībecillitate:nunc metu:
q̄bus īuoluimur & rotamur aſſidue:nobis abutēs:ſūma nr̄a infimis:in-
fima ſūmis uerſare lætatur.De hac miſeriæ & īſtabilitatis rota uolēs nos
eripe deus:& p gr̄am ad naturæ inſtitutæ formā rectitudinēq; traducer̄/
patriā ad quā deſtinabat:huius rei gr̄a nunciū ſuum nomē hr̄e uoluit:
quod rotā ſiue uolubile deſignaret.Significaret p̄terea tranſmeans:ſiue
tranſmigrationē:ut oēs intelligerent eū qui ſua culpa ſe trāſmigrauerat
a rota rectæ rationis inſtitutæq; naturæ:ad rotam fortuitæ calamitatis oī
prudentia deſtitutæ:huius legationis beneficio tranſmigrationē accipe
ad ſolidā gr̄am.Sed dices:& opus huius legationis impletū eſt:& nihil- C
ominus rota fortunæ rotamur:imo præcipitamur aſſidue.Culpa tua ē.
Qñ te p legis euāgelicæ obſeruantiā in gr̄æ rota nō cōtines:legē dei ſp-
nis:Chriſtianus es nomine nō re:ſpē tuā quæſo ubi locaſti?In diuitiis:
uoluptatibus:aut honoribus ſæculi.Iacta ſuper dn̄o Ieſu Chriſto cogita
tū tuū noli nimis de craſtīo eē ſollicitus:uiue hodie:uiue modice & mo
deſte:uiue ſecūdū iura naturæ:illa paucis minimiſq; cōtēta ē.Si ad natu
rā uixeris/nunq̄ eris ſub rota fortunæ:ſi ad opinionē/ſine certo numero
fortuito rotaberis ſemp/iactaberis & p̄cipitaberis. Vide angelū eē miſſū
in Galileā ꝓuinciā/qđ nomen rotæ ſignificatū:& trāſmeātis importat:
ut a fortuitis ſepatus te trāſferas ad naturalia deſideria:p gr̄am mediato
ris hodie annūciati & ſtabilē māſionē in rota gloriæ ſempiternæ cōqui-
ras.Cui nomē Nazareth:flos uel uirgultum:ſiue ſanctitas & cōſecratio. D

Item unctio uel munditia: ſiue cuſtodiēs: aut ſepatio eodē Hieronymo interprete ſignificat: ut intelligamus a qua rota ad quā nos per hanc legationem trāſire cōueniat: qualis ue trāſitus nr̄ futurus ſit. Miſſum i Nazareth angelū euangeliſta magna rōne cōmemorat. A prioribus nempe uitæ affectibus: turpitudīe plenis: ſupuacua ſemper ambiētibus ad florē parſimoniæ: & ſobrietatis redolētiā: a rigido obſtinatiōis ſtipite: ab alto ſupbiæ trunco: ad pœnitentiæ & humilitatis uirgultū flexibile: a rapacitate inſatiabilis auaritiæ: ad liberalitatē elemoſynæ: a fetore luxuriæ: ad conſecratā deo cōtinentiā: ſanctis angelis ſemp amicā ab unctione īmūdorum cōdimentoꝶ: a fucis faciei: ad munditiā naturalem tranſitus eſt faciēdus: ut dicere poſſit angelus nobis ad cuſtodiam aīæ noſtræ datus. Aue Maria &c. Hæc de ratione nominis prouinciæ ac ciuitatis ad quam miſſus eſt hodie nuncius Gabriel angelus dicta ſufficiant.

De ſanctæ Mariæ excellentia.

d Ignitatem principis hanc tantā legationem excipiētis ampliſſimam eē Lucas euangeliſta declarat. Ab illo igitʳ hanc non a me pdiſcite quæſo. Ad quam: ad qualem: ad quantam o euāgeliſta dominam: hæc legatio deſtinatur? Ad Virginē deſpōſatam uiro: cui nomen erat Ioſeph: de domo Dauit: & nomē uirginis Maria. Prima huius dominæ excellentia: uirginitas eſt: non ſecundum carnem tantū: hæc. n. omnibus fœminis innaſcitur: gregale bonum eſt: & nullius meriti: niſi illam prudentia moderetur. Teſtem habemus hic copioſiſſimū dominū Ieſum Chriſtum: cuius parobola uirgīes fatuas excludit a nuptiis: ſolas prudentes cum ſponſo animaꝶ noſtrarū amantiſſimo epulari: & nuptias celebrari demonſtrat. Multæ ſæculis antecedentibus mulieres fuerāt: quæ a uiro nunq̄ cognitæ: uitā morte mutauerūt penitus integræ: nullā tamen pro ſua uirginitate uirtutis famā ſacris litteris ſunt aſſecutæ. Mul-
E tæ noſtra ætate puellæ moriuntur īnuptæ: quibus uirginitas nulli ornamento putatur accedere: qm̄ corpore tm̄ uirgines: & ad tempus: nō animo ſe illibatas perpetuo conſeruandi uitæ finem attigerunt. Nullam in ſacris litteris legimus mulierem ante Mariam: ante hanc ſacratiſſimā dominam ab angelo Gabriele hodie uiſitatā: ſalutatā: monitā & pſuaſam cui uirginitas tribuatur honori. Oēs. n. ante illā nubere: & maris amplexu liberos procreare aīo habebant: uirginitatem ſuā corruptori homini: oēs cum per ætatē legemq; liceret credere præſto erant. Verecūdia legū: timore parentū: non uoluntate: nō propoſito uirgines eo uſq; pſeuerabant: donec ſecundū legem: & parentū arbitrium illā deponere permitterentur. Virginitas carni harum aliqñ inerat: menti aberat ſemp. Maria

uero

uero quam ab initio ſemel carni natura dedit corporis integritatem ſtu-
dioſe continuit: & diligenter ꝑpetuo conſeruauit: non ætas: non lex: nõ
parentes illam in uirginitate tenuerunt: ſed uoluntas & animi magnitu
do: q̄bus uiri cõſuetudine: ſolatio ue liberoꝝ ſe non exſtimauit egere: ia
ctauit ſup dño curam ſuã: neq; ſubire dubitauit legis maledictũ/ſe totã
deo cõmittens: cuius ſpiritu qui agunť: legi non ſunt obnoxii: itaq; uir-
ginitatis uoto ſola inter priores puellas: ſe totam deo ꝑpetuo cõſecrauit.
Singulare eſt hoc Mariæ priuilegiũ: quo ſup omnes fœminas eſt glorio-
ſiſſima: quo añ illã nulla meruit dici uirgo: oẽs añ Mariam mulieres ma
ritalis ſaltẽ copulæ deſiderio ſunt corruptæ/Maria ſe ipſa teſte pro ſancti
tate pudicitiæ mentiri neſciente uirũ non agnouit: & ꝑpetuo(ſi deo pla
ceret)nõ cognoſcere inſtituit/O excellẽtiſſima inter oẽs fœminas: quæ
qđ uſus ignorauit: lex nõ excogitauit: natura uix ſubſtinet: corporis ĩte-
gritatem: & animi puritatem pio immutabiliq; ꝓpoſito cõplexa eſt. Ma
gna eſt ergo hæc: & inter puellarum matronarũq; uirtutes/prima princi
pis huius dignitas: ad quã hodierna die Gabriel angelus orator accedit.
Virgo eſt mente penitus cõfirmata: deoq; deuota. Virginitas mentis cor
pus eius ꝑpetua in uirginitate ſeruabit. Non eſt gregalis mulier: non mu F
liebri moueť affectu. Debilitas ſexus: carniſq; conditio in muliere fragi-
liſſima: diffidentia uirium ad ſe defendendũ: puellas ac matronas faciũt
ſine culpa uiri deſiderare cõſortium: ſeq; tum bñ: honeſteq; locatas & in
tuto cõſtitutas exiſtimare/cum amanť a uiro: cuius rei gr̃a ſe totas illi ex
hibent obſequẽtes: & in omnibus ſedulo famulanť: p̄ſertim ſi uirum in
duſtriũ: aliqua ue inſigni uirtute p̄ſtantem fuerũt aſſecutæ: ſi bñ moratæ
ſint: non proteruæ: non procaces. Eſt certe maxima laus matronæ/quaſi
ꝓpriam uitam colere uirum ſuũ. Mores bñ inſtituti in ciuitatibus: qui a
naturæ linea diſcedere nequeunt/expoſtulant: ut q͂a ad uitæ cõmodita-
tes conſequendas & ad fugienda ac ꝓpulſanda p̄icula fœmina ſibi non
ſufficit: & indiget uiro: illi ſe libẽter aſſociet: & exhibeat obſequentẽ: ſed
hæc uirtus eaꝝ eſt: q̄bus non concediť: ad culmen uirtutis aſcẽdere. Ani
mi magnitudo quæ hoĩem facit heroicũ: qđ latine(ut exiſtimo)ſonat
principibus aſcribendũ/uirtuti heroicæ deditũ ſufficere ſibi facit ad oĩa:
qñ per ſapientiã uidet ſapientiſſimum deum: qui ſolus ab initio ꝓduxit
uniuerſa: non minus ſolũ illi poſſe ſufficere ad uitæ neceſſitates ſuppedi
tandas/q̄ ſuffecerit ab initio ad tribuendã uitam. Añcedentes igiť mulie
res(ſcđm mores hominum)oẽs in hoĩe ſpauerunt/& aliũde q̄ a deo au
xilium ſibi conq̄rere ſtuduerũt. Maria cogitatum ſuũ penitus iactauit in
dño: & naturæ uires ſupegreſſa: nihil ſibi deficere poſſe ſpauit: Si oĩum

rerum deo copioſiſſimo largitori ſe cõmitteret. Hac igitur ratione uirginitatem ſeruare conſtituit: ut deus eẽt illi añ omnia: qui uere eſt melius q̃ oĩa. Vñ illi ſoli cum ꝓpheta cantat. Mihi aũt adhærere deo bonum eſt: ponere in dño deo ſpem meam. Nouerat mulierem nuptam. i. nuptias conſumantẽ: & cum uiro in mr̃imonio pſeuerãtem/ cogitare quæ ſæculi ſunt: & eẽ ſollicitã placere marito ſuo. Q d' licet culpabile minime ſit/ tñ ſtudium eſt aĩ/ intra impfectionis anguſtias ſe trudẽtis. Q uæ autẽ innupta eſt. i. nuptiis nõ occupata neq; ſe occupare ꝓponẽs uſibus nuptiarum/ cogitat quæ dñi ſunt oĩpotentis: nõ quæ fragilis hoĩs: cogitat qũo placeat deo regi ſæculoꝶ, iuiſibili imortali/ impturbabili/ & penitus impaſſibili. Nõ ſtudet carneo homini ſubdito ſæculi ptãtibus: carnis affectibus: naturæ defectibus: fortunæ ſæuiſſimis ac incertiſſimis caſibus: caduco/ mortali/ moribundo. Nouerat Maria oẽm carnem eẽ fænum: ſuam ipſius pulchritudinẽ: ſuã iuuentutem q̃uis elegantiſſimam quaſi florem agri eſſe meminerat. Mane nitore uegetam & uigentem: ueſpere occiduam/ pallẽtem: laxam: rugoſam: futuram & marcidam. Hæc apud hoĩes durare non poſſe: apud deum ꝑpetuo manſura intelligebat. Nihil apud illum decidere: nihil in deterius mutatum iri formidabat: apud quẽ oĩa uiuunt: & in melius cõmutantur. Agnouit q̃tũlibet p̃ſtantẽ uiribus: decorum ue iuuenta maritũ: ſenectute qñq; exhauriendũ: morte tollẽdũ: noluit igit' florem ſuæ iuuentutis pulcherrimum illi tribuere: qui ꝓpriũ conſeruare non poſſet: noluit fragilitatem ſuam baculo (ut aiunt) arundineo ſubſtentari: ſe deo dicare conſtituit penitus integram: qualem ille ab initio creare dignatus fuerat. Ita ſi deus dignaret' acceptare uirginitatem ſuam: corpus: animam: & uitam dei creatoris ſui penitus eſſe conſtituit obſequiis mancipatam. Hoc eſt qd' Lucas dicit uno uerbo. Ad Virginem: Vbi ſapientiæ: magnanimitatiſq; dotibus Maria cognoſcit' ampliſſime decorata: & cui merito dicatur. Aue &c.

De uirginitate an ſit uirtus.

Cio apud pleroſq; nõ ſatis cõſtare uiginitatem eẽ uirtutẽ: cõtra
s quos: qm̃ Hieronymus copioſiſſime diſputauit: ego tanti uiri induſtriæ qd adiicerẽ nihil certe hñs: ſatis duxi hoꝶ nimis ſtudentiũ nuptiis argumentatiões quaſi p ſummã recenſere: & oñdere eſſe fallaces. Virtutẽ hi dicũt a natura non tribui: ſed acq̃ri oportere p ſtudiũ
G opandi. Virtutẽ itẽ amiſſã recupari aliqñ poſſe: imo ſæpe cumulatius recupatam fuiſſe cõfirmant Petri apoſtoloꝶ principis exemplo: q poſt negationem fidelior eſt effectus. Virtutẽ itẽ plurimũ utilitatis rebus publicis & priuatis afferre p̃dicant: Cũ e cõtra in hoĩe: ſimulq; cũ hoĩe uirgini-

tatem naſci

tatem naſci exploratum ſit. Nulla præterea opatione uirginitas acquiratur. Amiſſa recupari nõ poſſit/ſterilis pterea ſit & fructu penitus uacua. Quare non magis inter uirtutes: q̃ ſterilis arbor inter plãtas fœlices cõnumeranda uidet᷑. Iſti primis duabus argumentationibus fallunt᷑: hoc ideo/ꝙ uirginitatem in ſola corporis integritate reponũt. Hoc quale ſit iam ſupra monſtrauimus. Non dr̃ uirtutem uirginitatis hr̃e mente corrupta fœmina: cuius corpus integrũ manet. Virginẽ cõmendabilẽ oportet ſanctam eẽ mente & corpore: nõ mea ſed apoſtoli Pauli ſnĩa/immo Ieſu Chriſti: q fatuas uirgines in ſola carnis integritate gloriantes/repudiatas a ſponſo uirginitatis oñdit. Licet igit᷑ uirginitatis aliqd natura ꝓducat in carne & cum carne naſcẽtis/hoc tñ exiguũ eſt: & quaſi materia: cui niſi accedat integritatis electio: & firma pſeuerandi uolũtas/recta rõne moderata/nunq̃ ad uirtutis g̃dum peruenire credẽda eſt. Nõ eſt enim Chriſto docente uirtuoſa uirginitas ſine prudẽtia. Prudentia porro uirtutum eſt norma: quã natura nõ ꝓfert: ſed mens in bonis exercitata cogitatibus ſibi cõquirit. Ita non eſt uirginitas a natura: ſed a ſancto ꝓpoſito ſupra naturam eleuato tributa: qm̃ naturæ uires excedit: carnem eẽ & carnis deſideria ſupare. Ad uirginitatem igit᷑ nõ peruenit᷑ ocioſe: ſed multo labore: multo ſtudio: multis anguſtiis. Nam ſi circa difficile uirtus negocium hr̃e pdicatur: qd quæſo põt eẽ difficilius q̃ ſe ipſum uincere? naturæ impetum rapidiſſimũ in ſe ipſo compeſcere? coniugii ſolacia deſpicere: & liberoꝝ dulcedinem aſpnari? Magno ad hæc conamine: magno ſtudio: & longa eſt opus pſeuerantia. Quæ alias uirtutes impugnãt extra nos ſunt poſita: qd᷑ uirginitatem inſectatur in nobis naſcit᷑: nobiſcũ eſt ſemp: nec unde quæritur/ultro ſe offert: etiã nobis inuitis pſto eſt. Si uirtutis materiã a uirtuoſo cõfici oportere nuptiarii exiſtimauerint/ſomniabunt mere: & minus dicẽt q̃ pueriles nugas. Nõ.n.erit liberalis neqꝫ magnificus: qui pecuniã diſptiendã ipſe nõ cuderit: imo qui argentũ & aurum non effoderit: nõ conflauerit: non aliquo ſuo labore parauerit: non erit temperans q cibos/potus/q tactum delectantia: a qbus abſtineat: uel qbus bñ utatur ſibi non fuerit fabricatus. Virtutis formam uirtuoſum opari materiã a natura uel ab arte conqrere opus eſt. Ita materiam uirginitatis uirgo accipit a natura: formam ipſa ſibi per bonã uoluntatem inducit. ꝙ uero uirginitas amiſſa reſurgere nequeat: materiæ defectus effecit. Recupantur aliæ uirtutes: qm̃ abeuntibus illis earũ materia neceſſario non amittit᷑: & ſi fuerit amiſſa recupabilis eſt. Deſinat qs eẽ liberalis: non neceſſario illi deſinit eẽ liberalitatis materia: nõ.n.ab eo neceſſario recedit/aut deſinit illi eẽ pecunia quã habebat: & hanc ipſam ſi

H (margin)

I (margin)

K (margin)

amiſerit cōſtat eſſe recupabilem: qū æquiualētem & maiorem (qđ ſæpe fit) poſſit acqrere. Qui tpantiam deſerit: epulas neceſſario non amittat: a quibus abſtinēdo tempans effici poſſit. Qui in puſillanimitatē cadit/ uñ poſſit bñ audere: & intrepidū ſe pſtare ſæpius inueniet. Qui corporis ītegritatem amiſerit: nulla unq̄ illam poterit creata uirtute reſumere. Materia ergo uirginitatis penitus ſic ſemel amittit: ut uirtute creata recu

L perari nō poſſit. Deus tñ qui ſuſcitat mortuos: qui oēm ſolutā corporis compaginē in eoſdem numeros priſtinoſq; cōcentus inſtaurat iura uirginitatis in integrū pōt reducere. Et fortaſſe in illa ſupna ciuitate ubi nō nubent mulieres: neq; uiri uxores ducēt ad nuptias: ſed erunt oēs hoīes ſicut angeli dei/ diſcreti qdem ſexu/ ſed ſexus miniſterio (ſicut angeli nō egent) penitus nō egentes/ erit inq̄ fortaſſe hoībus omnis corporis integritas reſtituta. Quod ſi fiet (imo qa forſitā fiet/ qm̄ corpus qđ anima le ſeminat/ ſpirituale reſurget) non eſt oīno negandū uirginitatem ſecū dum corpus. i. materiā uirginitatis a deo poſſe reſtitui: quæ beatis oībus in corpoꝝ reaſumptione fortaſſe tribuet. Non eſt ēt negandū ipſam uir ginitatē poſſe penitus inſtaurari: niſi uirginitatem uelimus intelligere ſecundum formā in eo conſiſtere: qđ eſt ſemp uoluiſſe ꝓprium corpus in tegrū ab omni ſciſſura/ & carnis pollutione ſeruare. Niſi itē materiæ uirginitatis ad plenā redire corporis integritatē non ſufficere exiſtimemus: ſed oportere nullā unq̄ tuliſſe ſciſſurā. Ita qa ſemel uolitū/ nunq̄ pōt uo litum nō fuiſſe/ neq; deus ipſe efficere pōt pteritum nō eē præteritū: nō poterit uirginitas inſtaurari. Sed huic argutiæ innitentes/ & totā uirgini tatis rōnem perēni integritati carnis & aīæ tribuentes/ nihilominus dice re compellent (qđ eſt ueriſſimū) uirginitatem corrupto corpore poſſe manere: ut ſi qua mulier p ſummam penitus uiolētiam defloret. Teſtis hoc loco eſt ſancta Lucia: quæ nō niſi de cōſenſu mentis hoīem inqnari poſſe libidine Paſcaſio rn̄dit intrepida. Non eſt igit uirginitas ſicut neq; reliquæ uirtutes morales īmerſa uel alligata fluxis bōis & momētaneis. Quare deficiēte materia/ ipſa nō deficit. Sicut. n. deficiente pecunia & per ſummam inopiam in oīum egeſtate reꝝ cōſtituto liberalitatis commendatio nō deerit. ſi ꝓmptam ad bñ diſtribuendū habuerit uolūtatē: non deerit tempantia inedia peunti/ ſi duret ꝓpoſitū cibis/ potibus/ ac tactui delectabilibus cū modeſtia bñ utendi: nō deerit iuſtitia/ ius non dicenti/ neq; utilia cōmutanti/ & hæc uñ operet penitus non hn̄ti/ ſi adſit intentio unicuiq; qđ ſuū eſt tribuere: & neminē lædere. Ita deficiēte cor poris integritate: Si mō animus in illa pmaneat/ erit in mēte ſolida uirgi nitas: quæ hoc ipſo opoſius fouet iterius: quo ſine mētis cōſenſu acrius

oppugnatur

op pugnatur exterius. Quarto loco q̄ debilis ſit nuptiarioꝝ ratio nō attinet dicere. Aptiſſime etenim falſum ſumere dignoſcūtur. Vidēt talpæ ꝙ iſti uel nō uident: uel ſe uidere diſſimulāt. Palpant aridi ſtipites publicas & priuatas uirginitatis utilitates. Nonne reip. ſplendorē affert ꝙ mares & fœminas (ſi per incontinentiam deliquerint) inexcuſabiles manifeſtat? Quis iam incōtinentiam ſexus debilitate: aut ardore iuuētæ poterit excuſare: q in ſua ciuitate uiros ac mulieres per oēm uitam libidinis expertes? qui ſexum rōne: ardorem ætatis honeſtatis amore ſupauerint? An non eſt utile reip. alioꝝ neceſſitatibus ſubuenire? Liberos ꝓximorū ad religionem educare? Orōnum ſuffragiis releuare cadentes? ſequeſtrē ſe inter deum & hoīes exhibere? religioni pietatiq; opam dare? Hæc oīa melius faciunt uirginitatem ſeruātes q̄ nuptiis opam dantes. Nempe ſi mūdo non pariunt: nō nutriūt: deo cōtinue utrunq; pſoluūt. Hinc ego exiſtimo Hieronymū dixiſſe. Nuptiæ replent terrā: uirginitas paradiſū. M

De uirginitatis excellentia.

h Abemus hic ciuitatem non pmanentem: timoribus anxiam: laboribus plenam: & piculis redūdantē. Itaq; in hac malis plena ciuitate atq; peccatis: quam nuptiæ replent: pfectum eē poteſt nihil. Ideoq; uirtutes quas morales philoſophi noſtri temporis dicunt: quæ. ſ. ad mores in ciuitate publicos: ac domeſticos cōponēdos ualēt: nō immerito purgatiuæ a platonicis dictæ ſunt: qm̄ quod purgatiuū eſt: oīno purum eē non poteſt. Non ſunt penitus defecatæ medicinæ: quæ exhauriunt corporis purgamenta: ſed & ipſe aliqd habēt malæ complexionis uñ noceant cum iuuamento. Hinc eſt ꝙ oēs medicinæ quæ purgāt: etiam inueterant: purgant qñ per ſuā auſteritatē diuellunt ſupfluos: putridoſq; humores a corpore: inueterant qñ ſua malignitate naturā eneruant. Sic aquæ ut pannos purget admiſcemus cineres: pura nanq; aqua purgare non ſufficit. Iſtæ igit̃ terrenæ ciuitatis hoīum terreſtrium uirtutes: nō ſunt ex omni parte pfectæ: qa inter duo uicia ſingulæ cōſtiterūt: ut per extremoꝝ tempaturam a prudentia reductæ ad medium affectus N
moderent̃ humanos: & ad terreſtriū utilitates proſint. At ciuitas permanens quā uiri heroici adhuc in fragili carne conſtituti iā quaſi incolunt: uirtutes habet lōge pſtātiores: quæ nō purgatiuæ: ſed purgati animi dotes ſunt. Hæc ciuitas nulla eget terrena ſba. Suis ciuibus in illa deus eſt oīa: uigilāt ſemp taliū ciuium in tam fœlici ciuitate uirtutes: & ab opere nunq̄ ceſſant: nulla tñ moderant̃ extrema uicia: ꝓcul ſunt ab oī feculenta materia: non amittunt̃: nō indigent pfici: p illas uenit qđ pfectū eſt: qñ iam euacuatū inueniunt qđ erat ex parte. Proſunt igit̃ ſupra modū. O

Inter has/ſi repoſuerimus uirginitatẽ. & dixerimus illã eẽ uirtutẽ nõ pur
gatoriã: ſed purgati animi dotẽ/abũde forte ſatiſfactũ erit calũniis oibꝫ:
quas cõtra illã nuptiarii nectere ſũt conati. Nõ erit opus illã corporis uti
litatibus cõſulere: qm̃ quæ hoc faciũt nõ oĩno pure ſunt. Hæc uero uir-
tus eſt aĩ purgati: nõ opus erit illã extremis uiciis eẽ tẽpamẽtũ. Ad ani-
mum purgandũ ualẽt illæ: iſta purgatũ honeſtat: ſi nõ eſt mẽtitus ille ꝗ
dixit. Nõne aĩa plus eſt ꝗ̃ corpus? uirtutes quæ animis ꝑpetuas utilitates
afferũt/& dignitates utiliores & ꝑſtãtiores ſunt: ꝗ̃ quæ ad corporeã uitã
attinent conſeruandã. Adeſte animis o nuptiarii: adeſte inꝗ̃ uirginitatis
oſores & ĩpugnatores. Dicite ſi mõ poteſtis quæ coniugata matrona/qs
lege nuptiaꝝ liberos ad hanc diem ꝓcreans/Immo donec ſæculoꝝ ſæcu
la durabũt geniturus/tm̃ rebus humanis utilitatis attulit/uel afferr̃ unꝗ̃
poterit ꝗ̃tũ nobis Mariæ uirginitas noſcit̃ attuliſſe? Quid rebus huma
nis dixi? cum oĩbus terris/oĩbus cœlis & angelis ſanctis qui cœloꝝ ſubli-
miora incolunt/hæc uirginitas ſit honori. Euæ mr̃imoniũ hoĩbus ruinã
intulit. Mariæ uirginitas ruinã hoĩum repauit. Euæ mr̃imoniũ angelis
beatis ſupplemẽtũ detraxit. Mariæ uirginitas ſuppetias adduxit. Euæ nu
ptiæ ſpoliauerũt cœlos: quos Mariæ uirginitas exornat & cõplet. Sũt ne
iſti tenues uirginitatis fructus? eſt ne parũ opoſa uirginitas quæ deũ hoĩ
bus cõciliat: pacẽ cœlis & terris obtĩet ſẽpiternã: diuinitate terrã ditat: cœ
los xp̃i hũanitate decorat: & quottidie hoĩum ſalute ornatiores reddit?

De incarnationis tempore.

P m Vltæ rõnes a multis Theologis ꝑclaris ſane doctrina & ſanctita
te uiris adductæ ſunt: cur deus poſt tot annoꝝ ſæcula: filiũ ĩ car
ne mittere potiſſime diſtulit declarantes: quas ego certe non re-
ſpuo: neqꝫ illis meliores adĩuenire cõfido: dicam tñ hac de re qd̃ ſentio.
Ante Mariam nulla inuẽta eſt mulier: quæ hoc munere fungi uoluerit/
eẽ mr̃ dei: oẽs eſſe mr̃es hoĩum uoluerunt: omniqꝫ mentis ardore cõcu-
pierũt/& quæſierũt de hoĩbus parturire: hominesqꝫ hominibus parere.
Ego diligẽtes me diligo dicit ſapiẽtia: ſto ad hoſtiũ & pulſo: ſi qs apuerit
ad illũ intrabo: & cũ illo manebo. Añ Mariã oẽs mulieres declinauerũt:
dum mentẽ ad ima/ad mortalia/& caduca: fœminæ ad moribũdos ma-
res: & illi ad fœminas uento mobiliores ſe cõuerterunt. Ideo inutiles &
inhabiles factæ ſunt mulieres ad tanti muneris grãm conſequendã: uiri
ad conſeruandam. Maria nõ ſic declinauit: mentem ſuam ad hominem
non uertit: ad heroicam uirtutẽ/purgatiqꝫ animi dotem/animũ erexit:
purgatorias uirtutes ſibi ſatis eẽ non duxit: cõſumatas elegit: delicii tho-
ro uirginitatem ꝑtulit: ſciuit caſtitatem copulæ maritalis eſſe uirtutẽ/ad
continendã

continendam & moderandã carnis fragilitatem:uirginitatẽ uero ad animi & corporis integritatẽ ualere ꝑpetuo cõſeruandã. Hæc oĩa Hieronymo teſte elegit Ioſeph primus maſculoꝝ in cõiugii cõſortio cõſeruare ꝓ Mariæ merito uirginitatis aſſertor. Quia ergo nõ ut alii hoĩes/Maria in q̃ & Ioſeph declinauerunt ſimul/ſed uterqꝫ erexit ſe:& q̃tũ potuit deo ſe dedit & adhæſit illi. Deus pr̃ nõ ĩmerito ad Mariam Virginẽ uirgini Ioſeph deſpõſatam/nunciũ ſummũ angelũ mittere uoluit. Deus ſpũs ſcũs ſup illã deſcendere cõſtituit:& deus filius in illã uenire dignatus eſt. Nõne ueteris ac noui teſtamẽti iure domũ dei manufactã ita decet ſanctitudo in longitudinẽ dierũ q̃bus durat:ut nulla illic ſæcularia negocia rite tractent᷑:& ipſi idolatræ ac infideles deũ nõ ut oportet cognoſcẽtes/ſua templa oĩ mundana & ꝓphana opa prorſus uacua nõne cõſeruare nitũtur?& tñ in templis manufactis deus nõ habitat:niſi p aſſiſtẽtiã ſpẽalẽ:gr̃arumqꝫ uberiorẽ ꝓfuſionem. At mr̃ de qua naſciturus erat deus:totã ſecundũ ſbam deitatẽ in ſe claudere/nec tñ coanguſtare debebat: quare fuit cõſentaneũ:talẽ mr̃em:taliſqꝫ mr̃is ſpõſum:humanis uſibus nullatenus eẽ occupatos. Igit᷑ quia añ Mariã hodie ab angelo ſalutatã/nõ fuit mulier quæ ſe deo oĩno dicare uoluerit:quæ homini ſub eẽ nõ cõſtituerit:& ex hoĩe filios ꝓcreare nõ propoſuerit:nõ fuit ẽt maritus/q ſponſã nuptiali affectu non accepit/duxerit/tenuerit:non mirũ ſi deus uſqꝫ ad ſanctæ huius Virginis maturitatẽ:filiũ ſuũ diſtulit incarnare. O igit᷑ ſc̃tã & immaculata uirginitas:q̃m quẽ angeli & homines deſiderabant:quẽ totus mundus ardentiſſime expectabat:tuo gremio contuliſti. Maxima eſt certe dignitas tua princeps excellentiſſima ad quam legatus eſt Gabriel angelus:a quo pro inaudito & excellentiſſimo uirginitatis titulo:ſapientia:animi magnitudine:heroicaqꝫ uirtute pleno:non purgante aĩam:ſed iam puram inhabitante audire meruiſti. Aue &c.

De coniugii Mariæ excellentia.

d Eſponſatam uiro. Ne ut cæteras uirgines quæ poſt Mariam illibatæ manſerũt:uirginitatẽ ſeruauiſſe:hanc Virginẽ ad quã miſſus ẽ Gabriel crederemus euãgeliſta mox addidit. Deſpõſatã uiro. Non audent nr̃i tpis uirginitatẽ ꝓfeſſæ habitare cũ maſculis:neqꝫ illos aſpicere tutũ ducunt:qd᷑ certe ſaniſſimũ cõſilium eſt:oĩa.n.uicia reſiſtendo uincunt᷑:ſolum uero uiciũ qd᷑ uirginitatem impugnat uincitur fugiendo. Nouerunt quæ uere uirgines eẽ ꝓponunt ſui ſexus fragilitatem:& nomẽ ipſum uirginitatis eſcã incentiuũqꝫ libidinis maſculorũ eẽ meminerũt:theſaurũ ſe in uaſis fictilibus cõtinere intelligũt:ideoqꝫ accuratiſſime hæc ip̃a uaſa ab oĩ cõtactu p̃ſeruare nitunt᷑. At pro ſui animi

magnitudine Maria nõ dubitauit habitare cũ uiro: qn imo lege nuptia-
li ſociata marito/ ſpauit uirginitatẽ quam deo ſacrauerat oĩpotenti eius
auxilio cõſeruare. Ita deſponſari qdem uiro uoluit: ſed in concupiſcen-
tiã illi cõmiſceri nõ aſſenſit. Neq; uero ætas uiri iã annis ut pingit᷑ fracta
ſed fides ſolida Mariam adduxit/ ut in cõiugio uirgo perpetuo manere
ꝓponeret. Non erat Ioſeph ætate cõfectus: qui a dei ſapiẽtia adiutor Vir
gini: & longe ac difficilis pegrinatiõis comes indiuiduus fuerat deſtina-
tus. Non dixiſſet illũ euangeliſta uirũ (quod añ oĩa robuſtam ſonat æta
tem) ſi ſenio cõfectus Mariam deſpõſauiſſet. Illã ẽt lege iubente nequaq̃
R uxorem accepiſſet/ ſi fractus annis mr̃imonio iutilis extitiſſet. Neq; one
ra matrimonii ſenectute debilitatus ſuæ pauptati ſup induxiſſet faber li
gnarius/ qui manu & arte uictũ ſibi conquirere cogebatur. Nullo p̃terea
fuiſſet titulo Maria cæteris uirginibus p̃ſtantior/ ſi non uolũtate ſcã/ ſed
uiri debilitate uirginitatem ſuam ppetuo cõſeruare ſpauiſſet. Nõ iactaſ-
ſet cogitatum ſuũ in dño: quæ carnis debilitatem poſuiſſet brachiũ ſuũ.
Hoc eſt ergo cur euangeliſta illã deſponſatã uiro non tacuit: ut mentis
eius conſtantiam incompabilẽ: & magnitudinem animi excellẽtiſſimã
S in opis difficultate agnoſceremus. Vt inq̃ intelligeremus hanc eẽ de qua
ſpũs ſancti feruor loqtur in canticis canticoꝝ. Sicut liliũ inter ſpinas/ ſic
amica mea inter filias. Aliaꝝ quippe uirginũ lilia: in hortis ac paradiſis:
procul a ſpinis nitẽt: ſpinas timẽt. Huius aũt uirginitatis decus ſpinæ ui
rilis conſortii non lacerare: neq; dehoneſtare potuerũt. Vnde merito gr̃a
plena ſuper omnes fœminas hodie & benedicta prædicatur.

De myſterio nominis Ioſeph.

Vi nomẽ erat Ioſeph. Ioſeph dñi iuſtus/ uel dñi iuſtificatus. Au
c gumentũ/ uel appoſitio (ut refert Hieronymus) nr̃a lingua in
T terpretatum ſonat. Multũ eſt o matronæ: & qđ uos oẽs deſide-
rare nõ dubito: uirum hr̃e pulchrũ/ ſanum/ robuſtum/ diuitem ſup oĩa
uos amantem. Quot tñ uxores ſunt uiri pulchritudine infœlices? qm̃
eius pulchritudinẽ plures adamãt. Quot uiri ſanitate & uiribus corpo-
ris abuſi/ uel delitiis emoliti aſpernant᷑ uxores: & pro ancillis uix illas ha
bere dignant᷑? Quot nimius amor inſana ſuccenſus Zelotipia uxores
infœlices pro captiuis & carceratis apud uiros tenuit/ tenet & tenebit? Iu
ſtitiã ſolam uel maxime ſana mẽte mulier/ uiro ſuo debet optare: hæc ſi
adſit/ fœlices/ honorabileſq; nuptiæ/ ſi abeſt dolor ſũt & anguſtiæ ineſti-
mabiles. Iuſto dñi: & a dño deo iuſtificato nubit hæc uirgo. Eſt igit᷑ ho-
neſtiſſimis nuptiis decorata. Nupſit p̃terea Maria ad ſuæ pfectionis ma-
gnitudinem oñdendam Hieronymus uirginitatis amator & defenſor

accerrimus nuptiario Iouiniano rn̄dendo cõprobat dicens. Tu dicis Mariam poſt partũ uirginem nõ fuiſſe. Ego mihi plus uendico ipſũ Ioſeph uirginẽ fuiſſe per Mariã: ut ex uirginali coniugio uirgo filius naſceret᷑. Quare Mariæ uirginitas per Ioſeph conſortiũ illuſtrat᷑: & uirginitas Ioſeph p Mariæ ſocietatem roborat᷑: fitq́ uirtutis appoſitio ad uirtutẽ: cõſtantiæ. ſ. utrinq́ penitus iſupabilis ad animi magnitudinẽ: fidei quoq́ indubitatæ/ad ſpei ſoliditatem/& ad ſanctæ charitatis feruorẽ ampliſſimum. Propter quæ ſine carnis illecebris Maria uirum ſuũ Ioſeph/ille uirginem coniugem ſuam amore caſtiſſimo ardentiſſime amauit.

De ueracitate Mariæ & Ioſeph.

u Enit in mentẽ hoc loco illis ſatiſfacere: qui Mariã dũ deſpõſata V
eſt dicũt fuiſſe mentitã. Lex. n. ſpõſæ hæc ẽ ut una caro uelit eẽ cum ſponſo: dicẽte deo. Erunt duo in carne una. Qñ nẽpe de utriuſq́ carne naſcunt᷑ liberi tunc ſcd̄m ſbam uere ſunt duo in una carne naſcentis: qm̄ fœmina de uiri carne concipiẽs de ſua cõfouet fœtum in utero & alit donec pariat. In deſponſatione aũt ſecundũ intentionẽ & ꝓpoſitũ duo ſunt in carne una: qñ maritus & uxor ſibi inuicẽ ꝓmittunt opi generationis & educationis pueroꝝ ſimul incũbere. Maria igit᷑ quæ uirũ cognoſcere nullatenus intẽdebat: dũ deſponſat᷑ Ioſeph/id ꝓmittit qd᷑ nulla rõne p̄ſtare proponit. Quid porro eſt hoc aliud q̄ mẽtiri: publicam fidẽ irridere: & legis auctoritate id uerbo ꝓmittere qd᷑ mente nõ obſeruatum ire decernit᷑: Si Hieronymi uerba quæ paulo ante audita ſunt: interius pſcrutemur cõſtabit apte Mariam cũ deſpõſaret᷑ nõ fuiſſe mentitam. Quid quæſo ſibi uult ꝙ ille dicit: ip̄m Ioſeph uirginẽ fuiſſe per Mariam/niſi ꝙ ex ſancto ꝓpoſito intemeratæ Virginis: Ioſeph ſe uirginem ppetuo ſeruare decreuit: qui eã uſq́ diem uirgo pmãſerat lege iubente: qm̄ nullis adhuc fuerat nuptiis ſociatus. Itaq́ neq́ ioſeph Mariæ mẽtitus eſt: neq́ illa fefellit uirũ ſuũ/qñ ſibi inuicẽ ſic uere cõſenſerũt: ſicut qſq́ cõſenſũ accipe cõſtituit & offerre. Neq́ iõ ſimul ãbo fraudẽ legi feciſſe cẽſẽdi ſũt: qm̄ lex mr̄imonii: uirũ ſociat mulieri ad mutuũ adiutoriũ: & alter ĩ alterius ſic trãſit ptãtẽ: ut ppetuo cõuiuãt: nũq̄ dũ opus X
eſt deſiſtant ſibi inuicẽ eẽ p̄ſidio. Eſt hic opepreciũ meminiſſe liberoꝝ ꝓcreationẽ eẽ mr̄imonii fructũ: ſed nõ uinculũ neceſſariũ: etenim multis mr̄imoniis liberi nõ accedũt: & qbus adueniũt mr̄imonio fuerãt prius ĩdiſſolubiliter colligati. qbus ẽt aduenerũt cũ ꝓcreatiõis ſpes eẽ: nõ deſinit eẽ uĩculũ ſocietatis. Carnis itẽ cõmixtio potiꝰ ẽ ad fragilitatis r̄mediũ & ſolatiũ liboꝝ q̄ ad mr̄imõii attinẽs ſacramtũ: qm̄ añ ipſã carnis copulã: niſi eẽt mr̄imoniũ ueꝝ: q ſic cõueniũt adulteri potiꝰ exiſtimãdi forẽt

q̃ fructus mr̃imonii legitime collectores. Frigidi itẽ atq; maleficiati uiri ac mulieres fide maritali inuicẽ ſociari: pſeuerare ppetuo pñt: q̃uis opus generationis exercere nõ ualeant: neq; libidinis ardorẽ expediat mitigare. Hæc cũ ſic ſe hẽant ſatis cõſtat/poſſe maritalẽ ſocietatẽ uirũ ac mulierẽ uerissime cõſentire: p̃ter affectũ ſobolis ꝓcreãdæ. Vñ liquet ſcãm Virginẽ cũ Ioſeph uerissime: ſine oĩ fictiõe: ſine mẽdacio: & ſine ĩtentiõe fal lẽdi: ſpõſalia cõtraxiſſe: qñ ſic illa ſe uiro tradidit: ſicut ille uoluit hr̃e traductã: & qa ad ĩdiuiſibilẽ cohabitatiõis ſocietatẽ: ac mutuũ adiutoriũ cõ ſenſit uterq;: nihil hic defuit/qđ ad uera ſponſalia neceſſario accedere de beat. Hoc eſt qđ Lucas ait. Ad uirginẽ deſponſatã uiro: cui nomen erat Ioſeph. Vt iuſtũ & fraude uacuũ: ex noĩe uiri ſignificaret utriuſq; cõſenſum: & ſpũ ſcõ iungente ſic ambos iuſtificatos oñderet: ut utriuſq; uirgi nitati matrimonii uinculũ eſſe decoris additamẽtum ipſa noĩs Ioſeph rõ declararet. Propter quæ ab angelo conuenientiſſime dr̃ uirgini. Aue &c.

De myſterio nominis Dauit.

Y d E domo Dauit. Splẽdore quoq; familiæ mõſtrat euãgeliſta hãc ipſã Virginẽ fuiſſe digniſſimã: quæ de ſtirpe regia uirũ habuit: uñ & ipſa originẽ duxit. Fuerũt nanq; Maria & Ioſeph cõtribules. Veꝝ qa nobilitas generis illi ſplẽdorẽ afferre nõ põt/q ſe uirtutibus nõ effecit clarũ/generis nobilitati euãgeliſta uirginitatẽ cõſulto ſcribẽdo p̃poſuit: ut. ſ. ad huius uirtutis excellẽtia diſceremus Mariã reliqs bonis moribus ſine qbus uirginitas eẽ nõ põt ppetuo fuiſſe decor̃ redimitã: & a ꝓgenitoribus illã nõ tm̃ ſplendorẽ accepiſſe: q̃tum eiſdẽ addidiſſe noſceremus. Sed p̃ter regiæ ſtirpis dignitatẽ quã a Dauit Mariã ducere euãgeliſta mõſtrauit/magna rõne ab huius noĩs parte illã originẽ ducer̃ no luit reticere. Dauit nanq; fortis manu aut uultu deſiderabilis (Hieronymo teſte) nr̃o ſermõe ſignificat. Virgo igit̃ quæ añ oẽs fœminas manũ ſuã miſit ad fortia: quæ carnẽ ꝓpriã (hoſtẽ ſane duriſſimũ) debellauit/ domuit/& frenauit: quæ mundũ & diabolũ ſemp ſub pedibus habuit: de proauo manu fortiſſimo debuit originẽ ducere. Virgo tota pulchra ĩ qua macula nunq̃ fuit. Virgo aſpectu decora modeſtis: terribilis aduerſariis honeſtatis: Virgo facie nitida: quaſi luna plena ſplẽdida/quaſi ſol in cœli medio cõſtitutus: nõ ĩmerito ꝓgenitorẽ hũiſſe narrat̃ cuius nomẽ uultu deſiderabile reſonaret.

De dignitate noĩs Maria.

a T nomen uirginis Maria. Fœliciſſimũ eſt inter bñ moratos homines honeſtũ ab initio nomen eẽ ſortitũ. Audiui ego de patre querelã texere nobilẽ & grandæuũ uirũ: qđ illi nomen obſcuꝝ dediſſet a principio: & os porci nomẽ in cã (ut ſcribit̃) fuit cur Romani pontifices

pontifices dum ad id muneris aſſumunť nouū nomen accipiunt:illu
ſtris famæ uiri:dictuq̧ cōcinnum:ne.ſ.decus tāti officii indecoro uel in
fauſto noīe deturpeť.Nomē igiť hanc Virginē pro ſuæ ꝓfeſſiōis digni
tate:proq̧ officii ſplēdore honeſtiſſimū & cōciniſſimū ſortitā fuiſſe euā
geliſta declarat dicēs.Et nomen uirginis Maria.Nomina hoīum decorē Z
accipiunt ex rōne ſignificandi:rebus decoris accōmodata:& ex claritudi
ne priſcoꝝ hominū qbus olim impoſita fuerūt.Maria illuminata ſigni
ficat.Fuit ne hæc Virgo parū illumīata?quæ præ cæteris fœminis bonū
uirginitatis agnouit?Significat ēt illuminatrix.Nonne oībus fœminis:
immo oībus hoībus lumen eſt fulgentiſſimū caſtitatis & ſanctimoniæ
hæc ſancta Virgo?Nempe ut pulcherrimū eſt nr̄is oculis lumē:eiuſq̧ ui
gore pcipiť per oculos oīs decor.Ita p Mariæ ſplendorē:ſol iuſtitiæ Chri
ſtus deus nr̄/nobis apparuit & illuxit.Maria ſoror Moyſi & Aaron inter A
mulieres quæ mare Rubrū trāſierunt celeberrima:nouū Moyſi cāticum
tympano cecinit pro liberatione filioꝝ iſrael de manu Pharaonis:proq̧
maris piculo ſupato dicens.Cātemus dn̄o glorioſe.n.honorificatus eſt:
equū & aſcēſorē ꝓiecit in mare.Maria uirgo ſoror & mr̄ Chriſti:ſūmi le
giferi:& ſacerdotū primi æternū obtinētis ſacerdotiū ſecūdū ordinē Mel
chiſedech/poſt inchoatā liberationē humani generis cātauit Magnificat
aīa mea dn̄m.Præceſſit illa mulieres hebreas.Iſta ꝑceſſit uniuerſas fœmi
nas:ſed potiſſime chriſtianas.Illa dixit fortitudo mea & laus mea dn̄s &
factus es mihi in ſalutē.Hæc dixit.Exultauit ſpūs meus in deo ſalutari
meo.Illa ſe liberatā agnouit pro tpe ab ægyptiaca ſeruitute dū dicit.Iſte
deus meus & exaltabo eū:deus meus & honorificabo eū.Dn̄s quaſi uir
pugnator:oīpotens nomen eius.Currū Pharaonis & exercitū eius ꝓiecit
in mari.Electi principes eius ſūmerſi ſunt in mare Rubro.Abyſſi opue
runt eos:& deſcēderūt in ꝓfundū quaſi lapis &c.Quæ plane tpaneā li
berationē cōſecunť/Maria nr̄a nr̄i Moyſi/nr̄i Aaron:mr̄ ſalutis uiā p ſe ī
ppetuū aptam oībus gētibus gloriať.Audite illā.Quia reſpexit humili
tatē ancillæ ſuæ:ecce.n.ex hoc beatā me dicēt oēs generatiōes.Maria pri
or dixerat.Dextera tua dn̄e magnificata ē in fortitudine/pro tpanea libe
ratione/pro æterna Maria ſecūda decātat.Quia fecit mihi magna q po
tens ē:& ſāctū nomē eius.Et miſericordia eius a ꝓgenie in ꝓgenies.Nō
hebreis tm̄/ſed timentibus eū/pro qbus oībus/Fecit potentiā in brachio
ſuo.Nō ad corpoream & tpaneam tm̄ liberationē:ſed ad ſpūalē & æter
nam:quando profligando uitia:inſerēdo uirtutes.Diſpſit ſuperbos mē
te cordis ſui.Depoſuit potentes de ſede:& exaltauit humiles.Exurien
tes repleuit bonis:& diuites dimiſit inanes.Quæ ſi bene examina

uerimus: & cãticũ Mariæ mr̃is dñi cũ cãtico prioris Mariæ cõtulerimus: inter ſe ſuauiſſime concinentia cognoſcemus. Illud nobis uidebitur tenor: hoc quaſi cõcentũ uocis alacrioris/ſublimioris/& dignioris oñdet. Iam ſatis conſtat q̃ p̄clara ſit hæc legatio: quæ per excellentiſſimũ angelũ gerit᷑: a ſũmo deo deſtinatur: a muliere omni uirtute ornatiſſima: oĩum hominũ qui illam añceſſerant prudẽtiſſima/tem̄patiſſima/fortiſſima/iuſtiſſima & ſapientiſſima excipit᷑. Vñ ueriſſime non minus q̃ meritiſſime pro ſuæ legationis præfatione orſus eſt nuncius. Aue gratia plena &c.

Secunda pars principalis.

De apparitiõe angelorum & in ſpecie quomodo apparuerit angelus Gabriel Virgini Mariæ.

e T ingreſſus angelus ad eã dixit. Q uia legationis excellentiã dignitatemq́ audiuimus: ſeriem eius nunc inſpiciamus. Conſtat huius legationis ſeries ordinatiſſima/legati orõne nõ minus luculenta q̃ graui: & audientis attẽtione: ac rñſione ſapientiſſima/pro quibus aſſequẽdis a Lucæ narratione ne diſcedamus. Illũ igit᷑ audite. Et ingreſſus angelus ad eã. Cũ angeli ſentimus ingreſſũ/nõ exiſtimemus (qđ pingitur) ſuffulctũ pennis in cubiculũ ſanctæ Virginis Gabrielem aduolaſſe. Monſtrũ fuiſſet/effigiem hoĩs uidere uolantem. Sciebat ſctã Maria teſtimonio ſcripturaꝶ angelos nõ egere alaꝶ adminiculis/ut in hoĩs effigie ad hoĩes ueniant/legerat tres angelos ſimul adiiſſe Abraam & illos cibo pro reuerẽtia non pro neceſſitate ab Abraam refocillatos fuiſſe didicerat: eadẽq́ rõne ſe illis uiæ comitẽ Abraã dediſſe tenebat. Hos cũ ſubito de cœlo cõſpectos apparuiſſe meminiſſet: nullis fulctos alis deſcẽdiſſe ſcriptũ inuenerat. Sciebat angelos duos a Loth exceptos hoſpitio: nec tñ alatos ad illũ ĩtraſſe putabat. Sciebat angelũ q Sanſon cõceptũ parẽtibus nunciauerat/nullis alis ſuffragãtibus adueniſſe: nullis itẽ alis p̱ ſacrificii odorẽ & fumũ uiſũ aſcẽdere. Conſentaneũ igit᷑ eſt nõ aliter Gabrielẽ ueniſſe ad ſcãm Virginẽ/q̃ alii quos ad hoĩes ꝓxime noĩatos ueniſſe monſtrauimus/ſe hoĩbus exhibuere uidẽdos. Niſi forte magis ille ãgelus alis eguerit: q cæteris p̄ſtantior erat. Certe ſi Gabriel uectus alis Virginẽ adiiſſet: nunq̃ dixiſſet euãgeliſta Et ingreſſus ad eã/poterat dicere cũ aduolaſſet: dicere maluit: Et ingreſſus: ne p̱ feneſtras aut tegulas ĩmiſſum exiſtimes: ſed p̱ hoſtiũ introeuntẽ agnoſcas. Et quonãmõ tantã altitudinem

B ætheris: ignis: & aeris ſine alaꝶ ſuffragio angelus p̄trãſire & deſcẽdere poterit? Trãſeũdæ ſũt tot ſpæ cœleſtes: duæ elemẽtares. ſ. ignis & aeris q̃s cõſtat corpus mole grauatũ: ſine alaꝶ bñficio ferre nõ poſſe. Fortaſſe ãgeli quos ex ſacris lr̃is audiſtis hoĩbꝫ cõuerſatos: dũ deſcẽderũt alas habuerũt.

Vbi ad

Vbi ad terram delati ſunt depoſitis alis pedibus iter agere cœperunt. Angelus autem Gabriel alas deponere noluit ingreſſurus ad Virginem. Rudis & irrationalis eſt iſta imaginatio: non.n. de ſummo cœlorum ad nos in corporis forma accedentes angeli/corporis lineamenta ſecũ portant: ſed ubi terris inſtiterint: corporis effigiem compingunt ut libet/immo ut a deo illis eſt impoſitum. Quiſquis fuerit angelus Balam prohibens accedere ad Balac talem is certe habuit corporis effigiem/talem gladii/ut quod a principio uiderat aſinus: dominus illi inſidẽs penitus nõ uideret: quod ſi in ſumma aeris uel ignis ſpera angelus ſibi corpus aſſumeret/q̃tũlibet ponderoſum: illud tñ ſola uoluntate poterit cõportare. Spũs.n. primum eſt principium omnis motus. Si lapidem moueas: uñ quæſo mouebis? Manu certe uel pede. Quid manum: quid pedem mouet? Spũs: niſi.n. ſpũs adſit fruſtra conabit᷑ manus lapidem mouere uel lignũ. Adhibe manus ſimul & pedes mortui hoĩs mouẽdo lapidi: iube trahere: inſta ꝓiicere: cum plus inſteteris: minus efficies. Impone onus q̃tũlibet leue iumento onerario iam extincto: agita: pulſa: ꝑcute ut ferat: fruſtra laborabis. Quid ita? Q̃m̃ ſpũ uacuũ mouere aut ferre ſe ipſum non põt: minus ergo põdera impoſita portare. Vñ quæſo unum iumentum alio ſui generis uelocius eſt? uñ robuſtius? uñ ad ferendũ & mouẽdum aptius? Nẽpe a uigore ſpũs. Videmus ſæpiſſime miõres mulos maiora pondera ferre: equoſq; mediocres maioribus uelociores eẽ. Vñ tot ſunt in hoĩum moribus uarietates? Quid facit hæc oĩa? Spũs ĩ aĩalibus ꝑmanens: q tñ in brutis corruptibilis ẽ: & de mera humoꝝ tẽꝑatura: compagum mẽbrorũq; concentu cõſurgens nõ intelligens: nõ ſe agẽs: ſed ab intelligentia non errante moderatus. Hoĩs aũt ſpũs q̃uis ſit ĩmortalis & mentẽ hñs qua hõ ſe regit: ĩdiget tñ dũ ẽ in corpore corporis adminiculo: organis: & membris: cibo & potu: ut ꝑ illũ exerceãt hoĩes oꝑa uitæ. Quanto igit᷑ magis ſpũs qui corpore non eget: neq; illi eſt lege naturæ ſociatus: mouere poterit corpus & circũferre: ſine alis: ſine corporis inſtrumentis? Ad mouẽdum brachia tua q̃d aliud te mouet q̃ uelle? Vt ambules: ut loquaris: q̃d facit niſi uolũtas? inſtrumenta ad hæc accõmodata cõmutans ut libet? Si ergo uolũtas mouẽdi tibi primum eſt motus principiũ: mouet aũt per organa corporis: q̃m̃ corporeis eſt organis alligata. Spũs intellectualis cuius ſ̃ba merus eſt intellectus: meraq; uolũtas: nullo corpori alligatus: nullis organis indiguus: per ſuam uoluntatem cur mouere non poterit corpus: quod ſibi ſociauit ad libitum? Ventos uidemus nauium uaſtiſſima corpora tantis mercium põderibus & nauticis/ ac bellicis inſtrumentis aggrauata: ſine manibus: ſine pedibus:

impellere uelociſſime: portare rapidiſſime: arbores item robuſtiſſimas ra
dicitus euellere: uiolentiſſime circũferre: Maria maximis agitationibus
concutere: conturbare: & funditus exagitare. Ventus tamen res eſt ratio
ne penitus uacua: mente carens: momentaneum quid: moxꝗ pertranſi
ens: & adduci non poterimus habere perſuaſum atꝗ confeſſum: ſpiritũ
qui mentem habet: immo qui mens eſt: qui intelligit & uult: qui ẽ ſub-
ſtantia permanens: qui deficere iã non poteſt: effigiẽ hominis quam aſ-
ſumpſerit nõ poſſe per aera mouere: niſi alas aſſumpſerit? Debilitas ima
D ginationis huic cauſam parat errori: quando imaginamur plus alas uale
re q̃ uoluntatem: & ſpiritum quem legibus corporeis abſolutum credi-
mus/corporeis inſtrumentis egere putamus. Reſipiſcamus aliquando:
reuertamurꝗ ad nos: & quod in nobis ac brutis expimento probamus:
uim.ſ.uigoremꝗ mouendi a ſpiritu quaſi a primo fonte ꝓcedere in cũ-
ctis naturæ rebus ſic ſe habere cognoſcamus: ita eũ qui ſine brachiis bra-
chia mouet: ſine pedibus pedes: ſine lingua linguam: & ſine oculis ocu-
los exercet: poſſe per intellectum & uolũtatem totum corpus quod ſibi
ſociauerit ferre quo uult: & quomodo uult non dubitabimus. Modo p
legem a natura inditam quem ſpiritus moturus ciere conſtituit ſufficiat
tollerare. Sed fortaſſe per alas ſe angelum eſſe Gabriel Mariæ monſtrare
uoluerit. Sciuit Maria (ut a principio diximus) ſciuit inq̃ ſacris lr̃is edo-
centibus: Sciuit rõne monſtrante angelos alis non uſos eẽ: cum ſanctis
p̃ribus ſe ſæpius oñderũt. Igitur qđ Abraam: quod Loth: qđ Iacob: qđ
Manue & uxor eius in hoĩs effigie angelos tandem cognoſcere ſine alis
E potuerũt: hoc negabit᷑ Mariæ ſemper uirgini? Multos in ueteri teſtamẽ-
to angelos legimus patriarchis apparuiſſe: nullius nomẽ habemus: niſi
Raphaelis qui Tobiæ in Rages ciuitatem Medoꝝ ad Gabellum profici
ſcenti ſe comitem dedit: qđ Raphaelis nomen nõ haberemus niſi idem
angelus Tobiæ palã feciſſet in reditu. Angelũ ad Virginẽ accedẽtem Ga
brielẽ noĩari: uñ hẽs o euangeliſta? Nõ ſolum cognouit Maria angelũ:
ſed diuinitus inſpirata: nomẽ angeli ut primũ ſibi apparuit ĩtellexit. Ita
mihi euangeliũ ſcribere uolẽti illa narrauit: & in huius legationis narra-
tione añ oĩa angeli nomẽ ſpũs.ſ.me ſcribere iuſſit: ut oẽs intelligerent ẽt
ex nomine angelũ a principio fuiſſe Mariæ manifeſtũ. Igit᷑ quæ gr̃æ bñ-
ficio angeli naturã: & nomen: ſtatim ut corã ſtetit agnoſcere potuit: illũ
eẽ angelum p alas diſcere nõ debuit: neꝗ.n.alæ nominis indices eẽ: uel
boni angeli naturam oñdere potuerũt: cum & maligni dæmones ſe ne
dum poſſint alatos oñdere: ſed in effigiem bonoꝝ ſe trãſfigurare. Profe
cto ſi hoĩes in ſcenis pſonas quas induũt: habitu: inceſſu: uoce: corporis
geſtu:

geſtu:pro uiribus imitantur:ſi pronunciatio eſt uocis/uultus/ac geſtus moderatio cū uenuſtate. Ego non uideo cur Gabriel angelus qui in effigie hominis humana uoce Virginem allocuturus aduenerat/habitū & inceſſum hominis non debuerit imitari. Ingreſſus igiť angelus ad eā humano aſpectu/& uoce hominis uerba facturus:uolucrem ſe oñdere nō debuit:aut qď ſimplices uolunt per feneſtras. Ingreſſus eſt ad eā per hoſtium habitaculi:qď etiam ſi clauſum iuenit:ſua potuit uirtute reſerare ſine clauibus:ſicut potuit ſe ſine alis in humana effigie exhibere pñtem. Hæc igiť fuit prima angeli ſapientia:ingredi ad Virginem ea rōne:his munitū ſpēbus:quæ ſuæ orōni/& formæ quam ſumpſerat eēnt accommodatæ. Neq; credamus auro diſtinctis ueſtibus:gēmis radiātibus digitis:collo ue torque aurea circūcincto:ad Virginem fuiſſe Gabrielē igreſſum:ſciebat ille hæc eē uanitatis īdicia:& leuitatis certiſſimas notas:ſciebat Virginem quā allocuturus acceſſerat:tales ornatus penitus aſpnari:nouerat illam ſobrietatis & pſimoniæ in oībus ſtudioſam. Taliter ſe ueſtitos uolunt ſapientes oratores oñdere/qualiter libenter uidere intelligunt ad quos acceſſerint oraturi:aut quales illos mittentes eē cōſtituūt. Sciebat Gabriel placere Virgini modeſtiſſimæ uenuſtū non ſumptuoſū ueſtimētum/inceſſum ĝuem modeſtum aſpectum. Sic igitur inſtructū illum pro ſua ſapiētia credere debemus ingreſſū ad eā/cui dixit. Aue &c.

De ueſtitu & ornatu angeli Gabrielis.

d Ixit. Quo deferente/& quo ueſtitu Gabriel orator ad Virginē uenerit audiſtis:nūc quo habitu corporis/qua ue poſitiōe orōnem expoſuerit cōtemplemur. Vulgo crediť auctoritate pictoria angelum flexis genibus dicere cœpiſſe. Aue &c. Qď mea ſentētia nō eſt rationi cōſentaneum. Virgo.n.humilitatis uirtute ſup oēs hoīes ſublimata:quæ angelū a principio/& angelo℞ excellētiſſimum Gabrielem ad ſe ueniſſe cognouerat:talem ac tantum nuncium:& p̄ſertim dei nuncium omnipotentis/corā ſe genuflexum uerba facere ferre non debuit. Angeli etiam ſanctis hoībus apparere aſſueti/nūq̄ flexis genibus:ſed ſtātes aut ambulantes in ſacris lr̄is uiſi fuiſſe ſcribuntur. Tenebat hic nuncius principis a quo miſſus fuerat auctoritatem & maieſtatē. Sciebat Virginis humilitatem:meminerat præmiſſorum angelorum cōſuetudinem. Quid eum orando deceret/pro horum omnium ratione:illum obmiſiſſe ne credamus. Stetit igiť pro ſua ſapiētia:ſtetit inq̄ uenuſtate plenus & maieſtate:& illi mox Virgo ſapientiſſima aſſurrexit honoris gratia:ut nuncium & a quo miſſus fuerat pro more/proq; merito honoraret. Ita ſtantibus ambobus angelus dixit. Aue &c. F

De legatorum partibus: & legationes audientium: & de dignitate ſaluta tionis angelicæ.

G Egatorum eſt cũ primum ſe principibus corã exhibuerint/illos l titulo dignitatis expreſſo/ſalutare. Deinceps narrare cõmiſſa: Si mõ principes uideãt audire diſpoſitos. Principum uero eſt oratorum uerba uigilanter audire: & ſi qd petitis obſtare uideat̃/qũo remoueri poſſit rñdendo inquirere. Poſt hæc oratores per confutationẽ & cõfirmationem oportet quærentibus principibus ſatiſfacere. Tandem fructum ſuæ legationis porando monſtrare. Principes poſtremo condecet monſtratas utilitates uel reſpuere/uel acceptare. Hæc omnia in legatiõe quam colimus ſapientiſſime/& pro more ordinatiſſime obſeruata attendamus. Aue inqt Gabriel. Aue ſalutatio ẽ qua reges & magnos uiros iudei ueteres ſalutare ſolebant: fœlicitatis etiam uerbum imprecatoriũ eſt.

H Prima mulier ab Adam de quo ſumpta fuerat/uirago noĩata eſt. Poſtq̃ uero peccauit: Eua legit̃ appellata: quia ſibi & uiro ſuo peccando attulit luctum: unde lugent poſteri oẽs. Aue aũt eua eſt inuerſum. Itaq; uirago qm̃ uirum ſuum ſubuertit & cadere fecit. Virgo uirum ſuum conuertit & confirmauit. Virago filios p̃cipitauit. Virgo repationi eorum uiá ſtruxit. Virago nimia leuitate fraudis inuentori credidit inconſulte. Virgo multa grauitate minyſterium: miniſtrumq; ueritatis auſcultat conſultiſſime: & non per forte ut uirago reſpondit: ſed fortiter ĩterrogauit: nõ mi℞ ſi nomen Euæ in ſalutatione Mariæ inuerſum eſt: quoniã utrobiq; in cauſa: in utraq; perſona: & in utroq; nuncio: inuerſa ſunt omnia.

De gratiis ſanctæ Virginis.

Ratia plena. Cum angelus aue dixiſſet ſalutationẽ ampliſſimã: g mox ſalutate dignitatem ſe noſſe demonſtrat: ne inepte dixiſſe uideatur. Magna eſt & rariſſima excellentiæ p̃rogatiua propter quã te ſalutans dixi Aue & gr̃a plena: quod mortalibus dominantes aſſe qui nõ pñt. Reges. n. pro maieſtatis dignitate copioſi diuitiis: & poteſtate eſſe exiſtimant̃: qui ſi a ſubditis deſerantur omnia amittunt qbus abũdare ſolebant: tantoq; infœlicius ruunt: quãto fortuitis bonis copioſius abundabant. Reges adhuc ſi perſeuerent in gloria regni: pleni tñ nunq̃ ſũt: neq; repleri ullo modo pñt: qm̃ ambitus honoris: & gloriæ affectus metas nõ habet: nulli rei firmiter inhæret. Anxios igit̃ animos quos occupauerũt: tenẽt atq; ſuſpenſos. At tu o ſcã Virgo his uanitatibus nunq̃ innixa es: ſed gr̃æ dei: qua es plena: & adeo plena ut paulo poſt gr̃arum maxima in te ex te fiat: & de te exeat. Vis dicam qua gr̃a plena es o ſãcta

I Virgo: audi. Dominus tecum. Non es plena gr̃a pulchritudinis ſolum: quam tãto

quam tanto ope cupiunt omnes fœminæ poſſidere:non plena ſolũ flore iuuentutis/quam oẽs fœminæ tenere conant̃:& procul factã toto pectore mentiũtur hr̃e. Non es plena gr̃a robuſti corporis ſolũ:q̃ oẽs hoĩes tãto ſtudio conſeruare augereq; nitunt̃:hæc oĩa ſimul habes:es certe pulcherrima:& macula non eſt in te:es ætate integra:& florentiſſima tãti uigoris es per gr̃am/ut ſine uiro uirum cõcipere/ſine obſtetricis miniſterio infantem parere poſſis.Ita es ſolida ut filiũ de uẽtre tuo parias & clauſus maneat uterus tuus:omnes gr̃æ hactenus fœminis ſigillatĩ præſtitæ/tibi ſunt accumulatæ.Dñs tecum.Gratiſſimũ eſt omnibus mulieribus a p̃ſtãtibus uiris adamari:& eẽ cũ illis.Pr̃ deus ſup oẽm creaturã te amore proſequitur hactenus inaudito/te uult ſponſam:filius deus te uult hr̃e matrem:ſpũs.ſ.deus te uult ſibi ſociam & coopatricẽ.Nunc q̃ plena ſis gratia auſculta.Dñs tecum.Quis dñs?Dominantium/uniuerſæ terræ plaſmator:cœloꝝ fabricator/& moderator totus eſt tecum per amorẽ ardentiſſimum.Ita eſt tecum/ut cum omnibus hominibus p te pacem inire/caro & frater eorum deinceps ſemper eſſe dignetur.

De benedictione quid ſit.

b Enedicta igit̃ tu ĩ mulieribus.i.ſupra cæteras mulieres bñdicta. Sed qũo benedicta?Alibi dixiſſe me memini(cum de ſacerdotis officio diſputaui)bñdictionem prius ope cõſtare q̃ uerbis: ut ille ſit ab aliquo magis bñdictus/q plura ab eo dona fuerit aſſecutus. Quia igit̃ tu o ſcã Virgo ſup oẽs mulieres es a deo oĩ naturæ dote munita:oĩum uirtutum ſplẽdore ornata:nõ tm̃ purgatiuis tritis/& uulgaribus:quæ mundi ciuitates exornant:dum eaꝝ componũt mores:ſed uirtutibus purgati animi:quæ cœleſtem p̃riam illuminare noſcunt̃.Tu nẽpe per uirtutem heroicã cõplexa es uirginitatẽ:aliæ mulieres(ſi tñ eã penitus aſſecunt̃)mr̃imonii caſtitatẽ:cum aliis mulieribus iure ſocietatis/& fœderis nuptialis ẽ maritus hõ paſſibilis:uirginitatis decus dñs ĩmortalis tecũ eſt.Ne mireris igit̃ o Virgo ꝙ te ſalutans tibi dixerim. Aue.Melius & aptius ſi ſalutandis hoĩbus aliq̃d habuiſſem/ꝓculdubio dicere debui:libentiſſimeq; dixiſſem.Nunc autem q̃uis me angelum Gabrielem agnoſcas/qa tamen deo iubente/ad te in hominis effigie orator acceſſi/more hoĩum uerba facturus dixi modeſte/gratia plena:ſed uerius dixiſſem/gratia abũdantiſſima:& inundans:quoniam gratiarum dominus tecum eſt.Et ideo dignitas tua omnes dignitates omnium fœminarum exuperat.Igitur pro tuo merito:pro domini qui tecum eſt reuerentia dixiſſe uolui.Aue.Quia es gratia plena a domino deo qui tecum eſt:unde benedicta es ſupra cæteras mulieres.

K

De Mariæ turbatione.

Væ cum audiſſet turbata eſt in ſermõe eius: & cogitabat qualis q eſt iſta ſalutatio. Sapientiſſimã ſeriẽ ſalutationis audiuimus: & cur ſic ſalutare debuit angelus iã tenemus: ſapientiã auſcultãtis cũ ſerie rñſionis nunc attẽdite. O matronæ o uirgines nunc ad uos mea (qd dixi mea?) euãgeliſtæ ad uos uertat̃ narratio. Q uæ cum audiſſet L turbata eſt in ſermone eius. Q uæ ueſtrũ ſuis laudibus turbari ſolita eſt? quæ nõ exhilarat̃: quæ non extollit̃: quæ non rapit̃ ſupra ſe: ſi laudari ſe audiat? O infœlices quot ueſtrum inanis gloriæ uẽtus cõcuſſit? euertit? Q uot laudũ fumus excæcauit? Q uot ex uobis laudatam pudicitiã in p̃dam dederunt? Q uot pro laude pulchritudinis ſe ipſas fecere turpiſſi mas? Prima decipula procorũ eſt uerboſa laudatio: quã ſi ore ꝓferre nequeunt: calamo inculcãt. Vtinã hodie a magr̃a uirtutis ur̃am pudicitiã tueri diſceretis: quæ præconio laudũ tam eminentium: & angelo excellẽ tiſſimo: ſummi dei nũcio laudanti non arriſit: neq; tãtis laudibus eſt exhilarata. Turbata eſt. i. facie aſpectuq; quaſi ad mœſtitiã mutata. Turbata eſt. i. potius ad uultus g̃uitatẽ q̃ ſerenitatem uerſa: depoſuit oculos: ſe tantis indignã laudibus exiſtimãs: pro ſuæ de ſe opinionis modeſtia erubuit ſic laudari. Turbata eſt in ſermone eius. Cuius eius? Nempe angeli optimi: quẽ ſciebat malo ꝓpoſito nec uelle nec poſſe laudare. Tu lætaris M laudibus proci: quẽ ſcis bono ꝓpoſito nec uelle nec poſſe te colere. Nõ fuit hæc Mariæ turbatio timor ſeruilis: uel pauor diffidẽtiæ: nõ fuit ĩpetus iræ: non ſupbæ mentis indignatio. Cogitare inter hæc non potuiſſet qualis eẽt iſta ſalutatio. Hæc. n. aĩum a recta cogitatione diuertũt & ĩpediunt. Fuit Mariæ turbatio heroicæ modeſtiæ motus: & fructus ſecũdũ quẽ ſcã Maria impetũ elationis cõtinuit iam frenatũ. Cõtinuit inq̃ ne ex hilareſceret dulcedine laudis: ſui uero ĩpius & uirginei pudoris rõnẽ hr̃e p̃ſtitit. Mementote mr̃onæ: mementote o uirgines: qd in ſuis laudibus egerit ſcã Virgo. Cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio tantarũ laudũ titulis ſublimata. Cogitate & uos cum laudamini: qualis ſit ſalutatio: a quo ſit: ad quã ſit: ad qd ſit: & q̃tũlibet uera ſit: & a bono ſalutatore ꝓfecta: cogi tate qd oporteat de ea credere: qd ad illam deceat rñdere: ſic Maria fecit: quæ q̃uis ab angelo ueridico: ſummi dei nuncio: & ad optimũ finẽ miſſo ſalutaretur: & laudaret̃: cogitabat tñ examinans ſapientiſſime: qualis eſt iſta ſalutatio: ne quid inconſulte reſpondiſſe uideri poſſet.

De ordine orationis Gabrielis ad Virginem.

e T ait angelus ei. Ne timeas Maria: inueniſti. n. gr̃am apud dñm Ecce concipies in utero: & paries filium: & uocabis nomẽ eius Ieſum.

Ieſum.Hic erit magnus:& filius altiſſimi uocabitur:& dabit illi dñs ſe-
dem Dauit pr̃is ſui:& regnabit in domo Iacob in æternum:& regni eius
non erit finis.Cogitabundã Virginem:& præ humilitate ac reuerẽtia ti-
midam:Gabriel pro oratoris officio ad bñ audẽdũ inuitat:cõmonet &
inducit:declarando ſalutationẽ de qua Maria cogitabat eẽ utriq; cõueni
entiſſimam.Cogitas o ſcã Virgo qualis ſit mea hæc ſalutatio:& bñ facis: N
ſed intercogitandũ bñ ſpera:neq; timeas o Maria:ꝙ te dixerim gr̃a ple-
nam.Nihil uerius:nihil accõmodatius te ſalutãdo dicere me decuit:im
mo dicere non potui:inueniſti.n.gr̃am apud dñm.Apud quem dñm o
Gabriel?Apud dñm dñantium:apud dñm hoĩbus & angelis impantẽ:
apud dñm cui ſeruire regnare eſt:qui qm̃ per ſummã clementiã me mi-
ſit ad te:tanti principis erga te & in oẽs hoĩes bñficentiam tacere non de
bui.Q uia ẽt coram rege meo pro te:proq; uniuerſo mundo gr̃am in-
ueniſti:te cõuenientiſſime ſalutaui dicens.Aue gr̃a plena. Hoc ipſũ co-
gitando melius intelliges:ſi qualem gr̃am inueniſti tuo prudentiſſimo
cogitatu examinaueris.Gr̃a quã inueniſti apud dñm ſeptiformis eſt:&
undiq; copioſiſſima:totamq; te replens/p te redundat in oẽs creaturas.
Cæteri hoĩes q inuenerũt gr̃am apud dñm:illã ex pte aſſecuti ſunt.Tota
in te deſcendit gr̃arũ plenitudo.Satis igit᷑ uere dixiſſe tibi uideri debeo.
Aue gr̃a plena:quæ gr̃arũ fontem continebis:eriſq; paulo poſt oĩs gr̃æ
riuus indeficiẽs:ꝑpter ſeptiformem gr̃am quã apud dñm ĩueniſti:ego
uero dum cogitas:tibi paucis abſoluã quot:& qualia ĩueneris:ut qd &
quanti ſit qđ inueniſti:te non lateat cogitantẽ.Ecce concipies in utero: O
& paries filiũ:& uocabis nomen eius Ieſum:hic erit magnus:& filius al
tiſſimi uocabit᷑:& dabit illi dñs ſedem Dauit pr̃is ſui:& regnabit in do-
mo Iacob in æternũ:& regni eius non erit finis. Septẽ ſunt hæc priuile-
gia nemini hactenus cõceſſa:neq; in poſterũ concedẽda.Cui unq̃ homi
num p̃ſtitũ eſt ſubito:& de ſe ſola cõcipe:generare:& ardorem libidinis
nõ ſentire?parere & dolore nõ angi?ꝑlem emittere utero penitus illeſo
manente?Ecce cõcipies.Nullus ergo te cõcutiet libidinis ardor. Q uid
ita?qm̃ ille in tpe fit/& ad tempus durat:tuus aũt conceptus nõ erit tem
poraneus:ſed momentaneus.Ecce.i.ſubito cõcipies/& ſtatuto tpe ſubi-
to ẽt paries filium.Conſentaneũ eſt.n.partũ cõcordare conceptui:quare
fœtus ſubito cõceptus tpe non eget in partu:ut ſubito ingreſſus eſt ute-
rũ/ſic & ſubito egrediet᷑.Non ergo uiſcerũ uel membroꝝ dilatatiõe/aut
uteri aptura torqueberis:qa non debet eius egreſſus uteꝝ apire qui peni
tus integrũ & undiq; clauſũ ingreſſus ẽ illũ.Dolor uiſcerũ:dilatatio mẽ- P
broꝝ ſine tpe fieri nullatenus pñt.Tu ecce.i.ſubito & ſine tpe paries:nõ

ergo in ptu dolebis: nõ dilatabeɾis. In utero: nõ p imaginationẽ phantaſticá: nõ.n. ifantis phãtaſticũ corpus aliqđ inuenies qđ quaſi filium tollas: & educare te credas: & tñ educatione non egeat. In utero tuo: tuis intimis uiſceribus: in ea corporis parte qua mulieres cõcipiunt: cõcipies & tu p gratiá quã inueniſti apud dñm patrem: & apud dñm deũ filiũ: cuius mater eris in æternũ: quẽ ſicut in utero uere cõcipies: ita de utero uere paries filiũ uere de te genitum. Duplex eſt hæc gratia & hactenus inaudita: ſed maiorẽ adhuc es acceptura. Vocabis nomẽ eius Ieſum: hic erit

Q magnus. Nullã maiorẽ gratiam homines a deo aſſequi poſſe exiſtimant q̃ liberos gignere & educare cõſanguineis patriæq; beneficos. Quibus de rebus q̃to amplius benemeriti fuerit filii tanto ſe parentes fœliciores exiſtimãt. Hinc Graccoꝝ: hinc Scipionũ parẽtes: hinc Coriolani mater ueturia longa adhuc ætate celebres erũt. Filius quẽ paries de ſua familia optime merebitur: ſuæ gẽti imo oĩbus gẽtibus erit adiumento: ſaluabit genus humanũ. Vocabis nomen eius Ieſum. i. Saluatorem: quia ex officio cui incũbet nomen habere debet: ſtudebit ãt humanæ ſaluti: nõ uulgatæ illi cui ſtudet medicina: nõ cui ſtudet militaris diſciplina: quæ duæ mechanicæ facultates ſaluti hoĩum p̃cipue accõmodatæ eſſe uident: q̃ñ illa ab ægritudine: hæc ab iniuria p̃ſeruat ciuitatẽ: & liberat. Nõ tñ erit ſaluator ſanitatis: nõ humanæ tantũ tranquillitatis: parua ſunt hæc. Hic erit magnus. Adiectiua noĩa maſculine cõcepta: ſola ſecundũ grãmaticã inſtitutionẽ ſtare non pñt. O Gabriel qd ſibi uult? O euangeliſta qd loqueris tu cũ dicis/tu cũ ſcribis? Hic erit magnus. Magnus quid erit? Ma-

R gnus erit Ieſus. i. magnus ſaluator. Corpora hominũ morbis effœta ſine medicamĩe ſanitati reſtituet: mores hominũ cõponet: expugnabit mortem & infernũ: uicia curabit animaꝝ: eaſq; a morte ppetua liberabit: pacem terris/cœliſq; reſtituet: & reſtitutam cõſeruabit in æternũ. Erit ergo bñficentiſſimus filius: quẽ cõcipies in utero/& de utero paries. Quare pro meritoꝝ excellẽtia. Magnus erit Ieſus. Hæc ſane tertia gratiæ formula maxima eſt o uirgo fœliciſſima/quã inueniſti apud dñm: & illã aſpernari non debes. Sed adhuc eminentiorẽ attende. Et filius altiſſimi uocabitur. Qđ nunc dico cogita q̃tum uis: ad integrũ tñ cogitare non poteris qd ſibi uelit/mortali cuipiam filio hactenus dicta/aſcribi potuerũt: quartũ hoc grãe priuilegium/hoĩum: & angeloꝝ naturã excedit. Cui.n. angeloꝝ/unq̃ dixit deus filius meus es tu/ego hodie genui te? Dicet aũt

S hoc filio quẽ concipies in utero & paries. Dicet uero eo loci & tpis/quo res iam indicauerit illũ ſic eẽ noĩandũ. Nam poſtq̃ ſanitates donauerit/ & uiam ueritatis docuerit & ſalutis/Paulo añq̃ per ſuam mortẽ illã aperiat & p

riat & p

riat: & per eã ire uolẽtibus puiam faciat: In mõte Tabor tranſfigurabit᷑:
ubi maieſtatis ſuæ gloria ex pte monſtrata: pr̃ de nube lucida intonabit.
Hic ẽ filius meus dilectus ĩ quo mihi bñ cõplacui ipm̃ audite: poſt quã
uocem filius altiſſimi dei ut erit declaratus: ita uocabit᷑ filius dei. Quis
hoc concipiat ut filius dei: filius ẽt tuus quæ hõ es fiat uel fieri poſſit᷑ &
tñ ita erit. De huius grãe ĩmenſitate ego qd referã non habeo o ſcã uirgo
principiũ dicendi de tãta re ſumere neſcio: finẽ inuenire non poſſum: tu
ipa quæ cogitas qualis ſit mea iſta ſalutatio: cogita cogitare nõ poſſe mu
neris huius pelagus inenauigabile: ita bñ cogitaueris: & q̃uis plene hoc
non intelligas: ne timeas tñ ſed cõfirmare: & totã legationẽ auſculta: ui-
debis apte fieri poſſe qđ plene intelligere nõ potes. Hanc grãe quartam
formulã neceſſario comitabunt᷑ quinta ſexta & ſeptima ut eius magni-
tudinem oñdant. Cũ g̃tiſſimũ hoibus ſit bñficos filios & magni meriti
pcreare: ad cumulũ tantæ fœlicitatis accedit: Si pro bñmeritis gloria &
ptãte p̃ſertim regia ſublimenť: & hanc ipſam ptãtem ſine ui: ſine armis:
ſine iniuria: ſed iure optimo: pace & quiete cõmuni oĩbus conſequanť. T
Tuo filio magno illi ſaluatori: dabit dñs ſedẽ Dauit pr̃is ſui: qa dabit de
us non per bella aut fraudes illã aſſequetur: qa dabit ſedẽ pr̃is ſui nõ da-
bit aliena: dabit iure naturæ regnũ filio tuo debitum. Dignitatẽ regiam
ob iſraelitaꝝ gentiũ demerita ad alienigenas Romanos Idumeoſq; tra-
ductã: ſuæ ne dũ genti ſed ſtirpi dauiticæ (uñ egredieť) ipſe reſtituet: ſed
qa reſtituiſſe parũ eſt: niſi reſtituta ſeruentur (neq;.n. minor eſt uirtus q̃
quærere parta tueri) Ideo qntæ fœlicitati & grãe tuæ addeť ſexta: regni. ſ.
reſtituti nõ diuturna tm̃ ſed æterna ſoliditas. Regnabit. n. ĩ domo Iacob V
ĩ æternũ. Quia p adulteriũ & homicidiũ Dauit ſuã regni gloriã infama
uit: uñ undecim tribus cũ dimidia a gẽte dauitica deſciſcere: aliũq; regẽ
ſibi cõſtituere. Roboam uero Salomonis filiũ uni tm̃ ac dimidiæ tribui
filioꝝ Iacob p̃ſidere decreuit deus. Ne credas uirgo filiũ tuũ Ieſũ ſaluato
rem magnũ: accepturũ eẽ regnũ diminutũ: illam. ſ. pticulã cui p̃ſederũt
ex Roboã longa ſerie deſcendentes. Obtinebit filius tuus integrũ regnũ
magni Dauit. Hoc ẽ qđ dixi. Regnabit in domo Iacob. Non in una tri-
bu & dimidia: ſed ſup oẽs tribus filioꝝ iſrael q & alio noĩe dictus eſt Ia-
cob. Regnabit igiť in domo Iacob. i. ſup oẽs q a Iacob familiã domũ ue
ſumpſerũt. Regnabit ẽt in æternũ. Quia ptãs eius ptãs æterna eſt & re-
gnũ eius non auferet᷑: ut olim Eſaia teſtãte didiciſti. Itaq; ultra ſplẽdorẽ
celeberrimi in ſua gẽte regni: regiſq; celebratiſſimi naturalẽ ſucceſſionẽ.
Regnabit in æternũ & nõ per ſucceſſores (ut Dauit pmiſſum fuerat) ſed
per ſe ipm̃. Hæc ẽ ſexta formulæ grã quã apud dñm inueniſti: ut filius

tuus regnũ integrũ obtineat: qđ multis iam ſæculis manſerat laceratũ: & p ſe ipm illo in æternũ potiat᷑. Accedet adhuc tibi p filiũ quẽ cõcipies in
X utero: & paries amplior gloria & fœlicitas ſingularis. Regni .n. eius non erit finis. Ninus q prius regnaſſe credit᷑: Cirus quoqꝫ & poſt eũ Xerſes inde Darius: inde Alexãder macedo: tandẽqꝫ Romani q regni fines maxie ꝓpagaſſe legunt᷑ mõtibus tñ mari: aut fluminibus regna ſua finierũt. Filii tui regnũ mõtes nõ claudent: mare nõ anguſtabit: flumia nõ diuidẽt: nullis anguſtabit᷑ terminis. Hoc ſeptimũ priuilegiũ nemini ex regibus cõceſſũ: hæc ſeptia ſingularis gr̃æ formula naſcit᷑ ex quarta. Nã qa filius dei uocabit᷑ & erit: nõ decet dei filiũ cuius pr̃ oibus mũdi ptibus dñat᷑: qm̃ ipſius ẽ mare & ipſe fecit illud: & aridã fũdauerũt manus eius: cuius eſt terra & plenitudo eius: orbis terraꝝ: & uniuerſi q habitãt in ea: nõ decet inq̃ talis pr̃is unicũ filiũ regnũ hr̃e limitibus anguſtatũ: ꝑſertim quia
Y oĩa dedit ei pr̃ in manus. Suſcipe nũc uirgo Maria munus ãpliſſimũ gr̃æ ſeptiformis: qđ p angelũ a deo tibi trãſmiſſũ ẽ. Eſto Virgo ꝑgnãs: puerpa ĩtegra: illæſa corpore: & mẽte penitus ĩuiolata: hẽto filiũ ſaluatorẽ magnũ: q ut tuus: ita & dei filius appellet᷑ & ſit: appellet᷑ ãt ab eo q mentiri neqꝫ põt: neqꝫ uult: qui regnũ ſuæ gentis ĩtegrũ reſtituit: & illo potiat᷑ in æternũ: cuius regni nulli fines eẽ poſſint. Ita expieris te qđ dixit angelus aſſecutã gr̃am plenam: & nos de tua plenitudine aliqd pticipabimus. Ita cum angelo dicemus oẽs deuoto pectore tibi genuflexi. Aue &c.

De uero regno Chriſti & eius excellentia.

Alũniant᷑ hoc loco iudei euãgeliũ manifeſtũ cõtinere mẽdaciũ
c qa nõ tenuit dñs Ieſus regnũ dauiticũ ad minimũ tẽpus: & ipſe de hoc mũdo ſuũ regnũ eſſe negauit. Iõqꝫ tm̃ ã uero diſtare dicunt ꝙ regnet in domo Iacob in æternũ: crucifixus ille Mariæ filius: q̃tũ priuatus ſemp: & tenuis hõ a regni gloria diſtare non dubitat᷑. Extremã ꝑterea huius loci pticulã dicũt per deriſũ eſſe ueriſſimã. Q uia regnũ qđ nunq̃ fuit finẽ hr̃e nõ potuit: ſicut qđ nõ erit fine carebit. Sed infœlices nõ aduertũt: qd Dauit dicat ĩ pſalmo. Dixit dñs dño meo: ſede a dextris meis. Dõec ponã inimicos tuos ſcabellũ pedũ tuoꝝ. Ponẽdi erãt o iudei inimici (q eſtis uos) ſub pedibus Chriſti: qđ inuiti cõpletũ liquido ĩtuemini: & nũc in ſpũ regnat dñs Ieſus: q in fine tẽpoꝝ regnabit apte in ſolio Dauit pr̃is ſui. Regnabit tũc in æternũ: qñ ur̃a pfidia penitus ſupata ãplius rebellare nõ poterit. Sed ut me uerũ dicere: ĩmo euãgeliſtæ ſnĩam eẽ ueriſſimã intueamini o ſpõte cæci aduertite hic angelũ loq de Chriſti aduẽtu ſecũdo: qñ .ſ. ueniet filius hoĩs in ſede maieſtatis ſuæ: iudicare ſimul uiuos & mortuos: & ſæculũ p ignẽ: ſedebit: regnabitqꝫ tũc in regia

ſede Dauit: ut

ſede Dauit: ut iuſtis retribuat gaudia ſempiterna. Dauit nãq; uultu deſi derabilis nr̃o ſonat idiomate: deſiderabiliſſima tũc certe: & oĩ delectamẽ toꝝ cõditura pleniſſima erit piis & iuſtis chriſti maieſtas: qñ facies illa ſo le ſplẽdidior oẽ deſideriũ iuſtaꝝ mẽtiũ plene cõplebit. Sonat ẽt nr̃o idio mate Dauit fortis manu. Hic ip̃e Ieſus illa die extremi iudicii manu for tiſſimus erit in reprobos: q̃ diſtricti eius iudicii ſeueritatẽ nullo adiutoř & nulla loci ĩtercapedine poterunt ſubterfugere. Ita ſedebit per ſũmã cle mẽtiã: & mãſuetudinẽ: bonis p̃mia ſtatuẽs: p ſũmã uero fortitudinẽ: & ineuitabilẽ iudicii p̃tãtẽ reprobis ſupplicia decernẽs. Regnabit in domo Iacob/q̃ ſupplãtator ẽ habitus/In æternũ/Q ñ his q̃ uitia ſupplãtarunt/ p̃mia æterna quæ dederit cõſeruabit. Eos e cõtra q̃ uirtutes & uirtuoſos hoĩes fraudibus ſupplãtarũt pœnas meritas luere cõpellet in æternũ. Ita o infœlices regni eius qđ regnũ ẽ iudicii aliqñ erit principiũ/nunq̃ erit fi nis. Solã lr̃æ ſup̃ficiẽ hoc loco alii calũniatores examinãtes/ut detrahant euãgelii maieſtati dicũt Gabrielẽ archãgelũ uerboſũ nimis/ac quaſi nu gatorem idẽ bis dicere: ſatis.n.fuerat dicere Regnabit in æternũ/Fruſtra eoꝝ opĩone addit᷑ Regni eius nõ erit finis. Q m̃ liquet qđ æternũ eſt fi nẽ nõ hr̃e. Vtinã noctua hic Aq̃lã uiſu debilẽ/aut bubo/elinguẽ Pſitacũ nõ diceret. Vtinã hi ſapent & ĩtelligerẽt æternũ durationẽ dicere: finem uero carẽtiã amplitudinis regni monſtrare: dixerat angelus. Hic erit ma gnus. Hãc poſtea magnitudinẽ mõſtrauerat ex noĩs gloria. Filius altiſſi mi uocabit᷑. Ex gloria regni regnabit in æternũ/ex regni ãplitudĩe/Et re gni eius nõ erit finis. Ip̃a terra finit᷑ aquis: aqua aere/aer igne/Ignis æthe re finẽ capit. Oĩa quæ ſub Luna ſunt finẽ hñt & orbis lunæ ãbitu clauſa ſunt. Cœloꝝ quoq; orbes ſe ĩuicẽ finiũt. Ampliſſima itẽ ſpaꝝ certa uſq; ad cẽtrũ lineaꝝ diametriq; dimẽſiõe a deo finẽ accepit. Regnũ hoc o de tractores terminis tp̃aneis caret: & nullis naturæ finibꝫ cõtinet᷑. Nõ ergo ẽ terrenũ regnũ. Memẽtote qm̃ deus exaltauit illũ: q̃ de uirgĩe natus ẽ: & iuxta Gabrielis p̱miſſũ: dedit illi nomẽ qđ ẽ ſup oẽ nomẽ: ut ĩ noĩe Ieſu oẽ genu flectat᷑/cœleſtiũ/terreſtriũ & ĩfernoꝝ. Ita ĩtelligetis q̃a regni eius nõ erit finis: qñ regnat ĩ terra: ſub terra: & ſupra terrã: & ãpliſſimæ ſperæ claudi nõ p̃ot uirtutis eius ĩmẽſitas: qm̃ ut a principio diximus ſp̃a ẽ ĩtel lectualis: cuius cẽtrũ ubiq; ẽ: & circũferẽtia nuſq̃: æternũ ergo ẽ regnum eius: q̃a cõtinet oĩa: oĩa moderat᷑: nihil ẽ qđ illũ fugiat uel anguſtare ſuf ficiat. Hoc cognouit ille q̃ dixit. Si aſcẽdero ĩ cœlũ tu illic es: ſi deſcende ro in ĩfernũ ades. Si ſũpſero p̃enas meas diluculo & habitauero in extre mis maris. Audite Xp̃m ip̃m o iudei: audite & uos nimis arguti. Regnũ meũ nõ ẽ de hoc mũdo: hic.n.fluxa & finita ſũt oĩa. Caret fine atq; cõfi A

nibus regnũ meũ:mea ſũt oĩa:orbis terrarũ:cœlorũq; plenitudo mea eſt:
B poſſũ rogare prẽm & exhibebit mihi pluſq̃ duodecĩ legiões ãgelorũ. Nullũ adiecit determiatũ numerũ miniſtrorũ/ne regnũ finibus anguſtatũ ſe hr̃e mõſtraret. Non igr̃ loquax fuit angelus Gabriel:nõ fuit nugax Lucas euãgeliſta:ſed ſapiẽtiſſime ambo paucis multa cõprehẽdẽtes:optimi iſte ſcriptoris ad nos inſtruẽdos/& ille cõſumati oratoris offõ functus ẽ ad ſcãm Virginẽ cõfortãdã ut ſalutatiõe tãta ſe dignam cognoſceret:qm̃ ſeptẽ quas diximus gr̃as incõpabiles mox ſolo mentis aſſenſu eſſet acceptura. Vnde merito gratia plena diceretur & eſſet.

De reſponſione Virginis angelo data.

C Ixit ãt Maria ad angelũ. Q uõ fiet iſtud qm̃ uirũ nõ cognoſco?
d Añq̃ nũcio rñdeat Virgo prudẽtiſſima(qđ ſapiẽtes faciunt)ea quæ a legato dictis obſtare uidebant̃ p ĩterrogationẽ adducit in mediũ dicẽs. Q uõ fiet iſtud &c. Q m̃ me ipſã totã deo uoui ĩtegrã penitus cõſeruare: & Ioſeph ſpõſus meus meũ hoc uotũ cognoſcẽs ĩteger mẽte ac corpe manerẽ cõſtituit. Ne credas o Gabriel qa uiro ſũ deſpõſata me p nuptias appetere filios:iã cõuenimus ſpõſus meus & ego cõuiuere fœdere maritali: & ĩ puritate manere uirgĩea:hactenus uirgo pmãſi:uir mecũ nõ fuit:ut libis opam darẽ:ad hãc ipſã rẽ Ioſeph maritus meus ꝓ uoto uirginitatis neq̃t accedere. Virũ nõ cognoſco de p̃terito/de futuro cognoſcere iã nõ licet. Q uõ ergo fiet iſtud qđ dixiſti:ut ĩ utero cõcipiã: & de utero pariã:cũ ſine uiro iſtud nõ fiat? Virũ nõ cognoſco/Præterito tm̃
D uel p̃nti tpi ſermonẽ nõ accõmodat:ſed ppetuo ĩtentiõis ꝓpoſito:qđ qa trãſiturũ nõ erat ĩ p̃teritũ:ſed in æternũ pmãſurũ ĩmobile/p̃nti ſignificãtiſſime uſa ẽ dicẽs. Virũ nõ cognoſco: Inſtar eorũ q carnes nõ comedere/aut uitã ĩ religiõe ppetuo agere uouẽtes dicũt carnes nõ comedo: ꝓpriũ nõ poſſideo:meã uolũtatẽ nõ ꝓſequor. Q uo ſermõe nõ p̃ns tm̃:ſed futurũ ppetuo ĩtẽdũt ſignificare.

De declaratiõe narratiõis ſuæ p Gabrielẽ

E Piritus ſcũs ſupueniet in te & uirtus altiſſimi obũbrabit tibi. Sa
f piẽtiſſima ẽ Virginis dubitatio:cui angelus cõfirmãdo ſimul & cõfutãdo rñdet ſapiẽtiſſime. Neſcis Maria quæ corpa generãt: uirtutẽ non a corpore ſumere/ſed a ſpũ. Cur quæſo ſemina cocta(q̃tũlibet ſolida)ſi fuerit ſeminata nõ germinãt? qa ſpiritibus germinatiuis p cocturã ſũt penitus exinanita. Cur nimia humiditate:nimia itẽ ariditate ſemina terræ credita minus afferũt ſegetis? Q uia illa ſpũm quẽ ſemina gerũt p̃focat:iſta deuorat. Cur aĩalia añ pfectã ætatẽ: & poſt exhauſtã maturitatẽ nõ generãt? Q uia utriſq; tpibus ſpũs ſenſitiuus illis debilis eſt: nõ ſufficiẽs genituræ. Vñ ẽ in muliere ſterilitas:niſi q̧ illa ſicut & terra ni

mia humiditatē ſuſceptū ſemē redigit in putredinē:uel nimia caliditate uires eius exhaurit & ſpūs ſeminales penitus eneruat?Ita ſane oīs genera tio uim uigoreq̃ ſumit a ſpū.Tres āt ſcd̄m ſb̄am ī uniuerſo ſūt ſpūs.Ve- F
getatiuus/ſēſitiuus & ītelligēs.hoꝝ īfimus uegetat tm̄/medius ſētit & ue getat/eminētiſſimus ītelligit/ſentit & uegetat.Hæc mihi ſi nō credis/cre de reꝝ oīum magiſtræ naturæ:quæ falleř neqt.Hæc ſpēs ut nūeros hēt: Sič igř nūerus mīor ſiue īferior ſupiori uel maiori nūero cōtinetř/ita pfe ctio totā ſpēi īferioris ī ſpē ſupiori cōcluditř.niſi.n.ita eēt ab ultīa creatu ra adſūmā ſine medio natura trāſiret:qñ eēt aliq̃ pfectio ī ſpēbus īfimis quā mediæ nō cōtinerēt. Nōne tota plūbi pfectio cōtinetř ī cupro?cupri inargēto:argēti ī auro?Nōne qđ pōt pſes poterit pfectus?Qđ pfectus? poterit impator?Nonne qđ pōt miles,p militis offō pōt alæ ductor ſiue agmini pPoſitus & qđ iſte pōt/duci exercitus eſt tributū?Oīs politia:oīs ars:oīs natura cōfirmat pfectiōes īferioꝝ ſupioribus contineri. Corpora ſpiritibus ſubeē/exiſtimo oēs hoīes hoc iō ſatis ītelligere:q̄ iſti mouēt:il la mouentř.Ergo quæ corpori ſūt cōmixta uel ſociata/minus pfecta co- gnoſcere qſq; debet q̄ penitus īcorporea:qm̄ pro mixtura cū corpore/pa ti magis illa pn̄t/mīus agere:ecōtra/iſta magis agere mīus pati.Sed qđ in de o Gabriel?Multū.Quia exiſtēs ſine corpe ſpūs gigneř poterit ī corpe generatiōis opi accōmodato.Qñ ſpūs bn̄ficio corpus cū ſpū ſociatū id faceř pt.Cōfeſſū ē.n.pfectiores naturas oēm pfectionē naturaꝝ minus pfectaꝝ ī ſe cōplecti:& negari nō debet uim generādi aliqđ eē pfectum. Quare hāc uirtutē ſpūi ineē credere debēt oēs q rōni cōſentanea ſētiūt. Quāto uero fuerit eminētior ſpūs/tāto magis id illū efficere poſſe erit G
cōſētaneū.Hoc ē o ſcā uirgo qđ dixi ego Gabriel.Spūs.ſ.ſupueniet ī te. Cōcipies nō uirtute corpis ſed ſpūs:nō cuiuſlibet gregalis ſpūs:ſed ſci/ſo lidi īmutabilis/& penitus īcōcuſſi. Oēs creati ſpūs finiti ſumus:iōq; nō penitus firmi.Spūs īcreatus oēm hn̄s uirtutē:oīa ,pſpiciēs:oīum artifex: mēſurās oīa:mēſuratus a nullo:mutās oīa:a nullo mutatus:hic ſupueni et ī te:ut ſine uiro ſolo a ſpū.s.adiuta cōcipias.ſupuēiet āt nō hūano uſu nō creato/ſed diuīo/īcreato/īfinito & pēitus īeffabili.In te.In uirtute tua totus erit.Vt me ītelligas o Maria ſpūs purus & ſcūs nō p cōmixtionē ali quā:ſed p pn̄tiā ītimā erit ī tua mēte:ī uiribꝰ tuis:tibi dabit ut filiū cōcipi as:& uirginitatē nō amittas.nihil igř fiet ī te:qđ te/qđ tuæ,pfeſſionē uir ginitatis nō deceat.Qñ qui dat tibi cōceptū ē ſpūs.ſ.qui cū ſit ſine cor- pore:uirginitatem tuā a te nō debet auferre.Videtis nūc q̄ pauculis uer- bis angelus Gabriel Mariæ īterrogāti ſatiſfecerit abūdanter.Nūc quæſo H
ne pigeat hoꝝ uerboꝝ audire myſteriū.Tria ſunt hæc uerba. Spūs ſan-

ctus ſupueniet in te. Spũs ſcũs maximã indicat auctoritatẽ ſiue uirtutẽ: Supueniet: modũ opandi demõſtrat: agẽdi nimirũ principalẽ rõnẽ hẽbit: uicẽ p̃ris penitus in geniturǽ rõne: nõ i cõmixtiõe obtinebit. Q uia ſcũs. i. firmus & imutabilis ẽ: admiſceri nõ põt. In te iã dixerat ãgelus: cõcipies in utero: hoc ut cõfirmet nũc dicit. In te. Nõ ſupueniet p extriſecã tm̃: nõ p imaginatã p̃ñtiã: nõ p illuſionẽ oñſam: ſed i te: in tuo utero: in quo cõcipies ueniet ſpũs. ſ. p ſupioritatis & pricipalis agẽtis uirtutẽ. Vim uerboꝝ & eoꝝ ſenſum audiſti: nũc rõnẽ numeri eoꝝ attẽde. Q uia hic nũcius a tribus diuinis pſonis eſt miſſus: qa inter deũ & hoies: iter hoies & angelos miſſus eſt cõponere pacẽ: q tres ſũt ſpũs rõne pollẽtes. Tribus uerbis ſatiſfecit interrogãti uirgini: p quã cœleſtia: terreſtria: & iferna inaudito a ſæculis mõ erãt impatorẽ habitura. Spũs ſcũs: Attinet hoc ad diuinũ ſpũm. Supueniet: Ad angelos ſpectat q ſup hoies ſũt. In te: pro hominibus dr̃: de quoꝝ nũero ẽ ſcã uirgo cui dicit hodie angelus. Aue &c.

De obumbratione Virginis Mariæ a ſpũ ſancto.

I e T uirtus altiſſimi obũbrabit tibi. Q d' tribus dixerat uerbis: tribus aliis exponit: ipm̃ audite. Dixi o Maria: Spũs. ſ. dicere nolui uirtutẽ altiſſimi: qm̃ uirtus hoc ſermõe meo mẽtis habitũ nõ ſonat: ſed opandi facultatẽ quã Ariſtotelici ultimũ de potẽtia dicũt: illud uidelicet p qđ natura ſuã exit in opationẽ: ut illa ſit uirtus altiſſimi per quã altiſſimus opat᷑: opatur ãt p uolũtatẽ: quæ ſcõ ſpũi appropriata ẽ: quare ſpũs ſcũs uirtus ẽ altiſſimi: qñ altiſſimus p uolũtatẽ oĩa opat᷑. Q d' ergo dixi ſpũs. ſ. intellige ſcã uirgo uolũtatẽ dei: quæ ẽ tota uirtus p quã altiſſimus opat᷑: ita qđ ſupueniet nõ erit aliud q̃ uirtus altiſſimi: q̃ diuina uolũtas: quæ oĩa põt ut ſcit deus: & oĩa ſcit idẽ deus ut põt ipſa uolũtas. Q d' di-
K xit Supueniet: iã intellige qualiter fiat. Obũbrabit. Sicut. n. umbra alicuius arboris uel tecti te cõtegit totã: neq; cõprimit: te circũdat: neq; urget: ita ad inſtar umbræ uolũtas dei te cõteget totã: nõ g̃uabit: te circũdabit:
L neq; uiolabit. Q d' dixit In te: nũc cõſidera. Tibi uoluit dixiſſe. i. ad uolũtatem tuã. Nõ erit ſpũs. ſ. in te ut locatũ in loco: nõ inq̃ ut theſaurus in arca: ifinitus ẽ: claudi nõ põt: neq; tu illũ capes: ſic ſi ſe imitter᷑ uellet: erit in te ſicut umbra arboris in re adũbrata eẽ cõſpicit᷑: quæ obũbrato corpore nõ cõcludit᷑: ſed ĩ cõcluſis uiſceribus opat᷑. Expta ne es aliqñ o Maria iter faciẽs æſtatis tpe ardorẽ ſolis: dehinc ad arborẽ aliquã declinãs: teporẽ umbræ? Arboris umbra calorẽ mitigat: & refrigerat iteſtina: cuius uirtus ſi interius accedat ad uiſcera: nõ tñ eſt illis incluſa: unde appropriate loquẽtes ſignificantius diceremus arborem uiatoribus umbrã facere: q̃ illis umbram ineſſe. Sic o Maria quia ad procreãdã in utero tuo ſobolẽ:

neceſſe

neceſſe eſt ſanguinē tuū moueri: & ad locū generationis tm̄ ſanguinei li quoris pagentē uirtutē trāſmitti: q̄tum corpori infantis cōpaginādo na tura ſatis eē cōſtituit: & hic motus ſine mordacis delectationis aculeis fie ri non cōſueuit/ipa quoq; mordacitas/tanto ſolet eē uehemētior/quāto quæ concipit ē uegetatior: & humor generationis eſt purior: tu uero cū ſis ætate florentiſſima: & cōplexiōe tempatiſſima/humor inſup ad hanc generationē p̄ſtandus a te/corruptus nō ſit/ſed purus & īcontaminatus: delectationē maximā ſi ſenties/mordacitas carnis/& medullaꝝ ardor te non lædet. Nihil affectus tuæ ſubripiet rōni. Perſtabis ſemper in integro mētis uſu: nō rapieris: nō abſorbeberis ardore libidinis: nullus erit ī tuo corpore motus: quē recta rō penitus nō moderet̃. Eris ꝑpetuo tui/tuæq; mentis cōpos: faciet uero hæc in te altiſſimi uirtus. Tibi/ad utilitatē tuā: ad gloriā tuam: ut mr̄ fias: gaudia ſi mr̄is ſentias: iniuriā mr̄is: incendia mr̄is: libidinē mr̄is nullatenus expiaris: qa uirtus altiſſimi tibi faciet um brā: ut bn̄ficium cōceptus habeas: defectus uero eius oīno non ſentias/ qa es gratia plena.

De cōcluſione cōfirmationis factæ p angelū.

i Deo & qd̄ naſcetur ex te ſcūm/uocabit̃ filius dei. Q uæ dixit & declarauit/nūc cōcludit. Hæc certe cōſentanea ſunt. Principale agens hanc tuā cōceptionē ſpūs eſt ſcūs: uirtus eſt altiſſimi: uolū tas ſanctiſſima: tu illi coopans ꝓpoſito es uirgo pura/caſta/ſcā/coopan do illi/iſta non pdis/& concipis: manes ſcā & generas. Q uales cāæ: tales effectus: qualis arbor/talis fructus. Scō corpore/ſancta mente/ſcō ꝓpoſi to cōcipies: fouebis: paries: educabis. Ideo qd̄ naſcet̃ ex te mr̄e ſciſſima/ ſanctū erit: īmo uero erit oīum ſcōꝝ ſctiſſimū: qn̄ per ſanctiſſimā dei uo luntatē & tuā illi cōformē/ex te ſctiſſima mr̄e naſcet̃. O parētes hic aures arrigite. Vultis liberos hr̄e modeſtos: ſobrios: bn̄moratos? ſobrio corpo re: ſobria mente generate. Multū opatur in filiis generātium diſpoſitio. Q uia Maria eſt corpore & mēte ſcā: quia de ſpū ſcō cōcipit/iō qd̄ ex ea naſcit̃ ſcūm eſt. Tu incenſus libidine/crapula ructans: fetens: ac ſpumās mero: generandis liberis incūbis: & credis aut ſperas modeſtū filiū gene rare? Sit modeſta mr̄: ſit pr̄ ſobrius: ſana mente ſint ambo: mutuo nō in ſaniāt: nō furient: ſint plene ſemp compotes ſui: filios generabūt: quales tpe generatiōis ipſi cōueniūt. Q uia ſcā es tu dū cōcipis: tu pr̄ dum gene ras: iō qd̄ naſcet̃ ex te ſcūm erit. Nō ē hæc mea ſnīa: Gabrielis eſt: ab illo diſcite hæc & audiamus reliqua. Vocabit̃ filius dei. Dixerā ſupra: filius altiſſimi uocabitur: nunc idem confirmo & apertius narro: quoniam ex his quæ dixi id neceſſe eſt confiteri. Omnis recta uocatio ſiue nomina tio/a rei ꝓprietate ſurgere debet. Poteſt ne quiſquam alterius uocari fi-

M

N

O

lius: q̃ cuius eſt uirtute generatus? Genitus eſt āt hic ab æterno/ab initio ſ. & añ ſæcula dei uirtute/deo inq̃ generante/& hic idē naſcet̃ ex te altiſſimi uirtute obumbrante te/ergo ſi uero noīe quis eū appellare uoluerit: altiſſimi dei filium (habita genituræ ratione) uocabit.

De probatione concluſionis.

P T ecce Eliſabet cognata tua & ipſa concepit filium in ſenectute
e ſua. Exēplo nunc cōfirmari ꝓbationē attendite/Et ecce/de pñti conſtat qđ dico: nō te remitto ad exempla uetuſtate ſepulta: nō ad futuroꝝ expectationem te pendulā teneo. Ecce nunc inq̃/Ecce aſpice quod ætate tua incœptū eſt/quod nūc manet Eliſabet cognata tua. Non te per extranea/& quæ nō poſſis cognoſcere circūduco: familiare/dome-
Q ſticum/conſanguineū habes exemplū quo mea ꝓmiſſa confirmo. Anna mr̃ tua: ut bñ noſti ſororem habuit Hiſmeriam: de qua Eliſabet nata ē: ſecundo igitur cōſanguinitatis gradu cognata tua Eliſabet/quam nunc in exemplum adduco. Et ipſa concepit filiū in ſenectute ſua. Non incertū eſt hoc exemplum: conſtat expimento: uenter eius intumuit: ex duabus tertiis partibus fœtus iam maturatus eſt. Hic illi nanq; menſis eſt ſextus quo portat & fouet in utero/quæ uocat̃ ſterilis. Non eſt hoc uulgare uel tritum: rariſſimum eſt. Vocatur ſterilis uſq; nunc: uſq; ad ſenectutem ſterilis manſit. Et nunc ſenex de annoſo/& uiribus exhauſto marito
R concœpit. Sed quid cōmune cū huius Virginis cōcœptu: quæ Virgo in æternū manſura eſt hoc habet exēplū o Gabriel? Si Eliſabet cōcœpit: ſi ē in eius utero ſemeſtris fœtus/Si uir eius ſenio deficit/ſi uterq; pro uulgata ſterilitate: pro iuuenta cōſumpta ſuſcipiendæ ſobolis ſpē amiſit: tñ de uiro ſuo illa cōcœpit: tu adoleſcētulæ ī uirginitate pmanēti de ſolo ſpū obumbrāte cōcœptū ꝓmittis. Aliqd uideo in Eliſabet uñ iuuat̃ ad ſobolē cōcipiendā: officiū. ſ. uiri q̃tūlibet ſenis. Aliqd uideo ī Ioachim: uñ iuuat̃ ad generādū: ſuæ. ſ. uxoris opificiū. Nihil cū tua narratione hñt iſta: qa uirū ut dixit ſcā uirgo penitus nō cognouit. Nō utitur inquit illa uir meus corpore meo ī obſequiū thori: nō ego ſuo. Audite angeli ſapiētiſſimā rōnē: & ītelligetis exēplū rei ꝓbādæ aptiſſime cōuenire: qm̃ Eliſabet grādæua & ſterilis ē: ſemē qđ ī iuuētute fouer̃ nō potuit: qūo exhauſto calore iā ſenex maturabit? Ioachim plenus annis & debilis qui per omnem uitam ſpiritum ſuo ſemini non dedit: ut in uxoris utero coagulari: confoueri: permutari ad ſobolem ſufficeret & maturari: quomodo in ſua ſenectute præſtare hæc poterit ſemini ſuo ſenectute cōfecto? Nō eſt hic cōceptus uirtute gignētiū: cū hæc ſit grandæua & ſterilis: ille ſenex & debilis: exhauſtus uterq;. Nemo. n. dat qđ non habet: a dei uirtute eſt q

ſemini

ſemini debiliſſimo ſpūm & uirtutē ſua ſola uoluntate potēter immittit. Dat.n.deus mirabiliter qñ uult/cui uult: dat inq̄ ꝑter ſolitū naturæ ordi nē qđ dare uult. Ita dat per miraculū uigorē huic ſemini/huic mr̄i. Vir- S
tus tñ cōceſſa his ſenibus ꝑter naturæ ſolitū morē generantibus/ſecūdū naturā fœtum in mr̄is utero configurat: qa nimirū ſupra naturæ uires a deo uirtutē cōcipiendi accipit Eliſabet: cōfouendiq̨ uigorē: ſecundū na turam uero ſuſcepto munere fungitᷣ: ueluti ſi deus cœcū mox illumiet: aut mortuū reuocet ad uitā: dat deus per miraculū lucē oculis: qui luce ſupra naturæ ordinē ꝑſtita naturæ ordine utuntᷣ: & uitā ſup naturæ ui- res tributā a deo accipiens q̄ fuerat mortuus/iuxta naturā uiuēs/ſecūdū illam opatur. Si p medicinā quis recipiat ſanitatē: nōne ſani hoīs p natu rā/non per artē munere fungetᷣ: ut acqrendi ratio ſit ab arte ꝑfecta: acq ſiti uero muneris uſus a natura ꝓcedat: ueluti ſi quēpiā fundo donaue- ris: tuo illū accipiet iure ac bn̄ficio/ſuo utetur & iure & cōmodo. Sed ad exempli p angelū adducti rōnem redeamus. Si rerū creatarꝫ ordinē inſpi cimus: qd quæſo facilius eſt bono pictoriᷣ p ſe ipſum pfecte alicuius/ſi- militudinem pingere: an p rudē & inhabilē alterius manū quā trahat & moderetᷣ? Rurſus ſi manu alterius aliqd efficias: debili id manu an forti melius exequeris? Forti ꝑfecto. Facilius eſt igitᷣ nr̄o intelligendi uſu uir tutē dei p ſe ipſam generationē efficere: q̄ per debilia & inutilia ſenis ho minis inſtrumēta. Facilius ē ēt per uirtutē integre: uegete: robuſte adole ſcentis/& ex ſanguine eius puro/in utero uiuaci embrionē deum cōpin gere: q̄ fractæ ſenio mulieris & manchæ in intimis uiſceribus/eiuſq̨ mē brorū & ſanguinis miniſterio hæc eadē opari. Q uare angeli cōfirmatio per lineā rectæ rōnis incedit ſapientiſſime: qm̄ eſt certiſſimæ mentis hu- manæ captui cōſentaneū: eū qui difficilius opus impleuit facilius ꝑſtare poſſe ſi uelit.

De ꝓbatione eiuſdē cōcluſionis.

q Via nō erit impoſſibile apud deū oē uerbū. Ne qs crederet ali- T
qua magis/aliqua minus deo eſſe facilia: ne inq̄ diuinæ uirtuti aliqd difficultatis obſtare poſſe qs crederet/ſui exēpli rōnē Ga- briel angelus declarat his uerbis. Q uia nō erit ĩpoſſibile apud deum oē uerbū. Hæc quid ſibi uelint intelligere uolētes: quid ſit uerbum primo oportet accipe: qđ ſtrictim hic dabimus: qm̄ in ſermōe de natiuitate ſal- uatoris nr̄i copioſius hac de re dicere locus erit. Verbū hic ergo eē creda- mus nō uocis ſonū: nō partē quandā grāmaticæ orōnis dictā uel ſcriptā ſed cogitationē in mēte ſignatā: quæ in ſe ipſa repugnantiā nō includit.
Verbū inq̄ ē qcqd ſine cōtraditiōe mēs cogitāt. Si cogites nō eē deū: nul V
lū uerbū cogitas: pugāt.n.eē aliqd: & nō eē deū. Si cogitas ꝑterita nō eē

præterita:nullum uerbum cogitas:qm̃ non p̃teriiſſe & p̃terita eẽ inuicẽ pugnant. Si cogitas hoĩem eẽ ſine aĩa rationali/ſine mente:nullum uerbum cogitas. Hæc.n.pugnãt hoĩem eẽ/& aĩam rõnalem illum nõ hr̃e: cũ ſit aĩa pars & forma hoĩs/& totum ſine ptibus eẽ rationi nequeat conſentire. Oĩa igitur quæ cogitamus/p̃ter rõnis repugnantiã uerbũ hñt in nobis/hanc ipſam.ſ.cogitationẽ in mẽte formatã. Impoſſibile ẽt meminerimus dici ſolere quod difficile factu eſt. Dicimus impoſſibile eſt me tibi nunc pro credita pecunia ſatiſfacere. Impoſſibile eſt podagra laborãtem plene ſanari. Non ſunt hæc impoſſibilia penitus/ut nulla poſſint effici rõne:ſed incõmodum & durũ eſt primũ:alterũ uero arduũ & labor. Sic intelligi uoluit Gabriel impoſſibile:ut ſit ſenſus. Non erit impoſſibile:nõ erit difficile apud deũ/diuinæ uirtuti oẽ uerbũ oẽm cogitatũ ab ea ſine repugnãtia efficere/Etenĩ qa uirtus altiſſimi & oĩa finita infinito cõparata/tantũdem diſtare neceſſe ẽ(ut ſupra monſtrauimus)oĩa æque fa-

X cilia eẽ deo factu nos cõuenit cõfiteri. Sed non ut ſtulti intelligunt abſolute cõfiteri debemus. Impoſſibilia.n.quæ pugnantiã continẽt deus facere nõ põt. Sed oĩa quæ uerbũ hñt.i.quæ ſine pugnantia mens cogitat/deus efficere põt. Non ergo minus ẽ poſſibile o ſcã Virgo ut deo iubẽte ſine uiro filiũ in utero cõcipias:q̃ alia mulier p uirũ:qa põt deus utrũq; ſi uelit.non eſt deo difficilius cõceptũ dare ſterili/q̃ fœcundæ:uetulæ/q̃ ætate florenti. Aeque oĩa põt:qđ tu per tuã ſapientiã optĩe noſti. Acquieſce igit̃ rõni:uerbũ in mente forma:firmiter crede deũ qui me miſit ad te uelle id p̃ſtare qđ per me tibi ꝓmiſit:cuius rei gr̃a me ad te oratorẽ deſtinauit. In hanc ſñiam paucis uerbis angelus porauit:qui a principio dicere incœperat Aue &c.

De ſapientiſſima & modeſtiſſima Virginis reſponſione.

Y e Cce ancilla domini fiat mihi ſecundũ uerbũ tuũ. Reſtat audire Virginis rñſionẽ:quæ certe eo eſt mirabilior quo uerbis breuior:ſentẽtiis copioſior:fructu ſuauior. Diſcite añ oĩa matronæ: diſcite uirgines nõ eẽ loquaces:breuiter rñdere:humiliter & ad integrũ ꝓpoſitis ſatiſfacere:audite Mariã & diligenter attẽdite q̃ paucis:& q̃ modeſtis uerbis ſatiſfaciat oratori. Ecce ancilla dñi. Scio o Gabriel oẽm creaturã plus eẽ oportere deo ſubditã q̃ dño ſeruũ. Scio dei uirtutẽ æque oĩa poſſe quæ uelit:& quæ ſimul in re creata ſtare pñt illũ poſſe ſimul efficere. Aeque.n.oĩum dñs eſt:oĩaq; illi æque ſunt ſubdita æque indelebili: æque impmutabili ſeruitute. Q uia non iure belli.i.hominum feritate: aut perfidia quibus bella geruntur nec præter nec contra inſtitutum naturæ hæc ſeruitus conſtat:ſed indiſſolubili lege naturæ:quam non belli

ca tem-

ca tempeſtas ſuperinduxit: ſed tranquillitas pacis impermutabilis ſolida uit: cui inuiolabili legi & ĩeuitabili quo fuerit creatura pſtãtior: obſequẽ tiorẽ eẽ neceſſe ẽ. Memini & me o Gabriel dei mei creaturã ab eo mente rõneq; donatã: ſi quas ille grãs ſupinduxit recẽſere uelĩ: dies me deficiet. Pro eis me teneri arctius & feruentius obedire deberẽ libens pfiteor: & cõ ſtãtiſſime uolo o Gabriel quia dixiſti Aue: & me regia ſalutatione dignã exiſtimaſti: fortaſſe pro tua modeſtia bñfeceris: ſed mea ſententia ancilla ſum: non regina. Ecce ancilla prõptiſſima omni optimo iure ancilla domini qui te miſit. Quia dixiſti gratia plena. Ante tuam ſalutationẽ & legationis expoſitionem noueram me plus gratiæ aſſecutam q̃ ſperare debuerim uel optare. Nunc uero oratiõe tua plus mihi tribui cognoſco q̃ capere ſufficiat cœlum & terra. His igitur quoniam uiribus meis ſatis eẽ nequeo: mentis promptitudine: & ſeruiendi deſiderio dei uoluntati me totam dedo. Fiat mihi: non facere cõfido tam grandia: fiat in me dei beneplacitum. Quia uero dixiſti: Dñs tecum: & pro ſua clementia ille (ut dixiſti) mecũ modo incomprehenſibili eẽ dignat᷑: eſſem profecto inexcuſabilis niſi domino tam ḡtioſo parerem. Abſentia nãq; principis: aut præſentia non cognita negligentiam obſequii poteſt in ſubdito excuſabilem reddere: nunc autem mihi dominus præſens eſt & mecum eſt: id uero ego ignorare non poſſum a te nuncio tali ac tanto de his ſufficienter edocta. Quia dixiſti: bñdicta tu in mulieribus. Non ego me cæteris præfero fœminis ad imperium: ſed pro omnibus hominibus exhibeo ancillam ad obſequium: quibus ut proſim: Fiat mihi ſecundum uerbũ tuum. Hæc tua legatio mihi & uniuerſo humano generi ſalutaris: quatenus omnes homines tuæ annunciationis & mei conſenſus: mei conceptus: & partus beneficio: ſecum inuicem: cum angelis ſanctis: cũ domino deo noſtro: pacem hic acquirant per gratiam: & functi uita mortali: fœlices perfruantur æterna. Amen.

DE NATIVITATE DOMINI IESV SERMO CORDA SECVNDA.

V IDIMVS GLORIAM EIVS:GLORIAM QVAſi unigeniti:a patre plenum gratia & ueritate.Ioan.primo.Gloriā & fœlicitatem noſtrā:gloriam ſanctorum angelorū:gloriam dei patris omnipotentis filii & ſpūs ſancti:quam Gabrielis miniſterio:& ſanctiſſimæ uirginis conſenſu:ſecretis in penetralibus inchoatam ſuperiori ſermone monſtrauimus:deus ipſe cūctis gentibus hodie palam fecit. Qm̄ unigenitum ſuū ſpūs ſācti uirtute in ſanctiſſimæ uirginis utero hominem factum:auctum/& nouem menſium tempore maturatū/inde quaſi de ſuo thalamo ſponſum eduxit:& in forma hominis infantulum p̄ſepis anguſtia circūclauſum paſtoribus per angelos/magis per ſtellam demonſtrauit. Fuerat ſup̄ omnia quæ dicere uel cogitare hoīes T poſſunt excellentiſſimū hominibus priuilegium/deum hoīem fieri:& in utero uirginis ſalua utriuſq; naturæ ueritate utrūq; cōtineri.Sed hoc ipſum quoniam in occulto erat/grām tantam aut gloriam ad nos pertinere non poteramus agnoſcere:niſi de matris utero naſcens deus ſimul & homo:cum hominibus in terra uerſaretur ut homo. Eſt igitur operepretium poſt annūciationis.i.ſaluatoris noſtri cōcæptus celebrata gaudia natiuitatis eius gloriam recenſere.Qm̄ ut annunciationis myſterium noſtræ ſalutis origo/primumq; principium eſt/quandoquidem uitæ & operum dn̄i noſtri Ieſu Chriſti hic fundamenta ſunt iacta/ita natiuitas quam colimus/hæc ipſa nos facit intueri. Hoc eſt quod Ioannes euangeliſta pro noſtri ſermonis argumento proponit. Vidimus gloriā eius:gloriā quaſi unigeniti:a p̄re plenum gratia/& ueritate. Quæ ſententia qm̄ bipartita eſt:bipartitam orōnem de gloria natiuitatis domini noſtri Ieſu Chriſti nos habere perſuadet:quæ ſit:& unde ſit in mediū adducendo. Quæ ſit huius natiuitatis gloria euāgeliſta nr̄ pro æternæ genituræ ratione altiſſime ſcripſit dicēs.In principio erat uerbum/quouſq; dicit.In mundo erat.Inde generationem temporaneā proſecutus eſt/uſq; dum dicit.Verbum caro factum eſt.Concludit tandē de utraq; dicens.Vidimus gloriam eius:gloriam quaſi unigeniti.A quo uero ſit:& per quæ fiat paucis poſtea abſoluit/a patre dicens/plenum gratia & ueritate. Gratia ſecundū hoīem.Veritate ſecūdum deum:hic qui natus eſt hodie plenus totus a patre luminū:gloriā ſuā per hæc duo:gratiā.ſ.& ueritatē:ubiq; gentiū celeberrimā:& ſup oia fulgentiſſimā cōprobat.

V

h Aec iam ſigillatim a Ioãne diſcamus magiſtrorũ optimo: qppe
qui ab ipſa ſapientia dei: domino Ieſu edoctus eſt omnem itel-
ligentiam ueritatis. Dic/o/euangeliſta p̃ceteris deo chariſſime:
dic ſapientiæ radiis illuminatiſſime: dic de ſacro dominici pectoris fon-
te fluentis euangelii/quæ letificant ciuitatem dei ſaciate pleniſſime: dic
queſo: doce nos ſupplico: quæ ſit hæc gloria quã uidimus. Sumus enim
tenebræ: & tantam lucem non comprehendimus. Tu Ioannes miſſus a
deo: ut teſtimoniũ perhibeas ueritati: qui licet lux non ſis tamẽ lucis te-
ſtis es/& certiſſimus index: indica nobis quæ ſit hæc gloria. Res eſt altiſ-
ſima o filioli: quam niſi fides credat: ſermo non explicat. Timens ac tre-
mens ad tantam lucem indicandã uobis accedo: ne forte fulgor eius op
primat nos. Scrutator quippe maieſtatis opprimetur a gloria: ſi pro rei
dignitate loqui uoluero/ego deficiam: uos certe aut nihil penitus acci-
pietis: aut capientes aliquid dirumpemini. Totus etenim mũdus tantæ
ueritatis gratiæue ſcintillam capere non poteſt. Si minus aliquid dicere
aggrediar/iniuriam faciam tantæ maieſtati: ſed quoniam ad hoc miſſus
ſum (Nam fuit homo miſſus a deo: cui nomen erat Ioãnes: hic uenit in
teſtimonium: ut teſtimonium perhiberet de lumĩe) Pro tenuitate mea
quo me fungi efflagitatis fungar officio. Imprimis tamen de me ipſo te
ſtimonium meum attendite. Non erat ille lux/ſed ut teſtimonium p̃hi-
beret de lumine. Aperte hoc loco Ioãnes ſe lucem eſſe negat: lucis uero
non ut magiſtrum/ſed quaſi teſtem ſe indicem profitetur: illamq; cum
timore ac tremore nobis manifeſtare promittit hac lege: ut ſi quid lumi
nis p̃ceperimus: non a Ioanne nos id habere exiſtimemus: ſed ab eo qui
eſt lux uera: quæ illuminat oẽm hoĩem uenientem in hunc mundum.

X

s Cio multos de Ioannebaptiſta exponere hoc qđ dicit euangeli
ſta. Fuit homo miſſus a deo. Quam ſñiam pro doctorum au-
ctoritate & ſapientia/qui illam tradiderunt/ſuſcipiendam & re
tinendam exiſtimo: & ego colo: ita tamen ut mihi liceat (quoniã domi
nus p̃ſtare dignatur) euangeliſtam de ſeipſo decẽtiſſime locutum intel-
ligi poſſe. Vltimus hic omnium euangeliſtarum ſcripſit euangelium ro
gatus ab Aſiæ epiſcopis. Neq; uero horum gratia tantum/ſed cum uide
ret Corinthii & Hebionis zizaniis malorum hereſum domini Sabaoth
triticeam meſſem contaminari/illis aſſerentibus dominum Ieſum Chri
ſtum nõ uerum deum: non uerum hominẽ: ſed phantaſticum aliquid
extitiſſe/ad homines tamen in melius reformãdos de cœlo miſſum/ze-
lo fidei feruidus/& nihilominus ſuis uiribus nõ confiſus indito a chai
cis eccleſiis ieiunio/& epiſcopis p̃ſbyteris & populo ſimul inſtanter orã-

tibus

tibus:ut illi largiretur dominus ſcribere euangelicam ueritatem/unde Corinthii & Hebiõis mala dogmata extirpari/& in faſciculos mitti ad comburrendum ualerent/ſcribere cœpit euangelium/ubi poſt incõprehenſibile principium.s.In principio erat uerbum:& uerbum erat apud deum:& deus erat uerbũ:hoc erat in principio apud deum:omnia per ipſum facta ſunt:& ſine ipſo factum eſt nihil:quod factum eſt in ipſo uita erat:& uita erat lux hominũ:& lux in tenebris lucet:& tenebræ eã non comprehenderunt. Quis tam impenetrabiles ſapientiæ ueritates adduxit in lucem/& cum adduxerit cum humilitate & modeſtia manifeſtat dicens. Fuit homo miſſus a deo cui nomẽ erat Ioannes:qui.s.has tantas taleſq; de prima ueritare ſentẽtias ſcribere cœpit. Cur deinde ſcribat/edixerit/Venit enim in teſtimoniũ/qui teſtis eſt miſſus. Vt teſtimonium perhiberet de lumine ueritatis. Non erat ille Ioannes qui miſſus eſt lux:ſed miſſus erat a luce:ut teſtimonium phiberet de lumĩe.Quaſi dicat/non ego illumino:ſed luminis teſtis & index accedo.Humilitatis autem ac modeſtiæ gratia loquitur de ſe ipſo/quaſi de tertia perſona/inſtar Moyſi penthateucon deſcribẽtis/ne iactanter de ſe ſcribere uideretur.Hunc ego ſenſum adducere non auderem:niſi idem Ioannes illum bis circa finem ſui euangelii/in principio epiſtolæ canonicæ:& in exordio apochalypſis aperte conſcriberet. In euangelio nempe de quo narrare proponat oſtendens/ubi ſcripſit.Verbum caro factum eſt/& habitauit in nobis. Qua ratione hanc tantam nouitatem/& inauditam ueritatem ſcribere:& eidem atteſtari audeat/mox adiungit dicens. Vidimus gloriam eius:gloriam quaſi unigeniti:a patre plenum gratia & ueritate.Teſtimonium de ſolo auditu non ſufficere/& teſtem de uiſu/de propria pñtia/deq; cõteſte deponere ad faciendã fidẽ/ſpũ ſctõ illuminãte Ioãnes edoctus:eodem ſpiritu ſancto ductus ad ſcribẽdum:& atteſtandum Chriſti diuinitatem dixit.Vidimus &c.Vbi ſi Ioannem baptiſtam ſolum teſtem adducere uoluiſſet/cõcinnius erat dicere/uidit/Sed quia ſe teſtem:& Ioannem baptiſtam conteſtem:ſpiritu ſancto iubente adducere propoſuerat.Ideo dixit. Vidimus:uterq;.s.noſtrum Ioannes baptiſta & ego. Quia igitur ſubſequenter dicat idem euangeliſta.Ioannes teſtimonium perhibet de ipſo:& clamat dicẽs.Hic erat quem dixi:& plura ſubnectat:ſcribat a Ioanne baptiſta de Chriſto ꝑdicata:& Chriſto exhibita non ideo negare oportet ipſum euangeliſtam ſe teſtem aſſerere. Quandoquidem per unicum teſtimonium Corinthii & Hebionis dogma peruerſum confutari non poterat.Duorum autem de uiſu:deq; ſcientia concors teſtimonium:inſanam hereſim detegere:& confu

tare ſufficiebat. Horum igitur non ignarus Ioannes: conſulto dicit. Vidimus gloriam &c. Adhuc ne ambigi poſſet/Ioannem quaſi teſtem ad ſcribendum Chriſti diuinitatem acceſſiſſe, ſtatim poſt crucem morteq; ſaluatoris enarratam adiungit. Et qui uidit teſtimonium perhibuit/& ille ſcit quia uera dicit/ut & uos credatis. Narrata porro reſurrectiõe domini Ieſu/cum libro finem imponeret/quaſi pro fide ſcriptorũ ſuũ nomen adiiciens ſcribit. Hic eſt diſcipulus ille qui teſtimonium perhibet de his/& ſcripſit hæc. In principio quoq; epiſtolæ ſuæ: quæ inter canonicas numeratur, ne in aſſerenda euangelica doctrina teſtis officium recuſare uideretur: ita ſcribit: Quod fuit ab initio: quod audiuimus: & uidimus oculis noſtris: quod proſpeximus: & manus noſtræ contractauerunt de uerbo uitæ: & uita manifeſtata eſt: & uidimus: & atteſtamur: & annunciamus uobis uitam æternam: quæ erat apud patrem & apparuit nobis. Cui ſententiæ plane & apertiſſime concinit eiuſdem Ioannis initium ſcribendæ apocalypſis: dicens. Apocalypſis Ieſu Chriſti: quã dedit illi deus palam facere ſeruis ſuis: quæ oportet fieri cito: loquens per angelum ſuum ſeruo ſuo Ioãni: qui teſtimonium perhibuit uerbo dei: & teſtimonium Ieſu Chriſti quæcunq; uidit. Cur nunc me pigeat interpretari de Ioanne euangeliſta illum locum. Fuit homo miſſus a deo: cũ ipſe Ioannes iuxta finem: & in fine euangelii: & in præfatione epiſtolæ canonicæ: & in exordio apocalypſis: hanc meam interpretationem tam aperte conſcribat: ut qui me huius loci uerum interpretem negant: Ioãnes ipſe conuincat? Poſt hanc igitur meã ut uidebitur fortaſſe interpretationem: ſed ut ueritas habet: Ioannis euangeliſtæ de ſe ipſo narrationem: Quoniam idem Ioannes ad domini Ieſu Chriſti diuinitatem reuertitur oſtendendam dicens. In mundo erat: & mundus per ipſum factus eſt. Nos etiam ad id redeuntes: unde orſus eſt Ioannes: huius natiuitatis quæ ſit gloria ab eodem Ioanne diſcamus. Illum audite.

Noui & ueteris teſtamenti iniciorum concentus.

Z

i N principio erat uerbum. Ante omnia uideamus quomodo teſtamentorum ueteris & noui: initia ſibi reſpondeant. Dum uetus ordiretur: dixit Moyſes. In principio creauit deus cœlum & terram. Dicit Ioãnes dum nouum fundat. In principio erat uerbum. Moyſes. Terra erat inanis & uacua. Ioãnes. Verbum erat apud deum: & deus erat uerbum. Moyſes. Tenebræ erant ſuper faciem abyſſi. Ioannes Quod factum eſt in ipſo uita erat: & uita erat lux hominum: & lux in tenebris lucet. Moyſes. Spiritus domini ferebatur ſuper aquas. Ioãnes. Et uerbum caro factum eſt. Vter iſtorum altiori orſus eſt tono? Vter

ſolidiora

ſolidiora iecit fundamenta? Quoniam ex initiis (quod dici ſolet) ſub ſequentia facile dignoſcuntur: & ex illa moſayca: teſtamentum uetus: carnalibus hominibus figura fuit / & quaſi umbra pertranſiens / non mirum ſi a mutabili creatura ſumpſit exordium: & corporum digeſtiōem / diſpoſitionem / ordinem ante omnia demonſtrat. Nouū uero teſtamentū quia fulgor eſt luminis ſpiritualis & ſempiterni: ſpiritualibus quoq; traditum eſt uiris manens in æternum: a ſpiritualibus / ab æternis / & penitus imutabilibus incipere debuit. Nemo hic miretur: ſi ab euangelio Ioannis nouum teſtamentum initium habere a me ſcriptum inuenerit. A
Scio ante Ioannem Matheum / Marcum / Lucamq; euangelium ſcripſiſſe: ſed & ipſum Ioannem ante euangelii hiſtoriam prophetiam apocalypſis (inſcrutabilium diuinorum ſecretorū pelagus & abyſſum) ſcripſiſſe non me fugit: & nihilominus nouo teſtamento euangelium Ioannis initium dare dubitare non poſſumus: quando inde incipit euangelium ordiri / unde fidei chriſtianæ prima fundaméta ſunt iacta. Tres euāgeliſtæ priores. Matheus inq̃ Marcus & Lucas: a temporanea domini Ieſu Chriſti natiuitate hiſtoriam texunt / Chriſtum autem hominem fuiſſe: & Mariam matrem habuiſſe: nemo negat. Ipſum uero dei patris filium / & uirtute ſpiritus ſancti de matre in tempore gēitum & natum / ſola fides prædicat chriſtiana: & ſolidiſſimum hoc habet fundamentum: Super quo totius noſtræ catholicæ religionis ſtructura conſurgit. Ioannes igitur qui ante omnia hoc ipſum fundamentum ſtabilire aggreſſus eſt: meritiſſime nouo teſtamento principium dediſſe predicatur. Neq; B
uero iccirco noui teſtamenti pagina præpoſtere traditur: quoniam ſapientiſſima mater noſtra: ſancta catholica eccleſia paruulis ab initio lac dare iccirco conſtituit: quia ſolido cibo ueſci nondum poterant. Quis.n. energuminus cathetizari cupiens: ad chriſtianā fidem conſequendam: quis inq̃ durus: impurus: rudis: gentilium deliramentis imbutus: emoliri: purgari: poliriq; deſiderans moribus chriſtianis: ſtatim feratur. In principio erat uerbū: quod baptizati & exercitatiſſimi theologi tā multi ſimul omnes digerere nequiuerunt.

s Ed redeamus unde diſceſſimus / & quid Ioannes / quid Moyſes præfantes dixerint diſcutiamus. Dixit Ioannes. In principio erat uerbum. Dixit Moyſes. In principio creauit deus cœlum & terram. Eſt ne utrinq; dictu idem in principio? Minime. Quinimmo non minus hæc diſtant: q̃ finitum ab infinito ſit remotum. Principium nanq; in quo erat uerbum omnium principiorum principium eſt: a nullo principiabile: omnium finium finis eſt: a nullo finibile. Eſt C

inq̃ principium a quo omnia prodeunt: per quod fiunt omnia: & in quo manent omnia: ad quod omnia tendunt. Non ſic Moyſi ſe habet principium. Eſt enim ut ſic dixerim principiatum: ab hoc ipſo princi-
D pio de quo loquitur Ioannes: ut ſequentia manifeſtant. In principio creauit deus cœlum & terram. Quid ſibi uult hoc? niſi ꝙ omnium creatorum primum ſunt cœlum & terra? Primum uero creatorum (quia creatum eſſe nemo dubitare poteſt niſi deſipiat) principium de quo Moyſes loquitur: creatum a principio per noſtrum euangeliſtam deſcripto confiteri compellimur: quod ſi durationis alicuius initium aſſeueres Moyſen eſſe loquutum: quãdo dixit. In principio creauit deus cœlum & terram, ut dixiſſe uoluerit primo æuo incipiente. Vel in principio temporum deus creauit cœlum & terram: illud æuum conſtabit eſſe creatum, quia tunc primum incipere deſcribitur, cum deus creauit cœlum & terram, & quod cum creato incipit eſſe, creatum ſiue aliunde
E formatum eſſe neceſſe eſt. Audi nunc euangeliſtam. In principio erat uerbum. Nullam creationem: nullam nouæ rei productionem intelligere potuiſti. Erat dicit: non fuit: non fuerat: non erit. Erat ſonare dicimus: quod nondum præteriit: & præteritum tamen ſpectat: ita ut rei permanentiam cum reſpectu tamen ad prætereuntia euangeliſta ſignificaret: appoſite ſcripſit erat. Sed quando erat, o euangeliſta? Semper. Quia erat in principio omnium. Non igitur aliquando aduenit: neq; profecto primo principio aliquid noui accedere poteſt: cuius nõ eſt ſpectare futura: uel amiſſa conquirere. Erat in principio: quod non habet/ fuit. quod caret/ fuerat: quod erit recipere nequit. Erat ſemper in principio primo: quia inde excludi nunq̃ poteſt.

De Verbo.

Quid primum erat in hoc primo principio/ o euangeliſta? Verbum. Memini me pollicitum ſuperiori ſermone plane mõſtraturum quid apud theologos: quid inq̃ in chriſtiana diſciplina uerbum ſignificare ſit ſolitum. Sed ſi uerbi huius de quo Ioannes loquitur rationem a me expectatis fallimini omnes: non eſt meum dare uobis: non ego ſum tanti: nouit & poteſt id præſtare ſolum omnium primum principium: quod hoc uerbum plane nouit: & totum habet in ſe: & ſemper habet: & continet totum: & eſt ipſum uerbum. Declarabo pro uiribus quid ſit creatum uerbum: inde uerbi huius increati rationem (pro ut idem dederit) in medium afferam: neq; per ſubſtantiã: ſed per

ſed per umbram. Quis enim increati uerbi ſplendorem ferat totum: ad quod concipiendum(ut ſuperiori tractatu habitum eſt)ſanctæ Mariæ uirgini/plenæ iam gratia/uirtutis altiſſimi umbra fuit neceſſaria. Multa & fere omnia animalia motum habentia habent uocem/ſi modo pulmone non careant: uerbum inter illa habet ſolus homo. Quid ita? Quoniam uerbum mente ideſt certa ratione formatur/& in mente ſola recipitur. Bruta igitur quoniam dant ſine mente ſonum: ſine uerbo eſſe notiſſimum eſt. Licet enim affectus ſuos uoces indicare uideantur: quia tamen non certa animi ratione/ſed mera ſenſuum paſſione momentanea hoc faciunt/habere uerbum dici non debent. Remoue tu quod eorum urgebat affectum: remoue inq̃ quæ in illis iraſcibilem/aut concupiſcibilem excitant appetitum: ceſſabunt reddere uoces. Non eſt igitur garritus auium: aut ſibilus: non iumentorum mugitus: innhitus/aut balatus/non ferarum rugitus aut ſtridor: non quælibet uox bruta uerbi nuncia: ſed paſſionis. Verbum autem a mente eſt: & manet in illa: per uocem uero eius in quo natum eſt/& per audiẽtis aurem quaſi uehiculus transferetur. Vt alibi ideſt in mente audientis per iſta eſſe incipiat: & ubi prius erat eſſe non deſinat. Sola igitur uox hominum uerbi nuncia inter animantium uoces: ſolum os hominis ad uerbum manifeſtandum uehiculum eſt extremum. Ipſa tamen uox hominis uerbi nomen ideo ſortita eſt/quia illud uehit. Eſt hic operepræcium intelligere(quoniam mentem uerbi parẽtem/& ſedem diximus) eos qui mente magis excellunt: qui ſenſibus/& corporis motibus minus occupantur/meliora & altiora uerba in mente concipere/& parturire: de ea parere: & ex ea emittere: quo fit ut qui homines minus paſſione feruntur/qui inq̃ minus aguntur ſenſibus/plus ualeant intellectu: & meliora uerba forment: cõfoueant/& eructent: altiora loquantur & ſaniora. Fit etiam ut animæ hominum exutæ corporibus/uel quæ corpora reſumpſerunt ſpiritualia ideſt legi ſpiritus libenter & ſine murmure/ſineq; difficultate obtemperantia(quia ueritatẽ lucidius intuentur) meliora longe uerba habeant/q̃ quæ ſunt in corpore corruptibili: quod animam aggrauare experimento ſentimus. Fit etiam ut ſancti angeli: qui mole corporis nullatenus degrauantur: qui nullas animales ſentiunt paſſiones: qui ſola ratione feruntur/uerbum ſemper habeant æque perfectum ſecundum ſe/noſtro uerbo longe perfectius. In hoc enim ab angelis paulo minores facti ſumus: ꝙ uerbum eorum ſecundũ ſubſtantiam ſemper eſt idem: licet pro rei mutatione quandoq; uarietur in

F illis. Noſtrum autem ſuapte natura uariari contingit: & penitus tolli.
At primum principium angelos & homines creans atq; conſeruãs/quo
niam eſt mens ſine fine/uerbum habet penitus immenſum: unicũ ſem
per: & penitus inuariabile: nullam additionem accipere potens/quoni-
am eſt immenſum: & immenſi eſt augeri minuiue non poſſe. Pugnant
enim ímenſum eſſe & creſcere: neq; minus pugnant inter ſe augeri non
poſſe: & poſſe minui. Triplex igitur uerbum eſſe iam conſtat. Huma
num/Angelicum/& Diuinum: his cõmune eſt a mente procedere: rei
præſentis ſimilitudinem preferre: præſentem illam tenere: & per notiti-
am conſequutam eiuſdem rei eſſe præſentiam.

De Verbo hominis.

Víd ſit nunc humanum uerbum: quid angelicum: & quid di-
q uinum non ſit: ſigillatim conſideremus: ut intelligamus quan
tum fas eſt: quale ſit: immo quale non ſit uerbum: quod Ioan
ne docente erat in principio. Et in primis humanum uerbum quoni-
am eſt infimum/nobiſq; domeſticum examinemus: ut deinceps ad an-
gelicum aſcendentibus: diuinum ſaltem de longinquo nobis aſpicere
G liceat: & uidere quid non ſit. Verbum humanum eſt præſentia ſpiri-
tualis obiecti in mente hominis formata & per obiecti ſpiritualem ſimi
litudinem/mentiſq; uigorem menti indita: unde obiectum diſcerni-
tur a mente: & illi præſens manet ſecundum notitiam conſequutã. Ne-
mo putet ad metam logicæ diſciplinæ eſſe hanc diffinitionem aſſigna-
tam: ubi idem bis dicere diffiniendo non licet. Per quatuor tamẽ cau
ſarum genera: humanum uerbum eſſe circumloquutum exiſtimemus.
Videt infans inter multos homines patrem ſuum: quem tamen nõ ſo-
lum patrem appellat: ſed & multos alios: quid ita? Q uoniam mentis
adhuc caret officio: ut beneficio paternæ præſentiæ utens/mentiſq; ui-
gore patris ſimilitudinem in mente compingat: qua ſimilitudine adiu
tus/cum uult patrem diſcernat ab aliis. Creſcit hic infans: & iam ratio
nis compos effectus/non tantum lineamenta cõmunia paterni corpo-
ris/ſed propria & in primis paternæ faciei figuram examinat. Deinde
inceſſum/corporaturam/uocemq; conſiderat. Ita quãuis patris faciem:
nondum uideat: patrem tamen intrantem domum audita eius uoce di
gnoſcit: neq; iam alios uiros patres: ſed unum & unicum agnoſcit &

meminit. Hunc ſi interroges patre etiam longe remotiſſimo: quis ti-
bi & qualis eſt pater? Reſpondebit ſine mora. Iulianus mihi pater eſt: fa-
cie oblonga/rubicunda/barbata/ſtatura procera/uoce clara/ſermõe fre-
quenti: totq; in unum cõgeret qualitates: ut alius iam intelligi nequeat
illi pater eſſe: q̃ cuius ſimilitudines in mente retinet adunatas. Hoc ego
dico uerbum quod.s. puer de ſuo patre in mente ſibi formauit. Forma
uit autem beneficio paternæ præſentiæ. Niſi.n. patrem uidiſſet: nunq̃
ſuæ menti eius ſimilitudinem indidiſſet. Quod dixi de infante & pue
ro: nunc de adultis experiamur. Vult Socrates diſcere muſicam: exami-
nat uoces: ſonorum numeros inueſtigat: comperit ex his naſcẽtes armo
nias: mente ſignat: & iuxta illas de uocibus/& de ſonis regulas format:
ad quas modulatur uocem & ſonum. Muſicæ uerbum ita Socrates ac-
quiſiuit. Sic de qualibet diſciplina liberali: ſic de medicina: ſic de quali-
bet arte mechanica licet experiri. Nunc datæ deſcriptionis partes ꝑ hæc H
ipſa exempla declaremus. Intellectum pueri de ſuo patre propriam no-
titiam acquirentis. Intellectum item Socratis/muſicas rationes uel arti-
um quarumlibet metas & modos conquirere ſtudentis: mentem uoco.
Ita tamen ꝙ ſolus intellectus mens non ſit tota: ſed idem cum uolunta-
te totam compleat. Volens enim & puer & adultus/ſtudium apponit
ad illa quæ diſcimus conſequenda. Mens ergo cum nominatur: intelle-
ctum cum uoluntate cogitate. Patrem obiectum menti pueri concipia-
mus. Quoniam quaſi obiicitur/ſiue obuius fit mẽti ſe exercenti ad cõ I
quirendas proprietatum ſimilitudines ſpirituales illius rei circa quam
ſe exercet. Sic ſonum uel uocem obiectum menti Socratis agnoſcamus/
dum muſicæ ſtudet. Sic corpus hominis: ſic adminicula quibus conſer-
uatur ſanitatis tempore. Remedia etiam quibus ĩſtauratur lapſum: obie
ctum eſſe menti medicinam diſcere cupientis intelligamus. Sic reliqua
circa quæ uerſantur liberales diſciplinæ: & quæ mechanicæ faculta-
tes uerſant: mentium illas diſcentium aut exercentium ſe ſecundum
illas obiecta eſſe perſuaſum ſit. Similitudo porro horum obiecto- K
rum menti acquiſita: & in illa retenta: unde mens iudicat de obiecto
eſt profecto ſpiritualis ideſt non longa: non lata: non profunda: non
ponderoſa: hæc enim mentem quæ ſpiritus eſt ſubintrare non poſſunt.
Quandoquidem ſuſceptum opus ſit ſuſcipienti eſſe cõforme. Quare
lapis non eſt in anima: ſed ſpẽs lapidis. Imago igitur quædã rei q̃uis cor
poreæ: carens lineis: carens põdere: carẽs colore: & illa omnia nihilomi-

nus (ut experimur) præferens: eſt quam: humanum uerbum diffiniẽs: ſpiritualis ſimilitudinis nomine nuncupaui. Hanc porro ſimilitudinẽ duo menti imprimunt. Obiectum a quo ſimilitudo illa deciditur: & mentis uigor: cuius uirtute recipitur & retinetur. Hinc naſcitur in mẽte obiecti præſentia: dum mens prompta eſt: per retentam ſimilitudinẽ quale ſit obiectum: etiam ſi abſit: palam facere: & dum aderit de illo iudicare. Hoc ultimum ideſt præſentialitatis ratio rei cognitæ: ſpiritualis ſimilitudinis beneficio: conſeruata in mente hominis: uerbum humanum a theologis exiſtimatur. Cauſa igitur per quam: ſecundum quam: ſiue formalis uerbi humani: eſt ipſa præſentialitatis ratio. Cauſa de qua ſiue materialis eſt ſpecies: ſiue ſpiritualis ſimilitudo: ex qua fit ipſa pſentia. Cauſa efficiens: ſiue unde motus: mens eſt: & obiectum. Cauſa cuius gratia ſiue finalis eſt noſce obiectum: & ſic habere præſens per notitiã: ut de illo quando uult iudicet: & circa illud operetur intelligendo atq; uolendo. Sed quia dum ſumus in hoc ſæculo nihil intelligimus per ſui met ſubſtantiam: quando per ſenſus exteros: & phantaſmata inde ſuſcepta interius conſeruata: examinata: & quaſi cribro excuſſa: tandem mentis acie intelligere nos oportet: & uerba formare (ut ſic dixerim) legitimum uerbum noſtrum eſſe non poteſt. Licet enim in mẽte quaſi matre legitima concipiatur: & ab illa formetur: tamen a rei ſubſtantia quæ ex parte legitimum eſt generans: non procedit: ſed a ſubſtantiæ accidentibus ꝓcreatur. Hic uenit ꝙ ſi duo obiecta ualde ſimilia: puta duo oua: aut duæ nuces: eiuſdem coloris: magnitudinis: ponderis: & figuræ: mẽtibus noſtris occurrant: uno nunc nobis oſtenſo: deinceps alio: poſtea ſimul utroq;: quod prius oſtenſum fuerit non ſatis plene iudicemus: ſed unum ſæpe pro alio accipiamus. Non enim eorum ſubſtantiæ (quæ legitimus parẽs notitiæ eſſe deberet) mens noſtra ſe iungit: ſed accidentibus ſibi inuicem ſimilibus: ſubſtantiæ uero penitus extraneis. Quare quæſo ſi cuprum aut æs archimiſta: auri argentiue ueſtiuerit accidentibus: quod eſt cuprum aut æs: argentum aut aurum eſſe mens noſtra cõcipiet? Niſi quia ab adulterino progenitore: adulterinam & falſam iudicii ſobolem (quod uerbum diximus) naſci neceſſe eſt. Ita uerbum noſtrum: quod a rerum creatarum accidentibus: & a noſtræ mentis acie hic formatur in nobis: falſum eſſe ſæpe contingit: quod ſi fuerit uerum aliqñ: perfectũ eſſe certe nunq̃ poteſt. Verbũ uerũ qđ per fidei chriſtianæ diſciplinam concipitur: longe perfectius eſt: & fallere nunq̃ pôt: quoniam eo parente procreatur: qui licet euidentiam minime præſtet:

quia

quia non uult/errorem tamen aut falſitatem uel deceptionem afferre
non poteſt : quoniam ueritas eſt prima/atq; ſyncera/cui falſitatis macu- P
la appropinquare non poteſt. Adhuc uerbum hoc noſtrum a mente
quæ illud parturit/degener quandoq; fieri contingit:ſi parens fuerit fla
gitiis inquinata. Nanq; menti hominum : quod & uaſis uinariis ſæpe
contingit. Vinũ quãtumlibet odoriferum & purum/uegeti tetro odo
re contaminatæ immiſſum/mox inficitur : & ſaporem bonæ naturæ cõ
mutat in tetrum. Sic lac cum bene nutrire ſit ſolitum:in male diſpoſi-
to ſtomaco mox acceſſit:putreſcit:& ĩ malos humores ſtomaci uicio cõ
mutatur/unde bonum nutrimentum fieri debuiſſet. Ita in mente ma Q
li hominis ſe res habet. Quãuis enim quæ peruerſus uidet:quæ ue au-
dit bona ſint/tamẽ in eo uertuntur in malum. Sic uidebit machinator
ſcelerum duos colloquentes:qui reuera boni ſunt uiri:& non niſi bona
piaq; loquuntur:ſuſpicatur tamen illos aliquid machinari. Quid ita?
Quoniam & ille machinator eſt. Sic uidet luxuria ſordidus uirũ ali-
quem ac mulierem quantumlibet continentes/loco honeſto/modeſta
facie/ſimul habere ſermonem:mox cachinnatur : exiſtimans illos talia
uerſare ſermonibus : qualia ipſe uerſare mente ſolitus eſt. Videt iracũ-
dus zeloq; uindictæ perditus:quem ſibi ſtatuit inimicum forum aut ec
cleſiam adeuntem:mox manum capulo enſis apponit:quaſi qui nihil
minus cogitat q̃ cædes & uulnera illum querat ad necem. Compertum
eſt latronem:uel de alio ſcelere ſibi conſcium:duos colloquẽtes procul
aſpicientem:& quid loquerentur penitus ignorantem:de ſe:de ſuo ſce-
lere crediſſe illos ſimul habere ſermonem : & ad negandum quæ dice
rent acceſſiſſe. Ita dum hi aliud agunt:& hic aliquid rebus ſuis condu
cens : agere putauit:ſuo malo uerbo detexit crimen. Didicimus pueri.
Cõſcius ipſe ſibi de ſe putat omnia dici. Vt ergo cum Dauit dicere poſ-
ſimus. Eructauit cor meum uerbum bonum. Ante omnia bona:men-
te nobis eſt opus. Mens enim uerbo noſtro plus eſt q̃ mr̃. Illa ſiqd agit
ad fœtum:cum illum maturauit a ſe dimittit. Mens agit ad ſimilitudi- R
nem ſpiritualem de re formandam:ſimilitudinem formatam ſuſcipit:
fouet:maturat:& continet maturatam. Quare bonam mentem habe
re ſtudeamus:ſi ueritatem cupimus intelligere. Quoniam in maliuo S
lam animam non intrabit ſapientia : neq; manebit in corpore ſubdito
peccatis. Bonam mentem nobis dabunt bonorum uirorum cõſortia:
bonæ cõfabulatiões:honeſtatis officinæ:honeſta negocia. Ita nanq; bo
næ menti bona iungẽtur obiecta:per quæ bonũ ſemp eructabit̃ uerbũ.
Et de humano uerbo dixerimus hactenus. Quod quia dũ hic ſumus

ideſt dum peregrinamur: futuram noſtræ manſionis ciuitatem inquirē
tes angelorum uerbo multo minus perfectum eſt. Poſtea uero q̄ perue-
nerimus in patriā illi fere per omnia aſſimilabitur / ut intelligamus qua
le noſtrum uerbum dum beati erimus in patria futurū ſit. Q uale mo-
do ſit angelicum uerbum nos conſiderare delectet.

De Verbo angelorum.

T e St certe bonorum angeloꝝ uerbum: utroqꝫ parēte legitimum.
Q uando non ſenſuum adminiculo: non auxilio phantaſma
tum: quæ de accidentibus hauriuntur: illi intelligunt / quando
ſine omni corporis organo: per ītellectus acutiſſimam uirtutem rerum
ſubſtantias penetrant: & illas funditus intuentes: earum ultimas diffe-
rentias plane nouerunt: unde iam falli non poſſunt accidentium fucis.
Mens īſuper eorum in bono firmata: nihil iam poteſt deprauare: quod
ſanum in ſe concæpit / atqꝫ repoſuit. Hæc ut intelligamus: non erit for-
taſſe ocioſum adducere quæ & quomodo ſancti angeli intelligant. In-
telligunt enim aut creatorem: aut ſe ipſos: aut creaturas eis ꝓximas: aut
remotas ab illis. Nihil enim eſt amplius in uniuerſo mūdo quod que-
V at intelligi. Creatorem intelligunt / uel per ſpeciem illis concreatam / uel
per ipſammet dei ſubſtātiam eorum ſe intellectibus ꝑ ſeſe ſicuti eſt ma-
nifeſtantem. Iam uos conſpicio flagrare deſiderio / quod audiſtis pleni-
us intelligere. Iam uos interrogātes intus agnoſco quid ſit hæc ſpecies:
ad quid concreata ſit / & quonammodo diuinam eſſentiam ſufficit præ-
ſentare: cum hæc finita ſit: illa penitus infinita. Attendite diligentius
dum ueſtris his tam altis expectationibus ſatiſfacio. Creauit deus ab ini
tio omnes angelos / ut illum ſuper omnia colerent: colere autem inco-
gnitum quis poterit? Cognouerunt igitur ab initio ſuæ creationis om
nes angeli dominum deum creatorem ſuum: quem ab initio colere de-
buerunt: non autem tunc eius eſſentiam mentis oculis aſpexerunt.
Non inquā diuina natura ſe illis ſine intermedio aperte monſtrauit:
hoc enim ſolis plene beatis mentibus tribuendum eſt: cum hæc ipſa
uiſio uel ſit beatitudo perfecta: uel beatitudinis pars maxima in illa
conſiſtat. Vtpote quæ primum ſaltem fundamentum ſit / unde cul-
men fœlicitatis aſſurgit. Angeli uero ab initio beatitudinis capaces qui
dem conditi ſunt non tamē beatitudine plena in ſua creatione donati.
Non. n. aliqui eorum miſeros ſe ipſos facere potuiſſent / cū ſit beatitudo
ſtatus oīum bonorum aggregatiōe perfectus. Securitas uero: ſoliditas /
ꝑmanentia

permanentia/& ut ſic dixerim inamiſſibilitas: ſit in bonorum poſſeſſio ne maximum condimentum. Conſtans eſt igitur tam bonos q̃ malos angelos deum ab initio cognouiſſe. Conſtans eſt etiam diuinam naturam/ſe illis penitus & ſine medio tunc minime demõſtrauiſſe. Cum uero omnis notitia menti acquiratur aut per rem penitus oſtẽſam/aut per ſpeciem rei.i.per ſimilitudinem in mente perceptam: eſt conſentaneum aliquam ſimilitudinem diuinæ eſſentiæ mentibus angelorum fuiſſe cõ creatam: quæ illis diuinam naturam oſtenderet: non quidẽ penitus clare atq; diſtincte: ſed quaſi confuſe & ſubobſcure: ut.s.deũ eſſe cognoſcerent: qualis uero eſſet pro ſua capacitate nondum plene diſcernerẽt. Experimur hoc in mentibus noſtris: quibus natura perſuaſum eſt eſſe deum: qualis uero quantuſue ſit: quo magis cogitamus minus aſſeqmur: minuſq; explemur acquiſita notitia. Q uinimo intelligẽdi deſiderium quaſi exuries cibo odorato nobis famelicis accreſcit. Nõ enim ille ſe nobis oſtendit aperte: ſed per effectus admirabiles/quos uidemus in mundo imaginamur quaſi per odorem mundi moderatorem quempiam/ quem dicimus deum. Neq; tamen hic dixiſſe uoluerim angelos ab initio non melius deum agnouiſſe q̃ nos. Illi enim ſine formidinis ambiguitate deum eſſe cognouerant: non ſolum creaturas quæ tunc fortaſſe non erant. Neq; per aliquos diſcurſus: quia & ipſi fallere ſolent: ut nobis contingit/nihil habentibus in creaturis: quod deum ꝓprie & ad unguem (ut ſic dixerim) imitetur. Vis hæc melius intelligere? Imaginare in ſpeculo certi hominis effigiem apparere: liceat oculo tuo illam effigiem intueri: faciem cuius ſimulachrum repreſentatur in ſpeculo uidere non liceat. Alteri uero neq; faciem neq; imaginem liceat intueri: ſed uoces aliquas: motus & lineamẽta quædam percipere/hominem quidem præferentia: ſed incertũ: ita ut ex his accidentibus autumet quiſpiã hominem aſtare: ſed quis ille ſit penitus ignoret. Adhuc melius/ut hæc intelligas/finge aliud ſpeculum/& hominem laruatum/cuius laruæ ſimulachrum repreſentetur in ſpeculo: licebit (ni fallor) ex laruæ ſpecie/ figuraq; membrorum cognoſcere quempiam hominem eſſe ꝓpe/quis uero ille ſit iudicare non dabitur: quæ eius effigies: quis color: quæ figura ſit/agnoſci plene non poterit. Cõcreauit deus mentibus angelorũ: ne ſcio quid ſimile ſibi: per quod angeli oculus ſpũalis ab initio deum cognouit quaſi in imagine uiſa per ſpeciem in ſpeculo relucentem: ipſam uero diuinam ſubſtantiam nullus angelus plene uidit/niſi poſtq̃ eſt cõfirmatus in gratia. Neq; enim deus angelis per ſe ipm oñdere uoluit: niſi prius per obediẽtiam & amorẽ ſe eius aſpectu dignos illi reddidiſſent. X Y

Tenet nempe uſus ætatis noſtræ:ut ſiqui potentes uiri mulieres in locis
ſemotis educatas:quas nunq̃ uiderunt deſpondere proponant:earum
imaginem non faciei tantum:ſed corporis proceritatem: & uenuſtatem
oſtendentem: per picturam uidere ſtudeant. Sic & maritorum futuro-
rum:fœminæ imagines permittũtur aſpicere:corã uero illos uidere uel
alloqui penitus prohibentur niſi inter illos fides matrimonii ſit firma-
ta. Ita omnipotens deus ſpiritibus angelicis ut primum ab initio con-
diti ſunt:imaginem ſuam in ſpecie mõſtrauit:quam quidem ueluti pi-
cturam eorum in mentibus concreauit:ſe ipſum uero facietenus diſtu-
lit monſtrare:donec per obedientiam & charitatem:nexu quodam fide
Z litatis illi ſe ſubmitterent. Hanc ipſam creatoris ſpeciem primi parentes
accæperant:ſicut & angeli. Prius enim q̃ creaturas mente diſcernerent:
& ex illis creatorem agnoſcerent:dominum deum qui illis p̃cepta mo-
nitaq; tradiderat agnouerant: quod non niſi per concreatam ſpeciẽ po
tuit euenire. Hanc dei agnitionem quam diximus ab imaginis eius ſpe
cie:non a rei ſiue eſſentiæ quæ deus eſt:oſtenſione clara prouenire:om-
nes angeli boni pariter & mali accæperunt ab initio: hanc omnes reti-
nent:& ſemper habebunt: neq; propter peccatum mali angeli illã ami-
ſerunt: non inquã aliquando deum penitus ignorauerunt: Quoniam
nulla culpa fuiſſet tunc penitus ignotum non colere: & nunc penitus
ignotum odio habere non pñt.Habent igitur ab initio mali angeli in-
ditam ſpeciem: per quam nunc illum timent:tremunt: & eius iuſſibus
obtemperare coguntur. Sed hæc ipſa ſpecies in illis obſcurata eſt. Ne-
quitiam nempe eorum quaſi laruam ſuper induxit. Vnde fit ꝙ dei bo-
nitatem in ſpecie huiuſmodi non aduertunt. Iuſtitiam uero tantum
cogitantes quaſi puniendi rigorem oderunt ſemper. Hæc ipſa ſpecies
ſine larua mentibus hominum ſi Adam non peccauiſſet:indita fuiſſet
clara atq; perfecta:qualem ab initio deus angelis & hominibus infun-
dere dignatus fuerat. Sed quia in Adam peccante obſcurata eſt: non
penitus tamen amiſſa: omnes homines dum fiunt: illam obſcuram
accipiunt. Non enim melius ſe habentem illam aſſequũtur: q̃ primi
parentes quando genuerunt potirentur eadem.Hinc eſt ꝙ ut primum
uſus rationis hominibus accedit: uiget in uniuerſis religionis opinio:
& ſtudium colendæ diuinitatis.Hinc etiam eſt ꝙ hactenus nulla inuẽ
ta eſt tam efferata barbaries apud quam colendi deum aliqua cura non
fuerit.Hæc ipſa ſpecies de qua loquimur:fortaſſe fuerit lumẽ illud qđ
A Dauit cantauit in pſalmis. Signatũ eſt ſuper nos lumen uultus tui dñe.
Sed inter obſcurationẽ demonicarũ mentiũ & humanaꝝ hoc intereſt:

ꝙ illæ

ꝙ illæ illuminantis beneficentiam nõ diſcernunt: & diſcernere amplius nõ poſſint: larua iniquitatis & perfidiæ cui quaſi callus obductus eſt: ꝑ obſtinationis duritiẽ prohibente. Iſti uero diſcernunt/quibus inſuper obſcuratumq; eſt non irrepabiliter: quoniam non per deſperationis laruam: non per obicem obſtinationis irreuocabilem: ſed per fragilitatis & ambiguitatis obſtaculum impediti ſũt: quod fides purgat: ſpes fugat: charitas exterminat.

Species intelligibilis finita quomodo infinitum poſſit oſtẽdere.

QVomodo hoc lumen: hæc ſpecies: hæc ſpiritualis ſimilitudo finita cum ſit: deum infinitum repreſentare aut notũ facere poſſit: nunc oſtendere conuenit: qđ facile fuerit/ſi meminerimus ſculptores minimis lineis: uaſtorum animaliũ integra corpora deſignare: etiam latos fundos: montes altos: flumina tortuoſa: maria uaſta: omnem terræ faciem coſmographos una in membranula ante oculos ponere: non eſt repreſentandi: oſtendendi: aut notum faciendi ratio/commenſurationis lege uincita: non eſt inq̃ neceſſarium tantam eſſe figurã oſtendentem: quantum eſt quod per illam oſtẽditur: ſimilitudo in his requiritur/non æqualitas: neq; ſimilitudo ad hoc ipſum neceſſaria eſt: quæ per eaſdem cõſurgat qualitates: quoniam omnis pictura: omniſq; ſtatuariæ artis opificium redigeretur ad nihilum/ſi quoniã ſtatuæ uel picturæ non uiuunt: uiuentes homines præ ſe ferre non poſſent: ſi colores carnem: ſi lignum: ſi es-ſi lapis hominem deſignare: & cõmemorare non poſſet. Eſt inter ſignum & ſignatũ conuenientia quædam: quantitate cõmenſurante: qualitate adæquante non limitata: ſed quadã (ut ſic dicamus) correſpondẽtia: quodãue concentu: plane contenta: quã ſi imitatiõem dixero: quid melius dicam uere non habeo. Itaq; ſpecies illa quam diximus: tam etſi diuinæ maieſtatis ĩmẽſitati comparata: minor ſit pulice ad menſuram mundi/habet nihilominus imitationis aliquid: & quaſi ueſtigii unde dei naturam oſtendere poſſit: neq; uero falſum aliquid uel falſo oſtẽdit: quia deitatem totam: & infinitatem eius non præferat: & præferre non ualeat: ſicut nõ fallax eſt pictor dum per colores & figuras hominis lineamẽta deſignat: & mores monſtrare nõ poteſt: non uires animi: non uocem: non ſenſum: non inceſſum. Satis iam conſtet angelos ante peccatum deum cognouiſſe per ſpeciem concreatam: nũc inſuper per eandem ſpeciem bonos illum agnoſcere ſine larua: malos obſcure: & quaſi per laruam. Secundum hanc agnitionem certum inſuper ſit deum utriſq; eſſe præſentem: & hanc præſentiæ rationem eſſe in angelis primum uerbum.

De ſecundo angelorum uerbo.

Ognouerũt angeli fortaſſe etiam ante peccatum dominũ deũ
c creatorem ſuũ per creaturas: hoc quale ſit in iam adducto exẽ-
plo conſtabit. Si cogitabimus Socratem Platoni agnitum non per ſuæ lineamenta faciei, non per effigiem uiſam in ſpeculo uel picturam: ſed ꝑ uocem: per inceſſum: pq; alia hominis habitum indicantia: hæc q̃uis certi uiri formá nequeant demonſtrare: hoĩem tñ oſtendunt. Veluti ſi hominis ueſtigia cernas in puluere: hominẽ preteriiſſe cognoſces. Quis ſit: aut quantus ſit iudicare plene non poteris. Ita angeli cœlos, ſtellas: ſtellarum fulgores: motus horum certos: elementa metas ſeruantia: eoꝝ tam multiplices: tamq; admirabiles mixturas conſiderátes, cognouerunt fortaſſe uirtutem aliquam, hæc omnia condidiſſe moderariq; continue. Quæ uero ſit: quanta, & qualis ſit hæc uirtus plene inde aſſequi minime potuerunt. Hanc creatoris per cognitionem quam adduximus præſentiam, in ſanctis angelis partam, aliud uerbũ eſſe ſcitote, & ipſam pñtiam creaturarum obtentam: ſiue per cõcreatam ſpẽm: ſiue per propriam rerum ſubſtantiam: uerbum de creaturis cognitis in mente angelorum eſſe non uos lateat.

De Verbo angelorum perfectiſſimo.

Bi factum eſt in cœlo p̃lium magnum: ubi Michael & angeli
u eius uictoriam obtinuerunt, deo ſe per omnia ſubmittentes: il-
lum ut par eſt plus amantes q̃ ſemetipſos: non iam quaſi ꝑ ſpeciem formatam in ſpeculo tm̃: ſed per ſe ipſum deus ſe illis oſtẽdit: & in hac ipſa fœliciſſima uiſione omnes creaturarum ideas. i. ſimilitudines eſſentiarum inſpexerunt: quæ omnia & nos in beata uiſione contueri licebit, ſi ſtrenue ſtantes in acie, quoniam militia eſt uita hominis ſuper terram, pleni animo decertantes, hoſtem draconem fuderimus: & fugauerimus: ut in cœlo mentis noſtræ locus eius amplius inueniri non poſſit. Hæc porro dei creaturarumq; pñtia per notitiam de illis acquiſitã: mentibus angelicis in diuinæ eſſentiæ uiſiõe aperta perfectiſſimum eſt uerbum quod habere poſſint: uel deſiderare ſufficiant. Cognoſcũt præterea ſancti angeli ſe ipſos per ſuãmet ſubſtãtiam: ſe illis ſine medio ſpeciei alicuius oſtendentem: quæ ſuimet pñtia: ſibi ipſis in ſemetipſis per noſcendi rationes acquiſita: uerbum eſt in mentibus eorum. Habẽt igi-
A tur ſancti angeli de natura diuina triplex uerbum: quod ſecundum inchoandi rationem adducam. Per ſpeciem cõcreatam. Per creaturas. Per diuinam eſſentiam ſe ſine medio demonſtrantem. Habent de ſe ipſis ſinguli & de creatura coniuncta. i. de angelis omnibus: ac de animabus

hominum

hominum quæ rationis beneficio illis conſortes exiſtunt/triplex uerbũ. Vnum per ſuámet aliorum ue ſubſtantiam. Aliud per ſpeciem concreatam. Tertium per diuinam eſſentiam in ſemetipſa illis hæc omnia demonſtrantem. De creatura uero inferiori.i.ratione carẽte/triplex etiam uerbum habere illos ſatis puto conſtare:primum per ſpeciem cõcreatã: ſecundum per ipſarum rerum propriam ſubſtãtiam:tertium in diuina eſſentia illis in ſe ipſa aperte omnes eſſentias rerum demonſtrante. Duo primi modi in quolibet ordine bonis/& malis angelis ſunt communes. Tertio ſoli boni perfruunť. Si quæ de uerbi ratione hactenus diximus: examinare diligenter uoluerimus puto conſtabit bonos angelos de qua libet re triplex uerbum habere:malos duplex:homines in hac uita unũ tantum:in futura autem uita (ſi pie hinc deceſſerint) triplex cum angelis bonis ad gloriam/ſi impie duplex cum malis ad ignominiam habituros fore. Excæptus ſit dominus Ieſus Chriſtus in quo quoniam uerbũ habitauit:illam tertiã notitiam omnium perfectiſſimam:quam theologi notitiã in uerbo nominauerunt/ſemper habuit etiã mortalis. Quia uero peccato fuit ſemper immunis/concreatis ſpeciebus carere non debet inditis Adæ:dum crearetur. Habuit ergo notitiam primam:bonis ac malis angelis cõmunem:quando per cõcreatas rerum ſpecies/deum/ſe/& uniuerſas creaturarum naturas penitus intellexit. Rurſus quia fuit homo ſicut & nos/noſtro more de nobis & de creaturis notitiam experimento compertam acquiſiuit. Exiſtimo nunc ſatis apparere uerbũ noſtrum dum hic ſumus/omnium eſſe imperfectiſſimum. Quoniam primo quaſi caremus:quod eſt certum. Tertium hic habere nõ poſſumus: quod eſt perfectiſſimum & optimum uerbum. Mediũ habemus:non a rei ſubſtantia:ſed ab accidentibus:quæ ſepe nos fallunt. Mali angeli falli ne poſſint. Bonos an contingat ignorare futura:dicemus ſi de ſanctis angelis deus dederit nos habere ſermonem.

C D

Verbum dei quid non ſit/& quid de illo capere poſſimus.

Er ea quæ de hominum & angelorum uerbo dicta ſunt/facile conſtabit inquirere uolentibus/quid non ſit dei uerbum. Non enim eſt ſicut uerbum hoĩs in hac uita. Quia non eſt a mente hominis impfecta ſenſibus quaſi ducibus indigua:quæ paſſionibus corporis:ut aliqua labe criminis a recto poſſit auerti. A mẽte in obliquabili/& quæ rei ſubſtantiã melius q̃ exiſtat interius in ſeipſa intueť/iã notum eſt dei uerbum ſumere principium. Non etiam ſicut angelorũ uerbum naſcitur uerbum dei. Licet enim mens angeli rei ſubſtantiã nudã attingat: & p grãm nequeat a recto diſcedere:tñ a mẽte dei remotiſſime E

diſtat. Quia hæc increata: illa creatura. Hæc per naturam propriã ſemper fuit: eritq; perpetuo penitus recta & nulla unq̃ ratiõe permutabilis. Illa a deo habet per gratiam unde maneat in rectitudine ſtabilita. Hæc nulla uirtute creata/nullo inq̃ obiecto a ſe ſeperato adiuuatur: ut uerbũ formet: ſed deus ipſe/ſua mente ſe contuens: ſe nouit & omnia. Angelorum uero mentes licet ſuam ſubſtantiam contuentes ſe intelligant/& per ſibi concreatas ſimilitudines ſpirituales rerum/intelligant multa/nõ tamen omnia. In mente item dei præſentia dei/ſubſtãtia dei eſt: quæ ſecundum rem: aliud q̃ deus eſſe non poteſt. Quoniam quod factum ẽ:
F in ipſo uita erat: ut infra declarabimus. In mente angeli præſentia rei intelligibilis ſubſtantia angeli eſſe non poteſt. Itaq; uerbũ dei a uerbo hominis & angeli multipliciter diſtat. Quoniam in deo unicum eſt: ſubſtantia eſt: infinita ſubſtantia eſt: ſemper manens: ſemper productum: produci nunq̃ incipiens: nunq̃ deſinens. Verbum uero angelicũ & humanũ/ſemper & de omnibus unum eſſe non poteſt: ſed multa (ut ſic dixerim) uerba angelos & homines habere neceſſe eſt. Pro rerũ nanq; uarietate quæ eorum mẽte uerſantur/in illis multa & uaria opus eſt uerba uerſari. Ita finitum & uariabile eſt hominum & angelorum uerbũ: produci aliquando incipiens: aliquãdo deſinens: ut de illo dicere liceat: nũc producitur: poſt hæc non producetur: productũ erit quod ante nõ fuerat. Quæ ſingula nephas eſt de uerbo cogitare diuino. Sed quid ita? Quoniam deũ ſemper intelligere ſe/& ſimul omnia neceſſe eſt: & nullius extra ſe adminiculo hæc intelligere. Non enim rem per rei ſubſtantiam: ſed per ſui ipſius eſſentiam intelligit: atq; naturam. Habet igitur ſemper ſe/& omnia ſibi præſentia: non per aliquam ſpeciẽ/ſiue ſpiritualem ſimilitudinem: ſed per ſuam eſſentiam: quæ eſt ſpiritum omnium fons indeficiens/omniumq; ſimilitudinum non ſimilitudo: ſed idemptitas & ſubſtantia tota/eminentius q̃ intelligere quiſpiam poſſit continens omnes res. Quare ſi uerbum eſt præſentia rei intelligibilis mentĩ
G ĩtelligenti: uerbum uero produci eſt præſentiam hanc produci/conueniens eſt dei uerbum ſemper produci: & ſemper eſſe productum. Quoniam mens dei quæ deus eſt: ſemper ſe deum & omnia quæ intelligi ullatenus poſſunt per ſuam eſſentiam pleniſſime nouit.

Verbum dei uere generari eſſeq; filium dei.

Inc põt apparere dum dicimus mẽtẽ hois uel angeli cũ obiecto
h gignere uerbũ/ĩproprie nos eẽ locutos. Nẽpe ſi phyſicoꝝ rõnes nõ reſpuerimus/gignere eẽ hoc ꝓfitebimur qd ſbam ꝓducere.
H Verbũ uero hois/& ãgeli ſba eẽ nõ põt: neuter ergo uerbũ gignit. Ita uerbum hois

bum hominis non eſt filius hominis:non eſt etiam uerbum angeli filius angeli/quando filium & patrem ſubſtantiam eſſe:& ſecundum ſpeciem unum eſſe conueniat. Econtra quia uerbum dei ſubſtãtia eſt:& nihil eſſe aliud q̃ dei ſubſtantia poteſt:quoniam eſt in deo/ubi accidens eẽ non poteſt:eſtq; productum uirtute mentis:per intellectum tendẽtem naturaliter in obiectum/Genitum dei uerbũ propriiſſime dicimus/qđ ſi adeo eſt genitum:filium eſſe dei/uerbum dei negare non poſſumus. Idem eſſe dei uerbum/& dei filium uos omnes iam exiſtimo intelligere:quando uerbum a deo gignitur/& eo ꝙ gignitur filius eſt:eo ꝙ præſentia eſt rei cognitæ dicitur uerbum. Verbum inſuper dei ab hominis & angeli uerbo remotiſſimum eſſe puto iam conſtare/longeq; diuerſum/habet quidem commune cum eis ꝙ a mente progreditur: & ab obiecto: ſed non ut accidens: non ut aliquando naſci incipiens: non ut aliquando finiens:ſed ut ſemper manens: ut uere filius gignenti per omnia coæternus. Quale nunc uerbum/o/euangeliſta caro factum eſt? Quod erat in principio. Erat ne uerbum hominis? Minime. Quoniam neq; homo tunc erat:neq; mens tunc erat impura:quæ ſenſuum egeret beneficio. Erat ne uerbum angeli? Multo minus. Quia in eo principio angeli non erant. Erat uerbum principii omnipotentis:ꝑ omnia ſimile:per omnia æquale illi. Totum nãq; primum principium ſibimet cognitũ/ſuam cognitionem ſe ipſum in omnibus & per oĩa aſſimilantem:& adæquantem ab initio. Immo ſine initio tenuit:ſemperq; tenebit/ſibiq; præſentem habuit & habebit.

De differentibus modis eſſendi uerbi dei.

u Erbum erat apud deum. Non dicimus uerbum hominis eſſe apud hominẽ:ſed in homine:non apud angelum uerbum angeli:ſed in angelo eſſe prædicamus. Hoc autem uerbum cuius nũc uidemus gloriam/erat in principio.i.in deo:& apud deum.i.apud principium. Vis ſcire quomodo hæc ſe habeant/audi. Deus erat uerbũ. Erat igitur in deo uerbum per incompræhẽſibilem/ſummãq; unitatẽ: & imptibilis naturæ omnimodã identitatẽ. Erat apud deũ/per genituræ ĩeffabilis rõnem/per quam p̃ntia(ut ſic dixerim)eſſentiæ diuinæ cognitæ deo innaſcitˀ cognoſcẽti/dũ ꝑ deus ſibi ipi/ſecundũ naturã/per intelligendi ſe operationem ſibi fit præſens ſecũdum intelligentiã. Quæ ſecũda p̃ntiæ ratio/qa eſt genita(ut paulo añ mõſtrauimus)eſt aliqua rõne eẽndi diſtincta. Verbũ igitˀ ſecundũ eſſentiã:deus erat:& in principio erat/Secundũ geniturã uero:& pſonã genitam erat apud deũ. Hoc erat in principio apud deum. Verbũ hominis in homine nõ eſt in prin

cipio(ut docuimus)ſed illi per tempus accedit: & pro tempore manet. Quod ſi angeli mox ut creati ſunt uerbum habere cœperunt: nõ tamẽ penitus in principio uerbũ habere intelligi debent. Quoniam illos prius accipere eſſe: q̃ operari conuenit: & eſt oportunũ intelligendi ordinẽ ab eſſendi ratione non deuiare. Hoc autẽ dei uerbum ita in principio.i. in deo erat: & apud deũ erat: ut nunq̃ deus fuerit ſine uerbo: quia ſecun

K dum deitatem hi duo ſunt omnino unum & penitus idem. Ne quis ergo exiſtimaret hanc identitatem ſecundum quã deus erat uerbum tolle re diſtinctionẽ: ſecundum quam uerbum erat apud deum. In hac quarta propoſitione euangeliſta reſumit utrunq;: identitatẽ.s. quam attulimus: & diſtinctionem dicens. Hoc.s. quod dixi deum eſſe uerbũ: & uerbum eſſe apud deum: erat in principio. Quaſi dicat. Nunq̃ in deo fuit ſine diſtinctione identitas perſonarum: & nihilominus ipſe diuinæ perſonæ ſecundũ deitatem nunq̃ identitate perfectiſſima carere potuerũt.

De numero & ordine dictionum a Ioãne in quatuor primis propoſitionibus ſui euangelii poſitarum.

u No tantum uerbo grammaticæ orationis partes uſus eſt hactenus euangeliſta dicẽs. Erat. Tribus uero nominibus. Principio/ Verbo/ & Deo. Vno ꝓnomie. Hoc quatuor propõnes effecit: tres quarum antecedentes/ inter ſeipſas admirabiliter/ & incomprehenſibiliter circũduxit: per quartam uero tres añcedẽtes cõplexus eſt: ubi magnum fratres chariſſimi altius pſcrutantibus indicat ſacramentũ. Gram

L maticum uerbũ neruus eſt & cõpago totius oratiõis. Vnũ igitur & ſemper idem in quatuor his orationibus grãmaticũ uerbum/ unam & unicam dei eſſentiam: eandem ſibi penitus & in tribus perſonis nullatenus uariatam oſtendit/ & ideo erat uerbũ in principio. Erat & uerbum apud deum: & deus erat uerbũ. Quod quarto loco dicitur. Hoc erat in principio apud deum: collectio eſt omnium iam dictorum in unam propoſitionem. Sicut tres diuinæ perſonæ in una eſſentia colliguntur: & colligãtur. Eſt inſuper uigilanter attendendum tres añcedentes ꝓpoſitiones ex duobus ſingulas nominibus cõſtare. Primam ex principio & uerbo. Alteram ex uerbo & deo. Tertiã ex deo & uerbo. Quartam ex principio

M & deo. Ita tres termini tres in deo pſonas manifeſtant. Principium patrem oſtẽdit. Verbum filiũ manifeſtat. Deus indicat ſpũm ſanctũ. Hoc uero quia de principio de uerbo deq; deo affirmari manifeſtũ ẽ cũ qlibet eorũ hoc aliqd certiſſime ſit diuinã eſſentiã importare uidet᷑. Quæ quãlibet pſonam & ſimul oẽs amplectitur: ſicut & hoc de ſingulis pſonis/ & ſimul de oĩbus affirmatur. Cur pater potiſſimũ principii nomine

cenſeatur

cenſeatur/declaratum inuenies/ubi de ſpiritus ſancti miſſione tractabimus. Cur filius uerbũ nominetur paulo ante monſtratum eſt. Cur dei nomine ſpiritum ſanctum deſignari itelligamus/cognoſcet qui tonum primæ & ultimæ decacordi huius noſtri corde attentis auribus accæperit/qui inq̃ expoſitionẽ noſtram ſuper miſſus eſt: & orationẽ pro ſoléni tate pentecoſtes de ſpũ ſancto conſcriptam legerit diligẽter. Eſt & aliud N in ordine terminorum iſtorum contemplatione digniſſimũ. Sicut.n.pater primus origine ẽ in trinitate ſanctiſſima/ita principii noĩe primo ab euã geliſta nominatur. Et quia filius ſiue uerbum : patrẽ ſtatim origine ſequitur: ideo ſtatim poſt patrem nominatur uerbũ: ſicq; prima propoſitiõe primæ originis ratio deſignatur. In principio erat uerbum. Si enim erat in principio nonne erat in origine ſua? Erat ergo uerbum in principio: ſicut per opationem intellectus originatum in originãte reponitur. Quando qui ſe intelligendo principiat: non extra ſe ſed in ſe ipſo principiat: & continet originatũ. Rurſus quia filius ſpũm ſecundum originem noſtro loquendi uſu ãcedit: & ſpiritus ſancti emanatio a patre eſt per filium: ut tractatu de ſpiritu ſancto declaramus: Ideo in ſecũda propoſitione præmittitur filii perſona: ſubſequitur uero ſpiritus ſanctus cũ dicitur. Verbũ erat apud deum. Adhuc quia & filius & ſpũs ſãctus eodẽ originis loco: ſiue ſigno a pr̃e procedunt. Vterq;.n.ſiue ſigillatim: ſiue ſimul collati fuerint ſecũdo originis ſigno dicunť a pr̃e ꝓcedere. Pr̃ in primo ſigno conſtare putatur. Vtriq; nempe collatus pater æque eſt a ſe: & eorum uterq;: filius inq̃ & ſpũs ſanctus æque ꝓcedit a patre: licet ratio procedendi non ſit penitus eadẽ & una. Iccirco in tertia ꝓpoſitione præponitur ſpũs ſanctus uerbo: cum dicitur. Deus erat uerbũ. Quatenus ĩtelligamus ſic ſpũm ſanctum eſſe poſteriorem origine filio: ut tñ patri cõparatus poſſit ſine poſterioritatis ordine filio coæquari. Quia uero tres hæ perſonæ diuinæ: ſic origine diſtinctæ & ordinatæ ſunt : ut in natura atq; ſubſtantia ſimul exiſtant: & unũ ſint penitus in ratiõe principii: pro quanto ad creaturas attinet producendas: ideo anteq̃ creaturæ a deo pro greſſum Ioannes referat: has tres perſonas unum oſtendit & unicum eſſe principium omnium rerum: dicens in quarta propoſitione. Hoc O erat in principio apud deum. Quid hoc o euangeliſta? Pronomina nempe demõſtrantia in oratione poſita: ſi nihil demonſtrãt cioſa ſunt & uana. Scimus te ſapientiſſimum : iam apochalyſim ſcripſiſſe te conſtat: quo in opere plus continetur ſapientiæ : q̃ ſimul omnes homines capere poſſint. Quid igitur/o euangeliſta demonſtras : iſto pronomine hoc: cum dicis, Hoc erat in principio apud deum? Quod

ſibi uult hoc: quod dicis: Hoc erat? Intelligi credo uoluiſti: ꝙ hoc.s.uerbum erat in principio: ut primo dixiſti. Et erat apud deum ut ſecundo prædicauiſti. Deus quoqꝫ erat uerbum: ut tertio loco confirmaſti. Pronomine inq̃ hoc oſtendere uoluiſti ſimul tres illas perſonas: patrem ſiue principium: uerbum ſiue filium deum ſiue ſpiritũ ſanctum unam eſſe ſubſtantiam: ideoqꝫ noluiſti dicere hæc erant in principio apud deum/ ne tres fortaſſe ſubſtantias a ſe ſubſtantialiter ſepatas deum dicere putaueris. Hoc igitur quod eſt patrem eſſe: ſiue eſſe principium: hoc quod eſt uerbum eſſe: ſiue eſſe filium: hoc quod eſt deum eſſe: ſiue eſſe ſpiritũ ſanctum/ erat in principio idem hoc/ eademqꝫ omnino ſubſtãtia. Si uero dum dicit euangeliſta/ hoc erat in principio. Eſſe in principio aduerbialiter ſumitur/ non inchoationi primi temporis id aſſignemus ſicut Moyſes dum dixit. In principio creauit deus cœlum & terrã: ſupra omne tempus: ſupra omnem inchoationem ſuccedentium rerũ intellectus aſſurgat: & intelligat: ante omne tempus: ante omnem cuiuſlibet creaturæ incœptionem. In æternitate incommutabili primum omnium effectuum/ totum hoc in ſe eẽ complexũ eſſe principium: eſſe uerbum: & eẽ deum. Erat igitur hoc in principio apud deum: ita ut omnẽ penitus icœptionem excludat. Bene ſe habet. Iam conſtat una & quidem maxima huius natiuitatis gloria: quæ Corinthii & Hebionis ſtultitiam exterminat. Illi dicunt. Chriſtus non eſt deus homo de Virgine natus. Ioannes dicit. Verbum caro factum eſt. Caro eſt homo. Verbum autẽ eſt deus: & hæc duo unũ ſunt in dño Ieſu chriſto: quare Chriſtus eſt deus homo.

De Trinitatis omnipotentia.

o Mnia per ipſum facta ſunt. Vt mentem Corinthii & Hebionis Ioannes penitus eneruet: neue quis etiam credat euangeliſtam aſſerere dominum Ieſum Chriſtum eſſe gregalem deũ: quales multos gentilitas coluit: Vulcanũ igni/ Iouem cœlo præfecit. Vbi Ieſum deũ eſſe monſtrauit: mox adiecit. Oĩa per ipſum facta ſunt. Oĩa inuiſibilia quæ ſunt citra primum. Oĩa etiam uiſibilia per ipſum deũ prẽm filiũ & ſpiritum ſanctum/ facta ſunt. Non tamen ut a tribus principiis: ſed ut ab uno maxime ſingulari omnium primo per ſe uno ac totius unitatis principio. Poterat dicere omnia per ipſos: quaſi per plura principia facta ſunt omnia. Sed quia unius naturæ uigore ſapientiæ ſplendore/ unius bonitatis immenſitate facta ſunt oĩa dixit. Per ipſum facta ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil. & pro ideſt hic accipiendum exiſtimo. Hæc igitur propoſitio declarationis gratia/ ab euangeliſta ſuper inducitur.

citur. Q uia enim dixerat/Omnia per ipſum facta ſunt. Ne cauſas ſecũ das & penitus ocioſas: & nihil agentes dixiſſe uideretur/adiecit. Et ſine ipſo factum eſt nihil. Si.n.ipſe fecit & facit omnia/tota cauſarꝫ ſecundarũ ſeries ociabitur & torpebit. Nõ ſic res ſe habet dicit euangeliſta. Hoc primum principium: quod cauſas ſecundas: materiam.s.formã: efficiẽtem uirtutem/& finientem/per quatuor cauſarum genera diſtribuit/ſic cũcta quæ cõdidit adminiſtrat/ut tñ ꝓprios ea motus agere: opatiões ac opera producere ſinat/Iubet inq̄ principium per quod facta ſũt oĩa: materiam ſuſcipere diſpoſitiões ab agentibus. Formam item ab agentibus immitti materiæ: ut fiat compoſitum quod maneat: & operetur id ipm cuius gratia factum eſt. Sed hæ cauſæ ſic agunt: ut a deo: ut a uerbo: ut a principio agere illis inditum eſt/Q uare cooperãdo ſecundis cauſis primum principium ſingulis ſuo modo faciendi uim præſtat: quod ſi ſe: ſi uigorem ſuum a creatis auferat cauſis: agere illæ ceſſabunt. Et ſi iam factis a rebus ſeparet uirtutem ſuam: protinus in non facta uoluentur. Q uando ergo dixit euangeliſta. Omnia per ipſum facta ſunt. Non ſic intelligi uoluit: ut nil a ſecundis cauſis ſit effectum: ſed ut ſine ipſo præſtãte uigorem: factum ſit a creaturis/& fieri poſſit nihil. Primum igitur quod dixit euangeliſta. Omnia per ipſum facta ſunt/ad primam rerum creationem attinet: quæ a ſolo deo: nulla illum coadiuuãte materia prodiit: nulla ui adminicula tribuente proceſſit. Alterum.s. Et ſine ipſo factum eſt nihil: ad generationes: corruptiones: & alias quaſlibet creaturarum tranſmutationes eſt referẽdum: ut illas ſine deo/ſine patre/filio & ſpiritu ſancto fieri non credamus. Ita per ipſum uerbum ab initio facta ſunt omnia. Et poſt primam creationem rerum in operibus creaturarꝫ: ſine ipſo factum eſt nihil. Eſt hæc huius natiuitatis ſecunda gloria: Manicheorum confuſionem oſtendens: & aduerſus illos ac de illis trophe um ſtatuens. Non enim ſunt duo prima principia: quando per unũ de um qui eſt uerbum caro factum: facta ſunt omnia. Q

Ratio idearꝫ unde conſtat ſine deo nihil poſſe fieri.

q Vod factum eſt in ipſo uita erat. Dixerat euangeliſta ſine ipſo factum eſſe nihil. Q uod ut monſtraret cauſas agentes nõ tollere ſed confirmare mox addit. Q uod factum eſt in uniuerſo mundo: Materia: Forma: Agente: ac fine creato coeuntibus: anteq̄ fieret in ſemetipſo: uita erat in ipſo primo principio: in ipſo uerbo: per quod facta ſunt omnia & ſine quo factum eſt nihil. Lapides & reliqua motu carentia in ſemetipſis quæ ſcilicet ſua uirtute non transferri: non au- R

geri neq; minui notum eſt/uitam non habẽt equidẽ ſecundũ uegetan=
di rationem:& uita nõ ſunt. Plantæ quæ uireſcunt & decidunt uita nõ
ſunt:uitam tamen/ſed maxime occiduam accæperunt. Animantia quæ
uegetant mouentur & ſentiunt:q̃uis uitam habeant uegetabilibus præ
ſtantiorẽ/uita non ſunt. Homines quia uegetant in ſemetipſis a ſe mo
uentur:& in ſe habent unde ſentiunt & intelligunt uitam habent:quæ
illis hæc munera præſtat melius q̃ brutis:ſed uita non ſunt. Firmamen=
tum & ſtellæ fixæ:planetæ & eorum orbes(etiam ſi ſecundum academi
cos)uitã habeant(ut idem academici putant)q̃uis certo ſemper nume
ro pondere atq; menſura moueantur:uita non ſunt. Angeli penitus in=
corporei(qui ſola mente conſiſtunt)uitã & ipſi habent unde ſapiũt &
mouent:ſed uita nõ ſunt. Vnde ergo hæc omnia uitam habere poterũt:
niſi ab eo qui uita erat:& in quo omnis uita erat ſemper : neq; unq̃ eſſe
incæpit uel incipere potuit? Igitur quod factum eſt : qualẽcunq; uitam
habeat:ideo illam habet:quia accæpit a prima uita:ideo illã habet quo=
niam in ipſo faciente omnia uita erat. Et niſi anteq̃ fieret quod futurũ
erat:fuiſſet uita in faciente/uitam nunq̃ in ſeipſo fuiſſet adeptũ. Quia
nemo aliquid præſtare poteſt quod non habet:nemo recipit a nõ habẽ=
S te. Certe niſi architectus parietum/& totius ſtructuræ rationes haberet
ĩn mente:domum bene diſtrubutã/ſuis partibus ſibi congruentem effi
cere non poſſet:niſi citharedus numeros modoſq; cõcentũ mente tene=
ret per citharam concentus nullos penitus faceret reſonare. Sic oẽs opifi
ces antea neceſſe eſt rationẽ.i.certã metam ſui opificii mente compinge
re:dehinc illud exterius ſic efficere:ut præconcæptam ſimilitudinẽ imi=
tetur. Terra dũ ſpõte uel cultoris ſtudio:olera/ariſtas/ſemẽtẽ/& plantas
parit:qs modos horũ conficit? non terra quæ rõnis eſt expers:nõ homo
qui colit:quoniam quales mente ſtatuit:uel quando & quomodo ſtatu
it/gignere de ſe:uel in ſe filios nequit:longe minus quẽadmodum illa
de terra naſcantur:& creſcant:menſuras/& pondera/figuraſue adulto=
rum/pro arbitrio poterit moderari. Eſt aliquid cuius ſimilitudinẽ imi=
tentur:ut quem artifex facere cogitauit/ſic iſta conſurgant. Quãtoma
gis igitur animantia:cœlorum orbes:ſtellarum globos:animas hoĩum:an=
gelorum naturas:quæ facta ſunt omnia/ab artifice fabricari oportuit:q
in ſua mente horum ſciuerit conuenientes agitare modos? Et ut præcõ=
ceperat ordiri atq; contexere. Omnium igitur horum architectum quia
nobis euangeliſta monſtrauit/quando dixit. Oĩa per ipſum facta ſunt:
& ſine ipſo factum eſt nihil. Qualis ſit architecturæ huius ratio idẽ euã
geliſta manifeſtat cum addit/Quod factũ eſt in ipſo uita erat. Quic=

quid enim in uniuerſo mundo factū eſt hactenus aut fiet unq̄:ſuos mo
dos/ſuas menſuras/ſuas eſſendi & operandi rōnes/anteq̄ fieret habebat
in principio in uerbo/in deo.i.in prē filio & ſpū ſancto.Hoc autē in ip-
ſo uita erat:ideſt uera & ſincera eſſendi ratio erat:quando uiuere uiuen-
tibus eſt eſſe. Exemplaria imaginationes ſimilitudines ſiue ſpecies intel T
ligibiles quas de ſuarum artium operibus habēt hoīes in mente uita nō
ſunt:ſed artificibus accidentia. Acquiruntur enim:mutantur:amittun-
tur:neq; tamen iccirco artificiū uita mutatur uel amittitur. Creſcunt ſæ
pe hæc dum in illis uita decreſcit. Contingit enim nimia imaginatione
deficere cogitantem:quod fieri nō poſſet/ſi ſpecies intelligibilis quæ na
ſcitur in artificis mēte uita eſſet:uitā naturamq; augeret:dum creſcit aut
perficitur:non fatigaret:ſicut igne igni adiūcto creſcit calor. Igitur crea-
turarum ideas.i.rationes & ſimilitudines in deo ante ſæcula exiſtentes:
ne crederemus eſſe accidentia:aut diuinā mentem quouis modo fatigā
tia/illas ipſas ideas:uitam eſſe dixit in ipſo:non uita quæ illū uiuere fa-
ciat(uiuit enim ſe ipſo)Sed qua cuncta uiuunt:prout ipſe in quo erāt
anteq̄ fierent ea uiuere conſtituit. Ita ergo:quod factum eſt ſecundum V
exteriorem ſiue mundanam exiſtentiam:uita erat:ſecundum ideā in ip
ſo primo omnium rerum opifice uerbo. Nonne aperte monſtrauit euā
geliſta:quid ſibi uellet quod iam dixerat. Omnia per ipſum facta ſunt:
& ſine ipſo factum eſt nihil?Conſtat certe nullam rē ſine idea.i.ſine exē
plari:ſecundum quod conſiſtere debet poſſe conſurgere. Omnium ue-
ro rerum anteq̄ fierēt:erant exemplaria in primo principio:in uerbo:in
deo:ut ab euangeliſta paucis eſt ſcriptum dum dixit.Quod factum eſt
in ipſo uita erat. Quare ueritate uerius eſt:in quo uita erant omnia an
teq̄ fierent:per ipſum omnia facta eſſe:& ſine ipſo factum eſt nihil. Poſ
ſent adhuc hæ tres propoſitiones inuicem continuari:nectiq; prioribus
tribus:ut prima ſignificet deū eſſe omnium quæ fiunt:& facta ſunt pri-
mum efficiens. Vim nanq; efficiēte ſonare uidetur:hoc ipſum quod di
citur:oīa per ipſum facta ſunt. Secunda deum omniū eſſe conſeruatorē
præferat:quoniā non eſt minor uirtus conſeruans q̄ efficiens:quando a
caſu aliquam uim habet agendi. Nihil niſi a ꝓpoſito conſeruat effectū.
Sine ipſo ergo factum eſt nihil.Sed in hoc ſenſu factum eſt:nō erit una
dictio uerbum ue paſſiuū præteriti temporis ſed duæ dictiones & ita ſu-
mentur. Nihil factum eſt.i.nihil creatum:eſt.i.manet ſine ipſo. Quo-
niam per ea quæ iam diximus ipſe conſeruat omnia. Tertia propoſitio
faciendi ac conſeruandi rationem inſinuet. Efficit enim & cōſeruat oīa
principium primum. Pater.s.filius & ſpiritus ſanctus:quia trium horū

(ut ſic dicam) eſſentia: fons eſt & origo uitæ totius: & omnibus uitam tribuit. Ipſa uiuunt uita tributa: quæ tamen dum tribuitur non ſepatur a dante. Ita quod factum eſt: in ipſo faciente uita erat.

Q d' gratia dei omnibus creaturis eſt neceſſaria ſed maxime rõnalibus.

e T uita erat lux hominũ. Monſtrat euangeliſta quomodo unico æternæ uoluntatis æterno actu omnia creat: & cõſeruat idẽ deus de quo hactenus locutus eſt: & quem carnem factum audiemus. Lumẽ quæſo per quod oculi pupilla uiſibilium rerum recipit ſpẽs: non ne a lumine ſolis ut a primo corporeorũ luminum fonte prodire neceſſe eſt? Colores itẽ quos oculus uidet: nõ ne a lumine eiuſdem ſolis profecti ſunt? Cũ color nihil aliud ſit q̃ luminis reuerberatio in ſuperficie ſecundũ mixturam quatuor primarũ qualitatum præualentem in corpore. Dedit ergo lux ſolis oculo ut colorẽ uideat: colori ut uideat' ab oculo. Offer oculo colorem cum luce ſolis, aut lampadis (quæ certe ab igne & ignis a ſole lucem habere dignoſcitur) mox oculus beneficio lucis adiutus, colorem uidet. Remoue ſolẽ: remoue lampadem: remoue lucem: fruſtra nititur oculus, uidere colorẽ. Ita oculus q̃uis ſe ipſo uidere poſſit, per lucem tamẽ ſolis uidet omnia: ſine luce ſolis uidet nihil. Color quoq; ſuapte natura uiſibilis eſt: ſed lucis beneficio adiutus hoc habet: ſine illo utrũ color ſit minime conſtabit. Dedit deus homini mẽtem: ſimul & angelo. Huic quia molem corporis non adiecit per intellectum & uoluntatem ſe mouere: & exercere ab initio dedit. Illi quia põderoſum corpus adiecerat: cuius ſenſibus mentis opera colligauit, membra illi partitus eſt: quæ ſingula corporis actibus pro mẽtis imperio deſeruirẽt. Sed neq; angelus intelligere aut uelle aliquid poſſet, niſi primi principii lux illi reiq; intellectæ ſplenderet. Non poſſet homo ĩplere corporis miniſteria a mente decreta, niſi eadem lux in hominis mente luceret. Primũ mobile ab oriente in occidens natum eſt ferri: cum ſtellarũ fixarum numero penitus nobis inumerabili. Angelus hoc ipſum rotare mira celeritate potens eſt. Accæpit enim a primo principio ſic mouendi uirtutem. Erraticæ ſtellæ cum ſuis ſeptẽ orbibus contra motum firmamenti ab occidente in oriens ire deſiderãt: Sicut a prĩo principio eundi uirtutem accæperunt. Intelligentiæ quæ illas moderantur contra motũ primæ ſperæ pro ſuæ uirtutis uigore ipſas cient: & hanc quidẽ tardius: illam uelocius: prout mobilis globi ratio poſtulare dignoſcitur. Sed niſi primæ cauſæ uigore ſuffulta ſint hæc: neq; mouebunt angeli: neq; ſperæ mouebuntur. Omnia quæ infra lunam ſunt elementa inq̃ elementorumq; mixtura conſtantia: ſuas in ſe ipſis habẽt uires: unde inuicẽ patiantur

tiantur

tiantur/& agant: Si tamen primi principii uirtus: & uigor illos non deſe
rat. Sine enim illo agerent nihil: nihil paterentur omnino. Inſtar ergo
lucis res uiſibiles ut uideri poſſint oculo ue uideant adiuuantis: principi
um primum omnibus creaturis: ut maneant & operentur accedit: quare
ſicut non eſt alia ſolis operatio lucere & illuminare: ſed dum lucet illu-
minat: dumq; illuminat lucet: Ita deus eadem penitus operatione qua Y
creat: creata conſeruat & moderatur: mutat ipſo & eius operatione peni
tus immutata. Sicut dum oculus aut color uarie illuſtratur a lumine: lu
men ipſum uel eius illuminatio eadem perſeuerat. Hæc quia de oculo
& luce experti ſunt homines: ideo ſub metaphora lucis & illuminatorũ
hominum primum principium: uerbum deum dixit euangeliſta eſſe lu
cem hominum: ita tamen ut omnium creaturarum lucem conſeruatri-
cem: ac cooperatricem illum cognoſcamus.
Apparet hic tertia huius natiuitatis gloria eorum hereſim eliminans qui
ſine gratia dei homines putant fieri poſſe beatos.

Dei beneficentiam bruta non excludere neq; uita carere.

e T lux in tenebris lucet. Quia dixerat Ioannes. Et uita erat lux
hominum. Ne dei lucẽ.i.uigorem & poteſtatem quiſpiam cre
deret ſolum ſuper homines lucere pergit Ioannes oſtendere ip-
ſam uitam quæ erat lux hominum: lucere etiam ſuper omnes irrationa-
les creaturas. Vbi ſciendum quanto lux ſpiritualis: mentis.s.uigor cor- Z
porea luce præſtantior eſt: tanto obſcuriores tenebræ ſunt iudicãdæ crea
turæ ratione carentes: creaturis ratione pollẽtibus comparatæ: quia ma-
iori lumine ſunt priuatæ: q̃ corpora penitus opaca: comparata corpori-
bus quibus eſt conceſſum ſolis & ſtellarũ fulgore potiri. Vita ergo quæ
erat lux hominum. Quoniã (ut docuimus) hominibus & ſuper ho-
mines lucet.i.ſuper creaturas ratione donatas eodem euangeliſta docen
te lucet etiam in tenebris: lucet inq̃ ſuper omnem irrationalem creatu-
ram. Ita per has duas propoſitiones. Vita erat lux hominum: & lux in te A
nebris lucet. Declarat Ioãnes per uerbum ipſum quod erat in principio:
omnia ſic eſſe facta: ut ſine ipſo factum ſit a cauſis ſecundis nihil. Decla-
rat etiam quomodo facta omnia in ipſo uita erat: quando ratio ideæ: &
exemplar ſecundũ q͏̃ omnia facta ſunt: lux exiſtens hominibus: lucẽſq;
in tenebris iumentorum & ſenſu carentium: In primo rerum principio
uita eſt: & aliud q̃ uita eſſe non poteſt.

Gratiã gratum facientem omnibus hominibus a deo tribui.

p Oſſent hæ duæ propoſitiões etiam aliter intelligi. Poſtq̃ enim
euangeliſta declarauit gloriam incarnationis & natiuitatis quã

do factus eſt mundus.Factus eſt ergo per ipſum ſol:& ſolis Academico
rum anima.Et quia nihil eſt quod efficiat ſemetipſum:conſentaneum
eſt uerbũ non eẽ ſolẽ uel ſolis aĩam.Et mũdus eũ non cognouit. Sol hic
quem quidã heretici dñm Ieſum Chriſtũ eſſe putauerunt notiſſimus eſt
omnibus creaturis. Talpæ penitus orbe oculis lucẽ eius fugiunt:quã pe
nitus ignotam euitare nõ ſtuderent. Dominũ uero Ieſum Chriſtũ mun
dus non cognouit.Nam niſi fidei lumen mẽtibus hoĩum ſplẽdeat:do-
minum ſaluatorẽ agnoſcere nõ poterũt. Lux ergo uera de qua locutus
G ſum:ſol iſte corporeus credi non debet:& eẽ non poteſt. Tantus eſt hu-
ius lucis fulgor:tãta uiuacitas:tãtus uigor:tãta maieſtas:ut nulla creatu
ra illũ poſſit ad plenũ ĩtueri. In illũ nullus hominis oculus poſſit rectus
aſpicere:uel eius ſplẽdoris ferre ſcintillã:niſi gr̃a dei quaſi certo liquore
mentis oculus liniatur:& roboret̃ ad tantũ ſplendorẽ ſufferendũ. Præ-
ſtat lumen fidei bonæ uoluntatis hoibus ad uerbi incarnati gloriã agno
ſcendã:quod æſtiuo & meridiano ſplendori ſolis oculo corporis ſuffe-
rẽdo præſtat manus:aut galerus ad faciẽdã umbrã fronti ſuprapoſitus.
Eius nẽpe bñficio uident oculi quæ nimia luce uidere nõ poſſent. Sile-
ant iã & obmuteſcant hereticoꝝ inſana dogmata aſſeuerãtia hoiem nõ
egere lumine fidei:non egere inq̃ doctrina diuinitus inſpirata ad uerita
tes chriſtianas agnoſcẽdas. Huius.n.natiuitatis quam colimus tanta eſt
gloria:ꝙ mundus eũ quẽ natum colimus nõ cognouit:neq; cognoſce-
re potuit.Plane ergo ſtultos oñdit & temerarios qui naturæ bñficio:dei
ſecretiſſimũ oĩum archanoꝝ myſterium poſſe indagare cõfidunt. Audi
ant Ioannẽ.Mundus eũ non cognouit.Quod negatur totiꝑtibus cõ-
cedi non debet. Nulla ergo creatura eum cognouit uirtute propria:ſed
neq; cherubin intelligentiæ lumine excellẽtiſſima ac fulgẽtiſſima:neq;
Seraphin amore charitatis flammea illum cognouerũt:niſi dei bñficen
tia in ſua diuinitate monſtrante naturam creatricẽ:creatæ naturæ in uni
tate perſonæ ineffabiliter adunatã. Tu aũt heretice infœlix quis es? quã
tiue es? qui id poſſe intelligere cõfidis:quod mundus totus minime co
gnouit:& tota mũdi fabrica cogitare neſciret:& ferre nõ poſſet:niſi dei
H gratia illã ad hæc peculiarius adiuuaret. Profecto qđ tu tua uirtute po-
tes intelligere:natura tota poteſt facere:niſi te ad ĩtelligendũ potiorem
natura fecerit:q̃ ſe eſſe uoluerit ad agendum.Reſipiſce igitur infœlix:&
quoniam confiteris uerbi incarnati myſterium naturæ uires excedere:
crede Ioanni:& confitere te tuæ mentis beneficio te tantam ueritatem
aſſequi nõ poſſe. Ita huius natiuitatis gloriam fueris ut potes aſſecutus.

Gratiam dei bonis & malis immiſſam nõ æqualiter in illis opari.

In propria

i N propria uenit & ſui eum nõ recæperunt. Vultis uidere quia tenebræ.i.peruerſi homines peccatorum tenebris obſiti/eam lucem quæ uita erat non compræhẽderunt? In propria patria uenit. Totus qdem terrarum orbis domini dei eſt: quia illum creauit: moderatur: & regit: ſed iudeorum terra/hic non immerito lucis & ueritatis patria ab euãgeliſta dicta eſt: quia præcæteris mundi prouinciis/eam dotauerat deus lege: Patriarchis: Prophetis: templo in mundo celeberrimo: & ſacrificiis gratiã figurantibus: ipſum præterea uerbum/in Nazaret iudea ciuitate carnem aſſumpſit. Verbum igitur dei/lux uera quæ illuminat oẽm hominem uenientem in hunc mundum in propria patria ab euangeliſta ueniſſe aptiſſime deſcribitur: quia in iudea patria uenit. Potuiſſet euangeliſta dicere/in propriam: ſed quia nõ tantum acceſſum: immo & pſeuerãtiam monſtrare uolebat/in propria dixit: non in propriã: ut ueniſſe ac ſtetiſſe in iudeorum patria illũ ſignificaret: & ſui compatriotæ: ſui cõſanguinei: eum qui erat lux uera: cui Ioãnes uterq; perhibet teſtimoniũ: non recæperunt per agnitionem & charitatẽ. Si enim cognouiſſent regẽ gloriæ: nunq̃ illum crucifixiſſent. Sed quia morte turpiſſima per affectatã ignorantiam condemnauerũt eum: opere comprobatũ eſt q̄ eum nõ recæperunt. In propria bona uenit.i.in copiam bonorum quibus ditauerat Sinagogã iuxta Eſaiam uineam dñi Sabaot: & ſui: cultores Sinagogæ eum non recæperunt: ſed dixerunt: hic eſt hæres: uenite occidamus eũ: & habebimus hæreditatem eius. Lucet igitur lux gratiæ ſuper bonos & illos illuminat: quia capiunt illam & tenere nitũtur. Sup malos uero lucet q̃tum in ſe eſt: ſed tenebræ eorum illam non accipiũt: ueluti ſi ſol lippis oculis & ſemicæcis luceat. Iſti lucem non compræhendunt: ſed fugiunt: Illi ſequuntur & tenent.

Saluatorem qui recæperunt & quomodo recæperunt.

q Votquot aũt recæperunt eum dedit eis poteſtatẽ filios dei fieri. Nunqd omnes ſui eũ recipe noluerũt? Abſit: nõ eſt ita. Quia lux in tenebris lucet: & tenebræ eam non cõpræhenderunt. Sui qui erant tenebræ illum non recæperunt. Alii uero ex ſuis qui erant homines (de illo inq̃ hominum numero: quibus hac nocte angeli cantauerunt. In terra pax hominibus bonæ uoluntatis) eum recæperunt per fidem agnoſcentes: per obſequium uenerãtes. Recæpit eum uirgo mater ſanctiſſima: quæ mox ut illũ peperit: fouit ſinu: pãnis inuoluit: lactauit: reclinauit: & adorauit. Recæpit eum Ioſeph: qui parienti uirgini: nõ ad auxilium: quia non opus erat: ſed ad cuſtodiam & honeſtatẽ: ante pauperis præſepis oſtiolum ſtetit: qui natum & reclinatum in præſepio ado

rauit. Recæperunt eum paſtores qui uigilantes & cuſtodientes uigilias noctis ſuper gregem ſuum/ſe inuicem adhortabantur. Eamus uſq; in Bethleem: & uideamus hoc uerbum quod factum eſt: quod fecit dominus: & oſtendit nobis: & uenerunt/& inuenerunt Mariam & Ioſeph: nō
K obſtetrices: non anaſtaſiam ut quidam ſomniāt. Mariam & Ioſeph tantum: & infantem poſitum in præſepio inuenerunt. Recæpunt eum tres magi: qui de oriente uenerunt adorare dn̄m. Recæperūt eū ſancti innocentes: qui eius natiuitatis præconiū/non loquendo/ſed moriendo cōfeſſi ſunt. Recæpit eū Simeon ſenex in templo: quē ut in ulnis habuit/exhilaratus gaudio: gratias agens deo patri dixit. Nunc dimittis ſeruum tuum dn̄e &c. Recæpit eum Anna prophetiſſa filia Famuelis: quæ illū agnoſcens oblatum in templo: loquebatur de illo & expectabat redemptionem iſrael fieri per illum. Recæpit eū Ioannes baptiſta qui ut illum aſpexit ad ſe baptiſmatis gratia uenientem dixit. Ego a te debeo baptizari: & tu uenis ad me? Et poſt ieiunia ſolitudinis: cum iterū Ieſum ad ſe uenientē uidiſſet: idem Ioannes dixit. Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi. Recæperunt eū duodecim apoſtoli: reliquiq; diſcipuli dicētes cum Petro. Ecce nos relinquimus oīa & ſecuti ſumus te. Recæpit eū Maria magdalena: quæ lachrimis lauit pedes eius: & capillis ſuis terſit: & unxit unguento precioſiſſimæ ac bn̄ficentiſſimæ charitatis. Recæpit eū latro in cruce: dum dixit. Memento mei dn̄e dū ueneris in regnum tuū. His aūt omnibus: & quotquot aliis qui per apoſtolorū prædicationem: per martyrum patientiā: per confeſſorum doctrinam: per ſanctimoniā anachoritaꝝ & uirginū: poſtea eum fide: ſpe: & charitate intra ſui cordis hoſpiciū recæperunt: dedit eis poteſtatem filios dei fieri. Recipere iterū accipere eſt: ut in ſermone de domini reſurrectione aperte monſtramus. Accæperat Adam a creatore deo originalem iuſtitiā: cum qua quod dei filius: caro ſtatuto tēpore futurus plane cognouerat: nō ad redimendos homines: ſed glorificādos: ſicut in oratione præcedēte: & amplius de domini Ieſu paſſione declaratum eſt. Hanc ipſam uerbi agnitionē: & ſanctæ trinitatis notitiā nos omnes tūc accæpamus in illo: quādo ſi nō peccaſſet filios originali præditos iuſtitia genuiſſet. Sed quia peccauit & iu-
L ſtitiam amiſit: nos illā eius culpa perdidimus. Cognitionem igitur inditam nobis cum illa iuſtitia: ꝑditam per culpā: recæperunt per gratiam ſi dei: hi q dei munere nō abuſi crediderūt ī noīe eius uerbi: qđ erat in prīcipio apud deum: & in fine temporum caro factū eſt. Dedit talibus poteſtatem filios dei fieri. Dic o euangeliſta: dic uno uerbo: qui recæperūt eum: dic qbus dedit poteſtatem filios dei fieri? His qui credunt in no-

mine eius

mine eius. Non dixit his qui credunt nomini eius: aut qui credunt nomen eius: ſed in nomine eius. Credere enim nomen eius eſt credere illũ id nomen eſſe ſortitum. Credere nomini eius eſt credere hanc uel illam uirtutem illi nomini inditam eſſe. Credere in noĩe eius eſt ſimul utrũq; colere. Non ſufficit credere Chriſtum ſic eſſe nominatum: non ſufficit credere ſermonibus Chriſti: ſed creditum oportet colere: & eius ſeruare doctrinã. Sed quod eſt nomen eius? A Luca iam audiamus. Vocabis nomen eius Ieſum. Audiemus & a Matheo cum circumciſionis feſta celebrabimus. Vocatum eſt nomen eius Ieſus. Ieſus aũt (ut de circumciſiõe & paſſione tractantes oſtendimus) ſaluatorẽ ſonat. Credere ergo in nomine eius: eſt illum credere ſaluatorem mundi & pro ſaluatore colere ac monitis acquieſcere: præcepta ſuſcipe: legem ſeruare. Talibus dedit poteſtatem filios dei fieri. Quomodo autem hoc dederit mox declarat.

De ſpirituali hominum regeneratione.

Qui nõ ex ſanguinibus neq; ex uoluptate carnis: neq; ex uoluntate uiri: ſed ex deo nati ſunt. Ex ſemine maris & fœminæ notũ eſt hoĩes naſci: dum quod prius ſemẽ fuerat: ſeptem primis horis coagulat̃ & quaſi cucullus ſerico mẽbrane fere inpceptibilis folliculo ſepitur: ſeptimo die uertit̃ in ſanguinẽ: tenuiſſimaq; eadẽ mẽbranula ſimili oui intimæ cartilagini per id tẽpus effectæ p nouẽ dies in uiſceribus mr̃is fulcitur: accedẽte poſt hæc duodecim dierum tpe coagulat̃ in carnẽ: unde paulatim calore matris & alimẽto fouẽte fœtum mẽbra digeruntur: qua in re mr̃es qdem g̃ueſcere & intumeſcere cũ dolore teſtat̃ expientia: qui dolor nõ ſine uoluptate mulieres grauidas tenet. Delectãtur. n. mirum in modũ ſuo dolore p̃gnantes: eaꝝ porro uiri licet dolore & uoluptate nõ ſic afficiant̃: uolũt tñ quæ de ſe cõceperũt mulieres ſic ſe hr̃e: & illas pro uiribus in fœtus maturatiõe ſubſtẽtant. Sic natura iubẽte ſecũdũ quã nũc nobis eſt ſermo: naſcunt̃ hoĩes ex ſanguinibus pr̃is ac mr̃is. Naſcunt̃ inq̃ ex uoluptate mr̃næ carnis: & ex uolũtate uiri. Nõ ſic M dedit uerbũ qđ uenit ĩ ꝓpria his q eũ recepunt filios dei fieri: ſed ex deo .i. ſpũs ſancti gr̃a q in hoc euãgelio deus noĩatur nati ſunt. Eſt nãq; ſpũs ſanctus: amor: charitas: bñficẽtia: ita p gr̃am g̃tũ facientẽ oĩum muneꝝ a deo hoĩbus tribuẽdoꝝ baſim ac fundamẽtũ. Ex deo nati ſũt. Dixerat. Dedit eis ptãtẽ filios dei fieri. ne crederemus hãc ptãtẽ eẽ ab actu ſepatã: ſic̃ dũ ſedemus nob̃ ẽ currẽdi ptãs: neq; tñ currim9. dixit. Ex deo nati ſũt nãq; ſine tpis ĩteruallo hac ĩ re ubi acceſſit poſſe aduẽit eẽ. ſed hoc eẽ dũ hic uiuimus nõ ẽ plenũ. ſumus. n. filii p gr̃am: pegrinamur tñ a gloria. Quotquot g̃ recepũt eũ iã ex deo nati ſũt p gr̃am fidei. niſi. n. acceſſiſſet N

f

gratia/per fidem illum accipere nequiuiſſent.Habent præterea poteſta-
tem/habilitatem/facultatem/fieri filii dei per gloriam:quam dum hinc
morte diſcedimus/Chriſtus reſurgens a mortuis nobis præſtat.

De formatione Ieſu in utero Virginis.

T uerbum caro factum eſt. Nõ quidem ex ſanguinibus:ſed ex
c puro ſanguine ſanctæ Mariæ Virginis.Neq; ex uoluptate car-
nis:quia dum Virgo mater fieret:mẽte quidẽ delectata eſt:ſed
O uoluptate carnis nullatenus læſa. Non.n.per tpis ſuccedentes moras in
mẽbris eius facta eſt ætatis ardore medullarũ ue uigore alteratio:aut hu
morũ latio:uel ſupfluitatis alicuius purgatio:uñ uoluptas accedit conci
pienti.Sed ut primũ illa cõſenſit/cũ primũ inq̃ liber aſſenſus in momen
to in ictu oculi fuit in ſanctæ Virginis mente formatus/deus q ſcrutator
eſt cordiũ ſtatim hoĩs & dei mr̃em illã effecit:& hæc ſubito in illa cõple-
P uit.Tm̄ uirginei & qdẽ puriſſimi ſanguinis q̃tũ ad hoĩs generationẽ ſuf
ficere poſſit trãſlatũ eſt/coagulatũ/tenui mẽbranula ueſtitũ/formatũ in
maſculũ:cui ſimul cõceſſum eſt uegetare/ſentire/& hoĩem eẽ.i.aĩam ĩtel
lectiuã corpus ĩformãtẽ hr̃e/dũq; illa corpori iũcta eſt/uerbi pſona quæ
Q in principio erat apud deũ:& deus erat/ſe ſociauit utriq;. Ita uerbũ caro
factũ eſt.i.carni inſepabiliter ſociatũ:nõ mutatũ in carnẽ:nõ tranſlatũ in
hoĩem:ſed carni unitũ.i.homini:quatenus qui natus eſt hodie de ſãcta
Virgine:nõ eẽt tm̄ homo:non tm̄ deus:ſed hõ deus.Dei igit᷑ filius:uir-
ginis quoq; Mariæ uere filius iõ eſt qa hoĩs corpori de puriſſimo Virgi-
nis ſanguine in eius integerrimo utero formato:dũ anima rationalis ad
uenit/uenit cum illa diuinitas in uerbi perſona. Quare eodem tempo-
re homo ſimul ac deus incœpit eſſe in utero Virginis:non ante ſecundũ
tempus homo q̃ deus:nõ ante deus q̃ homo in eo fuit utero:ſed ſimul
uterq;.Sic igitur qui natus ẽ:deus & homo eſt:quãdo id naſci fuit con-
ſentaneum:quod fuerat ante conceptum.

Solutio difficultatum Ieſu conceptioni & natiuitati obſtantium.

Bi nũc ſunt qui dicũt creaturã nullo mõ poſſe fieri creatorẽ: &
u iccirco Virginis filiũ nõ potuiſſe incipe eſſe deũ? Accedant & au
diant euãgeliſtã.Verbũ caro factũ eſt. Non factum eſt de nouo
uerbũ:nõ factus eſt nouus deus:ſed eſt carni noui & inuſitati hoĩs noui
ter & inuſitate aſſociata natura diuina in uerbi pſona.Qñ in utero Vir-
ginis/nouo mõ concepto hoĩs corpuſculo ſimul cum anima hominis
R ſe uerbi perſona ſociauit:ut ex illa naſceretur homo ſimul & deus.Pote-
rat dicere euangeliſta:uerbum homo factum eſt:& fortaſſe ſignifican-
tius locutus fuiſſe uideretur:ſed ſcribendi propoſito non ſatiſfactum iri
exiſtimauit.

exiſtimauit. Cherintius nãq; & Hebion hoĩem phantaſticũ fuiſſe dñm Ieſum Chriſtũ aſſeruerunt.i.quaſi umbrã hoĩs: eſſe ex aere: nõ carne ſanguineq; cõſtantẽ: qñ per fortẽ imaginationẽ Virginis formatus de aere quaſi infans pari uiſus eẽt: non uere partus: lactari uiſus eẽt: nõ uere lactatus: creſcere uiſus eẽt & augeſcere: nõ uere auctus: pati uiſus eẽt: non uere paſſus. Aduerſus hãc impietatẽ Ioãnes euangeliũ ſcribere rogatus: quia illã penitus exterminare cõſtituit ſignificãtiſſime & ex cõpoſito dixit. Verbũ caro factum eſt: ut demonſtraret hoĩem illum cui in unitate perſonæ ſe ſociauit uerbi ſubſtantia/fuiſſe carneũ hominem/ueris membris hominis partibuſq; cõſtantem. Vbi ſunt qui dicunt indiuiduũ ſbæ ſolidum & pmanens: quod ſuppoſitũ uel perſona uocatur/alteri indiuiduo cõſimiliter ſolido & pmanenti quod etiam ſit pſona/ſociari ita nõ poſſe/ut ex utroq; una pſona cõſurgat? Accedant & audiãt euangeliſtã. Verbum caro factũ eſt. Cur nõ dixit/homo factũ eſt? niſi ut oẽs intelligerent/illum cui uerbũ ſe ſociabat: nondũ habuiſſe rõnem ſuppoſiti: uel pſonæ completã: dum ſociabat eidẽ. Eſt certe cõpletũ ſuppoſitũ: eſt cõpleta hominis pſona: qñ anima intellectiua illi eſt iam diuinitus infuſa. At poſt infuſionẽ aĩæ non acceſſit uerbum ad hoĩem: ſed eo ipſo momẽto quo aĩam dabat deus corpori/quod fabricabatur utero uirginis uerbi perſona: atq; ſubſtãtia illi ſimul cum aĩa ſe ſociauit. Itaq; non iã completo homini: ſed dũ homo cõpletur/uerbum aduenit/& carni ſe ſociauit: quæ hoĩs complementũ accipiens dei etiam naturã uerbiq; perſonam ſibi conquiſiuit. Quare cõuenientiſſime & ſumma cũ ratione dixit euãgeliſta. Verbum caro factum eſt. Vbi ſunt qui dicunt quod ab æterno non eſt ſecũdum naturã deus/nulla ratione poſſe in tempore deũ fieri? Accedant & audiant euangeliſtã. Verbum caro factũ eſt: non ꝙ caro hominis aut homo/ex carne/oſſibus/neruis/& ſanguine conſtans/hæc hr̃e deſierit: & a ſua natura diſcedens in aliam ſit tranſlatus: ſed in carne manens dũ accipit aĩam qua fit homo: hæc eadẽ caro accipit uerbi pſonã & ſbam/per quæ ſimul incipit caro eẽ per aĩam: deus eẽ per uerbũ. Vbi ſũt qui dicunt deo cũ ſit infinitus/nihil adiici poſſe: non ergo carnẽ: nõ hominem uerbi pſonæ adiungi potuiſſe? Accedant & audiant euangeliſtã. Verbum caro factum eſt. Nihil eſt additum deo ut inde maius aliquid excreuerit: uel aliquid deus ipſe acquiſierit: ſociatus uel potius unitus eſt carni: non illam in ſe uertendo: ſed permanenti carni dum aduenit anima/aduenit & uerbum. Contubernium eſt in unitate perſonæ: non cumulus alterutrius ad alterum factus acceſſione. Vbi ſunt qui dicunt: uerbum dei cum ſit ſumme ſimplex/purumq; ſemper:

alteri nunq̃ poſſe componi: quando ſimplicitati ſummæ repugnat multiplicitas: & puritati ſummæ omnis admixtio cõtraria eſſe uideatur. Accedant & audiant euangeliſtã. Verbum caro factũ eſt: nec a ſua ſimplicitate receſſit: quãdo uerbũ pars carnis non eſt factum: neq; caro pars eius euaſit. Neq; enim uerbum carni dedit formam: neq; caro formauit uerbum: ſed utroq; manente quod prius erat: caro animam accæpit ut formam: anima uero ſimul & caro uerbum tanq̃ ſubſtentaculum hominis ex eis conſurgentis accæperunt. Subſtentauit inq̃ uerbum naturam hominis/atq; firmauit: ut alteri ſociari in unitate perſonæ non poſſet: & in alterum uel ad alterum ultra nõ tenderet. Hoc autem puritati minime repugnat/cum poſſit pura ſubſtantia abſq; ſui contagione ſolidare ĩpurum atq; perficere. Quottidie hoc experimur in lumĩe: quod rebus lucet impuris: earum impuritate nullatenus diminutum. Sic igitur uerbũ caro in tempore factum eſt: ut tamẽ uerbum nõ ſit in tempore factum: ſic caro factum eſt/ut dum ex uera carne/& anima ratiõali homo fiebat/uerbum utriq; ſe in unitate ponæ cõiungeret. Sic caro factum eſt: ut caro ſuam naturam nõ amittens perſonam tantũ acquireret in uerbo. Sic caro factum eſt: ut uerbo nihil acceſſerit augumenti: quando in ip̃m carnis uerſum eſt nihil. Sic caro factum eſt/ut carnem non informauerit: neq; a carne formam accæperit. Sic uerbum caro factum eſt: ut neq; admixta ſit caro uerbi naturæ: neq; ſubſtantia uerbi/ſed per admiſtionem infuderit carni. Vis ſcire uno uerbo/quomodo uerbum caro factũ eſt? audi euangeliſtam.

Declaratio per exemplum quomodo uerbum caro factum ſit.

ET habitauit in nobis. Nõ potuit euangeliſta ſignificantius ſcribere modum quo uerbum caro factum eſt: q̃ dicendo. Habitauit in nobis. Quando qui domum aliquam inhabitat nõ mutatur in domum: neq; domus tranſit in illum: ſed recipiẽs & recæptum ſuam naturam ſeruant. Imaginare nunc architectum ſuis manibus ſibi domum fabricantem: non per temporis moras ꝑtem parti adiicientem: ſed unico momento totã ſimul incipientem/perficientem & pſeuerãter habitantẽ: inde nunq̃ egrediẽtem: per ſuã uero in ea reſidentiã: domum nulla re indiguam cõſeruantẽ: ita inq̃ ut egrediẽte domũ huiuſmodi architecto domus ſtare nõ poſſit: manẽte eo ĩ domo/domus maneat. Erũt uere duo ĩdiuidua ſb̃æ architectus & domus: ille fabricauit: hæc fabricata eſt: ille habitat: hæc ĩhabitat᷑: ille a ſe pfectam domũ ſuſtentat: hæc ſubſtentatur. Neq; tamen eſt architectus forma domus: neq; materia: neq; pars: ſed ex domo & architecto fit unum in ratione ſubſtentãtis & ſubſtentati:

ſtentati:inhabitantis & inhabitati. Ita in hac incarnatione quaſi per om nia res ſe habet. Verbum æterni patris æterna ſapientia:architectus eſt:q̧ ſua uirtute quæ ſpũs ſanctus eſt:corpus hominis uno momento tempo ris formauit in utero Virginis:animam creauit:quam corpori ídidit dũ crearet. Ita ex corpore & anima hominis domum ſibi fabricauit. Dũ ho minem ex anima & corpore prodeuntem:idem uerbum dei omnipotẽ tis ſibi conſociauit:qua ſocietate contenta humanitas:nihil amplius ex-tra ſe quærere potuit:ſed ſiſtitur:ſolidatur:firmat᷑:& durat in ſe. In hoc quaſi contubernio forma hominis anima eſt:nõ uerbum:ipſum tamẽ uerbum:totum hominem conſolidat:& cõfirmat:neq; tamen fit pars fabricæ:neq; fit totum:ſed manẽs omnino impermixtum homini/uer-bum dei caro factum eſt ſimul cũ homine numeratur:eſtq; uerbũ & ho mo una perſona:unum per ſe ſubſiſtens continens duas naturas:archi-tectum & fabricam. Scio exemplum hoc non poſſe ſubſiſtere:quãdo ar chitectus domum ſibi unitam uel uniendam fabricare nequeat. ꝙ ſi ar-chitectus in fabricata a ſe domo ſemper maneat:uim tamen habere non poteſt unde domus hæc perpetuo conſeruetur. Neq; ſi conſeruet in ra-tione perſiſtendi/ſe & illam unum efficiet. Sed exempla ponimus philo ſophorum more/non ut penitus ita ſit/ſicut illa præferunt: ſed ut per illa ueritatem percipiant qui adiſcunt. Hoc igitur exemplum adduxiſſe me:nemo miretur:quando ille qui fluenta euangelii/de ſacro Domini-ci pectoris fõte potauit. Vbi dixit. Verbum caro factum eſt: Vt modum oſtenderet:mox adiecit. Et habitauit in nobis. T

V

Ad quid uerbum caro factum ſit ut habitator in domo.

T habitauit in nobis. Habitauit in ſancta uirgine uerbum dei nouem menſes. Q uoniam ab hora concæptus uſq; ad natiui-tatis articulum tãtum temporis fluxiſſe notum eſt. Non q̃dem ad fœtus maturandi neceſſitatem:ſed ad naturæ hominis certiſſimam fi dem. Nempe qua dei uirtute ſubito.i.nullo motu ſuccedente/per tem-porum uices in utero Virginis formatus eſt homo:& deo in unitate per ſonæ coniunctus:potuiſſet eadem uirtute deus mox maturum reddere partum. Sed ne daretur hereticis erroris occaſio:aut excuſatio infidelita tis inſurgeret:uoluit diuina ſapientia eum qui momento uno temporis compaginatus eſſe homo deus in uirginis utero cæperat/illic partus ſer uare metam:ut qui in nobis.i.in ter nos habitare uenerat:quãtum nos in matrum nr̃arum utero habitare ſolemus:ille habitaret in ſua. Habita uit in nobis ideſt in noſtra carne/& inter nos uerbum caro factum /iam

c X

mille quadringẽtos nonaginta & nouem annos. Habitauit uero de cætero in perpetuum: ut reprobi ad infœlicitatis cumulum agnoſcant abiectióem ſuam: & eos pudeat ac pigeat turpiſſimis ſubeſſe dæmonibus: qui fratrem ſuũ ſuper choros angelorum/in ſolio maieſtatis dei gloria & honore aſpicient in die iudicii coronatum. Vt etiam agnoſcant miſeriã ingratitudinis: quãdo fratri tam amantiſſimo noluerunt eẽ concordes: & tam pio domino obtemperare ſpreuerunt: qui pro eorum ſalute ſe ipſum tot tantiſq; laboribus: & mortem duriſſimam/pro eiſdẽ ferre nõ recuſauit. Vt præterea iuſti hoíes uideant quãta ſit eorum: qui carnẽ & ſanguinem ſuũ: fratrem ſuum ex uirgine natũ: in ſolio trinitatis ad dexterã dei patris omnipotentis reſidere uidebunt: ſeq; perpetuo familiares/& continuos cõmenſales tanti principis permanere: lætentur & exultent. Agnoſcant dei clementiam quæ non ſolum illis tantam præſtitit gratiã: ſed ut illam aſſequi poſſent: cum illis habitare deſcendit: & hominẽ quẽ ſibi ſociauerat: ac perpetuo iunctum habere decreuerat: pro illis ipſis debitum ſoluere in ara crucis effecit: qua de re uulnerum ueſtigia: in manibus in pedibus/& in latere relucentia fidem indubitabilem facient. Ita exultabunt ſancti in gloria: & lætabuntur in cubilibus ideſt in corporibus ſuis: a domino Ieſu Chriſto impaſſibilitate & ĩmortalitate donatis. Exultationes dei in gutture eorum erunt ſemper: dum lætabundi cantabunt quod uidebunt. Verbum caro factum eſt. Et experiẽtur quod ſperauerunt dicentes. Et habitauit in nobis. Hi erũt gladii ancipites in manibus eorum. Gladii ad faciendum uindictam in nationibus iniquorum: & increpationes in populis damnatorum. Vindicta erit obprobriũ abiectionis & ſubiectionis. Increpatio erit exprobratio ingratitudinis: qa noluerunt recipere illum/qui uenit in propria. Et uerbum caro factum eſt: ut cum illis & inter illos habitaret.

Y

De unigeniti dei & Virginis gloria natiuitatis.

u Idimus gloriã eius/gloriam quaſi unigeniti. Vellem ſi poſſem hic eloqui illam gloriam: quam paucis his uerbis euãgeliſta declarat: ſed quo magis id annitor efficere: minus me proficere ſentio. Dicam tamen quod potero. Duas in domino Ieſu Chriſto geniturас euangeliſta cognouerat & iam conſcripſerat. Primam de patre æternam. Secundam de matre temporaneam/cuius feſtum diem hodie ueneramur. Vtraq; certe glorioſiſſima eſt. Vſq; dum dicit: in mundo erat/ gloriam refert generationis æternæ: deinceps temporaneæ: per epilogum poſtea colligit utranq; dicens. Vidimus gloriam

eius/gloriam

eius/gloriam quaſi &c. Secundum genituram æternam: qua naſcitur de patre uerbum: gloria natiuitatis eius: gloria eſt unigeniti. Vnum enim & unicũ uerbum habet deus pater apud ſe: quod ſemper genitum fuit & gignitur ſemper. Erat enim uerbum in principio apud deum: & erat deus. Quare ſi per generatiõem eſt apud deum/ſemper fuit genitum: Z
quia ſemper apud deum & in deo fuit. Et ſi eſt deus ſemp gignitur. Nihil. n. deo unq̃ excidere poteſt aut poterit. Quare poſt hoc uerbũ quod erat in principio apud deũ/nullum aliud uerbum gigni aut genitum eẽ potuit: cum illud idem gignatur ſemp. Vidimus ergo gloriam eius uerbi: qđ hodie caro factum eſt. Eius ipſius quod habitauit in nobis: gloriam generatiõis æternæ/eſſe quaſi. i. uere unigeniti. Vidimus autem hoc A
non oculis carnis: ſed mente illuminata per fidẽ: & per doctrinam tuam ſancte Ioannes euangeliſta: qui deo magiſtro hæc didiciſti: & illo auctore nos docuiſti. Adhuc ſecundum hanc generationẽ: uidimus aliter gloriam eius: gloriam quaſi unigeniti. Sed quomodo? Deus pater iuſtus ẽ: ſapientiſſimus eſt. Non eſt autẽ iuſtus: non eſt ſapiens paterfamilias habens plures filios/ſi uni dedit omnem poteſtatem/alterum quaſi inutilem deſtituit ocioſum. Pater æternus oẽm poteſtatem/omnem auctoritatem dedit uerbo illi/quod erat in principio: illi ipſi quod hodie factũ eſt caro. Quid ita? Quia omnia per ipſum facta ſunt: & ſine ipſo factũ eſt nihil. Quare pro auctoritatis magnitudine ratiocinantes ex tua doctrina ſancte Ioannes/uidimus gloriam eius/gloriam quaſi unigeniti. Inſuper quoniam quod factum eſt in uniuerſo creaturarum orbe/in ipſo uerbo per quod facta ſunt omnia/uita erat/Et uita erat lux hominũ: & lux in tenebris lucet/& tenebræ eam non cõpræhenderunt. Vidimus gloriã eius: gloriam quaſi unigeniti. Quando pater ſapientiſſimus omnem lucis ornatum: omnem ornandi rationem ſic repoſuit in uerbo: ut iam non ſit lux eius accidens: ſed ſubſtantia: ſed uita. Qui certe ſi alium habuiſſet filium: non ſine ornatu lucis illum dimittere potuiſſet. Si uero alius filius lucem accæpiſſet: alicubi lucere debuiſſet. Cum uero hoc ipſum uerbum ſit lux omnium creaturarum: uere uidimus Ioannis beneficio gloriam eius: gloriam quaſi unigeniti: æterna generatione/ſecũdum quam illi cõueniũt: quæ ſcribit euangeliſta: uſq; dũ dicit. In mũdo erat. Eſt etiam ſecundum temporaneam generationẽ dñs Ieſus uirginis matris unigenitus glorioſus. Licet. n. ſpiritus ſancti uirtute: immo toti- B
us trinitatis operatione ſit uirginis in utero formatus hõ/cũ quo uerbũ caro factũ habitauit in nobis: non tñ ſpũs ſanctus uel tota trinitas illius hoĩs pr̃ fuit. Q m̃ ille non ſemp eſt pr̃: cuius uirtute aliquid generatur.

Generantur multa animalia:uel in ſuperficie:uel in uiſceribus terræ uirtute ſolis. Generantur metalla uirtute caloris. Generantur herbæ:uirgulta:arbores bñficio agricolaꝝ: & tamẽ neq; ſolem:neq; calorẽ:neq; agricolam horum patrẽ quis uere dixerit. Non.n.de eorum ſubſtantia:non de aliqua eorũ particula/quaſi maris in fœminã agentis hæc genita ſũt. Q uæ uero ad patris rõnem/in rebus corporeis requiruntur pro noſtra tenuitate enumerata ſunt eo tractatu/quẽ de compaternitate iam cõſcripſimus: eum ſiquis inſpexerit:uidebit aperte deum patrẽ/uel ſpũm ſanctum:immo ipſam trinitatẽ:quæ incarnationem/& Chriſti natiuitatem operata eſt:eius prẽm dici non poſſe. Videbit ſine omni patre dominũ Ieſum Chriſtũ concæptum & natum de Maria:quæ quia non niſi ſemel ſpũ ſancto ſuperuenta & uirtute altiſſimi obumbrata eſt:& hunc unicũ filium concæpit:gloria eius ſecundũ temporaneam natiuitatem:gloria uere eſt unigeniti. Non eſt o Chorinthi:non eſt o Ebion dominus Ieſus Chriſtus homo phantaſticus:non fortuitu ut uos dicitis:ut fingunt Sabelliani uirgo reperit paruulũ:ſed decurſis nouẽ menſibus peperit chriſtum. Audite euangeliſtam. Vidimus gloriã eius/gloriam quaſi.i.uere

C unigeniti. Eſt certe hæc gloria ſpecialis & propria domino Ieſu Chriſto: nullis ex homine natis hactenus cõceſſa. Ex uiri ſemine cõcipiunt matres:hic de ſolo matris ſanguine concæptus eſt. Virtutem genitiuã accipit ſemen in aliis fœtibus a maſculo: Sanguis intemeratæ uirginis uim ſeminis accæpit a deo. Per uarias traſmutationes in aliis fœtibus integri corporis membra & lineamenta conſurgunt:hic ſimul uno momento facta ſũt omnia. Adiicitur maſculis fœtibus anima rõnalis poſt quadraginta quinq; dies a concæptu numeratos:huic prima die:primo momẽto conceptionis anima rationalis ſimul cum uerbi perſona uenit ad corpus. Sunt ne hæc parua gloriæ indicia? Ne mireris igitur ſi dixit euangeliſta gloriam eius natiuitatis enarrans. Vidimus gloriam eius/gloriam quaſi unigeniti.

De ratione uirginitatis conſeruatæ in Mariæ cõcæptu & ſoſpitate in parturiendo.

e St adhuc alia huius natiuitatis gloria quam audite. In aliis fœtibus concipiendis matres amittunt uirginitatẽ: in hoc manſit uirgo penitus incorrupta. Eſt certe hoc magnũ/inſolitum/inauditum/& quaſi incredibile opus pro rei magnitudine & nouitate. Sed ſi illud diligenter introſpicias:ita inuenies rationi conſentaneum/ut aliter credere non poſſis. Cur quæſo mr̃es concipientes uirginitatis florem cõſeruare non poſſunt? Nõ facit hoc concæptus ratio: quoniã multæ uir-

ginitatem pdunt/quæ non concipiunt: & multæ concipiunt quæ uirgi- D
nitatem tūc non amittunt/Q ñ iamdudum illam amiſerunt. Modus
& ratio ſuſcipiēdi ſeminis eſt in cauſa. Semē ſuſcipit mater quod nunq̃
ad illam ingredi poſſet: ſi in uirginitate perſtaret. Si ſemen aliunde q̃ per
clauſtra uirginitatis ad uaſa generatiōis accederet: poſſet illis integris uir
go concipere: immo uero cōciperet. Quādo nihil adueniret cōcæptui:
quod uirginitatē lædere poſſet. Virgo Maria non a uiro: immo a nullo E
ſemen accæpit extraneū: ſed de ſuo puriſſimo ſanguine fœtui ſuo præſti
tit ſemen. Quod quia iādudum eius erat in corpore: non potuit illius
uirginitatem uiolare. Per loca nanq; uirginitatis ut formaretur in fœtū
minime ptranſiuit. Vidimus igitur gloriā eius de quo agimus/gloriam
quaſi unigeniti. Noua & inuſitata ſibiq; ſoli cōceſſa ſecundum tempo-
raneam nauitatē ratione genituræ. Quādo non de extraneo ſemine cō
cæptus eſt: ſed de proprio cōcipientis corpore: pro ſemine ſanguis purus
ad locum generationi deſcēdit opportunū. Et profecto erat conſentane F
um de puro ſanguine cōcipi illū/qui ſuo puriſſimo ſanguine omnium
hominum ſordes loturus erat: ac penitus purgaturus ab omni impurita
te animas noſtras. Inſuper quia in huius hominis concæptu deus deſcē
debat in hominē: ſanguine de quo ille homo concæptus eſt deſcendere
congruebat adhuc/quoniā huius concæptus & natiuitatis gloria in hu-
militate ſolidatur. Humiliauit.n.ſemetipſum ille deus qui hodie naſci
tur homo: formam ſerui accipiens. Illa uero quæ hunc partum enixa eſt
de ſua humilitate tantūmodo gloriatur: & cantat. Reſpexit humilitatē
ancillæ ſuæ ad indiciū/& teſtimonium tantæ humilitatis ſanguinem de
quo concipitur/deſcendendo potiuſq̃ aſcendēdo uoluit congregari. Eſt G
adhuc alia huius temporaneæ natiuitatis uera gloria: quam uidimus fi-
de illuminati. Aliæ mulieres poſt ſeminis ſuſceptionem graueſcunt. Dū
uero fœtus formatur in utero/uariis doloribus agitantur. Sine grauedi
ne ſancta uirgo/mox ut concæpit/in montana perrexit: nullam illi mole
ſtiam concæptus attulit infans: Heliſabet grauidæ in miſteriis occupat᷑.
O profunda/o inaudita humilitas: mater regis effecta: uiſitat præconis
matrem: In utero geſtans regem: obſequitur geſtanti præcurſorem. Mi-
raris uirginem puellam: ætate adhuc teneram: ſine moleſtia in utero fœ
tum continere & cōfouere? Eſt ſane mirabile: quoniā de noua & inuſi-
tata ratione procedit: quam ſi a fundamento diligenter inſpexeris: ſatis
illam admirari non poteris: quæ ex illa procedant: quæue ſequātur illā:
deſinens admirari. In aliis matribus fœtus formatur per tempora: dum
ſemen multipliciter tranſformatur. Eſt ſæpe quod formandum eſt nō H

ſatis purum:non bene digeſtū:formationi non bene conſentiens:fouetur īſuper humore nō puro:uirtute multipliciter agitata. Ita dum lucta eſt inter ſemen & matris formatiuam uirtutē: dum agētia & patientia in matris utero ſibi nō bene cōſentiunt/dum alterum alteri reſiſtit:læditur mater/& dolet. Accedit ad hæc quandoq; aliqua ſeminis ſupfluitas aut diminutio:nutrimenti etiam plus minuſue q̄ oportet miniſtratio & ipſius impuritas nutrimēti matrū uicio:quæ ſuæ ac fœtus cōplexioni ſunt noxia deuorantium:ad quæ digerenda:natura m̄ris læditur:& debilitatur fœtus. Accedūt crapulæ/nimiæ uigiliæ/dormitiones torpidæ ſtulti dolores:pauores inſani:immoderatæ lætitiæ/riſus:cachinnationes uſq; ad compreſſionem ſpiritus:ſaltationes ſpūm inflāmantes. Obmitto reliqua honeſtatis gratia:per quæ pregnantes dum ſuam libidinem explere contendunt:ſe ipſas doloribus implent:fœtus cōturbant:& non nūq̄ enecant. Nihil horū fuit in hoc partu:totus eſt gloria plenus. Subito factæ ſunt omnes mutatiōes:membrorꝫ compages:& officinæ ſimul ſubito prodierunt. Quod uero ſine tempore fit dolorem afferre nō poteſt. Quare in corporis & membrorū Ieſu formatione:dolorem Maria ſentire nō potuit. Nulla fuit in ea ſeminis:nulla fomenti impuritas:nulla cruditas:nulla ſuperfluitas:nulla inter hæc & ſanctæ uirginis præcordia lucta:nulla reſiſtentia interceſſit. Dei uirtus cui reſiſtere nulla res poteſt: operata eſt omnia ut oportuit. Cibi præterea & potus matris honeſtiſſimæ:neq; illam:neq; fœtum grauare potuerunt. Exercitia per ſummam modeſtiam ſumpta:uigiliæ:& dormitiones ad metam habitæ:accidētia animi bene frænata illam non turbauerūt:quæ fuit ab initio gratia plena. Ita necunde grauari potuit ſuo concæptu:quæ intus & extra nullam repugnantiā eſt experta. Vnde ſicut in cōcæptu:ita dum fouetur in utero fœtus:Vidimus gloriā eius:qui concæptus:qui geſtatus eſt in utero uirginis per nouem menſes. Gloriam quaſi unigeniti.

De fœlicitate & gloria Mariæ in partu.

f Ilii de m̄rum ſuarum uiſceribus exeuntes:doloribus & cruciatibus acerbiſſimis illas uexant. Hæc ſacra uirgo ſimul & mater ſine dolore:ſine labore:ſine obſtetrice peperit filium ſuū. Et q̄d mirum? Quando quis ſine dolore (per ea quæ diximus) geſtare potuit infantem:per hæc ipſa potuit illum parere ſine pœna. Sed aliam ratio

I nem glorioſiorē afferamus. Læduntur maxime parturientium uiſcera: dum fœtus paratur egreſſui. Diſrumpi nempe tūc quaſi uidētur: Q̄m per uiolentiā maturatum:per ſummam uiolentiā ſibi quærit egreſſum. At naſciturus ex ſancta uirgine dominus Ieſus Chriſtus quia ſine uiolētia maturatus

tia maturatus eſt infans/igitur in Virgīe ad exitum de eius utero ſine ui/ ſine fractura/ſine omni dilatatione uiſcerū:ſine inteſtinorum compreſſione accingitur. Non eſt pars a parte diſtracta in corpore Virginis/quādo peperit dñm Ieſum Chriſtum. Manſit.n. Virgo. Quare ubi uiolentia pariendo non fuit:partus dolorem afferre non potuit. Sed quomodo de utero infans egredi potuit/& extrema uteri non diſiungi? Iam audiuimus in concæptu uterum manſiſſe cōcluſum:quia per inferiora nihil accæpit Virgo. Nunc per uteri inferiora Chriſtum eē natum omnes credūt. Quomodo ergo potuit ille integer permanere/& fœtum emittere? Gloria fecit hoc. Non igitur mireris:ne putes euangeliſtam ocioſe dixiſſe. Vidimus gloriam eius/gloriam quaſi unigeniti. Si eius gloriam uidere nolueris/caſtiſſimæ fidei ſplēdore illuminatus/intelligere nunq̄ poteris quomodo parere potuerit hæc puerpera:& pariendo uirginitatē non amittere. Accedite per fidem ad deum:qui natus eſt/& illuminamini/& facies ueſtræ calumniis hereticorum/minime cōfundentur. Dominus Ieſus Chriſtus fuit ab initio(quod ſæpe iam diximus & fide firma tenemus)deus & homo. Anima eius a ſuæ creatiōis initio uerbum dei cum eo caro factum uidit:& in illo uidit:amauitq; diuinitatem. Fuit ergo beata. Anima porro beata ſi ſit in corpore nōne illud beatū efficiet? Beatitudo uero corporis nonne quatuor dotibus cōtinetur? Subtilitate:impaſſibilitate:agilitate:& claritate:de quaꝝ ratione:ordineq; dicemus:ſi tranſfigurationis dñi Ieſu Chriſti myſterium declarabimus. Satis ſit hoc loco oſtendere quod intendimus. Ad quod dos ſubtilitatis nobis abunde ſufficiet. Facit.n. hæc dos corpus glorioſum ſimul cum alio ſtare non glorioſo. Præſtat inq̄ glorioſum corpus ad locū non glorioſi perueniens:illud non expellere:& cum illo permanere:præter labi & trāſire:loco & locato q̄bus ſuperuenerat nullatenus immutatis. Auibus ſi plumas:ſi pennas detrahas:uolare nō poterunt:& quanto his pēnas robuſtiores adieceris:tanto agiliores efficies ad uolandum. Præſtant igitᵉ pennæ per naturam uolatilibus:quod natura ſine eis omnino negaret. Graue.s. in aere ſe ipſum ſubſtentare:ualdeq; uelociter agitare:cum per naturam grauia omnia tarde ſe moueant:& ſolido ſubſtentari cogantᵉ. Quod igitur præter naturam grauedinis pēna præſtare poteſt rationis exptibus animantibus:cur & per animam rationalem decoratam gloria homini rationis capaci non præſtabitur? Sentētia philoſophorum neq; ſpernendorum ſane eſt:fortem imaginationem animæ nobilis nō ſolū in ꝓprio corpore:ſed in alieno magnos & admirabiles/ſupraq; uires humanas effectus adducere. Pudeat igitur chiſtianos hoīes naturalis philo

K

ſophiæ nimium ſtudioſos, non aſſentiri gloriā animæ beatæ agilitatem ſubtilitatemq; corpori ſuo afferre poſſe, cum pleriq; philoſophi non minus difficilia forti imaginatione animā non glorioſam effeciſſe confirment. Tota diffidentiæ ratio unde negatur unum corpus ſimul cū alio poſſe eodem loco perſiſtere: uel unum ſolidum per aliud ſolidum poſſe ſine fractura tranſire phiſicis naſcitur, quia locus locato per omnia adæquatur. Quare nō poteſt locus uno corpore occupatus .i. per omnia illi adæquatus: aliud corpus in ſe recipere. Deſineret nēpe adæquari uni/ dum ſimul duo inciperet continere. Quod uero per aliquod ſolidū trāſiret/ aliquando uel ex toto, uel ex parte in eo quod tranſiret exiſteret. Ita duo corpora eſſent in eodem loco: uel unum penitus loco careret. Qñ inſuper corpus ſolidū, per quod tranſitum fieri contingit minime uiolatur, minime dilatatur: minime cedit loco, non eſt intelligibile corpus quod per illud tranſit/ aliū locum habere dum trāſit q̄ quem antea occupauit corpus, per quod dicitur pertranſire. Hæc ni fallor phyſica argumentatio inde conſiſtit: q̧ omne corpus contineri loco neceſſe ſit: & ſpacium occupare: quando loci ad locatū adæquatio ex hoc ſolo cōſurgit q̧ locatū occupat certū ſpatium, qui dicitur locus, qui p ſingulas ſui ptes aliquid locati continet: per omnes uero ambiens uniuerſum: nihil ultra iam capiens. Vt quēadmodum aliquid locati extra locum eſſe non pōt: ita in loco nihil recipi queat niſi locatum. Si oſtendero aliquid eſſe locatum, quod ſpacio non clauditur: quod inq̄ nullo ambiente concludit᷑: ſi declarauero locato & ambito corpori qua ratione locatum eſt accidere quod ſpacium occupat: fortaſſe his qui phyſicorum intenti ſunt rationibus non erit durum aſſentiri (quod intendimus confirmare) corpus .s. glorioſum hominis per aliud corpus ſolidū ſine eius læſione poſſe tranſire. Phyſica rōne notū eſt abſolutum prius & ſecundū rem a poſteriori abſoluto diſtinctum poſſe ſine illo quod poſterius eſt: & fieri & pmanere. Eſt præterea cōſentaneum deū oīpotentem per ſuā ſapientiam: & uirtutem īmenſam: plus poſſe q̄ naturam limitibus clauſam: longeq; maiora: magiſq; mirabilia poſſe ſi uelit efficere: q̄ animæ rationalis imaginatiuam uirtutem: quam ardua & creditu difficillima: quorū ratio explorata non eſt: cōſtat poſſe præſtare. Declaremus igitur eſſe in rerum natura grande aliquod corpus: loco contentum: quod tamen a loco circūſeptū non ſit: ſiue adæquate ab illo concluſum. Maxima oīum ſperarum quæ certe corpus eſt tam grāde: ut ei iam nulla natura corporea cōmenſurabilis poſſit inueniri: Quod quæſo occupat ſpacium? Certe nullū. Ipſa .n. eſt primū corpus continens omnia: cōtentum a nullo: imo uero deſinet

eſſe quod

eſſe quod eſt. Deſinet inq̃ eſſe prima & maxima circumferẽtia: ſi ab alio corpore illã ambiente eſſe dixeris circũſeptam: eſt nihilominus in loco. Quare liquet iam eſſe aliqd in loco neq; tamen loco circũſeptum/adæquatum/uel coextẽſum eſſe. Quãdo primum locabile primũ quod ſtetit in loco/circũſeptum a locante nullatenus inuenitur. Deus igitur ille ſapientiſſimus & potẽtiſſimus: qui primam ſperam locum nõ occupare conſtituit: immo iuſſit occupare non poſſe: & eſſe nihilominus corpus: & aliud nihil q̃ corpus illã eſſe iuſſit/cũ nõ ſit ſapientia diminutus: neq; defecerit poteſtate. Cur mĩora corpora in loco reponere: & locũ nõ occupare nõ poterit facere? An qa dabitur uacuũ? dum ubi erũt illa corpora ſpaciũ nõ occupãtia/erit inane? Minime hoc cõtinget. Ne paueas: ſapiẽtiſſimus eſt deus: nõ occupantia locũ eẽ faciet in loco cũ aliis corporibus replentibus locũ: Ita ne uniuerſi natura depeat/qua ſapiẽtia primam ſperam per ſuũ centrũ in loco repoſuit: per alterius corpis pñtiam locũ occupabit. An qa duo corpora eundẽ locum occupare nõ pñt? Non ergo me hactenus intellexiſti. Hoc ego dico per dotem ſubtilitatis hoĩs glorioſũ corpus locũ non occupare: deo præſtãte: nõ aũt uirtute creata id dare potente. Dos certe a ſponſa non eſt: ſed a pr̃e ipſam dotante maritus accipit dotẽ. Neq; uſus dotis quẽ maritus accæpit in nuptiis illi dat̃ a ſpõſa: ſed a dotantibus eã. Quãuis nuptiaꝝ iure uſus dotis ad illũ pueniat: fiatq; dantis bñficio dos propria iã traductæ. Ita dum deus pr̃ nos quaſi prudentes uirgines ſpõſo aĩarum noſtrarum dño Ieſu Chriſto copulabit in gloria fœlicitatis æternæ/ĩter cætera nr̃æ fœlicitatis munera/corporibus noſtris tribuet ſubtilitatẽ: qua utemur eius bñficio: nr̃o iure. Eius nanq; clemẽtia quotiẽs uoluerimus noſtræ uolũtati coopabitur. Et qñ anima uolet ſuũ corpus locum nõ occupare/deus ꝓhibebit occupationẽ fieri. Dos ergo ſubtilitatis (ut ita dicamus) eſt aĩam nolle a ſuo corpore ſpacium occupari: deũq; prohibere occupationem fieri. Nõ ergo hinc tollit̃ loci & locati adæquata menſura. Qñ corpori occupãti locus per oĩa ſit æqualis: nõ occupãti nulla menſuræ rõne copulat̃. Hanc dotẽ dño Ieſu Chriſto naſcẽti fuiſſe uſui maxĩe decuit/ut oẽs uiderent gloriã eius: gloriam quaſi unigeniti/uno ſingulari & ꝓprio modo naſcẽdi cũ alii naſcãtur ĩbecilles & infirmi: iſte naſcẽdo ſit ex pte iã glorioſus. Ita dũ deus prohibet naſcentem infantulũ locũ occupare/clauſtra uirginitatis per quæ naſcẽdo trãſiuit uiolare nõ potuit. Qm̃ ea nullatenus impleuit uel occupauit. Si forte quẽ mouet cãtare eccleſiam. Vagit infans inter arcta cõditus præſepia: & id circo nõ fuiſſe chriſti corpus dũ natũ eſt glorioſum: cõtendat. Qm̃ uagitus indiciũ doloris eſt: qui glorioſo corpori aſcribi

N

O

P

Q

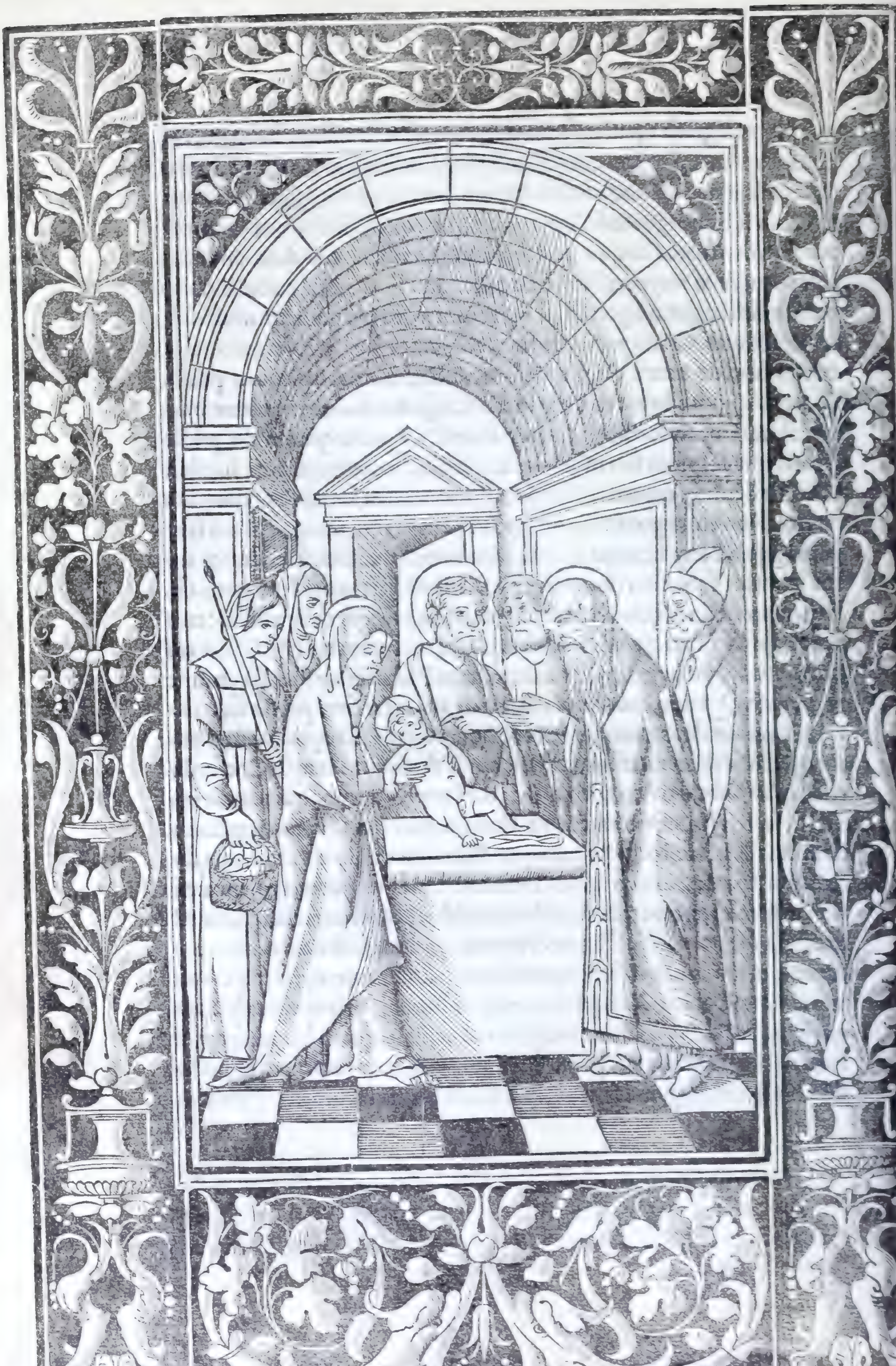
non poteſt: dote impaſſibilitatis oēm penitus excludente dolorem. Dixi naſcentem dn̄m: non dixi iam natū glorioſi corporis munere functum. Dixi dote ſubtilitatis: non dixi oībus dotibus ſimul illum uſum fuiſſe dū naſceretur. Qui igitur naſcēs ſola ſubtilitatis dote fungi uoluit pro matris honore: ubi natus eſt: uoluit pro nobis ſecūdū corpus eē penitus inglorius: ut pro nr̄is culpis illum uagire liceret: qui pro eiſdē pegrinari uenerat: contriſtari: crucifigi: mori: & in ſepulchro iacere. Non eſt igitur mirum ſi in præſepio uagit/qui poſtea in itinere fatigatur: lamētatur in cruce: & exanguis reponitur in ſepulchro. Hic ſi requiras quomodo fieri potuit: ut homo ille gloria plenus: cum uellet dotibus gloriæ uteret̃: & tn̄ paſſibilis remaneret: nos te ad tractatum remittemus quem edidimus de dignitate inſtrumentoꝝ dominicæ paſſionis: ubi pro nr̄a tenuitate hoc declarauimus. Redeamus iam ad Ioānis euangeliſtæ doctrinā: & uno uerbo diſcamus ab eo unde ſit natiuitatis quam celebramus gloria: qm̄ quæ ſit iā enarrauit. Audite igit̃ illū: ut a quo ſit pdiſcer̃ ualeatis.

A quo ſit natiuitas Ieſu gloria.

a Patre plenum gr̄a & ueritate. Quæris unde ſine uiri ſemine ſit conceptum hoc unigeniti corpus? per naturā ne diſcere ſperes: illa te ſacramentū hoc docere non ſufficit. Pr̄ deus per gratiam penitus inſolitā: nullo naturæ cōmunis iure fecit hoc. A patre plenū gratia uidimus hunc cōceptum. Quæris unde de puro uirginis ſanguine idem corpus formatū ſit? Natura ad hoc non ſufficit: uirtus pr̄is per gratiam ſuppleuit. A pr̄e plenum gr̄a hunc fœtū agnoſce formatū. Quæris quomodo in momento in ictu oculi tranſlatus ſit ad locū generationis ſanguis: formatūq; inde ſit organicum corpus? Vbi defecit natura: abundauit pr̄is gratia. Vidimus hūc formationis modū. A patre plenū gratia. Quæris quomodo aīa rōnalis induci ſolita poſt quadraginta & quinq; dies: non ſolū prima formationis luce: ſed primo momento data ſit corpori? Dimitte naturā creatā ſaluatoris: & quære per gr̄am creatoris. Hoc.n. opus uidimus: plenum gr̄a a patre. Quæris qūo uerbum ſimul cū aīa corpus ingrediens: caro factū ſit: & in nobis habitauerit: habitauerit inq̄ in nr̄a humanitate? fuge hic oēm creatæ naturæ rōnem. Gratia increatæ naturæ hoc contubernium opata eſt. A patre plenum gratia eſt opus iſtud: & ea gratia eſt plenum: qua ſub deo maior nequit intelligi. Quæris quomodo de uētre cōcluſo: & utero & ſemper integro: natum ſit in carne uerbum? natum ſit in infantilibus membris habitaculū diuinitatis: carne: oſſibus: neruiſq; compactum. Natura non fecit hæc: ab illa diſcere ne ſtudeas: fecit pater gratiæ plenitudine. Vidimus.i. opus

hoc plenum

hoc plenum gratia a patre. Quæris quomodo deus ĩ homine natus: & homo iam uere glorificatus: qui naſcẽdo dote ſubtilitatis: ieiunãdo dote impaſſibilitatis: ambulando ſuper undas maris dote agilitatis: in mõte Tabor ſe transfigurando/dote claritatis eſt uſus: his dotibus ſemꝑ corpus non ornauerit? Et quomodo glorioſus exiſtens ſecũdum animam pati potuerit in corpore? Non hæc fecit natura: quæ beatitudinis dotes huiuſmodi largiri nõ poteſt: & largitorum a deo per gratiam uſum ſubtrahere nequit. Gratia patris profuſa fecit hæc omnia in infantulo Ieſu: quem: dum de matre Virgine naſcitur: uidimus a patre plenum gratia. Quæris quomodo aĩa eius conſortio & aſpectu diuinitatis plenæ beata/dolores ſentire: & triſtitias ferre potuerit? Quæris quomodo pridie q̃ pateretur ſe ipſum ſub modici panis & uini ſpeciebus dederit in cibũ: & hodie det: ſitq; daturus uſq; ad conſumationem ſæculi? Ne quæras a natura. Non enim potuit illa neq; poterit unq̃ tanta peragere. Fecit hæc patris gratia. Neq; uero quia natura. i. uniuerſa creaturarũ ſeries atq; uirtus hæc non fecit/fieri non potuerũt. Satis eſt illa naturã ferre potuiſſe. Et ueritate: Rõnes quas adduxi adhoc ualere ĩtelligas uelim: ut hæc tam mira/tam rara/tam glorioſa oſtendant cõtra naturam nõ eſſe. Gratia enĩ cum natura non pugnat: ſed adiuuat illam. Plena igitur ſunt hæc munera ueritate. Quãdo quæ natura facere nequiuit: & ferre præſto fuit: naturæ conditor deus naturam ferre cõſtituit. Gratia dei operata eſt: & naturæ ferenda diſtribuit: illam adiuuans ad ferendum. Itaq; o Cherinthi o Ebion o Sabelli o Arri o Manichee o Hæretici omnes: qui naturæ innixi uideri uolentes/ueritatem aut deitatis aut humanitatis negaſtis in domino Ieſu Chriſto: Quando quæ dicta ſunt de illo natura creata facere non poteſt: & iccirco uos ea falſa: conficta: aut per imaginem ueri non uere celebrata putaſtis: dixiſtis: ſcripſiſtis: falſi omnes eſtis. Satis eſt naturam illa potuiſſe ſubſtinere. Naturæ conditor fecit hæc omnia per cumulum gratiæ: qua Chriſtum uidimus patris munere plenum nõ minus ueritate q̃ gratia. Audite Ioannem. Vidimus gloriam eius: gloriam quaſi unigeniti: A patre plenum gratia & ueritate: quam hic per ſpeculũ fidei cognoſcẽtes: ille qui pro nobis hodie ſe fecit carnẽ: tenere & poſſidere nos faciat in gloria ſanctoꝝ: ꝑ infinita ſæcula ſæculoꝝ. Amen.

DE CIRCVNCISIONE DOMINI IESV CHORDA TERTIA.

P OSTQVAM CONSVMATI SVNT DIES octo ut circũcideretur puer uocatum eſt nomen eius Ieſus. Lucæ.ii. Dominus noſter Ieſus Chriſtus fratres chariſſimi: qui in ſuæ natiuitatis articulo gloria/gratia/& ueritate redundauit (ut ſermone antecedente) Ioannis doctrina didicimus/hanc ipſam plenitudinẽ die circũciſionis quem hodie colimus/in nos quaſi uberrimus fons diffundere cæpit. Vnde uinea domini Sabaoth ſe ſe inſtaurãdam: & ad priſtinam fœcunditatem agnoſceret reparandam. Vinea nempe domini Sabaoth/propheta teſtante domus iſrael eſt: quam cum uinitor deus ab initio inditæ legis naturæ beneficio/quaſi ſæpibus cõmuniſſet/aper de ſilua diſſipatis ſæpibus deuaſtauit: & ſingularis ferus depaſtus ẽ eam. Ferus inq̃ appetitus incontinentiæ: per quem omnis caro inter ipſa mundi icunabula corruperat uiam ſuam. Ob hoc legis ſcriptæ nouam ſæpem idem ipſe uinitor deus optimus maximus huic ſuæ uineæ circundedit: ut ueterem quam naturæ indiderat reſarciret. Hæc porro ſecunda ſæpes cum aliquãdiu uineam tutata eſſet/per ambitionem tandem & auaritiã neglecta/ab neq̃ ſeruis ac deuaſtata eſt. Itaq; redacta in ſolitudinem uinea rubis ac ſpinetis/cum duriſſimis dumis ihorruit. Vnde pro dulcibus uuis/acidas labruſcas/acutas ac pungentes ſpinas omnis generis impietatis aduexit. Huic in nouiſſimis temporibus miſertus deus non naturæ creatæ uirtute: non patriarcharum exemplis: nõ Moyſi & prophetarum uocibus/operibus ue remedium afferre ultra conſtituit: ſed propriũ filiũ eam colere & in melius reformare/ac conſeruare deſtinauit. Qui cũ eẽt omni ſapientia præditus/mox ut ad uineam uenit natus in carne illã penitus aridam/fontibus obſtruſis/& ciſternis diſſipatis: quæ aquas continere non poterant/collapſam & deſolatam inuenit. Quare ut ſuæ obedientiæ promptitudinem inter incunabula in hac ipſa uinea excolenda demonſtraret (Quia nõ per ſanguinem hircorum aut thaurorum: ſed per proprium ſanguinem in ſancta itroire/noſq; ad ſancta uenerat reuocare) infantulus octo dierum in circunciſione ſanguinẽ pro noſtra/omniumq; ſalute ſpargere cœpit. Qua de re hoc loco oratiõem habiturus. Quid ſibi uoluerit domini Ieſu Chriſti circunciſio: cur die octaua ex lege fieri debuerit: cur in circunciſione Ieſus nomen acceperit: prout deus dederit enarrabo. Quoniam Poſtq̃ conſumati ſunt dies octo a die natiuitatis ſaluatoris noſtri numerandi: ut circũcideretur puer: qui natus eſt

nobis ad ſalutem ꝓmerendam: Vocatum eſt circunciſionis ſolẽniis/No
men eius: qui ſine patre de matre ſemper Virgine paulo ante natus eſt/
Ieſus.i.ſalus uel ſaluator. Saluauit enĩ matris integritatem: ſaluare uenit
in nobis pietatem.

Circuncidi cur uoluerit dominus Ieſus.

Vi ſanguinis effuſionem cur a circunciſione dominus Ieſus ór
s diri uoluerit iam aduertite. Venerat curare languores animarũ:
qui certe multiplices erant & ab incõtinentia degrauare illas cœ
perant. Nempe ante diluuium cum nulla ſcripta lege uiuerẽt homines:
& natura quãuis lapſa pro lege multo tempore ualuiſſet/libidinis ardor
pauliſper excreſcens eo uſqꝫ furoris homines præcipitauit: ut ſolus Noe
cum tribus filiis in uniuerſo orbe terrarum/naturæ hac in re finibus cõ-
T tentus inueniretur. Corruperat nanqꝫ omnis caro uiam ſuam. Vnde ip̃i
quoqꝫ filii dei ideſt filii præſidentium: filii inq̃ eorum qui inter homi-
nes diuino munere fungebantur uidentes filias hominum ſibi ſubdi-
torum ꝙ eſſent pulchræ: quod eſt libidinis incentiuum/& incontinen-
tiæ ſtimulus peracutus: acceperunt ſibi ſinguli uxores ex omnibus quas
elegerant non parentum ſuorum decreto: non pro dignitatis gradu mu
lieres ſibi iungebant: non earum ipſarum quas accipiebant genitoribus
conſentientibus traducebant: ſed ſua ipſorum electione furibunda: &
effrenis libidinis ardore flagrante. Q uas elegerant ideſt quas habere cõ
V cupierant: acceperunt ſibi/ſua ſola uoluntate: nemine illis dante. Q uia
igitur primum labefactari genus humanum: & a lege naturæ honeſta-
tiſqꝫ diſcedere per libidinem uirorum incontinentium cœperat/Salua-
tor ante omnia incontinentiam docuit eſſe frenandam. Q uando eam
partem qua maxime per incontinentiam mares peccant/in ſe ipſo ab ini
tio per circunciſiõem uoluit caſtigari: & inde ſanguinem effundere pro
peccatoribus: unde primo peccatores naturam ſuam ex parte collapſam
X infamare/contaminare/penituſqꝫ corrumpere cœperunt. Decreuerat ab
initio deus pro iuſtitia carnem Chriſti per omnia corporis membra cru-
ciari: ut per innocentis hominis ſatiſfactionem/iniquorum hominum
peccata delerẽtur. Q uã igitur ſui corporis particulã in paſſione pro ho-
neſtate flagella attingere non licebat/in circũciſione cultrum lapideum
Y cruentauit. Adhuc ſi plenius intelligere deſideramus cur dñs Ieſus Chri
ſtus circũcidi uoluerit: Paulum apoſtolum nobis aſſumẽdum exiſtimo.
Dic o Paule/doce nos obſecro ueram circunciſionis rationem. Credidit
Abraam domino & reputatum eſt illi ad iuſtitiam: & circunciſionẽ acce
pit a domino: non ut per illam iuſtus fieret: ſed in ſignum aſſecutæ iu-
ſtitiæ: ad

ſtitiæ:ad quam ante circumciſionem fide peruenerat. Erat ergo circum-
ciſio exterior:non ad iuſtitiam/ſed ad deſignandum illam aſſecutam in
ſtituta:niſi Pauli apoſtoli doctoris gentium dum ad Romanos de circũ
ciſione ſcribit ſententiam longo proceſſu habitam & comprobatam re-
probare quis audeat. Q uis quæſo iuſtior fuit ĩter Patriarchas q̃ Abraã? Z
At hic ipſe exultauit ut uideret diem meum (dicit dominus Ieſus Chri-
ſtus) uidit & gauiſus eſt. Q uoniam per ſuam iuſtitiam non plene ſal-
uatus:per meam ſaluti penitus eſt reſtitutus. Si igiť Abraam per fidem
iuſtificatus ad iuſtitiam indicandam q̃ per fidẽ obtinuerat circũciſus eſt.
Dominus noſter Ieſus Chriſtus teſtis fidelis/primogenitus mortuorum
& princeps regum terræ/meritiſſime pro iuſtitia uoluit circumcidi:præ-
ſertim quia non iam per fidem/ſed per ſcientiam plenus erat iuſtitia: &
pro iuſtitia non Iſaac filium:ſed ſe ipſum ĩmolare decreuerat. Deſigna-
bat præterea iuxta Pauli doctrinam exterior circumciſio in carne/interio
ris hominis circumciſionem in mente: Sine qua nemo unq̃ potuit pote
ritue ſaluari. Audite Paulum. Circumciſio quidem prodeſt: Si legẽ ob
ſerues: Si autem preuaricator es legis : tua circumciſio preputium facta
eſt. Si igitur preputium iuſtitias legis cuſtodiat : non ne preputium il-
lius in circumciſionem reputabitur? & iudicabit id quod ex natura pre-
putium eſt/legem conſumans/te qui per litteram & circumciſionẽ pre-
uaricator legis es. Non enim qui manifeſto iudeus eſt:neq; quæ mani-
feſta in carne circumciſio:ſed qui in abſcõdito iudeus eſt: & circumciſio
cordis in ſpiritu:non littera:cuius laus nõ ex hominibus ſed ex deo eſt.
Conſtat hic Paulum duas circumciſiones oſtẽdere:alteram in membris A
corporis : alteram in operibus mentis. Legem ſeruare & innocenter ui
uere (teſte Paulo) circumciſio eſt ſecũdum ſpiritum/quæ dcitur prima.
Eſt enim (ut eius utar uerbis) circumciſio cordis in ſpiritu: & hæc ſuffi-
cit ad ſalutem. Q uando eius laus nõ eſt ex hominibus:ſed ex deo ideſt
a deo approbatur q̃uis homines illam ſpernant. Secunda circumciſio
eſt aliquid computare de corpore:quod ſi fecerimus non (teſte Paulo)
ſeruata lege noſtra : nihil agitur ad ſalutem. Q uoniam ſignum eſt tan
tum hæc ſecunda circumciſio: & priorẽ monſtrat eſſe ſeruãdam. Domi
nus igitur noſter Ieſus Chriſtus ut nos doceret mentem noſtram cir-
cumcidere/Venerat enim illuminare tenebras noſtras. Q uod per in-
fantiam nondum poterat lingua/locutus eſt opere:circumciſus eſt car-
nem:ut ab illo diſceremus nos circumcidere mentem. Nempe circũcide B
re:per circuitum incidere eſt. Q uemadmodum igiť in corporis circũ-
ciſione pellis illa amputatur:quæ membri circumciſi ſumitatem per gi-

rum occupare ſolebat : ita ea quæ mentis noſtræ cacumina circumclau-
dunt : aggrauant : anguſtant: & ſæpe contaminant: ſunt penitus ampu
tanda. Vt fides noſtra nobis ad iuſtitiam reputetur animas noſtras cir-
cumcidamus oportet : concupiſcentiæ motus: & impetus iraſcibilis ap-
petitus compeſcendo. Concupiſcentia nunc utilia : nunc delectabilia
proponit: quæ aut ſperemus acquirere : aut timeamus amittere. Hinc
gaudia: dolores: ſpes: anxietates: & pauores a recto iuſtitiæ tramite (q̄uis
agnito per fidem) aut retardant : aut penitus diſtrahunt. Abſcindendæ
ſunt hæ omnes paſſiones ab animo : ut dediſcat concupiſcere quæ ad
rem non faciunt: quæ mentē ſaciare non poſſunt: ita non gaudebit ina-
nibus: non ſperabit in pecunia & theſauris: non nocituris uoluptatibus
demergetur: non cruciabitur cōmodis ſæculi huius amiſſis. Hæc uero
ab una tantum parte mentem ſepiunt : ideoq; non ſatis eſt iſta penitus
C abſcidiſſe. Vbi concupiſcentiæ ſunt abſciſſe: Iraſcibili deſiderii impetus
rapidiſſimi amputandi ſunt. Qui profecto tanto peſtilentiores ſunt
animæ : quanto pretextu honoris & honeſtatis : facilius obruunt / quos
conturbant. Hæc ſunt honoris & dignitatis ſtudia : ad quæ ut ſe ani-
mus immoderate contulit obtinenda / ſui penitus obliuiſcitur / rapitur
ſupra ſe : ſi quos eſt / aſſecutus honores: illis abutitur : & eos in quibus
conquieſcere debuiſſet / gradum ſtatuit ad alios conſequendos. Ita ſem
per priori honore nō contentus / ob plenitudinem famē incurrit. Hinc
omnibus præferri cupiens / quibus præficitur illos ſpernit. Quibus
præeſſe non poteſt : odio proſequitur. Eos uero qui ſibi præſunt : inui-
ſos & penitus intollerabiles ducit. Inde naſcūtur iræ / inuidiæ / rixæ / diſ-
ſidia / contentiones / ſeditiones / ſimultates / odia / uulnera / cædes / bella / in
cendia / ciuitatumq; / regnorum quoq; deſolationes / deuaſtationeſq; ſæ-
pe inde originem accæperunt. Sunt igitur a mentibus noſtris per cir-
cuitum male affectiones amputandæ. Quando circumciſio nihil ali-
ud eſſe poteſt q̄ ſciſſio per circuitum. Parum eſt obſeſſam ciuitatē mul-
tis ex partibus cuſtodire / Si ex una parte īcuſtodita remaneat & neglecta
Satis illa fuerit ad hoſtium ingreſſum. Sæpe per ardua & periculis ple-
na loca / ciuitates expugnatæ ſunt. Dum loci natura fidentes obſeſſi / mi-
nus accuratæ illic uigilias obſeruauerūt. Aduerſarius nr̄ diabolus circuit
quærēs quē deuoret: & ſpūs impij oēs ambulant in circuitu: ut ſi ab una
ꝑte ingredi nequeāt: ab alia expugnent. Quærunt oīa pluſtrantes aliq̄d
īuenire: qđ ſcalas admouēdas cōtineat: uel funes iaciēdas ad aſcēſū ſuf
ficiat ſubſtinere. Anſæ undiq; amputādæ ſunt: uepres & ſpinæ in q̄bus
hoſtes occultari poſſint pēitus deſecādæ. Dumi & rudera deplanāda ſūt
omnia

omnia:ut inter illa latere hoſtis oĩno non poſſit. Fecerimus hæc:ſi Pauli Apoſtoli monita:quæ hodie in eius epiſtolæ lectione nobis propoſita ab eccleſia ſunt obſeruauerimus.

Expoſitio epiſtolæ Pauli quæ legitur in die circumciſionis.

a Vdite quæſo q̃ bene nos ille mentem doceat circũcidere. Apparuit inqt benignitas & humanitas ſaluatoris noſtri dei omnibus hominibus/Q uando pro eis Ieſus: qui erat ab initio deus:infantulus octo dierum in homine factus circumciditur. Hãc apparitionem:hanc circumciſionem/ne credamus ocioſam/erudiens nos inquit apoſtolus. Sed ad quid nos erudit? Q uid hac ſua circumciſione nos docet ſapientiſſimus infans ætate/opere autẽ clementiſſimus accuratiſſimuſq; magiſter? Q uæ eſt eius eruditio/o/Paule? Vt abnegãtes impietatem & ſæcularia deſideria/ſobrie/ iuſte/& pie uiuamus in hoc ſæculo. Abnegamus impietatem:quando a mentibus noſtris ſuperbiæ ſtudia reſecamus. Abnegamus ſæcularia deſideria:quando diuitias fluxaſq; uoluptates ſpernimus. Hæc eſt igitur circũciſionis ratio. Ideo dominus Ieſus adhuc infantulus ſuã benignitatem & humanitatem in circumciſione uoluit apparere:ut noſtra mente cultro rationis circumciſa/ abnegemus:abſcindamus:& abiiciamus impietatem & ſæcularia deſideria. Sed quia natura docente:non ſufficit ab egrotante corpore malos humores expuliſſe:quinímo cibis & potibus illud refocillare neceſſe ẽ. Ideo prauis affectibus a mente reiectis/ut domini Ieſu benignitas nobis proſit: ſobrie/iuſte & pie uiuere in hoc ſæculo docet Apoſtolus. Tres quaſi cibos animæ circumciſe Paulus apponit. Q uoniam anima noſtra tribus eſt maxime:& ſemper obnoxia. Nobis ipſis/proximis/ac deo. ſobrietas nobis ipſis maxime prodeſt: & animam noſtram ſemper alacrem ſeruat. Q uando corpus per ſanitatem quam ſobrietate acquirimus & conſeruamus/animam minus aggrauat: illa recipere commodius ſano corpore utitur:quod ſine morborum moleſtia inhabitat & exercet. Iuſtitia uirtus eſt qua cum proximis bene conuerſamur: tribuens ſingulis quod eſt ſuum. Pietate colimus deum. Circumciſi igitur mentem malis.s.inde affectibus amputatis: ſobrie/iuſte/& pie uiuemus in hoc ſæculo. Sic enim nobiſcum:ſic proximis bene concordabimus:ſic deo bene ſuberimus/& hic omnia bene diſpoſita continẽtes/meliora recte ſperabimus in futurum:quare dicit apoſtolus. Expectantes beatam ſpem:& aduentum gloriæ magni dei: & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. Q uomodo autem expectare conueniat per ipſam circumciſionem inſpiciamus. D

Circumciſionem animæ publice & intrepide aſſumendam/retinē dam uero ſecrete.

Arnis circumciſio cum fieret in publico/occulte tamen ſemper geſtari ſolebat/hodieq; geſtatur. Neq; enim inuentus eſt hactenus qui circumciſionis ſignum(quod ſibi exiſtimat ad gloriam)publice uoluerit circūferre. Nos igitur noſtram in ſpiritu circumciſionem debemus quidem in publico accipere:ut nos non pudeat uſq̄ loci benefacere : & caſtigationem malefactorum quaſi circumciſionem accipere. Hunc ieiunare pudet : quia inter commenſatores cōuerſatur. Illum orare pudet quando debet:qm̄ iocantibus uel garrientibus conuiuit. Ille erubeſcit modice indutus incedere : quia inter purpuratos uitam agit. Alius quia eſt inter auaros non audet elemoſinam dare pauperibus. Non uadit alius ad eccleſiam/non audit uerbum dei/ne a diſcolis derideatur : cum quibus eum uiuere neceſſe eſt. Audi dominum ſaluatorem pro te hodie publice circumciſum. Luceat inquit lux ueſtra coram hominibus ut uideant bona opera ueſtra : & glorificent patrem ueſtrum qui in celis eſt. Qui enim me confeſus fuerit coram hominibus : confitebor & ego eum coram patre meo qui eſt in cœlis. Vnde deſcendi pro uobis : non me puduit publice pro uobis circumcidi. Pudenda cultro offerre ferienda adhuc infantulus non recuſaui. Per integram iuuentutem non erubui ſubdio nudari : ligari ad palum & flagellari : nudus in cruce ſuſpendi. Cur uos pudeat(quod decorum eſt)pro me immo pro uobis ſobrie/iuſte/& pie uiuere. Quo magis inter peruerſos eſt ueſtra conuerſatio : eo magis cauendum eſt/ne ſal ueſtræ ſobrietatis/iuſtitiæ/& pietatis uitio infatuetur alieno. Condire debetis eorum quibus conuiuitis conuerſationem : ne marceat:ne ue putreſcat. Hæc porro omnia quando pro officio geſtati luminis impleueritis : nolite tuba canere ante uos : ſicut hypocritæ faciunt. Cum per ſobrietatem ieiunatis : nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. Exterminant enim facies ſuas ut appareant hominibus ieiunantes. Amen dico uobis : recæperunt mercedem ſuam. Cum per iuſtitiam facis elemoſinam:neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua. Cum per pietatem oraueris/cubiculum ingredere: & clauſo hoſtio ora patrem tuum. Circumciſionem quam publice accipis/occulte tene : omni ſtudio deo ſoli : cui nihil debet poteſt ue eſſe celatum : tuam circumciſionem oſtende/aperi/indica/hominibus abſconde. Ita noueris te Apoſtoli de circumciſione ſeruaſſe doctrinam. Non enim qui in manifeſto iudeus eſt : ſed qui in occculto eſt circumciſus. Et circumciſionem habitam

bitam tenet nō ſecundum carnem/non littera(ut ipſe Paulus dicit)ſed ſpiritu. Sic nanq; circunciſio ſeruata/iuſtitiam ſeruat/& ſaluat. Tanta eſt parti in homine circūciſæ reuerentia: ut nomine proprio quiſquā illam publice nominare non erubeſcat. Si quando ſapiens illam nominat/ communi nomine naturam dicit. Quæ eſt natura hominis(reſponde quæſo)niſi ratio? Rationem ergo in ſpiritu circuncidendam eſſe uoluit ſapientiſſimus deus oſtendere: per ſuam circūciſionem erudiēs nos. Quando in illa corporis parte circunciſionem hodie pertulit/quæ honeſtatis gratia a ſapientibus & bene moratis hominibus natura nominatur. Vt etiam ſimul omnia a nobis amputemus uitia/membrum totius naturæ nomine a bene moratis ſolitum circunloqui: uoluit circuncidi. Ita facientibus aduentus eius in carne qui per circunciſionem: iam apparuit benignitate plenus nobis proderit: & aduentus eiuſdem ut iudiciis quando cœlum & terra pauebunt ſpem noſtram gloria immortali ſociabit. E

Circunciſio ſecundum carnem quare ſit abolita.

S Ed cur in carne non circuncidimur omnes. Si dominus Ieſus Chriſtus circunciſionem pertulit in corpore ſuo ad eruditionem noſtram? Eſt hæc antiquiſſima difficultas: & prima omnium controuerſiarum: quæ in cunabula naſcentis eccleſiæ infeſtauit. An ſcilicet incircunciſi uenientes ad fidem circuncidi deberent. Itaq; nō mea: ſed apoſtoli Pauli ſententia diffiniendam puto. Si circuncidimini Chriſtus non proderit uobis dicit Paulus. Quod ſi forte hæc tibi tanti apoſtoli ſententia non ſatiſfacit: audi generalis concilii hac de re diffinitionem: non Niceni/aut Romani: non Conſtantinopolitani: non auctoritate apoſtolica congregati: ſed concilii Apoſtolorum ipſorum: qui prima eccleſiæ fundamenta iecerunt. Actuum apoſtolo℞ libro ſcribitur. Quod cum Chriſtianum nomen Antiochiæ primum auditum late ſe diffunderet: quidam deſcendentes de iudea(utor hic Lucæ uerbis ad literam)docebant fratres. Niſi circuncidimini: ſecundum legem Moyſi: non poteſtis ſaluari. Facta ergo ſeditione non minima Paulo & Barnabæ aduerſus illos: ſtatuerunt ut aſcenderent Paulus & Barnabas: & quidam alii ex aliis ad apoſtolos & preſbyteros: in Hieruſalem ſup hac queſtione. Illi ergo deducti ab eccleſia pertranſibant phænicem: & Samariam narrantes conuerſationem gentium: & faciebant gaudium magnū omnibus fratribus. Cum autem ueniſſent in Hieroſolima ſuſcepti ſunt ab eccleſia: & ab Apoſtolis & ſenioribus: annunciantes quanta deus fe-

ciſſet cum illis.Surexerunt autem quidam dicentes:quia oportet circũci
H di eos:præcipere quoq; ſeruare legem Moyſi.Conuenerũtq; apoſtoli &
ſeniores audire de uerbo hoc.Cum autem magna conquiſitio fieret/ſur
gens Petrus dixit ad eos.Viri fratres/uos ſcitis quoniam ab antiquis die
bus deus in nobis elegit/per os meum gentes audire uerbum euangelii/
& credere/& qui nouit corda deus teſtimonium perhibuit dãs illi ſpũm
ſanctum ſicut & nobis:& nihil diſcreuit inter nos & illos:fide purificãs
corda eorum.Nũc ergo quid tentatis deum?Imponere iugum ſuper cer
uices diſcipulorũ:ꝙ neq; nos/neq; patres noſtri portare potuimus.Sed
per gratiam domini noſtri Ieſu Chriſti credimus ſaluari quemadmodũ
& illi.Tacuit autem omnis multitudo & audiebant Bernabam & Pau-
lum:narrantes quanta deus feciſſet ſigna & ꝓdigia in gentibus per eos.
Et poſtq̃ tacuerunt Iacobus primus Hieroſolimæ epiſcopus Petri ſentẽ
tiam per hæc uerba comprobauit.Viri fratres audite me.Simon narra-
uit quemadmodum primum deus uiſitauit ſumere ex gentibus popu-
lum nomini ſuo:& huic concordãt uerba Prophetarum:propter quod
ego iudico:non inquietari eos qui ex gentibus conuertuntur ad deum:
ſed ſcribere ad eos ut abſtineant a contaminationibus ſimulachrorum:
ſanguine:& ſuffocato.Petri quam audiſtis de circũciſione ſentẽtiam in
G concilio apoſtolorum propoſitam:& a Iacobo inter eos pro iure epiſco-
patus ut uidetur decretam uniuerſum concilium ita comprobauit.Apo
ſtoli & ſeniores fratres his qui ſunt Antiochiæ & Cilitiæ fratribus ex gen
tibus ſalutem.Q uoniam ut audiuimus quidam ex nobis exeuntes:tur
bauerunt uos:uerbis euertentes animas ueſtras quibus non manduca-
uimus.Placuit nobis collectis in unum:eligere uiros:& mittere ad uos.
Cum autem chariſſimis ueſtris Barnaba & Paulo:qui tradiderunt ani-
mas ſuas pro nomine domini noſtri Ieſu Chriſti.Miſſimus ergo Iudam
& Syllam:qui & ipſi uobis uerbis referent eadem.Viſum eſt.n.ſpũi ſan-
cto & nobis:nihil ultra imponere uobis oneris:q̃ hæc neceſſaria.Vt ab-
ſtineatis uos ab imolatiõe ſimulacrorũ:& ſanguine:& ſuffocato:& for
nicatione a quibus cuſtodientes uos bene agetis.Valete.Igitur ſi Paulo
electionis uaſi:qui euangelium nõ ab homine:neq; per hominem acce-
cepit:ſed a dño Ieſu Chriſto raptus uſq; ad tertium cœlum didicit uerita
tem/credimus.Si Petro Apoſtoloꝝ prĩcipi:per quem ab initio decreuit
deus gentes audire uerbũ dei cõſentimus.Si Iacobo dñi Ieſu cõſobrino
& primo oĩum apoſtolorum epõ:primo etiam ab apoſtolis(quod lega
mus)ſolẽni ad diſceptandum de fide & moribus celebrato concilio præ
ſidenti fidem præſtamus.Si totius primi concili:& omnium apoſtoloꝝ

nolumus diſſentire ſententiæ/cōfiteri neceſſe ē: & firmiter credere: nos ſecundū carnem circūcidi minime debere. Si qui uero iudei ſuarum traditionum importuni aſſertores(quorum multi apoſtolorum tempore reperti ſunt)tantorum ſententiæ/taliumq; uirorum ſtare recuſent/& circuncidi tādiu homines debere confirment: donec dei auctoritate circuncisionem conſtet eſſe reuocatam. Oſtendamus dei decreto circuncisionē abolitam eſſe. Dominus Ieſus Chriſtus qui deus eſt proxime aſcenſurus in cœlum: & diſcipulos admonens neceſſaria ad ſalutem/promœrendā hominibus indicare: ſic dicit. Euntes in mundum uniuerſum prædicate euangelium omni creaturæ. Qui crediderit: & baptizatus fuerit ſaluus erit. Nihil hic de circūciſione loquitur: & tamen ad ſalutem neceſſaria ſaluator ipſe perſtringit. Igitur cum fallere nolit/mentiri uero non poſſit: neq; uelit: quoniam deus eſt: non erit circūciſio neceſſaria ad ſalutē. Voluit nihilominus circuncidi dn̄s Ieſus Chriſtus propter ea quæ iam diximus. Inſuper ne iudei quaſi incircunciſum ſinagogas & templum ingredi prohiberent. Ne incircūciſi hominis doctrinam: & uitam iuſte aſpernari uiderentur. Nequādo illū iuſte occidiſſe poſſent cauillari. Dictū. n. erat Abreæ. Vir cuius caro ꝑputii circūciſa non fuerit/delebitur de popu lo ſuo. Ad ſuam igitur iuſtitiam oñdendam: pro gloria dei/ad ſuam doctrinam & uitam atteſtandam: ad noſtram eruditionem declarandam: ad ſuæ paſſionis falſas cauſas penitus reſcindendas: ad tollendas impiis crucifixoribus omnes excuſationis anſas iuxta legem. Poſtq̄ conſumati ſunt dies octo: ut circūcideretur puer/circūciſus eſt infans natus ex Virgine/uerbum caro factum: ut habitaret in nobis: & circūciſioni ſecūdum carnem finem decentiſſime impoſuit: quæ ante eum fuerat ſubeunda. Nam quia ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio/poſtq̄ Ieſus per ſuū ſanguinem omnium hoīum peccata deleuerat/erat ſuperuacuum hoīes per circunciſionem ſanguinem in peccatorum remiſſionem effundere. H I

Circunciſionem ſecundum carnem non eſſe legis Moſaycæ ſtatutam & tempus eius.

s St hic intelligendum carnis circūciſionem minime inſtitutam eſſe lege Moſayca. Qm̄ an̄ Exodi principium ubi de lege Moyſes primum cœpit habere rōnem. Narrauit in Geneſi/ꝙ Abraā nonageſimum agens ætatis annum: deo iubente circunciſus eſt. Iſmaelē quoq; tredecim nactū annos: omneſq; maſculos uernaculos ſuos eodē ipſo deo mandante circūcidit/& naſcituros de ſe oēs octauo die circuncidere iuſſus eſt. Itaq; Moyſes in Leuitico legem purgationis parturientibus: indicens: circunciſionem uel tempus circunciſionis nō diffiniuit:

quod iam Abraæ a deo præfinitum in Geneſi demonſtrauerat.Illis nūc
K ſatiſſaciamus:qui euangeliſtæ calumniam conātur intexere.Dicunt.n.
non fuiſſe conſumatos dies octo:ſed octauo die dominum Ieſum Chri
ſtum fuiſſe circūciſum.Q uando dies circūciſionis qui a natiuitate nu-
merabatur octauus:conſumatus non erat.Q uoniam non poſt ſolis oc
caſum:qui diem complet:ſed clara luce octaui diei ſaluator noſter circū
ciſus eſt.Fuerat operepretium hos etiam diſcere quomodo euangeliſta
dies octo conſumatos uoluerit numerare.Circunciſio iuxta legem non
tranſacto penitus octauo die:fieret enim nona:ſed octaua luce exorta
deo præcipiente fuerat conſumanda.Q uando ergo dixit euangeliſta.
Cum conſumati eſſent dies octo:affirmare non uult octauum diem pe-
nitus pertranſiſſe:ſed iuxta legem aduениſſe: & illuſiſſe:propterea addit.
Vt circuncideretur puer.

Circunciſio cur ſeptem peractis diebus fieret.

Eptem porro integros dies expectari & octaua circunciſionem
s fieri dei ſapientia magna ratione conſtituit.Septem nanq; die-
bus omne reuoluitur tempus:& octaua dies redit ad primam.
Per ſeptem ætates mortalis uita tranſſigitur:quibus finitis redimus ad
ueram uitam.Ita quoniam per circunciſionem ſpiritualem redimus ad
primum noſtrum patrem atq; principium:& ad primam lucem:Q uia
de fragili uita ſeptem ætatibus circūuoluta reducimur in uirum perfe-
ctum in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti:& in uitam quæ ampli-
us mutari non poteſt.Iccirco exactis ſeptem diebus die octauo circunci-
ſio fiebat ex lege.Diximus iam circunciſionem carnis prætendiſſe eam
quæ fit in ſpiritu:quæ omnibus hominibus eſt neceſſaria.Septem ſunt
uitia capitalia:quibus ad integrum reſectis ab anima:octaua tādem die
illa remanet circunciſa.Q uatuor itē ſūt cardinales:Tres uero ſūt theo-
logicæ uirtutes:quæ ſimul iunctæ numerum ſeptēnarium implent:his
anima ante circunciſa uitiis eſt decoranda.Q uia auctore Paulo:abne-
gantibus nobis impietatem ſuperbiæ/inuidiæ/atq; iræ/& ſæcularia deſi
deria/auaritiæ/gulæ/incontinentiæ/atq; deſidiæ.Spiritus circunciſione
peracta uiuendum eſt per temperantiam & fortitudinem ſobrie:per iu-
ſtitiam & comitatem iuſte:per fidem/ſpem/& charitatem pie.Sic ad ſta
tum perfectiſſimū puenimus qui octonario deſignat᷑.Eſt.n.octonarius
ſecundum Pythagoricos ſoliditatis & permanentiæ/atq; iuſtitiæ nume-
rus.Sed numeroꝝ hic ſoliditatē & permanētiam arithmeticis relinqua-
L mus.Iuſtitiam ꝑ octonarii rōnem oſtendiſſe ſufficiat.Hæc potiſſime in
æqualitate conſiſtit.Habet hoc primus omnium numerorum octona-
rius nu-

rius numerus/ut ſuæ partes/& partes partium diuiſæ per medietatem ſint ſemper æquales & integræ. Namq; ſi octonarium diuidas/ſingulæ partes quatuor habebũt/Illas ſi diuidas/utrinq; duo aſſignabis. Hæc diuiſa utrinq; cõtinent unũ. Ita ſemper per æqualia/& integra ꝓcedit uſq; ad monadẽ. Ad hanc igitur quia per ſpũalem circũciſionem accedimus/ octauo die circũciſus eſt puer/cuius circũciſionis ſolẽnia celebramus.

Ieſus cur in circũciſione dictus ſit filius Virginis.

u Ocatum eſt nomen eius Ieſus. Qua de cauſa in circumciſione nomen daretur infantibus in ptomptu eſt noſcere. Homini ideo nomen imponitur: ut per illud publice ab omnibus agnoſcatur. In publico igitur actu illud dari maxime conſentaneum ẽ: ne leui & incerta nominũ impoſitione uel mutatione incertitudo cõtingat: unde confuſioni uel fraudi locus & oportunitas naſcitur. Quamobrem iura ſapientiſſime cauerũt neminem abdicato priori nomine aliud ſibi ad tempus pro alio nomen imponere. Primus publicus actus ad M
quem iudeorum adducebantur infantes erat circũciſio: per quam familiæ Abraæ ſe progenitos ſigno quod accipiebant profitebantur. Quo igitur in ea familia nomine cenſerentur tũc decebat ſtatui: cum familiæ ſignum accipiebant. Sic & in Chriſtiana religione: quoniam per batiſma profitemur Chriſti familiam (qui uerus eſt Abraam) quod nomen in eius familia ſimus habituri: dum baptizamur accipimus. Sic qui ĩter Chriſtianos arctioris alicuius uitæ: habitum uel profeſſiõem accipiunt: nomine quandoq; nouo donantur: ut ſe intelligant in ea familia debere renouari. Sed cur dictus eſt Ieſus puer hodie circumciſus? Imponi ſo N
lent hominibus nomina: quandoq; ratione præteriti alicuius negocii. Ecce (inquit angelus ad Agar grauidam fugientem dominam ſuã) concæpiſti: & paries filium: & uocabis nomen eius Iſmael: eo ꝙ audierit dominus orõnem. Iſmael quippe auditus interpretatur. Sic prima parens noſtra a protoparente dicta eſt uirago: quoniam de uiro ſuo ſumpta eſt. Iacob ubi cum angelo luctatus eſt: neq; ſuperatus nomen accæpit iſrael. Quando dixit angelus. Nequaq̃ uocaberis Iacob: ſed Iſrael erit nomen tuum: & adiecit: quoniã ſi contra deum fortis fuiſti: quanto magis contra homines præualebis? Et profecto Iſrael apud hebreos fortis directus noſtro idiomate ſonat. Quãdoq; uero hæc ipſa nomina dantur hominibus a præſentia rei emergentis. Hinc Adam primo Euæ partu filiũ ſibi acquiſitum: uoluit nominari Chaim: dicens. Poſſedi hominem per O
deum. i. dei beneficio: qui non meæ culpæ: ſed ſuæ clementiæ: rationem habere dignatus eſt. Poſſedi hoĩem: iam eram in ſpe ſobolis aſſequẽdæ:

dum Euam pregnantem aſpicerem:nunc eam poſſideo . Caim quippe
poſſeſſio, ſiue acquiſitus aut acquiſitio ſignificare uidetur. Q uia gemi
norum primus de Rebeccæ utero/egreſſus ruffus erat/& hiſpidus quaſi
pellis:dictus eſt Eſau:quod ruffus interpretatur. Alter quia prænaſcẽtis
plantam manu tenebat:quaſi illum ſupplantare:& prior egredi nitere-
tur:Iacob ſortitus eſt nomen:quod ſupplantator:uel ſupplantatio no-
bis inſonat. Dantur præterea hominibus nomina pro certa expectatiõe
futuri. Abraam ubi a dño benedictionem aſſecutus eſt:& multarum gẽ
tium deſignatus pater:iuſſus eſt nõ Abram:ſed Abraam uocitari. Vidit
Sarra partum ſuum riſum præbiturum eſſe audiẽtibus:ꝗ grandæua ue-
tula peperiſſet:uidit ſibi illum pater futurum ad lætitiam & gloriã ſem-
piternam. Pro obedientiæ igitur merito:per quam paterna manu occi-
dendum:& in lignoꝝ ſtrue a ſe parata cremandum filius deo ſe erat ob
laturus:pater illũ nominauit Iſaac:quod riſum uel gaudium ſua lingua
ſignificat. Sic Rachel primogenitum ſuum uocauit Ioſeph:quod ſonat
augumentum. Q uoniam pignus ſe aſecutam uidit:unde ſuos partus
auctum iri ſperauit. Siue igitur quæ iam euenerũt:ſiue rei præſentiam:
ſiue futuram expectationẽ cõſideres:puero de ſancta Virgine nato:nul
lum nomen ſignificantius accomodatiuſue imponi potuit q̃ Ieſus. Si-
gnificat enim ſaluator meus:quod ſi præterito referatur:attende quæſo
q̃ congrue ſancta Maria filium nominare poſſit Ieſum:& dicere illum
P ſaluatorem ſuũ. Dum concæpta ſum me ab originali peccato ſeruauit il
læſam:ruinæ pro lege comuni mihi iam iminenti:niſi me ſubtraxiſſet:
humana pro cõditione corruiſſem. Vbi nata & adulta ſum:per omnem
me uitam:ab oĩ mortali crimine:ab oĩ culpa ueniali ſaluauit:nulli noxæ
unq̃ obnoxiam eẽ permiſit:cum ſua humanitate ac diuinitate uterũ me
um cõplere dignatus eſt:ab omni infamia:ab omni ſuſpitiõe me ſaluã
eſſe conſtituens:ſponſam dari iuſſit Ioſeph:qui me maritali ſtudio ſem-
per coluit:& affectu fraterno ꝓſecutus eſt. Vbi in me:deq; me:de meo
inq̃ ſanguine:in utero meo cõcæptus eſt:mei corporis ĩtegritatẽ:meæq;
mentis pudicitiã cõſeruauit. Sicut non fuit dum conciperem læſa meæ
carnis integritas:ſic mentis affectus nullatenus uacillauit. Permanſi qđ
fueram:& aſſecuta ſum quod credideram. Nouẽ menſium ſpacio qbus
illum in utero habui:matrũ moleſtias nullas paſſa ſum. Saluauit me ab
omni grauedine:ab omni debilitate:ab omni languore. Vbi maturitas
partus aduenit:peperi ſine dolore:ſine labore. Exiuit de utero meo fili-
us meus:neq; tamen hoſtia egreſſus apparuit:ſaluauit me penitus inta-
ctam. Vt quæ uirgo fueram in cõcæptu:quæ uirgo ꝑmanſeram in cõfo

tu:in partu

tu:in partu & poſt partum uirgo perſeuerauerim:filius meus effecit. Merito igitur uocari uolo nomen eius Ieſus:pro gratia tot fœliciũ euentuũ iam prǽteritorum. Si Agar quia ſe uiſam a domino cognouit dum filium geſtaret in utero:illum iuſſa eſt Iſmael nomĩare. Si Iacob pro fortitudine dictus eſt Iſrael:quia in lucta illi angelus non præualuit:filius meus q me totiens iã ſaluauit:qũo recte a me alio noĩe poterit uocari q̃ Ieſus? Vocatũ eſt ergo nomẽ eius Ieſus. Pro ſalute mr̃i totiẽs cõdonata. Etiã pro rei emergentis pñtia uocatum eſt recte nomen eius Ieſus. Naſcitur ex ſancta uirgine infans:& angeli gloriam canunt deo:terris pacem. Magi magnum regem ſuæq; gentis ſaluatorem natum cognoſcunt. Saluatur in una Chriſti perſona:in uno infantulo tenuibus pannis inuoluto:uera hominis caro & anima:uera etiam diuinitas manet in eodem. O res pluſq̃ admiratione digniſſima. Infinita maieſtas dei membris infantilibus continetur & occulit̃:neq; tamen ullatenus diminuitur. Iungitur imbecillitas hominis fortiſſimo deo:neq; ad diuinitatis ardorem liquefit humanitas: neq; ad ſplendorem fontis luminum euaneſcit carnis obſcuritas:ſed inhabitat illam totus qui loco non capitur. Quis igitur unq̃ melius ſaluator:aut ſalutaris dici potuit q̃ dominus Ieſus Chriſtus? Qui diuinitatem ſimul cum humanitate ſeruat in ſe. Qui mũdi ſalutem atq; decorem naſcendo orditur:moriendo inſtaurat:reſurgẽdo decorat:perficit aſcendendo. Harum rerꝫ gratia Simeon iuſtus ſenex & timoratus:cũ infantem Ieſum in templo præſentatũ accæpiſſet in ulnis: exhilaratus ſpiritu:& geſtiens ſancta lætitia:obortis prægaudio ac pietate lachrimis:ad deũ patrem eleuans oculos dixit. Nunc dimittis ſeruum tuũ domine:ſecundum uerbũ tuum in pace. Quia uiderũt oculi mei: ſalutare tuũ. Illud inq̃ ſalutare quod tuæ diuinitatis maieſtatem ampliſſimam in ſui corpuſculi tenet anguſtiis:quod nr̃am humanitatẽ in pelago infinito diuinarꝫ tuarũ perfectionum ualet integram & illeſam potentiſſime continere:hoc o dñe eſt. Quod paraſti ante faciem:omniũ populorũ. Nouum inauditumq; myſterium ſalutis & ſalutaris:ut ſit lumen gentium:ad reuelationẽ tuæ ſapientiæ:tuæ omnipotentiæ:tuæq; clementiæ:ab omnibus gentibus per hunc infantulum deum hominẽ agnoſcendæ:& ad gloriã plæbis tuæ Iſrael ſaluandam:ac in melius reformandam. Quare ſiquæ naſcente domino Ieſu emergunt:continẽtur: & uigent:cum Simeone fuerimus cõtemplati:apparebit euidentiſſime ꝙ dum hic circũciditur infans recte admodum atq; concinne. Vocatũ eſt nomen eius Ieſus. Si futuri expectationem attendimus:Ieſus & non alio nomine infans circumciſus nominabatur:Expectabat cœleſtis ciui

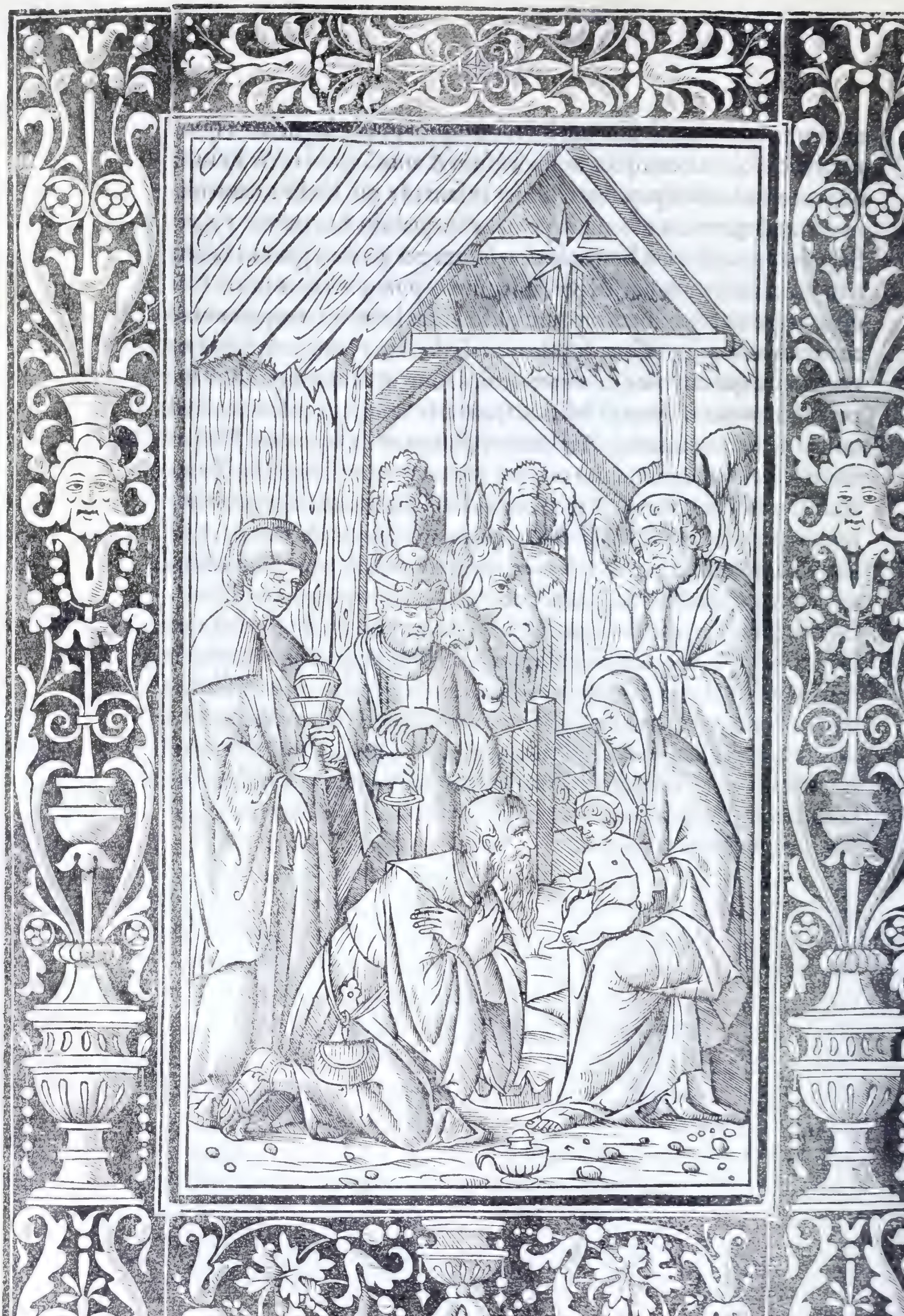
Q

R

tas triumphãs in q̃ eccleſia inſtaurari: proq; malignis illinc exulibus an-
gelis: de piis hominibus ſibi ciues ſuffici. Expectabat in terris militãs ec-
cleſia inſtitui/dotari/nubere/& decorari. Vere ergo de filio dei incarna-
to dicere utraq; potuit ſaluator meus a quo hæc ſe nouerant accepturas.
Expectabãt ſancti angeli ſuos ordines diminutos integros fieri. Homi-
nes quos maxime amant/deo recõciliari: & cum illis in cœli palatiis fœ-
lices fieri/ſaluari in hominibus dei gloriam: in ſe ipſis ordinum ſuorum
numerum integrari. Vere ergo de infantulo Virginis filio hæc oĩa præ-
S ſtaturo/dicunt omnes angeli ſaluator meus Ieſus. Expectabant animæ
Patriarcharum & prophetarum ſedẽtes in tenebris/& in umbra mortis/
non in morte. Non enim erant uere mortue. Quoniam erant crimine
purgatæ: ſed in umbra mortis. i. ſimillimæ mortuis in peccatis. Licet enĩ
nulla ſenſus afficerentur pena: dãni tamen cruciabantur anguſtia. Hoc
quoq; inter illas & impiorum animas diſtabat/ꝙ iſtæ ſine ſpe ſunt exu-
les: illæ in patriam reduci ſperabant. In hac igitur expectatione conſtitu
tæ clamabant omnes piorum animæ. Oſtende nobis domine miſericor
diam tuam: & ſalutare tuum da nobis. Rorate cœli deſup: & nubes plu-
ant iuſtum. Aperiatur terra: & germinet ſaluatorem. Quem natum &
circũciſum illæ hodie cõtuentes/quid aliud ſingulas dixiſſe putemus: q̃
ecce hic eſt Ieſus: hic eſt ſaluator meus. Saluabit nos: & liberabit nos: ne
timeamus. Subſtineamus tempus adhuc modicũ: qui pro nobis digna-
tus eſt naſci: & circũcidi/mox ut uiam ueritatis docuerit filios noſtros:
& dei gloriam ſeminauerit in terris: pro nobis mori dignabit᷑: & cito re-
ſurgere: ut cum illo reſurgentes exeamus de ergaſtulo carceris tã obſcu-
ri: & in æthereas manſiones per illum adducti: luce ꝑpetua: & gloria in-
enarrabili cum illo fruamur. Expectabãt iuſti in hoc ſæculo ſuum cõtue
ri ſaluatorem. Peccatores expectabãt ſequi redemptorem. Iuſti uolebãt
gloria cõdonari. Quoniam iam gratiam (ſed nõ completã) fuerant aſ
ſecuti. Peccatores ſperabãt ſanitatem mentis per gratiam impetrare: ut ꝑ
illam poſſent gloriam promereri. Paruulus iſte qui circumciditur omni
bus & ſingulis accipere uolentibus: hæc omnia & ſingula præſtat. Cur il
li non dicẽt ſinguli ſaluator meus: Ieſus meus es domine? Nullum tibi
nomen rogamus accipias niſi Ieſus. Quoniam ſaluũ facies populũ tu-
um: a peccatis eorum. Quot uexatos a ſpiritibus in mundis es liberatu
rus? Poſt parum exibunt a multis dæmonia clamantia & dicentia: quia
hic eſt Ieſus filius dei: mundiq; ſaluator. Dæmonũ igitur teſtimonio: re
cte uocari debuit nomen eius Ieſus. Quia & illum ſaluatorẽ hominũ:
expulſorem ſuum agnoſcunt: profitentur: & metuunt. Quot ſurdis
auditum:

auditum: quot claudis liberum inceſſum: quot mutis loquelam: quot paralyticis ſoliditatem: quot aridis ſenſum & motũ: quot cæcis uiſum: quot mortuis uitam proxime reſtituet infans iſte qui hodie circuncidi- tur? Vix ad maturam iuuentam peruenerit: quando hæc omnia paget. Saluabit ergo naturam hominis: non ſolum per gratiam gratum facien tem ſecundum animam: ſed per ſanitatum & uitæ gratioſa munera ſecũ dum corpus. Itaq; anima: corpus: uita: fœlicitas hominis temporanea & æterna uere dicere poſſunt de puero circũciſo. Ecce Ieſus: ecce Saluator noſter: ecce qui nos omnes ſaluare uenit. Donetur nomine quod eſt ſu- per omne nomen. Vocetur Ieſus. in quo certe nomine conſentaneũ eſt omnia genua incuruari: cœleſtium: terreſtrium: & infernorum. Flectan tur cœleſtia genua animarum piarum & angelorum: dominum ſuum & inſtauratorem colentia & profitentia. Flectãtur terreſtria corpora ho- minum ſecuritatem & ſanitatem accipientia: elementa obedientia: Vẽti nanq; & mare obediunt ei. Infernorum hominum: & animarum dam- natarum genua adhuc flectantur trementia: & eius imperio obedientia. Omnis inſup lingua confiteatur: quia dominus Ieſus Chriſtus eſt nũc in gloria dei patris: qui olim circũciſus pro nobis: ſtetit in ſinu matris: ut nos in ſpiritu circunciſi in gremio matris noſtræ militantis eccleſiæ ſo- brie: iuſte: & pie uiuamus in hoc ſæculo expectantes beatam ſpem: & ad uentum gloriæ magni dei: qui puer de Virgine natus. Poſtq̃ conſumati ſunt dies octo: ut circuncideretur: uocatum eſt nomen eius Ieſus ideſt ſaluator uel ſalutaris: nos hic ſaluás per gratiam: & in futuro per gloriá perpetua fœlicitate condonans. Amen.

T

DE ADORATIONE IESV DIE EPIFANIAE/CORDA QVARTA.

i NTRANTES DOMVM INVENERVNT PVErum cum Maria mr̃e eius: & procidentes adorauerunt eum: & aptis theſauris ſuis obtulerũt ei munera/aurũ/thus/& myrrã. Mathei. ii. Dñs noſter Ieſus Chriſtus fratres chariſſimi: qui pro nobis in membris infantilibus quaſi homo iudeus circũcidi dignatus/mox quaſi deus ſeſe magis exhibuit adorãdum: ut hanc ipſam circũciſionem carnis: quam tulit in corpore: non ſui ipſius gr̃a/qui deus eſſet: ſed pro nr̃a doctrina tertio ſuæ mortalitatis ope ſuſcepiſſe monſtraret. Et ſpũalem circũciſionem/quam a fidelibus erat exacturus per infideles adhuc & barbaros homines illũ adorare uenientes/qualẽ eẽ oporteret fidelibus indicaret. Nunq̃ ſane melius q̃ adorando anima circumciditur. Habet. n. ante mentis oculos adoratio acutiſſimum cultrũ diuinæ maieſtatis/ſapiẽtiæ/& iuſtitiæ attingẽs a fine uſq; ad finem/penetrabiliuſq; omni gladio ancipiti. Quod ſiquis manu rationis aſſumat/quantus ſit is qui adoratur in mente reuoluẽs/facile a ſe omnem ſuperbiæ faſtum/auaritiæ ſtudiũ/libidinis ardorẽ amputabit. Quis quæſo leuet᷑ animo ſupra ſe. Quis deo in omnibus & per omnia non obtemperet/eius poteſtatem/gloriã/beneficentiam ſui ipſius imbecillitati: tenuitati: indigentiæ per adorationem comparando? Quis ſtudeat auaritiæ potius ſe ſubmittere q̃ deo: ſi largiſſimam & profuſam eius magnificentiã & indeficiẽtem bonorum diſtributionem attente adorando fuerit contemplatus? Quem nõ pudeat ac pigeat carnis illecebris contaminari/Si meminerit coram deo puriſſimo: ſuas ſordes eſſe ꝓpoſitas cum adorat? nempe qui magnos principes allocuturi ſunt/ante omnia illis ſe geſtu uultuq; obſequioſos oſtẽdunt: muneribus liberalitatem: & obſequendi promptitudinem atteſtãtur: ueſtitu munditiam. Locum nihilominus ad colloquium & tempus idoneum captare: miniſtros bonos uiros regi gratos adhiberi ſtudent: q illis auxilio ad obtinẽdam gratiam præſto ſint. Quæ omnia Magi adorantes: ſaluatorem noſtrum dominum Ieſum chriſtum (q̃uis infantulum) omni ſtudio ac diligentia executi ſunt. Sancta igitur mater eccleſia catholica conſentaneum exiſtimans filios ſuos pro illis natum & circũciſum colere ſaluatorem: optima ratione poſt circumciſionis ſolẽnia: adorationem infantis Ieſu nos celebrare præcepit. Et quo pacto illũ adorare conueniat exemplo magoꝝ illũ adorãtium inſtruxit & inuitauit. Illi in- X

quirentes accedunt: inuentum genuflexi adorant: muneribus colũt ado ratum. Nos ergo adorare uolentes: ante omnia diligẽter inquirere opor tet quem adoremus/deinde illum adire: domumq; eius ingredi Mago- rum inſtar/qui uiſa ſtella/ueniunt Hieroſolimam quærentes. Vbi eſt q natus eſt rex iudeorum? Et ad eum peruenientes/Intrantes domum in- uenerunt puerum cum Maria matre eius. Oportet etiam humiliter ado rare. Nam & Magi procidentes adorauerunt eum. Opus eſt poſtremo munera adorato offerre. Q uia magi apertis theſauris ſuis obtulerũt ei quem adorauerunt/munera/aurum/thus/& myrram. Hæc ut peraga- mus hac oratione qualiter fieri debeant/in medium(ut deus dabit)af- ferre conſtitui. Sunt.n. nobis non ſolum per utilia/ſed neceſſaria/ſituq; digniſſima. Q uare attente de eis aliquid audire ne pigeat.

Q uis debeat adorari.

a Dorare uolentes ante omnia opus eſt adorandum inquirere: & ad illum accedere/qui dignus ſit adoratiõis honore. Accedi te inquit propheta ad illum: & illuminamini: & facies ueſtræ
Y non confundentur. Dii gentium qm̃ ſunt dæmonia: qm̃ ſunt creaturæ ſuo creatori rebelles: & manufactis ſimulachris ſuam diuinitatem(quæ nulla eſt)contineri præſtigiis mentiuntur: ad ſuos(ut ſic dicã)adorato res ea ipſa ſimulachra ſæpe tranſportant. Immo quoniã accedere neque unt ſeſe in ſimulachris transferri præcipiũt. Sic ab Epidauro Romã ſub
Z Aeſculapii nomine dæmoniũ in ſerpente tranſlatum eſt. Sic lõge prius Aeneas Ilium in Italiã portat: uictoſq; pœnates. Nõ ſic dñs deus noſter. Aeternus eſt: & ĩmortalis: ſtabiliſq; manens dat cuncta moueri. Nõ ſibi uſurpat adorationis cultũ: quia omni iure illi debitus. Vt adoretur deus nunq̃ ſui gratia ueniet ad te: Bonorũ.n. hominis non eget: non fit glori oſior tuo cultu: ſed te efficiet meliorem. Si expectas ſui alicuius commo di gratia illum ad te uenire: falleris. Q uia infinitus eſt: ĩmenſus: & im- mobilis. Imitare nautas: qui cum ſuas naues in portu recipi cupiunt: nõ ferentibus uentis grandi & longo fune moli alligãt. Ita per trocleas na- uis in portu recipitur. Religanda eſt nauis noſtræ mortalitatis funicolo triplici: charitatis indiſſolubilis immutabili moli diuinæ bonitatis quæ non niſi bona data dare nouit poſtulantibus ſe. Ita pelago erumnarum mundi huius enauigato: uentis affectuum nequicquã renittentibus ſe ſe recipiet in portum: ubi tranqllitate potietur. Hoc fune Magi ſpei ſuæ ancoras cõfirmãtes: deoq; adhærẽtes in nato infantulo ſũmã maieſtatẽ: ſummã auctoritatẽ: ſũmam bñficentiã adamãtes: cogitanteſq; pp nimiã charitatẽ ſuã qua dilexit nos deus miſiſſe in ſimilitudinẽ carnis pcti. Cũ

natus eſſet

natus eſſet Ieſus in Bethleem Iudæ: & illi ſtella monſtrante hoc didiciſ-
ſent: ecce ab oriente ueniunt Hieroſolimam dicentes. Vbi eſt qui natus
eſt rex iudeorũ? Vidimus.n.ſtellam in oriente: indicantem eius natiuita
tem: & uenimus adorare dñm regem uniuerſæ terræ. Dominum deum
noſtrum: quem ſtellæ inditio in Iudea natum eſſe cognouimus.

De ratione & natura ſtellæ a Magis uiſæ & aſtrologorũ uanitate.

S Vmunt hic Mathematici ſuorũ uaticiniorum grande funda-
mentum euãgeliſtæ teſtimonio cõſtare aſſerentes: ꝙ per aſtro
logiã diuina ſecretiſſima ſacramẽta præſagire quis poſſit. Q ñ
Magi uiſa ſtella deum & hominem mundi ſaluatorẽ natum agnouerũt
& adorare uenerunt. Sed q̃ fallantur: uel fallere nitantur: & ſponte ac ſi-
ne cauſa quẽ amplectantur errorẽ: hic facile dignoſcitur: ꝙ nullus hacte
nus aſtrologus inuentus eſt/qui illi ſtellæ nomẽ dederit: qui motũ eius
in fluxumue deſcripſerit. Proferant ipſi ſtellæ nomen: qua parte cœli ma
neat circumſcribant: quanto tẽporis ſpacio cœli ambitũ luſtret: quæ ſint
illi comites: quæ fauentes ſtellæ: quæ item iuxta ſua dogmata uel potius
ſomnia ſint emulæ ediſſerant: tunc uidebũtur iuxta ſuorũ inuentorũ in
ſtituta: d̄e ea certi aliquid dicere. Añcedebat hæc ſtella magos: donec ue-
niret ad locũ ſupra ubi erat puer. Recto igitur motu/non circulari ferri
uiſa eſt: quod certe aſtrologis ſtellæ notæ non faciũt. Ibat etiam cũ eunti
bus/ſtabatq; cũ ſtantibus. Non.n.illos aliter antecederet: ſed longe pere-
grinatiõis interuallo procul & penitus inuiſibilis fieret: oriretur illis/oc-
cideretq; quottidie. Solẽt ſtellæ nocturno tpe tantum oculis hoĩum ap-
parere: hæc meridiana luce ſe magis ſemp oſtendit. Q uare nõ naturalis
ſtella credẽda eſt: quæ ſtellis præfixam a natura rationẽ luminis motus/
ac ſitus minime ſeruauit. Fuit hæc quã magi ſtellam exiſtimauerunt a fi
xis/& erraticis cœli luminaribus/longe diuerſa. Fuit nanq; inſolitus ful A
gor in ſuprema aeris regione ꝓductus a deo. Recto itinere uel dei impe-
rio/uel angeli cuiuſlibet miniſterio per aeris ſpatia latus: ad magorũ mẽ
tes illuminandas: & ꝑducendas ad infantẽ: quẽ ſpũ ſancto docẽte agno
uerant natũ. Neq; uero quis admiret̃: uel mihi crimini aſcribat: ꝙ dicer̃
auſim non uerã ſtellã extitiſſe fulgorem illũ quem magi in oriente uide
runt: & quaſi euangeliſtam arguere mendacii non ſim ueritus/arrogan
tiæ & impietatis me quiſq̃ accuſet. Multa enim enunciatiue euangeliſtæ B
ſcripſerunt: quæ.ſ.per alios dicta ſunt referendo. Enunciãtes inq̃ uerba
dicentiũ: nõ uerborum ſenſũ affirmãtes: ut illud eſt recitatũ a Ioãne. Sci
mus qa peccatores deus nõ audit. Verba ſũt hæc cæci nati: a dño illumĩa
ti: nõ euãgeliſtæ fixa ſententia. Veriſſimũ eſt ſic cæcum eẽ locutũ. An au

C tem ſenſus uerborum uerus ſit/quiſq; ſentiat ut libet. Ego credā domino Ieſu Chriſto dicenti/Non ueni uocare iuſtos ſed peccatores. Quem ſi interroges. Veniſti o bone Ieſu uocare quos deus, quos tua clementia dedignatur audire? Quid credimus illum reſpōſurū/niſi quia gaudiū eſt in cœlo ſup uno peccatore pœnitentiā agente? quod non eēt ſi gemitus pœnitentis nō audiretur in cœlo. Reſpondebit inſuper ſe uoce præconia in propheta edictū publicauiſſe. Quacūq; hora ingemuerit peccator omnium iniquitatum ſuarum non recordabor. Delebis ne ſapientiſſime & iuſtiſſime deus de tua memoria peccata illius quem penitus non audiſti? Aut abſolues peccatorem illius cauſa penitus īcognita? Nempe ſi penitentiā audis: nō niſi a penitēte audire potes: penitens eſt nemo niſi peccator. Audis igitur peccatores: & exaudis nō ſolū eorꝝ uocē/ſed cordis gemitū: qui cor cōtritū & humiliatū nunq̄ reſpuis. Sed ne quis dicat peccatorē pœnitentē deſinere eē peccatorem: & iccirco audiri quia eſt pœnitens.i.peccato iam carēs: Quæſo qūo punit deus peccata impœnitentiū/Si non audiat illos? Vox ſanguinis a Caym effuſi clamat corā illo: qui antea Adam quoq; audierat non pœnitentem ſed excuſantem defendentēq; peccatum ſuū: apud quem poſtea clamor Sodomorum & Gomorreorū multiplicatus eſt: & quis clamor niſi peccati inter eos nimis aggrauati? Si uero iterum cōtentioſe quis dicat peccatores audiri ad pœnam/non ad gratiam. Contra huiuſmodi facile eſt oſtendere Adæ peccatum excuſanti p̄ſtitam miſericordiam: & nuditatem eius tunica pellicea fuiſſe contectam. Caym quoq; grām fuiſſe aſſecutum: ne ab paſſim occurentibus necaretur/& Sodomitis ac Gomorreis deū uoluiſſe placari/Si modo inter illos decem ſcelere non cōtaminatos inuenire

D potuiſſent. Rediens nunc unde diſceſſi ut oſtendā in euangelio ne dum falſa ſed abſurda & blaſſema ab euangeliſtis eē conſcripta, & nihilominus ſcriptores a ueritate nō excidiſſe/ut deinde confirmē quod de fulgore a Magis uiſo dicere cæpi/alios ex euāgelio locos aſſummamus. Nōne ſcribit euangeliſta/In belzebub principe dæmoniorum eicit dæmonia? Dæmonium habes. Subuertit gentem nr̄am. Prohibet tributū dari Cæſari. Reus eſt mortis/& huiuſmodi multa: quæ ſi quis uera dicere præſumat: quæ chriſtianæ aures id ferent? Quis homo euāgelicus īponi euāgeliſtæ patiatur hæc ut uera illum ſcribere uoluiſſe? ſcripſit certe hæc: ſed ut falſa/ut impia/ut abſurda. Quæ tamen uerum eſt, filios perditiōis/erroris/& fraudis de domino Ieſu Chriſto fuiſſe mētitos. Exiſtimo nūc eſſe notiſſimum: multa ab euāgeliſtis eſſe ueriſſime ſcripta(quia ita ſcribunt ut geſta uel dicta ſunt) quæ tn̄ non ſunt iuſta uel uera. Quoniā p

impietatem

impietatem/& mentiēdi magiſtram inuidiā/ſunt ficta uel dicta. Itaqꝫ cū dicit euangeliſta ex magoꝝ perſona/Vidimus ſtellā eius in oriente:non affirmat:non cōprobat. Splendorē a magis uiſum ſtellā eſſe:ſed a magis ſtellam fuiſſe nominatū. Et dū idem euangeliſta dicit. Ecce ſtella quam uiderant magi in oriente antecedebat eos:ac deinceps: Videntes ſtellam Magi:gauiſi ſunt gaudio magno. Iuxta magorū appellationē rei uiſæ replicat nomen:ne ſi aliter quod uiſum in cœlo ſignū a magis fuerat nominaſſet:non idē ipſum quod prius illi uiderant ſcribere putaretur. Tenet adhuc cōſuetudo loquendi:ut ignitos in cœlo uapores ſtellarū noīe nūcupemus:dū dicimus ſtellas cadere/uel uolatu mutare per æthera ſedem. Dum itē dicimus illas flammis eē comatas/caudatas/uel quaſi ſanguine circūfuſas. Quæ omnia/luce clarius eſt/non in eſſe ueris ſtellis. Q̄ ñ oīum philoſophoꝝ ſnīa/ille penitus īuariabiles ſūt:& nullā nouā qualitatē/aut quantitatem recipe pñt. Dixerūt igitur magi ſe uidiſſe ſtellam:eo ſenſu quo hodie dicitur ſtellā apparere crinitam:& quo dr̄ cometas oēs eſſe ſtellas comas hñtes:cum tamen criniū illa atqꝫ comaꝝ lineamenta in aere ſint poſita/& procul a ſtellis. Non igitur fuit per ſtellæ alicuius influxum dñi ſaluatoris cauſata natiuitas. Non.n. ſufficit ſtella efficere ut uirgo cōcipiat:& in uirginitate permaneat:ut concæptum pariat fœtum:& uas unde egreditur penitus maneat circūcluſum. Nullus præterea effectus ſuā cām pōt excedere. Maius eſt deū fieri hoīem:q̄ omnes creaturæ ſimul præſtare ualeant. Quæ nanqꝫ creatura ſuo creatori legē imponet? Qui perficit terram in ſempiterno tpe:uocauitqꝫ eam & obediuit cum tremore. Cuius imperio ſtellæ dederūt lumen in cuſtodiis ſuis:& lætate ſunt:a quo quando uocatæ ſunt dixerunt adſumus:& luxerunt ei cum iocunditate qui fecit illas/qui eſt deus noſter:qui inter homines paulo ante homo natus eſt:qui hodie cœli inſolito fulgore monſtratur. Et certe non extimabitur alius ad deum. Nihil ergo creatum illi legem imponet:aut naſcendi in homine neceſſitatem adducet. Quare o mathematici deſinite de huius feſti uobis ſolēnitate blandiri:& auctoritatem eccleſiæ immo euangelii ſummi dei uſurpare ad comprobanda hominum inuenta uel potius figmēta nolite. Et(ut modeſte dicā) obſeruationem erubeſcite ueſtram diuino fauore fulcire. Non approbat eccleſia ſtellæ alicuius beneficio uel imperio ſiue in fluxu / natum uel agnitum eſſe ſaluatorem/hoc euangeliſta non confirmat. Nempe Saluator ſi naſceretur iubente uel agnoſceretur docente natura: ubi quæſo erit Dei gratia? ubi clementia? Propter nimiam charitatem ſuam qua dilexit nos deus:filium ſuum miſit in ſimilitudinem carnis

E

F

peccati. In cuius natiuitate apparuit benignitas & humanitas eius nos
ſaluare uolentis:non ſyderum in fluxu:neq; rerum naturæ ſerie compel
lente:ſed gratia:clementia:& charitate diſponente.

Stellas non efficere neq; oſtendere poſſe quæ aſtrologi putant.

Ed dices:ſi ſtella uel cœleſte corpus uiſum a magis domini Ie
s ſu Chriſti in carne natiuitatē operata non eſt:illam tamen ſi-
gnificare:& peritis aſtrologis potuit indicare.Neq; uero dicūt
mathematici ſtellas uel earum poſitiōes:uel motus inferiorum effectus
parere:ſed monſtrare.Sicut lapides a miliario uiæ ſpacium oſtendūt:nō
quidem efficiunt.Ante omnia multū aſtrologis detractū eſt:qui ubiq;
id Ariſtotelis deſeminare non ceſſant:neceſſe eſt mundum inferiorē ſu-
pioribus lationibus gubernari. Sed quomodo ſi nō efficiūt indicent ui
deamus.Aut id cōtingenter indicant:Sicut lapides a miliario quos dixi
ſti:aut neceſſario. Si contingenter:poſſunt igitur nō ſignificare:ſicut la
pides a Siccariis poni contingit/non ut uiā indicent:ſed ut ad deuia du
cant.Et de cōtingentibus aliterue ſe hr̄e potentibus nulla cū ſit ſcientia:
apparet tua hac confeſſione aſtrologiā nō eſſe ſcientiā/ſed fortuitā præ-
G dictionem. Si neceſſario hæc ſignificant/quæ erit quæſo neceſſitas? niſi
uel ſint cauſæ eorꝝ quæ indicāt/uel ipſa præmōſtrata ſtellarꝝ cōfiguratio
nibus dent cām.Fumus.n.calorē nō indicat/niſi quia de calore neceſſa-
rio naſcitur.Ignis calorē non ꝓdit:niſi quia neceſſario efficit illū.Cū aūt
tuæ ſtellarꝝ cōfigurationes ſua ſignificata lōge p̄cedāt/deſignatorꝝ ſuorꝝ
effectus eē non poterunt. Qñ cām nequeat effectus antecedere. Erunt
igitur ſtellarꝝ configurationes p̄ſignatorū cauſæ:aliter illa neceſſario īdi-
care non poterunt. Quod qa negaſti es certe redargutiōe digniſſimus.
H Sed hæc iā obmiſſa faciamus. Vis uidere hunc fulgorē a magis uiſum/
etiā ſi ſtella fuiſſet/indicē certū Chriſti natiuitatis minime fuiſſe. Qm̄
iam cōſtat eius cām eſſe nō potuiſſe/Effectū uero illā dicere eius natiui-
tatis eſt ſtultum.Multi erant in orbe terrarū aſtrologi naſcente Ieſu/Mul
ti item natiuitatē eius anteceſſerāt:qui huius ſtellæ rationem hr̄e debue
runt/Si artis meta illos nō fugit:præſertim in re tam ſeria. Et tñ uſq; ad
hanc diē inuentus eſt nemo:niſi fuerit propheta:qui de natiuitate dñi
ſaluatoris aliqd ſcripſerit.Et illi ipſi qui Chriſto naſcēte aſtrologiæ ope-
ram dabant:cur ſicut magi natum regē non agnoſcebāt? Vel agnitū cur
una cum magis non requirebant? Congregans Herodes omnes ſcribas
populi & ſeniores:& ab illis diligenter inquirens ubi Chriſtus naſcere-
tur:cur non congregauit aſtrologos? Certe diligenter dicit tempus ſtel
læ quæ magis apparuit: cur a peritis ſtellarum non perdiſcit quæſitum
puerum

puerum?quẽ ſtellæ ductu etiam poſt diſceſſum ab Herode magi inue-
nire potuerunt. Illi ipſi ſeniores iudeorum & ſcribæ/legis doctrinã pro-
feſſi: qui Bethleem natiuitatis locũ fore regi meſſiæ.i.hominũ ſaluatori
prædicere potuerunt/unde quæſo hoc dicunt? de cõſtellationibus an de
prophetis? Illi profecto dixerũt/in Bethleem Iudæ/Sic.n.ſcriptũ eſt per
prophetá: non per mathematicũ. Et tu Bethleẽ terra Iuda/nequaq̃ mini
ma es in principibus Iuda: Ex te.n.exiet dux q regat populũ meũ Iſrael.
Si Herodes ſe a magis uidens illuſum: iam per prophetiã locum natiui-
tatis nouerat: & magorum relatione tempus ſtellæ didicerat: facile erat
aſtrologo natum puerum demõſtrare: qñ huiuſce ſtudii (ne dicã artis)
profeſſores longe maiora promittere nõ uereantur: & dato certo (ut di-
cunt) themate: non ſolum natũ infantem: ſed locũ & momentum nati
uitatis corporaturá: corporis etiam notas & animi: ſe p̃ſagire confidant:
Si hæc ſtella: ſiue (quod uerius eſt) hic fulgor in æthere ſufficienter ſal-
uatorem natũ oñdere potuiſſet: Ex puris naturalibus ſtudiis: potuerunt
magi: potuerunt oẽs aſtrologi: & modo pñt neceſſaria cognoſcere ad ſa
lutem: potuerũt & poſſunt naturali diſciplina aliis indicare quod ſuo ſi
bi ſtudio uendicauerunt. Mentitus igitur erit ille qui dixit. Non ſumus
ſufficiẽtes aliqd cogitare ex nobis quaſi ex nobis: ſed ſufficientia nr̃a ex
deo eſt. Mẽtita eſt ueritas ipſa quæ dicit. Ego ſum uia ueritas & uita: Ne
mo uenit ad p̃rem niſi per me: Et nemo nouit filium niſi pr̃. Neq; p̃rem
quis nouit niſi filius: & cui uoluerit filius reuelare. Mentiũtur oẽs theo-
logi chriſtiani: qui uno ore cõfirmant non poſſe ſaluari hoĩes: niſi p ali-
quam doctrinã diuinitus inſpiratam. Si dicas hanc ſtellã regis tantũ na-
talia demonſtraſſe: ante oĩa uide quid agas: quod in aſtrologorũ fauorẽ
a principio ſumpſeras: perit totum: ſanctam.ſ.matrem eccleſiã compro-
bare myſterium incarnationis a ſtella fuiſſe mõſtratũ. Deinceps ſi tot re-
ges in Iudea nati fuerant: cur illorum quempiã adorare magi nunq̃ ue-
nerant? Adde quod dominus Ieſus Chriſtus id nõ fuit quod tu ſtellam
oſtendiſſe contendis. Regnum inquit ille meum non eſt de hoc mũdo:
Si de hoc mundo eſſet regnum meũ: miniſtri mei utiq; decertarẽt ne tra
derer iudeis. Vulpes foueas habent: & uolucres cœli nidos: filius aũt ho
minis non habet ubi caput reclinet. I nunc & dic regem iudeorum qua
les ſunt terreni reges: ſtellam hanc ſignificaſſe. Ego dicam filius homi
nis non uenit miniſtrari ſed miniſtrare: & animam ſuam dare pro mul
tis: non ut reges gentium faciunt multorum uitam pro ſalute propria:
immo pro ambitione atq; libidine exponere morti. Rex igitur quem
magi adorare conquirunt: pro primo eius aduentu: non eſt regni ali-

cuius temporaneus dñs. Neq; hunc magi tantũ ſtellæ bñficio: uel aſtrologica diſciplina conquirũt/ſed eo ipſo docẽte ſancto ſpũ: quo poſt adorationem ſunt moniti ne redirent ad Herodem. Cuius etiam reſponſio ideſt ſecreto oraculo in ſomnis accæpto: per aliam uiam reuerſi ſunt in regionem ſuam. Aſtrologiam igitur hic obmiſſam faciamus

Adorationi quæ præmittere oporteat.

e T quoniã iam abunde didicimus hanc nuncupatæ ſtellæ apparitionẽ aſtrologis nullũ pro ſua profeſſione tuenda præſtarẽ ſuffragiũ/Q ñ de illa in libris aſtrologiæ nihil penitus habetũ/ Q ñ ſtellarum motum minime ſecuta eſt, Q uando interdiu qđ ueræ ſtellæ nõ faciũt ſe perpetuo uiſibilẽ præbuit, Q ñ ſacramentum natiuitatis dei ſimul & hominis efficere uel indicare ꝓpria uirtute uel naturæ ordine etiã ſi ſtella fuiſſet/minime potuiſſet: Q uando regis ortũ more hoĩum regnãtis niſi mentita ſit/minime demõſtrauit. A magis aũt diuinitus inſpiratis diſcamus adorare dñm Ieſum Chriſtum. Scriptum ẽ in

K pſalmis. Audi filia & uide: & inclina aurem tuã: & obliuiſcere domũ tuam: & domum pr̃is tui. Et concupiſcet rex decorem tuũ/Q uia ipſe eſt dñs deus tuus/& adorabũt eum oẽs reges terræ, Omnes gẽtes ſeruiẽt ei. Sic Abraam exiſtẽti in aram præcepit dñs. Egredere de terra tua & de cognatione tua: & de domo pr̃is tui: & ueni in terrã quam monſtrauero tibi. Q uod cũ ille feciſſet: deum uidere: alloqui: adorareq; ꝓmeruit. Si mundi faſtus & delitias fuerimus aſpnati: patriã relinquemus: & populum nr̃um obliti bene erimus. Si parentũ/conſanguineorũ/& amicorũ blanditias nos in huius ſæculi deſideriis cõfirmãtes non audiuerimus/ patris noſtri domũ ſi bñ egrediemur: & nr̃am cognatiõem utiliter relinquemus. Si nr̃æ carnis fragilitatẽ nõ uerebimur, Si illi pluſq̃ oportet nõ indulgebimus: domũ noſtrã utiliter relinquemus: obliuioniq; mandabimus: audiemus ſana cõſilia/uidebimus exẽpla ſalutaria: inclinabimus per obedientiã aurem nr̃am bene monenti & dicẽti dño. Q ui amat patrem aut matrẽ pluſq̃ me nõ eſt me dignus. Q ui ergo uult uenire poſt me abneget ſemetipſum & tollat crucẽ ſuam & ſequatur me. Volẽtes autem hæc facere cœlum aſpicere debemus: non terrã. Q ñ & magi in ori-

L ente ſtellã uidere meruerũt. Huius rei gratia dñs Ieſus diſcipulos adorare dum docet/adorationi præpoſuit. Pater nr̃ qui es in cœlis: non in terra dixit: ut ubi patrem adorãdum inquirere & cõtẽplari deberemus oñderet. Depone rerum terrenaꝝ ſtudium. Auxiliũ de cœlo quære Iacta ſuper dño curam tuã: & ipſe te enutriet: & non dabit inæternũ fluctuationem iuſto. Audi illum ipm quem hodie Magi adorant: quẽ eorũ exem

plo adorare debemus.Nolite inquit eẽ ſolliciti corpori ur̃o dicentes q̃d
mãducabimus:aut quid bibemus/aut unde ueſtiemur/ſcit pr̃ ueſter q̃a
his oibus indigetis.Aſpicite uolatilia cœli q̃uo non ſerunt:neqꝫ nent:&
tñ pater ueſter cœleſtis paſcit illa. Hæc aũt omnia in prĩcipio itineris no
ſtri prompte faciamus.Dicit.n.euangeliſta. Ecce magi ab oriente uene-
runt Hieroſoiimã.Ecce promptitudinẽ notat. Hilarem.n.promptũqꝫ
datorem diligit deus.Audi quid eccleſiæ Laodiceæ dicat ille cui nomen
eſt amen.i.uerax teſtiſqꝫ fidelis. Vtinam frigidus aut calidus eẽs:ſed q̃a
tepidus es incipiam te euomere.

Natiuitatis Ieſu locum magna oratiõe fecit deus diſcere magos ab Herode & proceribus iudeorum.

m Agi ne tepiditatis in ſua adoratiõe argui poſſent/cũ natus eẽt
Ieſus in Bethleem Iudæ:ecce ſine mora/uenerunt Hieroſoli-
mam dicẽtes/Vbi eſt educationi traditus/qui natus eſt rex iu-
deorum.Vidimus.n.ſtellã eius in oriente:& uenimus adorare dñm.Ap
paret hic euidẽtiſſime Magos iſtos aſtrologiæ bñficio non didiciſſe locũ M
natiuitatis illius regis:quẽ adorare ſe ueniſſe profitentur.Iuiſſent.n.con
tinuato itinere in Bethleem:& ab aliis nõ queſiſſent:ubi nam ſe contine
tet rex adorãdus.Erat.n.facile ſcientibus artẽ quæ ſtellæ ratione indica-
re ſufficeret natũ regem:natiuitatis quoqꝫ locũ ſcire per artẽ:eius præſer-
tim indiciis beneficio:quæ talem ac tantũ natum regẽ oſtenderet:infan
tulum.s.adhuc pannis inuolutum:dignum adorari. Sed ſcio quid hic
uos moueat. Didicerant magi ſpũ ſancto docẽte interius per ſignum in
cœlo uiſum exterius:natum eſſe regem meſſiam. Cur natiuitatis locum N
idem ſpũs ſanctus magos nõ docuit?Cum æque facile ſpũs omni ſapien
tia plenus:immo omnis ſapiẽtiæ fons:magos utrunqꝫ docere potuerit.
Quãdoquidẽ facile eſt oĩa poſſe deo.Multum nimis eſt certe & forte te
merarium huius rei cauſam inq̃rere:uel inuenire poſſe cõfidere. Quã-
do ſupra primã cãm alia cauſa eſſe non põt:& ipſe ſpũs ſanctus(qui de-
us ẽ)cui uolũtas:clementia:ac liberalitas pecularius attributa dignoſcũ
tur omniũ quæ creaturaꝝ cã ſit ſũma:nulla niſi ꝓprio bñficẽtiæ ſtudio
illũ rõne ad agendũ impellente. Quare ſi dixero ſuã ꝓpter bonitatem
ſpũm ſanctum magis uoluiſſe notã facere ſaluatoris infantiã:ortus ue-
ro eiuſdẽ locum reticere uoluiſſe:ſatis dignam cãm immo digniſſimã &
certiſſimam aſſignare uiſus fuero.Vbi ſi quæres:cuius boni gratia id reti
cuerit. Reſpondebo uoluiſſe diuinã bonitatem per gentiles:& barbaros
uiros legis ſcientiã non hñtes:Herodis & iudeoꝝ(ſi uellent reſpicere)
duritiã cõmouere:Si nollent increpare & inexcuſabilẽ reddere cõtuma-

ciam. Elegit.n.in ſirma mundi deus: ut fortiſſima quæq; confundat: deprimat: ac contundat. Erigit indocta: ut doctrinam & ſapientiã mundi ſuperet & cõuincat. Infideles igitur & barbaros hoĩes monuit in ſpũ ut irent ad Herodem: natione quidẽ idumeũ: ſed educatione & longa conuerſatione iudeũ/legis iuſtitiam & pietatẽ agnoſcentem. Multo inſuper expimento atq; frequenti cõſuetudine Romanum: q.s. Romanoꝝ mores/diſciplinam/religionẽq; calleret: ut tantis excultũ diſciplinis/magorum pietas flecteret ad colẽdã infantiam ſaluatoris/Si uero flecti nollet excuſationẽ hr̃e nõ poſſet. Principes inſuper ſacerdotũ & ſeniores populi: qui legem ac ꝓphetas aſſidue uel diſcebant ipſi: uel aliis diſcẽtibus prædicabãt/per hos ipſos Magos nõne aptiſſime iuxta prophetas admonet ſpũs ſanctus: ad puerum Ieſum regẽq; meſſiã agnoſcendũ aſſurgere. Dum.n.magi dicũt. Vbi o Herodes o principes ſacerdotũ o ſeniores populi legis ſcientiam profeſſi. Vbi eſt (interrogamus uos) qui natus ẽ rex iudeorum? Stellã eius in oriẽte uidimus: & uenimus adorare dominũ. Quid quæſo facere dicereue uidentur: niſi quod Eſaias dudum uaticinatus fuerat.

Expoſitio lectionis ſurge illuminare &c. & eius concordia cum euangelio concludens reſponſionem ad quæſitum.

s Vrge illuminare Hieruſalẽ. Patet hic continens pro contento nominari. Qñ ciuitas ipſa inſenſata penitus & ĩmobilis: nec ſurgere nec mente illuminari ſufficiat. Quid eſt ergo dicere/ſurge illuminare Hieruſalẽ: niſi o rex Hieruſalẽ o Herodes qui in tuæ ambitioſæ libidinis grabato miſerrime uitã ducis/Surge per humilitatẽ o ſacerdotum/ſeniorũ/ſcribarumq; collegium o ciuium cœtus incolens Hieruſalem: in cæcitate lr̃æ: & tenebris auaritiæ iacens/illuminare fidei claritate: & ſpũs ſancti lumine uero. En uenit lumen tuũ: quod nos barbari Magi: moribus inculti: diuinæ legis ignari: uidimus per ſpũm: & de extrema orientis barbariæ: uenimus adorare dñm. Tu aũt o Herodes: tu pontificum ſacerdotũ/ſeniorum ac populi cœtus/in cuius terra natus eſt rex ſaluator tuus/iaces mutabilium rerũ in uolucro faſcinatus. Surge infœlix exẽplo noſtro. Ecce tenebræ ignorãtiæ: & inculte barbariæ/operient terram/Quod futuꝝ dixit Eſaias: iam adeſt: & ĩpletum eſt. Operiunt & operierũt terram nr̃am tenebræ quas diximus: & caligo ruditatis rubiginoſæ populos nr̃os penitus occupauit. Super te autem orietᷣ dñs. Quod dixit ꝓpheta uidetur futurũ (Quia ſuo tpe non erat impletũ) nunc qm̃ aduenit & præteriit/nos dicamus de præſenti atq; p̃terito oritᷣ & ortus eſt cœlorum conditor: terræ fabricator: redẽptor omniũ. Quã

igitur

igit̃ alacriter/q̃ ſolerter/q̃ ardẽter/tu Herodes/tu ſinagoga/quæ lumen legis obtines:& patriã ĩcolis ſaluatoris/ſurgere debes & illũ colere/Q ñ nos de tenebris & umbra mortis educti hoc facimus/Gloria eius in te uidebitur. Vtinam inter nos gloria tãtæ natiuitatis dignata ſe fuiſſet oñdere. Q uod dixit propheta uidebitur:nos magi dicimus iam uiſa eſt. Vidimus.n.ſtellã eius ĩ oriẽte:& uenimus cũ munerimus adorare dñm. Non ſic uidimus ut uideri deſierit/Leua in circuitu oculos tuos & uide grãm & gloriam ſaluatoris tui. Vide ciuitatem tuã eſſe repletam opulentiſſimo comitatu:omni magnificẽtia decorato. Oẽs iſti noſtri comites/congregati ſunt:ut regem natum adorent. Venerunt tibi excutere ſuperbiam o Herodes.Venerũt tibi o ſenatus pontificũ & ſacerdotum excutere ambitum & faſtum. Venerunt tibi o popule iudeorũ excutere auaritiam contumaciã & impietatem. Venerunt tibi:ad utilitatem tuã:ut ab illis iſta perdiſcas. Filii tui de longe uenient:immo uenerũt.Nos.n.per diſciplinã tibi filii eẽ ardentiſſime deſideramus:ut ea quæ ſurſum eſt Hieruſalem ſit mr̃ noſtra:nos hic tibi filios accipe terrena Hieruſalem.Surge expergiſcere rogamus & obſecramus tales uiros ne aſpneris adoptar̃. Et filiæ tuæ de latere ſurgẽt.De latere primi Adæ formata eſt Eua.Et de latere regis meſſiæ cũ fuerit exaltatus in cruce:filiæ tuæ oẽs eccleſiæ credentium populoꝝ:quæ de ſinagoga quaſi de mr̃e naſcũtur tunc ſurgẽt quãdo fluẽtibus aqua & ſanguine de latere quod lancea miles aperiet indicabitur redẽptionem humani generis eẽ completam. Tunc uidebis & afflues. Videt:affluit Hieruſalem magoꝝ aduentu:uidẽt nempe:quia cõuerſa ẽ ad eos interrogãdos & exhortãdos.Multitudo maris:hominũ in marittima extrema orientis ora degentium.Q uæ ſit hæc maris multitudo ꝓpheta declarat apte dicẽs:Fortitudo gẽtiũ uenerit tibi.Inũdatio camelorum opiet te:Dromedarii:Madian:& Effa.Regiones unde cameli uelociſſimi ꝓdire ſoliti ſunt.Opiet aũt nimia multitudine. Sicut multæ maris unde terram operire ſunt ſolitæ. Hoc eſt quod dixit propheta. Q uãdo conuerſa fuerit ad te multitudo maris:quod magi complent: dum oẽs de Sabba ueniunt aurum & thus deferentes pro munere nato regi:& laudem dño annunciantes. Dum illũ regem non temporaneũ: non terrenũ:ſed perpetuum:& cœleſtem ſuis muneribus ꝓteſtãtur. Me igitur tacente propheta Eſaias tuæ inquiſitioni copioſe reſpondet.Spiritum ſanctum qui magis indicauit in cunabula ſaluatoris:locum in quo erant:iccirco indicare noluiſſe:ut illi ab Herode:a põtificibus & ſcribis illum requirerent:& ſua requiſitione requiſitos cõmonerẽt:ut ſi uellẽt reſipiſcerent:Si nollent penitus inexcuſabiles remanerent.

O

De inconſulta Herodis & iudeorũ turbatione expoſitio euangelii.

n Vnc inſpiciamus Herodis inſaniam: põtificum ac ſeniorum
impiam cæcitatem. Qui qm̃ adorationẽ ſimulant: & magos
non imitantur/pœnam quæ illos ſeqtur attendamus. Audi-
ens aũt Herodes rex turbatus eſt: & oĩs Hieroſolima cũ illo. Cur quæſo
turbatur? Quia ad puerũ Ieſum adorandũ accedere non uult: quia nõ
uult de ſua ſuperbia dimoueri: non uult egredi pr̃iam ſuam: faſtũ & mũ
di gloriam inanem nititur retinere: non uult egredi domum patris ſui:
ſatellitum cateruas/ & gnatonum adulationes amplectitur. Domũ inſu-
per ſuam exire recuſat. Suæ carnis illecebris carere nõ uult. Ideo turbat᷑/
quia regem natum formidat: qui his oĩbus illũ ſpoliet. Oĩs quoq; Hie-
roſolima: quæ hæc eadem ſectabatur: cum illo turbata eſt. Vide quid fa-
ciat amor inſanus. Congregans oẽs principes ſacerdotum & ſcribas po-
puli ſciſcitabatur ab eis ubi Chriſtus naſceretur. Quis Chriſtus o Hero
des? Nullũ alium Chriſtũ ſacerdotes & ſcribæ quos conuocas tibi indi-
care ſufficiunt/niſi regem meſſiam. Quia ſolum hunc ſacræ lr̃æ omnes
uenturum cõcinunt: quibus ſi credis: cur illum nõ adoras infœlix? Ne-
P ſcis ꝙ meſſiæ reſiſti non poſſe ſacræ litteræ prædicant? Neſcis ꝙ dicit Eſa
ias. Egredietur uirga de radice Ieſſe: & flos de radice eius aſcendet: & re-
quieſcet ſuper eũ ſpũs domini: ſpũs ſapientiæ & intellectus. Eum fallere
non poteris/ſpũs conſilii & fortitudinis: illum ſupplantare nõ ualebis.
Spũs ſcientiæ & pietatis: totus erit bonus/pius/beneficus: non eſt cur illi
inuideas. non eripit mortalia qui regna dat cœleſtia? non tibi nocitu-
rus eſt: niſi tua ꝑfidia iuſtitiam ſuã reddere retributionem iuxta tuã coe
gerit iniquitatem. Replebit eũ ſpũs timoris domini? nihil per uim aut
uiolentiã faciet. non ſecundũ uiſum oculorum iudicabit. Fruſtra igitur
uenerabundam & lætã prætendis faciem: dum clam uocas magos & tẽ-
pus ſtellæ quæ apparuit eis diligenter inquiris: neq; ſecundũ auditũ au-
rium arguet: fruſtra igitur fallacia uerba componis: fruſtra dicis. Ite in-
terrogate diligenter de puero: ut & ego ueniens adorem eum. Audi qd
idem Eſaias dicat. Spiritu labiorꝝ ſuorũ interficiet impium. Depone ini
quitatem o Herodes. Quia iuſtitia erit cingulum lumborꝝ eius. Retri-
buet abundanter unicuiq; ſecundũ oꝑa ſua. Deponite iudei duritiã infi
Q delitatis/Quia & fides cintoriũ renũ eius eſt. Si ſacerdotibus & ſcribis
a ꝗbus ſciſcitaris: ubi Chriſtus ſcit naſciturus credere uis o Herodes/cre-
de prophetis per quos ſcribæ & pontifices eius natiuitatem quem Magi
quærunt prædicere pñt. Si prophetis credere non uis: & fraudibus tuis
tantas meſſiæ dotes/quãtas Eſaias rettulit putas extinguere poſſe: cur il-
los interrogas?

los interrogas? Sed ignorans eſt omnis malus: & cum malitia fuerit cumulatus obcæcatur ab illa. Furor qui tibi de uano timore domiatur impedit animum infœlicē. Ne uerum cernere poſſis: facit affectio imoderata. Quod eni miſeri cupiunt facile credunt. Quando plus per affectionē q̄ per rationem iudicant homines: præcipue uero mente turbati.

De Herodis ſibiq; ſimilium perfidia & pœna.

q Via igitur Magos audiens Herodes turbatus eſt: Sanum nequit inuenire conſilium: & iccirco pditiſſimū amplectitur: qđ proculdubio fœlicem exitū habere nō poteſt. More nanq; pecudis pronus in terram: non cœli fulgorem inſolitū: ſed regni terreni faſtum mente cōplectitur: & pro ſtudio adoratiōis quod ſuſcipere debuiſſet: adorando infanti inſidias parat. Fugiamus frēs Herodis inſaniam. Ne ſperemus deū uultu uel uoce a nobis decipi poſſe: ſcrutator eſt cordium: non uerba: non ſigna conficta conſiderat: ſed animū. Quot hodie inter chriſtianos herodes inueniuntur? Quot dicunt dn̄e dn̄e: nequaq̄ habentes heræditatē in domino? Quot ſimulate dicunt. Ite interrogate diligēter de puero: ut & ego ueniens adorem eū? Quot intrāt eccleſiam orationis tempore (& ut dicunt oraturi) propoſito aūt & re uera puritatem puellaꝝ & matronarū pudicitiā: in quibus (ſi caſtæ ſunt) Chriſtus inhabitat: expugnaturi: cōtaminaturi: & uerſuri? Quot in eccleſia fœminæ impudicis oculis adoleſcentū imo uirorum animas uenantur? Quot canonicis horis mares & fœminæ interſunt: ut bonæ fidei ac deuotionis prætextu cōmodius decipere poſſint? Quot ſub religioſa ueſte uentrē farcire: & his quæ ſub uentre ſunt indulgere ſtudent? Hi omnes peius faciunt q̄ Herodes. Ille ſemel adorare uelle finxit: ut perderet: neq; præualuit. Iſti non ſemel perdere cōtenti: quotiens ſe obtulerit occaſio dicam dolore ſtimulatus quod profeſſioni meæ: quod huic loco non cōuenit: Chriſtum lenonē non nulli eorum ſibi facere ſtudēt. Alii uſurarū proſonetam: alii obſomnioꝝ farctorē: alii proditionum & ſanguinis ac cædis auctorem hr̄e ſtudent. O peſſimi herodes: nō ſic impii: non ſic. Deſinite agere peruerſe: diſcite benefacere: & pie adorare cū Magis. Herodes quia uultu fictam prætulit pietatis ſpēm: quia ſtudiū adorandi mentitus eſt: per adorationis ſpēm ſaluatori ſuo tetendit inſidias (licet fruſtra) Mariāmæ uxorem innocentiſſimā: pulcherrimā: nobiliſſimam: & (quod rarum eſt) caſtiſſimam. Zelotypia obcæcatus occidit: cuius poſtea deſiderio diu contabuit: & ſemiamēs duos ex Mariāmæ ſuſceptos filios iam adultos. Iā maritos Alexandrum. s. & Antigonum trucidauit. Tertium quem ex priori uxore genuerat Antipatrū nomine in ſe

S

T

patrem armatũ uidit:& corã Cæſare de parato ueneno in ſe indulgentiſ-
ſimum prēm(q illius gr̃a duos longe meliores liberos occidiſſet)accuſa
uit.Hũc eundē Antipatrũ deinde arctiſſimo cuſtoditum carcere cõiecit
in uincula.Neq; multo poſt ſæuiſſimis morbis cæpit laborare. Ignis qp
pe lentus interius conflagrabat:& quo minus apparebat exterius:intus
acrius ſæuiebat. Auiditas inexplebilis ſemp erat cibi:neq; tñ ſacietas iple
bat ingluuiē rabidis faucibus excitatã.Inteſtina ulceribus tabida putre-
ſcebant:doloribus quoq; ſæuiſſimis colli cruciabat̃ aſſidue:humor liui-
dus ac luridus pedes tumidos oberrabat. Similis illi quoq; circa pubem
erat afflictio:ſed & pudēda ipſa putredine corrupta ſcatebãt uermibus.
Spũs quoq; & anhelitus refractione creberrima cõtortus uexabatur.Vñ
per ſingula pene mēbra cõtractus/oēm tollerantiam ſupare potuiſſet:ni
ſi dei iuſtitia quod etiã fama uulgabat illũ tales pro ſua perfidia pœnas
inter hoīes dare iuſſiſſet. Q ua urgente his tandē morbis exhauſtus/pri
mogenitũ Antipatrum quē tenebat in uinculis iugulari mandauit:quē
cũ ſanguine fuſo egiſſe aīam audiuiſſet infœlix & miſerrimus inter tot
T ſuorũ funera:quæ ipſe ſibi parauerat extinctus eſt. Principes ſacerdotũ/
ſeniores populi/ſcribæ/reliquiq; iudei cũ Herode ſentientes deum ficte
adorant:legis iuſtitiam/& ſanctimoniã templi uenalem hñt:ſuarũq; li-
bidinũ miniſtrã faciunt:ſacrificioꝝ cerimonias pro eoꝝ auaritia ad quæ
ſtum inuerſas ſibi auferri formidant:& iccirco ad captandã mortis occa
ſionem dño Ieſu Chriſto ſimulantes pietatē dicunt. Q uouſq; aīas no-
ſtras tollis? Si tu es chriſtus dic nobis palã. Princeps uero ſacerdotũ ficte
interrogat:& quærit ſub iuramento dicens.Adiuro te per deum uiuum:
ut dicas nobis ſi tu es Chriſtus filius dei .Propter quæ extremas ſibi & ſu
is calamitates cõquiſierunt. Hieruſalem nanq; fũditus a Romanis euer
ſa cãtatur in triuiis:In cuius obſidione poſt oēs abhominabiles cibos ab
V obſeſſis auidiſſime cõquiſitos & ſumptos. Mater inuenta eſt quæ lactã-
tem filium ꝓpriis manibus occidit:ueruq; ꝑforatum adhuc crudũ aſſa/
uit uertens ipſa ueru/coctũ poſtea lacerauit manibus:& membris diſſe-
ctum dentibus ipſa contriuit. Nephando poſt hæc paſtu ſaciata(qđ ad
futuram exuriē depellēdã ſibi ſeruauerat) reliquũ aſſi filioli p̃donibus
uidelicet cõciuibus prodere coacta eſt:qui in odore infœlicis & horridæ
aſſationis domũ irruperãt ut raperent cibum:quē per olfatum credide-
rant ſe eſſe uenatos. Hoc deteſtabiliſſimo edulio illis appoſito:horrore
ac ſtupore conterritis/infœlix fœmina & efferata mater dixit.Hic uere ē
meus filius:hoc uere meũ facinus eſt:comedite quod reliquum eſt:qm̃
mihi per uos ſeruare nõ poſſum:quod uidere nõ amplius poteſtis dila-

niato corpe

niato corpore ego comedi. Ne ſitis fœmĩa molliores: aut mr̃e misericor diores: qui diuina oĩa & humana intrepidi uiolare potuiſtis: cum filioli mei reliquias abſumpſeritis: in malorũ remedium & me aſſate. Horret animus dicere quot in ea obſidiõe a ſuis cadauera hoĩum ſunt comeſta præfamis inedia: & rabie nullis antea ſæculis audita. Quot a Romanis uiui euiſcerati ſunt: ut de inteſtinis eoꝝ aurum quod integrum uoraue rãt: quaſi de terræ uiſceribus effoderẽt. Si Ioſippo ſiue Ioſepho hebreo: X
& eius belli ab initio de hebreoꝝ ducibus uni/poſt uero expugnatã om nem Galileã: cui ille præfuerat eiuſdem belli ſcriptori/fidẽ non abroga mus/cõſtat plane decies centena milia iudeoꝝ toto obſidionis tempore occiſa fuiſſe/Conſtat capta nonaginta ſeptẽ milia: uenditos partim: partim a feris pro ſpectaculo laniatos: partim ad inuicem quaſi hoſtes iuſto bello inter ludos feſtos trucidatos. Sunt uero hæc oĩa lõge minora ea ca lamitate quæ Eleazarũ ac ſuos occupauit. Qui meſſadam montanum Y
oppidũ in iudea/natura & arte oĩum quæ leguntur: ac rerum copia mu nitiſſimũ occupauerant liberis ac coniugibus loci fiducia eo conuectis. Hi nanq; poſt Titi triumphum de ſubacta iudea & Hieruſalẽ penitus extirpata a Flauio Siluio Romano duce obſeſſi/& primis mœnibus ma chinarum uiolẽtia undecunq; diſiectis/Alia mox mœnia trabibus & cõ geſta terra prioribus quæ lapidea fuerant munitiora & tutiora erexerũt. Neq;.n. machinis impelli poterant: terra & leui intermixta materia ictũ non recipiente. Vñ tormẽta ipſa conſtipare & ſolidare cogebantur quæ conuellere debuiſſent. Propter quæ Siluius ſecunda mœnia igne aggreſ ſus eſt: qui flante Borea in Romanos inuectus machinas oẽs & eorũ mu nimenta deuoraſſet/niſi quod deo iubente cõquieuit boreas/Auſter inſæuiit: & flammam oẽm in mœnia cõuoluens ea radicitus cõcremauit. Nihil iam ſuperat: niſi igne conquieſcere: & Romanis armis ad obſeſſos aditũ præſtare. Qui antea muro longe exterius a Siluio circumcluſi: & nunc armatis militibus per girũ ſepti: nulla in fuga ſpem poterãt conſtituere. Tum o rem infœliciſſimã/& Saguntina clade longe ſupiorem. Ca lamitate uero Hieruſalẽ multo uincẽtem/Eleazarus obſeſſoꝝ princeps infauſta & furioſa orone miſeros in liberos & uxores prius: ac deinceps in ſeipſos armauit ad necẽ. Ita chariſſima pignora cõiuges ac filios cũ lachrimis oſculãti lachrimãtia/& ipſa ſe gladio ſubmittẽtia ferro impetũt: iugulant: ſternunt. Tum cruẽti amãtiſſimoꝝ ſanguine/decem ex ſeipis: qui certe ingens numerus erant (neq;.n. tãto exercitui pauci durare potuiſſent) eligunt: a quibus oẽs more pecudũ iugulentur. Dehinc electores ſinguli/quẽ ex ſuis magis amauerant adhuc ſpirantẽ & incondito ac

incerto moribundorũ motu palpitantem amplectuntur: deoſculãtur in eorum quos necauerãt ſanguine proſtrati & conuoluti. Electi uero per eorum guttura gladios mergunt: Natabant prius in ſuo ſanguine mr̃es & filii: nunc mariti: uxores: patres liberos quos occiderant: ſuo ipſi ſanguine lauant. Decem tandẽ carnifices per nouenarii ſortem ſeſe confodiunt alter alterius pro munere gladium excipientes/ donec ex tanto numero unus tantũ ſe ſuperſtitem uidit. Hic perluſtrãs oĩa: & ſuo miniſterio ne quis indigeret diligenter inquirens: cum oẽs uideret infœlicẽ animam exalaſſe: bñ ſe habet inquit. Quod uidere me licuit: mihi parum eſt: quod reſtat: en impleo: gladiũq; in propria uiſcera mergit & cadit: ne tãtæ infœlicitatis ſolẽ uideat. Compit hæc Siluius ex muliere grãdæua: quæ ſe cum alia adhuc uiridi: & quinq; infantibus de media nece ſubripuit: cuniculi beneficio occultata: unde cuncta ex ordine uiderat & audierat. Iuſtus eſt deus ut fuit ab initio. Herodes & iudei quanta narrauimus mala expti: mortalẽ adhuc dñm Ieſum chriſtũ odio habuerũt atq; ludibrio. Quid illis futurũ exiſtimamus: qui nunc per ea quæ diximus dñm Ieſum Xp̃m negligunt: & infamant glorioſum & regnantẽ in cœlis: moxq; futurũ uniuerſorum iudicẽ pſecuntur? & turpiſſimarum eaꝝ rerũ miniſtrũ nõ uerẽtur efficere: quibus infimæ ſortis hoĩes teſtes adhibere puderet. Fugiamus tam perditos mores: & dum tempus habemus operemur bonũ. Cũ magis chriſtũ puerũ caſte & pure adorare ſtudeamus.

De nimia Herodis ſuperbia & ſtulta aſtutia rñdendo Magis.

m Agi nanq; cũ audiſſent regem abierũt. Quid ita? Qm̃ cum ſancto ſanctus eris: & cum puerſo peruerteris. Agnouerũt prudentes illi uiri tunc ſi nõ integrã Herodis impietatẽ: quã poſtea in ſomnis per monitum didicerũt: Saltẽ nimiam illius ſupbiam nõ ferendã. Diſtabat Bethlem ab Hieruſalẽ (Hieronymo teſte) qui bethelematicus incola & monachus deceſſit e uita: qui corpus ſuũ in præſepis introitu: quo in loco a magis adorata eſt ſaluatoris infantia: uiuens iſtituit ſepeliri: diſtabat inq̃ ſex paſſuũ milia. Tam breue ſpacium noluiſſe Herodẽ peragrare cũ magis: ad talem præſertim ad tantũ regem cognoſcendũ: non erat inditiũ adorare uolentis. Magis erat conſentaneũ Herodem in ſuo regno magnos illos uiros euſq; perducere: hoſpitio illic excipere: regem quæſitũ oĩum primum adorare: alios deinceps ad adorãdum inuitare: & tanti regis inter incunabula ſibi grãm conciliare q̃ dicere. Ite & interrogate diligẽter de puero. Si illum o Herodes adorare uolebas: cur non dicis regem? cur quaſi per contemptum puerũ nominas quem adorare uelle mẽtiris? Si magos fallere uolebas: debebas ueneranter puerum

ter puerum nominare: & quem illi regem dixerant/regio nomine dignum affirmare: non dicere puerum. Putas cum mentecaptis tibi eſſe ſermonem? Illi ſingula tua ponderant uerba. Cur non dicis ueniam uobiſcum in Bethleem: ſed ite dicis? Nimis ſuperbum eſt: regem nouum/& alienigenam regem/de gente quibus imperas inuiſa: & de patre ſubditis odioſo qui etiam fratrem Regis trucidauerint tribus ſimul magnis uiris magno comitatu adornatis: qui te colunt: qui te in tua regia uiſunt: qui tuam fidem ſequi uenerunt/dicere/Ite. Saltem tuo regno dignis comitibus honeſtaſes. Cur dicis/interrogate/quaſi ad te nihil attineat. In tua ditione regem adorandum qui modo natus eſt inquirere ipſe debuiſſes. Nimiam certe ſecordiam præſe ferunt hæc tua ad magos uerba. Si illos uis interrogare diligenter: eſto tu imprimis diligens inquiſitor. Quoniam mentes hominum facta magis q̃ uerba mouere ſolent. Vt & ego ueniens adorem eum/non bene reddis cauſam: non bene coeunt/ut adorem & puerum dicere/ut adorem & ite dicere. Dauit cuius regiam tenes & regnum/non ſic dicit. Tu dicis/Ite/ille dicit. Venite adoremus & procidamus ante deum: ploremus coram domino qui fecit nos: Quia ipſe eſt dominus deus noſter: nos autem populus eius: & oues paſcuæ eius. Si tu ita dixiſſes Magi non abiiſſent. Veniſſent tecum. Sed quia cognouerunt ſuperbiam & fraudulentiam tuam/ſuperbum & ſubdolum regem feſtinauerũt relinquere/ideoq; abierunt.

De imitandis Magis egreſſis patriam & abeũtibus ab Herode ut adorent ſaluatorem natum.

c T ecce ſtella quam uiderant Magi in oriẽte antecedebat eos: uſq; dum ueniens: ſtaret ſupra ubi erat puer. Quãdo magi ab oriente recedunt & in domo confiſi propria derelinquunt/quando obliuiſcuntur domum ſuam: & domum patris ſui/cœleſte indicium ætherieiq; fulgoris ductum ad dominum Ieſum Chriſtum adorandum habere merentur. Quando Hieroſolimam intrant: quando Herodem conſulunt: quando deum per homines quærunt/ſtellam non uident. Vbi uero non ſperant auxilium ab homine: ubi ab impio Rege diſcedunt: ubi humanæ ſapientiæ conſilia deſerunt: & in domino deo quem adorare proponunt ſuum deuote iactant cogitatum: diuina iterum illis claritas aſſiſtit: & ducem de cœlo iterum promerentur. Quid ſibi uolunt hæc chariſſimi fratres? Illud profecto quod dixit dominus in euangelio. Nemo mittat A

manum ad aratrum & aſpiciat retro/ut ſit idoneus regno dei promeren do. Si ad aratrum miſimus aliquando manum: ut in agro magni patriſfamilias boni aliquid ſeminis ſeminaremus. Si carnales affectus/& priſtinam mundi conſuetudinem abiecimus: ut deum pura & libera mente adoraremus: & illi ſoli ſolertiſſime ſeruiremus/ne deficiamus in medio itineris/ad finem uſq; uitæ perſeueremus. Quoniam non qui incœperit tantum: ſed qui perſeuerauerit uſq; in finem hic ſaluus erit. Perſeuerantia nobis opus eſt: ut noſtræ adorationis ſtudium ſalutare reddatur. Quod ſi aliquando humana fragilitate nos exorbitare & retro aſpiciendo priſtinis deſideriis rerum fortuitarum diſtineri contingat/diſcamus a Magis. Abierunt illi ab Herode impio rege: abeamus & nos a uanitate/ab impietate ad quam aſpeximus & diuertamus. Egreſſi ſunt Magi Hieroſolimam ciuitatem tunc peccatis plenam. Egrediamur & nos omnia ſtudia uanitatum. Proculdubio ſtella quæ illos anteceſſit uſq; ad locum ubi erat puer/ſancti.s.ſpiritus cœleſte auxilium nobis iterum aderit/antecedet nos: atq; ad ſaluatorem noſtrum uſq; perducet.

De lumine fidei & ſpiritus hilaritate modoq; & loco ueræ adorationis.

u Sq; dum ueniens ſtaret ſupra ubi erat puer. Plura hic latent ſacramenta q̄ ego narrare uel cognoſcere queam. Ad ſanctæ eccleſiæ penetralia niſi cœleſtis luminis beneficio Chriſtianæ

B fidei ſplendore radiantis non intratur. Hæc ueriſſime illud eſt lumen quod firmatur ſupra locum ubi puer Ieſus manet cum Virgine matre. Hunc luminis ſplendorem æternum attende: Si puerum Ieſum cum Maria matre eius inuenire deſideras. Attende uero libenter & mente iocunda. Quando Magi uidentes ſtellam gauiſi ſunt gaudio ma-

C gno ualde. Eſte nunc procul hypocritæ triſtes/exterminantes facies ueſtras ut appareatis hominibus ieiunantes. Magi ualde magno perfuſi gaudio: dum Spiritus ſancti gratiam recognoſcunt: alacres domum ingrediuntur/quam puer Ieſus cū Maria matre ſemper Virgine inhabitat. Quid ſuſpiratis? Quid mœroris lachrimas fingitis? Quid pallorē & ſqualorē hypochritæ horridi prætēditis? Si cœli lumen uobis affulſit: gaudete cum magis gaudio magno ualde. Audite Paulum. Gaudete in dño ſemper/iterum dico gaudete: ſed non ſtolide: nō petulanter: qn immo modeſte ſemp. Modeſtia ueſtra inquit idē Paulus nota ſit oibus hominibus.

hominibus. Ibant profecto Apoſtoli gaudentes a conſpectu concilii. Quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu cõtumeliam pati. Publice gaudebãt: quia publica erat cauſa lætitiæ. Sic intrare oportet domum ideſt eccleſiam dei. Extra illam enim & ſine gaudio ſpiritus ſancti: puer adorandus inueniri non poteſt. Stella quam uiderant magi ſtabat ſupra ubi erat puer. Inde non diſcedit gratia ſpiritus ſancti: ubi manet puer Ieſus. Vt ergo adoremus intremus eccleſiam: non tantum hanc manufactam: quæ tamẽ domus dei eſt: ſed profeſſionem ueritatis quæ fit in fide catholica. Cuius rei gratia dicit euangeliſta. Intrantes domũ inuenerũt puerum. In medio eccleſiæ laudabo te/dicit propheta: quod alibi exponens in concilio iuſtorum & congregatione ſe domino confiteri uelle conteſtatus eſt. Intima igitur noſtræ conſcientiæ ingredientes/clauſo hoſtio domus noſtræ intentionis ſecreto conueniamus dominum Ieſum Chriſtum: non ſicut hypocritæ faciũt in angulis platearum longas orationes orantes. Magi intrant domum Ieſu: priuſq̃ adorent. Quare per ea quæ diximus: illos imitari toto pectore ſtudeamus.

De præſidio ſanctorum in adoratione quærendo.

C Vm Maria matre eius/inuenerunt puerum. Quid quæſo ſibi uult hoc? Magna certe ratione appoſitum eſt. A rege aliqd petituri/ultra captatam loci & temporis opportunitatem/amicos regis ſuis poſtulatis adhibere nituntur. Qui habent coram iudice cauſas/procuratores & aduocatos (quos uno nomine patronos dicere poſſumus) fidos imprimis & iudicibus gratos conducunt. Volentes igitur adorare dominum deum: & ab eo gratiam petere quaſi a Rege: quaſi a iudice miſericordiam impetrare: aut compenſam damni uel iniuriæ poſtulare: cur nobis ipſis fidere præſumamus/nulla certe eſt ratio. Adhibenda ſunt potentum ſuffragia: interceſſiones amicorum: patronorum quoq; præſidia interponenda ſunt. Quem apud regem regũ/ & iudicem omnium uiuorum & mortuorum/uitæ ac necis cauſam habentes: illi magis amicum poſſumus interponere/quem patronum accuratiorem & fideliorem adhibere/q̃ Sanctam Mariam uirginem matrem eius? Quam quia illum lactauit & aluit: pro nobis intercedentẽ certiſſime exaudiet. Dixit Salomon mr̃i ſuæ Berſabeæ. Pete mr̃ mea qd' uis: neq; n. fas eſt ut auertam faciẽ meã ab ea quæ me genuit. Quid putamus aliud dicer̃ dñm Ieſũ xp̃m? q lõge ſapiẽtior & iuſtior ẽ Salomõe: D

qui matrem longe ſincerius ueneratur & amat. Mater Salomonis illum genuit: obſtetrices abſtulerunt: nutrices lactauerunt: baiulæ diſtinuerunt & cuſtodierunt: pedagogi & præceptores inſtituerunt/Maria filio ſuo matris/obſtetricis/nutricis/baiulæ & educatoris beneficia præſtitit & obſequia. Itaqꝫ adorare uolentes filium eius: apud illum hanc inueniamus: & conueniamus. Q uando magi anteq̄ adorarent ingredientes domum/inuenerunt puerum cum Maria matre eius: & illa præſente adorauerunt eum.

De præmittendis adorationi ſummatim ex euangelii & prophetiæ declaratione collectis.

h Aec igitur in ſumma ſunt quæ adorationem præcedere oportet/Surgere a ſtudio fortuitarum rerum: & a mundana uanitate diſcedere. Docet nos hoc ſancta mater eccleſia per prophetam inter miſſarum ſolemnia dicens. Surge. Et per euangeliſtam magorum exempla proponens: qui ſuas prouincias egreſſi ueniunt Hieroſolimam dicentes. Vbi eſt qui natus eſt rex iudeorum? Mentem ad cœlum attollere/Cuius rei gratia dicit eccleſia per prophetā/Illuminare/& per euangelium magos monſtrat illuminatos/qui dicunt. Vidimus ſtellam eius in oriente. Q uod ſi a cœleſtibus meditationibus per fragilitatem excidimus: iterum terrena ſollicitudine diſtracti/ne perſiſtamus: ſed abeamus: & recedamus illinc. Niſi hoc fecerimus: quod nos maneat: nō a me ſed a matre noſtra eccleſia hodierna lectione de Eſaia ſumpta perdiſcite. Ecce tenebræ operient terram: animam tuam/quæ terra eſt bene colenda: atqꝫ purganda/ut bonum fructum & centeſimum afferat. Et caligo populos. Cogitatuum/ſermonum/operumqꝫ multitudinem/quæ noſtræ terræ populi ſunt/caligo erroris & confuſionis operiet: neqꝫ lumen cœli ultra uidere licebit. Expertum hoc hodie monſtratur in Magis: qui ad Herodem ac pontifices conuerſi: pro pietate dolos inuenerunt. Vbi uero eos deſerunt ſtella quam uiderant in oriente antecedebat eos. Q uid eſt hic fratres aliud agnoſcendum: niſi qa cum ſancto ſanctus eris: & cum peruerſo peruerteris? Magi cum Herode nutant: nihil certi inueniunt: & qui ab Herode conſilium quærunt conſilii & auxilii ab eo requirunt in fraudem. Vbi illum deſerunt/ſtellam uident: quæ eos ducit ad locum ubi erat puer: quem adorare debebant. Ne uero iterum labamur in tenebris intremus fidei catholicæ

E ſepta: ingrediamur noſtræ mentis intima penetralia: noſtram uitam examinantes. De nobis ipſis non uulgo: non aſſentatoribus: non

affectibus/

affectibus:ſed rationi & lumini fidei(quod in eccleſia accæpimus)aqe-ſcamus.Ita facto opus eſſe docet prophetia quã inter miſſarũ ſolemnia audiuimus. Super te autem orietur dominus:& gloria eius in te uidebitur. Si effugaueris a tua terra tenebras:& caliginem repuleris a populis tuis/orietur dominus ſuper te/orietur autem in eccleſia. Intra ergo illam:& dominus ſuper te orietur:gloria quoq; eius in te uidebit᷑.Si mẽtis tuæ ſecretũ cum ueritatis lumine ingreſſus fueris:hoc uidebis/& non aliter.Vnde & Magi intrantes domum:inuenerunt puerum cum Maria matre eius. Cum per hæc omnia ad puerum regem regum perueneri-mus/nequaq̃ nobis ipſis fidere debemus. Patroni adhibendi ſunt:ut quod noſtris meritis non ualemus/eorum interceſſionibus conſequamur. Quando enim conuerſa fuerit a te ideſt in tuum fauorem:multitudo maris ideſt magnum auxilium ſanctæ Mariæ:quæ maris eſt portus & ſtella/Et fortitudo gentium uenerit tibi ideſt ſanctorum ſuffragium: tunc uidebis & afflues:mirabitur cor tuum cogitans magnitudinẽ eius: qui ſe tibi exhibet adorandum/Et dilatabitur multa lætitia/eius clemẽtiam & profuſam beneficentiam cogitando. Multitudo maris quid eſt aliud Maria infinita multitudine gratiarum pelagus? fortitudo gentium:quid quæſo ſibi uult: niſi fortiſſima ſanctorum ſuffragia: quibus adhibitis adorare debemus: quando & Magi non ſolum puerum adorandum conueniũt:ſed cum Maria matre eius inuenerunt. Inuenimus quæſita. Quia ergo ſic quæſierunt intrantes domum/Inuenerũt puerum cum Maria matre eius. Hæc uero omnia lætanter faciamus:quia dicit propheta dilatabitur cor tuum: & docet euangeliſta Magos domum adorationis intrantes: gaudio magno ualde fuiſſe gauiſos. Itaq; ſi de peccatorum noſtrorum grabato ſurrexerimus: ſi a mala conſuetudine noſtræ prioris uitæ receſſerimus: ſi pacis & ueritatis uiam ingreſſi Hieruſalem ſupernam adire ſtuduerimus: ſi oculos ad cœlum diuinæ gratiæ fulgorem attendentes leuauerimus: ſi per humanam fragilitatem relapſi maturæ reſipiuerimus: ſi domum adorationis eccleſiæ inſtituta & monita: noſtriq; cordis intima penetralia ingreſſi fuerimus: ſi exultantes & iubilantes cum lachrimis lætæ compunctionis perſeuerabimus: ſi nobis ſuffragia ſanctorum conquiſiuerimus:& imprimis ſanctam Virginem patronam inſtituerimus: omnibus adorationem præcedere debentibus oportune communiti Magorum apparatum ad adorandum bene erimus imitati. Supererit opus ipſum adorationis implere: quod ab eiſdẽ Magis hoc ſecundo noſtræ orationis articulo/qualiter fieri debeat/nunc diſcite.

De magorum proſtratione dum adorant.

Rocidentes adorauerunt eum. Adoratio magis corde q̃ uoce
p peragitur : cor autem geſtu corporis declaratur. Opus eſt igi-
tur adorando procidere: procul cadere. Non enim audere de-
bemus adoratum accedere propius ſcilicet uirtuti noſtræ aut meritis cō-
fidere: ſed omnem ſpem in adorati clementia cōſtituere debemus. Moy
ſes ubi in rubo deum eſſe cognouit/ad illud oculos leuare ueritus eſt.
Et ſtans a longe publicanus non audebat oculos leuare ad cœlum: ſed
illis ſtudio humilitatis defixis in terram dicebat. Deus propitius eſto mi
hi peccatori. Filius quoq; prodigus rediens ad patrem/Pater inquit pec-
H caui in cœlum & coram te : iam non ſum dignus uocari filius tuus: fac
me ſicut unum de mercēnariis tuis. Vide q̃ procul ſe a patre conſtituat:
non ſum dignus inquit uocari filius tuus/effice me mercennarium per
tuam clementiam/qui filii iura amiſſi per culpam & demētiam meam.
Quid ita? Nimirum quia omnem meam ſubſtantiam conſumpſi: me-
am inq̃/quia tu illam mihi dederas: niſi dediſſes: niſi mecum ſecundum
clementiam optimi patris egiſſes/mea certe ſubſtantia eſſe non poterat:
poteras tu abdicare cōtumacem & luxurioſum filium: at non meorum
meritorum: ſed tuæ beneficentiæ rationem habuiſti: quaſi legiptimo fi-
lio/& obſequioſo partem mihi ſubſtantiæ liberaliter dediſti: quo tu cle-
mentior & liberalior mihi pater fuiſti : magis ego tibi obſequi & bonis
conſiliis tuis acquieſcens/partem ſubſtantiæ/quam abs te accæpi conſer
uare debui: quæ cum non egerim/ad filii tui titulum recipi non audeo
poſtulare/procul ab hæreditate cuius partem accæpi & conſumpſi eē de
beo. Me o pater inter mercennarios tuos numera: iuxta laborem meum
ſit mihi pro tua clementia ſaltem quottidiana merces exigua: in ſudore
uultus mei liceat mihi panem inter tuos accipere mercennarios. Hoc eſt
ſe uere proſternere coram adorato: hoc eſt uere opus adorationis imple-
re ſua peccata cognoſcere: ſe redarguere: ſe pœna dignum: & indignum
gratia confiteri. Adoratum econtra cognoſcere eminentiſſimum domi
num: clementiſſimum patrem: eius timere ſeueritatem: non tamen odiſ
ſe: ſed colere: & lachrimis gaudētibus ſe caſtigationi ſubmittere: ſperare
inter hæc ueniam: & ſaltem mercennariam retributionē: quottidianum
panem. Hoc eſt quod magi fecerunt procidentes/non ſe magnos uiros
exiſtimant: non eſt taliū ſe proſternere: exiſtimant ſe mancipia inutilia/
& extrema dignaq; uerberibus. Quid.n. indicat ſe proſternere: niſi ad
I quælibet uerbera dominus iuſſerit paratū dorſum exhibere? Cogitāt ma
gi dum ſe proſternūt/& intra ſe dicunt. Tu in cuius noīe flectitur omne
genu:

genu:cœleſtium/terreſtrium/& infernorum:dorſum tuum pro nobis flagellis dabis:& cruci te patieris affigi:magnæ ſunt iniquitates noſtræ: quæ talem ac tãtum regem tam acerba ſubſtinere flagella/uulnera/mortemq́ cõpellent. Tranſeant potius in nos omnia uerbera & pœnæ:quas pro nobis paſſurus es nos teneant. Nos enim ſumus qui peccauimus ſimul cum patribus noſtris. Dederas nobis originalem iuſtitiam quaſi hæreditario iure a noſtris primis parentibus deducendam:nos illam tãtam hæreditatem amiſimus:quando illi a te receſſerunt:& in regione a ueritate longinqua:in regionem inſipientiæ abierũt. Carnis nempe delitias amplexus Adam primus omnium hominum pater:ne contriſtaret uxorem ſuam matrem noſtram iuſtitiam omnem luxurioſe cõſumpſit. Nõ audemus hanc petere:petimus eſſe ſaltem mercenarii tui. Scimus quia bene operantibus præſtas gratiam:in qua ſi confirmari ſtuduerint/das illis panem angelorum. Age nobiſcum non pro noſtro merito:ſed pro tua clementia ſuſcipe nos. K

De rõne adorandi a Dauit in pſalmis tradita.

h Ac ratione adorandum eſſe deum ſi mihi nõ creditis/a Dauit rege & ꝓpheta perdiſcite:ille enim dicit. Adoremus & procidamus/& ploremus ante dominum. Q uomodo procidamus & quare:qua inſuper ratione ploremus/idem ipſe propheta nos admonet ubi dicit. Venite o adorare uolẽtes:ne expectetis deũ uenire ad uos: uenite uos mecum ad illum:exultemus.i.extra ſaltemus:ſaltemus extra culpam:ſaltemus a domino.i.ad domini gratiam accedẽtes. Iubilemus per cordis lætitiam modeſtam & ſobriã. Sed quibus in rebus iubilemus attendite. Præoccupemus faciem eius in confeſſione:& in pſalmis iubilemus ei. In pſalmis & hymnis & canticis ſpiritualibus/attẽta cordis meditatione rummatis bene iubilamus. Q uare uero nos hæc facere cõueniat audite. Q uoniam deus magnus dominus:& rex magnus ſup omnes deos. Nonne quanto potentiores domini:tanto ſerui ad obediendum & obſequendum promptiores ſunt? Deus quem adorare debes: magnus eſt dominus/dominorum maximus:& rex magnus ſuper omnes deos. Dii enim gentium dæmonia. Dominus autem qui adoratur a Dauit/a Magis/a nobis:cœlos fecit:ſi uis noſce quid cogitare debeas/dum te adorando proſternis:cogita quoniam Deus eſt magnus dominus:& rex magnus ſuper omnes deos:cogita quoniam in manu eius ſunt omnes fines terræ. Tota terra duobus finibus clauditur dum ab altero incipit/& in alterum deſinit:uterq́ in manu dei eſt. L M

Q uando & primum efficiens omnia/& omnia finiens ſolus eſt deus:
& altitudines mõtium ipſius ſunt. Non ita tenet extremos fines: ut me-
dium aliquid ipſe non teneat: cacumina mõtium & eorum altitudines
N penitus inacceſſæ ipſius ſunt. Cogita ꝙ nõ ſolum terræ dominus eſt: ſed
maris. Q uoniam ipſius eſt mare: quod non emit: non uſurpauit: non
dono accæpit/ſed ipſe fecit illud: & ſiccam manus eius formauerũt. Eſt
ergo utriuſq; dominus: quia fecit utrunq;: & hac ratione tenet primum
terminum omnium creatorum: quia eorum eſt primũ efficiens. Q uia
uero ꝓpter ipſum ſunt/& in ipſum oía tendunt/alterũ terminum eadẽ
continet manu. Horum igitur gratia: uenite adoremus: hunc & nõ ali-
um: procidamus humiliantes nos: & ploremus dũ confitemur coram il
lo peccata noſtra. Q uia ipſe fecit nos: ſuum opus non aſpernabitur: qa
eſt deus uerus: deus omnipotens ſecundum generationem æternã. Pa-
ſtor uero ſecundum temporaneam: ſolertiſſimus & piiſſimus eſt: & nos
populus eius & oues paſcuæ eius ſumus: nos nequaq̃ abiiciet. Eius igit̃
dignitate & bonitate penſata: exultare & iubilare: pro noſtra autẽ tenui
O tate & malitia plorare adorando debemus. Ploremus autem coram illo
non coram populo: eius domum ingreſſi. i. ſecretis excepti conſciẽtiæ pe
netralibus quæ deus libenter inhabitat. Ploremus deuotionis lachrmis
lætanter in occulto profuſis. Triſtium hypocritarum lachrimis fletibus
ſuſpiriis ſiue mugitibus procul abiectis: quia quem adoramus deus eſt
totius conſolationis.

De Theſauris aperiendis coram adorato domino Ieſu Chriſto.

T apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera: aurum/thus/&
e myrram. Q uid ſibi uult hoc chariſſimi fratres? Nonne ſatis
erat dicere/procidentes adorauerunt eum: & obtulerunt ei au
rum/thus & myrram? Cur dicit euangeliſta: apertis theſauris ſuis: obtu-
lerunt munera? non ſunt tanti ſcriptoris inania uerba: præſertim in re tã
ſeria. Hunc nobis locum magiſter gentium Paulus nos admonẽdo ape
rit. Q ui parce inquit ſeminat: parce & metet. Zacheus exequẽdo quid
ſibi uelit idem locus oſtẽdit quando huic ipſi/cui magi munera offerũt
conuiuium præparaſſet/ubi quies data eſt epulis mẽſæq; remotæ dixit.
Ecce dimidium bonorum meoꝝ domine do pauperibus: & ſi quid ali-
P quem defraudaui reddo quadruplum. Vide q̃ conſulte apoſtoli conſili-
um ĩpleat/Alienorum & iniuſte acquiſitorum reddit quadruplum ſuo-
rum bonorum dimidium pauperibus dat: magi theſauros aperiunt: ut
quicquid in illis eſt: rex cui donandum eſt uideat: eligat meliora: & ſi ue
lit accipiat omnia. Sed quia ille modeſtus eſt: magi de uniuerſis theſau-

ris apertis: & pro palam corã rege expoſitis offerunt meliora: offerunt au
rum/thus & myrram. Demus ergo nos illi abundãter/quia qui parce ſe-
minat/parce & metet. Demus libẽter. Hilarem.n.datorem diligit deus.
Demus meliora/Quia qui ſeminat in benedictionibus/de benedictio-
nibus & metet. Impoſſibile eſt ſeminanti Zizaniam colligere triticum.
Cum facimus elemoſinam meminiſſe debemus regis a magis adorati
ſententiam. Quod uni ex minimis meis feciſtis/mihi feciſtis. Cogitare
debemus domino Ieſu chriſto donari: quod elemoſinæ titulo pauperi-
bus tributum eſt. Et certe ille ꝓpter Chriſtum petit: propter deum petit/
Clamat.n.dicẽs/Pauperi panem propter deum: panem dicit: tu putrida
porrigis abiiciendaq; fragmenta: purgamenta & feces ollarum/& caca-
borum: cõcretum liquorem & acidum de fundo uegetis profers/quem
in refectionem pauperum ſubminiſtres? O te infœlicem/ſi de his centu
plum mercedis nomine accipias: da elemoſynam qualem uelles accipe-
re: immo uero ſi ſapis da meliorem. Quãdo domino uel patrono tuo
non niſi electa donare infamia eſt/& indignationem conquirere. Aperi
cum magis theſauros tuos: & da meliora quæ illis contineãtur. Theſau- Q
ri noſtri ſunt ſtudia quibus incumbimus: horum arculæ ſunt intimæ co
gitationes. Vbi adoraueris hos pande theſauros tuos: omnes cogitatiões
tuas effunde. Effundite coram illo corda ueſtra dicit propheta. Et quo-
niam nobis etiam inuitis ueſtra ſecreta cõſilia aperta ſunt/& nuda regis
oculis quem adoramus: faciamus (ſi ſapimus) de neceſſitate uirtutẽ. Si
reuelaueris domino cor tuũ: te uolente eius ſecreta rimabitur. Si clauſe-
ris: ſciet omina te inuito: immo iam ſciuit. Aptis igitur theſauris noſtris:
ſic cum magis munera offeramus: ut dum elemoſynã facimus: Zachei
exemplum: Pauli conſilium teneamus. Dum deum alloquimur adorã-
do: quaſi illũ colloquentẽ: & nunc interrogantẽ: nunc nobis reſpondẽ-
tem perſuaſum habeamus: Ne fingamus: ne ſimulemus: ne mẽtiamur:
dicamus cum propheta. Imperfectum meũ domine uiderunt oculi tui: R
& in libro tuo omnes ſcribentur cogitationes meæ. Quo ibo a ſpiritu
tuo: & quo a facie tua fugiam? nempe ſi aſcendero in cœlum per ſuper-
biam cum lucifero: elatus ut phariſeus: qui adorando dicebat. Ieiuno
bis in ſabbato: decimas do omnium quæ poſſideo: nõ ſum ſicut cæteri
homines: non ut hic publicanus: Tu illic es: ut me inde expellas & pu-
nias: qui luciferum deieciſti: qui ſuperbientem phariſeum: & ſua pecca-
ta abſcondentem damnaſti. Si deſcẽdero ad infernum deſperationis cũ
Caym: cum Iuda: ades: ut meam infidelitatem punias. Melius mihi erit
ſi ſumpſero pennas meas omnium meorum cogitatuũ & affectuum im

petus:diluculo:illuminatus fide certa:leuatus ſpe firma:& habitauero
in extremis maris:in amaritudine pœnitentiæ:illic.n.manus tua dedu-
cet me per miſericordiā/quo per me ipſum ire non ualeo:& tenebit me
S dextera tua per fortitudinem protectionis.Vt tenuit confitentem publi
canum remorſum amaritudine conſcientiæ/quando non leuabat ocu-
los ad cœlū per ſuperbiam ut phariſeus:non deprimebat ad abyſſos per
deſperationē:ſed aſpiciebat terrā corporis ſui:& de tua clementia confi-
ſus aperiebat cor ſuū totum:in quo quoniam nihil te dignū uidebat/di
cebat.Deus ꝓpitius eſto mihi peccatori. En domīe theſauros cordis mei
qualeſcunq; ſunt ego libens aperio corā te:ſed nihil dignū te in illis in-
uenio:nō habeo ī illis tibi qd dem:habeo qd a te mihi relaxari depoſcā.
Theſauri mei ſunt debita tibi iura:pro multis in me beneficiis a te colla
tis. Sūt debitæ mihi pœnæ pro igratitudinibus & culpis meis in nume-
ris.Sunt anxietates reatuū quibus aſtringor aſſidue.Deus propitius eſto
mihi peccatori:eſto propitius ne exigas credita:eſto propitius ut relaxes
debita:eſto propitius ut abſoluas uincula. Debemus ſic aperire theſau-
ros noſtros.

De elemoſyna ultro offerenda.

Btulerunt ei munera. Non ſatis eſt tantū aperire theſauros:
O offerre debemus munera/hoc eſt/non petita ſponte tribuere/
& ingerere recuſantibus accipere. Magni quidē meriti eſt:egē
nis poſtulantibus opē dare.Sed maioris eſt gratiæ cum egentē agnoue-
ris:eius præuenire petitionem.Dñs Ieſus Chriſtus non rogatus ad Laza
rum uadit:ut a ſomno excitet illū/feretrum ſtare iubet:ut uiduæ filium
unicum qui defunctus efferebatur matri reſtituat.Paralyticū iubet tolle
re grabatū.Petrus eū qui reſolutis mēbris ante fores templi paruā ſtipē
flagitabat integre reſtituit ſanitati:quā ille poſtulare non audet.Hæc eſt
elemoſyna acceptiſſima deo:frangere exurienti panē tuū:egenū & uagū
inducere in domum tuā:non recipere tantū rogantē:ſed inuitare & in-
ducere reticentē debes. Quot uere ſunt egentiſſimi:qui pro modeſtia
ne proximū grauent:petere non audent? Quot pro erubeſcentia malūt
T inedia opprimi aut flagitiis inquinari q̄ auxiliū implorare? Sanctus Mar
tinus armatā militiā adhuc cathecuminus agens:quoniam pauperi po-
ſtulāti abrepto enſe clamidem qua media hyeme utebatur mediā ſcidit
& nudo tribuit:reliqua contegitur ut poteſt:nocte ſequenti Chriſtū cū
angelis uidet:auditq; lætanter dicere circumſtantibus angelis. Martinus
adhuc cathecuminus hac me ueſte cōtexit. Dignus profecto qui poſtea
epiſcopus fieret:& thuronenſem eccleſiam gubernaret. Nicolaus noctu

per tegulas

per tegulas(ne uideatur ab hominibus)pondus auri tertio in domum
inopis de feneſtra proiecit:& tres pauperis filias honeſto loco natas ab
iniuria ſeruauit:dignus & ipſe qui poſtea epiſcopatum in patera urbe te
neret. Franciſcus cum militem pauperem non militariter indutum ob-
uiaſſet:quæ nup ſibi parauerat & induerat:tunc primũ ueſtimēta exuit:
& militem illis donatum honeſtauit:pro qua munificentia nocte ſequē
ti ampliſſimo & ſpecioſo palatio in ſpiritu a Chriſto donatus:& cœleſti
militiæ non ſolum aſcriptus:ſed magnorum dux Chriſti exercituũ de-
claratus eſt. Offerenda eſt igitur indigenti elemoſyna Paulo doctore gē
tium ad hanc rem chorinthios cõmonente/& adhortãte. Audite illum.
De collectis autem quæ fiunt in ſanctos ſicut ordinaui in eccleſiis Gali-
tiæ:ita & uos facite per unam ſabbati. Vnuſquiſq; autem ueſtrum apud
ſe reponat ſeponens quod ei bene placuerit:ut non cum uenero tunc
collectæ fiant. Fecerunt hoc antea magi:quando theſauros repoſitos ſe
cum attulerunt offerre domino Ieſu Chriſto.

Oblationi magorum oratio accomodata.

Pertis a magis/coram magno rege theſauris ſuis/manet infãs
a Ieſus in matris gremio cum hilaritate faciei maieſtatem iam
præferens:uenuſtoq; corporis motu & murmure ſuauiſſimo V
grati animi notas oſtendens. Nihil tamen pro humanæ infantiæ imbe-
cillitate loqui ſufficiens. Q uare ad matrem uirginem illi uerba conuer
tunt. Debemus o regina cœli filio tuo quem tenes in gremio/quicquid
habemus:quicquid ualemus & ſumus. Adorantes illum debitum hunc
noſtrum in ſecreta cordis ara profeſſi ſumus/Nũc quantum poſſumus
debitum ipſum ſoluere:nõ ut liberemur(neq; enim id uelle debemus) X
ſed ut plus debeamus prompti ſumus & præſto. Diſſoluemus autem ſi
mulq; debebimus:ſi nos filii tui obſequiis noſtroſq; omnes comites de
ſignaueris. Nobis hoc maxime accedet gloriæ:non ſolum inter noſtros
ſed ubiq; gentium tanti principis milites:aut ſaltē pediſequos fieri/tibi
uero fortaſſe non erit inutile id præſtitiſſe. Præſagit nanq; animus He-
rodem ſaluatori ſuo:immo omnium hominum ſaluti/filio.ſ.tuo ten-
dere inſidias:a quibus noſtra diligentia infans tutus erit. Q uod ſi uim
apertam Herodes temptare conſtituat/nobis eſt ingens hominũ & bel-
licorum apparatuum copia:quæ remanentibus hic nobis apud te/matu
ræ omnia huc a noſtris conuehentur. Interea pro theſaurorum quos ui-
des/copia non ſolum uictui neceſſaria ſuppeditabunt:ſed milites & ar-
ma parare poterimus:ad fraudem & uim hominis perditiſſimi propul-
ſandam. T antum nos effice dignos filioli tui o regina miniſtros:noſq;

ſuſcipe uernaculos ſeruos. Tui enim ſumus: & nuſq̄ melius q̄ hic tecum ad filii tui tutelam pro ſuæ infantiæ & humanitatis imbecillitate poſſumus eſſe. Theſauros quos coram illo apuimus/pro illo tu ſuſcipe: & ad
Y neceſſarios uſus pro tua ſapientia diſpenſandos ſerua: noſq; deinceps parere mandatis ſcito eſſe paratos. Hi uenerabundi & læti comites noſtri ſe ipſos nobiſcum filio tuo/& tibi ſe cum muneribus noſtris dono dāt: ita comites ſimul theſauros apertos ingerunt.

Magorum orationi accōmodatæ/Virginis accōmodata rñſio.

D hæc uirgo regina prudentiſſima ſic reſpondit. Ceſſate/quie
a ſcite uiri optimi: & uos o Magi audite quæſo dei ancillam pro ſuo filio deo uero/& rege ſūmo ſtudiis ueſtris ſatiſfacere uolentem. Quæ debere filio meo adorantes apud uos metipſos profeſſi fueritis: quid etiam ſibi munera ueſtra uelint/uobis tacentibus res loqui
Z tur. Non enim ad hominem adorandum: præſertim infantulum & in præſepio reclinatum paupere/uos homines ſapientiſſimos poteſtateq; præcellentes/de tam remotis orbis terrarum oris adducere potuit/niſi fides & deuotio erga meum filium: maior ſane q̄ erga hominē haberi poſſit. Fœlices uos quibus deum uerum in carne natum cognouiſſe conceſſum eſt: & quid illi debeatis intelligere: atq; monſtrare geſtus/dulcis balbuties: ac ſerenitas frontis regis noſtri fidem faciunt: ſtudiū ueſtræ adorationis illi fuiſſe gratiſſimum/cuius eſt ſuper omnia de agnita & culta ueritate lætari: quoniam ad hoc ipſum uenit in mundum: ut teſtimoni
A um perhibeat ueritati: & in uiam pacis homines bonæ uoluntatis dirigat. Sed quia non eſt eius uim ui: fraudemue repellere fraude: qui pius eſt: mitis: & humilis corde: non reddens pro malo malum: ſed in bono malum ſuperans: & omnes fraudum caligines inuincibili luce ueritatis effugans: ueſtro: ueſtrorumq; famulatu: qui uſui nobis cedere non poſſet: ne quæſo grauetis regem noſtrum: ueſtratibus potius ſeruate uos ipſos: ueſtra opera indiguis. Gratiſſimum hoc erit & filio & matri: ſi mature repetētes populos ueſtros: iuſte: & tranquille eos ſeruabitis. Puto uos nō latere minus hoīem contra deum poſſe: q̄ pulicem minimum cōtra maximū elephantum. Non ē.n. ſcientia: non eſt prudentia: non uirtus: non potentia contra deū. Quare uiri optimi: neq; armis: neq; bellicis apparatibus: aduerſus Herodem nobis ē opus. Theſauros porro ur̄os: quos in uſus exponemus: aut quibus opportunitatibus cōſeruabimus.
B Sancitum eſt legibus æternæ ſapientiæ: & reuocari non debet: filiū meū pauperem hic uitā agere: ut non per diuitias: quæ fortuitæ ſunt: ſed per uirtutem uniuerſum ſibi ſubiciat orbem terræ. Quod enim per uim &

arma:

arma: quod per pecuniam acquiritur: durare nõ poteſt. Q uia nullum uiolentum fit perpetuum. Et cauſæ fortuitæ fluxæ & momentaneæ ſoli dum effectum adducere nõ poſſunt. Veritate & uirtute filius meus omnem mũdum ſubacturus eſt: Q uæ quoniam ſtabilia bona ſunt/ & immutabilia/ regnum eius hoſtes deuaſtare non poterunt. Vobis o Magi opus eſt theſauris: quoniam non niſi per illos iura ueſtra tenentur. Itaq; quos aperuiſtis theſaurorum loculos/ claudite: reportate domum: uobis habete. Nos animorum ueſtrorum promptitudinẽ accipimus: pro qua regis noſtri ac meo nomine uobis gratias habemus & agimus/ Referemus autem ampliſſimas: dum filius meus celebrari faciet glorioſi nominis ueſtri inter mortales memoriam ſempiternam/ inter cœlites uera fœlicitate non defectura uos donabit. Q uarum ego rerum me uobis uadem exibeo: uos accipite: & cum pace fœlices regiões ueſtras ueſtro cum comitatu repetite. C

Alia magorum oratio partem ſaltim theſaurorum ſuorum acceptari petentium.

a D hæc magos in hanc quæ ſequitur ſententiam eſt conſentaneum reſpondiſſe. Noſtrum eſt quod ſemper fuit o Regina cœlorum filii tui regis regum: cœlorum conditoris ac domini tuiſq; parere decretis: monita ſuſcipere: obſequi uoluntati. Nunc autem quod tanta nos premia manere pro exigua opera noſtra promittis: pro his inſuper te nobis uadem p̃bes: q̃q̃ nos pudeat noſtris hæc meritis nõ deberi: pro filii tamen tui profuſa munificentia: proq; tua in omnes clementia: magno ac libenti animo promiſſa ſuſcipimus: exultantes & gloriantes ac nobis glorioſum fore profitẽtes: pluſq̃ mereri potuerimus accæpiſſe. His igitur pollicitis tuis magno debitorũ pondere libenter onuſti ad propria remeabimus: populorum noſtrorum commodis attentiſſime (ut iubes) inuigilaturi. Referemus inſup theſauros noſtros: ut iubes. Sed anteq̃ illos hinc amoueamus (quoniam eis onerari non uis) rogamus ſaltem in animi grati & accæptionis indicium tãtillum de his non aſperneris accipere: quod præſentem inopiam tuam (ſi non uis ex toto releuare) ſaltem leuigare ſufficiat. Hoc profecto te o Regina recuſare pro tua clementia ac ſapientia non conuenit: ne nos contriſtes. Nõ D te fugit deum ipſum quem tenes ĩ gremio ſuis humanis neceſſitatibus: per homines ad diem ſubueniri conſtituiſſe. Eius nanq; ſapientia ſic homines regit: moderatur atq; ſuſtentat: ut quæ fieri in illis & de illis uult per creaturam ſuam ſemper efficiat. Concede queſumus dignos nos dei

ſapientiæ miniſtros fieri. Ne aſperneris de noſtra abundantia tuis, ac filii tui neceſſitatibus ſubueniri: fortaſſe quoniam æquanimitate & manſuetudine Herodis furorem euadere conſtituit filius tuus: te cum illo longa peregrinatione Herodianarum inſidiarum periculo ſubtrahes. Accipe igitur hoc pauſillum auri. Ne reſpuas o Regina quod te grauare non poteſt: quod ſine anxietate ad futuras neceſſitates pro modico tempore ſubleuandas/ donec ſaltem ablactetur infans præſidio tibi ſit. Videmus inter præſepis anguſtias filii tui quem adoramus in cunabula collocata: unde indignis iumentorũ odoribus ſaluatoris forte lædetur infantia. Quare modicum & hoc thuris rogamus accipias: unde ſuffumigata domus, ſalubrior fiat/ & infantis animales ſpiritus ualeant confortari. Perſpicuum eſt pro uoluntaria paupertate te ad uſum infantis pannis non eſſe copioſam. Si te abundantiorem facere uoluerimus, ſcimus impedimenta hanc eſſe ſupellectilem. Ne ſudariolorum faſciarum pannulorumue indigentia ſordeſcat aliquid in carne pueri, myrram attulimus uim habentem (ut ipſa noſti) ab omni putredine conſeruãdi.
E Non ad delitias: ſed ad munditiam etiam paupertati tuæ iſta conueniunt. Non enim a ſordibus lædi decet pudicitiam tuam/ Quare & hoc paululũ myrræ dignanter accipias rogamus & ſupplicamus. Sic porrigunt aurum, thus/ & myrram: quæ Maria læta fronte ſuſcipiens: iam qd ea munera ſibi uellent, ſapientiſſima mente reuoluens, gratiſſima habere uultu, & uoce demonſtrat: abeundiq; magis poteſtatem facit.

Quale aurũ thus: qualemue myrram deo offerre adorando cõueniat.

a Vrum: thus: & myrram. Ad rem præſentem iam conſtat fuiſſe peridonea: ad miſticum uero intellectum præſentium ac futurorum in domino Ieſu Chriſto q̃ bene conueniant oſtendamus. Erat dominus Ieſus Chriſtus uerus deus: erat ſacerdos ſũmus: erat rex iuſtitiæ. Deo quid cõgruentius offerre poſſumus q̃ ſyndereſim?
F Hæc certe eſt mentis lumen inobliquabile nobis inditum a deo: per qd mens ſemper tendit in iuſtum ac rectum: ut deo iuncta permaneat: & illi ſemper obediat. Hoc eſt illud lumen de quo Dauit gloriatur in pſalmis. Signatum eſt ſuper nos lumen uultus tui domine: dediſti lætitiam in corde meo. Infanti igitur a magis adorato (quia deus eſt) aurum. i. ſyndereſim noſtram offerre debemus. Cur autem Syndereſis intelligatur in auro: hoc potiſſime in cauſa eſſe dignoſcitur: Quoniã ſicut aurũ inter metalla

inter metalla excellit & illa perficit ac menſurat:ita Syndereſis eſt eminẽ tiſſima mentis officina uel habitus ſplendidiſſimus omnia mentis opera perficiens/& redigens ad iuſtitiæ lineas ſempiternas. Sacerdoti ſummo quid melius q̃ conſcientiam offerimus? Omnis nanq; pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur:in his quæ ſunt ad deum:ut quemadmodum pro populo:ita & pro ſeipſo offerat dona & ſacrificia pro peccatis:qui cõdolere poſſit his qui ignorant & errant:quoniam & ipſe circũdatus eſt infirmitate. Itaq; debet quemadmodum pro populo:ita & pro ſe ipſo oblationes offerre. Dominus autem Ieſus chriſtus:qui peccatum non fecit:in cuius ore dolus inueniri non potuit:qa ſempiternum habet ſacerdotium:ſecundum ordinem Melchiſedech iuſtitiæ regis:pro ſe ipſo quidem ſacrificium non obtulit:ſed ſe ipſum pro populo in ara crucis imolauit:hoſtiam uiuentem ſanctam deo placentem. Rationabile igitur erit obſequium noſtrum:Si nos illi ſacrificium obtulerimus:conſcientiam puram & immaculatam:quam ipſe ſuo ſanguine lauit:morte purgauit:ſepultura ac gloria reſurrectionis abſterſit/quæ ſi pro aliquo peccato pro humana imbecillitate/aut iniquitate maculata iterum eſt atq; fœdata:nihilominus illam offerre nõ deſiſtamus. Eſt enim pontifex factus in æternum:Vt quotiens opus fuerit:ſacrificium pro nobis oblatum ad noſtræ conſcientiæ purgationẽ offerat:ſi modo bona fide nos illi obtulerimus qualemcunq; habere contigerit conſcientiam:Erit autem bona fides in corde cõtrito:& ſponte humiliato:quod per prophetã ſibi gratiſſimum/deus nunq̃ ſpernere promiſit. Vidiſti unq̃ thus purum carbonibus ignitis imponi? Nihil fragrantius olfatui ſentire uoluiſſes:cum uenuſtate & certa maieſtatis grauitate delectat:confortat:atq; lætificat. Vidiſti econtra in purum thus igne cremari? Fumus inde egrediens teter & quaſi piceus faſtidioſus naribus ſternutum præuiolentia & præfocationem extorquere conſueuit/Sic odor puræ conſcientiæ totum hominem lætificat interius/exhilarat exterius/faciemq; uenuſtat. Male & impure econtra contriſtat aggrauat & fœdat. Hic eſt ille odor de quo dicit apoſtolus:ꝙ aliis eſt odor uitæ ad uitam:aliis odor mortis ad æterna ſupplicia. Bona certe conſcientia uiuificat:mala mortem interdum temporaneam:tãdem uero & ſemper æternam adducit:niſi oblata domino Ieſu Chriſto ſit:& eius beneficio plene purgata. Hac igitur ipſa ratione thus oblatum domino Ieſu Chĩſto conſcientiam offerendam præfert.Regem magnum atq; iuſtiſſimum prudentia in omnibus antecedit & comitatur.Illi ut pareamus ſemper pruden-

G

DI

tia nobis eſt opus. Seruat certe prudentia regem: ſeruat regnum: melius ſeruat prudentia mores: & uitæ tranquillitatẽ: q̃ corpus a putredine myrra ſeruare ſufficiat. Offerre igitur prudẽtiſſimo regi noſtro in myrra prudentiam noſtram debemus ad integrum: ut in lege eius die noctuq; meditantes/de numero prudẽtium uirginum effecti in nuptiis gloriæ ſempiternæ epulari mereamur. Si ſynderesis prudentiæ conſcientiæq; rationem copioſius fortaſſe noſſe deſideras: uide quæ de his iam ſcripſimus in uniuerſalibus actiuorum: & in ſermone primo de annunciatione dominica. Aurum quod diximus deo magos obtuliſſe: ut nos illi diſceremus offerre Synderesim/poteſt intentiõem totam & motus intrinſecos
I totius animæ rationalis oſtendere. Quos uno nomine intentionẽ dicere conſueuimus. Quemadmodum enim omnia uenalia auro maxime apræciari uidemus: ita motus intrinſecus animæ rationalis intentio nominatus totum hominem & eius opera perficit & metitur. Hic eſt oculus ille de quo ſaluator ait in euangelio. Si oculus tuus ſimplex fuerit: totũ corpus tuũ lucidũ erit: Si neq̃ fuerit: tenebroſum corpus penitus efficiet. Eſt inq̃ hic oculus intentio. s. ac propoſitum quod ſapientiſſimi legis latores/pluſq̃ operationes & opera attendi prouidentiſſime decreuerunt. Et quia deus ſcrutator eſt cordium/intentionis ac propoſiti certus inſpector/ideo domino Ieſu Chriſto ut uero deo aurum noſtrorum cogitatuum donare debemus: & coram illo proponere quicquid in occulto cogitamus. Fiet hinc profecto ut pia iuſta & ſancta meditemur aſ-
K ſidue. Quem quæſo nõ pudeat cogitare: deliberare: eligere: exequi perverſa: ſi coram domino Ieſu Chriſto & uidente illo, hæc ſe facere credat: & mente reuoluat? Romanum populum coram Catone uticenſi fama eſt obſcenos ludos (quos tamen publice diis celebrabant) uiri reueren-
L tia obmiſiſſe. Thus per quod conſcientiam intelligi oportere iam diximus: linguam ſiue ſermones ſi denotare dixerimus: mea ſententia non errabimus. Fama nanq; hominis quæ quaſi fumus eſt, & quaſi odor uitæ totius/lingua atq; ſermonibus conſtare dignoſcitur. Et profecto ſicuti fumo qui ſunt condimentorum experti ſaporem: & ſubſtantiam rei fumantis agnoſcunt/Sic mores hominum: uitæq; inſtitutionem nihil magis indicare ſufficit q̃ lingua. Nõ quod per os intrat inquit magiſter ueritatis coniquinat hominem: ſed quæ de ore egrediuntur hæc hominem coinquinant: & purum uel impurum eſſe manifeſtant. Quando quæ de ore exeunt: de corde procedunt: quaſi de clibano fumus: & de qualibet decoctione uapor exalans. Qualis. n. unuſquiſq; eſt talia loquitur. Quoniã

tur. Quoniam igitur cogitationes noſtræ quaſi aurum offerende ſunt deo. Sermones inſuper qui ſunt cogitationū fumi/odores indiceſq; certiſſimi/domino noſtro ieſu Chriſto: ut ſacerdoti ſummo quaſi thus offerre debemus: ut dicere id ſolū diſcamus & aſſueſcamus: quod eius auribus dictum eſſe uolumus. Ita ne leues ſcurras: aut mentiētes maximus pontifex noſter nos exiſtimet: pudebit nos leuia/turpia/doloſa uerba ꝓferre. Hoc eſt ueriſſimum & gratiſſimum thus: quod ſacerdoti ſummo domino ieſu Chriſto offerre debemus. Si peccatores ſumus/per confeſſionem/ſi iuſti/per gratiarum actionem/laudeſq; cōtinuas id faciamus. Myrrham præterea quam prudētiam ueluti regi monſtrauimus offerendam/etiam operationes ſenſuum deſignare conſentaneum eſt. Quemadmodum enim myrrhæ īditum eſt a putredine corpora præſeruare: ita ſenſuum exercitationes modeſte nos ſanos & uegetos cōtinent: carne ſimul & animo: qbus nihil plus nocet q̄ ocio marceſcere. Myrrham igit̃ domino noſtro ieſu Chriſto omnium operum noſtrorum offeramus. Offeramus inq̄ de anima rationali aurum intētionis cum ſynde reſi/de lingua thus confeſſionis & laudis cum pura cōſcientia: de ſenſibus myrrham iuſtarum operationum cum prudentia. Ita cum magis ad adorandum iter bene fuerimus ingreſſi. Ita leuatis in cœlum oculis ambulabimus/Ita lucem gratiæ de cœlo ducem habebimus/Ita ad regem adorandum fœliciter perueniemus. Ita domum eius bene ingrediemur/Ita illū cum Maria matre quæ nobis adorātibus faueat inueniemus/Ita bene ꝓcidemus corā illo: & ut oportet illū adorabimus/Ita piis muneribus decenter oblatis per aliam uiam cum eiſdem magis reuertemur in regionē noſtram. Regio noſtra regio eſt fœlicitatis æternæ pro qua aſſequēda iuſtitiam originalem acceperamus/Diſceſſimus ab illa per culpam/reuertemur per gratiam/Diſceſſimus naſcendo/moriendo reuertemur: & eius palatia intrantes inueniemus puerum ieſum cum Maria matre eius glorioſum: qui nuper infantulus in præſepio poſitus a matre/ſe magis exhibuit adorādum: ut pro auro noſtro ab illo regnum: pro thure gloriam: pro myrrha īmortalitatē accipemus per īfinita ſecula ſeculoꝝ. Amē.

DE MATRIS PVRIFICATIONE ET FILII PRAESENTATIONE CORDA QVINTA.

p

POST QVAM CONSVMATI SVNT DIES
purgationis Mariæ ſecundũ legem Moyſi:tulerunt il-
lum in Hieruſalẽ:ut ſiſterent eum domino ſicut ſcri-
ptum eſt in lege dñi/Lucæ.ii. Saluatorẽ nr̃um fratres
chariſſimi:qui legem ſoluere non uenerat:ſed implere
duas leges a deo traditas:& a Moyſe promulgatas/alte
rã in ſua matre:alterã in ſeipſo cõpleuiſſe:ſolẽni lætitia recolit hodie mr̃ M
eccleſia. Et quẽ per magorum adorationẽ/ac cœlorꝝ obſequia uerũ deũ/
per circũciſionem aũt uerum hoĩem oñdit:hac ſolemnitate deum uerũ
ſimul & hominem eẽ cõfirmat.Matrẽ inſuper eius integerrimã:ſempqꝫ
puriſſimã purgatiõis legi pro enixo tali infantulo ſatiſfacere gratulatur.
non ab re igitur ipſa quam colimus hodie feſtiua ſolẽnitas binomia fa
cta eſt. Dicitur nanqꝫ purificatio quoniam ſancta & immaculata Mariæ
uirginitas pro ſuæ fœcunditatis fructu legem purgationis ſiue purifica-
tionis impleuit. Dicit᷑ præſentatio:quoniam puer Ieſus quadrageſimũ
diem agẽs noſtræ mortalitatis(qui ſibi inter homines qn̄tus eſt actus)
ad legis obſeruantiam/in templo præſentatus eſt. Quem noſtrũ a pec- N
catis purgari iam pudeat:qui oĩum peccatorum quaſi putridæ ſentinæ
fetore ſordemus. Quãdo Virgo mater ſine macula:ſummi regis ſpon-
ſa caſtiſſima:tota pulchra legẽ purgationis impleuit? Quis nõ ſtudeat
deo ſe cõmendare:ſubmittere:offerre:donare:& in templo gratias age-
re de acceptis beneficiis? Quando rex regum:quem naſcentem angeli
feſtiuis cantibus celebrant/& annunciant:rudes paſtores agnoſcunt/no
minis in circumciſione accepti ratio loquitur:cœli indicant:magi ado-
rant:ſe adhuc infantulum deo patri in templo præſentat: & pro legis
obſeruantia munus cum matre ſacerdotibus offert. Non mirum igi- O
tur ſi ſancta mater eccleſia nos ſolemni pompa lumine accenſos cæreos
hodie inſtituit circumferre. In lumine nempe filium Ieſum:qui lux eſt
uera illuminans omnem hominem uenientem in hunc mundum no-
bis oſtendit:in cæreo luminis fomite/& gerulo matrem. Eſt cæra mu-
nus apum ſine maris ſemine filios proferentium:quæ non niſi de puriſ
ſimis floribus cũ dulcedine mellis exprimitur.Sic Maria quaſi apis ſoler
tiſſima de odorifero uirginitatis flore:deqꝫ ſuo ſanguine roſeo:mel diui
nitatis & cærã humanitatis/utroqꝫ lumine ueritatis fulgido:& feruore
charitatis ardente/in una domini Ieſu Chriſti perſona nobis inuexit.

Nos igitur fratres chariſſimi(q̄m filiũ ſimul & matrẽ in cæreoꝶ deuo-
ta geſtatione coluimus)fidei nunc lumine reſplendẽtes/& charitatis ar
dore ſuccenſi:matris purgationem:& filii p̄ntatiõem deuote cõtempla-
ri:& pro uiribus imitari debemus. Cuius rei gratia de utroqꝫ ſimul ora-
tionem habiturus:Lucæ euangeliſtæ & ſanctæ matris eccleſiæ auctorita-
tem p̄fatus ſum:ut quos in hac oratione auctores habeã agnoſcatis.Di-
cit euangeliſta:refert mr̄ eccleſia. Poſtq̄ impleti ſunt dies purgatiõis Ma
riæ ſecundũ legem Moyſi:tulerunt illum in Hieruſalem:ut ſiſterent eũ
domino ſicut ſcriptum eſt in lege domini.

d E matris purificatione & filii p̄ntatione oratiõem habituri/iu-
xta euangelicam lectionẽ/quam dum res diuina ageretur/audi
uimus utriuſqꝫ rationem imprimis/poſtea cõmendationem &
P atteſtationem inſpiciamus. Rationem purgationis nunc attendite. Pu-
rificatio de qua in præſentia agimus:eſt mulieris pro partu determinato
tempore a cõmertio hominũ & cõtactu rerum domeſticarum ſequeſtra
tio a lege indita/munditiæ & inſtaurationis gratia:finienda coram deo
per ſacrificii oblationem:& ſacerdotis orationem.Hanc deſcriptionem
aſſequi poſſumus leuitica lege:ubi præcepit deus mulierem quæ maſcu
lum pareret/ſeptem continuos dies ab uniuerſa familia/& rerum oĩum
contactu(niſi quantum neceſſitas compelleret)penitus ſegregari:poſt
quos quaſi maiori ex parte purgatã & uiribus inſtauratam/conuictui &
cõmertio familiæ reſtitui uoluit:quaſi uero nondũ plene mundã:neqꝫ
ad integrum priſtinis uiribus reſtitutam/per triginta tres alios dies pro
thori cõmertio/a uiro omnino ſepatam manere iuſſit.Interim uero ob-
lata deo/uel offerenda tangere uetuit:& domi manere p̄cepit.At ubi di-
es quatrageſimus illuxiſſet domum egredi:& ſtatim ante oſtium taber-
naculi ſe p̄ntare mãdauit agnum ſi ſuppeterent facultates/ſi minus/tur-
turem aut columbam in holocauſtũ.i.pro gratiaꝶ actiõe de ſuſcepta ſo-
bole:& partus dolore:ac piculo ſuperato ſuper altari penitus cremãdum
tradere.Turturẽ item aliũ aut columbum pro peccato/cõcæptus partu-
ritionis & partus tpe fortaſſe perpetrato offerre ſacerdoti conſtituit:qui
munus accipet:& ſupplicaret illã priſtinæ munditiæ uiribuſqꝫ reſtitui.
Q uibus oĩbus rite pactis:ſacerdos illã in priſtinũ reſtitutam declararet:
domũqꝫ dimitteret.Fœminino aũt partui tẽpus ad hæc oĩa duplo accre
ſcere cõſtituit:ut pro ſeptẽ quatuordecim:pro triginta tribus ſexaginta
ſex dies purgatiõis & inſtauratiõis impleret.Octuageſimo tãdẽ die pur-
gationis ſacrificiũ(ut iã diximus)oblatura. Hanc legis cerimoniã dili-
genter examinantibus/erit luce clarius purgationẽ ſiue purificationẽ eẽ
(queẽadmodum

(quemadmodū diximus) ſegregationem mulieris quæ peperit uſq; ad determinatum temporis ſpacium. Marem nanq; enixa per dies ſeptem: fœminam uero per quatuordecim ab omnibus rebus tangendis ſepata manebat & a cōmertio familiari: ob maiorem immūdiciā: maioremq; debilitatem. Rurſus pro minori immundicia: minoriq; debilitate enixa maſculum per triginta tres dies. Enixa fœminam ſexaginta ſex abſtinebat a thoro & ab earum rerum cōtactu quæ deo uel dicatæ fuerant uel dicandæ. Erat uero hæc ſegregatio & abſtinentia a cōmertio familiæ & hominum. Q uando per primos ſeptem: aut quatuordecim dies nullo adhibito conuiua ueſcebantur: & lecto ſola cubabat. Poſt illos admiſſa cōuictui adhuc per triginta tres alios dies/aut ſexaginta ſex ab his quæ proxime diximus abſtinebat. Erat etiam ſegregatio a rerum contactu/ quando per eos priores dies nihil domeſticū tangere poterat: niſi quantum puerperii debilitas compuliſſet. Poſt illos communium rerum domeſticarum contactu ſibi permiſſo: per dies alios. xxxiii. aut. lxvi. iam declaratos: oblata uel offerenda in templo non attingebat: domumq; exire ut Sanctuarii oſtio appropinquare prohibita. Hæc fieri lege iubente nemo dubitare poterit: qui leuiticas Moyſi leges audierit diligenter. Inſtaurationis & munditiæ gratia hæc obſeruari res indicat/hanc ipſam legem attentius examinanti. Perfici inſuper hanc purgationem per ſacrificii oblationem ſatis conſtat: Q uando in fine temporis a lege præfixi agnus aut turtur ſiue columbus oblatus a puerpera in holocauſtū: ignibus altaris imponi iubetur. Sacerdotis adhuc oratiōem complemētum dare purificationi inde cōſtat/quod puerpera turturem aut columbum tandem pro ſuo peccato offerente: Sacerdos ubi pro illa orationem cōpleuerat: purificatam declarabat: & remittebat ad ſuos.

Declaratio cerimoniarum in purificatione a lege ſtatutaꝝ.

u Ideo uos huius cerimoniæ uel obſeruantiæ rationem quærere: & myſteria in ea latētia in lucem adduci expectare. Sed quia nimis in longum trahetur oratio: Si tempora utriuſq; purgationis fuerimus proſecuti: Q uia etiam maſculinæ purificatiōis ſolēnia celebramus: ueſtræ expectationi de illa pro uiribus ſatiſfaciā/fœminæ purgatiōis tpa poſt hñdo. Imprimis igitur qd' ēt primo loco legis huius habet'/ſeptē prioꝝ dierū rōnem accipite. Habet ſeptēnarius nūerus in uniuerſa machina mūdi/& ꝑſertim in hoīs uita admirabilē quandā rōnem. Q Septē naq; uagantiū ſtellarū ordines per ſeptē orbes illi ſtelliferæ/& oēs continenti ſperæ ſubiecit ſummi oīum architecti prouidentia: quæ & ſupioris rapidis motibus obuiarēt: & inferiora oīa magna ex pte dirigerēt.

R Lunam quoq; ex illis ſeptimã numerus ſeptẽnarius mouet: curſumq;
eius ipſe diſpenſat/Q uod facile hinc oſtenditur. Luna octo ac uiginti
diebus totius zodiaci ambitum cõficit. Nam & ſi per triginta dies ad ſo
lem a quo profecta eſt remeat: ſolos tamen uiginti octo in tota zodiaci
circuitione conſumit: reliquis ſolem (qui de loco in quo eũ reliquit ab-
ſceſſerat) attingit tandem. Huius uero uiginti octo dierum numeri ſe-
ptẽnarius origo eſt. Nam ſi ab uno uſq; ad ſeptem quantum ſinguli nu
meri exprimunt/tantum antecedentibus addendo ꝓcedas/ inuenies ui-
ginti octo nata de ſeptem/Hunc etiam numerum qui in quater ſepte-
nos æqua ſorte dirigitur/ad totam zodiaci latitudinem emetiendam re-
metiendamq; conſumit. Nam ſeptem diebus ab extremitate ſeptentrio-
S nalis latitudinis ꝑuenit. Q ui locus appellatur eclipticus/ ſeptem ſequẽ
tibus/a medio ad imum auſtrale delabitur. Septem aliis rurſus ad medi
um obliquata conſcendit. Vltimis ſeptem ſeptentrionali redditur ſum-
mitati. Ita hiſdem quater ſeptenis diebus omnem zodiaci longitudinẽ/
& latitudinẽ circum per æqua diſcurrit: ſimilibuſq; diſpenſatiõibus eb-
domadum luminis ſui uices ſempiterna lege uariãdo diſponit. Primus
enim ſeptem uſq; ad medietatem uelut diuiſi orbis excreſcit: & cornuta
tunc uocatur: donec dimidiã ſe oñdat. Secundo ſeptennario incipiente
ignes colligendo orbem complet. Et tertio incipiente ſeptẽnario dicitur
plena: per quod rurſus dimidiatur. Et incipiente quarto ſeptennario ſe
offert contuentibus ut cornutam: in cuius fine renaſcitur altero ſeptena
rio incipiẽte. Septem quoq; ꝑmutationibus toto menſe diſtinguit᷑. Cũ
T naſcitur fit cornuta/Cũ fit ſemiplena & ĩpletur. Rurſus cũ ſemiplena re-
ficit᷑/Cũ cornuta reddit᷑: & oĩno nõ uidetur & naſcit᷑ rurſus. Sol quoq;
de quo oĩa quæ hic uiuunt (deo auctore) uitã mutuãtur ſeptimo ſigno
zodiaci uices ſuas uariat. Nã ab hyemali ad æſtiuum ſolſtitium ſeptimo
V uenit ſigno: & a tropico uerno ad autunalẽ ſeptĩo ſigno defertur. Ocea-
nus quoq; incremento ac decremẽto ſuo hunc eundẽ ordinẽ tenet. Nã
primo naſcentis lunæ die fit copioſior ſolito. Minuitur pauliſꝑ ſecũdo.
Minorem uidet eũ tertius/ q̃ ſecundus/ Sicq; decreſcendo ad ſeptimum
uſq; peruenit. Rurſus octauus qui ſecundi ſeptennarii initiũ affert/ ma-
net ſeptimo par. Et nonus fit ſimilis ſexto/ decimus quinto: undecimus
fit quarto par: tertius equiperat᷑ duodecimo: & tertius decimus ſimilis
fit ſecundo: quartuſdecimus primo. Tertia hebdomada fit per oĩa in eo
X ſimilis primæ: quarta ſecũdæ. Hic deniq; eſt numerus cõceptui formã-
doq; homini a natura accõmodatus: ſecũdũ quẽ edit᷑: uiuit: alitur: ac ꝑ
oẽs ætatũ g̃dus tradit᷑ ſenio: & oĩno cõſtare uſq; ad extremũ uitæ digno
ſcitur.

ſcitur. Semine nanq; intra formandi hoīs cellulam locato: tradit. Hipo- Y
crates libro qui de natura pueri dr̄ experimēto didiciſſe/ſi ſeptem illic p
ſtiterit horas folliculū genitiuū illi eo ſpacio circūduci ex mēbrana tā te-
nui/quali oui ſubſtātia ab exteriori cute diſiūgitur. Straton pipateticus
per ſeptenos dies humani corporis fabricā ſic diſpēſat/ut ſecūda ſeptima
na credat guttas ſāguinis ī ſupficie folliculi (de quo dixit Hipocrates)
Tertia demergi eas introrſum ad ipm̄ cōceptiōis humorē. Quarta hu-
morē ipſū coagulari ut quadā (uelut iter carnem & ſanguinē) liqda ad
huc ſoliditate utriq; cōueniat: & differat ab utroq;. Quinta ſi ſeptimo
mēſe partus ad maturitatē accedere debeat. Septia uero (ſi ad nonū mē-
ſem uſq; maturitas ꝑtrahatur) figi in ipſa humoris coagulati ſubſtātia
humanā effigiē: magnitudie qdem apis: ſed ut in illa breuitate membra
oīa habeat deſignata & totius corpis lineamenta ab ſe inuicē diſcreta/&
pceptibili rōne conſiſtant/ſi hoc tpe ſenſibus offerantur. Poſt partū utrꝝ Z
uicturum ſit quod effuſū eſt: an in utero ſit p̄mortuū & tantūmodo ſpi
rans/non tñ ad integrū uiuēs/uenerit in lucem ſeptima ab egreſſu hora
diſcernit. Vltra. n. hunc horaꝝ numerū quæ præmortua uomita ſūt: ſpi-
randi uim ferre non pn̄t. Quam quiſq; fœtus ultra ſi cōtineat intelligi
tur creatus ad uitā: niſi quiſpiā forte caſus (qualis pfectum aprehendere
poteſt) illi uitam eripiat. Itē poſt dies ab egreſſu ſeptem/reliquias iactat
umbilici. Poſt ſeptem menſes dentes incipiunt mandibulis emergere: &
poſt bis ſeptem ſecurus iam incedit non timens caſum. Poſt ter ſeptē ſo-
nus eius in uerba prorumpit. Poſt quater ſeptem/non ſolum ſtat firmi-
ter ſed incedit: niſi ſit mancus. Poſt quinquies ſeptem ubera non quæ-
rit: ſed quaſi refugit: niſi longus uſus inuexerit patientiā. Poſt annos ſe-
ptem dentes priores ſolidioribus cedūt: eodēq; anno pene abſoluitur in
tegritas loquendi. Iuxta hunc numerum ſeptem uocales litteræ a natura A
pro idiomate quoq; complendo agnoſcuntur inuentæ: Licet latinitas p
diphtongos modo longas: & ſine illis breues pronūciando: quinq; pro
ſeptem tenere maluerit/apud quam tamen ſi ſonos uocaliū non apices
numeraueris/ſimiliter ſeptem terminationibus ſonoris cōſtare uidebis.
Poſt bis ſeptem annos: homo neceſſitate pubeſcit: tūcq; moueri incipit
uis generationis in maſculis: & purgatio fœminaꝝ quaſi in omnibus ſu
mit exordium. Ideoq; hac ætate puer: quaſi ad uirile robur accinctus/ab
ſoluitur legibus a tutela: a qua fœminæ pro uſu rationis accelerato bien
nio maturius eiſdem legibus liberantur. Poſt ter ſeptenos: genas lanu- B
gine ueſtit iuuenta: idemq; annus fidem creſcendi plurimis facit in lon-
gum. Quarta annorum hebdomada in latū creſcere quaſi ſemper pro-

hibere ſolita eſt. Q uinta omne fere uirium (quãtæ cuiq; futuræ ſunt) complet augumentum: nulloq; modo iam poteſt quiſq̃ ſe fortior fieri. Sexta ſeruat uires ante collectas: nec diminutionem niſi ex accidenti patitur prouenire. A ſexta uſq; ad ſeptimam fit quidem diminutio: ſed occulta & quæ detrimentum ſuum aperte non prodat. Cum uero ſeptennarius annorum per uitam hominis ſe multiplicauerit. i. ſepties ſeptem impleuerit/ facit ætatem quæ perfecta proprie & habetur & dicitur: adeo ut ille homo & conſilio aptus ſit: nec ab uirium exercitio alienus habeatur. Cum uero decas qui & ipſe perfectiſſimus numerus eſt ſeptennario iungitur/ a phyſicis creditur præfixa fere meta uiuendi. Et hoc tempore humanæ uitæ ſpacium in plurimis terminari. Q uod quiſquis exceſſerit: ab omni exercitio uacuus: ſoli ſapientiæ & ſibi ipſi indulgere permittitur/ ætate iam reuerendus. A ſeptima uero uſq; ad decimam annorum ſeptimanam pro menſura uirium in ſingulis perſeuerantium uariantur

C officia. Idem numerus totius corporis membra diſponit. Septem primo ſunt intra hominem quæ nigra mẽbra uocãtur/ lingua/ cor/ epar/ ſplen/ pulmo/ renes duo. Septem item alia ad cibum & ſpiritũ in ſingulis ſunt hominibus deputata/ Guttur/ Stomacus/ Veſcica/ Inteſtina principalia tria/ diſſipium/ quod uentrem & cætera inteſtina ſecernit. Alterum medium: quod a græcis meſſenterion dicitur. Tertium quod ueteres irram uocant: habetq; principium inteſtinorꝝ omnium: & cibi detrimenta de-

D ducit. De ſpiritu & cibo expertum eſt ꝙ ultra ſeptem horas ſine ſpiritus attractione non uiuitur. Vltra ſeptem dies ſine cibo uita non durat. Septem quoq; ſunt speciæ differentia: quæ intima & extima totius humani corporis in longitudine/ latitudine/ & profunditate complexa ſunt. Cutis: caro: pinguedo: neruus: arteria: oſſa: medulla. In aperto præterea ſeptem ſunt humani corporis partes. Caput: pectus: brachia duo: crura totidem/ pudendum/ quæ ſingula ſi diuidas: ſeptem compagibus ſtare uidebis. Vt in brachiis habes brachiũ ipſum: humerũ: cubitum: uolam: & per ſingulos digitos tres iuncturas. In cruribus uero femur: ſiue coxa: genu: tibia: pedis uola: & ternæ in ſingulis digitis coniuncturæ. Rurſus quia ſenſus miniſteria natura in capite quaſi in arce cõſtituit: ſeptem in eo foraminibus ſenſuum abſoluuntur officia: oculorum: aurium: nariumq; binis in ſingula: & oris uno. Vnde hic numerus qui totius humani corporis & hominis uitæ diſpoſitor eſt: naſcentis hominis puerperio purgando præcepto dei uitæ largitoris per Moyſem legis præconem ſuũ

E accõmodatus magna ratione dignoſcitur. Habet etiam in moribus hominum hic idem numerus admirabilem rationẽ. Q uando ſeptem ſũt

capitalia uicia: quibus uita hominū inficitur: & mores penitus ſubuertuntur. Licet uero multæ ab Ari. morales uirtutes numeratæ ſint: ſeptē tamē ſi fuerimus aſſecuti purgabitur per illas animus noſter a uiciis purgabit nos eutrapelia (quā latine comitatem dici oportere exiſtimamus) omni ſuperbia. Manſuetudo iracundiam: Fortitudo accidiā eiciet: Amicitia fugabit inuidiam: Propellet liberalitas auaritiam: Gulam tempantia: Luxuriā omnem iuſtitia euacuabit. Anima igitur rationalis quæ ſemen bonæ cogitationis in mentis utero concæpit: maſculū ſolidæ intentionis bene operandi enixa eſt: per lucem ſeptem uirtutum quas attulimus (quaſi per ſeptem ſoles) ſeptem mortalia peccata: quæ nox teterrima palpabilium tenebrarum ſunt: procul abiiciat. Ita octauo die a maiori pollutione purgata collegio ſanctorum reſtituetur. Hæc miſtica eſt ratio: Dierum ſeptem primæ purgatiōis: triginta trium dierum qui purgationi minori reſtant peragendæ rōnem: ſi poſſumus inquiramus.

De ratione triginta trium dierum purgationi minori pro partu maſculo aſſignatorum.

d Eus maxime fide dignoſcitur. Fidei chriſtianæ prima radix ē: deum trinum & unū credere: quod trigenario numero declaratur: is nanqȝ ter continens decem: tres in deo perſonas notat ſibi per omnia coæquales. Trinarius primus impariū numerorꝫ qui trigenarii baſis eſt eſſentiam diuinā deſignare uidetur. Eſt. n. primum fundamentum unde triginta conſurgit: & in quod redit: ſicut de & in diuina eſſentia tres perſonæ prodeunt: & reuertuntur in illā. Eſt etiam quælibet dei perſona ſigillatim denario numero aſſimilata. Sicut. n. ultra denarium nullus eſt numerus: ſed oēs numerorū moles in ipſum penitus rediguntur: & omnes denarii numeri æqua unitatum diſtributione qeſcunt: ex eiſdemqȝ unitatibus ſurgunt: ſic tres diuinæ perſonæ omnium rerum uiſibilium & inuiſibilium perfectionē efficiunt: & quaſi ſui ſcintillam in ſemetipſis ſingulæ & ſimul omnes continent abundantius & perfectius q̃ ipſæ creaturæ in ſe ipſis exiſtant. Neqȝ in efficiendi continēdiue ratione una eſt in deo pſona alia copioſior. Sicut nec denarius primus ſecūdo aut tertio abundantior eſſe poteſt. Adhuc quemadmodum nullus denarius numerus extra decem poteſt intelligi habere aliquā ſedem: & tamen duo denarii numeri uere ſunt duo. Ita tres diuinæ pſonæ denarii numeri perfectioni (per ea quæ attulimus) aſſimilatæ: ſibi inuicem intimæ ſunt: & penitus impartibiles: numerum tamen trinariū adimplentes. Redemptor inſuper noſter fidē trinitatis docēs: inter homines triginta & tres annos mortalis manſit: & trigeſimo tertio iam laben F

te/ſuo ſanguine conſcientias hominũ lauit/ſua morte animas redemit/ penituſq; liberauit. Poſt ſeptem igitur primos dies quibus per uirtutes morales purgatur animus capitalibus uiciis/tribus uirtutibus theologicis/fide/ſpe/& charitate imbuendus eſt/ut deũ trinum agnoſcat amet/ aſſequi ſperet. Ita crucis pœna quã ſaluator nr̃ ſuæ mortalitatis anno triceſimo tertio ſubire dignatus ẽ/nos dignos efficiet adire oſtiũ ſãctuarii .i. domũ fœlicitatis æternæ/ubi multas ab initio deus cõſtituit mãſiões.

De ratione munerum oblatorum purgationis lege.

h Aec porro uniuerſa confirmat: & quaſi ſigillum agnitiõis omnibus imponit/quæ de purgatiõis tpe/ac dierum numero habita ſunt agnus anniculus ad cremandũ oblatus. Agnus nempe iſte illum oſtendit qui tollit peccata mũdi. Erat hic agnus anniculus/

G qua ætate integer eſt/iuuentaq; robuſtus: quod ſaluatoris indicat ætatẽ: qui uiuaciſſimo ætatis flore ſuper altari crucis igne charitatis incẽſus holocauſtum noſtræ purgationis & inſtaurationis effectus eſt. Nempe propter nimiam charitatem ſuam qua dilexit nos deus tradidit in mortem animam filii ſui: qui nos redimeret ab omni iniquitate: & emũdaret ſibi populum acceptabilem ſectatorem bonoꝵ operum. Offerebatur etiã

H turtur: ſiue columbus pro peccato. Quid plenius quæſo coniugalẽ fidem q̃ turtur nobis oſtendere poteſt: qui ſecunda coniugia omnino recuſat? In oblato igitur turture: fœderis nuptialis integritatem matrona quæ peperat præmonſtrabat: ut ſi quid libidinoſe concipiendo: parturiendo: pariẽdo: uel in puerperio iacens admiſiſſet: aut obmiſiſſet: citra tñ nuptiarum iniuriam: citra fœderis matrimonialis limites ſe deliquiſſe: & in turturina fide ſe uelle perſiſtere: per turturem oblatum mõſtraret.

I Columbus animal eſt ſine felle: maſculus eius auis incubat ouis: & fœtum pari affectu cum fœmia nutrit. Indicabat igitur columbus oblatus ſolertiam adhibendam nato infantulo. Ita ſi quid pro infante ſeruando puerpera minus diligenter egiſſet: columbi munere promittebat emendationem. Hæc bonæ mentis ſtudia in munere ſacerdos intelligens: culpam remittebat: præcatus talem dei auxilio exhiberi erga uirum: erga ſobolem: qualem munus oblatum præſeferebat. Ita peracto purgationis ſacrificio: ad ſuos illam redire iubebat: admonens ut erga uirum ſe turturem: erga omnem familiam ſe columbam ſolertia plenam exhiberet.

De lege purgationis in ſpiritu ſeruanda.

h Aec erat o matronæ lex purgandæ puerperæ: a qua (ſecũdum litteram) & ſi Chriſtus uos liberauit: in ſpiritu tñ illam ſeruare præcepit. Seruabitis illam ſi ſanctam dñi Ieſu Virginẽ matrem fueritis

trem fueritis imitatæ. Illa benedicta ſuper omnes mulieres benedictum uentris ſui fructũ deo obtulit: & cum illo turturum aut columbarũ par tulit in templum. Offerte cũ illa domino deo filios ueſtros. Offerte cũ illa turturem pudicitiæ ſempiternæ. Offerte cum illa columbum manſuetudinis: comitatis atq; ſolertiæ. Vos quoq; uiri hac ipſa lege aſtrictos non ex me/ſed euãgeliſtæ teſtimonio agnoſcite. Tulerũt inquit in Hieruſalem/ut ſiſterent eum dño: & ut darent hoſtiam ſecũdum q; ſcriptũ eſt in lege domini/par turturum aut duos pullos columbarum. Nõ dicit tulit mater: ſed tulerunt mater ſimul & pater. Dicit etiam. Vt darent hoſtiam. Debetis ſimul cum matribus: Simul inq̃ cum ueſtris uxoribus turturinam in matrimonio fidem: & columbinam cum eis: ac uniuerſa familia conuerſationem habere: ſemperq; tenere in charitate dei. Sic in ſpiritu purificationis: & præſentationis legem ſeruabitis. Quæ ſi feceritis: dauiticas uobis benedictiones promitto. Labores manuum tuarum manducabis: beatus es & bene tibi erit. Vxor tua ſicut uitis abundans in lateribus domus tuæ. Si te illa fidem integram ĩ matrimonio ſeruare uidebit: domeſticam ſuppellectilem: per omnes angulos domus bene: nitide decenter ſeruabit: augebitq;: filios inſuper bene educabit. Si te colũbum ſine felle: ſine minis: ſine iracundis uerberibus geſſeris: uxor & tota familia tuis ſemper commodis inuigilabit: filii tui bene morati: bene educati: decenter induti erunt in circuitu menſæ tuæ: quaſi nouellæ oliuarum uirgulæ ad exornandum & releuandum ueterem trũcũ. Quod ſi te non turturem: non columbum: ſed cuculum: aut gallum gallinaceum geſſeris: mirari non debes non turturem: neq; columbam habere te domi: Dum fuit Atrides una contentus & illa caſta fuit: uicio eſt improba facta uiri. Vt uxor tua turtur fœmina maneat: exhibe illi te turturem marem. Vt perpetuo illa tibi & filiis tuis columba ſit: tu illi eſto columbus. Vide quoniam Maria ſimul & Ioſeph turturum: aut columbarum par offerunt domino: marem inq̃ & fœminam: neutrum ſine compari in templo pro munere purgatæ puerperæ offerendum eſt. Offerte fratres cum uxoribus ueſtris turturum par: aut columbarum in ſpiritu: habete mutuo turturinũ cor: atq; columbinũ. Quoniam tempus purgationis animæ ueſtræ nunc inſtat: poſtea erit tempus punitionis: aut p̃mii. Hæc pro purificationis inſtituto declarando dicta ſufficiant. Nũc Lucam inſtitutæ legis obſeruantiam enarrantem audiamus. K

Declaratio Euãgelii quantum ad hiſtoriam purgatiõis attinet.

p Oſtq̃ impleti ſunt dies purgationis Mariæ. Ad quid o Euangeliſta Mariam purgari oportuit. Quæ ortus concluſus: & fons

ſignatus exiſtens/omnem mundiciā proferens:perpetua puritate ſcatere non deſiit.Purgantur ſordida:purificantur immūda.Hic nihil de labe peccati:nihil de corporis ſorde/nihil de membroꝶ interceſſit debilita
L te.Cur quæſo illa purgatur? Accipe rōnem.Secundum legem Moyſi Sicut quæ ſine uiro concæpit/pro legis obſeruantia/& ſuſpitionis occaſione penitus auferenda/iuxta legem nupſit uiro:ſicut filius eius non pro culpa a ſe tollenda:aut promerenda ſibi gr̄a circūciſus eſt:ſed ut legē impleret:Sic hæc mater & ſemp uirgo puriſſima purgata eſt/non immunditiæ deponendæ gratia/ſed ſecūdum legem Moyſi/ideſt ut legis ſe obſeruatricem oſtenderet. Præuiderat immo decreuerat dei ſapientia in lege gratiæ quadraginta dies pœnitētiæ dedicari:per quos ieiuniis:elemoſinis:orationibus:& pietatis ſtudiis chriſtianoꝶ animæ purgarentur:& ſe deo per confeſſionem/& ſatiſfactiōem mundos pn̄tarent/ac die quadrageſimo:die inq̄ reſurrectionis dominicæ agnum ímaculatum quaſi holocauſtū offerendo comederent. Ne ergo quis iuſtus & peccato q̄uis immunis ab hac ſe lege purgatoria exemptum crederet/ne quis crederet quadraginta pœnitentiæ dies(quia ſine peccato ſum)ſubire nō debeo:quia conſcientia ſecura & munda mihi eſt:per cōfeſſionem me ſacerdoti præſentare non curo. Voluit ad noſtram doctrinā ſapientiſſimus pater & deus noſter:ſpōſam ſuam q̄tumlibet ímaculatā dies quadraginta legalis purgatiōis explere:uoluit etiā cū uiro ſuo myſtica mūera offerre.

De præſentatione Ieſu declaratio euangelii ſimul & legis.

u T ſiſterent eū dn̄o ſicut ſcriptum eſt in lege domini. Quia oē maſculinum adapiens uuluam ſanctū dn̄o uocabitur.Purificationem matris uidimus:filii nunc pn̄tationem attendamus:ab eius diffinitione exordium accipiētes:ut quæ dicenda ſunt facilius intel
M ligantur.Præſentatio eſt infantis maſculi primogeniti oblatio deo:quaſi rei pro repenſione debitæ illi facta per eius qui præſentatur parētes in templo coram ſacerdote/cū facultate redimendi oblatum:& certo præcio pſoluto habendi eum ſibi.Hanc diffinitionē unde accipe nos opor
N teat admonet euangeliſta cū dicit:ſicut ſcriptū eſt in lege dn̄i.In excelſo nanq; Moyſes mandante deo populum ſic alloquitur. Mementote diei huius qua exiſtis de Aegypto:& de domo ſeruitutis.Q m̄ in manu forti eduxit uos deus.Hodie egredimini menſe nouarum frugū. Cūq; introduxerit te in terram Cananei ſicut iurauit patribus tuis & dederit tibi eam/ſepabis omne quod aperit uuluam domino Primogeniti aſini mutabis oue.Si non redemeris interficies.Omne primogenitum de filiis Iſrael/p̄cio redimes.Cūq; interrogauerit futuro tempore filius tuus/

Quid

Q uid eſt hoc? Reſpondebis in manu forti eduxit nos dominus de terra Aegypti/& de domo ſeruitutis. Cū nāq; obduruiſſet Pharao: nolletq; dimittere patres noſtros/occidit dñs omne primogenitū hominū: & iumentorum in terra Aegypti. Iccirco immolo dño omne maſculinū: qd' primo de utero matris egreditur: & oīa primogenita filiorū meorum redimo. Hanc legem eodē libro repetitā inueniemus. Q uanto aūt præcio primogenitū hominis redimendū fuerat: declaratum conſtat numerorum libro: ubi pro oībus duodecim tribuum primogenitis maribus: accæpit dñs leuitas in partem. Cunq; primogenitorum numerus numerum leuitaꝝ tribus: ac ſeptuaginta ſupra ducentos excederet: iuſſit deus ſolui pro ſingulis ſiclos qnq;. Ita ab undecī tribubus ſiclos accæpit Moyſes mille trecētos ſexaginta quinq; in præcium redemptorum: dataq; eſt hæc pecunia Aaron & filiis eius: quibus etiā leuitæ eodem iure in obſequm fuerant attributi. Erat uero ſiclus monetæ genus: uiginti obolos cōtinens ad pondus ſanctuarii. Summa igitur legis ſanctificandi dño primogenitum maſculinū hæc erat. Ad templū infātem maſculinū primogenitum adducere: ſacerdoti quaſi rem deo debitam dare: datum ſi libebat redimere quinq; ſiclis: atq; ita redemptum habere ſibi. Si uero ad redimendū parentibus uoluntas non eēt: aut non ſufficerent facultates: Q ui ſic erat oblatus & non redemptus: ſacerdotibus in miniſteriū erat addictus. Eratq; liberum pontifici apud ſe nutriēdi infantis curam accipere: uel nutriendū parentibus reddere. Cū maturauiſſet ad templi miniſteria remittendū. Hæc porro primogenitoꝝ infantulorum ſanctificatio (quantū ego coniectare poſſum) fieri erat ſolita inſtante luce quadrageſima a die natiuitatis: quatenus uno conteſtu legali matris purgationi: & ſanctificationi: ac redemptioni filii ſatiſfieret. Ita cū Lucas euāgeliſta purificatiōis tempus enarraſſet: tempus & ordinē præſentationis filii mox adiungit dicēs. Tulerūt illum. i. puerū Ieſum in Hieruſalem: ut ſiſterent eū dño. Siſtere firmare eſt. Non erat fortaſſe Mariæ: nō erat uiro eius Ioſeph: pecunia unde pro ſui primogeniti redemptione qnq; perſolueret pontifici ſiclos. Hoc nos credere admonet: ꝙ non agnū ſed turturem (tenuitatis euidēs ſignum) aut columbum pro agno in holocauſtū obtulerunt: Propoſito igitur ſi ſacerdos ſibi educandū habere uellet: dimittēdi apud eū dulciſſimum filium. Tulerūt eum. Hoc eſt quod euangeliſta dicit. Vt ſiſterent eum domino: ideſt ut illū in templo firmarent educandū. Q m̄ ad illum redimendū deerant facultates. Sicut ſcriptum eſt in lege domini. Primogenitum hominis redimi quinq; ſiclis. Vnde apparet nō redemptum dñi dei eſſe & in ſacerdotis ptāte manere.

R Eſt autem hæc lex de primogenito redimendo ſancita exodi capite ter-
tiodecimo in principio: & circa medium eiuſdem capitis a Moyſe ꝓmul
gata: quæ eodem libro capite trigeſimo quarto cõfirmatur / & numeroꝝ
capite tertio executioni mandata deſcribitur: ubi ad redimẽdum primo
genitum maſculinũ ꝑcium præſcribitur. Item eodẽ numerorũ libro hæc
ipſa lex executa iam & declarata iteratur. Quod ergo dicit euãgeliſta /
Sicut ſcriptum eſt in lege dñi / addamus quater. Totiẽs.n.lex illa a Moy
ſe ſancita eſt ſeu repetita. Pauloante dixerat euangeliſta. Secundũ legem
Moyſi. Nunc uero dicit. Sicut ſcriptum eſt in lege domini. Vt agnoſca-
mus Moyſem non latorem / aut conditorem / ſed promulgatorem fuiſſe
legis antiquæ. Quia omne maſculinum adaperiens uuluam ſanctum
dño uocabitur. Sẽſum horum uerborũ quater in lege (locis quos anno
S tauimus) ſcriptum inuenies. Ne quis hoc loco obſceni uocabuli appo-
ſitione euangeliſtam accuſet / in re præſertim tam ſeria: tam ſincera / mo-
nuiſſe uos uelim / uuluã non ſignificare / quod uulgo creditur / partẽ in
muliere pro honeſtate reticẽdam: ſed uterũ totum in quo alitur fœtus /
in quo matrix ſita eſt: ipſamue matricem. nempe Moyſes ubi matrum /
ſororum / nuruum / ſocruum congreſſum maribus prohibet: ubi a fratrũ
uxoribus præcipit abſtinere / nunq̃ uuluam dicit / ſemper honeſto uoca-
T bulo & lato earum turpitudinem reuelari / detegiue prohibuit. Adapit
igitur uuluam: quod exonerando uentrem per partum effundit᷑. Qua
re primogenitus per legem habitus non eſt qui erat poſt fœminam: aut
poſt abortiuũ concæptus & natus. Et ut darent hoſtiam par turturũ aut
V duos pullos columbarum. Sũt qui dubitant pro peccato matris an filii
turturem offerri / aut columbum ſtatutum ſit. Quoniã ſecundum legẽ
quam loquitur euangeliſta pro peccato Moyſes dixerit offerendũ: & fili
us in originali peccato naſcat᷑: & mr̃ nõ ſine peccato fortaſſe eũ cõcæpit:
geſtauit & peperit. Sed qm̃ legẽ iſtam matri purgandæ impoſitã ex legis
ipſius ſeriæ conſtare dignoſcitur: ego ſine præiudicio melioris ſententiæ
exiſtimo turturem pro peccato matris potiuſq̃ filii imolari debuiſſe.

De myſterio quinq; ſiclorũ qbus maſculi redimebãtur primogeniti.

Rande uero myſterium: & admirabile ſacramentum eſt maſcu
g linum hominis primogenitũ redimi quinq; ſiclis. Daturus erat
pater omnipotẽs pro humani generis ſalute primogenitũ ſuũ:
qui per quinq; ſui corporis uulnera noſtram ruinã ſiſteret: & amiſſam li
bertatem inſtauraret. Itaq; primogenita hominum quinq; ſiclis redimi
conſtituit: iuxta numerum quinq; uulnerum: quibus in cruce pendens
eius primogenitus: pro ſalute hominũ fuerat lacerandus. Cui nũc durũ
uideri

uideri poteſt ſuum primogenitum deo offerre/& redimere quiq; ſiclis .i. quiq; ſenſibus proprii corporis domitis recuperare animam ſuam: ꝓ qua redimenda deus ſuum primogenitum dedit: & quiq; duris uulneribus affici uoluit: quæ nr̄i gr̄a idē dei filius libēter excepit. Sed nos infœlices/& mius q̄ talpæ uidētes/cū primū filios nr̄os arctioris uitæ diſciplinā i aliqua religioſa ꝓfeſſiōe ſuſcipe uelle cognoſcimus/illos totis uiribus retrahere ſtudemus: quos ſi reuocare nō poſſumus/quaſi mortuos lugemus amariſſime. O ꝑditiſſimū īgratitudīs genus. Deus pr̄ de ſe ip̄o ſolo primogenitū ſuum miſit in terrā. Mater quem de ſuo ſolo ſanguine genuit/& iam ꝑ quadragita dies ſola lactauit & baiulauit: pn̄tat ī tēplo/prompta dulciſſimum filiolum ī manibus relinquere ſacerdotum/ſcribarum/& phariſeorum/a quibus plane nouerat duriſſima eum morte necandum. Pater ſimul & mater ꝑ quinq; eius uulnera/te & filios tuos recuperare ueriti nō ſunt. Immo te ꝑ eius mortem duriſſimam recuparuerunt. Tu filiū tuū deo donare recuſas? & bonis uiris/bonis moribus educandum tradere nō uis? Quid quæſo efficit hoc? nempe ingratitudo: nempe ſtultitia: nempe cæcitas tua. Non te pigeret filium tuum in principis momentanei tradere famulatum? doles: luges: & plangis illū in obſequiū tradere regi regum/domino deo uniuerſæ terræ/cœloꝝq; moderatori. Dares eum ad perdiſcendas leges hominum: quæ certe bonæ ſūt/ſi bene reguntur: ſed fraudum decipula facta eſt legū cura: das tū filiū ut fraudes adiſcat & nugas? das ad mechanicas artes exercēdas/ut liberaliter uiuer̄ diſcat: doles? & dare recuſas? Reſipiſce miſer: diſce a deo patre qui filium ſuū arbitrio ſacerdotū offerri patit̄ educandū. Diſce a Virgine matre: quæ primogenitum ſuum duriſſimis inimicis liberaliter offert. Diſce a Ioſeph qui filium quem ſibi adoptauerat/& unice diligebat: adhuc lactentem/immo lac ſuggere quaſi incipiētem ſuis manibus libens offert: & oblatum in templo reliquere non ſuſpirat. Iactauit Maria: iactauit & Ioſeph cogitatum ſuum in dn̄o. Cur tu non ſperas bene de filio tuo: qui uiā ſecuritatis/ſalutis/& quietis/ingreſſus ē? Reſipiſce: & ne eſto ſolicitus de filio: ſed cum illo offer columbinam ſimplicitatem/& turturis puritatem hodiernæ feſtiuitatis in fructus exemplo ꝑ quam lætamur omnes puerum ieſum ī templo ſacerdotibus ꝓ̄ſētari: & par turtuꝝ aut colūbaꝝ ſimul cū illo offerri: poſtq̄ cōſumati ſūt dies.

De commendatione & atteſtatione purificationis & præſentationis.

T ecce homo erat in Hieruſalem cui nomen Simeon: & homo
e iſte iuſtus & timoratus expectans conſolationem iſrael: & ſpūs
ſanctus erat in eo: & reſponſum acceperat a ſpū ſcō/non uiſurū

ſe mortem niſi uideret Chriſtum domini.Q uoniã euangeliſta ſcriben
te/& ſancta eccleſia hodie referente : matris purificationem & filii præ-
ſentationem agnouimus/cõſentaneum eſt ab eiſdem horum commen-
dationem atteſtationemq; perdiſcere.Et quoniam multũ ĩtereſt quis ſit
ille qui laudat/teſtiumq; qualitatem iura maxime examinari uoluerũt:
Y nos hæc inſpicere in primis condecet.Commendantem ac ſuper aliqua
re teſtimonium afferentem opus eſt in primis eſſe hominem notum ac
boni nominis.Incognitorum nempe hominum & p angulos latitantiũ
teſtimonia minus ualida ſunt: & hoꝝ commendationes minus põderis
habere uidemus.Infamium uero nominum & infauſtorum appellatio
hominibus indita/eoꝝ atteſtationi & commẽdationi plurimũ detrahit.
Q uãdo ex infami & infauſto nomine fit nominatus exoſus.Fama eſt
celeberrimæ memoriæ/Egidium Caruagliar hiſpanum cardinalem iura
Romanæ eccleſiæ in Italia reſarcientem: & Italiam ipſam malis homini-
bus expurgantem : cum diſcolum aliquem ſceleſtum ue examinaret: de
nomine primum ſolitũ quærere: quod ſi infauſtũ infame ue ſentiret/pu
niri iubere ſolitum qui fuerat examinãdus.Ita dũ neſcio quẽ interroga-
ret.Q uod tibi nomẽ bone uir eſt? Illo reſpõdente: ſpeza croce. Et ego
inqt Cardinalis: te ſpezaro la ceruice. Sicq; eũ recte ſuffocari iuſſiſſe. Al-
terum reſpondentem/ſe nominari: Bruſa boſcho/bene erit : ſel boſcho
hora brugera te reſpondit: illumq; ignibus tradidiſſe cremandũ. Tertio
ſe dicenti Beccha bene: bñ bibas inqt: ſi bene becchaſti: & mox flumine
illũ ſubmergi mandaſſe. Animi relaxandi gratia hæc dixerim: ut tamen
inde conſtet: quantum apud bonos/& graues uiros offenſionis habeat
appellatio nominis infauſta. Q uare o parentes eſte cõmoniti honora-
ta/& fauſta nomina filiis ueſtris imponere. Et ſi contingat/a ſodalibus
nuncupationẽ aliquã uicii/criminis/flagitii/uel ridiculi/aut ſtulti euen-
tus illis imponi occurrite: ſic nominari/ne permittite. Fiet certe: fiet inq̃
ut iuxta nominis ſignificatum uitam inſtituant.Expertũ eſt pueros tur-
Z pi nomine accepto per iocum uitam mutaſſe cum nomine. Redeamus
iam ad ſapientiſſimi euangeliſtæ narrationis ſeriem. Ecce inquit homo
erat in Hieruſalem. Ecce aduerbium eſt demõſtratiuũ.Demõſtrat ergo
nobis quaſi cognitã celebrẽq; perſonã: nõ in oppido uel in pago: ſed in
Hieruſalẽ regia/ſacerdotaliq; ciuitate.Q uod ergo dicit/Ecce hõ erat in
Hieruſalẽ: nõ ocioſe dictũ eſt: qñ pſonã in ciuitate cognitã manifeſtat.
Cui nomẽ Symeõ.Hoc nomẽ/Hieronymo atteſtãte auditus: uel exau
dibilis ſonat.Vt ĩtelligamus cõmẽdatõnẽ atteſtationẽq; hois huius nob
audiẽdã eẽ attẽtiſſime: & eius uerbis penitus ĩhærẽdũ. Sic.n.ſignificato
nominis

nominis ſatiſfiet/Simeon nomen eſt illi. Et homo iſte iuſtus & timoratus. Iniquorum cõmendationes calũniæ ſunt: laudes ſunt uituperia: atteſtationes criminatiões ſunt. Q m̃ tam turpe eſt a turpibus laudari q̃ obturpia. Q uare ſi te laudat: ſi te cõmendat: ſi rei tuæ teſtimonium affert iniquus aliquis/uel infamis/ne læteris: ne confidas. Melius eſt taliũ laude/ cõmendatione/teſtimonioq; carere/q̃ abundare. Si de te obloquitur: Si te uituperat: ſi aduerſum te teſtimoniũ profert: ne triſteris: hoꝝ probra: improperia: maledicta laudes ſunt. Virtus a uicio non quærit laudẽ. Veritas a falſitate teſtimoniũ hr̃e non uult. Similia ſimilibus gaudent. Bonitaté boni cóprobant. Iuſtitiã iuſti cõmendant. Veritas fulcit ueritatẽ. Integrã igitur cõmendationem ab hoïe iuſto debemus expetere. Ideo dicit euãgeliſta. Et homo iſte Mariæ matris purificationẽ: & eius filii Ieſu Chriſti p̃ſtationem cõmẽdaturus. Iuſtus erat legali iuſtitia: quæ integra eſt oïum uirtutum regula. Iuſtus erat etiã ſecundũ æqualitatis iuſtitiam tam diſtribuendo q̃ cõmutando: non plus neq; minus tribuens in laudando ac cõmẽdando q̃ recte ſit cõſentaneũ rationi. Non cõmendabat igitur plus debito: nõ inq̃ adulabatur: non minus debito laudabat: non erat inuidus detractor: aut ſuſurro in populis. Ita quia iuſtus erat cõmendationi: atteſtationiq; eius fides denegari nõ põt. Sed quia iuſtitia rigoroſa fortaſſe nimiſq; dura uideri poſſet: ac iccirco fauore in cõmendãdo & teſtificando minus digna: ideo dicit euangeliſta. Et timoratus. Nõ ita confidens de ſua iuſtitia: ut de ſua fragilitate non timeat. Et dũ teſtimonium profert: dum cõmendat ſobrie loquitur. Loquacitas nempe nimiuſq; atteſtandi ardor: & immodicum cõmendandi ſtudium perhibẽdo pleroſq; teſtimonio fecit inutiles. Non talis eſt cõmendator & teſtis quẽ adducit euangeliſta. Sed iuſtus eſt ideo a ueritate non diſcedit. Timoratus inſuper eſt: ideo cum modeſtia & prouida circũſpectione profert teſtimonium. Timoratus eſt enim timore domini: qui ſapientiæ uiam parat. Sapienter ergo cõmendat & teſtimonium dicit. Non eſt timoratus timore ſeruili qui deiicit animum: & fugere inſtigat minime fugienda. Timoratus eſt habitu mentis de multis actibus bene penſandi naſcẽte: ut pro zelo iuſtitiæ: non plus audeat q̃ oportet. Sobrie cum maieſtate & uenuſtate cõmendat: atteſtatur & facit omnia quæ legalis iuſtitia amplectitur & æqualis expectans conſolatiõem iſrael. Spes uana unde ſibi promittunt homines quæ non decet: quæ non expedit: quæ aſſequi nunq̃ poterunt: & ſi fuerint aſſecuti: meliores iccirco non erunt. Spes inq̃ immoderata priuati commodi commendantem & teſtimonium afferentẽ ſæpe reiecit: & pro gratia odium: pro auxilio impedimẽtum: pro fauore

A

B

C

detrimentum inuexit. Vt a teſte & commendatore noſtro iſta remoueat euangeliſta illum oſtendit particularem & ſibi propriam non expectare mercedem: nihil ſui ipſius tantum gratia hac cõmendatione captare. Expectabat per ſpem certam & immobilem: redemptionem totius populi iſrael. Q uam redemptionem? Nempe liberationem a ſuperſtitioſa auaritia: & ſuperbo ambitu ſacerdotum/ſcribarum & phariſeorum: quantũ ad hanc mortalem attinet uitam. Q uãtum uero ad futuram gloriam: quæ reuelabitur in nobis. Expectabat redemptionem iſrael a culpis per gratiam mediatoris: ut per illam aſſequeretur populus iſrael gloriam ſempiternam.

De ratione ſpũs ſancti quẽ euangeliſta ſcribit fuiſſe in Simeone.

T ſpiritus ſanctus erat in eo. Adhuc quia teſtem & cõmendantem ut teſtificando & cõmendando proficiat bene inſtructum de ueritate eſſe debere/nemo dubitat Simeonem plene ſcientẽ/quem cõmendat: & quibus de rebus teſtimonium affert cognoſcẽtem/noſter euãgeliſta declarat: ubi dicit. Et ſpiritus ſanctus erat in eo. Eſt ſpiritus ſanctus/ſpiritus ſcientiæ & pietatis: eſt totius ſpiritus ueritatis. Vnde dicit ueritas. Paraclitus autem ſpiritus ueritatis: qui a patre procedit: docebit omnem ueritatem. Simeonem igitur fuiſſe ueridicum teſtem/& in cauſa ſcientiæ copioſe inſtructum inde conſtat. Q uod ſpiritus ſanctus erat in eo: qui eſt ſpiritus pleniſſime ueritatis. Exiſtimo hic non fore ocioſum declarare quomodo in homĩe maneat ſpiritus ſanctus. Hac enim in re magiſter ipſe ſententiarum creditur defeciſſe. Diſtinctione nempe decima ſeptima primi ſententiarum uidetur aſſerere/ſpiritum ſanctum eſſe illam ipſam charitatem ideſt habitum amãdi deum & proximum: per quem omnes homines deum & proximum amant propter deum: ut in hominibus uniuerſis amantibus deum/unus ſit & indiſtinctus penitus ſpiritus/per quem ament: qui & ipſe deus ſit/& tertia in ſumma trinitate perſona. Cui ſententiæ Euangeliſtæ uerba uidentur applaudere: dum ſonare uidentur ſpiritum: qui eſt deus: in Simeone manſiſſe. Sed ita quæſo ne cradamus. Non poteſt creator deus eſſe creatura. Habitus autem quo amamus deum: habitus quo ueritatem agnoſcimus aut acquiſitus eſt ſtudio: aut diuina largitate creatus in nobis: nobiſq; donatus. In nobis non ſolum habitat ſpiritus ſanctus: ſed trinitas tota in ueritate dicente. Pater meus eum diliget qui diligit me: & ad eum ueniemus: & manſiõem apud eum faciemus. Habitat ergo ſpiritus ſanctus in nobis quaſi noſtrarum uirium fons ſine meta: ſed non eſt habitus per quem amamus/melius eſt q̃ habitus. Virtus eſt immẽſa:

& infinita

& infinita poteſtas: quæ habitum bene amādi tribuit: amorem accēdit: ardentem tenet: & ſplendeſcere facit. Erat ergo in Simeone ſpiritus ſanctus luminis fons/& ueritatis origo: per quæ Simeon uerus ac uerax teſtis/& gratioſus commendator/integerrime commendaturus/& atteſtaturus matris purificationem: & filii præſentationem acceſſit.

Spiritus ſanctus quomodo fuerit in Simeone.

e T reſponſum accæperat a ſpiritu ſancto non uiſurum ſe mortē niſi uideret Chriſtum domini. Exponit euangeliſta quomodo in Simeone ſpiritum ſanctum fuiſſe intelligere debeamus. Nō erat in illo quaſi in continente contentum: ſicut in urna aquam eſſe uidemus. Non ſicut menſurans & perficiens: & adeſſe perducens/ſicut numerum in re numerata: figuram in ſubſtātia: uel in materia formam eē experimento probamus: nō ſicut motor in mobili: non ſicut in naui nauarcus: ſed ſicut lumen in re illuminata: quod a ſe ipſo non diſcedēs/& penitus indiuiſum permanens/lucere facit inter ſe diſtantia. Sicut etiam magiſtri uirtutem in diſcipulo eē ſentimus: quæ illū non deſerens diſcipulos complet/& eruditos facit. Reſpōſum ideſt doctrinam certam per reuelationem accæperat Simeon a ſpiritu ſancto non uiſurum ſe mortē E ideſt non eſſe moriturum. Mors enim proprie uideri nō poteſt/quoniā neq; colorem habet: neq; ſubſtantiam: immo uero neq; ſentitur. Dum nanq; illa aduenit ſenſus omnis elanguit iam penitus & euanuit. Sed uideri dicitur cum imminet/expectaturq; de proximo. Nouerat igitur Simeon lumine ſpiritus ſancti irradiatus mortem ſibi uitam nō erepturā: niſi uideret Chriſtum domini. Chriſtus a chriſmate nomē eſt deriuatū. F Q uoniā in ueteri lege chriſmate delibuti/Chriſti nuncupati ſunt. Hoc uero liquore ex oleo & aromatibus confici ſolito/ungebantur ſacerdotes & reges. Chriſtus ergo domini ſacerdos dicitur/uel rex domini. Sed in Simeonis reſponſo utrunq; ſignificat. Q uoniam futurus erat rex meſſias/ſummus rex domini dei: nō ut deum: ſed dei populum regeret: ad deumq; dirigeret. Futurus erat etiam idem ipſe meſſias ſummus ſacerdos dei: non ut pro deo: ſed pro populo ad deum preces funderet: & coram illo offerret ſacrificia. Senem igitur Simeonem ſpiritus ſanctus inſtruxerat: dum ei aperte monſtrauerat q non moreretur niſi nato rege meſſia: quem uideret & agnoſceret/anteq̄ uitam cum morte mutaret.

De ratione atteſtandi a Simeone ſuſcepta.

e T uenit in ſpū in templo. Teſtē oportet non ſe ipſum ingerere. Ita Simeon non a ſeipſo: ſed ſpū ſancto ducēte uenit in tēplum. Erat igitur ſpūs. ſ. in Simeōe quaſi docēs/& quaſi ducēs: neq; tñ

inuitum acceſſiſſe in templũ crediderimus Simeonem: qui ſpiritu ſancto ducente uenit in illud. Spontaneus nanq; nõ coactus fuit hic Simeonis aduentus. Q ñ ſciens & prudens libenrer ſpiritus ſancti ſecutus eſt motum. Vt enim a maligno ſpiritu inſtigati: & a ſodalibus inuitati perverſi homines ſponte ſe in malum præcipitãt. Sic bonorum hominum ſocietates: bonorum angelorum inſpirationes: ſancti quoq; ſpiritus impulſus/nunq̃ libertatem tollunt: ſed adiuuant: dirigunt & confirmant.
G Apparet iam q̃ ſit idoneus laudator & teſtis huic celebritati cõmendandæ & atteſtandæ a Luca euangeliſta adductus in medium. Eſt enim in celebri ciuitate pernotus. Ecce homo erat in Hieruſalẽ/nomine Fauſto/ & ad rem faciente donatus: cui nomen Simeon/bonis moribus decoratus. Homo iſte iuſtus & timoratus: a paſſióibus ſegregatus. Expectabat redemptionem Iſrael: a bono doctore in cauſa ſcientiæ bene inſtructus. Et ſpũs ſanctus erat in eo quaſi docens. Ab eo.n. reſponſum accæperat Simeon non uiſurum ſe mortem niſi uideret Chriſtum domini/ad cõmendandũ & teſtificandum inductus/non ingeſtus a ſe. Et uenit in ſpũ in templum. Non temere ſed conſulto bonam inſpirationem ſequens.

De uera paternitate Ioſeph erga dñm Ieſum Chriſtum.

e T cum inducerent parentes eius puerum Ieſum ut facerent ſecundum conſuetudinem legis pro eo: & ipſe accæpit eum in ulnas ſuas & benedixit deum.
H Locum & ſeriem commẽdationis euangeliſta proponit. Q uot ſunt qui in angulis coram te/& in cubiculo laudibus in cœlum tollũt omnia quæ dicis aut facis: & in publico uel te abſente non ſic faciunt? Multa non nunq̃ commendãt graues uiri inter paucos/quæ inter multos approbare puderet. Cum igiť laudaris ante omnia reſpice locum in quo tuæ reſonant laudes. Tuæ pudicitiæ inſidiator o puella o matrona laudum tuarum litteras reffertas/q̃ occultiſſime ad te ſcribit: te admonet ſine arbitris legere. Si uere laudat/cur teſtem laudum habere non uult? Veritas non quærit angulos. Adulator cur cõ teſtem refugit? Cur maxime laudes infarcit ſequeſtratus? Irrideri uel argui timet. Non timeret ſi uera eſſet hæc ipſa laudatio. Secura eſt ueritas. Laudant angeli Chriſti natiuitatem per aera circumlati. Laudant illam paſtores in uia. Laudat Simeon præforibus templi. Audi. Cum inducerent nempe in templum puerum Ieſum. Non dictus eſt infans qui per angelos: per paſtores: per cœli fulgorem inſolitum naſcẽs/loquitur gloriam dei. Et nunc per Simeonẽ lumẽ ad reuelationem gentiũ: & plæbis
I Iſrael gloriam natus eſſe manifeſtatur. Signanter uero dicitur puer: purus totus: qui ſine peccato concæptus/& natus matris puritatem non minuit.

minuit. Integritatem uero confirmauit/utrunq; ſacrauit. Parentes eius. K
Hoc loco blaſſemi cateruatim inſurgũt uociferantes/ſi de Ioſeph ſemine Mariæ filius non eſt genitus/quid attinebat parentes dicere? Si parentes ſunt Maria & Ioſeph ſimul uterq;/quemlibet ſigillatim neceſſe eſt eẽ parentem. Aut igitur euangeliſta parentes dicere non debuit(eſtq; dicẽdo procul factus a uero)aut ſi ſtetit in ueritate: immo quia ſtetit: de Ioſeph ſemine concæptus eſt Chriſtus. Quando parens mas niſi qui generat dici nõ debet. Sed audiant aſpides ſurdæ(ſi uelint)audiãt inq̃ & intelligant ueritatem. Cum deſponſata eſſet mater Ieſu Maria Ioſeph: anteq̃ conuenirent inuenta eſt in utero habens de ſpiritu ſancto: Ioſeph autem uir eius cum eſſet iuſtus/& nollet eam traducere: uoluit occulte dimittere eam. Hæc autem eo cogitãte/ecce angelus domini in ſomnis apparuit ei dicens. Ioſeph fili Dauit/noli timere accipere Mariam coniugẽ tuam. Quod enim in ea natum eſt de ſpiritu ſancto eſt. Pariet autẽ filium & uocabis nomen eius Ieſum. Ipſe enim ſaluum faciet populũ ſuũ a peccatis eorum. Exurgẽs autem Ioſeph a ſomno/fecit ſicut præcepit ei angelus domini: & accæpit coniugem ſuam. Sunt hæc non mea uerba: ſed ſancti euangeliſtæ Mathei: ex quibus conſtat Ioſeph Mariam traduxiſſe p̃gnantem: & ab homine penitus ĩcognitam. Quoniam quod in ea natum erat: de ſpiritu ſancto erat. Et iuxta prophetæ Eſaiæ uaticiniũ concæperat/& uirgo permanſerat. Non ergo de Ioſeph concæperat: non inq̃ genuerat Ioſeph dominum ſaluatorem. Si modo o Hæretici uerbis euangelii cõtra uos clare conſcriptis credere uultis. Quemadmodum eiſdem falſo interpretatis inniti uelle uidemini. Audite nunc igitur interpretationem ueram & certam/& ueſtram dementiam deponite. Le L
ge matrimonii ſic mulier in mariti poteſtatẽ tranſfertur/ut omnia eius opera quæ(ſalua matrimonii honeſtate)afferunt fructũ/mariti uſibus cedere iure optimo ſolebant. Quia igitur ſancta filium cõcæperat nulla nuptiarum iniuria/iure optimo fructus uteri eius uiro ceſſit ſuo. Cur quæſo filios ex adulterio natos: matrimonium non facit eſſe mariti: in promptu nunc ratio eſt. Quoniam ſcilicet in eius iniuriam & infamiã ſunt concæpti. Et iure fœderis coniugalis naſci non poteſt/quod illo uiolato concæptum eſt. Fuit uero filius Ioſeph dominus Ieſus Chriſtus. Quando filium ex ſua uxore ſine mariti iniuria concæptum/non niſi in filium accipere debuit. Fuit igitur Ioſeph & pater & parens: non geni M
tura carnis: ſed ardore charitatis: obedientiæq; feruore: quibus inductus/fecit ſicut ei præcæperat angelus/ Mariam in ſuam coniugem accipiendo. Et quod in ea concæptum de ea fuerat in ſuum filium ado-

ptando:quem adoptiõis etiam fauore ceſſante:ſuum iure matrimonii
filium hr̃e poterat:& debebat. Hæc nouerat Lucas hoc loco ſcribens
Mariam ſimul & Ioſeph parentes fuiſſe domino Ieſu Chriſto. Vt facerẽt
ſecũdũ cõſuetudinẽ legis:puerperis impoſitæ:pro eo etiam pñtando ſe-
cundum alterius cõſuetudinem legis ſcriptæ. Exodi.xiii.ut iã diximus:
multotiens in teſtamento ueteri repetitæ. Q uibus locis quoniam tem
pus præſentationis non diffinitur:erat cõſuetudine longa ſancitũ:quæ
eſt optima legum interpres:Q uadrageſimo die poſt natiuitatem pri-
mogenitum maſculũ præſentari in templo coram domino:& pro eius
redemptione quinq; ſiclos dari ſacerdotibus.Hoc igitur eſt quod euan-
geliſta intelligi uult cum dicit.Vt facerent ſecundum conſuetudinem le
gis pro eo:Q uaſi dicat non decreto legis:ſed uetuſta conſuetudinis ob
ſeruãtia:die quadrageſima a primogeniti natiuitate numerata/ſolitum
erat a parentibus illum in templo præſentari ut eadem die mater & fili-
us legi ſatiſfacerent/illa legi purgationis:iſte legi præſentationis & redẽ-
ptionis ſi modo parentes eum redimere decreuiſſent.

De Simeonis deuotione & pietate.

T ipſe Simeon eodem ſpiritu quo uenerat ĩ templum edoctus
e quid faceret/Accepit eum qui præſentandus a parentibus fere-
batur. In ulnas ſuas.Erat(ut in libello de ſaluatoris infantia le
gitur)Simeon annis plenus:ſenexq; grãdæuus/qui omnem ætatem in
legis obſeruantia plenus ſanctis operibus uixerat.Hic inualeſcente pon
tificum ſacerdotum & ſcribarum auaritia/totius etiam populi iniquita-
te in dies accumulata:cum Herodis aſcalonite ſeuitiam:ſcelera filii eius
Antipatri:ac nepotum flagitia fuiſſet expertus/cum libertatem ſuæ gen-
tis euerſam:& iudeos qui per regni ſpeciem direpti idumeorum tyrãni-
dæ iam fuerant/per romanam poſt hæc auaritiam lacerandos cerneret.
Perteſus uitæ/& morum ſui temporis iam non labentium ſed funditus
euerſorum/deum rogauerat & rogabat aſſidue/ut eius laborioſam uitã/
cõfectam ſenio/& mœſtitia laceratam finire:ac ad pr̃es ſuos uiros iuſtos
N & pios illum tranſmittere dignaretur. Habet nẽpe hoc imprimis bonũ
matura ſenectus:quæ annis robuſtioribus bñ uſa eſt:ut mortẽ minime
timeat:& ſibi poſt illam melius repromittat. Vnde quæſo tantus eſt ar-
dor ſenio cõfecto uitã trahere:niſi a diffidẽtia ante actæ uitæ? Criminoſi
eſt timere iudicii inſtãtis articulũ:ad qđ innocens ſecurus & lætus accigi
tur & feſtinat.Ita bñ acta iuuenta & ſenectus bonis meritis plena Simeo
nem intrepidũ mortem expectare/illam accelerari alacriter poſcere inui-
tabant.Hanc Simeonis petitionẽ:deus exaudiẽs de mundi miſeria exi-
tum &

tum & fœlicitatis maturæ promerendæ certiſſimum indicium: immo pignus illi ante mortẽ uidere & tãgere repromiſit. Dictum eſt igitur Simeoni ſiue per angelum uiſibiliter apparentem: ſiue per ſpiritum interius edocentem: o Simeon exaudita eſt oratio tua: laboribus & afflictionibus tuis finẽ dabit deus in tempore hoc. De proximo rex meſſias naſciturus eſt: qui patres ad quos properas de tartareo carcere liberabit: & ad regna in cœlo ſplendentia ſecum ducet. Ne graueris expectare pauſillum tuum & patrum tuorum liberatorem ſecundum ſpiritum corporeis tibi dabitur oculis ĩſpicere. Multi proculdubio patriarchæ: multi prophetæ: multi pontifices/ multi reges uidere uoluerũt: quod tibi nunc uidendũ offero/ & uidere non potuerũt. Tibi uidere illum dabitur ſatis cito. Vbi hunc Iſrael redemptorem uideris: aſſumet te deus ad patres tuos: qui libentius te ideo excipient: quia non iam per prophetiam/ ſed per experiẽtiam illis annunciabis redemptionem/ non futuram de proximo/ ſed inſtantem atq; præſentem. Tu quoq; qui tantopere bonorum morum doles euerſionem/ & ne ultra illam uideas/ mori deſideras/ eo libentius experieris/ quod cupis/ quo minus a tenebris inferorum te occupandũ inſpicies/ beneficio eius quem te uidere indulget diuina clementia. Hæc ſanctus euangeliſta noſter breuiter conſcripſit dicens. Reſponſum acceperat Simeon a ſpiritu ſancto non uiſurum ſe mortem niſi uideret Chriſtum domini/ quaſi dicat. Quia Simeon pro iuſtitia mortem ſibi a deo ſupplicauerat/ reſponſum eſt illi quod libenter accepit/ ſe non moriturũ niſi uideret Chriſtum domini. Hoc tamen cito futurum eum non latuit: ſua ætate exterius/ & ſpiritu ſancto interius admonẽte. Cum igitur ardentiſſima promiſſum expectatione maturari ꝓſtolaretur/ deſiderata affulſit dies qua dominus Ieſus a parentibus ferebatur ad templum. Tũc qui Simeoni promiſerat deus/ promiſſum tempus impletum eſſe monſtrauit/ dicẽs illi o Simeon/ dies illuxit qua promiſſa tibi a me plene præſtentur. Natus eſt rex meſſias: natus eſt inq̃ rex Iſrael: natus eſt ſaluator tuus: patrumq; tuorum liberator: a cuius natiuitate quoniam quadrageſimus hodie dies agitur/ ſcito quoniam pro meæ legis obſeruãtia/ iuxta conſuetudinem legis/ a parentibus hodie in templo præſentabitur. Perge igitur ad templum ut illum uideas: perge pluſq̃ promiſerim accepturus. Non modo uidere talem ac tantum puerum tibi concedo/ ſed amplexandum atq; geſtãdum inter ulnas eũ habere te facio. Videbis uenuſtiſſimã puellam uirginei floris ſpecimen ꝓferentem/ infantulum inter brachia ferre ſpecioſiſſimum pauperibus q̃dem inuolutũ pannis/ ſed eo uenuſtiorem quoniam matrem & filium natura & gratia non fortuna

decorat:non ueſtes eius auro diſtinctæ:non gemmæ collo pẽdentes:nõ anuli digitos circumplexi/ſpectantium oculos in ſe conuertent:ſed grauis inceſſu mater/faciei maieſtate ueneranda:ſed hilaris infans/& ſuauitatis & ſerenitatis plena utriuſq; indoles/obuiantium ora/& cogitatus occupabit. Videbis cum matre maritũ/uirum grauem & aſpectu uenerandum/matrem ſimul & patrem cum ſumma modeſtia tam lætos:tã hilares:tam fauſtos/ut eorum paupertatem nemo aſpernari poſſit. Omnes maieſtatem admirari cogantur. Matri Maria nomẽ eſt:patri Ioſeph: filio Ieſus:uere Ieſus:quia te & omnes iuſtitiam ſitiẽtes/ſaluare uenit & ſatiare. Hos ut aduentare uidebis/obuius ito ad limina templi. Illic nomina ab eis percunctatus & edoctus filium de manu matris: filium inq̃ regem & ſaluatorem tuum inter ulnas accipito/& ad altare uſq; deferto:inde matri offerendum tradito. Hic eſt ſpiritus quem loquit̃ euã-

Q gelista cum dicit. Et uenit in ſpiritu edoctus omnia per quæ cognoſceret ſaluatorem. Et uenit in ſpiritu obedientiæ/pietatis ſanctæq; lætitiæ. Et uenit in ſpiritu charitatis ardentiſſimæ/ſpei ſolidæ/fideiq; conſtantiſſimæ. Mox experimento aſſecuturus quod ſpiritu iam fuerat conſecutus. His rebus a ſpiritu ſancto: & in ſuo ſpiritu Simeon inſtructus, ad templum grandæuus properat/Mente & oculis qui ingrediantur attentiſſime examinat:liminibus inſtãs:aduentare uidet Mariam & Ioſeph:aſpetu longe præſtantiores q̃ concipere potuiſſet. Ioſeph qui per omnem uiam puerum fortaſſe geſtauerat:templi iam liminibus propior:dulciſſimæ matri filium reſtituit:ut pro more cum ſuo partu puerpera coram

R domino ſe præſentet:& maritus matrẽ ſimul ac filium offerat. Vt primũ infantis formam Simeon uidere promeruit:admiratus tantam indolis elegantiam:quæ tenues pannos:paupereſq; faſcias honeſtabat:& maieſtate plenas oſtendebat:ſecum dicit. Nempe hic uere eſt quem me ſpiritus ſanctus edocuit. Intrantem matrem cum filio & marito ueneratur: ſalutat:& dare nomina ſupplex rogat. Reſpondet maritus. Ioſeph mihi nomen eſt:uxori Maria:filio Ieſus. Seni inter has uoces prægaudio oboriuntur lachrimæ:& cum ueneratione quanta poteſt maxima:lætitiam præferens:matrem ſic ſupplex affatur. Comple ſancta mater deſiderium meum:cede diuino cõſilio:ne me fraudes munere patris æterni. Ille me miſit filium tuum uſq; ad altare pro te deferre. Fac quæſo me compotẽ uoti mei:decretiq; ſummi dei executorem fieri ne prohibeas. Sic ſancta uirgo filium ſãcto ſeni porrigit:& ipſe qui adhoc uenerat accæpit eum: quem uirgo mater geſtauerat ad fores. Eum quem ipſe uidere & tangere tanta deuotione affectauerat. In ulnas ſuas:o quanta qualiſq; eſt ho-

die lætitia ſeni Simeoni:non filium uel nepotem proprium tenet:am-
plectitur:oſculatur:& geſtat(quod tamen ſenibus ſolet eẽ dulciſſimũ)
non baculum ſenectutis ſuæ tenere ſe gaudet:ſed renouatorem iuuẽtu-
tis:ſed ſaluatorem liberatoremq; animæ ſimul & corporis ſui:& omniũ
progenitorum ſuorũ redemptorem:paſtorem & ducem:regem regum:
& dominum maieſtatis:patrem & fratrem creatorem ſuũ. Ita benedixit
deum:immortales illi gratias de tanto munere agens:habenſq; maiores
q̃ animo capere poſſit. Gratias inquit ago tibi dñe deus pater:qui ætate S
mea filium tuũ pro totius plæbis Iſrael ſalute mittere in carnem digna-
tus es:& me illum uidere:tangere:tenere:& portare tribuiſti.Gratias eti-
am ago tibi domine deus dulciſſime filii:qui infantiam tuam meis ocu
lis non denegaſti. Gratias ago ꝙ me ſenem:& annis inutilem baiulum
non es aſpnatus habere.Tu me creaſti:& ab infantia ſubſtentas aſſidue:
& meis brachiis portari ſubſtines? Quanta me pie Ieſu:deus meus:crea
tor meus:redemptor meus:quanta me gloria donas? ꝙ portem te regẽ
regum:cui incuruabitur omne genu:cœleſtium:terreſtriũ:& infernoꝝ.
Gratias ago tibi deus ſpiritus ſanctus:qui uirgini matri quaſi umbram
faciens:tibi coæterni:& conſubſtantialis dei filii incarnationem opera-
tus es:uiuente adhuc me in fragili carne:& incarnatum illum ut uiderẽ
me ſenio fractum confortaſti & confouiſti:qui me accedere ad templũ:
& illi obuiũ fieri in ſpiritu monuiſti.Gratias o ſãcta trinitas unus deus:
quia nũc te plene poſſideo:& totum inter brachia teneo deum meum.
Quid unq̃ pro munere tanto bone deus uniuerſus mundus tibi ꝑſol-
uere poſſit? Quid ego ſenex:annis onuſtus & debilis:exauſtus anguſti
is retribuam domino:pro omnibus quæ retribuit mihi? Scio qd faciã.
Quoniã ſoluere nõ poſſum:libens ultra uires debebo perpetuo:& ne-
dum ſpontaneus debitor ero:ſed debitũ deuotus augeri ſtudebo. Mihi
nanq; adherere deo bonum eſt:Quoniam non fruſtra me ſibi gerulũ
in ſua pñtatione conſtituit. Ponam in eo oẽm ſpem meam:qui ſemper
eſt uerax:qui promiſſa mihi copioſiſſime adimpleuit maiori iam ex par
te. Pauca quæ reſtant perficiet ſine dubio.

Simeonis cantici expoſitio & primus atteſtationis & commendationis articulus.

Taq; nunc dimittis ſeruũ tuũ dñe:ſecundũ uerbũ tuum in pa-
i ce.Bona ſpe plenus & expectationis ſuæ fructũ aſpiciẽs præſen
ti uerbo(more ꝓphetico)utitur pro futuro dicens quaſi o do
mine:hoc ſolum reſtat:ut me de præſenti ſæculo neq̃ eripias:membris
ſenilibus quietẽ dones. Et ut ad patres meos ire me iubeas. Secundum T

uerbum tuum/ſecundũ quod/tu mihi promiſiſti:ſecundum decretum beneplaciti tui(quod ſemper impletur)In pace me ire nunc dñe dimittis. Sed in qua pace o Simeon? Secundum uerbũ tuum domine. Quale uerbum o ſenex? Dic ſi mente tenes/Secundum imperiale decretũ tuum: quod in tua natiuitate dulciſſime puer/& deus oĩpotens uoce præconia per ſanctos angelos tuos edixiſti. Qua nocte cateruatim per aera cantarunt. Gloria inexcelſis deo: & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis. In hac pace bonæ uolũtatis dimitte me. Zelaui hactenus ſuper ini-
V quitate pacem peccatorum uidens. Vidi nanq; Herodianas paces: idumeos.ſ.conſpirantes in malum ad euertendã libertatẽ ciuitatis tuæ. Vidi romanam pacem: romanos p̃ſides: romanoꝝ militum cohortes: concordes in malum noſtrum: rapinis & cædibus exhaurire populum tuũ. Vidi põtificum: ſcribaꝝ: phariſeorum: ſaduceorũ: ſeniorum: & populi pacem iniquã: unanimemq; factionẽ: ad uiolãda præcepta legis tuæ: & cerimonias contaminandas. Fac me procul a taliũ pace. Iunge me hominibus bonæ uoluntatis: patriarchis: prophetis: ſanctis iudicibus: piis pontificibus: religioſis ſacerdotibus: & iuſtis regibus: quos ideo ſeruas ut ad regna cœlorum in ſuperna Hieruſalẽ cito reducas. Ad illos me nunc dimittis: ut pacis eoꝝ particeps fiam: & nuncius certus eorum liberationis inſtantis accedã ad illos. Habes hic primũ atteſtationis articulũ: in quo Simeon dñm Ieſum Chriſtũ eſſe deum omnipotentẽ: necis uitæq; datorem prædicat. Quando ab illo dimitti poſſit e uita: a quo ſe in uita ſubſtentatum plene nouit. Habes & primã cõmendationem Ieſu: quando pacis ueræ: paruulũ Ieſum uerũ deum bonæ uoluntatis hominibus audis eſſe datorem. Habes pueri præſentati quale ſit officium: pacẽ.ſ.dare ſicut & fecit: docens diſcipulos pacẽ ubiq; gentium ante oĩa nunciare.

Atteſtationis & cõmendationis ſecundus articulus.

Via uiderunt oculi mei ſalutare tuũ. Cur exaudiri debeat iuſtus
q ſenex & timoratus: cur ſe exauditum exiſtimet: & dimitti iã p̃dicet:
X rationẽ reddit. Beneficentiæ hæc eſt lex: hæc uis: iſta natura: ut cui ſemel bñfecerit: ſemp magis prodeſſe nitatur: quaſi.n.pr̃ filium: artifex opus ſuũ: ſic bñficus præſtitum munus nouo bñficio augere & conſeruare ſatagit ſemp. Eſt præterea magnanimi maxime flecti ſuo munere recenſito. Fit.n.(neſcio quomodo)ut ſe illi ſubicientẽ magis: magis cupiat eleuare. Cũ uero ſe quis in eum erigit: uel opponit eidẽ: magis deprimere & ꝓpellere ſtudeat. Ineptiſſimi itaq; ſunt homines: uereq; retrogradi: qui ut a bene de ſe meritis aliquid aſſequantur: præſtita quãdoq; illis obſequia cõmemorare ſerioſe nituntur. Hi pro nouo beneficio/quod

cio/quod expectant debere gratias cum maxime debeant:iam pſoluiſſe ex parte demonſtrant:& quem accendere deberent ad exibẽdum ſuũq; opus augendum/retundunt alieno beneficio indignum aliquando fuiſſe:uel indigere poſſe monſtrantes:ꝙ magnanimus ſentit inuitus:qui ſpontaneas habere gratias promptus eſt:non extortas. Fallũtur iſti qm̃ liberalitatis magnificentiæ & magnanimitatis nõ intelligũt rationẽ. Et qm̃ ipſi per oĩa mercẽnarii ſũt:ſui ipſorum gratia omnia faciẽtes:idem alios facturos ſemper exiſtimant. Vnde non tam dare beneficium noue runt:q̃ mutuare aut uendere. Non ſic liberales:non ſic magnifici:nõ ſic magnanimi agunt. Dant oẽs beneficium ut dederint:non ut recipiant: & copioſiſſima illis merces eſt bene dediſſe:fœlices abũdanter:ꝙ ſua ſorte bene utendi occaſionem ſint aſſecuti. Magnanimus autem non plus querit:q̃ ut magna:&(ſi poſſit)incompenſabilia feciſſe uideatur. Non igitur retributionem hi omnes expectant:ſed cumulum meriti augere ſunt præſto. Hac ratione in ſuæ humilitatis:immo ſublimitatis cantico:ſancta mater domini cum iubilatione dicit Heliſabet. Fecit mihi dominus magna qui potens eſt & ſanctũ nomen eius. Et miſericordia eius a progenie in progenies timentibus eum. Quaſi dicat:quia in me fecit magna:maiora faciet per ſuam miſericordiã in oẽs generationes. Qm̃ magna quæ mihi fecit pro omnium hominum ſalute fecit. Hac ratiõe iuſtus Simeon animæ ſuæ de corporis mole:ac moleſtia temporum liberationem obtinuiſſe uideri uult. Ingentiſſimum mihi promittere dudum dignatus es munus domine deus:uidere.s.in carne ſalutare tuum illud hodie copioſiſſime præſtitiſti: Vidi:palpaui:& teneo. Præſtes nunc tuæ promiſſionis reliquũ. Dimitte me in pace hoĩum bonæ uoluntatis. Ita domine beneficium tuum augebis in me. Quia uiderũt oculi mei ſalutare tuum:quia ſalutem eius experior in me ipſo. Salutis nũcius ibo ad patres meos:qui illam in ſinu Abrεæ magna deuotione tam diu expectauerunt. Habemus hic ſecũdam a Simeone cõmendationem & atteſtationem. Cõmendat(ut monſtrauimus)domini Ieſu liberalitatem magnificentiã:& magnanimitatem in beneficiis diſpenſandis. Quia pro beneficio beneficiũ donet:Cõmendat pñtatum. Quia illũ dicit ſalutare dei:Cõmendat præſentantes:qui talẽ filium adducũt in tẽplum. Atteſtantur hæc ueritati ſecundi articuli in ſymbolo apoſtolico poſiti ſcilicet Ieſum Chriſtum uirginis matris filium:filium eſſe dei pr̃is omnipotentis:& dominum noſtrum. Quid.n.eſt dicere. Viderunt oculi mei ſalutare tuum. Quid inquam uiderunt oculi tui o Simeon? Chriſtum natũ quem in ulnis teneo. Et quomodo eſt ſalutare dei dominus

Y

Z

Ieſus Chriſtus? Quia in ipſo tota diuinitas continetur. Quæ ſua uirtute omnia efficit: ſaluat & ſeruat: nulla enim pereūt/ ſed mutantur in melius uniuerſa. Quia ſuæ obedientiæ & patientiæ merito/ ſaluaturus eſt infantulus iſte genus humanum/ ac ſuo creatori reſtituturus. Sicut nempe regii ductor exercitus/ dux regis appellatur: non quia regē ducat: ſed quia ad regem ducit: & regis exercitū pro rege moderetur. Ita dixiſſe uoluit ſenex ſapientiſſimus Simeon dominum Ieſum Chriſtum ſalutare dei/ non quia deum ſeruet a malo: ſed quia dei auctoritatem per eſſentiam continens/ dei exercitum/ animas iuſtorum/ ſaluti reſtituit & gloriæ ſempitærnæ. Secundum igitur Simeonis teſtimonium pauculis uerbis apoſtolorum traditionem confirmat dominum. s. Ieſum chriſtū eſſe dei & hominis filium ſaluatorem noſtrum ut in ſecundo ſymboli apoſtolici articulo prædicatur.

A

Dominum Ieſum Chriſtum eſſe oīum hoīum redēptorem.

q Vod paraſti ante faciem omnium populorꝝ. Quia ſecundus atteſtationis & cōmendationis articulus a Simeone iā habitus/ omnium articulorū ad reparationem humani generis/ baſis eſt & fundamētum/ ideo Simeon illud magis explanat/ affirmans Chriſtum omnium hominum eē redemptorem. Dixerat ſalutare tuum. Potuiſſet quis credere dn̄m Ieſum Chriſtum unum populum tantum ſaluare ueniſſe. Sicut Moyſes: Sicut Ioſue: qui ſalutē gentis hebreæ dei uirtute operati ſunt. Non ſic res ſe haber. Salutare tuum: quod hodie me uidere feciſti: quod in templo præſentari uoluiſti: quod in manibus teneo/ non unum tantum populum ſaluare miſiſti. Paraſti illud ante faciem omnium populorū. Quid ſibi uult hoc? Quod ante faciem eſt omniū populorum præparatum/ populos omnes antecedere neceſſe eſt dum incedunt. Non eſt ergo dn̄s Ieſus Chriſtus unius populi ductor aut dux: ſed omnium populorum. Quia ante omnium populorum faciem a deo (teſte Simeone) paratus eſt. Rurſus ſalutem ante faciem uel ſaluatorē ducem parauit nobis pr̄ omnipotens: ut illū attentis mentis oculis ſemper aſpiciamus: ut uexillum crucis & ſtigmata domini Ieſu Chriſti: cum Paulo ſemper in corpore ante portemus: ut tollamus crucem noſtram: & crucifixum ſemper: & ubiq; ſequamur. Ante faciem dicit Simeon ſalutare paratum. Attende quid dicat. Cur poſt terga tu reicis illud? Cur diuertis ab eo & illud ſequi non uis? Non eſt culpa ducis ſi miles pereat: qui ordinem ſequi recuſat. Non eſt paſtori imputandum ꝙ ouem deuiam lupus occidat: & deuoret. Oues paſtorē ſequūtur: uocē eius audiūt: ueſtigia ſeruant. Milites pro ſacramento militari duci ſemper obediunt.

B

Signum

Signum in quo ducis auctoritas/& uoluntas elucet:ſecuntur:tuentur: nunq̃ deſerunt. Audite Simeonem. Salutare ſuum/parauit deus ante faciem oĩum populorum. Vis eſſe de populo dei? Attende eius ſalutare:ſequere illud:ſequere dulciſſimum dominum Ieſum Chriſtum: qui ſuã infantiam pro te deo offert in templo:iuuẽtutem in cruce:exanime corpus in ſepulchro:animam in inferis:glorioſuſq; aſcendit ad patrem. Sequere tu illum per hos gradus. Eſto ab infantia domino conſecratus:iuuẽtutis impetus & ardores uirtutum norma quaſi/cruce caſtigata:mortifica in continentiam parſimonia uictus:cogita damnatorum pœnam: reſurgentiũq; iuſtorum fœlicitatem. Sic ante faciem habebis ſalutare illud:quod parauit deus ante faciem omnium populorum.

Dominum Ieſum Chriſtum eſſe omnium hominum fœlicitatis auctorem & fontem.

Vmen ad reuelationem gentium:& gloriam plæbis tuæ iſrael.
l Hebreorum gens ab initio unam quaſi religiõem profeſſa per Moyſen uno cultu:unaq; uiuendi formula:ſuam ſeruabat priſtinam unitatem. Poſtea uero q̃ decẽ tribus cum dimidia:Hieroboam ſibi regem præfecerunt:& Roboam filius Salomõis ſuper integra tribu Iuda:dimidiaq; in tribu Beniamin auitum tenuit regnum diuiſa gens in duo regna binomia facta eſt. Maior nanq; tribuũ numerus iſraelite dicti ſunt:iudei reliqui ſunt appellati. Q uare cum dixiſſet Simeon dominum Ieſum Chriſtum lumen omnium populorum:ne tantum hebreis in populos uarios iam diuiſis dixiſſe uideretur ſalutare dei fuiſſe præparatum:ne inq̃ duodecim tantum tribus iſrael ſub nomine omnium populorum tam ſalutari remedio potiture crederetur adiecit. Lumen ad reuelationem gentium. ſ. ut gẽtium populis ſalutare hoc etiam paratũ agnoſceremus:iuxta Eſaiæ uaticinium. Gentium populus qui ambulabat in tenebris idolatriæ:uidit lucem magnam. Ambulantibus in regione umbræ mortis:per ſuam infidelitatem. Lux fidei naſcente dño Ieſu Chriſto orta eſt eis. Luminis eſt:colorata omnia ſuo beneficio reddere uiſibilia. Et omnis oculus beneficio proprio fungitur officio:cuius ſine lumine facultatem habet:operationem habere non poteſt. Ideo dicit rex & propheta Dauit:in lumine tuo uidebimus lumen. Has rationes dixit Ioannes euangeliſta de domino ſaluatore. Erat lux uera quæ illuminat oẽm hominem uenientem in hunc mundum. Salutare igitur paratum ante faciem omnium populorum:Lumen eſt teſtimonio Simeonis:ut qui uolunt per eum uideant. Q uare cum dicere audiuimus. Ad reuelationem genriũ:ne credamus gentes aliquas fuiſſe manifeſtandas quæ tunc

C D

uſq; cognitæ non fuiſſent:ſed uniuerſas gentes:quæ uſq; ad uerbi incarnationem deũ non nouerant:per eius doctrinam & uitam fidem accæpturas intelligamus:per quam illis dei gloria hic in ſpeculo oſtenditur: & in futuro ſecundum propriam ſubſtantiam condonatur. Copioſe igitur teſtificatur: & cõmendat Simeon præſentationis gloriam dũ præſentatum monſtrat eſſe noſtræ ſalutis:beatæ inq̃ uiſionis & fruitionis cãm facientem & conſeruantẽ in oibus gẽtibus:dei notitiam & amorẽ:ſicut lumen uel lux uiſionem in oculo efficit:& conſeruat. Hoc eſt quod di-
E xit dominus Ieſus chriſtus. Ego ſum uia/ueritas & uita. Nemo uenit ad patrem niſi per me:hoc eſt quod dicit. Sine me nihil poteſtis facere. Cũ ipſe dominus Ieſus Chriſtus uia ſit per ſpem:ueritas per fidem:uita per charitatem appræhendenda & retinenda.

De ſufficientia & efficatia meritorum dñi Ieſu chriſti.

e T gloriam plæbis tuæ Iſrael. Nec lucis/nec luminis culpa eſt ſi ambulando quiſq̃ aberret. Vt Simeon demõſtraret dominum Ieſum chriſtum ſufficere quidẽ ad ſalutem oium gentium: nõ tamen oẽs ſaluos facere. Quia lucis beneficio bene uti pleriq; recuſant/ut oñderet aliter iuſtis/aliter iniuſtis domini Ieſu chriſti lucere fulgorẽ: ut declararet dominũ Ieſum chriſtũ ſufficienter oibus homibus ſalutis gratiam meruiſſe:ſed efficaciter tantum pro electis illam obtinuiſſe/adie-
F cit. Et gloriam plæbis tuæ iſrael. Quem ſenſum idẽ ipſe Simeon parũ infra aperte declarat dicẽs. Ecce poſitus eſt hic in ruinam: & repationem multorum in iſrael: & inſignũ cui contradicetur. Audite quid præſagiat propheta Simeon. Hic quem dixi ſalutare dei:hic quẽ dixi lumen eẽ ad reuelandam gentibus ueritatẽ:hic quẽ dixi impetraturũ gloriæ premiũ plæbi iſrael. Poſitus eſt in ruinã multorũ:non ſui ipſius culpa:ſed eorũ malitia/qui bono eius lumine bene uti recuſabunt. Tales ſalutare remedium ſibi ipſis facient eſſe mortiferũ. Quod quale ſit ſaluator exponit dicens. Si non ueniſſem & eis locutus nõ fuiſſem/peccatũ non haberẽt. Nunc aũt excuſationẽ non habent de peccato ſuo. Qm̃ me uiderunt: & audierunt: & odio gratis.i.nulla cauſa ſed ſpõtanea iniquitate me habuerunt. Talibus poſitus eſt in ruinã. Aliis autẽ quibus cedet ad æternã gloriam/poſitus eſt in reparationẽ. Quia beneficio lucis ueritatis quã fides per illum prædicanda monſtrabit:ſpes inconcuſſa tenebit:charitas operabitur/de uirtute in uirtutem eos ire faciet/ & uidere præſtabit deũ deorum in ſyon.

Solutio

Solutio difficultatis quæ uidetur eſſe in dictis Simeonis.

s Ed quomodo Simeon ſibi ipſi cõſentiat/qui dixit. Et gloriam plebis tuæ iſrael:ut pro iſraelitis efficaciter oſtenderet dominũ Ieſum Chriſtum gloriam ſalutis operatum. Et paulo poſt.hic poſitus eſt(inquit)in ruinam & in reparationẽ multorum in iſrael.Nõ enim aſſequentur ſalutem in quorum ruinam poſitus eſt Chriſtus. *Si* G hoc loco ſapientis ſenis uerba penſabimus/aperte conſtabit nullam in eius atteſtatione uel cõmendatione inueniri diſſonantiam. Non enim omnis iſraelita dei plebs eſt. Hoc intelligens Paulus dicebat. Q uicũq; hanc regulam ſecuti fuerint pax ſuper illos & ſuper iſrael dei.Non iſrael tantum/ſed dei dixit.Cur ſic loqueris Paule? Q uia teſte Ioanne Baptiſta.Potens eſt deus de lapidibus his.i.de hominibus obſtinatis & obduratis ut lapis ſuſcitare filios Abraæ.Non.n.qui tantum in aperto circũciſus:& qui uocis profeſſione iudeus:iuſtus eſt:ſed qui in corde circũciſionem tenet.Dixit prius Simeon gloriam plebis tuæ iſrael.i.uere iſraelitarum:qui ſpiritus circuncíſione blebis domini ſunt.Poſtea dixit.Poſitus eſt hic in ruinam/& in repationẽ multorum in iſrael.Non tuorum adiecit:ſed iſrael tantum dixit.Vt intelligas quoniam apud deũ non eſt perſonarum acceptatio:nam idem deus omnium diues in omnes qui iuocant illum.Neq; eſt apud illum diſtinctio iudei & græci/cuius qui fecerit uoluntatem:ille eius frater & ſoror & mater eſt.Non igitur contraria loquitur Simeon:ſed ſibi inuicem cõcinentia/& gẽtes omnes bona ſpe complentia.Q uando eis poſitum dicit ſalutare lumen/ad gloriam aſſequendam fœlicitatis æternæ. Si dum hic uiuunt numerari in plebe dei iſraelitica ſtudeant per adoptionis gratiam:quam nos aſſequi pſtet pius Ieſus hodie pro nobis præſentatus in templo. Amen.

PRO PALMARVM ET OLIVARVM SOLENNITATE DE ACCESSV DOMINI IESV AD PATIENDVM TRACTATVS SIVE SERMO QVI CHORDA SEXTA.

o

SANNA FILIO DAVIT BENEDICTVS QVI uenit in noīe domini.Matthei.xxi.Dñm Ieſum Chriſtum Hieroſolimam aduentātem:& in forma ſerui uectum aſello:ad crucis pœnam ſponte ſubeundā accedentē:Turbæ populoꝝ magni Dauit filiū cōfeſſæ H ſunt:ac honore miſtico coluerunt:quo illū clementiſſimum:iuſtiſſimū:& fortiſſimū ac penitus inſupabilē oñderunt.Quid enim oliuaꝝ rami:niſi miſericordiæ lenitatē:& fomentū iuſtitiæ oñdere potuerunt?Qm̄ de oliua exprimitur oleū:quod uulneribus & liuoribus leniēdis:atq; curandis accōmodatum eſt:& quaſi pabulū fulgoris dum lumen ſeruat & tenebras fugat.Quid porro:palmarum ſurculi:niſi apertā uictoriam præferunt?Quando palmarum foliis uictores coronauit antiquitas:& palmarum fructus ori ſuauiſſimus eſt:maximeq; inter arborum fructus nutrire putatur:in uno dulcedinem uictoriæ:in altero eius utilitatem aperte prætēdens:quæ & uictoribus ducibus ſuauiſſima eſt:& illis paſtum ſecuritatis adducit. I Non ſatis igitur beatis illis uiſum eſt turbis ſaluatorem cum gaudio excipere:niſi per oliuarum & palmarum ramos:cur id agerent demonſtrarent. Hoc ipſum uero turbarum gaudiū:hunc applauſum:hac die ſibi fieri conſtituit dei uirtus:& ſapientia Chriſtus:ut moſtraret ſe ad crucis tormenta pro nobis ſpōte accedere ſubeunda.Poterat nempe hieroſolimam non redire de Effren:quo ſe contulerat:ut uſq; ad præfinitum tempus rabiem illic phariſaicā declinare.Poterat apud Lazarum in Bethania permanere:ſed quia agonis conſumandi tempus aduentabat:locū certaminis animo plenus inſuperabilis atleta noſter adire conſtituit:& adiuit.Ne quid uero inuitus uideretur eſſe paſſurus ingenti fauore turbarum in uia excipi uoluit:& in ciuitatem uſq; cum plauſu & laudum præconio ſociari:ut ſi uellet ꝑ hieroſolimitas homines atq; iudeos qui ad diem feſtū de uniuerſa prouincia conuenerant ſe tutum ab iniuria conſeruare:factu oſtenderet id eſſe facillimum. K Erat.n.conſentaneum quem turbæ ingentes exterrorū hominum & aboriginarum tanto ſtudio in itinere exceperant:laudauerant:honorauerant a paucorum inuidorum iniuria ſi iuberet:ſi permitteret:illæ ipſæ turbæ tutarentur.Sancta igitur mater eccleſia poſtq̄ illum a parentibus oblatum in templo ſolēniter celebrauit:nūc ꝙ ſexta ab hac

luce die ipſius ſaluatoris crucem & mortem duriſſimam per quam ſe ipſum obtulit hoſtiã uiuam recolere inſtituit: eius ad patiendum hieroſolimam aduentũ hodie magna ratione cõmemorat: & ſoléni pompa repreſentat/dum oliuarũ & palmarꝝ ramos benedicit: ac populis fidelium circũgeſtãdos ante miſſarũ ſolénia deuote diſtribuit. Q uatenus & nos paſſuro domino Ieſu Chriſto piarum inſtar turbarꝝ ubi obuiam cũ plauſu proceſſerimus/pœnarũ dolorum ac mortis eius ſeriem pio corde audiamus: & mente indefeſſa teneamus. De hoc igitur ſaluatoris ad patiendum acceſſu/matrem noſtram ſanctam catholicam eccleſiam imitando orationẽ habiturus: declarabo imprimis illum fuiſſe ſpontaneũ: dehinc humilitate conditum/tandem uero gloria plenum. Non diſcedam aũt inter agendum a Mathei euangeliſtæ narratione/Pauliue doctrina/qui doctor gentium habitus eſt. Matheus nempe in prima euangelii parte: quã in palmarũ ſeu oliuarꝝ bñdictiõe audiuimus: ſpõtaneũ indicat dñi ſaluatoris ad patiẽdũ acceſſum: ubi antecedere diſcipulos & aſinũ adducere iuſſos narrat: humilem illum ipſum acceſſum fuiſſe poſt hæc aperit ubi ſuper aſinum dominum Ieſum ſediſſe cõmemorat. Glorioſum inſuper oſtendit: dum turbas adducit alta uoce clamantes o ſanna &c.

Q uæ inuoluntaria dici poſſunt aut ignoranter fieri aut uiolenter.

u T plenius cõſtet quod primo loco declarare promiſimus/dñm ſcilicet Ieſum Chriſtum ſponte ad crucis ſubeunda ſupplicia/ciuitatem in qua paſſurus erat adiiſſe: eſt opepræcium intelligere illud eſſe ſpontaneum: quod a uoluntate libera dignoſcitur prouenire.
L duo aũt ſunt quæ ſingula libertatẽ ĩpediunt. Q uandoquidẽ ſi adeſſent ambo/minime id agerent hoĩes: quod per alterutrius præſentiam ultro feciſſe ſæpe uidentur. Horum alterum in nobis eſt: & penitus a nobis: Alterũ in nobis eſt quidem: ſed nõ a nobis. Q uod in nobis & a nobis
M eſt: ignorantiam dicimus ſecundum quam aliquid operamur. Vt ſi me credam inter fruticeta latentem feram ſagitta petere/cum in illis homo ſe condiderit/quem ſagitta percuſſi non ſpõte percuſſi: hominem enim percutere non putaui/& nolui: ſed feram. Si credam ſitienti ſalubre poculum tradere: & quod trado me penitus neſciẽte ueneno mortifero ſit infectũ/nolens & nõ ſpõtaneus ueneno hoĩem pimo: cui potũ dare uolui/ut ſitim in eo extinguerẽ: non ut illi uitã auferrem. Sunt in numera exempla/quibus plane conſtat nos non ſponte opari/q̃uis uoluerimus opus fieri/ignorante animo in quẽ fieret: uel aliud agere ſe putante. Dicunt᷑ hæc præter intentionẽ hoĩum opa ĩuolũtaria p ignorantiã. Q uia q̃uis a uoluntate procedant: ſpõte tamen facta dici nullatenus poſſunt: niſi uoluntas

niſi uoluntas ipſam ignorãtiam ſibi aſciuerit:aut ſcientiam illius rei ha‑
bere neglexerit:quam per legem ſcire debuerat. Sed de his alias. Hic ſa‑
tis fuerit accæpiſſe quomodo ignorantia opus ab homine uolente pera‑
ctum/non ſpontaneum reddere poſſit. Illud uero quod in nobis eſſe di O
xi:ſed non a nobis naſci:unde non ſpontanei aliquid operamur/illata
uis:ſiue uiolentia nũcupatur. Vt ſi ligatum aliquem hominem ſequi no
lentem in carcerem trahas:aut ferri iubeas:& per uerbera aut minas ire
compellas:uadit ille quidem ſed non ſpontaneus:quoniam te cogente
ire cõpellitur. Si item homo de alto præcipitatus ſuper alium cadat:eũq;
mutilet uel occidat:nõ ſpõtaneus homicida neq; reus necis habebitur.
Hæc autem uis cadẽti illata:fit quidẽ in illo:fit uero ab alio q̃ a ſe:fitq;
ſe nolente. Itaq; quod eſt per uiolentiam in uoluntarium:ſemper a po‑ P
tentiori naſcitur:& debiliori imprimitur reſiſtenti. Quod uero eſt per
ignorantiam nolitum:totum ab operante procedit:& in illo manere di
gnoſcitur. Hinc eſt ꝙ minus uolũtaria/magiſq; inuoluntaria dicuntur/
quæ agere compellimur/q̃ quæ ignorantes operamur. Quoniã ad uio
lenta uoluntas operantis minus uidetur accedere q̃ ad ignota:& uolun‑
tas ſibi ipſi ſæpe efficit ignorantiam quam debet/& poteſt habere/recu‑
ſat acquirere/ut ethicorum libros Ari. declarantes aperte mõſtrauimus.
Vim autem ſibi ipſi nemo facere dicitur:& ſibi aliunde uiolentiam ali‑
quem ſponte conquirere credi non debet. Non enim eſſet per uiolentiã
operatum quod nolentem uis maior facere compuliſſet. Vnde carnificẽ
uoluntarium/necare hominẽ ſponte dicimus:q̃uis lege iubẽte:aut potẽ
tiori decernente illum interficiat. Itaq; non omnis impulſus uiolẽtiam
adducit:ſed ille tantum qui uolũtatem agentis aperte cohartat:qui inq̃
debilius agens impellendo in uitum operari compellit.

Dominum Ieſum ex operibus oſtendiſſe ſe non ignorauiſſe ad quid accederet palmarum die.

c Vm appropinquaret Ieſus Hieroſolimam:& ueniſſet Bethfa‑
ge ad montem olíueti:mittens duos ex diſcipulis dixit eis. Ite
in caſtellum quod contra uos eſt:& inuenietis aſinam alligatã
& pullum cum ea. Dominum Ieſum non ignorauiſſe quæ in Hieruſa
lem paſſurus erat plene teſtantur loci ratio in quo ſe firmauit/diſcipulo
rum miſſio ad uehenda iumenta ut monſtrabo a loci nomine incipien‑
do/Bethfage iuxta Hieronymum nomen eſt ſirum/non hebreum: Si‑
gnificat autem inter cætera domus oris uallium. Erat Bethfage ꝑdium Q
ſacerdotum:ubi pontifices ac ſacerdotes altari proxime inſeruituri/con
tinebant ſe aliquot dies ab uxoribus/& curis ſæcularibus ſequeſtratos:

quo etiam qui miniſterii ſui tempus impleuerant: diuertebant: tanto tẽ pore illic curis familiaribus uacui quieturi quanto pro adeundo officio quieuiſſent. Itaq; miniſtraturi & qui iam miniſtrarant in templo: Bethfage ſe prædio per uices uel recreabant: uel mundabant: uel mundi durabant ab uxoribus: a prophanis uiciis: ac curis domeſticis penitus ſequeſtrati. Erat hæc uilla (ut colligere ex multis potui) in dorſo montis olique ueti: unde ex Bethania Hieruſalem euntium oculis primo ſe ciuitas offerebat: mille ab urbe paſſus diſtans: in primo ore duarum uallium uidelicet uallis Ioſaphat: & uallis Siloæ poſita. Ita ex natura ſitus ſira lingua nomen accæperat. Quoniam ab eo montis uertice in quo conſtructa fuerat/ duæ quas diximus ualles deriuabant. Duæ hæ ualles quid ſibi uelint attendite. Siloe miſſus interpretatur. Erant in ea ualle natatoria ubi cæcus natus lauari a ſaluatore iuſſus lumen accæpit. Ieſus igitur qui ſe miſſum nouerat illuminare his q in tenebris & umbra mortis ſedent: nunc q, Hieruſalem uadit ut luto & improperio paſſionis per ſacramenta eccleſiæ/ illuminet oculos noſtros/ ubi melius q̃ in principio uallis Siloæ huius itineris gloriam debuit inchoare? Altera uallis Ioſaphat nuncupatur: quod nomen dicit Hieronymus ſignificare domini iudicium: aut dominus iudicabit. Vadit nunc dominus iudicari: ut iudicet mundum. Vadit uelari oculos: ut uelamen ignorantiæ de mentibus hominum auferat. Vadit ergo de principio uallis Siloæ tanq̃ miſſus ad redimendum & illuminandum. Vadit de capite uallis Ioſaphat: quia iudicari uadit/ & quos redemit pro meritis iudicare ueniet ac ſegregare/ ſicut paſtor ſegregat oues ab hædis. Sunt etiam hæ duæ ualles ſinagoga & eccleſia. Vadit igitur de capite uallis Siloæ/ ut miſſus ad lauandum homines a peccato/ ſinagogam ſi modo lauari uelit/ lauet & illuminet. Si nolit/ uadit de capite uallis Ioſaphat/ ut illam damnet. Inſuper ut iudicandi poteſtatem eccleſiæ tribuat/ unde peccata lauentur & corrigantur de utriuſq; uallis capite/ cum plauſu turbarum ad patiendum incedit: ſupbam ſinagogam miſſam faciens/ eccleſiam uero conſtituens. Vnde retinet iſta iudicãdi facultatem: illa obcæcata malitia ſua omne iudicium perdit. Ad montem olíueti/ in quo per miſericordiæ lenitatem fundatur eccleſia. Hinc mittens duos ex diſcipulis ſuis dixit eis: ite in caſtellum quod contra uos eſt. Cur Hieruſalem caſtellum dixerit cum eſſet ciuitas regia/ cauſa fuit ciuium proterua ſeditio/ ut ſcilicet mõſtraret ſtudia habitantium ſe plene nouiſſe. Et ſtatim inuenietis aſinam alligatam & pullum cum ea. Statim dicit inuenietis ad futurorum ſcientiæ certitudinem oſtendendam/ Non enim quæ inuenturi ſint tantũ: ſed quando

& quomodo

& quomodo: & quo loco declarauit. Statim enim .i. ad primum ingreſſum ciuitatis: ut narrat Lucas iumenta parata & inſtrata inuenerũt: quæ dicens ſtatim/futura denotauit. Qui igitur loci unde mittit/& miſſionis myſtica ſignificatione quid ageret indicauit/ea per quæ ſignificata complebat: ignorauiſſe credi nullatenus poteſt. Per crucis uero patibulum lauat & iudicat. Sciuit ergo & ſcire monſtrauit/ſe ad paſſionem crucis accedere.

Dominum Ieſum Chriſtum non coactum acceſſiſſe Hieruſalem inſtante paſſionis tempore.

Soluite & adducite mihi. Si quis uobis aliquid dixerit: dicite quia dominus his opus habet: & confeſtim dimittet. Vis uidere nõ arctari dominum Ieſum Chriſtum/ut Hieruſalem ad crucem ſubeundam inuitum ſe transferat/dominus eſt: agit ex imperio: dicit & fiunt quæ decernit. Sola enim uolũtate facit omnia. Soluite & adducite mihi. Quid ita? Nimirum quia dominus his opus habet/ideo confeſtim dimittet eos pro libera oportunitate: non pro coacta neceſſitate uſurus eſt illis. Non ergo accedit coactus qui iumenta quibus uehatur ſolui iubet & adduci & domino quoq; iumentorum ne prohibeat inter dicit. Sed quia Lucas & Marcus de ſolo pullo ſcripſiſſe leguntur: ſtudẽt impii hoc loco euangeliſtarum diſſonantiam increpare. Neq; mirũ quia non uident Marcum & Lucam ſcribere tantum id iumentũ quo uectus eſt Chriſtus. Matheum uero quæ ſunt adducta uel adduci iuſſa narrare. Adducta ſunt duo iumẽta/aſina. ſ. & pullus eius: ut ſcribit Matheus. Aduectus eſt ergo pullus ſuper quo ſedit (ut referunt Lucas & Marcus) nõ tamen ſolus: ſicut neq; duo illi euangeliſtæ ſolum pullum aduectũ poſteris tradiderunt/Inſtãt iterum cauillatores redargutiõem de aſinis hic non poſſe uitari/quoniam Matheus pro implẽda prophetia dominum Ieſum chriſtum ſuper aſinam ſediſſe ſcribit/dum dicit. Hoc autem totũ factum eſt: ut impleretur quod dictũ eſt per prophetam dicentem. Dicite filiæ ſyon. Ecce rex tuus uenit tibi manſuetus ſedens ſuper aſinam: & pullum filium ſubiugalis. Si ſuper aſinam ſedit: non ergo effugiunt redargutionem: qui ſuper pullum aſinæ illum ſediſſe litteris mandauerunt. Sed propheta ſibi ipſi reſpondens: his nimium curioſis cauillatoribus ſatiſfaciat. Audite Zacbariam. Exulta ſatis filia Syon: iubila filia Hieruſalem. Ecce rex tuus ueniet tibi iuſtus & ſaluator: ipſe paup & aſcendẽs ſuper aſinã: & ſuper pullũ filiũ aſinæ. Duo iumenta pro chriſti pauptate mõſtranda noĩat hic ꝓpheta aſinã & pullum: & cũ dixiſſet illũ aſcendere ſup aſinã: quomodo hoc uelit intelligi mox exponit: & pullũ

dicens/& pro ideſt accipiendo. Q uem ſenſum non a me haberi uelim: ſed ab illo qui de ſacro dñici pectoris fonte ueritate plenus ſcripſit euangelium/Q ui uidit & teſtimonium perhibuit: & unus hæc ipſa iumenta ad Ieſum adducentium fuit: & prophetæ intellectum a ſpiritu ſancto ſuſcepit. Hunc audite Ioannem dico euangeliſtam/Et inuenit Ieſus aſellum: & ſedit ſuper eum ſicut ſcriptũ eſt. Noli timere filia Syon. Ecce rex tuus uenit ſuper pullum aſinæ. Q uod ergo dixit Zacharias ſedens ſuper aſinam & ſuper pullum aſinæ tãti interpretis auctoritate ita debet intelligi ut copula/&/declarationis nota ſit: non ſenſus adiectio. Euntes autem diſcipuli fecerunt ſicut præceperat illis Ieſus. Q ui præcepit nempe libere egit. Nemo.n.inuitus præcipere dictus eſt unq̃: ſed parere. Fecerunt ſicut præceperat/quia inuenerunt ſicut dixerat. Dixerat autem ſicut
T præuiderat: & præuiderat quod fieri ipſe decreuerat. Ita de ſua uolũtate ſciẽtia pendebat: quæ ideo erat certiſſima quia nihil certius ſcimus: nihil libentius facimus/q̃ quod ſola uoluntate complemus.

De humili acceſſu domini Ieſu ad patiendum.

T adduxerunt aſinam & pullum: & impoſuerunt ſuper eos ue
e ſtimenta ſua: & eum deſuper ſedere fecerunt. Humilitatẽ Ieſu in hoc itinere quam ſecundo loco monſtrare promiſimus: hæc tripartita Mathei euãgeliſtæ ſententia apertiſſime manifeſtat. Aduxerũt inqt aſinum & pullum. Poterat ne animal humilius/ſuper quo ſaluator
V aſcendens ciuitatem ingrederetur adduci? Vide humilitatis domini ampliſſimum inditium/cum pullum aſinæ tantũ aſcenſurus ſit: aſinam ad cumulum humilitatis fecit adduci. Et impoſuerunt ſuper eos ueſtimẽta ſua. Noluit dominus hæc ipſa iumenta phaleris ornari: ſed ſuis ac apoſtolorum ueſtibus inſterni: ut nihil ſuperflui: nihil de mundi apparatu quæſiuiſſe uideretur. Et cum aſinam & pullum Apoſtoli inſtrauiſſent: uectus tamen eſt pullo: ita eum deſuper ſedere fecerunt aſinæ pullum: quem ſtudio humilitatis dum ciuitatem ingreditur ſibi adminiculũ in-
X greſſus elegerat/& uectorem. Latẽt in hac Chriſti humilitate fratres magna myſteria. Alta his rudibus aſellis ſacramenta teguntur. Super aſinam ſinagogam legis & prophetarum enigmata quaſi ueſtimenta ſunt poſita. Sed quia ſcribarum & phariſeorum traditionibus adulterata & neglecta fuerãt/per redemptorem uero completa & honeſtata. Ideo per Apoſtolos declarãtur & ſinagogæ ad dñm Ieſum Chriſtũ ueniẽti humeris iteꝝ imponũtur. Super pullũ quoq; aſinæ gẽtilitatẽ indomitã/poſita ſunt per eoſdẽ apoſtolos euangelii ueſtimenta: apoſtolicæ.ſ.traditiões: & Apocalypſis altiſſima uaticinia/qbus eccleſia tegit᷑: ꝓtegitur & ornat᷑.

Vtroq;

Vtroq; inſuper iumento ueſtibus inſtrato: ſuper altero dominus ſedet. Quia non in ſinagogæ figuris & umbris: ſed in eccleſiæ euangelica ueritate: & luce fulgentiſſima quietis beatitudinē eſſe cōſtituit. Vſq; enim ad paſſionis myſteriū lex Moyſi tenuit primū locū. Inde uero per chriſti doctrinam quam tenet eccleſia ſalus æterna fidelibus condonatur.

De imitanda dñi Ieſu humilitate Pauli teſtimonio & doctrina.

h Oc ergo fratres ſentite in uobis: quod & in Chriſto Ieſu. Sentimus hodie in xp̄o Ieſu humilitatis ampliſſimū ſtudium. Qui cū per æternam generationē/in forma dei eſſet non rapinā arbitratus eſt eſſe ſe æqualē deo. Quid ſibi uult hoc? Solent arbitri iuribus partiū aliquid arbitrando detrahere: & nō tam pro iuſtitia q̄ pro concordia/ex arbitrio cauſas diffinire. Nō fecit ſic dominus Ieſus Chriſtus: qui cum in forma dei eſſet/ab æterno & pro modo illam hñdi ſumma eſſet ſitq; ſapiētia/& auctoritate præditus/de oībus peccatis hoīum ad arbitrium iudicare: & ad libitū ſatiſfacere erat potētiſſimus. Non ſic tñ iudicauit: ut eius arbitraria facultas/decretis iuſtitiæ/aut dignitati clemētiæ detraxiſſe aliquid uideretur. Sed exinaniuit ſemetipm̄/non deponēs diuinam ſubſtantiā: ſed accipiens formā ſerui. Qualis ſit hæc exinanitio dic apertius o Paule. In ſimilitudinem hoīum factus: & habitu inuentus ut homo: non ꝙ fuerit homo ſimilitudinarius: & non uerus/ſed habitu.i. toto eo quod habet homo ſecundū animam & corpus homo uerus inuentus eſt ab his qui expiri uoluerunt utrū homo ſit uerus. Hanc exinanitionē/hanc debiti ſolutionē apertius adhuc ītelligamus. Humiliauit ſemetipſū ſcd̄m humanū habitū/factus obediēs uſq; ad mortē/mortem autē crucis/pro qua ſubeunda ueniens Hieruſalē in ſuæ teſtimoniū humilitatis/inſtratū humilē atq; rudem aſcendit aſellū. Qui ergo de cœlo ueniens pro hoībus homini deus inſederat/ſatiſfacturus pro hominum culpis dū ad ſubeundam mortem crucis accedit/uerberibus/oneribus/ac laboribus nato iumento myſtice inſedit/ut omnes intelligerent ad quid Dei formam in ſerui forma geſtaret. Et hoc ipſum ut non neceſſitate ineuitabili/ſe facere declararet/ſed charitate incompræhenſibili/non neceſſitatis articulo/ſed humilitatis ſtudio hoc parum quod reſtabat itineris eſt uectus aſello. Et profecto qui totam uiam pedibus ierat/mille ſi uoluiſſet paſſus ſine uectore iumento peragere potuiſſet. Maluit tamen aſello portari: ut non neceſſitate/ſed libera uoluntate: & feruida charitate ſe paſſurum oſtenderet: qui pro humilitatis ſtudio ſe aſino geſtari extremo uiæ termino ſubſtineret. Hoc ergo/o fratres o ſorores ſentite in uobis quod & in Chriſto Ieſu ſentiendum uobis hodie

Y

Z

A

proponit ſancta mater eccleſia. Si ſæculi dignitate potimini/nolite ad arbitrium/nolite ad libitum illā exercere per potentiæ uires de proximorꝝ iure rapere ne temptetis/In publici & priuati iuris adminiſtratiōe exinanite uos: formā ſerui accipite. Nemo ab initio naſcitur dn̄s. Sumus oēs natura æque ſerui dei omnipotentis/inuicem uero pares. Eadem nanqꝫ omnibus naſcendi eſt ratio/& in uita manēdi. Mores oēs adæquat. Cur ergo efferimur? Cur extolimur ſuperbiæ faſtu? Cur iræ feruore efferamur quia præſumus? Nō ad hæc præfecit nos deus: non lex/nō hoīum fauor. Ad publicas utilitates: ad priuatorū cōmoditates præſidere debemus. Hæc non mea admonitio eſt fratres, ſed Pauli, ſed eccleſiæ matris noſtræ. Inquiunt ambo. Hoc ſentite in uobis quod experimur hoc tp̄e. In Chriſto Ieſu dn̄o noſtro. Qui cū in forma dei eſſet ante mundi conſtitutionē: & illam in ſe haberet natus homo de uirgine. Non rapinam (ut monſtrauimus) arbitratus eſt eſſe ſe æqualem deo: ſed exinaniuit ſe metipſum formā ſerui accipiēs. Vos ergo qui in forma dei eſtis præſidētes omnes alloquitur Paulus/quos iuris dicēdi poteſtas deo ſimillimos inter homines facit/cū aliquid ſtatuere cogitatis: exinanite uos. Mementote naturā hoīum quibus præſidetis uobis eſſe cōem. Et uos o ſubditi qui aīam rationalē dei formæ atqꝫ ſubſtantiæ imaginē accæpiſtis: & hac carnea corporis mole ueſtitis/ne extollamini: ne proximos opprimere/aut lædere ſtudeatis. Exinanite uos/Cogitate imbecillitatē ueſtram/legū rigorem/Principum ſæueritatem/Vitæ breuitatem/Erumnas a fortuna iminētes/Mortis neceſſitatē: Ita ſubditi eritis dominis: & præfectis ur̄is: non tm̄ bonis & modeſtis ſed etiam diſcolis. Hæc eſt. n. uoluntas dei: & ſaluatoris noſtri: qui exinanitus ad ſpōtaneas crucis pœnas & iniurioſa tormenta ideo accedit: ut iniurias damna & diſcrimina (ſi quæ uobis accidunt) æquanimiter ſupportetis: Et ad ea ſubeunda uos natos eſſe exiſtimetis. Qn̄ ille cœlorū conditor deus & dn̄s omnium creaturarꝝ inter homines uitam duxit: & uilem aſellū aſcendit: pro alienis culpis iturus ad pœnam. Aſellus noſter: noſtrū eſt corpus natum ad labores & onera. Fallitur qui ſe putat in hoc corp̄e labores & erūnas poſſe uitare. Homo ad laborē naſcitur: & auis ad uolatū. Audite dn̄m Ieſum chriſtum. Qui uult poſt me uenire: abneget ſemetipſum & tollat crucē ſuam & ſequat̄
B me. Hæc eſt exinanitio ad quā apoſtolus & eccleſia nos inuitāt: ad quā ſuo exemplo Chriſtus nos iubet accedere. Abneget ſemetipſum inquit: qui uult uenire poſt me. Si princeps eſt: abneget principatū: non illo cōfiſus agat inſolenter. Tollat crucē ſuam. Memor ſit ſuæ conditionis per quam ſtimulis cōſcientiæ cruciatur intrinſecus. Si ſubditus eſt deponat

contumaciã in dñm:ambitum ſupra æquales. Faſtidium inferiorũ:Tol
lat & ipſe crucẽ ſuã:abneget ſemetipſum:qlibet chriſtianus:Nõ quærat
quæ ſua ſunt:ſed quæ iuſtitiæ. Aĩam ſuam oẽs principes:omnes ſubditi
meminerint aſino corpori impoſitã:ut illud ad onera moderetur:& in
laboribus aſſidue teneat. Hæc ſunt enĩ ad quæ oſtendenda dñm Ieſum
Chriſtum ſe ipſo iubente ſuper aſinũ apoſtoli ſedere fecerunt.

De gloria acceſſus Ieſus in Hieruſalem palmaꝝ die.

P Lurima aũt turba ſtrauerunt ueſtimenta ſua in uia. Alii autem
cædebant ramos de arboribus:& ſternebãt in uia:Gloriã huius
aduentus:quã tertio loco in mediũ afferre promiſimus:triplex
ab euangeliſta deſcriptus turbarum ordo celebrauit. Erat turba una ſtan
tium in uia. Alia antecedentiũ. Tertia ſubſequentium. Stantium ut uide
rent turba (iuxta Mathei narrationẽ) bipartito honoris genere iter hoc
dñi Ieſu chriſti celebrauit: Quando aliqui propria ueſtimẽta ad uiæ or-
natum deponebant. Quod uero dicit euangeliſta ſtrauerunt:ego non C
exiſtimo pedibus illa ſubieciſſe calcanda. Cum enim ingẽs hoĩum turba
Ieſum ſequeretur:& ipſe uectaretur aſello:quẽ aſina uel ſequebatur uel
anteibat:iumentorũ & hoĩum pedibus:hæc ueſtimẽta lacerata fuiſſent.
Et ipſe Ieſus ſapientia:humilitate:frugalitateꝗ pleniſſimus:ueſtimenta
turbaꝝ conterere:aut aliis conterendi cãm dare noluiſſet. Strauerunt ue
ſtimenta ſua:ad uiarũ margines illa appendentes:& expandentes:profi
tentes ſe melioribus auleis & tapetis (ſi poſſent) uias fuiſſe pro Chriſti D
gloria ornare promptiſſimos. Alii de eadem turba quibus ueſtes ad hæc
ſuppetere non poterant:ramos arboꝝ amputãtes ſternebant in uia.i.in
uiarum margine ornatus gr̃a componebant. Nam ſi paſſim uiam ramis
arborum inſternerent:non honorẽ dño ſaluatori exhiberent:ſed impe-
dimentũ itineri aſello præſertim adhuc pullo inſidenti:cuius non eſt ra
mos apte tranſcẽdere. Hæc de ſternendis in uia ramis euidẽtiſſima ratio
efficit ut de ſternẽdis ueſtimẽtis per uiã qua ſaluator ibat Hieroſolimã
ſimiliter exiſtimemus. Sed quid ſibi uolũt hæc duo honoris genera uia- E
rum.ſ.margines propriis indumentis:& arboꝝ ramis adornare:ut ſalua
tor honoratius incedat? His forte (ſecundũ lr̃am) mos erat itineris ho-
neſtãdi:cum etiã hoc tp̃e ramis arborum in ſolẽnitatibus templa:& pro
principum aduentu uias publicas ornari uideamus:& ad feneſtras appẽ
dere ueſtes:ac precioſam ſuppellectilẽ:in multis Italiæ opidis mos ſit. Ita
quemadmodũ ex compoſito facere in ciuitatibus de precioſiori ſuppel-
lectile mos fuerat:ſic de propriis ueſtimentis:& ramis arborũ dñi ſalua-
toris aduentum:turbæ in uia celebrare uoluerunt. Myſtice aũt in hac uia

mortalis uitæ ſaluatorem tunc nr̃is ueſtimentis honoramus. Q uando qui habet duas tunicas dat unã non hñti: Honoramus arborum ramis: Q uando de fructibus arborum: & agrorũ noſtrorum fratribus egenis ſubuenimus: illius gratia qui pro nobis deſcẽdit in hoĩem: & factus homo aſcendit aſellum: ut ueniat ad ſubeũda ſupplicia quibus noſtrarum animarum culpas deleat: & a pœna pro illis debita abſoluat.

De plauſu turbarum Chriſtum comitantium incedentem Hieruſalem ad patiendum.

t Vrbæ aũt quæ præcedebant & ſequebantur clamabant o ſanna filio Dauit benedictus qui uenit in nomine dñi o ſanna in altiſſimis. Turbæ cum dño Ieſu Chriſto ambulantes: ſi uerba euãgelii bene penſemus: q̃uis bipartitæ fuiſſe inueniantur: qñ iſtæ præcedebant: illæ ſequebãtur: uno tamẽ honoris genere: præconio. ſ. uocis hunc domini noſtri Ieſu chriſti aduentũ efficiunt glorioſum: Q uia ſimul altis uocibus: & plenis alacritate canebãt: O ſanna filio Dauit: bñdictus q

F uenit in nomine dñi o ſanna inexcelſis. O ſanna ut Hieronymus exponit: nec ſimplex eſt dictio: nec nomen iuxta grãmaticos: ſed uerbum cõpoſitum ex uerbo oſi: & interiectione anna. Anna porro apud hebreos: ut idem Hieronymus affirmat: obſecrantis aut affectu multo deſiderantis ĩteriectio ẽ: cuius loco latine utimur ho ĩteriectiõe. Vt ho ſi poſſim. i. utinã poſſim. Ita anna ex aĩo obſecro ſonat: q̃ſi per interiectionẽ ardentiſſimum animũ indicãtem. Oſi ſalua ſignificat: eſtq; impatiuũ deprecãs: ut habet uſus linguæ latinæ. Q ui cum enixe impetrare aliquid ſupplicat: uerbo utitur impatiuo. Q uemadmodũ in oratione dñica: & in omnibus fere eccleſiæ orationibus ad deũ frequentiſſime cõſtat fuiſſe uſurpatum. O ſanna igitur ſalua obſecro ſignificat: neq; hoc ſolũ. Plus enim interiectio anna ex linguæ proprietate ſignificat: q̃ nomen aut uerbum poſſit exprimere: Sicuti heu quod non dolorem aut dolẽtem tm̃: dolereue ſignificat: ſed animi impulſum: quo per dolorem ad hunc ſonũ dolentis prorumpit affectus. Ita anna non obſecrationẽ uel deſiderium: nõ obſecrantem obſecrareue ſignificat: ſed ardentiſſimũ animi deſiderantis affectum: cuius ardore in hanc qui deſiderat prorumpit uocẽ. Vehemẽtiſſimo itaq; ſalutis cõſequendæ deſiderio inſtigatæ turbæ quæ Ieſũ præcedebant & ſequebãtur: o ſanna clamabant. i. ſalua obſecro mente ardẽtiſſima. Cui aũt hæc dicerẽt: ipſæ turbæ declarant: filio Dauit: Non a plæbeio aliquo: aut a rege nõ legitimo: hanc ſalutis grãm petimus: ad filiũ

G Dauit hic noſter affectus dirigitur obſecrandi: nõ illius Dauit qui præuaricatus eſt in Berſabe: qui elatus ſupra ſe populum ſibi ſubditum uoluit numerare:

numerare. Bñdictus qui uenit in nomine domini o ſanna in altiſſimis. Illius Dauit filio dicimus/qui inexcelſis habitat cœlis. Illi filio dicimus qui benedictus eſt oíum bonorum ubertate largiſſima: qui ē benedictio plena. Alibi oſtendimus quoniã bñdicere benefacere eſt: & benedictum eſſe eſt bene accæpiſſe. Q uia ergo dñs Ieſus Chriſtus/omnem plenitudinem bonitatis/& ueritatis increatæ accæpit a patre: uere eſt benedictus ſecundũ æternã generationem. Q uia inſup oēm gratiam & gratiarum diſtributionē accæpit a trinitate/ſecundum tpaneam natiuitatem/bñdictus eſt ſecundũ illam/oíum ubertate numerum creatorũ. Bñdictus eſt igitur hic filius cui preces pro ſalute impetranda porrigimus. A quo benedictus? Q ui uenit in nomine domini. Ab illo in cuius nomíe uenit. Non uenit in nomine Dauit regis temporanei. Sed cuius? O ſanna in altiſſimis. Venit a deo pr̄e in altiſſimis cœloꝝ peculiari quodã & ineffabili modo habitante/& illic omnia ſaluãte & continente. Eſt ergo hoc ſcd̄m o ſanna: non ſolũ deprecantis ſalute nota: ſed quis illam opetur iportãs. Habet hebraicus ſermo miram breuitatis & ſignificatiõis argutiam: uti ego a callētibus linguã comperi: & Hieronymus ſæpe teſtatur. Eſt ergo horum uerboꝝ hic integer ſenſus: ſalua obſecro: hoc dico filio Dauit: q uenit benedictus in noíe domini omnipotentis: ſaluantis homines in altiſſimis cœlis. Nemo miretur ſi turbæ dñm Ieſum chriſtum prædicãt ſaluatorem: quem tot mirabilia pro hoíum ſalute operatum eſſe cognouerant. Meminerãt ab eo claudis greſſum: paraliticis ſoliditatem: ſurdis auditum: mutis loquelã: leproſis mundas carnes & integram cutem: cæcis natis uiſum: oppreſſis a dæmone liberã mentem & ſanã: mortuis uitam reſtitutam: & ideo ſperabant pro uniuerſis eſſe factuꝝ propediem quod pro paucorum ſalute potentiſſime fecerat impando. Sciebãt prædixiſſe prophetã. Deus autem rex noſter ante ſæcula opatus eſt ſalutē in medio terræ. Et qm̃ dominus Ieſus uniuerſam Zachei familiam ſalute donauerat: mox eum ad uniuerſam plæbē ſaluandam accedere exiſtimabãt. Præſertim cum iret Hieroſolimam: quæ in medio terræ habitabilis: a iudeis poſita credebatur: & eo tpe iret: quo maxima populorum frequētia: pro paſchæ ſolēnitate ad eam confluxerat. Meminerãt illũ iam antea dixiſſe (ut Ioanne docente pcepimus) poſtq̃ abſoluit adulteram. Ego ſum lux mundi: qui ſequitur me non ambulat in tenebris: ſed habebit lumen uitæ: Si mãſeritis in ſermõe meo uere diſcipuli mei eritis: & cognoſcetis ueritatem: & ueritas liberabit uos. Me oportet opari opa eius qui miſit me: donec dies eſt. Veniet nox ĩ qua nemo poterit operari. Q uãdiu ſum in mundo lux ſum mundi. Venit hominis filius quærere & ſaluum facere

quod pierat: & multa huiuſmodi ꝓpter quæ ſanioris mẽtis hoĩes illum mundi ſaluatorem agnoſcẽtes: & iccirco Hieruſalem ingreſſurũ præcedentes & ſubſequentes clamabãt: O ſanna filio Dauit: bñdictus qui uenit in noĩe dñi o ſanna in altiſſimis .i. ſalua obſecro ſalua obſecro me: nõ iter has mũdi trãſeũtes umbras: ſed in altiſſimis cœloꝝ ſedibus: ubi nox effugiet: & ſenectus non apparebit: ubi non ſuccedit triſtitia gaudio: ſed
L ſempiterna eſt ſolidaq; fœlicitas. Turbæ quæ præcedebant patriarchaꝝ animas & prophetarũ chriſti paſſionem antecedentiũ præferunt: quæ ſe de ſinu Abreæ: tartareaq; ſeruitute eripi deſiderabãt: quæ de tenebris & caligine ad lucem gloriæ duci flagrãtiſſimo deſiderio expectabant. Turbæ quæ ſequũtur: noui teſtamẽti ſunt aĩæ piorum quæ accipientes crucem ſuam ſecutæ ſunt domini Ieſu chriſti doctrinã ſimul & uitã. Ambæ hæ turbæ de miſeriaꝝ ualle eripi poſtulantes: & ardentiſſime ſupplicantes: O ſanna decantabant filio Dauit benedictus qui uenit in noĩe dñi.

P Oſt incarnati uerbi myſterium: deũ omnipotentem in unitate perſonæ homini ſociatũ Ieſus nomen inſonuit. Et par eſt ſeruũ beneficentiſſimi: iuſtiſſimi: atq; inuictiſſimi domini nomen colere/ non mirum ſi nomẽ Ieſus hac prærogatiua donatur: ut illo audito
M omne genu flectatur. Quem genuflexionis honorem licet ante Chriſti paſſionem oĩs creatura Ieſu nomini debuiſſet impendere: non tñ ante illam omnes impenderunt. Quia hanc ipſam excellẽtiam plene non nouerunt/ Nempe temptator qui dixit dño Ieſu chriſto/ hæc omnia tibi dabo ſi cadens adoraueris me/ nomini eius non tũc flexit genua/ cuius præſumpſit inuadere maieſtatem/ & ab illa petere indebite: quod pro iuſtitia ei tenebatᷣ exhibere. Hæc illi temeritatis audacia de ignorantia uenit. Nihil eſt enim quod uereatur ignorans/ præſertim ſi ſupbia tumeat. Propter huius ignorantiæ culpã/ dñs Ieſus xp̃s ĩcrepãs dæmonia/ nõ ſinebat loqui: q̃uis affirmarent illum eſſe chriſtum. Affirmabant .n. quod plene
N non nouerant. Ab ignaris uero/ & ab incertis teſtimoniũ accipere noluit ueritas pura: atq; ſeipſa perſpicua. Affirmabant ut certi fierent (& ſi poſſent) redemptionis noſtræ opus impleri prohiberent. Ita prudentiſſimã atq; piiſſimã cautelam ſaluator noſter eorũ uerſutiæ opponens nõ affirmauit quod quærebant: non negauit quod loquebantur: ſed increpans temeritatem incerta pro certis callide proferentem: & ſub incertæ ſignificationis aucupio/ quod plene non nouerant: malitioſe quærentes non
O ſinebat loqui. Quia & ſi ſciebant illũ eſſe Chriſtum .i. unctum gratiarũ omniũ exuberantia (quod illos docebat experientia) non tñ ſciebãt illũ eſſe dei filium/ & dñm uerũ/ mũdiq; redemptorem. Herodes aſcalonita
Ieſum

Ieſum occidere ſtatuens/Antipas eius filius illum in paſſione deridens/ phariſei:ſcribæ:& pontifices:illum ſemper odio perſequentes:accuſantes:capi procurantes:& crucifigi extorquẽtes:Iudas tradens:diſcipuli relinquentes:Pilatus damnans:milites crucifigentes:latro blaſſemans:impii deriſores pendentem in cruce:improperiis uexantes:Miles latus eius ferro aperiens:in nomine Ieſu tunc genua non flectebant. Quia illius uirtutem non nouerant.Poſt paſſionem autem:poſt reſurrectionis inq̃ atq; aſcenſiōis gloriam.Poſtq̃ qui pependit in cruce ſedere cœpit in gloria dei patris:tunc omne genu illi ſine dubio flexum eſt. Dæmones nũc illi obediunt & eius audito nomine intremiſcunt.Iudas infœlix & cruci fixores illum formidant iudicem ſeueriſſimum. Apoſtoli & apoſtolici uiri uita functi uenerantur clementiſſimum dominũ. Ita uerum eſt qđ dicit apoſtolus. Poſtq̃ Ieſus factus eſt obediẽs uſq; ad mortem:mortem autem crucis omne genu pro uictoriæ triumpho illi certiſſime flectitur: cœleſtium:terreſtrium:& infernorum.Sed illi ſpontanei:iſti inuiti.Omnes.n.uirtutem eius experti ſunt:& agnitam reuerẽtur domini Ieſu chriſti uirtutem:Quam laudant cum iubilo cœleſtium genua ſed differenter.Infernorum genua fatẽtur & tremunt inuita. Pari utraq; genua ſubiectione curuantur:ſed diſpari mentis affectu.

De tempore uniuerſalis glorificationis Ieſu.

e T omnis lingua cõfiteatur:quia dominus Ieſus chriſtus in gloria eſt dei patris.Verum quia adhuc ſunt perfidi iudei domini Ieſu gloriæ per angulos detrahentes.Quia ſunt Mahumetani: & infidelium nationes multæ dominũ Ieſum chriſtum ut deum glorificare recuſantes. Quia ſunt ſolo nomine Chriſtiani:iudeos & reliquos infideles nequitia ſuperantes:dum Ieſu nomen impie blaſſemant:qũo uerum eſt quod Paulus aſſeruit in nomine Ieſu:poſt crucis tropheũ poſitum:omne genu flecti. Quando hi omnes huic ſanctiſſimo nomini etiam nunc inſultant? Quomodo omnis lingua confitetur quia dominus Ieſus chriſtus eſt in gloria dei patris? cum multæ illum nationes improbare non uereantur? Ignorantia omnium malorum mater: iudeos ſponte cæcos detinens:& reliquos infideles inuoluens:Chriſtianos aũt perfidos offuſcans:illos nunc facit apoſtolicæ contradicere ſententiæ. Sed quando ab eorum corporibus animæ diuidẽtur:quoniam ceſſabit ignorantia:quam profligabit experientia:tunc linguæ eorũ confitebuntur inuitæ:quia dominns Ieſus eſt in gloria dei patris:& trementes eius ſeueritatem:flectent genua maieſtati iudicis:qui ſolertiam aduocati:redemptoris munificentiam:patroni clementiã:dum hic uiuerent agno-

ſcere noluerũt. Poſt hanc igitur uitam ſemper eſt uerum: & in die extremi iudicii omni ex parte uerũ erit: quod ſcripſit apoſtolus. In noie Ieſu omne genu flectatur: & omnis lingua confiteatur quia dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt dei patris. In illa & enim gloria extremi tremẽdiq; iudicii iudicabit omnes linguas. i. omnes rõnales creaturas: qui pro omnibus natus crucifixus mortuus & reſuſcitatus aſcendit in cœlum. Tũc dæmonum & hominum dæmonibus additorum cõſcientiæ: uſum linguæ ſupplẽtes: illum confitebũtur in dextera dei ſedere: quem iudicem & ultorem experientur. Tunc trementes & pauẽtes eius nomini genua flectent formidine pœnæ: cui ſpe ueniæ dicere noluerunt. O ſanna filio Dauit: benedictus qui uenit in nomine domini. Contra boni angeli: & iuſtorum animæ confitebuntur lætabundæ dominum Ieſum chriſtum eſſe in gloria dei patris: quem clementiſſimum atq; beneficentiſſimum dominum experientur. Tunc exultantes illi genua flectent: & iocundis uocibus i. meditationibus dicent. O ſanna filio Dauit benedictus qui uenit in nomie domini: Qui ſponte & humiliter pro nobis acceſſit ad crucem. Quando multo fauore exceptus in Bethfage ſuper aſellũ Hieroſolimam ſe contulit clamitantibus turbis: O ſanna filio Dauit: benedictus qui uenit in nomine domini O ſanna. i. inexcelſis ubi nunc regnat nos conducat & conſeruet per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

DE PASSIONE DOMINI IESV CHRISTI SERMO. CORDA SEXTA.

TRISTIS EST ANIMA MEA VSq; ad mortem/ſubſtinete hic & uigilate mecum. Mathei.xxvi. Hodie fratres chariſſimi creator & monarca mundi omnipotẽs deus diuitiarum theſauros aperit & effundit. Hodie ſuperabundat in homines diuina clementia. Hodie miſericordia per gratiã terminos excedit: & iuſtitiæ copioſiſſime ſatiſfacit. Hodie inũdat omnes creaturas diuina beneficẽtia. Quando dei uirtus & ſapientia Chriſtus triſtatur/ut homines reuocet ad lætitiam fœlicitatis æternæ. Dat rex regum unicum & obſequentiſſi- P
mum filium ſuum ſeruis/& pro ſeruis ingratis: ut eos filii coheredes efficiat. Dat pro infirmitate fortitudinem: ut infirmos roboret. Dat pro ſtultitia ſapientiam: ut ſtulti reſipiſcant. Dat lætitiam pro triſtitia: ut mœſtos conſoletur. Dat optimo & pleniſſimo iure cũ æterna fœlicitate poſſeſſum/Vt recuperet infœlicem aliena miſeria perditum/Vt mortui homines recuperent uitam: dat uitam in morte. Hæc mente reuoluens Q
mater eccleſia nunc ꝗ crucem recolit ſaluatoris/ad ſolum patrem miſericordiarum/& deum totius conſolationis/orando cõuertitur. Nos igitur matrem noſtram imitantes/ut cum domino Ieſu Chriſto hic ſubſtinere/& ſuæ crucis triſtitiam cõtemplari poſſimus: patrem oremus deuote dicentes. Reſpice quæſumus domine ſuper hanc familiam tuam: pro qua dominus noſter Ieſus Chriſtus non dubitauit manibus tradi nocẽtum & crucis ſubire tormentum. Triſtis &c. Quoniam domini noſtri Ieſu Chriſti dum capitur: dum circumducitur: dum examinatur: dũ uerberibus laceratur: dum crucifigitur: dum pendens in cruce moritur: duriſſimos dolores/& triſtitiam nulli ſecũdam audire hoc loco expectatis/ego utcunq; potero narrare conſtitui. Ita debemus iſtis intendere: ut cordibus noſtris infixa permaneant. Vult hoc magiſter noſter dominus Ieſus dicens. Quia anima mea triſtis eſt uſq; ad mortem: uos qui triſtitiam & mortem meam nunc celebratis: ſubſtinete hic & uigilate mecum. Sed ad quid bone Ieſu? Nempe ad neceſſitatem/ueritatem/& ordinem dolorum/& triſtitiarum filii & matris in hac mea paſſione duriſſima piis mentibus contuendum.

Neceſſitas paſſionis Chriſti qualis fuerit.

D neceſſitatem paſſionis domini noſtri Ieſu chriſti aſſerendam uel declarandã ſunt qui dicant peccatum Adæ & filiorum eius peccata mortalia infinita eſſe quoniam contra dei maieſtatẽ infinitam cõmiſſa ſunt/& illam quaſi uiolare lædereue uidentur/& tanta eſt culpa quantus eſt inquem illa cõmittitur uel quem lædit. Cum autẽ ſatiſfacere ſit acceptæ uel ablatæ rei æquiualens reddere/non infinitum ſatiſfactorem pro peccatis hominum ſatiſfacere potuiſſe cõfirmant. Nõ mirum igitur ſi neceſſarium eſſe aſſeuerant dominum Ieſum Chriſtum manibus tradi nocentiũ & crucis ſubire tormentum cum ipſe quia deus eſt fine careat:quia hõ eſt dolores & incõmoda ferat. Hæc licet auribus uideantur applaudere/minus tñ habent ueritatis q̃ præ ſe ferant. Et ſi altius examinẽtur parum ſolidæ pietatis notã effugere non poſſe uidẽtur.

R Culpa quam dicis infinitam:non caret fine. Omnis nãq; hominis operatio & quæ illi annexa ſunt tranſeunt immo uolant:& quãtum uis durare uideantur finẽ habent:Culpa uero ſi ratione læſi infinita cenſetur: quia infinito deo eſt odioſa/nonne meritũ quaſi operis ſui fructus eidẽ placet? Vtq; illa reſpuitur/iſtud ab infinito deo nõne acceptatur? Quare non minus eſt ratiõe obiecti infinita bona operatio q̃ mala. Profecto magis proprie infiniti naturam ſapere uidetur quod infinito cõiungit/q̃ quod ab illo ſepat & elongat. Mala porro oꝑatio a deo elõgat:ad quẽ bona perducit & iungit eidem. Itaq; ſicut pro culpa ex obiecto infinita fit debitor ille qui peccat/ita per bonum opus ueriſimilius infinitũ/ſatiſfacere poterit idem ipſe qui debitum contraxit. Quare ſi patribus nr̃is theologis uetuſtioribus crediderimus:cũ illis dicemus. Alius modus redimendi hominis deo nõ defuit. Quis ẽ.n.qui diuinæ ſapiẽtiæ & omnipotentiæ neceſſitatis legẽ poſſit imponere? Si nihil quod mundus capere poſſit eſt apud deũ impoſſibile/nihil etiam de mundo apud ipſum erit neceſſariũ.Contraria.n.ut circa idem uerſantur:ita ubi alterum eſſe non poteſt:neutrum unq̃ locum habere neceſſe eſt. Deus igitur qui nil agit neceſſitate coactus:qui nulla alia lege q̃ ſua uoluntate iubente operatur uniuerſa:potuit nedum aliter pro homine ſatiſfactiõem accipere: q̃ per ſui filii paſſionem:ſed ab alio q̃ a filio illam exigere potuiſſet ſi uoluiſſet.Addice ꝙ magnificũ oportet dare ſupra debitum ſupraq; neceſſitatis articulũ:& nõ tantũ datæ rei uel cui detur hñda eſt rõ:ſed a quo.Deum igitur cuius diuitiaꝝ theſauri:cuiuſq; magnitudo nõ habet finẽ qui dat oĩbus affluenter:qui põt erogare ſupra id quod ualemus & intelligimus:non ꝑ neceſſitatẽ equalentis hoiem redimere decuit:ſed ꝑ ꝓfuſam

charitatem

charitatẽ ut ſeruũ redimeret filium ſuũ tradere uoluiſſe affirmare & non
minus pie q̃ firmiter tenere debemus. Sciuit diuina ſapiẽtia aliũ modũ
inuenire. Potuit diuina uirtus exeq inuentũ. Adde ꝙ ſatiſfactio non tã
ſatiſfaciẽtis uirtute cõficit̃: q̃ eius arbitrio cui fit ſatis. Videmus quotidie S
maximas iniurias minimo/& ſæpe nullo merito/uel obſeqo cõdonari.
Videmus æs alienũ/q̃tũlibet magnũ/ſola creditoris remiſſione diſſolui.
Q uod igit̃ hõ põt ſuo debitori ex ſola liberalitate dimittere. Q d̃ legis
humanæ acqritur bñficio: ſine equalentis repenſione iniuriam relaxari/
uel debitũ ſolui: hoc deũ non poſſe p̃ſtare falſum/ſtolidũ/ineptumq; eſt
(ne impiũ dixerim) p̃dicare. Non igitur crediderimus deum p̃rẽm iure
æqualentis (qd̃ pleriq; Ari. iterp̃tes dixere talionẽ) aliaue neceſſitate cõ
pulſum/filii ſui aĩam hodie triſtẽ facere uſq; ad mortẽ: & in mortem tra
dere/ut hoĩum animas uitæ reſtituat. Charitas hoc fecit: nõ neceſſitas. Et
enim ꝓpter nimiã charitatẽ ſuã ſic deus dilexit mundũ.i.hominem qui
minor eſt mũdus/ut filium ſuũ daret: ut oĩs qui credit in illũ nõ pereat:
ſed in illo & per illũ habeat uitã æternã. Q ui aliquẽ adoptat in filiũ: fi- T
liorum naturaliũ illum efficit cohæredẽ/& fratrẽ. Deus igit̃ qui nos ele-
git ante mũdi cõſtitutionẽ: ut eſſemus corã illo ſancti & ĩmaculati ſibiq;
per adoptionẽ filii/unigenitũ ſuũ iuſſit fieri hoĩem: ut dei filius hoĩum
frater eſſet. Q uare ſi Adã/ſi nullus hominũ peccauiſſet tñ dei filius in-
carnatus eſſet/ad fr̃nitatis cõtuberniũ & hoĩs pfectam adoptionẽ explen
dam. Sed qa non ad crucẽ ſubeundã hoĩem induiſſet/carnẽ paſſibilẽ nõ
accæpiſſet. Q uinĩmo deitatis gloria/corpus & animã plena ab initio fœ
licitate donaſſet: fuiſſetq; Chriſtus deus & hõ/caro & fr̃ nr̃/glorioſus/im
mortalis/& ĩpaſſibilis/pfecte beatus. At qm̃ oẽs homines peccauimus in V
Adã/exinaniuit ſemetipſum dei filius/factus obediẽs: & uſq; ad mortẽ
triſtis. Exinaniuit inq̃/qñ aĩa deitatis ſocietate btã/corpus deo cõiunctũ
reliquit ingloriũ/paſſibile atq; mortale: ut cũ illo ſubſtineremus & uigi-
laremus/dũ pro nobis triſtis eſt uſq; mortẽ: nulla æqualẽtis neceſſitate/
ſed charitatis ardore. Q ũo autẽ charitas hoc fecerit: audi Gregorium. X
Q uanto creſcũt dona tanto rõnes creſcunt donorũ. Tria ſunt inter oĩa
donorũ maxima. Primũ eſt dare quod es: qd̃ ſolus deus facere põt. Vñ
illi ſoli maximeq; debemus/quia ipſe fecit nos: & non ipſi nos. Aliud eſt
naturã a deo tributã pficer̃/hoc a parẽtibus & p̃ceptoribus (deo ĩprimis
opante) habemus. Iſti nos educãt: illi mores componũt. Deus in utriſq;
opatur utrunq;. Q uare dixit Ari. ꝙ diis/parẽtibus & magiſtris æqualẽs
reddere nõ poſſumus: & iccirco hos colere honor̃ p̃cipuo cõſentaneũ ẽ.
Eſt aliud donũ pfectius q̃ ipi magr̃i tribuãt uel parẽtes: a ſeruitute libari

teterrima:a morte redimi:donari fœlicitate ꝑpetua. Si quis captus a pir-
ratis, fame, frigore, ſorde macerandus, perpetuo remigum labori adicia
tur:& hunc non pater:non conſanguineus:ſed extraneus redimat:nec
tantum reſtituat libertati ſed excolat & in priſtinum ſtatum reducat:nõ
ne ſi nolit redemptus ingratus haberi : pluſquam patrem uel quaſi pa-
trem colet huiuſmodi redemptorem? Deus omnium hominum pater
eſt:homo per culpam naufragus:mundi turbines & procellas nauigãs:
incidit in diabolum pirratam crudeliſſimũ : a quo pluſq̃ ferreis peccato
rum nexibus alligatus:ad remigandũ uiciorum dura diſcrimina deputa
tus erat:hic ſi creata quauis uirtute euaſiſſet:iure gratitudinis creaturam
Y tam beneficam patri deo præponere uel ſaltem æquare potuiſſet.O ho-
mo ut deo ſemper eſſes debitor:ſemper obediẽs:patris dei beneficio:du
riſſimæ ſeruitutis iugum euaſiſti:ut nulli te ſubmitteres niſi deo:ut om
ni optimo iure ſoli deo ſubeſſes:ut illum ſuper omnia coleres:ut in illo
ſolo ſpem collocares : ut nunq̃ cõtra illum calcitrares:per ſe ipſum:per
proprium filium(qui eſt ipſe deus creator tuus)te redemit:& de duriſ-
Z ſimo carcere liberauit. Vt triſtitiæ a te & doloris ac laboris iugum excute
ret filium ſuum ad mortem triſtari iuſſit. Nulla ergo logica uel metha-
phiſica neceſſitas:quæ.ſ.opponitur impoſſibili neceſſitatem includenti:
dei filium pro nobis triſtem:& uſq; ad mortem triſtem fecit.Moralis ne
ceſſitas quæ opponitur incongruenti:qua.ſ.dicitur id eſſe neceſſarium:
quod eſt congruũ & expediens:dominum Ieſum Chriſtũ ad huius diei
perduxit anguſtias. Neceſſe.n.ideſt conſentaneũ & expediens fuerat ho
minem a peccato ad grãm:a pœna inferna ad cœleſtem gloriam releua-
ri. Neceſſe item.i.expediens & conſentaneum fuerat:deũ non ꝑmittere
hominem pro hoc beneficio alteri q̃ ſuæ maieſtati obnoxiũ fieri. Qua
re ut deus noſter nobis eſſet omnia:nobis uoluit eſſe redemptor:ut inq̃
nos uere liberi.i.nulli creaturæ ſed creatori ſoli ſeruire optimo iure debe
remus:deus nos ſua morte redemit.Hoc eſt quod loquitur Paulus.Nõ
ſumus ancillæ filii ſed liberæ:qua libertate Chriſtus nos liberauit.

Pœnarum tantas acerbitates qua ratione pro nobis ſuſce-perit dominus deus noſter.

Onne ſola uoluntate relaxandi debitum(ut non nunq̃ credi-
n tores faciunt)potuit deus hominem abſoluere:uel ſaltem alio
opere leuiori debitum ſoluere:& non tam amaram mortẽ pro
nr̃a libertate ſubire? Quod ſi feciſſet:nõne illi ſoli ut parẽti & redẽpto-
ri deberemus.Potuiſſet quidẽ ſi uoluiſſet, & homo illi ſoli debitor ſũmi
cultus utraq; rõne fuiſſet.Quare igiť mori uoluit? fruſtra ẽ labore pœ-

niſq;

niſq; conquirere:quod pace & ocio conſequi poſſis. Sunt qui dicant Chriſtum fuiſſe crucem paſſum/ut ſcripturas impleret:quæ ratio Chriſti uerbis conſtare uidetur Petro dicentis. Q uomodo ergo implebuntur ſcripturæ? Filius quidem hominis uadit:ſicut ſcriptum eſt de illo. Et iterum. Ecce aſcendimus Hieroſolimã:& conſumabuntur omnia quæ ſcripta ſunt in prophetis de filio hominis. Sed hæc ratio non plene ſatiſfacit. Illa enim quæ de Chriſti paſſione ſcripta ſunt/ideo ſcripta ſunt:qa Chriſtus illa paſſurus erat:& nõ ideo Chriſtus ea patitur quia ſcribantur. Prophetæ nanq; diuino ſpiritu hæc ſcribentes/deo legem non impoſuerant:ſed a deo legem impoſitam prædixerunt. Q uare prophetarum uaticinia Chriſtum cruci affigi non fecerunt:ſed quia hæc patienda ab illo fuerant:prophetæ ea cecinere. Dicere igitur Chriſtum pati pœnas/quia ſcriptæ fuerant/nõ eſt cauſam futuri euentus afferre:ſed effectum futurum oſtendere. Nos aũt cãm quærimus unde triſtis eſſe uoluit uſq; ad A
mortem. Sicut charitas deum effecit hominis redemptorem/ita iuſtitia redimentem uoluit acerrime contriſtari:& per ea uexari:quæ culpæ remedium afferre conſtaret. Mulieris leuitas & ambitio/peccato dedit initium. Mariæ grauitas & humilitas uiam redemptionis aperuit. Delicto conſenſit primus Adam ne ſociam contriſtaret. Secundus Adam cõtriſtatus eſt:ut ſponſam ſuam eccleſiam æterna iocunditate ſaciaret. Nos ad peccatum delectatione maxime trahimur. Peccata noſtra diluentem maxime decuit contriſtari:Ipſe enim Ioannem dicere docuit. Q uantũ ſe delectauit in delitiis ſuis/tantum datæ ei tormentum & luctũ. Et pro delicti qualitate ſtatui uoluit plagarum modos. Peccauit primus Adam per inobedientiam. Secundus factus eſt obediens uſq; ad mortem. Primus per aſpectũ concupiti pomi ſubuerſus eſt:Secũdus inter obprobria uelatus eſt oculos. Primus ad mulierem amantem/& porrigentem cibũ brachia extendit. Secundus ab inuidis eſt ligatus ad pœnas. Primus per eſum eſt p̃uaricatus. Secundus exuriuit & ſitiuit in pœnis. In ligno uirẽti/& pomis decoro uictus eſt primus. In ligno arido & horrido uicit ſecundus Primus erubuit nuditatẽ & ideo ſe abſcondit. Secũdus publice nudatus uoluit oĩbus in alto mõſtrari. Primus agnita ſua nuditate uocẽ dei timuit. Secũdus nudatus & cruci cõfixus p̃rem alloquitur alta uoce. Primus corã iuſtitia ſe excuſat iniuſte. Secũdus corã iniuſtis accuſatus tacet:& iniuſte punitus/iuſte excuſat iniuſtos. Primus uolẽs æquari deo ſe ipſo factus eſt minor. Secũdus nõ rapinã arbitratus ẽ/eẽ ſe æqualẽ deo/ dũ ſe ipm̃ exinaniuit formã ſerui accipiẽs/cœleſtiũ/terreſtrium/& infernorum/poteſtate donatus eſt. Medicorum inſtitutio eſt contrariis cura- B

re contraria. Itaq; delectatio per triſtitiam: ſuperbia per humilitatem: rapina omnis ſcientiæ per exinanitionem beatitudinis a noſtrarum animarum medico ſuperatur. Attendite fratres noſtri medici: noſtræq; medicinæ Chriſti ſententiam. Triſtis eſt anima mea uſq; ad mortem: ſubſtinete hic & uigilate mecum/quia pro nobis Chriſtus triſtis eſt. Magiſter optimus fratres chariſſimi/mortis & triſtitiæ ſuæ cauſas palá aperit. Ab aliis ne quæſo quæramus. Cur triſtis es bone Ieſu? Cur es uſq; ad mortē triſtis? Cur moreris pro me redemptor meus? Nempe ut hic mecum uigiles & ſubſtineas pro me/quod ego pro te fero. O homo quiſquis es &
C qualiſcunq; es/Si quid mali pateris & te iuſtū exiſtimas, hic ſubſtine. Intuere Chriſtum innocentiſſimum: qui triſtatur pro peccatoribus. Si peccator es intuere regem tuum: qui pro culpis tuis redimendis/triſtis ē ſupra modum. Noli frangi in aduerſis: hic ſubſtine, hic uigila cū deo tuo: qui triſtis eſt hodie uſq; ad mortem/ut illi ſubiectus ſis & obnoxius: qui pro tua iniuſtitia tā acerba obprobria/uerbera/& uulnera duriſſima/& mortem amariſſimam/tui gratia patitur: ut pro tui delicti mēſura/ſit in illo plagarum modus: ut tu exemplum habeas patiendi æquo animo ſi iuſtus es: ſi autem es iniuſtus/diſcas pati diſciplinam. Diſciplina enī pacis nřæ ſup eū: cuius liuore ſanati ſumus/ut longe añ propheta ꝑdixerat.

De ueritate paſſionis Chriſti.

DOMInum noſtrum Ieſum chriſtum in paſſiōe ſua doluiſſe triſtatumq; fuiſſe ueriſſime (ut ſecundo loco promiſſum eſt) oſtēſurus/quid dolor ſit: quidue triſtitia/& unde proueniant declarabo. Sic enim triſtem eius animam & amariſſime triſtē uſq; ad mortem fuiſſe apte uidere licebit. Sic eius doloribus compatientes: ad uigilandum cum illo & ſubſtinēdum erimus
D promptiores. Inter dolorem & triſtitiam hoc intereſt: ꝙ dolor ſenſum: triſtitia mentem ſolet afficere. Dolorē qui pœna/cruciatus/ſiue tormentum dicitur: bruta agnoſcunt: reformidāt: ſubſtinent inuita. Triſtitia non niſi homines & angeli affici pñt. Dolo-
E ris cauſæ ſunt obiectū: ſiue res de ſua natura ſenſui diſcōueniens: ſenſus diſcōuenientiā refugiens/hoꝝ approximatio mutua: & quaſi ipreſſio in ſenſu recepta quæ hoꝝ approximatiōe cōſurgit: hæc declaremus exēplo.

Cauterio

Cauterio uel ferro ſi ſanādū eſt animal:cādēs ferrū carni ſanādæ horridū eſt:& diſcōueniens ſecundū naturæ rōnem.Nō eſt.n.ferrū cōſeruās:augens:uel faciēs carnē ſed macerans. Et ignis carni adactus illā non cōſeruat:ſed conſumit.Obiectū igitur hoc:carni(iuxta ſuā cōplexionē)non cōuenit:licet infirmæ remediū afferat.Animalis ſanādi oculus:oīſq; ſenſus exterior huiuſmodi inſtrumentū formidat:& horret. Approximat miniſter ferrum ſanandæ carni:ligatur inter hæc arctaturue animal:ne poſſit aufugere. Vritur:dolet:ingemit:mugit:uociferat. Doloris itaq; cauſæ ſic ſe habent. Terribilem uiſu ſpeciem oculus refugit. Inconcinna uox auribus moleſta eſt.Fetidus odor naribus deteſtabilis. Amarus uel inſipidus cibus palatum infeſtat. Aſpera:pungentia:lacerātia tactui diſconueniunt. Singuli ſenſus hæc refugiūt ſingula. Iccirco ſi deforme offertur oculis/Si impletur horriſona uoce uel ſpiritu auris/Os ſi completur amaro/Duris ſi tactus afficitur:dolet animal. Hic porro dolor realis dicitur:a rebus nanq; extrinſecis quæ ſenſum exteriorem uexāt ſumit initium. Eſt alius dolor imaginatus/eiſdem a fontibus ſcatens/ſed non eodem modo ſe habentibus:quia tantum per imaginationem huiuſmodi rerum diſplicentium approximatio/& impreſſio concipiuntur interius:exterius uero nō ſentiuntur. Exemplo & hoc declaremus.Dormiens qui ſe præcipitari ſomniat:igni uel alteri pœnæ damnari/ſæpe uiſus eſt non dolere tantum:ſed flere amariſſime:uariiſq; modis & motibus agitari. Quare ita? Nempe quia uirtuti imaginatiuæ dormientis occurrunt ſimilitudines rerum diſconuenientium/dudum in memoria reſeruatæ/quæ dum per illas ſpecies præferuntur ſomnians applicari ea ſibi exiſtimans/imaginatam habet impreſſionem. Vnde fit ut ex re non uera ideſt non exiſtente extra animam/homo uere agitetur & doleat:& adeo uere.ut doloris nimietatem non ferens excitetur a ſomno/& anxietur uigilans:nil patiens niſi quod ſomno pati ſibi uiſus eſt.Sic dolent uigilantes dum exiſtimant uidere inimicum procul uenientem : qui uere inimicus non eſt.Sic ouis pauore & mœrore conficitur/Si arietem ad ſe uenientem uideat lupina pelle ueſtitum. F

De primo dolore Chriſti ante paſſionem uero licet imaginario.

Vorſum hæc?Vt hanc catholicā ueritatē plenius intelligamus. Hodie Chriſtus an̄ paſſionē uere doluit:imaginatione pariēte dolorē. Paſſionē autem ſecundū rē inchoari a Iudæ oſculo exiſtimo. Fuit nanq; Chriſtus uerus homo:habuit ergo ueros quinq; ſenſus in corpe exterius.habuit & imaginatiuā uirtutē interius.Quæ ergo ſūt humanis ſēſibus cōtraria:illoſue lædētia:ēt xp̄i ſenſus læder̄ poterāt. G

H Q uandocunq; uero ſenſitiuæ hoīs parti per imaginationē approximā
tur: & īprimunt̃ aduerſa eū dolere neceſſe ē: in cuius imaginatiua uitute
ſit iſte cōcurſus. Hic ueriſſime Mathei: Marciq; teſtimonio cōſtat: oratu
rū in orto dominū Ieſum/cœpiſſe tedere: pauere: & mœſtum eſſe. Q uia
ſcilicet ſtudioſiſſimæ ſuæ uirtuti eſtimatiuæ mens ſeriatim oñdebat paſ-
ſionis anguſtias/ut Lucas aperte eo loco demōſtrat/quo dicit. Et factus
eſt in agonia ſudor eius ut guttæ ſanguinis cadentis in terram. Agonia
quippe ab agēdo eſt dicta/uel ab agone certaminis loco: qui uſq; hodie
Romæ nomē ſeruat. Vt igitur qui in agone certaturi erāt meditabantur
certaminum uarietates/inſtrumenta ad certandum accōmodata conqui
rebant: examinabantq;. Ita rex ſapientiſſimus/cū diabolo & iudaica per-
fidia certaturus/anteq̄ intraret agonē/prudētiſſime examinauit ſingula
ſui certaminis inſtrumenta: & per imaginationem expertus eſt illa/quæ
ſanctiſſimum corpus ꝓxime fœdatura/& laniatura prænouerat hæc aūt
imaginata/erant ſuis ſenſibus ne dum infeſta: ſed horrida. Diſcutiamus
I ſingula. Os proditorium ori ueritatis: ſeruiles funes manibus liberatri-
cibus: uoces horriſonæ benignis auribus: attractus tumultuoſi pacis &
uenuſtatis pedibus q̄ maxime diſcordabant. Annæ ſuperba & maligna
interrogatio/modeſtiæ fonti/uilis percuſſio atq; ſeruilis horrori erant
regi pacifico. Imperatoris uultum in quem angeli reſpicere deſiderant/
per deriſionem uelari: conſpui: cædi: erat omni fœditate indignius. Ca-
put totius gloriæ noſtræ decus ampliſſimū ſpinis coronari. Corpus pudi
ciſſimum & puriſſimū: corpus creata omni maieſtate ſublimius: ad ob-
probria ueſtiri coccinea & purpurea ueſte/nudari in publico: flagellis cæ
di: pluſq̄ dici poſſit erat indignum. Iuſtitiam totiens accuſari: & ad tur-
piſſimam mortem a perditiſſimis impeti: dānari: adiudicari: addici erat
deteſtabiliſſimum. Hominem tot pœnis/obprobriis/uerberibus/uigili
is confectum & lacerum/cruce onerari/erat accerbiſſimum. Præter om-
nem morem: præter omnem humanitatem: immo per omnem feritatē
manus quæ cruci etiam pro ratione ſupplicii funibus alligandæ fuerāt
clauis configi. Pedes qui ſola colligatione: groſſiuſculiq; fortaſſe ligni
ſubmiſſione reliquum corporis in cruce ſubſtentare debuerant: uno cla
uo ſimul configi: omnem doloris modū ſuperabat. Q uis imaginet̃ ſe
talia pati ſine dolore? Q uis cogitet proprium corpus per omnes ſenſus
affligi: ꝑ omnes partes laniari flagellis: manus pedeſq; in quibus ob ner-
uorum copiam magis uiget ſenſus: lacerari clauis: & in tantis anguſtiis
aceto & felle potari: ideq; omnes pœnas quas enarraui recrudeſcere ima
ginetur: & non doleat.

De ratione ſudoris domini Ieſu dū in agonia poſitus oraret in orto.

HAEC Fuit agonia fratres in qua factus
eſt pro nobis domius Ieſus dum tertio ad
patrem orauit in orto. Ne miremur igitur
ſi factus eſt tūc ſudor eius ut guttæ ſangui
nis cadentis in terram. Si quis uero dixerit
hanc agoniam ſeu pœnarum imaginatio
nem: nō potuiſſe uehementem afferre do
lorem: quoniam tunc carnē nulla ex par-
te lædebant: ſed imaginatione ſola uerſa-
bantur in mente: & non eē prudentis nō
ueris malis multum affligi. Meminerit iſte ſæpe imaginatiōem ueros &
magnos effectus efficere. Meminerit multa prius non uera: imaginatio- K
nem ſæpe uera feciſſe. Meminerit hāc redemptoris imaginationē fuiſſe
ueriſſimam: atq; certiſſimam. Non enim imaginabatur Ieſus in agonia
conſtitutus iam pœnas ſentire: ſed imminere de proximo. Quod erat
ueriſſimum: ſibiq; a deo certiſſimum: ut eas non minus uideret mente:
q̄ poſtea ſenſibus expertus eſt. Videmus media hyeme qui admouentur L
eculeo ſeminudos ſolo eius aſpectu: ſolaue propinquitate nondum al-
ligatos ſudare: præſertim faciem & frontem. Vnde quæſo illis eſt ſudor?
Non niſi ex pœna interius mente concæpta: Quæ quanto eſt atrocior:
tanto intus dolorem acerbiorem: extra ſudorem copioſiorem adducit.
Nimius nanq; pauor ſtringit corpus: & quaſi de compreſſa ſpongia hu-
morem ad exteriora deducit. Spirituū inſuper agitatio: ad corpis ſupio-
ra humorem trahit: dum ſpiritus eo loci ſua leuitate feruntnr. Vnde fa- M
ciem maxime ſudare compelluntur hi quibus acerbæ imminēt pœnæ.
Dominus itaq; Ieſus ſua agonia uere fuit dolore affectus iterius. Quia
pœnas ut proxime futuræ erant: ſibi imminere cognouit: & diu mente
reuoluit. Vñ præanguſtia adeo profuſe ſudauit: ꝙ ſudor ad terram uſq;
profluxit. Sed quomodo tinctus eſt ſudor colore ſanguineo? Chriſtus
naſcens ex uirgine aſſumpſit omnes humanas paſſiones: harum in pœ-
nis imminētibus pauor eſt una. In hac igitur agonia (teſte Marco) paue
re incœpit. At in pauore ſanguis recurrit ad cor: unde pallent qui pauēt
In ſui igitur pauoris motu: cor ſanguinem retraxerat: quod mox feruo-
re charitatis confortatum ſanguinem remiſſit ad cutem. Pauor itaq; cor
pus ſtrinxit. Vnde compreſſione ſpirituū ſudorem corpus emiſſit. Con-
fortatio uero mox ſubſecuta ſanguinem uſq; ad ſanguinis cutem uigo-

roſiſſime remeare fecit. Ita ſudor aliquid intercutanei ſanguinis ſibi cõmiſcuit: unde tinctus eſt: & quaſi ſanguinis colorẽ accæpit. Quare non dixit euangeliſta Chriſtum ſudaſſe ſanguinem: ſed ſudorem eius factũ ut guttæ ſanguinis narrat.

De dolore Ieſu in paſſione iam poſiti.

I pœnæ proxime imminentes dño Ieſu (ut oñdimus) tantũ do
s loris attulerunt/ut in agonia paſſionẽ antecedẽte/præ anguſtia quaſi guttas ſanguinis ꝓfuſe ſudauerit/quid putamus afflictio-
N nis & doloris eidem intuliſſe iam admotas? Certe ubi ſola dolorum pœnarumue cogitatio uerũ dolorem & prægrandẽ parit: dolores ipſi & cruciatus membris adacti/plus longe acerbitatis habebunt. Quis magiſter intuens ſe a diſcipulo proditum: & uenũdatum pauca pecunia: non crucietur acerrime? Quis dñs ſe per oſculũ ſerui ꝓditoris fœtidi ac deteſtabilis inimicis alligãdũ dari ſine imenſo dolore uidere poſſit? Quis ꝑceptor uidẽs diſcipulos diſſipari mœſtos: amicos aufugerẽ pauidos: ſe ipm̃ inter inimicos deſeri armatos: ab inuidis & ſtolidis turbis capi: ligari: trahi ſentiens non doleat ſupra modum? Quis innocẽs ſe ad iudicẽ trahi non legitimũ: non affectu iuſtitiæ de cauſa cognoſcentẽ: nullo iure: nullo ordine examinantem: ſine magno ac acerbiſſimo dolore ferre poſſit? Quis cauſa nondũ cognita/iam punitus in faciem manu ſeruili cæſus dolorẽ non ſentiat? & hactenus minima. Adice Caiphæ quaſi iudicis a iure dati iniquitatem: aſſeſſorũ: ſcribarũ. ſ. & phariſeorũ impietatẽ: accuſatorũ calũnias: teſtium falſitatem: peruerſum cõciliũ: iudiciũ ſceleratũ: miniſtrorum crudelitatẽ: noctem inſomnẽ: clamorẽ inconditũ: deriſiones indignas: ſputa fœda: colaphos impetuoſos. Adiunge pro eadẽ cauſa coram prætore alienigena/ſuperbo/auaro/ambitioſo/meticuloſo/totiens repetitum iudiciũ: horriſonas uoces ad crucẽ petentium: remiſſionem ad Herodẽ iudicẽ nouũ: & per inſolentẽ regẽ remiſſionem ad Pilatum metu ſæuientẽ. Adde deſpectũ indignũ: uerbera pro morte redimẽda fruſtra illata: coronã ſpineã inderiſum impoſitam capiti. Adde mortis ſententiã: crucis geſtationẽ: nudatiõem: manuũ ꝑforationẽ: pedũ lacerationẽ: potũ fellis amariſſimũ. Inter tot pœnaꝝ iniurias fuiſſet ſaltem aliquis conſolator. Adde blaſſemias & uerba ſpurciſſima: ferinã rabiem præſeferentia. Quis urgentiſſimũ dolorẽ talibus & tantis in malis nõ ſentiat? Verũ eſt dñe Ieſu quod ꝓpheta tuus longe ante prædixerat. Nõ eſt ſanitas in carne mea. Periit fuga a me: & non eſt qui ad ferendũ auxilium requirat aĩam meam. Proximi mei aduerſum me ſteterunt: & uim faciebãt qui quærebant aĩam meam. Quæſiui qui ſimul cõtriſtaret̃ &

non fuit:

non fuit: qui cõſolaretur: & non inueni. Verus ergo fuit dolor tuus: a
Iudæ oſculo uſq; ad tuam mortem domine Ieſu. Q uando præ dolore
nimio moribundus: iãq; antea hominum auxilio deſtitutus patri ſpiri-
tum commendaſti: & exhauſto omni uigore tuo nimietate pœnarum
dixiſti. Conſumatum eſt.

De triſtitia & cauſis eius in genere.

n Vnc de triſtitia domini Ieſu dicere reſtat: ſed de ea prius in gene
re diſeramus: unde naſcatur & in qua hominis parte ſedem ha-
beat declarando. Sic enim ſaluatorem noſtrum q̃ maxime con
triſtatum fuiſſe ueriſſimeq; dixiſſe intelligemus. Triſtis eſt anima mea
uſq; ad mortem. Triſtitiam efficiunt tria hæc. Voluntas id eſſe nolens O
unde triſtatur. Cauſa uoluntate potentior id efficiens: quod uoluntas
(ſi poſſet fieri) prohiberet. Ratio percipiens id eſſe quod nolebat. Si ex
tribus his unum quodlibet detractum fuerit: triſtitia procul abibit. Mu-
ta propoſitum & quod nolebas fieri iam uolito: nõ triſtaberis: Si audie-
ris conſumatum id eſſe unde triſtatus fuiſſes: ſi in propoſito perſtitiſſes.
Nolente nempe te Socratẽ perire ueneno: ideo triſtaris quia cicutæ po-
tione illum extinctum intelligis. At qui uoluerunt illum ſic obire mor-
tem ea audita lætati ſunt. Q ui neq; uoluerunt neq; noluerunt Socratẽ
mori: eius audito ueneno neq; triſtitia neq; lætitia affecti ſunt. Q ua in
re ſatis conſtat a uoluntate triſtitiam lætitiamue ꝓdire potiſſime. Q uã
uis autem uoluntas in propoſito nolẽdi permaneat: Si quod noluit nõ
eueniat: non triſtabitur qui nolebat, Non enim triſtatur pater qui mor
tem filii non uult: Si filius euadat egritudinem: ſed gaudet ꝙ filius ſup
uiuit: quia illum ſuperſtitem uoluit. Si item uoluntas in nolẽdo perſi-
ſtat: & cauſa potentior nolitum efficiat: ratio uero effectum non percipi
at: nulla ſequetur triſtitia. Non enim triſtamur penitus incognitis. Nũc P
qm̃ nolle eſt prima cauſa triſtitiæ: & Chriſtus oblatus ẽ quia ipſe uoluit:
erit operepræcium intelligere quomodo in paſſione triſtis eſſe potuerit.
Nolle ſicut & uelle aliquid: pluribus modis poteſt euenire: & enim ali-
quid omnino uolumus. i. nulla admixta nolitione/ut ſanitatem uel fœ
licitatem. E contra aliquid omnino nolumus. i. nulla admixta uolitio-
ne ut morbũ uel miſeriam. Volumus item aliquid non omnino: ſed cũ
admixta nolitione: ut uult quis in tẽpeſtate ſeminaufragus merces eice-
re: ne demergatur nauis: ipſe ne pereat. Vult inq̃ perire merces: quia ſe
perire non uult. At ſi ſe nauem & merces ſaluare poſſet ſine iactura: nol-
let merces in mare demergi. Refugit item aliquis rem gratam accipere
deſiderio gratioris: quam timet amittere: uel aſſequi ſpat. Vt idropicus

potum refugit/ſitim eligit:quia mauult diutius ſitire cum uita q̃ non ſitire cum morte. Si uitam ſpernat:potũ eliget. Nolle hydropicum accipere potum pẽdet ex uolita uita. Quæ omnino uolumus.i.nulla nolitione cõmixta/Si eueniant:ſi adſint:ſemper lætitiam pariunt:Si abſint triſtitiam adducunt. Quæ omnino nolumus.i.nulla uolitione cõmixta: Si occurrãt triſtitiã:Si abſint lætitiã adducũt. Quæ uolumus aliqua nolitione cõmixta:triſtitiam pariũt quando contingunt. Quæ item refugimus:quia aliud magis placet:q̃uis non eueniant:triſtitiæ tamen uiam parent. Hæc exemplis manifeſtemus. Scire oẽs uolumus omnino. Ignorantiam e contra penitus recuſamus. Nemo eſt qui didiciſſe aliquid nõ lætetur. Contra nemo eſt quẽ ſua ignorantia detecta uel cogitata nõ contriſtet. Sanari cauterio:ferro:uel pharmaco uolumus: qa nolumus egritudinem:ſine mœſtitia nec pharmacum:nec ferrum:nec cauterium experiemur:q̃tumlibet ad illa excipienda ſit animus confirmatus. Potum non uult hydropicus ut ſanetur & uiuat:ſubſtinet ſitim & non bibit cũ aliqua triſtitia. Prima igitur(ut ita dixerim)uolitio: Si eueniat quod eſt uolitum ſemper habet lætitiã ſociatam:triſtitiã nunq̃. Contra prima nolitio pro nolito contingenti ſemper parit triſtitiã ſine lætitia. Tertio loco adducta uolitio cãm dat triſtitiæ:cui lætitia ſociari poteſt. Facit idẽ quarto loco recẽſita nolitio. Eſt ergo aliquid uolitũ pro cuius euentu triſtari nõ poſſumus. Eſt item aliquid uolitum cuius triſtamur aduentu:q̃m eſt nolito ſociatũ:cuius eſt uiã parere triſtitiæ. Volũtas cuius hæ ſũt opatiões:q̃m in regno aĩæ regina eſt impans uiribus: & carnis affectus quaſi ſub iugo ſeruitutis:rõne cõtinens:ad oẽs animi ac corporis partes debet intendere: & pro oĩbus uigilare. Quia fruſtra uigilat familia:cuius pr̃ eſt negligens. Fruſtra ſtationes cuſtodit miles:cuius impator eſt ſomnolentus. Fruſtra ciues ſtant pro muris:quorum princeps ſopore: & in curia obrutus eſt. Vnde ueriſſime dixit propheta. Niſi dñs ædificauerit domum:in uanum laborauerunt qui ædificant eã. Niſi dñs cuſtodierit ciuitatem:fruſtra uigilat qui cuſtodit eã. Propterea Paulus apoſtolus quibus præerat ſapientibus: & inſipientibus debitorem ſe profitebatur:flebat cum flẽtibus:gaudentibus cõgaudebat. Sic igitur bene ſe habeat bñ

Q inſtituta hominis uoluntas neceſſe eſt:ut ſuæ animæ partibus aſſiſtat: & ſimul cum illis opetur. Abſit propterea ſtoicoꝝ ſtulta indolentia:quam omnis confutat experientia. Vt.n.ſenſus diſconuenientis approximatione indolens eſſe non poteſt:Ita bene inſtitutã uoluntatem ſenſitiuæ animæ compati neceſſe eſt:niſi quis extra ſe rapiatur in extaſim:uel adeo ſit inſania furioſus:ut uoluntas a ſenſibus ſit penitus aliena. Quorũ alte-

rum ual-

rum ualde contemplatiuis:alterũ ſolis deſperatis:rabiæue confectis:po
teſt euenire:illis gratiæ beneficio:iſtis mentis uicio. At qui extra ſe ipſos
non ſunt:quo magis bonitate uel ſapientia præſtant:uerius uolũtatem
ſenſibus/& eorum affectibus aſſiſtentem cõpatiẽtem:ſenſuq; doloris tri
ſtem habere neceſſe eſt. Et ſi cõtendas iuiſſe apoſtolos gaudentes a cõſpe
ctu concilii/qm̃ digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati.
Beatus nempe Andreas ſecurus & gaudens ibat ad crucem: & populum
orabat ne impediret paſſionem eius. Sed & multi martyres inter tormen
ta ſecuri deriſere tortores. Memento quæ iam diximus/& non eris ambi
guus. Q ñ euenit aliquid uolitum pendens ex nolito poteſt ſimul cũ tri
ſtitia mens affici lætitia. Triſtatur.n.pro nolito antecedente:gaudet pro
cõſequente uolito. Mercator tempeſtate iactatus prõptus abiicit merces:
lætus ꝙ earum damno fit ſaluus: & tñ eſt mœſtus ꝙ in tanti diſcriminis
articulum adductus eſt. Apoſtoli & martyres alacres in pœnis:corpus de
dere cruciatibus/læti de conſeruata innocentia:triſtes de perſequentium
crudelitate atq; perfidia: & in ꝓpria pœna nõ ſine anguſtia:ſed ſine for
midine durant. Hinc eſt ꝙ dñs Ieſus filias Hieruſalem illius pœnas nõ
flere:ſed pro ſibi ipſis imminentibus malis hortatur ad lachrimas. Certe
quanto quis ſublimiori loco conſtituitur:tanto ei facultas eſt amplior.
Diximus uoluntatem in regno animæ eſſe reginã:decet igitur illã pluſꝗ R
cæteras animæ uires uarietas facultatum. Certum eſt præterea partes ani
malium/quadam inter ſe ligatura armonica potiri: & amicitia naturali
eſſe ſocietas:qua præter rõnis imperium/membrum membro gaudenti
congaudet:dolenti cõdolet:periclitanti eſt auxilio/& defenſioni libẽter
aſſiſtit. Profecto ſi quis pedem doleat/compatitur nõ ſolum tibia/crus/
& femur:ſed manus & caput: & nimio dolore pedũ reliquas partes cor
poris confici/podagra teſtimonio eſt/offert ſe neſcio qũo nullo tñ ratio
nis imperio, manus pro capite defenſando: & ambulans in tenebris/ma
nus ante mittit ad iter explorandum ut caput ſaluet/& reliqua corporis
membra conſiſtant. Non minus rex debet ſaluti populi conſulere:ꝗ po
pulus cordi ſalutem regis habere. Volũtas igitur ſuis ſenſibus præſidẽs:
& animæ ſenſitiuæ uirtutibus imperans:qm̃ ſecũdum naturam eſt illis
amore ſociata. Vt natura eſt.i.naturalis pars ratiõis in homine/quo uni
uerſæ hominis partes illi ſunt magis obſequẽtes/hæc magis de eis habet
rationem. Q uare ut illis cõnexa eſt:ſi ſenſus doleat/non caret uolũtas
anguſtia. Inter hæc tñ uoluntas qm̃ libera eſt/& domina noſtraꝝ uiriũ:
non ad ſenſum ſolum aſpiciens/quem habet pediſſequũ/ſe uertit ad in
tellectum:quem habet fratrem/conregem & cõſiliariũ: & nonnunꝗ ob

id quo ſenſus uere dolet: quia percipit diſconueniens. Intellectus ſublimiora penetrans: uidet id eſſe cõueniens: & conſulit uoluntati proſequi oportere: quod ſenſus conatur efugere. Voluntas uero quaſi rex ſapiẽs: maius bonũ minori ꝓponens: iubet ſenſum pati: & ut minus doleat cõpatitur illi. Vult nihilominus hæc ipſa uoluntas & paſſionem ſenſus: & ſuam compaſſionem: unde ſciens ac prudens uadit ad pœnas. Ideo læta quia per triſtitiam minorem maiorem euadit. Non eſt igitur læta de dolore ſenſus: non de ſua cõpaſſione uel triſtitia: ſed de perfectione cõqui-
S ſita uel conſeruata: deqꝫ euaſione maioris triſtitiæ gloriatur. Igitur martyres & ſancti apoſtoli: ac ipſe dominus Ieſus chriſtus uolũtatis ſuæ naturali motu de ſenſuum cõnexione naſcente: triſtes erant in pœnis: qui imperio uolũtatis lætabantur non de pœna quam intellectus conſuluerat excipiendam: ſed de conſeruata iuſtitia.

De dñi Ieſu chriſti triſtitia a cœna ultima uſqꝫ ad finẽ orõnis in horto.

Vnc ad rem de qua agebamus ad triſtitiã dico quam dominus
n in paſſione ſubſtinuit declarandam uertatur oratio. Dñs Ieſus hodie uere triſtatus eſt pro doloribus ſuis imaginatiõe cauſatis:
T ante paſſionem. i. a cœna ultima uſqꝫ ad finẽ orationis in horto. Longe uero acerbius in paſſione pro doloribus ſenſatis triſtatus eſt. Hanc ueritatem ſatis copioſe comprobatam illius ipſius teſtimonio tenere poſſumus: immo debemus. Quia deus omnipotens eſt: & homo ſanctus & iuſtus: pœnaſqꝫ per omnes ſenſus expertus: in cauſa ſcientiæ atteſtat̃ ſuæ triſtitiæ: dicens. Triſtis eſt anima mea uſqꝫ ad mortẽ: ſed o uiri: ſubſtinete hic & uigilate mecũ. Reuoluite mente quæ ſupra narrauimus, Cui cogitationes occurrũt dolorũ & malorũ iminentiũ: Sicut eſſe non põt ſine pauore & dolore: ita mœrore ac triſtitia nõ eſt uacuus. Dñs Ieſus paſſionẽ noluit. Paſſionẽ dico: anguſtias: læſiões uerbeꝝ: uulnerũ acerbitates: impropia poſt crucẽ: que oĩa ab oſculo Iudæ uſqꝫ ad mortis articulũ ſup
V portauit. Sed qd ais? Dico iterũ. Dñs Ieſus paſſionem noluit. Erras in fide. Errarem niſi ſic cõfirmarem. Dico tertio. Dñs Ieſus paſſionẽ noluit.
X Et ne me putes a fide catholica deuiũ: declaro ſententiã. Fuerunt in chriſto duæ uoluntates. Vna rationalis & creata: quæ erat aĩæ intellectiuæ potentia. Alia uero ratio per eſſentiam increata: quæ dicitur & eſt deus. Hæc quoniã increata: æterna: infinita eſt: incõpræhenſibilẽ: ĩpaſſibilẽqꝫ eſſe negare nõ poſſumus. Secundũ hanc dñs Ieſus triſtatus nõ eſt: neqꝫ triſtari potuit unq̃. Quia rõne nemo patitur. Huic nil reſiſtere poteſt: nil euenire quod nolit. Et ſi quæ ſonant auctoritates dñm Ieſum mortẽ uoluiſſe ſine triſtitia ſcdm hanc illas ĩtelligamus. At ſi de uoluntate quã

Chriſtum

Chriſtum habuiſſe primo loco diximus ſermo ſit quæ.ſ.creata eſt poten tia animæ intellectiuæ. Quoniã hæc naturæ lege ſenſibus primo motu copulata eſt. Vnde ſine uicio mors & uulnera ſunt(teſte philoſopho) triſtia forti. Sic inq̃ accipiendo Chriſti uolũtatem creatã ut natura eſt.i. ut lege naturæ eſt amoris(neſcio cuius)uinculo ſenſibus copulata/mo ri recuſauit: & hac ratione Chriſtus uſq; ad mortem triſtatus eſt. Triſtis inq̃ fuit a fine cœnæ quouſq; durauit in uita mortali.Quouſq; inq̃ uo ce magna clamans expirauit. Hac certe ratione non ſolum mortem no luit: ſed pœnas omnes euadere uoluiſſet: & ter orauit ne calicem paſſio- nis ebiberet. Sunt qui exiſtiment hanc orõnem non rationis & uolun- tatis motu: ſed ſenſus formidine factam/quod ego non ſatis intelligo. Non enim fuit inter Chriſti ſenſus & uoluntatem pugna uel diſcordia/ Quoniam hæc uel a peccato fiũt: uel peccata ſunt.Chriſtus aũt quoniã ſine peccato fuit/& natura iuſtus: non habuit legem in membris repu- gnantem legi mentis ſuæ: ſed per naturæ rectam lineã ſenſus eius ad ſen ſibilia ſe ferebãt: & uoluntas pro naturæ ordine recto moderabatur eoſ- dem: illiſq; ſeſe eodem naturæ ordine accõmodabat. Neq; tñ negaueri- mus nolendi mortem principium a ſenſibus dñi noſtri Ieſu Chriſti pro ceſſiſſe: ſed fuiſſe ſolis in ſenſibus uel contra uoluntatem uel nullo mo- do in uoluntate ne cõcedamus.Fuit certe Chriſtus dñs ut deus: ſic & ho mo conſumatiſſimus. Quare ſicut cæteris in hoibus: in eo locũ & ope rationem habuit humana uoluntas: quam quoniã patiẽte ſenſu: ſimul pati eſt neceſſarium: Chriſtus per uoluntatem humanam orãdo uoluit mortem euadere ſecundũ naturalem motũ uoluntatis compatientis ſen ſitiuæ uirtuti: cui tanta mala horrori erant non immerito.Hinc eſt ꝙ in oratione non dixit dominus Ieſus chriſtus non ut exiſtimo uel ſentio: ſed non ut uolo.Voluit igitur calicẽ paſſionis transferri: ſed primo uolũ tatis motu quo nemo peccat: & hic motus nolitionis ſufficit ad triſtitiã: Quoniam mors & uulnera triſtia forti: qui tamẽ ſubſtinet illa ſponta- neus & ea pro uirtute libere uult.Eſt & alia ratio ſiue modus ueram oñ- dens propoſitiõem totiẽs repetitam.Chriſtus mortẽ noluit. Subſtinete quæſo & animo mecum uigilate: & ad triſtitiæ domini Ieſu ueritatem plene cognoſcendã quæ dicam audire ne pigeat. Diximus paulo ante: aliquid eſſe uolitum cõmixta nolitiõe: & id ſeminaufragi abiiciẽtis mer ces exemplo palam fecimus.Inſtar naufragium patientis uoluit domi- nus Ieſus mortem ꝓpriam: quia noluit perire genus humanum: at ſi de perditiõis huius periculum abfuiſſet Chriſtus mortẽ noluiſſet. Quod autem eſt uolitum ex nolito: nolitum cẽſeri debet: quia ſi abeſſet nolitũ

quod eius emendandi gratia eligit naufragus ſine dubio reprobaret. Ita per omnia ſi abſit periculum humanæ perditionis nec mori uolet dominus Ieſus nec pœnam pati. Conſtat igitur uoluntatem Chriſti ſecundū libertatem mortem noluiſſe: Si aliter fieri potuiſſet. At quia nō potuit: quia deus id fore decreuerat: ſemper orando concluſit. Non mea uolūtas naturalis motus/ & ſenſui compatientis: non mea uolūtas libera ad mixta cum nolito hominum naufragio: Sed tua fiat: quæ potētior: rectior: & ſanctior eſt: & naufragum hoīem ne demergatur & pereat ſalua re conſtituit: & in portum æternæ fœlicitatis adducere.

Soluūtur difficultates quæ Chriſtū pati noluiſſe cōfirmare uidētur.

S I autem quæras & inſtes nōne uoluntas Chriſti creata plene pfecteq; obtempabat increatæ uoluntati i. deo: Sicut de ſenſibus affirmaſti? Obtempabat quidem. At uoluntas increata uoluit Chriſtum pati ſine omni nolitione cōmixta: ergo & uolūtas chriſti creata idem uelle debuit/ & ſi noluit peccauit. Hic ego dicere poſſem uolūtatem increatam paſſionem Chriſti uoluiſſe nolitione cōmixta. Voluit enim pati Chriſtum: quia noluit perire genus humanū. Sic nempe deus dilexit mūdum ut filium ſuum unigenitum daret: ut omnis qui credit in illum non pereat: ſed habeat uitam æternam. Quaſi dicat apoſtolus quia credentes perire noluit: uoluit filium mori. Sed ſtatim urgebis &
A dices. Ergo & uoluntas increata triſtata eſt/ quia euenit uolitum ex nolito pendens. Reſpondeo quæ dicta ſunt de cauſanda triſtitia/ uoluntatē increatam coartare nō poſſe. Quoniam pati illa nō poteſt. Hæc, inſup (ut ſic dicam) nolitio antecedens eſt: non conſequens uel efficax/ de qbus hic dicere non eſt locus: niſi ꝙ antecedens nolitio triſtitiam non adducit. Sed aliter planius ac apertius reſpondemus. Humanæ uoluntatis amplitudo deliberandiq; facultas/ quæ de omni intelligibili ſecundum oēm rationem intelligendi decernit ut uult/ facit illam exiſtimari multiplicem/ & diuiſam/ modoq; ſupiorem/ modo inferiorem portionē uocitari: quæ tamen uoluntatis partes non ſunt. Quoniā illa ſimplex eſt: & penitus indiuiſibilis. Sed ſunt uarietates opationum/ & modoꝝ ſecun-
B dum quos uoluntas opatur. Nam quando fertur in deum portio ſuperior nuncupatur: & qdem proprie. Adhuc quādo fertur ad creaturas ut ordinatas ad deū: uel ut cognitas in creatoris eſſentia/ dicit̃ portio ſuperior: ſed minus proprie. Quando uero fertur ad creaturas/ ut adinuicē ordinatas/ & ut lumine naturali cognitas portio inferior nūcupat̃. Igit̃ diuiſio uoluntatis inſuperiorem portionē/ & inferiorem/ nō eſt diuiſio ſecundum ſubſtantiam: ſed ſecundū operationem in uolente receptam.

Hæc

Hæc duo officia (ut ita dixerim) ſunt quidẽ in omni creata uoluntate: ſed maxime in uoluntate animæ Chriſti præfluxerunt/ Cuius ītellectus uerbum dei.i.diuinam eſſentiam in filii ſuppoſito ſemper aſpexit: & in illo quæ nouit uelle deum/ uoluit humana Chriſti uoluntas & amauit. Hæc porro non minus in ꝓprio genere rationis creatæ uigore dignoſcere potuit/ & uelle dominus Ieſus Chriſtus. Igitur ſi loquimur de paſſione uolita uel accepta ſecundũ portionem ſuperiorẽ.i.ut oſtenſam in uerbo/ uel ut ordinatam ad diuinam uoluntatem: Chriſtus eam ſimpliciter & ſemper ſine omni nolitione admixta uoluiſſe credendus eſt. Ideoq; ſecundum portionẽ ſuperiorem de paſſione triſtis nõ fuit: neq; eſſe potuit. At ſi paſſionem intueatur dominus Ieſus ſecundum portionem inferiorem.i.ut cognitam in proprio genere/ & in ordine ad creaturas tantũ. C

Quia illam uidebat diſconuenientem ſuæ uitæ creatæ: ſuis ſenſibus aſperimam: ſuæq; humanitati acerbiſſimam. Inſuper quia cogitabat illam ex nolito ſibi tollerandam.ſ. ex peccatis hominum: quæ ut mala ſunt fieri noluiſſet. Quia ſciebat nõ neceſſitatem omnino ineuitabili redemptionem peccatorum per ipſius paſſionẽ fieri/ motu naturali uolũtatis eam noluit. Etiam motu libero noluit eandem: non ſimpliciter ſed ſub cõditione.i.ſi peccata hominum non fuiſſent: uel ſi pro homine redimendo aliter ſatiſfieri decreuiſſet. Nunc quoniã ex conditione locum non habẽte nihil effici poteſt: & adductæ conditiones erant penitus impoſſibiles. Peccata enim iam præterierant ſine numero multa nimis: & quod factũ eſt nequit infectum fieri: Deus etiam qui ſtabilis manẽs dat cuncta moueri: decretam ſatiſfaciendi formulam ut nõ decretam habere nolebat: ne dixerim non poterat: uoluntas Chriſti creata per ſuas conditiões agitari quidem potuit: ſed non conuelli: nõ mutari. Itaq; increatæ uolũtati cui ſe ab initio compoſuerat ſemp adhæſit. Sicq; nullatenus in domino Ieſu chriſto increata: & creata uoluntas fuere diſcordes. D

Quare orans in horto ſemper dixit. Pater ſi poſſibile eſt: uel ſi fieri põt.ſ. ꝙ nullus hominum peccauerit unq̃: uel ꝙ pro redimẽdis hominibus ego non moriar: transfer calicẽ hunc: hanc pœnarũ acerbitatẽ: & duriſſimã mortem a me: ab hoĩe quẽ ego gero mortalẽ. Sed quia ille cõditiones ſunt ĩpoſſibiles: neq;.n. quæ facta ſunt infecta fieri queunt: Non qd' ego homo ꝑ meam humanitatẽ uolo: ſed quod tu deus uis: id fiat. Et ego pr̃ crucis paſſionẽ non reſpuo: uel ꝓpter illam ſum triſtis: ut a te decretam: ſed ut meæ humanitati incommodam: duram & ſupra modum acerbam. Scio pater ꝙ tu calicem hunc amariſſimũ me portare non iuſſiſſes: neq; uoluiſſes: niſi homo peccaſſet: & per tuã miſericordiã illũ a pœna liberare: per tuã uero iuſtitiã pro eius culpa ſatiſfieri conſtituiſſes: per ſummã uero bonitatem

tuam non a pura creatura ſatiſfactionem accipere conſtituiſſes: ne illi ho
mo ut tibi uideretur obnoxius. Triſtis eſt igitur anima mea uſq; ad mor
tem: Vt uoluiſti pater deus: Subſtinete hic: & uigilate mecum filioli: ni-
hil mihi in mundo eſt reliquũ: niſi labor & dolor: omni iocũditati meæ
E mortalitatis finis imponitur. De cætero omnia mihi dura: dira: triſtiaq;
futura ſunt. Vſq; ad mortem: uſq; quo moriar. Sed & moriens nihil cõ
ſolationis habiturus ſum. Verum erit mox illud propheticum. Quæſi
ui qui ſimul contriſtaretur & non fuit. Conſolantem me quæſiui & nõ
inueni. Fuerunt igitur hæc domini ſaluatoris uerba: quæ pro noſtri ſer-
monis exordio ſumpſimus: quaſi pſagium imminentis anguſtiæ. Vbi
dominus diſcipulis apit q̃ ſit uerus dolor ſuorum ſenſuũ: q̃ ſit uera triſti
tia ſuæ animæ: quæ uſq; ad mortẽ eius ſine intermiſſiõe duratura ſunt.

De dolore ſanctæ matris domini inſtantæ paſſionis tempore ab imaginatione naſcente.

SANCTAM Mariam matrẽ dñi ante filii ſui paſſionẽ: p duras imaginatiões hodie doluiſſe: ex his quæ dicta ſunt negari nõ poteſt. Quod enim alicuius ſenſibus approximatũ diſcõuenit: hoc fortiter imaginatum dolorẽ parit: præſertim ſi de proximo ſit: & cogitetur eẽ futurum. Pœnæ admouendæ corpori filii: ſenſibus matris nonne diſconueniunt? Maledicta: obprobria: blaſſemiæ cõtra filiũ: matris auribus non concordant. Hæc uero fortiter fuerũt imaginata a ſancta Virgine
F & de proximo futura filio unico certiſſime cognita/ Quare ipſam do-
lore & amaritudine uere repleuerunt. Quæ etenim mater unicum fili-
um ſuppliciis diris/ & iniuſtis mox afficiendum/ laniandum/ per ſingu-
la membra excarnificandũ: necandumq; ſciens: & diem tantorum ma-
lorum adeſſe cognoſcens/ atq; reputans/ poſſit ad aliã imaginationẽ fle-
ctere? Vos o matres cogitate: ſiquæ unũ filiũ languentem/ prima luce
ferro ſecandũ uel curandum cauterio nouerit/ nonne præ anguſtia no-
ctem ducit inſomnem? Et tamen hæc ſine iniuria cum pietate ad ſalu-
G tem filio imminent. O matres Maria unicum filium ſpecioſum forma
præ filiis hominum: obſequentiſſimum/ & ſapientiſſimum/ quo æter-
no patri optime complacuit/ nouit q̃ primum cœnauerit ſecum: & a cœ
na ſurre

na ſurrexerit:a diſcipulo tradendum inimicis:ligandum more latronis. Ad accuſatorum tribunal/in eorũq; collegio adducendũ & accuſandũ: ꝗ in iuſto iudici iuſte reſponderet/alapis in facie contundendũ. Per inuidos & iniquos calumniatores/per falſos & ſubornatos teſtes/pro conuicto habendũ:Per iniquos & inimicos iudices condẽnandum/Per ipſos cõdemnatores coram extraneis iudicibus ad diuerſa & aduerſa ſubſellia multotiens circumducendum/& accuſandũ. Multotiẽs morti turpiſſimæ & crudeliſſimæ adiudicari petendum.Contumeliis/obprobriis ſputis/uerberibus ante ſententiã excruciandum:ſpinis coronandũ/crucifixum ſitibundum:pœnis exhauſtũ/aceto myrrato/ſeu cum felle mixto potandum/lacerũ & pluſq̃ dici poſſit doloribus plenum/ſine ulla conſolatione moriturũ. Sciuit hæc oĩa Virgo mater amantiſſima/mox in filiũ unicum de monte inuidiæ rabidæ:auaritiæq; rapacis præcipitari. Tantorum inſuper malorũ numeros & modos filio ſuo inſtare ante cœnam: in cœna:& poſt cœnam:ſancta mater mente reuoluit. Taliũ imaginatione:tam dira:tam certa:piæ matres quomodo putabimus talem matrem non doluiſſe uehemẽter? Ego in ea id Hieremiæ completum exiſtimo. Viderunt me deſolatam:tota die mœrore confectam.

De ratione doloris matris domini in cœna legali & ultima filii ſui.

PErſuaſum hic habeamus ſanctam Mariam matrem domini in ultima cœna pro legis obſeruantia cum filio ſuo cœnauiſſe. Nẽpe hoc exodi ſcriptura confirmat:ubi agnus per familias manducari iubetur paſchatæ:Si uero minor ſit animarum numerus : ut ad eſum agni ſufficere non poſſit:uicinus ad cœnam uocari mandatur. Virgo mater familias:quem ad eſum agni ſumere debuit potius q̃ filium: agnum ſine macula:agnum mundi peccata tollentem. Et quoniam ad eſum agni:numerus animarum : mater ſcilicet & filius temperatiſſimi ambo erat exiguus:additi ſunt Apoſtoli continua familiaritate uicini. Sollicita igitur hæc iuſtiſſima mater de legalis agni apparatu:forte diſcipulos commonuit interrogare:ubi eius filius:eorũq; magiſter & dominus libentius paſcha perageret. At Ieſus pientiſſimus filius inopem matrem ſtudio parandæ cœnæ leuare uolens:diſcipulos ad amicum qui pararet cœnam deſtinauit:non ut matrem ab hac cœna excluderet in qua ſecundum legem primam diſcumbere oportebat : ſed ut onere parandæ cœnæ illam releuaret . Sciebat enim ꝗ Maria circa unum tunc maxime neceſſarium:neq; minus anxium:erat occupata. In hac cœna uidit Maria agnũ pelle nudatũ:aſſum:lacerum : deuoratum : figuram mente uoluebat : & in filio figurato quid ea ſibi uellet examinabat. Vidit

filium diſcipulorũ pedes lauantẽ. Q uomodo ſine dolore Iudã lauari
uidiſſe credemus turpiſſimum & moleſtiſſimũ inimicũ? Audiuit Ieſum
ſuam mortẽ/ſuã per diſcipulum proditionẽ:& diſcipulorũ fugam p̃di-
cantem:quæ licet matri iamdudũ certiſſime nota eſſent:tñ audita & uiſa
dolorem attulerũt. Vidit filium abeuntem/non rediturũ amplius in ci-
uitatem:niſi ligatum/& inimicis armis circũſeptum quaſi latronẽ ducẽ-
dum ad iudicium. Si a te o mater filium ſeparari uideas/quem mox ad
pœnam rapiendũ intelligas:quis te torquebit dolor/ſi illum audias ſuas
pœnas prædicantem/ſeq; illis præparantem/& offerentem uideris/quo
ille hæc ageret animoſius/tu acrius dolore torqueberis.

De ratione dolorum matris domini in cruce pendentis.

Idit hæc mater filium in cruce pendentẽ:teſte Ioanne. Audiuit
u eum crucifixores excuſantẽ:latronẽ conſolantẽ:ſeſe mr̃em allo
quentẽ:ſuas illi pœnas oñdentem:uicariũ pro ſe dantem. Audi
uit ſiti laborantem. Vidit ſitibundo fel cũ aceto porrigi in potũ. Audiuit
ſuam cõſumationẽ præſagientem:& inter pœnas uoce magna claman-
tem. Vidit caput præ debilitate inclinantẽ. Agnouit cruciatibus exhau-
ſto mortẽ imminentẽ. Morientis deſolationẽ/& mortui exanimationẽ
aſpexit. Putas ne hæc ſatis doloris attuliſſe Mariæ? Si nõ credis eã doluiſ
ſe pluſq̃ ego dicere poſſim/tuq; cogitare ſufficias/mr̃nos affectus neſcis:
humanitatẽ penitus ignoras. Verũ fuit in ea illud Hieremiæ. O uos oẽs
qui trãſitis p uiã:attendite & uidete ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor meus.

Sanctam dñi mr̃em in ſuo dolore uel triſtitia nõ eſſe lamentatã.

Ed procul abſint qui dicunt & prædicant Mariam uirginẽ ma
s trem/ĩ morte filii/unguibus genas/& digitis laceraſſe capillos:
planxiſſe colliſis manibus:pugnis caſtiſſima pectora cõtudiſſe:
uoces querulas ad crucifixores/& ad angelum Gabrielẽ:ad filium uero
& ad patrem uoces mœroris:mœſtitiæ:deſolationis plenas edidiſſe. Ab-
ſint qui dicunt illam filium a paſſione uoluiſſe retrahere:iudeos ne filiũ
ſuum crucifigerent ſupplicem orauiſſe:pro filii morte redimẽda uel po-
tius uita ſeruanda ſe dare uoluiſſe:ſemianimem circuiſſe ciuitatem: ſyn
copi occupatam:& ſemi extinctam mœſtitia per uias/uicos & uiarum
I compita cecidiſſe. Faciunt hæc matres dolore & mœſtitia ſuperatæ. Faci-
unt quæ ſui oblitæ & humanæ conditionis ignaræ/non quod ratio ſua-
det/ſed ad quod impellit paſſio ſe conuertunt. Fuit quidem Maria dolo-
re triſtitiaq; repleta: ſed non uicta. Q uare in ſui filii paſſione de nul-
lo eſt lamentata: nil dixit: nil egit inconditum. Hæc tum rationi-
K bus:tum euangelii auctoritate monſtrantur aperte. Excellens dolor ra-
tionem

tionem ſolet obnubilare:ſicut & magna gaudia mentẽ rapiũt. Maria in
ſui filii generatione ſũme delectata eſt:ſed caſtiſſime.Fuit.n.gratia plena
& ſpiritu ſancto obũbrata:ne trãſitus ſui puriſſimi ſanguinis ad loca ge-
nerationis aliquid ſubripet rationi. Sic in parturitione & partu & poſt
partũ:nulla eã attigit ſenſus delectatio incondita. Ergo & in filii morte
ſumme triſtata eſt:ſed a triſtitia non ſuperata:imo per gratiæ plenitudi-
nem:in pudore uirgineo:& uenuſtate uiduali pſeuerauit:nil dicens:nil
faciens quod mentis mutationẽ oñderit. Debuit ſapientiſſimæ mr̃is do
lor:& triſtitia filii ſapiẽtiſſimi afflictionibus non eſſe diſſimilis. Sed dñs
Ieſus ſicut ouis ad occiſionẽ ductus eſt:& quaſi agnus corã tondẽte non
apuit os ſuũ:nunq̃ refugit:nũq̃ ſyncopim paſſus:ſed fortiſſime oẽs pœ
nas & mortẽ tulit:Cur igitur de mr̃e eius hæc eadẽ non affirmabimus?
Inconditæ triſtiũ uoces:plantus:quærimoniæ naſcuntur:uel ex ignorã
tia dum quod accidit fore non exiſtimauerunt. Vel ex iniquitate : dum
plus quæ ſua ſunt:q̃ quæ dei & proximi quærunt. Vel ex puſillanimita-
te:dum ſuo incõmodo ſubueniri poſſe diffidunt. Vel ex ĩpacientia:dũ
nimis ſunt delicati.Nihil horũ fuit in ſancta Virgine. Ab inſtanti.n.cõ
ceptionis filii mater dñi quid futurũ eſſet ſuo partui plene intellexit. Et
quod tãdiu:tam certe præuiderat:eam decuit æquo animo tollerare:ut
anima eius magnificaret dominũ:& in deo ſalutari ſuo ſpiritus eius fir-
miſſime perduraret. Nõ fuit ſancta Maria per iniquitatẽ a diuina uolũ
tate ſeiuncta:quæ dixit. Ecce ancilla domini:fiat mihi ſecũdum uerbũ
tuũ. Q uod uerbũ non fuit de ſola incarnatione:ſed etiã de perfecta re
demptione. Ergo ſecundũ uerbũ æterni patris uoluit Maria paſſionem
communis filii:Sicut locutus fuerat pater deus ad patres noſtros Abra-
am:& ſemini eius in ſæcula. Non fuit in ea aliqua puſillanimitatis dif-
fidentia.Dixerat enim fecit mihi magna qui potens eſt. Et quæ filium
per diuinitatem in illo manentẽ cognouit:& confidit cito reſurgere:nõ
debuit ob breue mortis ſpatiũ diffidentiæ inditia demõſtrare. Sciuit.n.
quia pater fecit potentiã in brachio ſuo ideſt in filio ſuo in quo diſper-
ſit ſuperbos iudeos:mente ideſt uoluntate cordis ſui:eorũ.ſ.animæ ra-
tionalis:malitia obcæcatæ.Non fuit in ſancta Virgine ob delitias impa
tientia. Portauerat.n.iugum ab adoleſcentia ſua.Aufugerat cũ infantu
lo Ieſu:noctuq; peragrauerat ſolitudines Aegypti.Vixerat de labore ma
nuum ſuarum. Doctrina & operibus filii didicerat incõmoda æquani
miter tollerare. Sciebat beatos eſſe q perſecutionem patiuntur propter
iuſtitiã:quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Et iam ipſa cantaue-
rat : eſurientes bonis eſſe replendos : & inanes diuites relinquendos.

N De manibus igitur iudeorũ ſi filium uel unico uerbo liberare potuiſſet:
liberaſſet ne? An ignoras ꝙ ſi filium ſuũ liberare aggreſſa fuiſſet/peccaſ-
ſet in deum? Diuinæ nanqꝫ uoluntati agnite repugnaſſet/& contra pro-
priam/proximorumqꝫ ſalutem egiſſet. Q uare nihil ad filii ſui liberatio
nem paſſionis tempore aggreſſa fuiſſe uel aggredi uoluiſſe credẽda eſt:
nihilqꝫ egiſſe uel dixiſſe quod paſſiõem prohibere potuerit. Si igitur uo
luit/ut & filius: qui oblatus eſt quoniam uoluit/ſtultum eſt dicere plan
O xiſſe quæ uoluit. Dolemus/triſtamur pro his ſæpe quæ uolumus: ut tri-
ſtatur mercator merces in tempeſtate proiiciens. Vt mulier pariens do-
let & languet: ſed non plangimus: non lamentamur quæ ipſi facimus:
uel alios facere uolumus. Amaro quidem corde hæc agimus: ſed non
querula uoce niſi ſimus inſani. Gemit mulier in partu: non plangit/Vo
ciferatur autem quoniam dolore uincitur: at ſi per uenuſtatem dolorẽ
P uincat: mugitum quoqꝫ retinebit. Scio locum ab auctoritate negatiue
ſumptum nil oſtendere. Sed ubi hiſtoria rem & perſonas loquitur: quæ
reticentur habentur excluſa. Aliter enim non conſtaret plures a paucio-
ribus frequenter prelio profligatos. Nam quia hiſtoria multos ſupera-
tos refert: & a paucis illos uictos ſcribit. Si hic locus argumentationi nõ
ſit a negatione ſumendus: ſi non poſitum: ut excluſum non habeatur/
dicere qs poterit multo plures fuiſſe uictores q̃ ſcribat hiſtoria? Q uor-
ſum hæc? Accipe. Vbi de mulieribus Chriſtum ad paſſionem ſequenti-
bus Lucas loquitur/nullam de ſancta dei matre uirgine facit mẽtionẽ.
Dicit enim euangeliſta. Sequebatur autem eum multa turba uirorum
& mulierum: quæ plangebant & lamentabantur eum. Si inter has mu-
lieres fuiſſet mater domini illam non obmiſiſſet euangeliſta. Nunquã
enim legimus in euangelio matrem domini promiſcue nuncupatã. Et
Ioannes cuius uerba ſuo loco declarabimus dicit. Stabat iuxta crucem
Ieſu mater eius: & ſoror matris eius. Si alio q̃ ad crucem loco per omnẽ
paſſionem Chriſti Mariam ſe contuliſſe: Si alibi q̃ illic: Si aliter q̃ ſtãtem
euangeliſtæ ſciuiſſent/aliquis eorum uſpiam id ſcripſiſſet. Sed memine-
rat Maria officii ſui eſſe ab initio conſeruare omnia uerba hæc ideſt uitæ
Chriſti: mortis myſteria corde tenere ſecuro: non rapi ad uoces incondi
tas: & motus non ſane matronæ. Et ſi contendas uirginem afflictam his
mulieribus intermixtam ab euangeliſta deſcribi cum multis: id ſtare nõ
poſſe ex his Chriſti ad mulieres uerbis oſtendo. Dixit nanqꝫ conuerſus
Q ad illas. Filiæ Hieruſalem nolite flere ſuper me: ſed ſuper uos ipſas flete:
& ſup filios ur̃os. Q uid quæſo dicit aliud: niſi qa nõ ſũ filius alicuius
ueſtrũ? ne flete ſuper me: ſed ſuper uos ipſas flete: & ſuper filios ueſtros.

Si mater

Si mater eius mulieribus quas alloquitur intermixta fuiſſet: non erat cõſentaneum ꝓhibere illas flere ſuper ſe ipſum/ & hortari ad lachrimas ſuper liberos proprios. Declarat hoc magis dũ flendi rõnem adducit. Q m̃ ecce uenient dies: in quibus dicetur: beatæ ſteriles quæ non genuerũt & ubera quæ non lactauerũt. Hoc mater domini nec de ſe dicere nec alius de illa põt affirmare: cuius uenter eſt beatus: cuius fructus uentris eſt bñdictus: cuius ubera ſunt glorioſa. Q uare uirgo mœſtiſſima iter has plãgentes fœminas non fuit. Si ueritatis labia non prædixere mendacium/ Dicit & Ioannes. Stabat iuxta crucẽ Ieſu mater eius: & ſoror matris eius. R
Si alicubi propter pœnas filii matrem mœſtiſſimã dolore ſyncopim paſſam/ uel collapſam fuiſſe credẽdũ eſt: maxime ad crucifixi filii nudi/ laceri/ ſanguine proprio madẽtis aſpectũ id obueniſſe credendũ eſt. At euangeliſta dicit ſtabat: non dicit labebatur. Si alicubi illi plãgendũ fuit/ illic maxime ſtetit. Si alicubi lamentandũ/ nuſq̃ melius. Dicit.n. euangeliſta. Cum uidiſſet Ieſus mr̃em. Q ui uidit audire potuit: & melius audire q̃ uidere. Sanguis.n. de uniuerſo corpore profluens uiſum potuit hebetare potiuſq̃ auditũ. Creſcit enim debilibus & laborãtibus auditus: neſcio quomodo uiſu præ debilitate diminuto. Et tamen uidit matrem/ qa illa ſtetit. Non dixit euangeliſta cum audiſſet: quia illam præ modeſtia tacẽtem audire non poterat.

De qualitate doloris & triſtitiæ ſanctæ Mariæ imminẽte paſſiõe filii/ & dum eſſet in cruce.

S Ed quia tacuit afflicta mater/ & non eſt lamentata quia nõ aperuit os: quia minus modeſte triſtitiam non prætulit/ ideo non fuit minus dolore confecta: Sicut neq; ignis quo magis tegitur minus æſtuat. Amor abſconditus non minus urget amantem. Q ui in dolore clamant: clamorem quaſi pro remedio habẽt. Q ui tacent: quaſi ſine remedio affligũtur. Itaq; ſancta mater domini: quoniã triſtitiam in ſe continuit: & ratione firmauit dolorem: non minus triſtata eſt: qn immo ſuper oẽs fœminas fuit dolore confecta: ſed non fœmineo more a triſtitia ſupata. Vis ſcire qualis fuerit huiuſce uirginis mr̃is triſtitia: añ filii paſſionẽ ex imaginatione. Q ualis ex aſpectu myſticæ cœnæ: qualis in ipſa paſſiõe/ qualis poſt paſſionẽ. S Pone tibi añ oculos matrem unici filii pro ſalute patriæ: ac parẽtũ pugnaturi/ per uulnera/ per mortẽ utroſq; liberaturi. Pone hanc matrem patriæ: ſuorum: ac ſui charitate uelle hæc fieri: & iam dudum hæc ſcientem exiſtima: & nihilominus dum proxime futura ſunt filio: ſibi ſingula recenſeri intrepide penſa. Hæc inquam mater huiuſcemodi filio tanto imminente diſcrimine: nonne

ſingula filii pericula: & uniuerſas pœnas mente reuoluet. Nonne dolebit? nonne triſtabitur hoc cogitatu? Videat hæc mater filium iam cõtra hoſtem prodire uolentẽ. Videat armari: intueatur decertantẽ: audiat armorum ſtrepitũ: fragorem ictuũ: uoces minaces ferientiũ: uideat illum iam inter anguſtias: inter manus hoſtium: inter extremas pœnas uulneratum: laceratũ: deficientem: nõne erit dolentiſſima atq; triſtiſſima? Erit certe. At ſi deſperet: ſi uoces det querulas: ſi filiũ quẽ iam pati uoluit: pati reluctetur: nõne erit leuis & ſtulta? nõne ciuitatis amittet gr̃am: cuius ſalutem lamẽtatur: odit: nititur impedire? Non hoc de matre dñi affirmauerimus: quæ fuit gr̃a plena. i. deo omniq; creaturæ optimo iure gratiſſima. Non de ſapientiſſima Virgine atq; fortiſſima: quæ cõſilio & propoſito ſapiẽtiſſimo nõ eſt mutata. Laudent hanc fortẽ mulierem opera eius: Laudet te uirgo piiſſima amariſſimus dolor tuus: tua inenarrabilis triſtitia te collaudet: qua materno affectu dulciſſimo filio tuo cõpaſſa es. Laudet te fortitudo: prudentia: uenuſtas tua: quibus freta uirtutibus nil o Regina angelorum te indignum in tanta mœſtitia protuliſti.

T Præuiderat hæc Simeon ſpiritu ſancto plenus & annis / qñ dixit. Tuam ipſius aĩam pertranſibit gladius. Gladius paſſionis ipſius Chriſti filii dulciſſimi & amantiſſimi / perfecte tranſiuit ad aĩam uirginis: ſed ſicut aĩam filii pertrãſiuit paſſionis dolor: non uicit ut ad lamenta: uel ad fugã pœnarum illũ duceret: ita neq; ſapientiſſimæ mr̃is animã ſupauit. Hic porro / gladius de quo loqtur Simeon (ſi ſequẽtia examinemus) magis firmat quæ de ſanctæ Virginis dolore ac triſtitia diximus. Sequitur. n. Vt re

V uelentur ex multis cordibus cogitatiões. Ad reuelandũ ſecreta cordium non tam ualuit Chriſti paſſio q̃ ſapiẽtia uerbi. Gladius ergo Ieſu Chriſti: qui Mariæ aĩam pertranſierat Simeone loquente: qui prophetarũ more futuꝝ pro præterito poſuit / & enim de præterito ꝓphetari poteſt / ille eſt quẽ uidit Ioannes in Apocalypſi / ex utraq; parte bis acutũ: quem rex iuſtus accinctus eſt femur: de quo dicitur uiuus eſt ſermo dei & efficax penetrabilior omni gladio ancipiti. Hic gladius ſapiẽtiæ dei quæ attingit a fine uſq; ad finẽ ꝑtranſiuit animam Virginis: eã ſapientia perluſtrãdo: ut fortiter & ſuauiter oĩa diſponeret: & cogitationes ex multis cordibus

X a matre Virgine reuelarẽtur. Quatenus ipſa plena ſapientia intelligeret cor / & ſecretũ diuini cõſilii diffinientis filiũ ſuum in mortem dari pro redemptione humani generis. Intelligeret cor & ſecretũ angeloꝝ uolentiũ per regem ſuũ de diabolo triumphari: hoĩem qui ab illis paulo minoratus fuerat / repari / cœli ciuitatem quæ fuerat minorata obſtinate ſuperbientium maloꝝ angelorũ exilio / reuerſis poſt liminio hoibus ſupplemẽ-

tum habere: Intelligeret ſecreta dæmonum nolētium gratiæ participare: neq; regi æterno ſe niſi inuitos humiliare. Et icirco quærētium illi reſiſtere: & iuſtum pdere annitentium. Intelligeret ſecretā iudeorum inuidiam/& inexplebilē auaritiam: per quæ Ieſum uirum iuſtū & deum crucifigi petebant. Intelligeret ſecreta ſanctoꝶ in limbo exiſtētium: & ab umbra mortis ad uiā pacis reduci expectantiū. Intelligeret ſaluandorū utilitatem: quæ in cuiuſq; iuſti corde uerſatur. Et hæc intelligens a Chriſti filii ſui paſſione originem ducere: eſſet qdem dū ille pateretur triſtis uſq; ad mortem: ſed cōſilio ſuo ſubſtinens/per patientiā fortiſſimā: uigilans: per ſapientiā ſolertiſſimā: notas nullas daret animi malis ſupati. Et uos fratres chariſſimi ſubſtinete hic & nō tam mecū q̄ cum mr̄e domini noſtri Ieſu chriſti uigilate. Vt qm̄ neceſſitatem patiēdi: & paſſionis domini noſtri Ieſu chriſti ueritatem audiſtis: quo ordine paſſus eſt intueamini. Quem ut ad integrū ꝓſequi & retinere poſſimus: per acta digeremus: & cuiuſq; actus ſeriē ex uno euangeliſtarum deſcribemus imprimis: niſi forte pro integro ueritatis tenore ex pluribus euangeliſtaꝶ locis actus ipſe conſtiterit. Compellemur.n. locos ipſos ex pluribus euangeliſtis ſumere: & ad integrū hiſtoriam texere. Quod ante me Auguſtinus & Ioānes Gerſon facere aggreſſi ſunt: & nō inutiliter ueritatis euangelicæ ſtudioſis serioſe ſcriptum reliquerunt. Poſt hæc ueritatis ſeriem (ut præfati ſumus) enarratam declarabimus. Attendite hic: ſubſtinete: & uigilate. Dū paſſionis domini noſtri Ieſu Chriſti ſeriem diſtribuo: diſtributam enarro: & enarratam declaro.

Tertia pars principalis.
Diſtributio paſſionis domini noſtri Ieſu Chriſti.

ORDInem dolorum: triſtitiarumq; dn̄i ſaluatoris: & matris eius (quod tertio loco promiſſimus) declaraturus: ut piis mētibus ſubſtinere ſerioſius: & uigilātius ea conſeruare poſſimus: apparatum eorum imprimis: deinceps executionē deſcribere inſtitui. Quæ ſi quis forte uſitatioribus noibus uelit accipe: antecedentia primum: inſtantia ſecūdū poterit appellare. Apparatum ſiue antecedētia ſcribūt euangeliſtæ & præſertim Ioannes ab eo loco ubi dicit. Ante diē feſtū paſchæ: uſq; Aue rabi. Vbi narratur Ieſum a Iuda per oſculum tradi. Inſtantiam

ſiue executionem ſcribunt euangeliſtæ ab eo loco ubi referũt Ieſum Iudæ dixiſſe. Oſculo filium hoĩs tradis: uſq; dum narrãt ꝙ Ieſus inclinato capite emiſit ſpũm. Lateris uulnus: & quæ ſecuntur depoſitionem. ſ. funeris unctioné: conditurá: ſepulturam: & cuſtodiam: ſubſequẽtia fuiſſe paſſionem agnoſcamus. Non. n. dolorem: pœnam: cruciatumue aliquẽ afferre potuerunt domino ſaluatori: cuius corpus exanime ſentire non potuit læſionem.

Apparatus ſiue antecedẽtium Chriſti paſſionem diſtributio.

Y a pparatum quem diximus: ſiue antecedẽtia chriſti paſſioné: ſaluator noſter qũo ordinari uoluerit: nunc audite. Mos eſt præceptoris procul a diſcipulis abeuntis: cõmonere illos: ut inſtituta traditæ doctrinæ diligẽti memoria teneant: & cum facto opus eſt: opere compleant. Amicus ab amico diſceſſurus: aliquo inſigni munere amicitiam conteſtatur. Paterfamilias moriturus: teſtamẽto cauet hæredibus. Dux pugnã initurus: diuerſa belli inſtrumẽta examinat: & experitur: ut uincat. Relinquebat dñs Ieſus dum iret ad pœnas diſcipulos ſuos. Igitur ante paſſioné humilitatis præceptum: quaſi uirtutũ omnium baſim: & propugnaculũ: ſuæq; uitæ breuiarium: ſiue ſummariũ: prius ope: deide uerbo illos in menté ſemp habere mãdauit. Sepabatur a mr̃e chariſſima filius amantiſſimus: ab apoſtolis ſũma charitate dilectis: princeps & amicus optimus. Donauit illos mũere ꝓcioſiſſimo: & amoris ſui certiſſimo: atq; firmiſſimo teſtimonio. Ibat ad mortem pr̃familias diligentiſſimus/ & iccirco teſtamentum accuratiſſime edidit. Neq;. n. tm̃ patremfamilias decedere decuit inteſtatũ. Poſt quæ certamen paſſionis ingreſſurus dux noſter examinat/ & ſedula mẽte reuoluit paſſionis inſtrumẽta/ dolorũq; cruditates ſibi ſubeundas. Ita mente firmatus pugnã ingreditur: per uarios cruciatus ab hoſtibus oppugnatur. Quoꝝ ordo pro rerum/ locoꝝ/ & oppugnantiũ uarietate conſtabit/ Si prius quæ paſſionem anteceſſiſſe perſtrinximus/ utcunq; deus præſtare dignabitur explicuerimus: & hæc ipſa ne excidant ſingula ſingulis nominibus nũcupauerimus. Inſtructionem primũ/ Alterum donationé/ Teſtamentũ tertium/ Quartũ examẽ appellantes. Quæ ſingula quoniam oportunitate/ utilitate/ & efficacia condienda ſunt/ q̃ copioſe hæc oĩa Chriſti admonitio contineat/ a Ioãne euangeliſta ſumite ubi dicit.

a Nte diem feſtũ paſchæ/ ſciens Ieſus qa uenit hora eius ut trãſeat ex hoc mundo ad pr̃em: cũ dilexiſſet ſuos qui erant in mundo: in finé dilexit eos. Et cœna facta cũ diabolus iam miſiſſet in cor ut traderet eum Iudas Simonis ſcariothis: ſciẽs quia oĩa dedit ei pater in manus/

manus: & quia a deo exiuit: & ad deum uadit: ſurgit a cœna: & ponit ue
ſtimenta ſua: & cum accæpiſſet lintheũ præcixit ſe. Deinde miſit aquam
in peluim: & cæpit lauare pedes diſcipulorum: & extergere lintheo: quo
erat præcinctus. Venit ergo ad Simonem Petrũ: & dicit ei Petrus. Dñe tu
mihi lauas pedes? Reſpondens Ieſus: dixit ei. Quod ego facio tu neſcis
modo: ſcies autẽ poſtea. Dicit ei Petrus. Non lauabis mihi pedes in æter
num. Rñdit ei Ieſus. Si non lauero te: nõ habebis partem mecũ. Dicit ei
Simon Petrus. Domine nõ tm̃ pedes: ſed manus & caput. Dicit ei Ieſus.
Qui lotus eſt nõ indiget niſi ut pedes lauet: & eſt mũdus totus. Et uos
mundi eſtis: ſed non oẽs. Sciebat. n. quiſnam eẽt qui traderet eum. Pro-
pterea dixit: non eſtis mũdi omnes. Poſtq̃ ergo lauit pedes eoꝝ: accæpit
ueſtimenta ſua: & cũ recubuiſſet iterũ dixit eis. Scitis qd fecerim uobis?
Vos uocatis me magr̃ & dñe: & bñdicitis. Sum &. n. Si ergo ego laui pe
des ur̃os dominus & magiſter: & uos debetis alter alterius lauare pedes.
Exemplũ. n. dedi uobis: ut quẽadmodum ego feci uobis: ita & uos facia
tis. Amẽ amen dico uobis: nõ eſt ſeruus maior dño ſuo: neq; apoſtolus
maior eſt eo qui miſit illũ. Si hæc ſcitis beati eritis ſi feceritis.

Vr non ita in die: ſicut ante diẽ feſtum paſchæ hæc fecit domi-
c nus? Audi ab euangeliſta. Sciens Ieſus quia uenit hora eius. Cu
ius eius? Eius paſſionis: eius mortis: eius tranſitus: uel tranſcen
ſus. Paſcha qppe iuxta Hieronymũ utrũq; ſonare uidet᷑. Sed qualis trã-
ſitus: uel tranſcenſus? Audi. Vt tranſeat ex hoc mũdo. Eſt ne hic paruus Z
tranſitus: uel trãſcenſus? Si tranſiturus eſſes Pyrrheneũ: aut caucaſum: ſi
mare Ionium: aut Egeũ: aut Oceanum tranſfretares: magnũ tranſitũ nõ
immerito facturus dicereris: tibiq; uidereris. Diſcipulis: & amicis nõ ab
re conſuleres. Trãſiturus erat Ieſus de hoc mundo: oẽs montes: oĩa ma-
ria continente. Sed ad quẽ tranſit? Ad p̃rem luminum: patrẽ miſericor-
diarum: & deũ totius conſolationis. Non incõdite igitur ante hunc trã-
ſcenſum montis diſcipulos illuminat: munere demulcet amicos: teſta-
mentiq; ſapiẽtiſſima ſerie familiã conſolatur. Hæc porro oĩa ante diem A
feſtũ paſchæ facta ſũt: ne in die paſchæ cũ tranſeundũ: & tranſcẽdendũ
erat ſpacium tam immenſum: fierent minus cõmode. Non. n. bñ mo-
net qui iam trãſit. Nõ cõmode donat: qui trãſuolat. Non apte teſtatur:
qui iam moritur. Vt diſceremus non differre ad diem mortis: quæ uiuẽ
tes: ſcientes: & prudentes facere nos conuenit. Sciens dñs Ieſus oĩa quæ
uentura erant ſuper eũ in die paſchæ: & ſciẽs qm̃ per mala eo die ingruẽ
tia: ex hoc mũdo ad patrem trãſiturus erat ante diẽ paſchæ: cum dilexiſ-
ſet per oẽm uitam ſuos diſcipulos: ſuos amicos: ſuos familiares: q erant

tunc/& poſtea futuri erant in hoc inferiori mundo/homines.ſ.quos ad
B redimendum uenerat. In fine uitæ mortalis dilexit eos magis q̄ antea di
lexiſſet. Nō quidem per affectionis augumentum:ſed per inditium & effectum aptius monſtratum. Nam ſi probatio dilectionis exhibitio eſt operis:ubi maiora beneficia exhibentur:amoris probatiōes accreſcunt.
C dilexit igitur magis.i.maiora amoris indicia protulit. Et cœna legali facta.i.mādu cata/a cibo per legem uetito lapſus hominis in primo Adam ſumpſit exordiū:a legali cibo Adæ ſecundi rẽpatio hominum inchoatᷣ. Cum iam ante diabolus:qui primus ſubuertit Euam: qui præcipitauit Adā:miſiſſet per ſuggeſtionem cum machinis auaritiæ & ingratitudinis omnium nephādiſſimi criminis in cor:in uoluntatē(Mittitur enim in uoluntatem qcquid ſe facturū quiſq; proponit)ut traderet eum ꝓditorie Iudas Simeonis ſcariothis. Vide q̄ bene hic nomina rebus de quibus agitur conueniant. Iudas(ſi Hieronymo credimus)glorificans ſonat. Eua ſe glorificans ſuaſu diaboli ſuperbientis/primū Adam perdidit. Iudas ditari uolens/diuitiiſq; glorioſus euadere:ſecundū Adam occiſoribus perdidit. Simon ponens triſtitiam/uel mœroris auditor(eodē Hieronymo interprete)ſonat. Prima mulier præuaricata/primum Adā dedit in manus hoſtis antiqui:unde triſtitiā inter homines plātauit. Quare non īmerito mœrorē audiuit:qn̄ maledictū accæpit. In triſtitia paries filios. Et Simon tradens ſecundū Adam triſtitiā poſuit in illo:& in eius matre qualē iam uidimus:qualem & ipſi nos modo ſentimus. Auditor quoq; mœroris & furoris fuit quādo per accidiam/& mœſtam deſperatiōem/a ſe ipſo fune ſuffocatus interiit. Scarioth etiā(ipſo Hieronymo dicente)merces ſonat/uel mercedem accæpit. Eua præcipitans uirū ſuū/pro omni ſcientia/erubeſcentiā & cōfuſionē condignam mercedē accæpit. Et Iudas uendens magiſtrum ſuū:proq; eius ſanguine triginta argēteos mercedis nomine accipiens:uere ſcarioth mercedem accæpit quam oportuit/pro cōcupita gloria:iudeorum.ſ.deriſionē & ignominiā infa
D miæ ſempitærnā. Sciens quia omnia dedit ei pater in manus. Non mirum ſi bn̄ docuit qui fuit ſciens. Signū nempe ſcientis eſt poſſe docere. Non mirum ſi liberalis filius & magnificus lōge donauit:qn̄ oīa dedit ei pater:& deus ac dn̄s omnium in manus:in libera poteſtate diſtribuē
E di. Et ſciens quia a deo exiuit per æternam generationē:a deo exiuit tēporaliter miſſus in carnem. Et ſciens quia ad deū uadit per mortalitatis depoſitionē. Moriēdo nanq; ſciuit ſe īmortalem fieri. Ad deū uadit:eius iuſſa complēdo. Non mirū igitur ſi ſciens mortē per quam ad deū uadit ſibi īminere de proximo/priuſq̄ ad illum īgrediatur conficit teſtamētū.

Surgit a

Surgit a cœna. Primus Adam comedendo ceciderat: ſecundus cõtra ſur git manducans: ut qui in illo per eſum cibi uetiti ciderant: in iſto per eſum panis angelorũ aſſurgant. Primus Adam a luce matutina (quæ de us eſt) oculos auertit: ſeq; ad ambigua & obſcura mulieris uota / quaſi ad ueſpertinum crepuſculũ tranſtulit: unde quaſi per cœnam cecidit. Secũ dus igitur Adã oportune ſurgit a cœna. Ille a primo cibo cecidit: iſte ab ultio ſurgit. Per primũ cibũ illius paradiſi uoluptatis amœnos fructus / in cibum nobis datos amiſimus. Per ultimum iſtius comedere / & bibere poſſumus / ſup eius menſa in regno prĩs. Non quidẽ cibos dentibus mã dendos / deglutiendos gutture / aut uentre digerendos: ſed ſemper in ore manſuros: miraq; ſuauitate animã ſimul & corpus ſine defectu refertu ros. Semper. n. laus dñi erit iu ore iuſtorũ / dum omni tpe dñm bñdicẽt. Et ponit ueſtimẽta ſua: non quidẽ omnia: ſed ſuperiora ſiue exteriora: quæ magiſtri ſpeciẽ præferebãt: quaſi miniſtri pſonam / habitu ipſo pro feſſus eſt. Et primus Adam qñ peccauit non oĩno nudatus eſt: quia ſolã iuſtitiam originalẽ & quæ illum gratũ deo faciebãt amiſit. Naturalibus bonis atq; gratuitis: non ẽ priuatus: licet aliquãto debilitatus ſit: & filius dei pro nobis filius hominis factus / interiorem hoĩem quem aſſumpſit: deitatis contubernio beatũ fecit: exteriorem beatitudinẽ non penitus de fraudauit. Quem. n. ſemp paſſionibus expoſuit: peccatis ſemper ĩmu nem cõſeruauit. Itaq; qui naſcens ſe impaſſibilitate ſpoliauit: quæ defẽ dit exterius: impeccabilitatem uero retinuit quæ tuetur interius. Vltimo cœnans exteriorem ueſtẽ depoſuit: retinuit interiorẽ. Et cũ accepiſſet lin theum. Primus Adam qui iuſtitiã originalem amiſerat / qua mens recte ferebatur in deum: quid aliud accipe potuit aut decuit q̃ brutalem apeti tum: quẽ fuerat ſtulte ſecutus? Tunica igitur pellicea de brutorũ anima lium pellibus cõfecta: talem Adam primũ monſtrauit exterius: qualem ſe ipſe fecerat interius. Has porro pelles aĩalium manſuetorũ dorſis de tractas ego crediderim: quæ timida ſunt: & multis incõmodis diſpoſita. Et primus Adam timore correptus abſcondit ſe: audita uoce dñi dei: & ſuæ nuditatis in cõmoda profeſſus eſt. Contra ſecundus Adam lintheũ accæpit. Mos erat Romanis aliquo publico munere fungi petẽtibus: ad obtinenda populi ſuffragia candidatos incedere: ut candida ueſte nito rem uitæ præ ſe ferrent. Dñs itaq; Ieſus redemptoris & repatoris mox of ficio deo iubente & patriarcharũ cœtu poſtulante functurus: lintheum accæpit: quaſi candidatus incedens: ut uitæ puritatẽ & integritatẽ oſten deret præcinxit ſe. Qui enim ſua uoluntate homo factus fuerat: q cor pus ſuum ex puriſſimo uirginis matris ſanguine formauerat: cuius caro

F G H I

nulla libidine fuerat coagulata: cuius animã nulla peccati labes cõtaminauerat: qui grãm accumulatiſſimã: nullius merito fuerat aſſecutus ipſe
K lintheo ſe præcinxit. Deinde mittit aquam in peluim. Aqua cõtritio eſt: peluis uolũtas continens aquam. Contritio. n. uera nõ eſt niſi fuerit ſpõte ſuſcepta. Et quia hæc contritionis gratia non uolentis neq; currentis: ſed dei miſerantis eſt. Dominus Ieſus Chriſtus deus uerus mittit aquam in peluim: mittit in corda noſtra cõtritionis gratiam: ut aquis baptiſmatis mundemur a culpis.

De uirtute & ratione baptiſmi & cõtritionis eorũq; contubernio.

n Onne baptiſmus ianua eſt prima ſalutis? Vt quid igitur ad baptiſmũ præuiam cõtritionem adduxi? Nõne infantuli qui baptizantur/a peccato uere lauantur? An quia cõtritionẽ habere per ætatẽ nequeunt: a peccato plene non liberantur? Nõne poſt baptiſma peccantibus: pœnitentiæ ſacramẽto peccata relaxantur? neq; tñ rebaptizantur. Vt quid igitur cõtritionẽ baptiſmi ſociam & præuiã eſſe confirmo? Eſt certe baptiſmus prima ſalutis ianua: ſed hæc ipſa ianua ſeras habet: & quaſi uectes: & cardines quibus ſubſtentatur: firmatur: & clauditur. Cardines ſunt intentio baptizantis & baptizati: ut. ſ. ille dare uelit: & iſte accipere quod Chriſtus baptiſmi ablutione promiſit. Vectes ſunt aquæ ſubſtãtia: uel æquiualens illi: ſi uſq̃ gentium in igne aliaue ſubſtãtia a primordio naſcentis eccleſiæ baptizatur. Vel ſi quis in proprio ſanguine per martyriũ emundetur. Clauis cõtritio eſt qua apitur anima: ut aqua gratiæ ad illam abluendã ualeat pertrãſire: Nam ſi adultus aliquis fuerit baptizandus: adſint licet uectes ſubſtantiæ unñ baptizetur: ſint cardines: ut baptizare ille uelit: & iſte baptizari: ſi eũ qui baptizatur pro peccatis cõmiſſis amaritudo cõtritionis non teneat: nõ aſſequitur gratiam: Sicut neq; qui obicem ponit uolũtatis auerſæ obtinet illam. Licet uterq;
L obtineat ius ad illã. Qua de re iam alio loco diximus copioſe. Quoniam uero infantuli nondũ actu aliquid peccauerũt/contritio illis non eſt neceſſaria. Opus eſt tñ a peccato origiali uelle purgari: & Sathanæ operibus nolle cõſentire. Quæ qm̃ profiteri nequeũt qui eos pñtant (quos patrinos dicimus) pro eis uoce promittũt. Interrogato nempe inter baptizandum infante an uelit baptizari. i. a peccato purgari/rñdent patrini ꝓ eo: uolo. Interrogato abrenuntias Sathanæ? rñdent abrenũtio. Et omnibus pompis eius? rñdent idem. Et omnibus operibus eius? Tertio di
M cunt abrenuntio. Hæc porro abrenunciatio: hoc uelle baptizari qd eſt aliud q̃ cõfeſſio pœnitudinis? quod in iniquitatibus qui baptizatur con
N ceptus ſit: & in peccatis eũ peperit mater ſua. Et in ſacramẽto pœnitẽtiæ

peccata

peccata poſt baptiſmũ perpetrata uere remittuntur: nõ tñ ſine baptiſmate: quod qa pceſſerat/pœnitẽtiam efficit fructuoſam: quæ ſine baptiſmo ſteriles attuliſſet ariſtas. Itaq; pœnitẽtia/& baptiſmus/ſic ſe habent.

De admonitionis domini Ieſu utilitate in humilitate fundata & ipſius humilitatis præſtantia

r Edeamus uñ diſceſſimus/& admonitionis quã fecit in ultĩa cœna dñs Ieſus,pprias oportunitates inſpiciamus. Supbia inane.ſ. deſideriũ ſciẽdi oĩa per qđ deo hoĩes æquarẽtur/Euam omniũ hoĩum mr̃em pſuaſit adhærere ſerpẽti: deiq; ſe ſubtrahere uoluntati. Mr̃ igit̃ nr̃a ſc̃tã eccleſia catholica mr̃ inq̃ credẽtiũ: mr̃ oĩum hoĩum uerã uitã uiuentiũ/cõtra ſupbiã ante oĩa fuerat muniẽda: ne uineã eius deuaſtaret aper de ſilua/ne ſingularis ferus draco ille magnus depaſceret eam. Itaq; apoſtoloꝝ collegium qui ſunt eccleſiæ prima ſtructura/humilitate oportebat cõmuniri. Vis nũc humilitatis/& Chriſti admonitionis intelligere utilitatẽ? Vide qd utilitatis afferãt præ dura & grãdia fundamenta magnis ædificiis. Vide qd interſit domũ in harena/in luto/uel area non ſolida: & in lapide firmo conſtruere. Quid porro firmius/qd ſolidius/qd immobilius humilitate? Hæc mundũ uincit: & ſpernit: diabolũ fugat: carnẽ penitus ignorat. Dum.n.uere humilis nihil ſibi arrogat: & oĩa quæ mũdi ſunt/aliena iudicat/nihil habet cõmune cũ mũdo. Diabolus ſupbiæ maritus/pr̃/& alũnus/quẽ uidet humilẽ nõ aggreditur: quaſi nihil ſecũ cõe tenentẽ. Qui inſup humilitatis ſtudio mũdo iã renũciauit: carnẽ propriã indignã ſuo exiſtimat obſequio. Ita ſemp ſibi ſatis eſt: ſeq; cõtentus. Non mirũ igitur ſi oĩum uirtutũ fundamentũ & pſidium cenſetur humilitas. Quæ uiciis nullis cedit: nequitias mundi: diaboli: & carnis penitus neſcit. Nempe ea uirtus quæ pluribus reſiſtit uiciis: uiã ſalutis ambulantibus maxime oportuna debet haberi. O

De humilitatis exẽplo per dñm Ieſum tradito.

AD Perſuadendũ plus ſemper opa ualuiſſe q̃ uerba nemo dubitat. Quis ad luctum prouocaturus aſtãtes: ueſtes lætitiæ ſumpſit? Quis in ueſte lugubri riſit: aut uultus ſerenitatẽ prætulit? Quis eructãs crapula parſimoniam pſuaſit aſtantibus? P Quis iter ſcorta caſtos auditores effecit? Marcus antonius uerbis nõ ſatis fidẽs: cũ necem Iulii Cæſaris accurata & mœſta oratione lamẽtatus eẽt: interiorẽ illius tunicã

ſanguine conſperſam: multiſq; cõfoſſam gladiis pro roſtris oſtendit. Ita
auditores quos lõga orone nõdum in ſuam ſententiã traxerat/ mox per
oculos accendit: raptiſq; præ animi feruore ignitis torribus: concionem
in occiſores cõcitauit. Dominus itaq; Ieſus Chriſtus humilitatẽ ſuis diſci
pulis perſuaſurus: ſe ipſum illis exhibuit in humilitatis exemplũ: lauãdo
diſcipulorũ pedes. Alicuius loturus pedes genufle**ct**ere conſueuit & de-
mittere caput. Q ui lotos pedes abſtergit ſuis genibus illos imponit. Er
go ille cui paulo ante decantatũ fuerat: o ſanna filio Dauit. i. ſalua obſe-
cro fili Dauit: qui miſſus es a deo deoꝝ dño cũ au**ct**oritate ſummæ pote
ſtatis: ille cui iudeoꝝ turbæ in lætitiæ & ui**ct**oriæ ſignum ramos de arbo
ribus: cui honoris gr̃a pueri hebreorum ueſtimẽta ſtrauerunt in uia. Ille
qui uocatus a diſcipulis dñs & magiſter paulo poſt dixit: bñ facitis: Sum
etenim dñs iure creationis: cõſeruationis: & redẽptionis: Sum magiſter
iure eruditionis: & diſciplinæ ſalutaris: opere & uerbo traditæ ſolertiſſi-
me. Ille inq̃ talis ac tantus dei filius deus uerus: cui omne genu fle**ct**itur:
cœleſtiũ: terreſtrium: & infernoꝝ: Genufle**ct**it nunc coram diſcipulis: &
ad eorum lauãdos pedes caput inclinat: caput inq̃ gloria & honore coro
Q natum. Manus demittit: manus cœlum & terrã continentes. Lotos pe-
des abſtergendos genibus ſuis imponit. Genibus quoꝝ ſuperioribus ſe-
des eſt cœlum: quorũ inferioribus terrarum orbis ſcabellũ eſt: quæ ma-
ioris humilitatis ſigna: immo expimenta certiſſima dari potuerũt? Hæc
uero profundæ humilitatis exempla tam magna tã multa: ideo in aquæ
natura fa**ct**a ſunt: ut queadmodũ ab initio ſpũs domini ferebatur ſuper
aquas/ ut mũdi informis machina/ pondus/ numerum/ & menſurã per
illum acciperet. Ita in fine tẽporum mores hominis (qui minor eſt mũ-
dus) informes: & nulla rationis norma moderati/ ſed pondere numero
& uirtutis mẽſura carentes/ p ſan**ct**ã humilitatẽ mr̃em morũ/ & p aquas
baptiſmatis ad lineam uitæ: uiamq; ſalutis æternæ reducerentur.

De figura & prophetia baptiſma præſagiente & de imitando humilita
tis exemplo a domino dato.

f Igurauerũt hanc aquam aquæ diluuii: quibus deleta eſt omnis
caro: & hæc aqua batiſmatis/ hæc pedũ lotio/ ueterem hominẽ
extinxit: creauit nouum: hæc eſt aqua quã propheta cecinerat.
Effundam ſup uos aquam mundã & emundabimini ab omnibus inq-
namẽtis ueſtris. Vnde dñs dixit. Q ui lotus eſt nõ indiget niſi ut pedes
lauet/ & eſt mundus totus. Per hanc aquã ab omnibus iniquitatibus ab-
luentem: Ideoq; ſicut in figura iudei anteq̃ cibum ſumerẽt lauabant oĩa
quæ nouerant in corpore contaminata/ præter pedes: quos cubitũ eũtes
pro mo

pro more lauabant/ut penitus mundi qeſcerent. Et iccirco in conuiuiis mos erat illis apponere idrias aquæ plenas/ſecundũ purificationẽ iudeorum/teſte Ioanne. Ita dominus Ieſus Chriſtus in quo figuræ ceſſabant: & nuda ſæueritas oñdebat munditiam plenã interioris hoĩs: per aquam de more paratam in ſua ultima cœna: in hac pedum lotione declarauit: docuitq; apertiſſime: quod ſuũ prophetam iuſſerat prædicare: aquam ui diſſe egredientẽ de templo ab oriente a latere dextro: qua omnes ſalui facti ſunt: ad quos illa peruenit. Itaq; Petrũ hac lauari recuſantem increpãs dominus dixit. Si non lauero te nõ habebis partem mecũ. Quod facio modo edictũ de baptiſmo: quo ſaluabũtur homines: tu mõ neſcis: ſcies autem poſtea. Cum præconia uoce mundo promulgabitur: q; qui crediderit & baptizatus fuerit ſaluus erit. Si igit̃ uere Chriſti diſcipuli ſumus. Non tantũ pedes. i. affectus: quibus geſtamur quaſi pedibus: ſed & manus. i. opa quæ manibus cõplentur. Et caput. i. intentionẽ: caput operũ noſtro℞. Hac aqua dudũ ꝑfigurata & præſagita: hodie uero oñſa & exhibita lauemus oẽs. Huius rei gratia heri religioſo℞ patres filiorũ: & diſcipulorũ ſuorũ lauerunt pedes: ut exemplũ humilitatis illis exhiberẽt: hos ut imitemini pr̃es mr̃eſq; familias: moneo: hortor: oro: & obſecro. Ita eritis in domibus ur̃is quaſi Xp̃s ĩter apoſtolos: ur̃a familia erit quaſi apoſtolo℞ collegiũ Chriſto: uobis ſubdita & ſubiecta: nõ erit in illa ãbitio ꝑſidẽtiæ quã ab apoſtolis remouit ſaluator nr̃: queẽadmodũ ſequẽtia ꝺclarabũt: ſi ſb̃ſtĩueritis & hic mecũ uigilaueritis dũ illa paucis abſoluo.

Admonitio facta a dño Ieſu de ſtudio humilitatis amplectendo.

1 LOtis & abſterſis diſcipulo℞ pedibus: Iudaq; ꝓditore ab hoc obſequio: ab hoc honore nõ excluſo: Vt diſceremus ꝑditis ẽt hominibus dũ occulti ſunt honorẽ & obſequiũ nõ denegare: magiſter oĩs ſapiẽtiæ lintheũ deponit: & diſcipulos ſuis locis ad diſcũbendũ ꝑmiſſos: poſt oẽs ſuo loco ipſe recũbẽs ſic alloqtur. Scitis qd fecerim uobis? Vos uocatis me magr̃ & dñe & bñfacitis. Sum eteni. Si ergo ego laui pedes ur̃os dñs & magiſter: & uos debetis alter alterius lauare pedes. Hũilitatẽ quã facto docuerat nunc uerbis ſuadet. Miramini fortaſſe cur media cœna uos laueri pedes: & ꝑter morẽ interrupim ordinẽ comedendi? Scitis qd feceri uobis. i. ad ur̃am utilitatẽ. Scitis ne quare ĩterruperim cœnã ur̃am? Scitis cur ego ſemicœnatus ſurrexeri? lintheo me ꝑcinxeri? aquã paraueri? Sigillati a cœna ad pedũ lotionẽ uos uocaueri? Sigulo℞ pedes laueri? & ad diſcũbẽdũ redire uos iuſſeri? poſt oẽs ego ad diſcũbẽdũ redierim? Illis tacentibus: & ſilentio ſe ignaros ꝓfitentibus apit cãm. Vos uocatis me magr̃ & dñe & bñfacitis: qa ueritatẽ agnitam nõ tacetis. R

Non approbo inanis gloriæ ſtudio/& uento elationis hæc honoris nomina: mihi per uos tradi. Approbo quia benefacitis: approbo ſtudiū ueſtrum: agnitæ .ſ. ueritatis profeſſionem. Sum etenim. Sum ille qui uere ſum/in quo nō eſt/eſt & non: in quo non eſt fuit & erit: in quo ſemper eſt ſum. Sum inq̄ magiſter nō cuiuſlibet mechanicæ artis: nō quarūlibet liberaliū facultatum: illæ ſunt ſeruiles: iſtæ ambitioſæ. Sum magiſter ſanans/& ſanare docēs corporis morbos/animiq; lāguores: ſum magiſter reſuſcitans mortuos: reſuſcitatoſq; in uita cōſeruans. Sum magiſter qui uiam dei per quē fiūt omnia hæc/in ueritate doceo ſimul & exerceo. Bñ facitis ergo me appellare/& uenerari magiſtrū. Magiſtrum inq̄ artis ſaluberrimæ/pulcherrimæ/honoratiſſimæ/ac maxime neceſſariæ. Sum dñs qui occidere poſſum/& uiuificare: pcutere/& ſanare: de cuius manu nō eſt qui poſſit eruere. Sum dominus qui habeo claues mortis & inferni: qui poſtq̄ occidero: poſſum animā & corpus mittere in gehēnam. Sum inq̄ dominus a neq̄ ſeruis metuēdiſſimus: colendiſſimus a fidelibus: Sū dominus uirtutum: Sum rex gloriæ: ſum dominus in uita æterna centū pro uno retribuēs: ſum dominus qui erigit eliſos: qui dirigit iuſtos: qui cuſtodit pupillum: & uiduam: qui regno in ſæcula ſæculorum: qui ſolē oriri facio ſuper bonos & malos: pluo ſuper peccatores & ſuper iuſtos. Si igitur ego dominus: & magiſter talis: ac tantus laui pedes ueſtros: ad exemplum humilitatis & bñficentiæ: uos debetis alter alterius lauare pedes. Immo longe magis debetis. Si non ignari mali miſeris ſuccurrere di-

S ſcunt. Q uia ego pro ueſtra medicina: pro ſalute ueſtra: pro acquirenda uobis parte mecum in regno patris mei non habui rōnem cœnæ meæ: meæ cōmoditatis: & uos alterutrius ſalutem propriæ cōmoditati anponere nōne debetis? Si maior eſt refectio mētis q̄ uentris: ut corporis refectionem pro anima refocillanda ego uos interrumpere iuſſi: & uos pro uobis inuicem cur idem facere nō debetis? Si horum gratia ego dominus & magiſter lintheo humanitatis præcinxi me deum: Si hāc ipſā humanitatem diuinitati ſociatam & unitā in ratione perſonæ: factamq; cū dei filio per quē facta ſunt oīa uere unum lintheo præcinxi: de magiſtri & domini forma: formā miniſtri ſuſcipiēs. Si hunc ipſum hoīem uerū: & deū omnipotentē corā uobis genuflexi: caput & manus ad pedes uſq; ueſtros lauandos inclinaui: genibus eius ueſtros pedes abſtergēdos ſup impoſui. Exemplū: immo uero exempla multa & ampliſſima dedi uobis ad humilitatem fructuoſam & opoſam: ad humilitatē proximis utilem: uobis neceſſariā: imitandam & amplexandam. Vt quēadmodum ego feci pro uobis: ita & uos pro uobis inuicem faciatis.

Admoni-

Admonitionis factæ ratio & utilitas.

Men amen. Hæc dictio in ſacris litteris ueritatē tribus modis ſi- T
a gnificare dignoſcitur. Significat.n.alicubi ueritatē in noīe cōce
ptam: ut ī Apochalipſi/hæc dicit ſanctus amē.i.ſanctus qui ueri
tas eſt. Aliquādo ſignificat deſideriū futuræ ueritatis: eſtq; quaſi aduerbi
um ſimul cōfirmādi & optādi: ut cū oratinoe ad deū peracta dicit popu
lus Amē.i.firmiter utinam ita ſit. Alibi uero uim obtinet cōfirmādi ue-
ritatem iam extātem ut hic. Amen amē.i.uere uere. Et īgeminatur affir-
matio ut ueritas & certitudo affirmati magis apiatur. Nō eſt ſeruus ma V
ior dño ſuo. Bello ſubacti/qui iure belli occidi poterāt/qñ ſeruabātur in
uictorum uſus uictoriæue triūphos ſerui dicti ſūt. Q uis nūc hominum
nō eſt ſeruus dñi Ieſu oīum ſeruatoris? Ipſe.n.per ſuam mortē: morte &
infernis doloribus debellatis: expugnatoq; principe tenebrāꝝ: qui capti
uum tādiu humanū genus detīuerat: ſaluauit nos: noſq; ſeruauit ad tri-
umphum gloriæ ſuæ. Q ñ de diabolo mūdoq; triumphabit in die iudi
cii: quādo in curru maieſtatis dei omnipotētis uectabitur ſup rotis iuſti-
ciæ & miſericordiæ: comitatus multitudīe īnumerabilis exercitus ſāctoꝝ
angeloꝝ. Nō eſt ſeruus maior dño ſuo/Vos aūt mihi ſerui eſtis qa uos X
ſeruaui. Nō igitur eſtis maiores me: ſed tāto minores: q̄to minor eſt ho-
nore/uel dignitatis gradu ſeruus dño ſuo. N eq; apoſtolus.i.nūtius ma-
ior honorabilior digniorue eo qui miſit illū. Sicut neq; fonte dignior ē
riuus quoniā eſſe & permanere hic accipit: ille ſuggerit ſemp: & uos mi-
hi eſtis apoſtoli. Ego.n.mitto uos ſicut oues īter lupos: qui quaſi ouis co
ram tōdente ſileo flagellatus: & dedi uobis exēplum humilitatis & bñfi
centiæ: uos ergo humiles eſſe debetis: atq; bñfici: nō habētes rationē bo
ni an mali ſint: qbus cōſulitis. Q uia ego dñs ueſter: quia uos ſaluos fa-
cio. Ego magiſter qui ad docēdum uos mitto: laui ēt pedes ueſtros. Et li
cet Iudam futurū mihi ꝓditorem iam ab initio nouerim: proditionēq;
nuperrime ab eo factam ītellexerim: laui tñ eius pedes: illi corā genufle-
xi: ut & uos ita faciatis: ut oretis pro perſequētibus & calūniātibus uos:
ut bñfaciatis his q oderūt uos gratis. Si hæc ſcitis. Si hæc quæ feci lauās
pedes ur̄os in humilitatis ac bñficentiæ exēplum ſatis intelligitis me fe-
ciſſe/Beati eſtis in hac uita/Q uia ſi beatus eſt qui habet quicqd uult/&
uos per humilitatis & bñficētiæ ſtudiū quicqd uolueritis aſſequemini.
Voletis.n.ea oīa quæ euenient/qa per illa humilitas & bñficentia ueſtra
probare augebitur/roborabitur aut laboris mercedem aſſequetur. Beati
eſtis futuri in uita æterna: quādo templū premii pro ſingulis ueſtris bo-
nis operibus accipietis. Q uādo mecum ſedebitis ſuper tronos iudicātes

duodecim tribus Iſrael. Q uando audietis a me. Venite benedicti pr̄is mei percipite regnum quod uobis paratum eſt ab origine mundi. Q ñ ſedebitis mecum in menſa patris mei/regis regum/deiq; deorum/& ſa/turabimini æterna fœlicitate.

De cœnantibus cũ dño Ieſu ultimã cœnã & munus ab eo accipiẽtibus.

MVNEris rationem/quo in eadem cœna cõuiuæ donati ſunt Lucas euãgeliſta nos doceat. Hic.n.eius ſeriẽ præ cæteris euangeliſtis mea ſententia ſcribit copioſius/ipſum audite. Et cum facta eſſet hora diſcubuit/& duodecim Apoſtoli cum eo: & ait illis. Deſiderio deſideraui manducare hoc paſcha uobiſcum anteq̄ patiar. Dico enim uobis/quia ex hoc non mãducabo illud/donec impleatur in regno dei. Et accepto calice gratias egit/& dixit. Accipite/& diuidite inter uos. Dico enim uobis quia non bibam de generatione uitis: donec regnum dei ueniat.

Os igitur huius narrationis ſeriem declarando euangeliſtæ or-
n dinem non deſeremus: ſed quibus primo loco/deinde quid datum ſit oſtendemus. Memini dixiſſe me/matrem domini ultimam cœnam cœnauiſſe cum filio: cur igitur illam Lucas hoc loco non nominauit: ſicut apoſtolos ex compoſito certo numero deſignauit? Certe ſi locus ab auctoritate negatiue ſumptus ualet in hiſtoria: quando cõuiuarum numerus deſignatur ab euangeliſta ſcribente duodecim apoſtolos cœnauiſſe cum Chriſto: matrem domini quæ eo numero nõ clauditur: inuſitatum: temerariumq; uidetur aſſerere: illo in conuiuio cœna
Y uiſſe. Sed nemo Chriſtianus dominum Ieſum reſuſcitatum a mortuis apparuiſſe matri dubitat: & ante omnes illi ſe uiuũ & glorioſum oſtendiſſe. Hoc tamen nemo legit in euangelio. Q uid ita? Q m̃ quaſi notorium hoc/& indubitabile quaſi ſupfluũ ſcribere euangeliſtæ obmiſerũt.
Z Fuit euangeliſtæ Lucæ ꝓpoſitũ ſcribere: qui diſcipuli cum Xp̄o cœnauerint illã cœnam: quia cum deſignaſſet dominus alios ſeptuaginta duos: illoſq; miſiſſet in omnem ciuitatem & locum quo erat ipſe uenturus: ut conſtaret quot: quiue diſcipuli illi cœnæ iterfuerint: tradidit duodecim apoſtolos cœnauiſſe cum Chriſto. Ita locus ſumptus ab auctoritate negatiue uim ſuam retinet. Q uando nullos alios diſcipulos niſi duodecim per euã-

per euangeliſtas cum Chriſto cœnauiſſe deſcribit. Sed cur non oẽs diſci pulos ad ultimam cœnã uocauit magiſter amantiſſimus? Ante oĩa exiſti mo non oẽs illum comitabãtur aſſidue. Deſignati.n.fuerant ſeptuagin ta illi duo alii diſcipuli ad oẽm ciuitatẽ & locũ quo erat ipſe uenturus.i. de uariis ciuitatibus ac locis euocati: ad illaſq; remiſſi: ſinguli ad ſuas. Hoc enim puto inter apoſtolos alioſq; ſeptuaginta duos interfuiſſe di ſcipulos: q duodecim Chriſto fuerũt comites & cõmenſales aſſidui. Re liqui rem ſuam ſuis indomibus actitabant. Nuſq̃.n.legimus ultra illos duodecim aliquos diſcipulos aſſidue Chriſtum fuiſſe comitatos. In de ſerto nempe quo loco bis dñs de paucis panibus & piſcibus nõ multis: ingentẽ numerũ hoĩum ſaciauit: nõ plures q̃ duodecim cophinos frag mentorũ conſtat a diſcipulis eẽ collectos. quia.ſ.colligentes totidem fue rant. Mãducabatur legis edicto agnus per domos & familias. Quare fu it cõſentaneũ ſeptuaginta duos agnũ legalẽ mãducare cũ ſuis. Et profe cto queãdmodũ ad eſum agni qñ non ſufficiebat animarũ in una fami lia conuiuẽtium numerus: uicinus uocabatur ex lege: ita ubi agnus nu mero animarũ ſufficere non poterat/diſpartiri animas & agnos multipli cari oportebat. Septuaginta duo additi/Chriſto & apoſtolis octuaginta quinq; numerũ adimplebant. Tot conuiuis ne uncia quidẽ carniũ agni dari potuiſſet. Sed redeamus ad Lucæ narrationẽ unde diſceſſimus. Cũ facta eẽt hora, Cũ adeſſet tẽpus manducandi ultimã cœnã. Diſcubuit & duodecim apoſtoli cũ eo: & ait illis. Deſiderio deſideraui hoc paſcha mã ducare uobiſcũ anteq̃ patiar. Deſiderio pio: deſiderio magno: deſideraui cũ rõne magna. Quia magnũ deſideriũ magnus amor facit/nemo deſi derat magno deſiderio cũ illis cibũ ſumere: quos aut negligit/aut tepide colit: & q̃to conuiuiũ eſt honoratius: illi cũ magis charis deſideratius in terſumus. Hoc paſcha. Erat hæc cœna legis inſtituto oĩum cœnarũ cele berrima: erat Chriſti nouo & excellentiſſimo ope ſuper oĩa conuiuia in perpetuũ celebranda. Qm̃ ſacramẽta eccleſiæ a ſaluatore noſtro in illa erant inſtituẽda/per quæ ſi tunc nõ apiebatur ſalutis ianua/adminicula ſaltim parabantur/unde apertã adire/ingrediq; poſſemus. Filius aũt qui amoris ſtudio cum diſcipulis hoc paſca deſiderio magno mãducare deſi derauit/cur matrem longe magis amatã in eadẽ cœna deſiderare/& ſecũ habere non debuit? Matrẽ præſertim a qua plus habuit q̃ filius a parenti bus habere poſſit. Habent illi a pr̃e (ſi multis medicis credimus) uniuer ſam carnem/neruorum/oſſiũ/inteſtinorumq; ſubſtantiã/a matre fomẽ tum & nutrimẽtum dũ maturãtur in aluo. Non eſt caro Ieſu de ſemine uiri formata. Non enim ex ſanguinibus: neq; ex uoluptate carnis: neq;

ex uoluntate uiri: ſed ex puriſſimo Virginis mrīs ſanguine conceptus eſt Chriſtus. Aliaꝝ matrū ſanguis cōtaminatus filios in utero uegetat: quos extra uterū poſitos paſcit lac de īpuro ſanguine cretū. Purus Virginis ſanguis in Xp̄i corpus formatus eſt ī Virginis utero ubi aluit: auxitq; formatum. Lac de puro ſanguine eiuſdē Virginis manēs ad ubera glorioſa aluit/uegetauit de utero natū. Quis neget talē filiū/taliter conceptū/tali lacte talis mrīs educatū illā amauiſſe pluſq̄ apoſtolos. Pluſq̄ filius unq̄ matrem amare potuerit? Dulciſſime Ieſu ultimā tuæ mortalitatis cœnā: cœ-
E nam legis ueteris terminū extremū: cœnā legis nouæ initiū & fundamētum deſiderio magno manducare deſideras cū diſcipulis tuis. Cur quæſo? Qm̄ illos multū amaui. Amauiſti ne minus Virginē matrē tuam? Amaui lōge magis. Cur bone Ieſu deſiderio magno deſideraſti hoc paſcha cū tuis diſcipulis mādu care anteq̄ patiaris? Vt ī hac ultīa cœna illos admoneā humiles eē. Nōne mr̄ tua per ſuā humilitatē te cōcepit? Nēpe quia pr̄ tuus deus oīpotens/reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ/mrīs tuæ/ beatā illā dicunt oēs generationes. Cur tu humilitatē docēs: exemplum humilitatis ampliſſimū tecū nō aſſumes? Magiſter humilitatis filius: humilitatem ad extremū ſuos diſcipulos edocturus/cur matrē humilitatis magiſtrā optimam non habeat ſecū? Cur o bone Ieſu magno deſiderio hoc paſcha cū diſcipulis manducare deſideras? Vt recedēs ab eis poſtq̄ illos plene inſtruxero: donē munere pulcherrimo ac p̄ſtantiſſimo. Vis ne igitur mrēm tuam: matrē plus te amantē q̄ ſe/matrē cuius ſolius lacte paſtus es per infantiā: de cuius labore manuū es per oēm pueritiam educatus: mrēm quæ te ſemp ſecuta eſt: quæ in te ſolo ſpes ſuas oēs collocauit/ ab hoc munere excludere? Volo pignus amoris īdubitabile: hoc in meo diſceſſu amicis dare. Quis illo dignior eſt mr̄e tua? Volo cibum dare inſolitū: inauditum: reficiētem aīam non carnē. Cui hic cibus erit ſuauior q̄ aīæ matris tuæ. Quæ porro anima ad illū accipiendū: retinendū & ſe in eum transformandū eſt aptior q̄ anima matris tuæ? Volo donare me ipſum. Cui te melius q̄ mrī donabis? Quis dignior mūere tāto? Quis illud gratius accipiet? melius cōſeruabit? Tu dn̄e Ieſu qui legem tuliſti ab initio: ut parētes ſuos colerēt liberi: qui per tuā infantiā matri ſubditus eras: qui per oēm uitā illā honoraſti: pluſq̄ matrē unq̄ filius obſeruauerit: credo certe: & ni firmiter crederē errare grauiter me putarē: credo inq̄ te qui paſchalē cœnā cū duodecī apoſtolis magno deſiderio deſideras māducare: qa magno illos amore ꝓſequeris: maiori deſiderio illā cœnauiſſe cū matre: quæ pluſq̄ apoſtoli te amauit: & tu illā ſuper apoſtolos amare & colere ſtuduiſti. Adā ſociā cōtriſtari nolēs comedit īprudēs qđ

illa por

illa porrexit. Christus ſciens & prudẽs triſtis effectus uſq; ad mortem/ut ad pœnas pergat alacrior/cũ apoſtolis cœnare deſiderat. Quatenus intercœnandum eccleſiæ ſacramenta conficiat: & moriens inter pœnarum anguſtias illis efficaciam largiatur.

De ſermone domini munus antecedente.

d Ico enim uobis quia ex hoc nõ mãducabo illud donec impleat in regno dei. Dico.n.ideſt certe. Quis põt dicere certius q̃ dñs Ieſus qui eſt ueritas & certitudo certiſſima/uobis diſcipulis/uobis credẽtibus. Lux.n.erat dñs Ieſus: quæ lucet in peccatorum tenebris: & tenebræ eam non comprehenderunt: quia fidei lumen nõ acceperũt. Quia ex hoc.i.poſt hoc/ex.n.& de ſacris in lr̃is ſæpe ordinẽ ſonant ſibi ſuccedentiũ rerum/Sicut ex quo facta eſt uox.i.poſtq̃. Ex nihil uel ex nihilo deus fecit oĩa. Prius nihil erat creatũ: & poſtea a deo creata ſunt oĩa. F
Ex hoc poſt hoc tempus: poſt cœnã in qua paſcha manducabimus: non manducabo illud donec impleatur in regno dei. Nũquid poſtq̃ paſcha fuerit impletũ: in regno dei illud mãducabit dñs Ieſus? Minime. Quoniã cũ uenerit quod pfectũ eſt: euacuabitur qđ ex parte fuerat. Itaq; dñs Ieſus qui per ſuã paſſiõem ĩmortalis efficitur/& glorioſus: cibo poſt illã non erit indiguus. Quare hoc paſcha pacto: aliud minime mãducabit. Neq; uero aduerbiũ donec ſemp id ſonat ut fiat poſt aliqđ: qđ antea nõ fiebat. Dicit.n.Dauit. Sede a dextris meis: donec ponã inimicos tuos ſcabellum pedũ tuorum: ubi inimicis poſitis ſub pedibus ſaluatoris ſedere nec incipit nec ceſſat rex pacificus: ad dexterã patris: qui in principio erat apud deũ: & erit ſemp quoniã eſt deus. Item donec trãſeat cœlũ & terra: ſurſum eſt dñs: non hoc ſibi uult: ut poſtq̃ cœlum & terra trãſierint: deſinat dñs uel incipiat eſſe ſurſum qui magnus eſt & ſup oẽs deos: ſupraq; cœlos oẽs. Quod ergo dixit donec cõpleat in regno meo: ẽ potius redditio cauſæ: q̃ reiterationis indicium. Vt ſit ſenſus: quia paſcha quod mãduco impletur: & finẽ habet in regno dei: in eccleſia militãte: quam per ſacramentoꝝ cõfectionem exordior. Ideo ex hoc.i.poſt hoc: illud.ſ.paſcha moſaycum: non manducabo: quia obſeruãtia huius figuræ tollit e medio: & illi ſuccedet euchariſtiæ ſacramentũ. Vel quia in regno dei.i. eccleſia triũphante: ad quam per meam paſſionẽ uenient hoĩes: complectur omne paſcha.i.oĩs tranſitus & permutatio. Nulla.n.eſt apud patrem luminũ tranſmutatio. Et ut aptius ſenſum huius ſcripturæ referã: qa imminet paſcha aliud in regno dei: Sacramentoꝝ.ſ.noua traditio in mundo inferiori: gloriæq; cœleſtis plena poſſeſſio in mũdo ſupiori. Ideo nõ comedã poſt hæc illud paſcha moſaycũ: quod uobiſcum nũc mãduco.

G and H margin letters appear beside the text.

De uino in potum dato diſcipulis ante muneris exhibitionē.

ET ACCEPTO calice gr̃as egit: & dixit.
Accipite & diuidite inter uos. Dico. n. uo-
bis quia non bibam de generatione uitis:
I donec regnū dei ueniat. Q m̄ ſaluatorem
primo uinū non bn̄dixiſſe: ſed tantum ac-
cepto calice gr̃as egiſſe: diſcipuliſq; diſpar-
tiendū inter ſe tradidiſſe legimus. Cū uero
iam panem ſua bn̄dictione uertiſſet in car
nem: uinum bn̄dixiſſe: & in ſui ſanguinis
ſubſtantiam cōmutaſſe: bis a dn̄o in cœna
diſcipulos fuiſſe potatos aduertamus oportet: uino. ſ. ante cōſecrationē
panis: deinde ſanguine in calice conſecrato. Accepto ergo calice. Vas erat
quo bibere ſolebant in menſa conuiuæ. Eſt porro rationi cōſentaneum
hoc uas (cuiuſlibet figuræ fuiſſe credatur) fuiſſe grādiuſculū: ut de illo
tot homines bibere poſſent. Gratias egit deo: ꝙ ſuū deſiderium de legali
cœna cū matre & apoſtolis ſumenda compleſſet. Potuerunt (ni fallor)
K hæc fuiſſe uerba dn̄i Ieſu calicem tenētis in manu. Gratias tibi ago opti-
me pater: ꝙ deſiderii mei compotē me feciſti. Manducaui paſcha cū ma
tre: cum diſcipulis meis: quod pro amoris magnitudine: pro tēporis lon
ga expectatione: pro iminenti magnæ neceſſitatis articulo: deſiderio ma
gno complere deſideraui. Laui pedes apoſtolorū: ut plene illos munda-
rem: mundatoſq; relinquerem. Mūdati ſunt. Gr̃as ago tibi: a quo bona
cuncta procedunt. Vertit poſt hæc ſermonem ad apoſtolos. Q m̄ igitur
comeſtus eſt legalis agnus: & loti ſunt pedes ueſtri ut humilitatē diſcere
tis & beneficentiā: en ego dominus uniuerſæ terræ: & oīs ueritatis edocē
dæ magiſter: qui miniſtrū me geſſi: lauans pedes ur̄os genuflexus coram
uobis: nunc ſedens inter uos / & in loco magiſtri / iterū quaſi miniſter uo
bis potum porrigo. Accipite & diuidite inter uos / unuſqſq; habeat partē
ſuam. Diuidite inter uos inq̄: ne quis ueſtrū ſit talis muneris expers: ſicut
neq; quiſpiam a pedum lotione excluſus eſt. Dico enim uobis ꝙ non bi
bam de generatione uitis. i. uinū in uitæ generatum: donec regnū dei ue
niat. Hæc ut prius intelligenda ſunt. Q uaſi dicat hoc ultimo quo bibo
uos omnes bibite mecum: poſt hunc enim potum traditum diſcipulis:
dominus Ieſus non bibiſſe legitur.

An dominus Ieſus ſuæ matris lauerit pedes ſicut apoſtolorum pedes in ultima cœna.

q Via intelligere mihi uideor ambigi hoc loco inter uos an Chriſtus matris ſuæ lauerit pedes/& an illi porrexerit potum ſicut diſcipulis/afferam quid de his rõni cõſentaneũ uideat̃: ferre inde ſentẽtiam uſum fuerit. Obmitto pudorem Virginis nõ decuiſſe nudos pedes lauandos corã tot uiris offerre: qui ſi erant diſcipuli domini Ieſu: homines tamen erant: nõdum in gratia confirmati: nõdum pedes.i.affectus purgatos habẽtes/quos purgare reſtabat. Erat Virgo gratia plena: erat obumbrata ſpũ ſancto: cuius uirtute oẽs eius affectus temperati fuerant. Quod igitur in ea lauaretur habere non poterat: non poterat etiã partem nõ habere cũ filio: quæ gratiam apud dñm patrem aſſecuta fuerat/unde unigeniti ſui mater/cœlorum regina/& angelorũ domina conſtitueretur. Diſpar longe/ualdeq; diſſimilis eſt ratio lauandorũ pedum/ L & calicis epotãdi. Vinum.n.de quo (ut ego exiſtimo) filius bibit/& apoſtolis bibendũ porrexit in ſignum charitatis datũ eſt. Loti uero ſunt pedes ad mundiciæ deſignandum ſupplementũ. Quare matri quã chariſſimam habuit cur nõ porrexerit potum nulla mihi conſtat ratio. Quid nunc de his magis appareat rationi conſentaneum/uos iudicate: & deinceps ſubſtinete hic & uigilate mecum: attendentes quid de munere quo dominus Ieſus donauit apoſtolos Lucas referat.

De gratiis duabus actis a dño Ieſu dũ fregit panẽ quem in ſe cõuertit.

e T accepto pane gratias egit/& fregit/& dedit eis dicens. Hoc eſt corpus meũ quod pro uobis datur. Hoc facite in meam cõmemorationem. Similiter & calicẽ poſtq̃ cœnauit dicẽs. Hic calix nouũ teſtamentũ eſt in meo ſanguine: qui pro uobis effundetur. Si uſq̃ alias opus fuit ſubſtinere & uigilare: hic maxime uigilãdũ/attẽtiſſimeq; ſubſtinẽdũ exiſtimo: ut inauditi muneris quo Chriſtus donauit apoſtolos rationem & excellẽtiam agnoſcamus. Qm̃ in eſt accipiendis muneribus erubeſcentia quædam quam ſermo dantis augere ſolet: qui uerbis M munus extollunt/muneri ſuo detrahunt gratiã. Quare dominus Ieſus ſub modici panis & uini ſpeciebus: corpus & ſanguinẽ ſuũ apoſtolis donans: quo poteſt paucioribus & maxime ad rem facientibus uerbis utitur: offerẽdo/donãdoq; ſe ipſum. Dic Lucas. Accepto pane gratias egit. Gratia bonum ſiue munus eſt/quod præſtatur præter debitum: lege aut longa cõſuetudine cõprobatum. Nam ſi ex lege iã non ex gratia. Et qm̃ N in gratia huius muneris ratio tota ſolidatur/quas egerit gratias hoc ſacramentum conficiendo (ut poſſumus) examinemus. Prima in hoc muneris gratia fuit panem frangere. Sed quomodo frangere? Non tantum in partes diſtribuere: ſed ſaluis panis accidentibus eius ſubſtantiam tollere/

O immitere meliorem.Fregit ergo Ieſus panē:qñ panis ſubſtātiam ſubſtu
lit:& ſuppleuit carnē pro ea:nō qualēcunq; carnem/ſed ſuam. Eſt certe
hæc gratia grādis. Non.n.habet lex:non conſuetudo naturæ creatæ ſine
diſpoſitiōe præuia/unam ſubſtantiā auferri:& aliā mox immitti.Acceſ-
ſit huic altera gratia:accidentia manere:tranſire ſubſtātiam ſiue ſubiectū
quod etiam creata natura nunq̄ fecit aut facere poterit.Secundum nem
pe uires ſuas/natura dū agit:accidentia imprimis remouet amica ſubſtā
tiæ:cuius formā e medio tollere uult:& ſimul inuehit inimica:illa expel
lens:ne aduentantē formā nouæ ſubſtantiæ impediant:ingerens iſta:ut
P illi ſint auxilio quam adducit. Inde fit ut priora accidentia manere non
poſſint uirtute creata/Si prior ſubſtātia per naturam penitus auferatur.
Natura uero creatrix quoniam infiniti uigoris eſt: quoniam nihil illi
reſiſtere poteſt:quoniam tempore metiri nō ualet:in momento in ictu
oculi:nullis diſpoſitionibus præuiis:nullo accidente priori aliquatenus
immutato/ipſorꝫ accidentium ſubſtantiā/ſiue(ut ſic dixerim)formam
ſubſtantialē aufert qñ uult:& materiē quā de nihilo eſſe iuſſerat:ſi uult
ad nihilum redigit:ſaluis accidētibus quæ ſubſtantia ex forma conſtans
ac materia in ſe ferebat.Vis horū rationem exemplo colligere? En accipe
Si ciuitas oppugnetur:nōne princeps obſidionis prius admouet mœni
bus & propugnaculis machinas. Mœnia deinde machinis ſternit:fugat
hoſtes:militeſq; ſuos immittit. Poſt hæc dominātem ab imperio deicit.
Ipſe tandē ingreditur:& ſuā efficit ciuitatē? Quid ita? Quia finitæ uir
tutis eſt & reſiſtentē inimicum eicere non poteſt:niſi proprios immittat
amicos.Hi ingredi nequeūt:niſi hoſtis tenētis ciuitatem defenſores pel
lat:hos nequit profligare ſaluis mœnibus.Vt igitur ciuitatem obtineat:
machinis aggreditur æquare ſolo mœnia:ſuos immitere qui eiciant ad-
uerſantes.At ſi tanti forēt huic principi bellatores:ut ſaluis mœnibus &
inimici defenſoribus in urbe manentibus inimicū a principatu deturba
re:ſeq; principem poſſet conſtituere:nunq̄ eiciendis hoſtibus tēpus tere
Q ret.Itaq; primæ cauſæ uirtus/primā materiam quæ eſt omnis ſubſtātiæ/
omniumq; accidentium domicilium primū/nullius adminiculo attin-
gens & uerſans/cuiuſlibet ſubſtantiæ accidētia ſaluare & ſeruare poteſt/
materia ſimul & forma/ſiue ſubſtantia penitus inde ſublata.

Siue creatus ſit mundus ſiue æternus a prima tamen cauſa primā ma
teriam ſine adminiculo uerſari fatendum eſt.

Ed dices/rationi nō conſonat primam cām ad materiam nudā
s ſuas uires extendere.Si uis rñdeā.Da quæſo.Quod multi phi
loſophi neq; ſpernendi profitentur/mūdum.ſ.eſſe creatū/& in

principio

principio/rudem primũ materiã apparuiſſe ex nihilo. Quis hãc quæſo digeſſit inſpecies:niſi prima cauſa? Primam igitur cãm quam a pricipio creatricẽ naturam dixi:ad materiam nudã ſuas uires extẽdere:negare nõ poteris:ſi cũ multis philoſophis mundũ ſtatuas nõ eẽ ſempitærnum. Iã audire uideor quoſdã pluſq̃ oporteat ſapientes qui dicant nõ eẽ cõfeſſũ inter philoſophos mundũ eſſe tẽporaneum. Quinimo a multis & ſane præclaris ſtatui ſempitærnũ. Ab aliis itẽ aſſeri quantitatem coæuam eſſe materiæ:ꝙ ſi iuxta illos mũdus aſſeratur æternus:non erit cur uigor primæ cauſæ materiã nudam adeat ĩmutandã. Et adhuc ſi mundus temporaneus aſſeratur:nunq̃ prima cauſa materiã nudam inueniet:quã alioꝝ opinione q̃titas ſemper ueſtit. Ante oĩa dicere poſſem non plus eẽ cõfeſſum mundi uetuſtã æternitatem q̃ nouitatẽ eſſendi:& ſaltẽ multis accedentibus philoſophis nõ tam uetuſtũ mundũ aſſerentibus eſt rationi cõſentaneum:naturã creatricem quæ mundũ fabricauit:primã ad materiã ſuas uires extẽdere potuiſſe:immo extendiſſe aliqñ dandũ erit. Meminerint tñ priores mundi extendẽtes ætatẽ:creari poſſe etiã aliquid qđ æternũ ſit:niſi Platonis ſentẽtiã penitus aſpernentur:& hanc ipſam mundi ſtructuram meminerint materia:forma:agenteq; cõſurgere:quæ ſi uera ſunt:agens quod æternitatis fundamentũ eſt:& ab æterno ſecundũ platonicos fabricauit æternum:æternã materiã:nudam omni forma mundana:infinita dudũ æternitate uerſauit. Meminerint alteri materiã a dimenſiõibus nunq̃ ſepantes q̃titatẽ:nõ habere agendi uirtutẽ. Itaq; deus qui materiam q̃tam (ut aſſerũt) uerſat qñ uult:nulla uirtute extra ipm̃ poſita:nullis diſpoſitionũ machinis neceſſario adhibitis illã cõmutabit. Neq; nos paulo ante plus aliq̃d ſumpſimus:niſi quod deus nullarũ in diſpoſitionũ uiribus ab ope peragendo poterit impediri. Nullarũue itẽ diſpoſitionũ adminiculo ad agendũ erit ĩdiguus. Ita nihil obſtabit quominus unam ſubſtantiã deſtruat:cuius accidentia ſaluet. R

Tres aliæ grãæ quas fecit dñs Ieſus frangẽdo panem & in ſe cõuertẽdo.

h Aec porro accidentia a ſua ſubſtãtia panis.ſ.natura deſtituta qñ panem fregit dñs:aliã ſubſtantiam circũtegere/& occultare minime potuiſſent/quæ illa nõ ſubſtineret & ferret in ſe. Egit propterea dñs alias grãs. Velant/contegunt Chriſti corpus:Continent carnẽ eius & ſanguinem:Contegunt totum Chriſtũ:neq; tamen in eius carne uel ſanguine/neq; in hominis ſubſtantia cõſeruantur:nec illis adhærẽt: nec ſubſtentantur in illis. Hic ſi quæras quid ꝓhibet illa accidentia.i.albedinem/figurã/ſaporẽ hoſtiæ/ſiue panis/ineſſe corpori ſaluatoris? Colorem/odorem/liquorẽ uini cõſecrati ineſſe eius ſanguini? Reſpondeo S

imprimis gloriam ſaluatoris id prohibere. Corpus nãq; eius incorrupti-bile: ſanguis omni fece purgatus/ & oĩno inalterabilis; accidentia corru-ptibilia capere non debet. Hæc præterea accidentia humano corpori uel ſanguini non conueniũt. Fluunt. n. a mixtura elementorũ longe inde re motiſſima unde coaleſcit corpus humanũ. Quare ne fiat iniuria corpo ri nobiliſſimo: & ſanguini ſuper oĩa mixta perfectiſſimo. Ne fiat iniuria gloriæ huius corporis ſup oĩa corpora hoĩum natura & gratia elegãtiſſi-mi: facit per gratiã Christus panis & uini accidentia ſuo corpori non in-hærere. Cur cũ ſubſtantia corporis & ſanguinis ſui dñs Ieſus nõ faciat p-manere ſubſtantiã panis: aut aliã immittat ſubſtantiã quæ accidẽtia illa ſubſtentet: qm̃ qui ſciuit: potuit: & effecit unã perſonã deũ ſimul & ho-minem eẽ/ potuit eidem addere panẽ: aliamue ſubſtantiã ſi uoluiſſet. Re ſpõdeo. Potuiſſet certe ſi uoluiſſet: at noluit: qm̃ expediẽs nõ fuit. Opor tebat deum fieri hoĩem magna rõne/ quã (ut deus dedit) tractãtes de an nunciatione & uerbi incarnatione narrauimus. Non ſic oportuit deum fieri panẽ aliamue ſubſtantiã: quod factũ eſſet/ ſi panis ſubſtãtia diuinæ perſonæ inſtar humanitatis fuiſſet unita. Licuiſſet. n. dicere panis eſt de-us: ſicut uere licet dicere homo eſt deus. Quod quoniã non eſt oportu num ſine rõne & penitus abſurdũ exiſtimare deũ id efficere. Adhuc quo niam creata natura nunq̃ per plura facit quod paucioribus põt abſolue-re: ne caſſo labore ſe ipſam exerceat. Natura increata quæ longe eſt ſapiẽ tior: cur plura ibi faciet: ubi pauciora ſufficiunt? Potuit deus ſi uoluit ac cidentia panis & uini ſeruare: & pmanentiã illis cõcedere ſine ſubiecto. Non ergo debuit uel panis ſubſtantiã in hac fractiõis gr̃a cõſeruare: uel eius loco aliã immittere: nõ. n. qui ſapiat gratiã facit: aut iniurioſam: aut ſuperuacuã. Si adhuc quærere pergas. Sed quomodo potuit quod natu ræ lege non cõſtat? Rñdeo meminiſſe oportet quod ab initio dixi dñm Ieſum hæc feciſſe per gr̃am. Quoniã qđ uſus non habuit: quod creatæ naturæ ratio oĩno neſciuit: increata peregit. Si præterea inq̃ras: qua nã ra tione id facere potuit? es certe importunus. Nõne paulo ante monſtra uimus diuinã uirtutẽ omnia creata ut libet ſe ſola: ſine ullis machinis: ſi ne repugnantia in diſpoſitionũ antecedẽtiũ: ſine adminiculo ſubſequẽ-tium poſſe uerſare? Tritũ eſt. Nõ minor eſt uirtus q̃ quærere parta tueri. Illa igitur uirtus quæ oĩa creata cõficere ſufficit: ſe ſola cur nõ ſufficiat ea dem conſeruare? At nunq̃ accidentia ſine ſubiecto creauit. Fateor. Crea-uit tñ illa creando ſubiecta: qñ ſubiectũ iuſſit eſſe cũ illis. At quia potuit: ut iam cõſtat: ſubiectũ abſq; illis efficere: cur quæſo non poſſit remouen do ſubiectũ accidentia cõſeruare? Quia iam nõ erunt accidentia: nõ. n.

accedent

accedent alteri:nec alteri accident:nec penitus inhærebunt. Ne quæſo ic V
circo diffidas:habebunt inhærentiã in aptitudine.i.rationem qua uale-
ant & debeant inhærere:& ſubſtentabuntur primæ cauſæ uolũtate ſola.
Itaqꝫ rõnem accedentium/uel accidẽtium non amittent. Q uoniã iuxta
Ariſtotelis logicã & methaphiſicam non in actu ſed in aptitudine natu
rali/rei cuiuſqꝫ ratio ſiue diffinitio conſeruatur. Neqꝫ erunt penitus ſine
ſubſtentante:q̃uis illi non inhæreant:ſubſtentabit illa uoluntas omni-
potẽtis:cui tñ non inhærebunt. Q uoniã tam debile & infirmũ:tam ſo
lido tamqꝫ uiuaci ꝓpinquius nequit accedere. Vis exemplo doceam ali- X
quid ſubſtentari neqꝫ inhærere tñ:uel tangere ſubſtentantẽ? Q ua quæ
ſo poteſtate legatus in prouincia dicit populis iura? Nempe principis le-
gantis. At neqꝫ princeps:neqꝫ principis uires illum tangunt. Subſtentat
igitur auctoritas principis per ſolam uoluntatem omnem uigorem:ri-
goremqꝫ legati. Calefit aqua a ſole:& ab eodem calida conſeruatur:nũ-
quid ſolis ſubſtantia tangit aquam? Sola uirtus ſolis hoc facit ſole penĩ
tus immutato. Ita ſola uoluntas dei illa accidentia ſine ſubiecto conſer-
uat:quæ deum uel eius uoluntatem nullatenus tangunt. Magnes ſu-
ſpendit ferrũ:& quod natura propria fertur ad centrum : naturæ poten
tioris ui in ſublimi ſtare compellitur:neqꝫ tamen tangitur magnes a fer-
ro. Si mihi non credis:crede experimento uulgatiſſimo per quod aſſerit'
archa qua Mahumetti oſſa cõcludi dicuntur ſine repagulis ſine ſubſtinẽ
tibus ſtare ſublimis/& per æqualia ſpacia aſtructura in qua eſt locata di-
ſtare. Q uoniã archa ipſa ex ferro:parietes uero quibus continetur ma-
gnetæ ſunt fabricati. Cur nunc nõ cõfiteamur non eẽ incredibile(quo-
niam a rerũ natura non eſt alienum)ſubſtentari aliquid/neqꝫ tamen in
hærere ſubſtentanti? Hic ſi obiicias:color nempe figura panis & uini cõ
ſecrati/quantitatibus ſuis ſuper extenſa nonne in ea cœna manebant:&
nunc in altari manere uidentur? Manebant certe & manent. Q uomo-
do igitur dicemus accidentia in hoc munere nõ fuiſſe/& modo non eſſe
ſubſtentata? Neqꝫ hoc te moueat uelim. Q ui hæret mobili ſi illud mo Y
ueatur/nunq̃ ipſe erit immotus. Q ui in arena ædificat q̃uis a profũdo
ſiue ab alto opus incipiat/ſine fundamento tñ creditur ædificare. Q m̃
id non eſt ſtabile in quo primordia iacta ſunt. Q uãtitates igitur huius
muneris ſpoliatæ ſubiecto:ſubiectũ eſſe non poterãt neqꝫ poſſunt. Itaqꝫ
colores/figuræ/reliquaqꝫ panis fracti & uini in ſanguinem uerſi accidẽ-
tia/licet quantitatibus eſſent tunc/& mõ in euchariſtiæ ſacramẽto ſuper
extenſa ſint nõ tñ ſubſtentabant' in illis:neqꝫ modo ſubſtentãtur in alia
quauis creata natura:ſed ab increata natura tunc conſeruebantur : & in

euchariſtiæ ſacramento modo conſeruantur per gratiam:quam dominus Ieſus fecit dum fregit panẽ:dumq; uinum ſecundo benedixit.

Alia gratia a Chriſto facta dum panem conſecrauit & uinum.

Z Onſueuerunt corpora ſuis locis circũcluſa manere:& iccirco lo
c cata maiora nequeunt eſſe q̃ locus.Vbi enim aliquid continet/ & undiq; clauditur:a claudente capi totum neceſſe eſt.Modica panis fragmenta tã exigui Chriſti corpus cõtinere quomodo potuerũt? Natura hoc nõ capit:neq; ratio intelligere ſufficit.Fateor plane ſi ad naturam creatã aſpicias/corpus ſuo loco circũſcribi:penituſq; cõcludi:& iccirco locũ nunq̃ minorem:ſemp aũt æqualem aut maiorem cõuenit eẽ
A locato. Itaq; Chriſti corpus corporeo mõ locatũ in pane fracto:ſanguis in uino bñdicto eſſe nõ potuit. Si uero ſpiritualia aſpicias/uidebis nõ ſolum naturæ creatæ uirtute:ſed ciuili etiã diſciplia maiora minoribus immitti:eſſeq; penitus i miore repoſitum maius atq; locatum. Videbis itẽ rem unam multis in locis eodẽ tempore penitus inueniri. Videbis uno loco illam deficere:augeri in alio.Videbis hanc ipſam rem totã ne dũ in toto loco:ſed in qualibet pte loci integram permanere.Per gr̃as igit quas egit dñs Ieſus dum fregit panẽ & in ſuũ corpus cõuertit:dum uinũ uertit in ſanguinẽ/quod ſpiritui deus tribuerat ab initio ut deus nũc corpori ſuo cõdonat/quod in accidẽtibus panis:& in uini accidẽtibus ſanguinem ſuũ quaſi in loco repoſuit:nõ tñ ſolito modo locandi corpora duo quæ diximus in illis cõtinentibus ſe habere uoluit.Sed qũo nõnulla pe-
B ne ſpiritualia/& ſpiritui ualde propinqua locũ habere dicũtur.Nonne ſi prĩceps legatum mittat ſua ꝑditum iuriſdicẽdi impandiq; facultate:erit facultas principis tota in legato qui mittitur?Erit certe.Neq; tñ miſſus a principe penitus ſecundũ has facultates æqualis eſt illi qui miſit. Ita qui poteſtate minor eſt:maiorẽ ſe ipſo recipit poteſtatẽ. Fac nũc(quod ſæpe cõtingit immo expedit fieri)plures legatos ab eodẽ prĩcipe per uaria loca ad regẽdos populos/moderãdaſq; prouincias deſtinari:nõne una prĩcipis auctoritas erit in ſingulis?nõne erit in uariis locis integra & ſibi ipi penitus æqualis?nõne hæc ipa auctoritas hic diſtribuet ꝓmia bonis?illic pœnas ſumet de male meritis?Fac nũc unam ciuitatẽ aut ꝓuinciam oppugnari bello:aliam pace frui:nõne impioſior erit principis auctoritas inter pacatos q̃ inter bello uexatos?Fac ꝓuinciã ab hoſte bello expugnari.Nõne expugnatus princeps in ea pdet auctoritatẽ:quam alibi retinebit?Nõne tota principis auctoritas eſt in toto prĩcipe:nõ plus in pede q̃ in capite?Nõne eſt in qualibet eius parte?Dic tu mihi:quæ pars principis ſit minus impioſa.Scio iura per linguã principem dicere:tñ iuris di-

cendi

cendi auctoritas in lingua non eſt ſola. Scio illum ius ſcribere manu. Ius tamen ſcriptum nō a manu ſola ſumit efficaciam. Eſt adhuc facultas prīcipis in principe tota: neq; minus tota ſingulis in legatis: Si totā ſingulis dedit. At ſi unum magiſtratu ſe abdicare iubeat: non deſinet eſſe in illo iuriſdictio: & durabit in aliis quibus abrogata nō eſt? Quid ita? Quoniam princeps ſuis in legatis non modo corporeo ſe reponit: non ſe illorum dimenſionibus circūſcribit: ſed per præſtitā auctoritarem præſentiā exhibet: dū illis aſſiſtere uult & aſſiſtit: ut quæcunq; legati faciunt principis uoluntate ſint facta: ac ſi corpore illic princeps circūſcriptus haberet ubi uoluntate conſtituit ſeſe exibere præſentē. Lucerna qua noctis fugamus tenebras una domus parte ſita perdurat: & domū illuminat uniuerſam: una (ut ita dixerim) illuminatio nōne totam domū capit? At certe longe minus eſt corpus flāmeæ Pyramidis: lumē exhibētis in igne: q̄ domus tota. Minus eſt inſuper parte domus: & tñ partes domus ſingulæ ac ſimul oēs unā illuminationē ab uno lumine capiunt. Neq;.n. hactenus inuentus eſt docens quæ pars luminis cui loco in domo perluceat. Lumen igitur quod eſt corpus: ſe totum æque diffundit uariis domus partibus: conſimili figura ab illo æque diſtantibus: neq; minus pro modo propinquitatis uniuerſæ domui q̄ partibus lucē ſufficit impartiri. Male actum erit cū ſtellis: cum luna: cū ſole: ſi locis & ſpaciis quibus lucent arctari uoluerimus lucem tantā / peius ſi diuiſerimus in illis lucē quam habent integram & penitus indiuiſibilē. Peſſime ſi eorum lucē deficere ſtatuerimus: quoniā lucere alicubi deſināt. Non deſerūt cœlū ſydera: neq; a ſua ſpera diſcedunt / quia lucē ſuam terris exhibeant: nō minus ē fulgoris in illis: quia nunc minus & uni hemiſperio fulgeant. Nō extingūtur: quia alicui terræ angulo lucere deſiſtunt. Quid ita? Quia non per loci corporei circūſcriptionē lucem exhibēt: ut ubi lucent / illic ea corpore circūſcribi neceſſe ſit: ſed uigore cœleſti: qui ſpiritui propinquus eſt: dum aliis lucēt: in ſe manent nec a loco diſcedūt. Splendorem nāq; diſtribuūt nō diuidunt: dant totam lucē: & nihil eius amittūt. Has grās Ieſus fecit qñ panem fregit / uinūq; benedixit. Dedit.n. tunc ſuo corpori ſuoq; ſanguini uirtutē ſeſe exhibendi poteſtatē panis uiniq; ſpeciebus & in illis efficere quæ credit ſancta mater eccleſia & nos nō multo poſt enarrare ſtudebimus ſi mō ad ea intelligenda ſubſtinueritis & mecum uigilaueritis. C D

Confirmatio & declaratio eorum quæ proxime dicta ſunt.

s Ed iam perſpicio quid uos moueat. Princeps qui legatos mittit adeſt quidē illis per auctoritatē & uoluntatē. Secundum uero corporis uitæq; ſubſtantiā nō eſt præſens legatis emiſſis. Sic ne

res ſe habet & ĩ hoc munere? Minime/ſed cũ uolũtatẽ & auctoritate corpus aminam ſuam deũ & hominem ſecundum ſubſtantiam ſpẽbus panis & uini facit adeſſe Ieſus. Cur quæſo princeps corpus ſicut auctoritatẽ in legatis non circũmittit? Quia nequit/credo reſpõdebitur. Quia homo eſt/& nil ſupra hominẽ põt/manet unico loco per corpus: adeſt pluribus per auctoritatẽ & quaſi præſentia uoluntatis. Non oĩno tenebatur
E iſtis anguſtiis dñs Ieſus in ultima cœna & nunc tenetur minus. Quid ita? Nonne uerus homo tunc erat? Nunquid aliquid nunc habet plus q̃ tunc? Erat tunc homo ut nos: ſed ſecundũ animam plene beatus: quod nos modo nõ ſumus. Et quoniã anima beata corpus (niſi aliunde impediatur) habet glorioſum: q̃uis uolente deo patre/ipſoq; filio dei redemptore noſtro dño Ieſu chriſto diſponente ſuæ animæ beatitudo añ paſſionẽ corpus non compleret/ne ſuæ paſſiõis & noſtræ redẽptionis opus impediretur. Potuit tñ munera glorioſi corporis pro locorũ/temporum
F rerumq; oportunitate ĩ corpus emittere. Quẽadmodũ fecit aliquãdo. Igitur qui naſcens clauſtra uirginitatis integra ſeruauit in matre: quoniã tunc munere ſubtilitatis & agilitatis uſus eſt pro gloria matris: qui ſuper aquas ſiccis pedibus ambulauit. Quoniã agilitate ſeu leuitate corporis fũctus pro diſcipulis naufragio liberandis: qui ſine cibo per quadraginta dies & totidem noctes mãſit in monte: ut contẽplationis & orationis ſtudium cõprobaret. Qui etiam in mõte reſplenduit/qm̃ claritatem in corpore ſuo futurã perpetuo oſtendere uoluit/potuit per eadẽ ſubtilitatis & agilitatis munera/corpus ſuũ præſens exhibere panis accidentibus qñ panem fregit/& ſanguinẽ accidentibus uini quãdo calicẽ benedixit.
G Egit igitur Ieſus copori ſuo quãdo fregit panẽ has gratias/agilitatem & ſubtilitatem illi conceſſit ad tempus. Hic eſt ille idẽ Ieſus/aduertite uiri: ſubſtinete quæſo & uigilate mecũ: hic eſt/inq̃ qui poſt reſurrectionẽ ſuã/ad diſcipulos ſuos ingreſſus eſt per oſtia clauſa: cuius corpus ſi pro ſuæ menſura quãtitatis locũ occupauiſſet/ligni naturã tam dẽſam parietum ſtructurã tam ſolidã ſine eorũ apertura/aut ſine ſciſſura nunq̃ penetrare potuiſſet. Qua igitur gratia per gloriam plenã & permanentem in corpore reſuſcitato/non eſt coarctatus oſtii denſitate uel ſoliditate parietũ/eadem ante paſſionẽ ex parte & ad tempus eidẽ corpori cõceſſa non eſt a panis & a uini accidẽtibus circũcluſus: & nũc in quottidiana euchariſtiæ oblatione coarctari minus poteſt. Qm̃ corpus illud ſanctiſſimũ gloria iamdudũ plenum/ĩmortale/lucidũ agile & ſubtile pdurat. Subtile inq̃ non q; partes eius tendant in acutũ lineæ uel puncti: uel q; propriã figuram aut ordinẽ amittant organicum: ſed q; ſalua armonia cõcentuq; mẽ

brorũ/

brorum/nequit a corpore q̄uis ſolido retineri. Itaq; fratres q̄bus iam ē p
ſuaſum Chriſti corpus eē glorioſū & nr̄a corpora(ſi gloriā aſſequant̄)
poſſe trāſire p ſolida:neq; a ſolidis coarctari. Animo ſi uigilaueritis:& ra
tionis aciem integram ſubſtinueritis:clare pcipietis domini Ieſu corpus
accidentibus panis & uini nō fuiſſe in ultima cœna concluſum:neq; in
euchariſtiæ ſacramēto hoc tempore manere reſtrictum. Quod enim ſo
lida ſubſtantia non occupat:non prohibet:non tardat/uel concludit in
uitum/tenuia accidentia ſi noluerit nunq̄ coarctabunt.

Onfitemur unā ſyderum lucē lucere multis in locis:unā princi
c pis auctoritatem multis adeſſe legatis. Cur igit̄ ambigemus ui
gorem diuinitatis omni luce infinito(ut ita dixerim)ſpiritua
liorem:omni principe impioſiorem ſe poſſe pluribus locis ſecundū ſub
ſtantiā exhibere præſentem? qui ſe oī loco exhibeat neceſſe eſt:ſeq; uere
exhibet ubiq; totū & integrū:ut nō ſit locus plene deo nō plenus. Hæc I
inq̄ diuina natura:quæ ubiq; eſt tota:& uſq̄ deeſſe nō poteſt:quæ Chri
ſti humanitatē animam.ſ.rationalem:carnē & ſanguinē Chriſti ſibi aſ
ſociauit:& inſepabiliter iunxit in unitate pſonæ:quādo uoluerit cur illa
ſecum non exhibebit præſentia accidentibus panis & uini:quibus totus
eſt præſens deus? Hac igitur rōne frangens panem dn̄s Ieſus Chriſtus in
ultima cœna ſe totū ſingulis fragmentis immiſit/& nūc ſingulis hoſtiis/
ſinguliſq; calicibus conſecratis per oēm terraꝝ orbem exhibet ſe pn̄tem/
dū deus qui ubiq; eſt totus/corpus & ſanguinē Chriſti ſibi inſepabiliter
per gr̄am ſociatū:illis ſpeciebus ineffabili modo facit adeſſe. Si dicas hac K
ipſa ratione hæc caro:hic ſanguis & totus Chriſtus ſecundū hoīem erūt
ubiq; pn̄tia:neq; plus ſub accidētibus illis in ultima dn̄i cœna:uel mō in
euchariſtia:q̄ aliis locis cōtinebit̄. Deus.n.æque ubiq; eſt:cui Chriſti hu
manitas creditur aſſociata. Rn̄de tu prius. Deus qa ubiq; æqualiter ē:nū
quid ubiq; æqualiter opatur? Minime. Cōſtat.n.uariis in locis & tpibus
fieri diuerſa/& aduerſa ſine numero:& tn̄ idē deus ubiq; eſt:& quæcūq;
fiunt in omnibus operatur. Quid ita? Quoniam hæc diuina uirtus &
auctoritas extra ſe opatur ut libet:nulla naturæ neceſſitate ſed libera uo
luntate. Itaq; hic agit hoc ut uult:& alibi aliud:quod etiam uult. Exhibe
bit igitur ſi uolet aliquid ſibi aſſociatum hic præſens:quod alibi non ex
hibebit:quia exhibere non libebit. Exhibebit hic aliquid p̄ſens uno mō
quia ſic uolet:& alio modo exhibebit alibi:quia aliter uolet. Itaq; huma
nitatē Chriſti quam ſibi deus ſociauit ad unitatē perſonæ:uniuitq; per
petuo:in ſupiori cœlo locauit in gloria:ubi tanto melior eſt angelis effe
ctus:quanto excellentius præ illis nomen hæreditauit. Eo loci Chriſtus

localiter reſidet: & ſpacii ambiētis lineis circūſcribit᷑: nec unq̄ inde diſce-
dit: nuſq̄ ſic eſt p uniuerſum orbē: niſi gr̄a ſpeciali localiter uelit qn̄q; de
ſcendere: qd᷑ rariſſime factū credunt: q recte ſapiūt. Hāc ipſam humani-
tatē quottidie deus pn̄tem exhibet: retinetq; ſacramētaliter ī euchariſtiæ
ſacramēto. i. ſecundū corpus illis accidētibus facit eē pn̄tem: nō tn̄ circū-
L ſcriptā: uel circūanguſtatam. Sumis igit᷑ non cām totá pro tota cá. Etení
ſola diuinitas & ſocietas eius cū carne Chriſti: cá non eſt tota p quá Chri
ſtus cōtinetur in hoſtia: ſed uolūtas dei: uñ deſcēdit oīs gratia. Q uare ſi
gnificantiſſime dixit euangeliſta gr̄as egiſſe dn̄m ſaluatorem: fecit. n. per
M diuiná uolūtatem oīpotentē mirabilia tunc multa: ſed nō penitus īpoſſi
bilia: fecit mirabilia: ſed nō incredibilia. Mirabile nempe eſt: ſed nō incre
dibile Chriſti corpus tam magnū paruis admodum accidentibus cōtine
ri: nec minorari: Q uoniā & ciuili inſtituto grādis impatoris auctorita-
tē maximā: priuatus homo longe minor impio totá accipit nec minuit:
& lux ſolis tā grādis: tota tugurio cōtinetur exiguo: neq; tn̄ anguſtat᷑ ab
illo. Mirabile eſt Chriſti corpus & ſanguinē tot locis eſſe pn̄tem: quot lo
cis per orbē Chriſtianū ſacramentū euchariſtiæ quottidie cōficit᷑: conſer
uatur & ſumitur: & qd᷑ oēm mirabilitatem ſupat: nunq̄ cœlū dimittere
& tot in altaribus: tot in repoſitoriis pmanere. Sed neq; ſunt hæc incredi
bilia: uel penitus impoſſibilia. Q m̄ uolūtas hoíum facit hæc ipſa quot-
tidie: & natura hæc eadē habet ſemp. Q ñ & una principis auctoritas eſt
apud uarios eius miniſtros uaria per loca diſperſos: neq; deſinit princeps
ſuis lineis eē circūſcriptus: quia īcipiat eius auctoritas eē eo loci: & in eo
hoīe in quo nunq̄ fuerat. Et una lux ſyderis uarias ptes orbis illuminat.
Vna quoq; lucerna uarias domus ptes illuſtrat: & tn̄ cœlum non deſerit
ſydus: neq; lucerna candelabrū ſuū. Mirabile eſt Chriſti corpus in hoc lo
co nunc eē incipe: & in alio nūc eē deſinere: & nō mutari Chriſtū ſecūdū
locū: neq; acqrere uel pdere aliquid ſecundū quoduis mutatiōis genus.
Sed neq; iſtud īcredibile ē: p̄ſtat hoc ip̄m ciuilis inſtitutio: p̄ſtat natura.
Nō. n. mutat᷑ princeps: nō acqritur aliqd eius priſtinæ auctoritati qa no
uos legatos emittat: nihilq; illi ſubtrahit᷑ ſi quoſdā reuocat: & ab offō iu
bet ſe abdicare. Nihil inſup ſtellæ acqrūt p noctē dū uident᷑: nihil p diē
demit᷑ dū uideri deſinūt: nihil ſoli addit᷑ ſi pluribus oculis aut locis luce
at: nihil demit᷑ ſi paucioribus. Nō dabis plus lucernæ q̧ p eá plures uide
ant: q̄ q̧ paucis uel nullis oculis lumen p̄beat. Non auget᷑ lucerna quæ
plures p feneſtras lumē ſpgit: aut ad maiora ſpacia diffūdit. Nō minuit᷑
ſi ad minora & p minora ferat᷑. Mirabile ē ſed nō incredibile Chriſti cor
pus eē totū in toto pane: neq; minus totū ſingulis ī ptibus. Ciuilis uſus
habet

habet hoc. Natura luminis idẽ præſtat. Principis auctoritas tota eſt ĩ prin cipe: tota in toto regno: & in qualibet regni pte nõ minus tota. Lumẽ ſo lis eſt in ſole uniuerſo & p uniuerſum terrarꝫ orbẽ lucet totũ: neqꝫ locis põt eẽ diuiſũ. Mirabile eſt/ſed nõ ĩcredibile. Corpus Chriſti cũ bonũ ſit/ & ſalutiferũ aliis prodeſſe: aliis obeſſe ſumentibus illud. Qui digne ſu mũt/uitã ſumũt: qui ſumunt ĩdigne mortẽ accipiũt. Exhibet idẽ princi pis auctoritas: quæ ad laudẽ pmiũqꝫ bonorꝫ: ad malefactorũ uero uindi ctã pœnã & ſuppliciũ cõſtituta eſt. Exhibet idẽ ẽt lux ſolis quæ ſanis ocu lis eſt læta: debilibus triſtis: ſtrigit: ſoluit: generat & corrũpit. Nõ eſt igit̃ cur ea quæ de rõne muneris huius dicta ſunt credere recuſemus: Si ſub ſtinenter/uigilanterqꝫ cogitabimus/deũ (qui cuncta põt) poſſe uni dare de nouo: quod alteri donauit ab initio. Ratio igit̃ muneris ſic ſe habet: N ut dñs Ieſus frangẽs panem/& uinum bñdicens: utriuſqꝫ ſubſtantiã pe nitus abſtulerit: utriuſqꝫ accidẽtia penitus ſeruauerit. Hæc ea rõne facta credamus: quia prima cã materiã primam põt ſola (ſi uult) attingere: & illã nullis diſpoſitionibus interueniẽtibus cõmutare: & ut ita dicã ad ni hilũ reducere. Hæc ipſa accidẽtia pmaner̃ fecerit ſine ſubiecto. Hoc nos credere faciet creatoris oĩpotẽtia: quæ nõ minor eſt ad conſeruandũ ſola quæ ſeruari uult: q̃ creaturæ cuiuſlibet adminiculo cõmunita. Corpus & ſanguinem ſuũ illis ſub accidẽtibus cõſtituerit ſacramẽtaliter nõ loca liter.i.nõ claudi: nõ ãguſtari illis accidẽtibus: neqꝫ alterari p illa: ſed ſub illis fecerit cõtineri: erit hoc facile creditu ſi hẽbimus pſuaſum dei oĩpo tentiã qđ uni naturæ creatæ iãqꝫ cõpletæ cõceſſit/poſſe alteri cõdonare ſi uelit. Licet.n. quæ unã naturã cõſtituũt alteri donare nõ poſſit/priſtino eẽndi tenore ſeruato. Vt nõ poteſt eẽ canis aĩam hñs hoĩs: neqꝫ equus ha bẽs mẽbra leonis: qm̃ hæc naturã faciũt/tñ quæ naturis iã cõſtitutis ad ueniũt: põt deus dare qbuſlibet. Hoc ſi cogitabimus (qđ & uere phyſi ci & mathematici nõ negarẽt) uidebimus apte qũo Xp̃i corpus & ſãguis cõtinent̃ ſub ſpẽbus panis & uini: nõ tñ claudit̃ illis: nec cõtaminat̃ ſi il la putreſcãt: qa nõ tangit̃ illis: ſed illis adeſt: ut det grãm hoĩbus: ipſum Ieſum pie ſub illis accidẽtibus: ſumẽtibus & uenerãtibus: & cũ eodẽ ſub ſtinentibus patienter aduerſa/& uigilantibus ne proſperis obruantur.

De ratione accipiendi euchariſtiæ ſacramentum.

a Ccipite & comedite. Nõ ſatis eſt fide ſumere hoc ſacramẽtũ: co medẽdũ ẽt eſt & mãdendũ ut ſapiat magis. Mandit̃ aũt nõ den tibus corporis: ſed ſpũs. Spe mandẽdus ẽ hic cibus. Spei offm̃ quæ dẽtes habet ſupius & ĩferius: ſupius expectationẽ aſſequẽdi boni: inferius ſtu diũ euadendi mali. Accipiamus igit̃ & manducemus hoc ſacramentum

ſperantes per illud ſociari dño Ieſu Chriſto. Et quia nũc ſumus aduenæ
ac hoſpites tpanei in hac ualle mortalitatis iter agẽtes:obſeſſum ignoran
tia:periculiſq; ſine numero plenũ:per huius ſacramẽti uirtutẽ ſperemus
carnis & mundi ſupare pericula & a nobis effugare dæmonia:ita puenie
mus ad futurã ciuitatẽ quam inqrimus fieriq; merebimur in ea ciues ſã
ctorum & domeſtici dei:ædificati ſupra fundamẽtũ apoſtolorum & ꝓphe
tarum:ipſum dñm Ieſum Chriſtũ:qui ſe nobis dedit in cibũ:Speremus
inq̃ per hunc ipſum cibũ fieri cohæredes filii dei:ditati ab eodẽ theſauris
nõ deficiẽtibus quos neq; erugo:neq; tinea unq̃ poterit demoliri:quos
fures non effodiẽt neq; furabuntur.Erũt hi theſauri animi trãqllitas ſo-
lida:ſanitas corporis integra:oĩum deſideriorum complementũ:ſciẽtia nõ
ambigua:errori non permixta:pax timore carens & ſecura:amor ſtabilis
incõcuſſus:ſine tedio:ſine piculo:ſine zelotipia amatũ poſſidens:ĩmor-
talitas:impaſſibilitas.Hi ſunt ſupiores ſpei dentes:per quos dñi Ieſu cor
pus manducandũ & mãdendũ debemus accipere. Dentes ĩferiores ſunt
cogitatio mali quod euadimus ſi digne ſumpſerimus:in quod labimur
ſi ſumamus indigne.Euadimus animi corporiſq; dolores:qbus hic mũ
dus inferior ẽ uere plenus. Q uid.n.eſt uita hoĩs ſuper terrã niſi militia
niſi labor?uigiliæ lucta aduerſus carnẽ & ſanguinẽ:aduerſus mundi re-
ctores tenebrarum harum?Q uæ mala dñi Ieſu ſuffragiis euademus ſi illũ
digne manducauerimus. Euadimus ẽt pœnas ĩfernas:uermes.ſ.qui nõ
morientur.Ignes qui nunq̃ extinguentur:Sitim ꝑcordia exurentẽ:famẽ
in æternum rodentẽ uiſcera.Euadimus tenebras ppetuas.Q uæ omnia
mala eos manẽt qui hunc cibũ hunc potũ indigne manducant & bibũt.
Q ui.n.ĩdigne mãducat & bibit iudiciũ.i.dãnationẽ:quæ dei iudicio re
O probos manet:ſibi mãducat & bibit. Accipite igitur per ĩtelligẽtiã fidei:
& comedite per ſpem:ſperãtes hoc cibo miſeriã euadere:& fœlicitatẽ aſ-
ſequi ſempitærnã.Accipite ꝓpterea & comedite pie:munde:ſancte & in
nocenter.Comeſtũ porro per ſpem digerat charitas:hæc.n.ſola tranſfert
amantẽ in rem amatam:& ambos inuicẽ iungit:iunctoſq; cõſeruat. Au
di ipm panẽ quem mãducas.Q ui manducat meã carnem:& bibit meũ
P ſanguinẽ:in me manet & ego in eo.Manet Chriſtus in nobis ſicut caput
in mẽbris dr̃ pmanere:nos in illo ſicut ſub capite mẽbra:quæ per caput
ſeruantur in uita.Nullũ eſt mẽbrum in hoĩe qd'capiti nõ obſequatur:&
eius ſeruãdi gr̃a nõ faciat:nõ ferat oĩa.Vt maneat ĩ nobis dñs Ieſus:ſitq;
nobis caput:ut uiuamus per illũ ſicut mẽbra per caput illũ colamus:&
eius gr̃a oĩa faciamus.Ne diſcedat a nobis:illũ totis uiribus retineamus.
Ne nos deſerat:oĩa æquanimiter toleremus. Caput hoc noſtrum quod

natura

a natura per progenitores accepimus: uitam temporaneam ingerit mē-
bris: & hanc ipſam malis plenam: quæ (ut ſit longiſſima) finitur tandē:
& interea morbis & incōmodis uexat' innumeris. Q uá ſi cōtingat ſine
egritudine ad ultimam deuenire caniciē: nōne morbus ē ipſa ſenectus?
Vita quā ſuggerit nobis Ieſus Chriſtus æterna ē. Audi ipſum illū de ſe lo
quentem. Q ui manducat meā carnē & bibit meum ſanguinē: hēt uitā
æternā. Q uis nolit huius capitis eē membrū: qd' uitā tribuit nō caſurā.
Sed dices. Morimur tñ: & ipſe mortuus eſt q comeſtus uitā æternā dare Q
ꝓmiſit. Ne turberis: mortuus ē: ſed reſurexit. Mortuus eſt: ut te reſuſcita
ret. Audi illū. Et ego reſuſcitabo eum ī nouiſſimo die. Ego qui fui mor-
tuus: & ecce ſum uiuus qa reſurexi: illū qui manet in me: illū in quo ego
maneo: reſuſcitabo in nouiſſimo die. Q uia licet mors ad tēpus illi uitā
auferat: nō tñ auferet in ꝑpetuū. Cū deſinet fieri nox. Cū aduenerit dies R
nouiſſimus: ille. ſ. dies q mane hēbit nō ueſperā: ille quo nullus erit no-
uior: qui iō nouiſſimus erit: qa poſt oēs nouos: & nullus poſt illū adue-
niet: tunc illū reſuſcitabo: ita nō moriet' in æternū: ſed in tpe & ad tēpus
tm̄. Dum nox eē poterit moriet'. Viuet aūt non ad tēpus: ſed ad lucis ꝑ-
petuæ æternitatē: Q ñ in nouiſſimo die occaſum neſciente reſurget nō
occaſurus. Si quis nobis ꝓmitteret talia: & ꝑſuaſum hēremus eū poſſe ꝑ̄
ſtare: oīa eius grā faceremus: coleremus: amaremus: adoraremus eundē.
Audi nūc: uigila: ſubſtine ſi libere loquar. Aut fidem Chriſti ore nō cor- S
de ꝓfiteris: aut es penitus inſanus & furioſus: ſi Chriſtū dn̄m qui tot &
talia bona cōferre pōt: qualia ipſe de ſe loquitur: fides oñdit: ſpes porri-
git: non amplecteris in hoc munere & illum per charitatē non amas ſup
omnia: illi q̄tum potes non appropinquas: illū q̄tum uales ad te nō tra-
his: non transformaris in illum. Nemo mihi ꝑſuadebit unq̄ uere ſe cre-
dere dn̄m Ieſum eē deum: eſſe redemptorem ſuū: eē cibum aīæ ſuæ: qui
ſemper in illo ſit manſurus: ut ei det uitā æternam/niſi illū amet ſup oīa.
Et certe ſi probatio dilectionis exhibitio eſt oꝑis: niſi ſemp ſtudeat ei in
oībus/& p oīa fieri obſeqoſus: nūq̄ ab eius uolūtate ſe ceder' ſēp iuigilet.

De multimoda ratione accipiendi euchariſtiam.

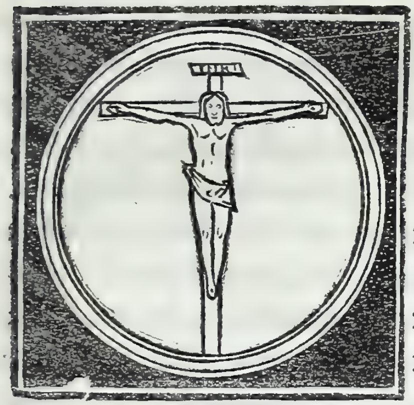
Xcellentiſſimā nunc muneris huius dignitatē ut intelligere ua
e leamus/aliis eccleſiæ ſacramentis ut poſſumus cōferamus. Ha-
bent alia eccleſiæ ſacramēta unum ſignum/& unam rem. Hoc
duo ſigna & duas in ſe cōtinet res. In aliis ſacramētis/qd' res eſt: ſignū eē
non pōt. In iſto qd' uere res ē: alterius rei uere ſignū ē. Hæc qūo ſe hēant
audite/& quæ ī hoc ſacramēto ſigna ſint/quæ itē res attendite. Accidētia T
panis & uini uiſibilia primū ſignū ſūt. Corpus & ſāguis chriſti. i. chriſtus

deus & homo illis accidentibus occultatus/& inuiſibiliter cõtentus/nec coarctatus/prima res ẽ/& tñ ſigni rõnẽ tenere põt. Corporis.ſ.myſtici rõ ſecundũ quã Chriſtus caput cũ fidelibus mẽbris/non organice ſed officioſe illis incorporatus/cõiunctus/& cõcinẽs/unã eccleſiã cõſtituit/& cõſeruat. Alia res eſt grã ḡtum faciẽs/quã præſtat hoc ſacramẽtũ dũ cõſecratur:cõſeruatur/& ſumit͛. Accidentia panis & uini ita ſignũ ſunt/ut ſemp ſigna pmaneant/nunq̃ res ſacramenti euadere poſſint. Grã gratũ faciens contra/ita res eſt/ut ſigni naturã cape nequeat. Corpus & ſãguis Chriſti: uel Chriſtus hõ ac deus ita res eſt/ut ſignũ eẽ nõ deſinat. Vnitas eccleſiæ militãtis in hoc ſacramẽto locũ hñs rei/in ſigni ẽt rõnem ſine iniuria trã
V ſire põt/dũ eccleſiã triũphantẽ nobis oñdit. Quod aliud ſacramẽtũ dabis tot taleſq; in ſe rõnes & tali mõ connectens? Qui ſumit hoc munus (ut par eſt) hæc quatuor ſecũ habet. Qui aliter ſumit duo prima aſſequtur:tertium ſi habet/habet ad pœnam:quartũue penitus nõ attingit:ſed
X labitur ĩ cõtrarium. Hoc ẽ ꝙ uſu dr̃ qñq; ſumi ſacramẽtũ & nõ rẽ:qñq; rem/& nõ ſacramentũ:qñq; ſimul utrunq;. Sacramentũ tm̃ eſt qđ ſigni accipit rõnem.i.qđ ſenſu uel intellectu cõprehendit͛ aliqd plus cõtinere q̃ pferat. Res ſacramẽti tm̃ eſt quæ ſenſui ſubeſſe non põt:uel quæ aliud nequit oñdere q̃ ſeipſam. Sacramẽtũ & res eſt qđ & aliud oñdere/& ab alio põt eẽ monſtratũ. Dum igit͛ theologi dicunt aliquẽ ſacramentũ nõ rem ſumere:aliquẽ rem/nõ ſacramentũ:aliquẽ utrũq;/capitur ſacramẽtum tm̃:non pro ſigno tm̃:ſed pro ſigno & re:quæ ſigni nõ refugit rõnẽ. Res ecõtra pro eo qđ nequit ſignũ fieri ſed eſt ultĩo ſignificatũ. Nũc aptius qd ea diſtinctione dicat͛ aduertite. Qui hoc ſacramẽto abutitur: ſic ſacramentũ & nõ rem ſumere dr̃:ut tñ aliquid qđ eſt ſacramẽtũ & res ſumere nõ neget͛. Si.n.ſumeret ſolũ ſignũ.i.accidẽtia ſola:nõ abuteret͛ corpore & ſanguine ſaluatoris:quæ nõ attingeret. Sumit igit͛ qbus abutitur. Sumit inq̃ uerũ corpus:& uerũ ſanguinẽ dñi Ieſu:quæ duo in hoc ſacramẽto rei ſibi uendicãt locũ. Sed quia a fine ſuo res noĩa ſortiunt͛:& grã deo nos ḡtos reddẽs finis eſt comeſtiõis huius:dicẽte dño. Qui mãdũcat meã carnẽ:& bibit meũ ſãguinẽ hẽt uitã æternã.i.finis mãducãdi eſt hr̃e uitã æternã:quæ p grãm acqrit͛. Et ipſa grã aĩæ uita ẽ:iccirco qui grãm cũ ſacramẽto nõ accipit:rẽ ſacramẽti negat͛ accipe:nõ qa nullã rẽ capiat ſacramẽti:Capit.n.rem nobiliſſimã & oĩum p̃cioſiſſimã carnẽ &
Y ſanguinẽ Ieſu Chriſti:ſed non capit grãm ultimũ effectũ muneris:quo Chriſtus donauit apoſtolos. Qui uero nõ accipit uiſibilia accidentia qbus uelat͛ Chriſtus in hoſtia:nõ accipit carnẽ eius & ſanguinẽ uelatũ ab illis. Non igitur accipit ſacramẽtum:qm̃ neq; ſuſcipit aliquod ſignum.

At ſi pie

At ſi pie credat/capereq; deſideret/& nõ habeat largitorem/uel mala uali tudine ſtomachi retinere poſſe diffidat aſſequit᷑ grãm quæ manet ſacramentũ hoc accipiẽtes. Deus.n.qui ſcrutator eſt cordium/bonã uoluntatem non minus q̃ opus acceptat/ſi opus nequeat exhiberi. Ita hic accipit rem ultimã & finem aſſequitur: quẽ quærebat/ſacramentũ tñ non aſſeq tur: quia gratia cum ſit res & non ſignum/ſacramentum eſſe nõ poteſt.

Declarantur ſupradicta & concluditur euchariſtiæ excellentia ſuper omnia ſacramenta.

DVO Illa ſigna/duas res quas diximus hoc munere contineri ſi mihi non credis crede magiſtro ueritatis: immo crede ueritati quæ falli non põt: & fallere neſcit. Exiſtimo de accidẽtibus an ſint ĩ hoc munere neminẽ ambigere qui ſenſu non careat. Corpus uerũ Chriſti & uerũ ſanguinem uerũ (ea ratione qua diximus) eſſe ſub illis accidẽtibus dicit ipſe Ieſus panis uiuus. Hoc eſt corpus meũ. Hoc quod Z
his accidentibus fracti panis continetur. Hoc quod uobis do: hoc quod uos accipere iubeo eſt corpus meum/ſed quale corpus phãtaſticum ne᷑ uel aliquid aliud repræſentans corpus aut uim corporis habẽs᷑ nihil eſt horum: corpus eſt: quod pro uobis tradetur: Non tradetur autẽ corpus phantaſticum: aut aereum: uel aliquid ſupplẽs uicem corporis: aut uim corporis continens aut repræſentans illud: tradetur uero corpus natum ex Virgine: tradetur corpus qđ flagellabitur: conſpuetur: ſpinis coronabitur: crucifigetur: morietur: ſepelietur: reſurget. Hoc ẽ corpus meũ: qđ do uobis: corpus inq̃ quod pro uobis tradetur per Iudam ꝓditorẽ ſcriba A
rum phariſeorũq; malitiæ: quod per phariſaicam hypochriſim plenã inuidia atq; ſupbia: quod per pontificũ & ſacerdotũ ambitionẽ & auaritiã tradetur Pilato: quod per impiã & ſecordẽ puſillanimitatẽ Pilati ĩtelligẽ tis ĩnocentiã eius: nec illud liberare pro offõ audẽtis tradet᷑ Herodi: ut illud liberet. Vt fructũ iuſtitiæ (ſi liberet᷑) o Pilate alius tibi ꝑcipiat: ſi dã net᷑ tu tibi ĩnocẽs uidearis: ſis tñ reus q iuſtũ uirũ liberar᷑ nõ es auſus: qđ ab Herode uana curioſitate lætãter exceptũ: ſupba negligẽtia uilipenſũ: & inderiſum purpura ueſtitũ: tradetur iteꝶ Pilato: qđ a Pilato tradet᷑ tã dem crucifixoribus. Eſt igitur uerum corpus habens carnem & ſanguinem: neruos & oſſa. Hic ſanguis eſt: nõ imaginarius ſed qui per flagella & uulnera de uiuo corpore effundetur ab inimicis. Eſſe in hoc munere B

tertiam rem̃ quæ ſit etiã ſignũ teſtatur eadem ueritas per Lucam dicens.
Hoc facite in meam cõmemoratiõem. In cõmemorationẽ amoris quo
eccleſiã dilexi ſpõſam meã/in cõmemorationẽ ſocietatis & unitatis qua
illi perpetuo me cõiunxi. Vt ſicut cibus cũ comedẽte fit unũ/ita me unũ
eſſe cum eccleſia memineritis:ea unitate:qua uir & uxor unum ſunt. Et
ſicut uir caput eſt uxoris. Sicut uir & uxor unã domũ faciũt/ſic me & ec-
cleſiam fideliũ unam familiã eſſe memineritis/& ipſam eccleſiã mẽbro-
rum uicem/me capitis locũ tenere ſciatis. Sicut paſtor & oues unus grex
ſunt. Sicut dux & militũ multitudo ſũt unus exercitus:ita memineritis
me cũ ouibus meis cum meis comilitonibus eẽ unũ. Vt ſpõſæ meæ ſim
caput:ouili cuſtodia:exercitui præſidiũ/& tutela. Quartam item rem
hoc munere contineri uidelicet grãm negari non põt/ipſa ueritate dicẽ-
te/quod pro uobis.i.pro ueſtra ſalute tradetur. Non eſt ſalus ſine gratia.
Corpus ergo hoc acquiret uobis gratiã. Quæ hic dicta ſunt/exponẽdo
pro uobis/Matheus explanat ubi dicit/qui pro uobis & pro multis effũ-
C detur in remiſſionẽ peccatoꝝ. Iam clara res eſt gratiã in hoc munere con
ferri. Non.n.remittitur peccatum niſi gratia præueniat & ſequatur. Præ
uenit grã diſponens:ſubſequitur ꝑficiens & confirmans. Sic ergo tradi-
tur pro uobis o fideles/corpus dñi Ieſu. Sic pro uobis eius ſanguis effun
ditur/ut uobis fiat remiſſio peccatoꝝ:& uobis gratia cõdonetur. Habet
igitur hoc munus duo cõia cũ reliquis muneribus quibus Chriſtus do-
nauit eccleſiã/cõmunia inq̃ cum reliquis eccleſiæ ſacramẽtis. Primum &
D ultimũ ſignũ ſenſibile quod ſemper eſt ſignum nunq̃ res. Et gratiã gra-
tum facientẽ quæ ſemper eſt res/& ſigni naturam non recipit/cũ nil pro
certo de illa experiamur q̃diu hic uiuimus:Habet tertiũ præferre.ſ.Chri
ſti & eccleſiæ unitatẽ cõmune cũ matrimonio. Secũdũ uero.ſ.continere
Chriſtum deum & hoĩem habet peculiare:ſingulare:atq; excellẽtiſſimũ.
E Hæc ſi uigilantius obſeruauerimus uidebimus ſingulas huius muneris
partes excellentiſſimas eſſe:q̃uis tres earum uideantur aliis ſanctorũ par-
tibus aſſimilari. Omnia eccleſiæ ſacramẽta habẽt quidem uiſibilẽ ſpẽm:
naturam ſiue ſubiectum priorem non amittentẽ. Hic ſpecies.i.acciden-
tia:propria ſubſtantia pereunte:dei ſola uoluntate ꝑſeuerant. In aliis ſa-
cramentis ſola uiſibilis ſpecies ſacramentũ nõ eſt:ſed illa cum uerbis:ſi-
gni cõplent rationẽ. Aqua.n.non eſt baptiſmi ſpecies ſola:neq; ſola uer
ba baptizantis baptiſmi ſpecies ſunt:ſed uerba ſimul & aqua ſpecies ſũt
baptiſmi. Sic de reliquis ſacramẽtis res ſe habet:hic ſolæ ſpecies primo lo
co rõnem ſacramẽti tenere noſcuntur. Licet præterea alia ſacramẽta gra-
tiam afferant:nullum tñ eorum talem ac tantã afferre ſufficit:quantam

iſtud. Notum eſt matrimoniū referre unitatē Chriſti & eccleſiæ:ſed non tam plene:non tā efficaciter q̄ hoc munus. Licet.n. maritus caput ſit mu lieris ſicut Chriſtus eccleſiæ:tn̄ Chriſtus ipſe hoc munere cōtentus ſe ipſum ſuamq; unitatē plenius repræſentat:q̄ alia quælibet creatura. Eſt igi tur hoc munus præ omnibus ſacramētis excellentiſſimū:quando nullū aliud in ſe tot cōtinet bona:nullius ſigna in creata uirtute ſola cōſiſtūt: nullum tantū poteſt afferre gratiæ quantū iſtud. Et profecto baptiſmus F licet primam afferat gratiā:quæ certe eſt ampliſſima:non tn̄ æque ſublimem locum acquirit in cœlo. Fateor igitur baptiſma eſſe magis neceſſarium:ſed non magis meritorium.

De excellentia euchariſtiæ ſecundum ſuas cauſas & modum eſſendi & primo ſecundum efficientem cauſam.

s Ed quoniam quicquid humanis uerbis dici poteſt minus eſt dignitate tanti muneris:quæſo ne pigeat adhuc ſubſtinere hic & uigilare mecū:dū alia uia excellentiæ eius aliquā ſcintillam annitor oñdere. Res oēs dignitatē habentes:illam aut ab agente:aut a fine: aut a forma:aut a partibus:aut ab eſſendi modo ſuſcipiūt. Cōficiuntur G alia ſacramēta uerbis humanis uirtute tn̄ diuīa ſuffultis:ſuo nempe nomine homo cōficit oīa ſacramenta:poteſtate tamen fretus quam accipit ab eccleſia. Qui baptizat dicit. Ego te baptizo in nomīe p̄ris &.f.&.ſ.s. Qui ordinat manū imponit:& uerba depromit ſignificantia illū efficere:quod inſtrumēta ſuſcipienti oblata demonſtrant:& dū manus iniungit ad ſacerdotiū ſupplicans dicit. Conſacrentur manus iſtæ:per iſtā ſanctam unctionē & noſtram bn̄dictionē. Qui abſoluit dicit. Ego te abſol uo a peccatis mihi cōfeſſis in nomine p̄ris &.f.&.s.ſ. Qui cōtrahūt ma trimonium dicūt. Accipio te in meam:& ego te in meū. Qui oleo inūgit extremo dicit. Per iſtam ſanctā unctionem parcat tibi deus quicquid oculis peccauiſti:aut ſub eiſdem uerbis aliū ſenſum nominat quē inungit. Sex inq̄ eccleſiæ ſacramēta per hoīes dantur:& uerbis humanis: Euchariſtiam ſacerdos qn̄ conficit non ſuis ſermonibus:ſed Chriſti uerbis innititur:nō inq̄ ut prima pſona:non ut agens loquitur:ſed quaſi miniſter ſermonis credit & ſperat uerbis Chriſti quæ ipſe enunciat:hoc effici ſacramentū. Neq; mirum ſi homines ſuo ſermone:ſuaq; pſona:ſex quæ H diximus ſacramēta conficiant. Continent oīa puram creaturam:& nihil increatum illis ineſt. In hoc uero ſacramēto adducitur deus non ubi nō fuerat:qui totus ubiq; eſt:ſed nouo eſſendi modo. Nō.n.erat ſub panis uiniue ſpeciebus ſacramētaliter qn̄ uerba Chriſti prolata non fuerāt. Accedit Chriſti uerbum:& ipſe uenit Chriſtus uerbum. Verbū.n.quod ſua

uoluntate caro factum eſt:ſua auctoritate & uolūtate:ſuis uerbis:ſuam
I carnem adducere debuit ad hoc munus:quod eſt ipſe qui donat. Hic ē
aries hærens cornibus īter uepres:qui pro Iſaac filio Abrææ ſe obtulit ho
locauſtū.Hæſit.n.dñs Ieſus inter uepres:hæſit cornibus:qñ gloriæ ſuæ
maieſtatē abſcondit in homine:quādo fœlicitatis uim:qua eius anima
ſemp abundauit religari uoluit:ne perueniret ad corpus:& ſenſibus cor
poris compatiēdo quaſi uepribus detineri.Eſt inq̃ aries oblatus in holo
cauſtum:cuius odore obedientiæ delectatus eſt deus:redēptus eſt Iſaac:
& conſolatus ac exaltatus Abraam.

Onſtat omnium ſacramentoꝝ finē ultimum eē fœlicitatē æter
c nam:ad quā baptiſmus perducit/quia apit ianuam/per quā ad
deum ingredi ualeamus.Hanc ipſam ianuā iteꝝ obſeratā/iterū
aperit pœnitentia.Alia ſacramēta ne claudatur ianua quā dixi adminicu
lum præſtant.Munus uero hoc/hoc ſacramētum ipſius fœlicitatis fonti
nos iungit & ſociat.Facit fœlicitatē uenire ad nos:noſqꝫ in illa manere:
& illā tenet in nobis.Quid eſt quæſo noſtræ fœlicitatis fons/fomes/fū
K damentum/& culmen?Dñs Ieſus Chriſtus qui deus eſt:hic eſt uere lapis
angularis:qui ſicut deū in Chriſto homini ſociatū continet/ſic Chriſtū
deum hoībus adiūgit:q in hoc munere ſe nobis donat in cibū:manetqꝫ
per hoc munus in nobis.Audi quid dicat/donum hoc quod ſe ipſū do-
nat.Qui mādūcat meā carnem & bibit meū ſanguinē in me manet &
ego in eo.Manemus igitur in fonte fœlicitatis per hoc munus:ad quod
per alia ſacramēta appropinquamus.Per hoc manet in nobis tota fœlici
L tas:per alia idonei ſimus ad illā participandam.Si formam nunc penſite
mus/quod os/quæ lingua exprimere/quis ītellectus cape ſufficit formā
huius ſacramēti in quo eſt formaꝝ dator?Dicam paucis quod poſſum.
Omne bonū habet hæc forma.Bonū habet quod totus mūdus cape nō
poteſt:de quo ille ſolus aliquid intelligit:qui ſe nihil penitus pro rei di-
M gnitate intellexiſſe cognoſcit.Hic eſt colūna ignis antecedens p noctem
& fumus per diem dei populū dirigēs:cuius rationē & receptaculū uni-
N uerſus populus/& ipſe Moyſes ignorauit. Si partes attēdimus/quid īter
corporeas creaturas hoīe præſtantius?Quid īter ſpūalia primo ente pōt
eſſe ſublimius?Hæ huius ſacramēti/huius muneris ptes ſunt.Hō cuius
gratia creata ſunt oīa:& deus qui cuncta creauit partis hic habēt rōnem.
Quod eſt pluſq̃ uniuerſum hic uenit quaſi in ptem/& ſic eſt pars ut to
to nō ſit minus.O excellens manus quod totius boni cōtinet bonitatē.
O munus ineffabile:in quo pars nequit eē minus toto.Deus eſt quicqd
eſt:eſt igitur & corpus/& ſanguis/& anima chriſti:eſt Chriſtus homo to
tus:eſt

tus:eſt gr̃a:eſt panis uiniq; accidẽtia. Sed longe plus eſt & melius omnibus iſtis. Quid dixi eſt longe plus? Plus illis eſt ĩfinito: & melius eſt deus illa quæ diximus q̃ ipſa in ſe permaneant: & tamen illa cum deo ſumpta: partes ſunt in hoc munere: Quia ſingula ſuam naturã: ſuamq; ſubſtantiã retinent: nec ab infinito diuinæ perfectionis pelago abſorbent̃.
Hic eſt uere rubus quem uiderat Moyſes ardere neq; comburi. Ardet nanq; caro: ſanguis: anima Chriſti: ardet Chriſtus totus charitate: ardet maieſtate: ardet deitatis potentia: neq; comburuntur in illo hæc: ſed integra manent. Sunt alia eccleſiæ ſacramenta dum fiunt: & ubi fieri deſierunt: ultra non durant: licet effectus eorum permaneat. Hoc uero pdurat effectum. Habent alia unde menſurentur: hoc immenſum eſt: prorſuſq; omnem menſurã excedit. Eſt uere hic panis: hydria illa farinæ quæ non deficiet: eſt lechitus olei mulieris ſereptanæ: quæ pauit Heliam: eſt uere oleum uaſis: quod mulier pro debito infundẽs: quotquot uaſa afferunt̃ replet: uaſiſq; deficientibus ſtat ſe ipſo: unde pro filio uiduæ paterno creditori debitum ſoluitur: & filius a ſeruitute de liquoris huius precio liberatur. Hoc enim eſt corpus quod pro uobis tradetur o filioli matris eccleſiæ. Hic eſt ſanguis qui pro uobis fundetur in remiſſionem peccatorum ueſtrorum: in precium ueſtræ libertatis. Et de munere domini noſtri Ieſu Chriſti a ſuis receſſuri hactenus dictum ſit. O P Q

Præfatio ad lectores de ratione ſcribendi dñi teſtamentũ excuſatoria.

DE TEſtamẽto dñi noſtri Ieſu Chriſti nouo ſane: noua ratione & inuſitata de hæreditate conſcripto dicere non auderem niſi ipſum Ieſum dicere audirẽ. Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine: Cuius ſeriem teſtamẽti Ioannes euangeliſta litteris mandaturus: in teſtatore mẽtis conſtantiam teſtatur: legata deinde cõſcribit. Hæredes inſtituit. Tandemq; fidei cõmiſſario executionem diſpoſitorum ſcribit cõmendatam. Quæ ſingula ſi minus ſufficienter fuero proſecutus: ſcio bonum mihi eẽ: & uobis utile pluſq̃ dici poſſit: ꝙ pro rerum amplitudine: pro teſtatoris maieſtate: proq; notarii dignitate: plene hæc explicare nõ poſſim. Nemo igitur mihi quæſo calumniam imponat: ꝙ multa obmiſerim: & enarrando teſtamentum domini: lacerauerim potius euangelii hiſtoriam q̃ texuerim. Fateor plane in hac ipſa Ioannis narra- R

tione:plura eſſe myſteria q̃ uerba.Fateor omnia quæ ille ſcripſit de teſta
mento domini:me ferre non potuiſſe:ſed & quæ ferēda ſuſcepi:meam
confiteor ſupauiſſe uirtutem.Tuli q̃tum & quouſq; potui:robuſtiores
humeri plura & melius ferant/uſq; dum expedit.Satiſfecit/qui fecit qđ
potuit/& auſum fuiſſe magna/culpabile non eſt.Si non penitus inutili
ter audeas.Multi añ me interpretes euangelioꝝ ſenſus ꝓpriis uerbis elo
cuti ſunt.Multi eoſdem ſenſus de ſacris lr̃is remote multū accœperunt.
Ego ſi paucis obmiſſis ſenſum de ipſo fonte euangelii deq; propinquo
ueritatē & doctrinā ſalutarem ſumere mōſtraui cur non recte feciſſe ui
debor? Si plene ſingula dñi Ieſu uerba/dū ſuum cōdidit teſtamentū/ut
Ioannes ſcripſit/ꝓſecutus nō ſum/cur incuſabor ꝙ reliquerim aliis locū
ſuum? Non eſt apis infructuoſa/quæ de ſingulis floribus fauos non ag
gerat. Satis ē:ex qbus pōt:& q̃tum poteſt illā ad mellificādū in aluca riis
congregare.In ciuile eſt oĩa poma unius arboris:uno ſtomacho:unaq;
ingeſtione cōſumere.Bonū eſt ergo relinquere cæteris ſcriptoribus locū
ſuū:ut qui uelint de intactis euangelii uerbis fauos cōgerant in eccleſia.
Solent ꝓfecto ætatis nr̃æ tabelliones:quos notarios dicimus:teſtamēto
rū particulas dare poſcentibus.Solent ēt multa teſtantiū uerba breui pa
gella cōcludere.An quia oĩa dicere nō ſufficio:nulla dicā? An quia totā
euangelii ſeriē non capio:qđ ſparſim mihi dñs monſtrare dignat᷑ occul
tabo? Si mihi ſola ſint fragmenta panis:ideo eſuriē meā non releuabo?
Ideo paruulis famæ piclitantibus negabo micas:qm̃ panem ītegrū dare
non poſſum? Lamentat᷑ dñs quoniā dum paruuli quærerent panē:nō
erat qui frangeret eis.Si laceratam tunicā hēam:non induā illam? & nu
dus potius q̃ pannoſus incedam? Nimis delicati eſt:non niſi de integro
pane cibum ſumere.Supbum eſt nimis:ac ſtolidum algere potius in nu
ditate:ſe abſcondere q̃ pannoſum īcedere.Sed tñ hæc ipa fruſta:quæ de
Ioannis euangelio pro teſtamēto dñi a me ſūpta ſunt:ita ſpero eſſe con
ſuta:ut non male cohereant.ꝙ uero nō ſatis artificioſe conſuerim:ꝙ ſu
tura nimis appareat:ꝙ nō oĩa dicendi ſtilo æqualia ſint:ueniam ab illis
ſpero:quorum gratia laboraui.Non.n.diuitibus:aut delicatis opari cō
ſtitui:operor pauperibus:quibus exiſtimo ſatis fore:Si operis mei ptes
omnes ſibi inuicem bene reſpondeant:& inhæreant firmiter.Si nihil di
xi:quod a tanto teſtatore decretū non oſtendam:ſi quæ de Ioannis euā
gelio ſumpſi fideliter:& ut ab auctore ſcripta ſūt:in medium attuli:ſpe
ro lectores non improbos uoluntatem accepturos bonam:& imperfe
ctum meum:non tam mihi q̃ operis difficultati aſcripturos.Nunc Ioan
nem ipſum audiamus:& deinceps quæ dixerit declaremus.

Ego ſcio

e Go ſcio quos elegerim. Sed ut impleatur ſcriptura: qui mandu cat mecum panem/leuabit cōtra me calcaneū ſuum. Amodo di co uobis/priuſq̄ fiat/ut cū factum fuerit credatis quia ego ſum: Cum hæc dixiſſet Ieſus turbatus eſt ſpiritu/& ꝑteſtatus eſt: & dixit. Amē amen dico uobis: quia unus ex uobis tradet me. Aſpiciebāt ergo ad inui cem ſe diſcipuli/& ſciſcitantes de quo diceret: erat recūbens unus ex diſci pulis eius in ſinu Ieſu/quem diligebat Ieſus. Innuit ergo huic Simon Pe trus & dixit ei. Quis eſt de quo dicit? Itaq; cum recubuiſſet ille ſupra pe ctus Ieſu dixit ei. Dn̄e quis eſt? Reſpōdit Ieſus/ille eſt cui intīctū panem porrexero. Et cū intinxiſſet panē dedit Iudæ Simonis ſcariothis. Et poſt bucellam ītrauit in eū Sathanas: & dixit ei Ieſus. Quod facis: fac citius. Hoc aūt nemo ſciuit diſcūbentiū/ad qd dixerit ei. Quidam.n.putabāt quia loculos habebat Iudas/ꝙ dixiſſet ei Ieſus. Eme quæ opus ſūt nobis ad idem feſtū/aut egenis ut aliq̄d daret. Cum ergo accepiſſet ille bucellā exiuit cōtinuo. Erat autē nox: Cū ergo exiſſet dixit Ieſus. Nunc clarifica-tus eſt filius hominis/& deus clarificatus eſt in eo. Si deus clarificatus ē in eo: & deus clarificabit eum ī ſemet ipſo/& cōtinuo clarificabit. Filioli adhuc modicū tēpus uobiſcū ſum: quæritis me/& ſicut dixi iudeis/quo ego uado uos non poteſtis uenire: & uobis dico modo. Dicit ei Simon Petrus. Dn̄e quo uadis? Rn̄dit Ieſus. Quo ego uado nō potes me ſequi modo: ſequeris aūt poſtea. Dicit ei Petrus. Quare non poſſum te ſequi modo? Aīam meā pro te ponā. Rn̄dit ei Ieſus. Animā tuam pro me po-nes? Amen amen dico tibi: Nō cātabit hodie gallus donec ter me neges.

m Entis cōſtantiam dn̄i Ieſu teſtamētū ſuum cōdituri multis eius dictis & opibus Ioanne referēte cōprobatam: nunc plenius ītel-ligite. Quid quæſo ſibi uult? Ego ſcio quos elegerim: niſi ego ſcio quos teſtamēto meo legatarios: quos hæredes ſcribere decreuerī. Et quia ab initio duodecim Apoſtolos elegerat quos hæredes inſtituturus erat. Iudas aūt Scariothis unus apoſtoloꝝ in hæreditate ꝑtem aſſequi nō debebat/ne ignoranter fruſtraue cohæres ſcriptus uideri poſſet: unde ar-gueretur mētis incōſtantia: mox adiecit. Sed ut impleatur ſcriptura: qui manducat mecū panem: leuabit cōtra me calcaneū ſuum. Quaſi dicat. Non per ignorantiā unum ex uobis hæredem inſtituo: qui partē hære-ditatis nullā aſſequetur: ſciēs hoc prudenſq; facio: ut quæ decreuit deus: & per ꝓphetas ſuos īnoteſcere uoluit: uera & inconcuſſa ꝑmaneant: illū inter apoſtolos numeraui. Decreuit.n.deus unū ex meis hæredibus: & mecū panē manducantibus: per ingratitudinē hæreditate priuari: ſua ip ſius ingrata ꝑfidia: qua non uerebitur inſurgere cōtra me. Prudens ergo

& ſciens ad condendũ teſtamentũ accedo:qm̃ ſcio quos mihi legatarios
& hæredes elegerim. Scio quis eorũ ſit ab hæreditate caſurus. Scio etiam
quare caſurus. Quia per ingratitudinẽ:qua leuabit contra me calcaneũ
ſuum:hæreditatẽ non aſſequetur:ut impleãtur ſcripturæ prophetarum.
S Nemo hic exiſtimet ꝓphetas:aut prophetaꝝ uaticinia Iudæ impoſuiſſe
neceſſitatẽ leuandi calcaneũ contra dñm ſaluatorẽ. Sed quia ſic futurũ
erat:ideo p prophetas deũ hoc uoluiſſe prædici:ut dño Ieſu eligẽti Iudã
in apoſtolũ ignorãtia aut fruſtratoria electio aſcribi nõ poſſet:Quãdo
ut ſe conformaret legibus diuinæ ſapiẽtiæ illũ elegit quẽ deus ꝓſciuerat
T ꝓditorẽ. Sed quid ſibi uult quod dicit Ieſus. Leuabit cõtra me calcaneũ
ſuum:niſi recedet hinc:ibitq; ad iudeos ut me uendat:reuertetur ab eis
accepta mercede pro meo ſanguine:quẽ illi in potũ tribui ſalutarẽ? Eun
do igit̃ & redeũdo calcaneũ leuabit:qñ ambulãtes primo terræ calcaneũ
imponũt:& illum ultimo leuant. Etiã quia dũ Iudas Ieſum ſalutat ut eũ
oſculo tradat:cõſentaneum eſt alterũ genu honoris ſimulandi gratia in
curuauiſſe:quod nos reuerẽtiã exhibere dicimus. Oportuit ergo eũ cal-
caneum a terra leuare ſalutãdo magiſtrũ. Itaq; purbane proditoris iniq-
tatem & ꝓditionis modum apuit Ieſus:dũ dixit. Leuabit contra me cal-
caneũ ſuũ:propter qd' adiecit. Amodo dico uobis ut cum factum fuerit
credatis. Modeſte uobis & quaſi enigmatice dico : ꝙ ſua culpa unus ue-
ſtrum ſit ab hæreditate caſurus. Vt cũ factum fuerit:cũ ceciderit:credatis
illum ſua culpa nõ mea uoluntate cecidiſſe. Credatis me nouiſſe qd' ille
V ſceleris eẽt aggreſſurus. Amẽ amẽ dico uobis qui accipit Si quẽ miſero:
me accipit. Qui autẽ accipit me:accipit eũ qui me miſit. Emiſſurus dñs
Ieſus paulo poſt Iudã proditorẽ & in malũ ſuum abire uolenti poteſtatẽ
facturus abeũdi:illum ſi poſſet pro officio magiſtri retinere conatur:ne
calcaneũ leuet. Itaq; admonitioni quã facturus erat:duplicẽ affirmatio-
nem præponit:deinde quis fructus:quæ gloria maneat diſcipulos ſuos
obediẽtes:oñdit:ut rebellis diſcipulus:& auarus:agnoſcat q̃tum ſua ne-
quitia amiſſurus ſit:dicit ergo Amen amẽ.i.uere & ꝓculdubio dico uo
bis:quẽ ego miſero:ſi quis accipit:illi credendo:illũue adiuuãdo:uel fo
uendo:Accipit me. Hæc oĩa mihi præſtat. Neq; mihi tãtum ut homini
præſtat:ſed deo. Accipit.n.eum qui me miſit:qui totus eſt mecũ:& ego
ſum illud idẽ quod ipſe eſt. Quare non põt me accipe niſi & illum acci
piat. O infœlix Iudas cur nõ te retrahit ambitio? Cur non auaritia tua te
cũ magiſtro tuo facit pmanere? Si honores ambis expecta donec mittat
te magiſter tuus Si te miſerit/quaſi magiſter ab oĩbus excipieris Si lucra
ſectaris dabũtur tibi theſauri populoꝝ qñ ad pedes Apoſtoloꝝ ponent̃
omnia

omnia credentium bona/in cōmunem utilitatem diſtribuenda. Sed qa obſtinatus es/& auaritia cæcus: nec tam clemētis magiſtri/tam ſobria tui criminis manifeſtatione deterreris/quia admonitione & pollicitis nō fle cteris/nec mutaris/iccirco qui ſcrutator eſt cordium magiſter tuus tuam obſtinationē intelligens/cū hæc dixiſſet Ieſus turbatus eſt ſpū/pietatis.ſ. & māſuetudinis ſtudio tibi cōpatiens: & uultus hilaritatē quam admonendo prætulerat ad cōmiſerationē uertens. Ne quæſo exiſtimetis dn̄m X
Ieſum Chriſtū: agnū uere ſine macula: filiū innocentiſſimū: in quo deo patri optime cōplacuit: qui peccatū non fecit: in cuius ore nō eſt inuentum mendaciū/per irā aliamue animi paſſionē fuiſſe turbatū. Eteni turbatio animi uel ſpūs peccatū ſonare cū ſit ſolita/ſitq; ſtoica īſtitutiōe ſancitum in bonū uirū animi turbationē nō cadere: qs audeat dicere dn̄m Ieſum Chriſtū per iram fuiſſe turbatū? Non nunq̄ inſup in ſacris litteris turbatio dici ſolet motus rōnis efficax ad obediēdum ſupioris imperio/ Sicut in affatu angeli ſcribit Lucas/Mariā fuiſſe turbatā in ſermōe eius: non qdem iræ impetu: ſed reuerētia quadā (ut diſſeruimus de annūciatione tractātes: exponēteſq; illud Lucæ/turbata ē in ſermōe eius) Turbatus ē igit' Ieſus.i.motus ad obediēdū dei p̄ris decreto/turbatus eſt.i.mutatus ſecundū exteriora ſigna: ad efficatius declarandā proditionē & proditorem. Hanc interpretationem non a me ſed a Ioanne eodē loco ſeſe declarante accipite. Vt.n.dixit/turbatus ē ſpū: mox addidit. Et ꝓteſtatus eſt & dixit. Amen amen dico uobis/qa unus ex uobis tradet me. Quaſi dicat turbatio Chriſti apta fuit proteſtatio/ac manifeſtatio ꝓditionis/& proditoris. Vt cū dicit/Et ꝓteſtatus. &/non copulatiue ſed declaratiue ſit poſitum. Amen amē. Vere & certe. Qui uere & certe loquit' ſpū.i.rōne non per iracundiā cōturbatus eē credēdus eſt. Ira enim impedit animū/ ne poſſit cernere uerū/& ſi cernit ambigue cernit. Nō eſt ergo pturbatus ratione Ieſus: qui uere & certe loqtur/Dico uobis nunc particulatim: qđ prius in genere dixerā. Vnus ex uobis apoſtolis meis/ex uobis cōmenſalibus meis/tradet ꝓditorie/tradet p auaritiam: tradet per īgratitudinem me dn̄m & magiſtrū ſuum/tradet me impiis & ſceleratis: qui quærūt animam meā: ut pdant eam. Aſpiciebant ergo ſe inuicē diſcipuli hæſitantes de quo diceret. Qualis hæc hæſitatio fuerit aperit Matheus/Singuli.n. Y
de ſe ipſis dubitātes/nō ꝙ ſe reos intelligerent: ſed ne ſuſpecti haberent'/ metuētes iuxta Matheum. Cōtriſtati ualde cæperunt dicere. Nunqd ego ſum dn̄e? Nemo de facto alterius ē auſus interrogare palā: ſed de ſe q́ſq; Z
quærit & dubitat. Decebat.n.apoſtoloꝝ modeſtia nihil ſiniſtrū credere uel quærere de ꝓximo. Satis erat ſuā ſingulos īnocētiā excuſare: alterius

culpam palã aperiri petere nõ debuerunt. Erat ergo recumbens unus ex diſcipulis eius in ſinu Ieſu.i.iuxta ſinũ ex latere: ut ad aurẽ inclinaret ſe: & Ieſum ſecreto alloq poſſet cõmode: Quẽ diligebat Ieſus: ſupple præ cæteris. Omnes.n.diligebat magiſter optimus. Quare niſi prærogatiuã amoris adiicias: non capies ſenſum. Ita quia Ioannes familiarius cũ dño Ieſu cõuerſabatur: nõ immerito exiſtimatus eſt magis amatus: neq; uero incõgrue familiarius cõuerſabantur Ieſus & Ioannes: quoniã uterq; uir
A go: & ut exiſtimo erant ferme æquales ætate. Hoc porro de ſe ſcripſit Ioannes non ad iactantiam: ſed cãm reddere uolens: cur potius ipſe dñm ſecreto ĩterrogauerit q̃ qlibet alius diſcipulus. Ita ne temeritatis dãnaret̃ a poſteris: arctioris cõſuetudinis cãm adduxit. Scribens igitur nunc de ſe ipſo ꝓſequit̃ dicens. Innuit ergo huic Simon Petrus: ut illũ audiret ſubmiſſa uoce dicere aliquid uolentẽ. Et dixit ei ꝑbenti aurem. Quis eſt de quo dicit? Interroga quæſo magiſtrũ. Nã qui prius in genere de ſua proditione quaſi ꝓpheticis uerbis locutus eſt: & poſtea in ſpẽ per unũ ex cõmenſalibus ſe prodi manifeſtauit/cõſentaneum eſt agnoſcere ꝓditorẽ. Quære igitur quis eſt de quo dicit. Ita ꝑſuaſus Ioãnes a Petro quærere de quo diceret: ut innocentes pauore facinoris uel ſuſpitionis releuaret.
B Cum recubuiſſet ille ſupra pectus Ieſu. Sunt qui dicant/ꝙ etiam pictum non uno tãtũ in loco aſpicitur/Ioannẽ reclinaſſe caput in ſinu Ieſu & obdormiuiſſe. Quod ſi ex euangelio conſtaret/ negari non poſſet ſine periculo ſalutis æternæ. Sed qm̃ nullus euangeliſtarũ habet hoc/ego neq; exiſtimo Ioannẽ obdormiuiſſe/neq; reclinare ſolitũ fuiſſe caput in ſinu Ieſu quietis aut ſomni gratia. Fuiſſet hoc ubilibet nimis molle. Tam tẽperato præterea in cõuiuio magiſtri totius modeſtiæ: & in quo feſtinanter ueſcendũ fuerat: non decebat ſobriũ ſoporari amicũ. Neq; erat uenuſtatis tanti magiſtri obdormituri diſcipuli caput gremio excipe. Neq; timorati diſcipuli dormire uolentis: in magiſtri gremio inter cõuiuas caput reclinare. Sobrie intelligẽda ſunt: & pro modeſtia ſcriptoris accipiẽda quæ iam diximus de ſe ſcripſiſſe Ioannem. Cum recubuiſſet ille ſupra pectus Ieſu. Non ꝙ omnino caput ſup pectus impoſuerit: ſiue reclinauerit ut pingitur: aut intercœnandũ obdormierit: ſed caput reclinans uerſus Ieſum (recũbebat.n.ea in cœna proximus illi) os ſuum illius auri approximauerit. Exiſtimo nanq; inter mr̃em Virginẽ & Ioannẽ uirginem: Virginis filium & totius ĩtegritatis exemplar in illa cœna medium recubuiſſe: ut uirginitatis fructus (quo iam frui per ſacramenta eccleſiæ incipiebat genus humanũ) de medio uirginitatis ſurgeret. Ita inq̃ reclinans Ioannes caput: & os ſuũ auri Ieſu ꝓximãs. Cum recubuiſſet.i.reclinaſſet ſe ſupra

ſe ſupra pectus Ieſu/Certe ſupra eſt quod non tangit:non tangens ergo pectus/ſed illi appropinquans tantiſper:ut ad aurem loqueretur. Dixit. Domine quis eſt ille unus ex nobis qui tradet te?Certe qui dormit non interrogat de tam ſeriis: neq; qui ſibi de tam ſeriis reſponderi expectat:ſomno ſe componit:neq; ſoporato de tam ſeriis reſpōdetur. Reſpondit Ieſus/Ille eſt cui intinctum panem porrexero: Et cum intinxiſſet panem dedit Iudæ Simōis Scariothis.Exiſtimo hoc loci fore operepreciū/ambiguitatē quandā tollere de medio:& euangeliſtaꝝ concordare ſcripturas:ut intelligamus illos nō dicere contraria/ſed ſibi cōcinere.Intelligamus ēt qualis fuerit hic panis ītinctus Iudæ porrectus.Matheus & Marcus ante munus Chriſti.i.ante donū corporis & ſanguinis ꝓprii ſcribunt Ieſum manifeſtaſſe proditionē.Lucas & Ioannes poſt donum.Sed duo primi per anticipationem intelligendi ſunt. Vt.ſ.perſuaſum habeamus illos ſcripſiſſe prius quod rei executione geſtū eſt poſterius.Lucas uero & Ioannes rei ſeriem ut geſta eſt narraſſe credantur.Neq; iccirco priores poterunt falſitatis accuſari:qui nō ordinē ſed rem tradere ſtudent.Lucas uero & Ioānes qui poſterius ſcripſerūt:uidētes rei ordinē defuiſſe:illū addiderunt. Voluit.n.ſpūs.s.per hos quatuor non penitus eadē dici:ne ſinguli ocioſi & penitus ſupflui uiderentur. Voluit ſingulis aliquid deeſſe:qđ ſupplerent alii:ut ſinguli homines ſe fuiſſe recognoſcerent:& neminē integram penitus ueritatē attingere:aut narrare ſuffeciſſe cognoſcerēt.Et ꝑfecto teſtes penitus eadē dicētes nō īmerito ſuſpecti:& ſubornati haberi ſolēt.Vt igitur euangeliſtaꝝ teſtimoniū:oī prorſus a ſuſpitione diſtaret:nō penitus idē dicūt. Dicunt tñ ſibi concinētia: Si abſq; liuore:ſi ſanis ſenſibus quæ ſcripſerunt hauriantur. Sed redeamus uñ diſceſſimus.Apte tandē mōſtrat Ieſus Iudā Simonis Scariothis: illum eē unū:quē prædixerat ſe proditorie traditurū dum dicit Ioanni. Cui intinctum panem dedero:& mox intinctum panem porrigit Iudæ. Nō fuit hic panis ille:quē Ieſus benedixit:ſub quo ſuū corpus tradidit: fuit ille panis purus:non intinctus aliquo liquore:panis fuit figuratus in azimis:cum quibus paſchalis agnus edi iuſſus eſt.Paſcha enim noſtꝝ eſt Chriſtus:uerus agnus qui aufert peccata mundi:quando manducatᷣ in azimis ſinceritatis/& ueritatis.Iam prius Iudas panem illū comederat: iam prius biberat illū potū.Sed quia indigne hæc ſumpſerat:iudiciū ſibi māducauerat & biberat.Nō igitur ſine cā mox poſt bucellam:de manu ſaluatoris aſſumptam:intrauit in eum Sathanas:ut exequeretᷣ ſententiā dānationis:quā impurus ille & ingratus conuiua:p ſuā neqtiā iuſto iudicio iuſte ſubierat.Hēt ꝑ cæteris criminibus īgratitudo hoc peſſimū:ut

C

D

a bono bene donatum uertat in perniciem accipiẽtis. Sathanas (Hiero nymo teſte) tranſgreſſorem præuaricatorem: ſeu contrariũ ſonat. Nõne intrauit Iudam ſtudiũ tranſgrediendi omnes æquitates? Quãdo per in gratitudinem (peſſimũ iniuſtitiæ genus) magiſtrum ſuũ & quidẽ bñficentiſſimum inuidis uendidit phariſeis? Nonne fuit idem Iudas/præua ricator ſalutatiõis & oſculi? Qñ pacis & bñficẽtiæ indicia ad homicidiũ & perniciem magiſtri amãtiſſimi mitiſſimiq́ꝫ puertit? Fuit etiam ſibi cõtrarius. Quando lucri ſui occaſionem ingẽtem: tam parua mercede (cũ

E eſſet pecuniæ ſtudioſus) ſibi ſubtraxit. Vere igitur intrauit in eũ Sathanas/firmũ. ſ. propoſitũ tranſgrediendi limites honeſtatis: præuaricãdiq́ꝫ amoris & honoris indicia: & ſe ſuis cõmoditatibus per cæcam auaritiam opponendi. Quotiens hoc facit auarus: qui ut lucretur non multã pecuniã ſanitatem pdit/& uitam. Sed de his alibi. Et dixit ei Ieſus. Quod

F facis fac citius. Videretur fortaſſe dixiſſe Ieſus. Quod facis. Quod me prodis & uendis/fac citius: Cito me uende & trade manibus impiorum. Ne quæſo ſic exponas: ne ſic ĩtelligas: nephas eſt de domino Ieſu ſic ſentire. Maluiſſet Ieſus Iudam reſipiſcere & pœnitere/Voluiſſe præterea Ieſum pœnas Iudæ accelerari non eſt conſentaneum: quem optauit nõ naſci/ne tam acerbe puniretur. Sciuit præterea Ieſus horam & momentum quo erat capiendus/& alligandus/ſciuit illud neq́ꝫ accelerari poſſe/neq́ꝫ differri. Non igitur hortatus eſt Iudam accelerare: quod accelerari non poſſe certiſſime nouerat. Adde ꝙ Ieſum Iudæ præcipere ꝙ proditionem maturaret/nil aliud erat q̃ Chriſtum propriam mortem accelerare. Hoc autem non boni nec cõſtantis uiri: ſed aut puſillanimis eſt (imminentia mala per mortem fugere cupiẽtis) aut deſperati/cui iam propria uita ſit

G odioſa: quæ de domino Ieſu ſuſpicari inſanum eſt: atq́ꝫ blaſſemum. Certe ipſe Ieſus cum eſſet in horto/ter orauit patrem/ne calicem paſſionis bibere cogeretur: non ꝙ mori penitus recuſaret: ſed ne quis unq̃ crederet illum quaſi puſillanimem ſuccumbere malis: aut quaſi deſperatum abiicere uitam. Ita qui a patre orauit uitam/a Iuda non poſtulauit mortis celeritatẽ. Quid igitur ſibi uoluit ſermo Chriſti/Quod facis fac citius? Audi: uidens Ieſus Iudam animo fluctuantẽ: ſeq́ꝫ manifeſtari timẽtem: & iccirco diſcedendi occaſionẽ captantẽ: & ſi nulla daretur iam omnino ſine licentia abiturũ: ſeq́ꝫ per hunc ipſum receſſum proditorem manifeſtaturũ/ne ſe detegeret: & ne diſcipuli illũ diſcedere ꝓhiberẽt/quaſi emit

H tens eũ dixit. Quod facis fac citius. Sed qd citius fieri uoluit? Segregationem pditi hominis & penitus deſperati/a puris & innocẽtibus: ut ſequentia manifeſtãt. Fuit ergo ſenſus uerborum dñi Ieſu. O Iuda quem

humilitas/

humilitas/& humanitas mea/dum ego dñs & magiſter laui pedes tuos/ quem munificentia mea qua me met tibi donaui: exhibẽs tibi meũ corpus in cibum & ſanguinẽ in potũ: ad ſalutẽ animæ tuæ (ſi modo uelis) Cui inſuper ego per tale munus me adiunxi/& inhæſi quãtum licuit: quem generalis admonitio mea: qua a cõmenſalibus meis ꝓdendũ me (iuxta ꝓpheticum uaticiniũ) declaraui: quẽ ſpecialis caſtigatio ꝙ p unũ tantũ hæc proditio fieret: quẽ indiciũ intincti panis non abſterruerunt a tanto facinore: a tã ſceleſto ꝓpoſito non retraxerũt: quoniã impœnitens & incorrigibilis es/& iccirco tali cõuiuio te reddis indignũ: qm̃ horũ diſcipuloꝝ conſuetudinẽ aſpernaris: refugis: horres: quoniã ad ſceleratos ire feſtinas/& iccirco recedere uis: ut reprobus ſepareris a bonis. Quod facis: Iamq; te moues ut diſcedas: fac citius. Tu lupus agnos deſere: fuge me paſtorem: has meas oues: hos agnos: hunc gregem iam purga. Omnes boni uiri ſunt: tu ſceleratus/purga ergo per tuũ diſceſſum collegiũ meũ. Ita quod facis: fac citius: non meã proditionem: nõ tuã deſperationem: ſed gregis huius purgationem. Lupus exi citius ab ouili meo: exi inq̃ citius: ne te diutius morantẽ diſcipuli mei proditorẽ agnoſcant. Matura citius diſceſſum tuũ: ne Ioannes (q̃uis monitus ſilere quod nouit) te apiat proditorem. Ita per hæc uerba quod facis: fac citius. Dominus Ieſus Iudæ occaſionẽ præbere uoluit: præbuitq; tuto diſcedendi. Et qui iã docuerat malum pro malo non eẽ reddendũ: ſed malum in bono uinci oportere: facto cõprobauit quod docuerat: quãdo Iudam abire uolẽtẽ: ut illum proderet: emiſit tuto. Horum gratia dixiſſe dominũ Ieſum: qđ facis fac citius: ſequentia declarabũt. Hoc autẽ nemo ſciuit diſcumbentium ad quid diceret. Quidam enim putabant: quia loculos habebat Iudas: ꝙ dixiſſet Ieſus: eme quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum: aut ut egenis aliquid daret. Plana res eſt dominum Ieſum Iudæ his uerbis occaſionem dediſſe tuto recedendi. Cum ergo accepiſſet ille bucellam: paruum bolũ: qualem bucella ideſt paruua bucca ſumere ſolet. Non enim modeſtiſſimis Saluatoris manibus aliquid immoderatum dari potuiſſet. Exiuit continuo. Vt exeundi per uerba magiſtri aſſecutus eſt occaſionem. Erat autẽ nox. Non uacat hoc myſterio. Etenim qui male agit: I odit lucem. Nox erat. Tenebræ ignorãtiæ craſſæ Iudam exceperant. Obcæcauerat enim illum obſtinata auaritia: qua pactam pecuniam pergebat promereri. Et quia nemo niſi ignorans peccat: quemadmodum exponentes Ariſto. ethicorum libros plane monſtrauimus: non mirum ſi Iudam abeuntem nox exceperit ignorantiæ. Cum ergo exiſſet dixit Ieſus. Nunc clarificatus eſt filius hominis: & deus clarificatus eſt in eo: &

deus clarificabit eum in ſemet ipſo: & continuo clarificabit eum. Aperit
nunc magiſter optimus: quid Iudã citius facere uoluerit: dum poſt eius
diſceſſum dicit. Nũc ꝙ abiit Iudas clarificatus eſt filius hominis: & deus
K clarificatus eſt in eo. Cum ſagena miſſa in mari/ & aggregatis omnifariã
piſcibus/ boni mittuntur in uaſa/ mali excludunt᷑ piſces/ purgãtur nauis
& retia/ & emiſſa uicioꝝ ſentina: fœtoreqꝫ proditorio ab apoſtolico cœ-
tu purgatus eſt/ & clarificatus totus ordo diſcumbentiũ/ clarificatus im-
primis Chriſtus caput: quando in membrum tã putridũ deſiit influere.
Clarificatũ eſt ſanctum illud collegiũ matris Chriſti/ & undecim apoſto
lorũ: in quo deus per gr̃am reſidebat. Clarificatus eſt igit᷑ dñs Ieſus Iudæ
diſceſſu: quia ſuoꝝ cõmẽſalium cœtus omni fece criminũ liberatus eſt.
Si dñs Ieſus ſe ipſum in ſe ſolo: uel in deo non in ſuo collegio clarificatũ
per Iudæ diſceſſum uoluiſſet intelligi: nunq̃ addidiſſet. Et ſi deus clarifi-
catus eſt in eo: deus clarificabit eum in ſemetipſo: & continuo clarifica-
bit. Etenim quẽ iam ſic clarificatum dixerat: fruſtra clarificandũ addidiſ
ſet. Sed qm̃ per Iudæ diſceſſum/ ſe & deũ in ſui collegii purgatione clari-
ficatum oſtenderat/ denuo ſe in ſe ipſo clarificandũ dicit. ꝙ aũt dicit con
tinuo/ non ſtatim ac ſine intermedio eſt intelligendũ/ quod ipſemet de-
L clarat addendo. O filioli adhuc modicum tempus/ uiator paſſibilis ſicut
uos: atqꝫ mortalis/ uobiſcũ ſum: quæritis me ſequi. Et ſicut dixi iudeis:
quo ego nunc uado: uos nõ poteſtis uenire. Et uobis dico modo. Nunc
igitur me nõ ſequimini/ quia uado nunc ad mortẽ ſpontaneus: uado ad
mortẽ ignominiis/ obprobriis/ uerberibus/ uulneribuſqꝫ duriſſimam: cu
ius formidine me oẽs deſeretis. Sicut dixi uobis: dũ ueniremus Hieruſa
lem. Hunc eſſe litteræ atqꝫ ſermonis ſenſum nemo dubitabit: qui ſequẽ
tem Petri interrogationem: & Chriſti rñſionem attente plegerit. Quæ-
renti nanqꝫ Petro/ Dñe quo uadis/ rñdit Ieſus. Quo ego uado nõ potes
me ſequi modo. Quia nõ es tantæ fortitudinis: ut ſponte laniari ꝑ tor-
menta: & occidi ſubſtineas. Sequeris aũt poſtea: qñ ſpũs conſilii & forti-
tudinis te in amore patris/ meiqꝫ firmauerit. Dixit ei Petrus. Quare nõ
poſſum te ſequi modo? aĩam meam pro te ponam/ etiam modo in om-
ni pœnarũ mortiſqꝫ periculo. Reſpondit Ieſus. Animã tuam pro me po-
nes? Interrogat quaſi negans/ ut ſequẽtia manifeſtant: quaſi dicat id mõ
non facies: & ut ſcias me hoc certũ habere. Amen amen. i. uere & certe di
M co tibi. Non cantabit hodie gallus donec ter me neges eẽ tibi magiſtrũ:
tibi notum: tibiqꝫ amicum. Scribũt omnes euangeliſtæ concorditer tri-
nam a Chriſto Petri negationem præſagitam: & nihilominus ſi attente
quæ de hac re illi ſcripſerũt legere uoluerimus/ pluſquam tertio negaſſe
Petrum

Petrum ſe aliquid cõmertii habere cũ Chriſto inueniemus:niſi(qđ abſit)ipſorꝝ euangeliſtarũ quempiã a uero receſſiſſe fuerimus opinati. Scribit Matheus negauiſſe Petrũ hoc ordine. Cum eẽt Petrus in atrio:quod erat ante p̃torium domus Cayphæ:ubi Ieſus colaphis cædebatur:ac per deriſum de cædente ꝓphetare iubebatur/ancilla dicit Petro. Et tu cũ Ieſu galileo eras. Ille rñdit. Neſcio qđ dicis. Et mox inde diſcedit/ut de atrio exeat. Eo iam in limine cõſtituto ut exiret/alia ancilla ad aſtãtes uerſa dicit de Petro/Et hic erat cũ Ieſu nazareno. Rñdit Petrus. Non noui hominem. Egreſſus deinde atriũ/& in ueſtibulo cõſtitutus/audit a multis ſatellitibus illic ſtãtibus. Vere & tu ex illis es/nã & loquella tua manifeſtũ te facit. Et his rñdens deteſtatur & iurat:ſe hominẽ non nouiſſe:Marcus quaſi narrat hæc eadẽ. Ita iuxta hos duos euangeliſtas(Matheum inq̃ & Marcũ)negauit Petrus bis ad uocem ancillarꝝ dũ eẽt in atrio:& ad multorum uerba ſatellitum:atriũ uero iam egreſſus negauit tertio. Lucas eadem ſentire uidetᷣ:niſi ꝙ ſecũdam negationẽ ad uerba maris:& tertiã nõ ad multorꝝ marium:ſed unius tantum queſtionẽ ſcribit impletam:non declarans an atrium ſit internegandum egreſſus. Horum uero apparẽs diſſonantia facile tollitur:Q uoniã locorũ ueritatẽ non habet ipſa narratio:& non diſtat a uero cum ſecunda ancilla aliquẽ etiam marem contra Petrum eẽ locutum. Ita Lucas marem:Matheus & Marcus ancillã in ſecunda negatione uere introducunt cõtra Petrum uerba facientes. Nõ pugnat etiam:quod a multis Petro imponebatᷣ cõmuni nomine acrius ab uno imputari. Ita Lucas in tertia negatione acrius urgentem referẽs:unum ſcribit:Matheus & Marcus qui cõmuni nomine inſtabant Petro cõmemorantes:de multis narrãt ſine repugnantia. Ioãnes autem Petrũ primo negantem dicit:dum ingreditur domum Annæ:introductus ab ipſo qui ſcripſit. Q uam negationem alii euangeliſtæ non ſcripſerunt: quia neq̃ narrarũt quæ Chriſtus paſſus apud Annam fuerit:ſed in eius domo geſta penitus reticuerunt. Itaq̃ ex euangelio conſtat Petrum quater negauiſſe ſe eẽ Chriſti diſcipulum. Ter iuxta Matheum:Marcũ & Lucam quibus Ioannes in duabus poſtremis negationibus eſt conteſtis:Et aliam adducit negatiõem in domo Annæ factam a Petro:quam tres illi penitus non ſcripſerũt. Erit ne igitur dominus Ieſus Chriſtus in ſuo ſermone non uerax? Q ui dixit Petro/ter me negabis? Minime. Q uoniã qui quater aliquid facit:facit etiam ter. Q ui igitur quater negat:ter uere dicitur negaturus:anteq̃ id faciat. Non dixit dominus Ieſus ter tantũ: ſed ter:non excludens maiorem numerum. Q uare non erit mendax:ſi pro ſua modeſtia minus prædixit:q̃ futurũ nouerat:prædixit tñ qđ uere

N

O

futurũ erat. Dixit aũt ter: quia triũ teſtimoniũ eſt pfectũ/ Licet.n.duo ſuf
p ficiant: tres tñ plenius ꝓbare uident̃. Et ꝓfecto tres ſunt qui teſtimoniũ dant in cœlo: pater/ uerbũ/ & ſpũs ſanctus. Tres itẽ qui teſtimoniũ dant in terra de dño Ieſu Chriſto/ ſpũs/ aqua & ſanguis. Tres itẽ naturæ erant in Chriſto/ corpulẽta ſubſtantia/ rõnalis aĩa/ & natura diuina. Erat Chriſtus deus: erat hõ: erat dei/ hoĩumq; mediator. Erat p̃terea Petro cõpatriota: amicus & dñs & magiſter. Erat Petrus ei ſociatus iure patriæ: nã galileus: iure officii: nam apoſtolus/ iur̃ diſciplinæ/ nã diſcipulus. Quæ tria negauiſſe Petrũ intelliges: Si diligentius euãgeliſtas inſpexeris. Negauit adhuc tribus in locis/ in atrio/ in oſtio atrii/ & extra oſtiũ. Quare nõ incondite dñs Ieſus illũ dixit ter negaturũ: non tã numeri negationũ: q̃ locorum & negatorũ rõnem hñs. Et de negatione Petri hactenus dictum ſit/ ut referendo paſſionis ſeriẽ/ de illa nil ultra dicere habeamus. Si quis uero ſcire deſideret: cur dei ꝓuidentia potius Petrũ/ q̃ alios diſcipulos in crimẽ negatiõis apte cader̃ pmiſerit: legat quæ Thomas in cathena aurea (opus ꝓfecto pluſq̃ aureũ) hac de re referat. Ad Ioannẽ euangeliſtã nr̃a reuertatur oratio: qui q̃m monſtrauit dñm Ieſum ſciuiſſe: & prædixiſſe ꝓditionem contra ſe machinatã: proditorẽ: ꝓditioniſq; modũ aperuiſſe Iudæ diſceſſu in ſui collegii expiatiõe ſe clarificatũ declarauiſſe: p ſui nominis glorioſiſſimũ præconiũ de ꝓximo in ſe ipſo clarificandũ p̃dicauiſſe: iam minimum uitæ mortalis ſibi reſtare confirmauiſſe: apoſtolos illũ relicturos: Petrum negaturum oſtendiſſe: de conſtantia mentis dñi Ieſu teſtari uolentis: aperte pleneq; in teſtamẽti exordio fidem fecit.

De diſpoſitione legatorum & teſtamẽto domini in genere & de fide in ſpecie ut de primo legato.

On turbetur cor ueſtrũ: neq; formidet. Verba quæ ego loquor
n uobis: a me ipſo nõ loquor. Pr̃ aũt in me manẽs ipſe facit opa. Nõ creditis qa ego in pr̃e: & pr̃ in me eſt? Alioqn pp opera ipſa credite. Amẽ amen dico uobis. Qui credit in me: opa quæ ego facio: & ipſe faciet: & maiora hoꝝ faciet. Quia ad pr̃em uado: & quodcunq; petieritis pr̃em in noĩe meo: hoc faciam: ut glorificetur pr̃ in filio. Si qd petieritis pr̃em in noĩe meo: hoc faciã. Ordinabat teſtamentũ ſuum dñs Ieſus ut diſponeret de theſauris quos fures non effodiunt nec furantur: quos neq; erugo neq; tinea demolit̃: quos ĩ ſupna Hieruſalẽ poſt mortẽ poſſidebũt: qui pro tpe peregrinationis per fidẽ & ſpem cũ patientiæ longanimitate illos inuenire: & illis ſe dignos facere ſtuduerint. Sed qa ſtudio ueritatis pia fide tenẽdæ aduerſat̃ diffidẽtia: mẽtiſq; turbulẽtia: q uult tenere per fidẽ ueritatẽ ſincerã: in altiſſimo diuinæ ſapientiæ abyſſo

recondi

reconditam/humanaqꝫ rõne inacceſſibilem abiiciat neceſſe eſt omnem humanæ imbecillitatis turbationẽ inconditã: oẽmqꝫ pauorem. Mox enĩ ſi formidine diffidẽtiæ uacillauerit: caligabit errorum tenebris: labet̃ & ibit in præceps inſtar eoꝝ qui ſuper trabe in alto & p̃cipiti cõſtituta ſtare diffidunt. Itaqꝫ dñs Ieſus amicos/quibus fidẽ legat/ante oĩa turbatiõem mentis formidoloſam abiicere iubet dicens. Non turbetur cor ueſtrum neqꝫ formidet: quaſi dicat/quia uos me relicturos & Petrum ter negaturum dixerim nõ iccirco turbet̃ cor ueſtrũ diffidentia imbecillitatis uiriũ ueſtrarum: neqꝫ formidet pœnam pro hac culpa ſubire/imbecillitati ueſtræ ſubueniã: culpamqꝫ remittam. Sed ut hoc faciam habete bonã fidẽ: quæ unde incipere: ubi terminari oporteat: quid illa præſtet/paucis quæ de euangelio Ioãnis in mediũ attuli ſaluator abſoluit. Dum.n.dicit: nõ turbetur cor ueſtrũ neqꝫ formidet: remouere docet diffidentiã fidei certitudini potiſſimũ aduerſantẽ. Vbi dicit creditis in deũ fidei iacit ſolidiſſimum fundamẽtum. Vbi dicit/& in me credite: culmen fidei quouſqꝫ ſe erigat manifeſtat. Vbi dicit: uerba quæ ego loquor &c. oſtendit quomodo fidei ſtructura de ſuo fundamẽto cõſurgere oporteat. Vbi uero dicit: amen amen &c. huius ſtructuræ cõmoditates adducit in mediũ ut neminem pigeat integram fidem ſuo ordine ſumere. Dicit ergo/Creditis in deum & in me credite/quaſi dicat. Naſcatur fides &c. fides de mediatore ex fide præſumpta de creatore. Et ꝑfecto qui uere credit in deum: qui ſine formidine illum credit oĩpotentem: quẽ humanæ rationes non turbant: qui eius omnipotentiam non circumſcribit: uel menſura finita nõ metitur: ille facillime credet in dominũ Ieſum Chriſtum: & omnia quæ ille credi ex euãgelio uoluit: pro ueris habet & firmiter tenet. Verba quæ ego loquor uobis a me ipſo non loquor. Docẽt logici a primo ſubiecto ſcientiaꝝ uim ueritatemqꝫ cõſurgere. Quare nõ incondite dñs Ieſus fidem quæ lumen eſt animæ ꝑfectiſſimũ/a primo ſuo fundamẽto q deus eſt: omnẽ credendi rõnem docet ſumere. Hac rõne ſancti apoſtoli dum fidei formã in ſymbolo traderent: & quæ in ſumma credere deberemus ſeriatim enarrarent: quidnã de deo credere debeamus imprimis oñdunt dicentes. Credo in unũ deum p̃rem oĩpotẽtem. Deinde qd de dño Ieſu Chriſto credendum ſit ſtatuunt adiicientes. Et in Ieſum Chriſtum filiũ eius. Hinc dicit dominus Ieſus chriſtus. Verba quæ ego loquor uobis a me ipſo non loquor. Veritas quæ mente cõcipitur uerbũ eſt: dũqꝫ illam per uoces loquimur: uerbum.i.ueritatem loquimur mente conceptam: uerba ueritates fidei: quæ ego quaſi homo loquor lingua & uſu humano uobis inſtruendis & ad ueſtrã utilitatẽ: non loquor a me ipſo hoĩe:

Et unde loqueris bone Ieſu?Pater autem in me manẽs ipſe facit opera.
Q Non quia loquamur:non quia aliquid cogitemus:iccirco illud eſt ueꝝ:
ſed quia res ſic ſe habet:habet autem deo faciente. Quoniá ad omnem
effectum plus operatur prima cauſa q̃ aliæ ſimul oẽs. Deus ergo primo
fecit quæ fide tenemus.Anima Chriſti facta cognouit:cognita manife-
ſtauit.Prima itaqꝫ ratio cur manifeſtata per fidem reuelatá uera ſunt:nõ
eſt ab homine reuelante:ſed a deo faciente. O chriſtiane ſi quis te inter-
roget:quare uel quomodo uerũ eſt/ꝙ deus hoiem induit?ꝙ in Virgine
carnem ſumpſit?ꝙ eſt de Virgine natus?Si refugis ad creatas cauſas/nõ
es chriſtiãus:deqꝫ primo legato Chriſti magiſtri tui nihil penitus habes.
Dicit Chriſtus.Pater in me manẽs ipſe facit opera.Quis ergo ea opera-
tus eſt/quæ tu in ſymbolo credis?Non cœloꝝ motus:non ſtellarũ influ
xus:nõ intelligẽtia aliqua mouens orbes:non ipſum cœlũ.Pater condi-
torqꝫ cœlorũ facit hæc omnia. Dñm Ieſum Chriſtũ a mortuis ſurrexiſſe
cur credere debes?Quia theologus aut philoſophus:qa epiſcopus aut
papa hoc dicit?Minime.Quare credeř debes?Quia deus hoc fecit/cui
nihil eſt impoſſibile.ꝙ dñs Chriſtus ieiunauit/orauit:ambulauit:quare
credes?Quia homini hæc poſſibilia ſũt:uel quia aliqs homo uidit hæc
fieri ea tibi retulit ſic ſe habuiſſe?Minime.Si horũ gratia credis : ueritatẽ
quidem credis:ſed nõ es chriſtianus:non habes fidẽ Chriſti.Fides dicit.
R Pater in me manens ipſe facit opera.Crede quia pater fecit.Tu dices cre-
do quia uidi:uel quia alium uidiſſe noui.Nõ eſt hoc legatũ Chriſti. Cre
de quia pater fecit/& Chriſti fidẽ habebis.Verba fidei quæ loquit̃ ꝑ hu-
manitatem dñs Ieſus/a ſe ipſo homine ꝓhibet accipi quare tu ab alio ho
mine ne quæſo accipias:falleris.Audi ab homine:crede per deum.Docu
it Chriſtus/quod ſit fidei fundamẽtum:docuit quo auctore credi opor-
teat fidei ueritatẽ/qñ more optimi philoſophi/ueritates fidei ad primũ
fundamẽtum reducere docuit/unde fluxerũt.Vt uia compoſitiua a fun
damẽto ad illas ſurgat ingenium.Et uia reſolutiua oẽs reducat ad fũda-
S mentum.Nõ creditis quia ego in patre:& pr̃ in me eſt?Pater q facit ope
ra/non eſt intelligendus ille ſolus:qui prima creditur in trinitate ꝑſona:
ſed natura diuina:quæ una eſt in patre & filio & ſpũ ſancto. Omnia ení
quæ credit fides/operatum eẽ deum in Chriſto dño:& per Chriſtum do
minũ tota ſimul trinitas operata eſt.Pater igitur manens in Chriſto qui
fecit opera deus eſt/quia oĩa creauit/eſtqꝫ rerum omnium pater primus.
Vnde quia Chriſtus eſt deus/ipſe eſt fidei fundamẽtũ primũ:quia deus
eſt.Quia uero homo eſt plene intelligẽs fidei magnalia in dei ſapientia
relucentia:& nobis humano modo loquitur quæ ineffabiliter in eo & p

eum noſtri gratia deus fecit/primus magiſter eſt fidei edocēdæ. Vt igit̃
illum credamus fidei quã legat eẽ auctorem & doctorẽ dicit. Non credi T
tis quia ego:uerbum & filius ſecunda in trinitate pſona:ſum in patre.i.
in deo ſicut ſuppoſitũ eſt in natura/Sicut Socrates in homine continet̃.
Nec tñ per omnia ſic:immo longe diſſimiliter: & pater.i.idem totũ qđ
in omnibus omnia operat̃:in me eſt/Sicut natura tota eſt in ſuo ſuppo
ſito: Sicut humanitas tota & integra in Titio cõſeruatur:non tñ per om
nia ſic:ſed diſſimillime aſſimilatæ. Ego in pr̃e. Ego ſecundũ hominẽ ho
mo:nonne creditis qa per unitatem hypoſtaticã ſim in pr̃e: Sim in deo
factus cum illo uere unũ: Non creditis quia ego/ut ſuppoſitum ſecũdũ
diuinæ naturæ ſim in patre qui eſt prima pſona per circũ inceſſiõem/qñ
eadem numero & (ut ita dicam) ſingulariſſima diuinitas quæ eſt in pa
tre: eſt in me: & per omnia ſimiliter pater hac rõne in me eſt/ſicut ego ſũ
in illo/licet ego ab illo pcedam & ille procedat a nullo: Alioquin ppter V
opera ipſe credite. Sententia philoſophoꝝ eſt: ſubſtantiam rei ſua opera
tione dignoſci. Qui facit opera ſtulti/ſtultus eſt. Neq̃.n. diſtat ſtultus a
ſapiente/niſi qa opera ab operibus. Fac ſtultum operari ſapiẽter/iam nõ
erit ſtultus. Qui facit opera pluſq̃ hominis/eſt pluſq̃ homo. Qui facit
opera pluſq̃ creaturæ/pluſq̃ ẽ creatura. Fecit Ieſus quod creatura neq̃ fe
cit: neq̃ facere credi potuit. Quis credat hoiem ſiccis pedibus maria per
ambulare: uentis: turbinibus: mariſq̃ pcellis impare: mortuos ſuſcitare
iubendo: Reſuſcitauit Eliſeus mortuũ: ſed orando: magnoq̃ nixu ſup
plicando. Reſuſcitauit Ieſus mortuos impando: quod ſolus deus facere
poteſt. Chriſtus ergo qui hæc fecit: uere deus eſt: ideoq̃ nõ mirum ſi di
cat: alioquin ppter opera ipſa credite. Si nõ creditis quia ego ſim in pa
tre: & in me ſit pater: ppter uerba mea: credite propter opa mea. Quia
opera ſubſtantiam manifeſtant. Diſcant hic chriſtiani nõ aniles fabulas: X
neq̃ deliramẽta ſectari: nõ leuiter nimis de ſe præſumentiũ dictis: aut ni
mis callide confingentium præſtigiis credere. Chriſtus iubet credi ope
ribus: iſte credit faciebus. Chriſtus tamen iubet credi operibus: ille cre
dit ueſtibus. Iubet Chriſtus credi operibus: iſte credit ſomniis. Chri
ſtus iubet credi operibus: ille credit ſuſpiriis: alius lachrimis: alius latrati
bus. pudet dicere: neq̃ auderem: niſi audere me faceret Chriſtus dicens.
Propter opera ipſa credite: nõ per famã: uel potius rumorem inſanum:
non propter ea quæ dixerunt: & illi ipſi nõ fecerunt: qui per illa credi in
ſe uolunt. Cauere iuſſit Chriſtus a pſeudo prophetis: quos ipſe deſcribit:
qui ueniunt in ueſtimẽtis ouium: nihil ego addo: ipſe dicit: intrinſecus
autem ſunt lupi rapaces: a fructibus eoꝝ cognoſcetis eos. Ita qui lupos a

fructibus cognoſcendos admonet:ſe iubet ab opibus eſtimari:ut fidem
ſuam cuius deum fundamentum & terminum eſſe monſtrauit:cuius ſe
doctorem & architectum oſtẽdit:non leuibus coniecturis:ſed operibus
ſolidis nouerimus ſtabilitam.

De fructu fidei & utilitatibus conſequentibus illam.

a Men amen dico uobis qui credit in me:opera quæ ego facio &
ipſe faciet:& maiora horum faciet.Deſcripſit dominus unde ui
res fides ſumat:nũc deſcribit quos afferat fructus. Donaui ſanitates:ille
donabit.Reſtitui ad uitam mortuos:& ille reſtituet.Fecerunt hæc diſci-
puli domini:fecerũt multi martyres:multi cõfeſſores:faciunt quottidie
ſanctorum orationes.Sed dices/ergo & credẽtes in Chriſtum:ſi faciunt
opera quæ fecit Chriſtus:ſunt deus:ipſi ſunt in deo:& deus eſt in illis:ſi
Y cut de ſe dixit Ieſus:& ab operibus uoluit eẽ probatum. Rñdebit ſtatim
ipſe Ieſus.Q uia ad prẽm uado:& quodcũq; petieritis patrem in nomi-
ne meo hoc faciam:Vt glorificetur pater in filio:ſi quid petieritis me in
nomine meo hoc faciã.Opera quæ faciunt credẽtes in Chriſtũ:non uir-
tute propria:nõ nomine proprio facturos oñdit:ſed uirtute dei:& Chri
ſto ipſo intercedẽte ut mediatore:operãte ut deo.Ideo credentes facient
quæ ego facio:& adhuc maiora:quia quaſi mediator ad prẽm uado:ex-
oraturus pro credẽtibus ĩ me gratiã.Ita quodcũq; uos in me credẽtes pe-
tieritis deũ patrẽ omnipotentẽ facere in nomine meo:mea auctoritate:
Z mea interceſſione:mea grã:hoc faciã:Faciam uero ut pater deus glorifi
cetur in filio.Glorificabitur.n.deus uos exaudiens:qñ poteſtas uirtutis
eius ope declarabitur.Glorificabit̃ autem in filio:quãdo filii interuẽtu
gratiam intelligẽt ſe cõſecutos hoĩes:pro quibus in filii nomine petieri-
tis.Non ergo credẽtes faciẽt uirtutes & miracula:ſicut Chriſtus fecit:fe-
cit ille uirtute ꝓpria:& imperando noĩe proprio:faciunt fideles ſuppli-
cando in noĩe ſanctæ trinitatis:uel in nomine Ieſu nazareni. Dixit nẽpe
Petrus argentum & aurũ non eſt mihi:quod autẽ habeo:hoc tibi do.In
nomine Ieſu Chriſti ſurge & ambula.Et Ioannes euangeliſta ad Druſia-
nam:quæ efferebatur mortua ſuſcitãdã dixit.Dñs Ieſus Chriſtus excitet
A te Druſiana.Si oꝑa conſideremus:aut cauſam nulla eſt differentia inter
miracula a chriſto facta:& a ſãctis eius impetrata. Deus.n.eſt:qui ꝑ Chri
ſtum:& Chriſti fideles opera facit.Si modũ faciendi magna eſt differen
tia.Fecit ipſe Ieſus miracula uirtute ꝓpria:fecit imperans & nõ ĩpetrans.
Faciunt fideles uirtute diuina:in nomine dei omnipotentis:in nomine
dñi noſtri Ieſu Chriſti:non nomine proprio:faciunt impetrantes non
imperãtes.Ita opera quæ fideles faciũt:indicant Chriſtum eſſe deum:

quando

quando uirtute Chriſti faciunt illa. Rem ſic ſe hr̃e indicat Chriſtus Ieſus magiſter optimus/hunc ſermonem in hæc uerba repetendo concludẽs. Si quid petieritis in nomine meo hoc faciam. Habemus in hoc primo B
legato arborẽ uitæ: fidẽ. ſ. radices habentẽ deum omnipotentem: ramos creatorem & redẽptorem: credere deum in Chriſto manentem/& Chriſtum manentem in deo: fructus opera uirtutum deſideriorum complementum: ac petitorum impetrationem.

De obedientia.

S I diligitis me mandata mea ſeruate: qui habet mandata mea/ſeruet ea/ille ẽ qui diligit me. Qui autẽ diligit me: diligetur a prẽ meo: & ego diligam eum: & manifeſtabo ei me ipſum. Legauit fidem: legat nunc obedientiã ad poſſidenda bona monſtrata per fidem maxime neceſſariã. Parum. n. eẽt ueritatẽ per fidem conſpicere: niſi ueritatem agnitam per fidem coleremus per obedientiam. Sed qm̃ hæc ipſa C
obedientia amore cõtemperatur/ut grata ſit. Ideo magiſter ſapiẽtiſſimus obedientiam legans & docens/unde illa condiatur ante mittit dicẽs. Si diligitis me mandata mea ſeruate. Nolo uos timore ſeruili: uel mercẽnario amore: & ſola ſpe retributiõis: nolo ueſtri tantũ gratia cõmodi: nolo tantum fuga mali/ſeruetis mandata mea: uolo illa ſeruetis/Si pro quia diligitis me mãdata mea ſeruate/quaſi dicat ꝑpter me: non propter uos. Sed nunquid per timorẽ obedire licet? Nunqd & ſpe retributionis ſeruare licet mandata dei? Certe Dauit fideles ĩuitat ſeruire dño in timore: & exultare illi cũ tremore. Et idem cantat inclinauiſſe cor ſuũ ad faciendas iuſtificatiões ꝑpter retributionẽ. Licet timore etiam ſeruili obedire: ſed non licet obediẽdo illo in timore pſiſtere. Procedendũ eſt donec melius aliquid inueniemus: cuius gr̃a inſeruiamus alacriter. Timor ſolertes facere poteſt: alacres nõ põt. Trahit timor & quaſi uiolẽter adducit. Nullum aũt uiolentum poteſt eẽ perpetuũ. Perpetuam uero eſſe obedientiã neceſſariũ eſt. Qui etenim pſeuerauerit in obedientia diuinæ legis uſq; in finem/hic ſaluus erit. Vt ſine uiolẽtia obediamus/amandus eſt imperator. Obtempandum eſt etiã ſpe retributionis: ſed ulterius adhuc oportet incedere: ut melius nos aliquid obediẽtes faciat q̃ utilitas nr̃a: q̃ delectatio/aliaue cõmoditas expetita. Amor carnis non poteſt eẽ perpetuus. Qm̃ occaſiones amoris ſunt momẽtaneæ. Forma/iuuenta uolant. Delectatio uero parit faſtidiũ: adiicit morbos. Ita qñ horũ gratia amamus: cum abſunt hæc/amare deſinimus. Qui amat utilitatis gratia perpetuo non amabit: niſi ſemper adſit utilitas. Et quoniã in hac uita obedientiæ utilitates habere plene nõ poſſumus/non erit plena/non perpetua obe-

dientia/niſi ſit in amore fundata:non quidē in amore cōcupiſcētiæ:ſed amicitiæ:non cōmodi ſed iuſtitiæ. Itaq; ſi mandata dei ſeruare uultis: Si Chriſti uerba quæ fide tenetis:ope cōplere quæritis o chriſtiani:o Chriſti diſcipuli Chriſtū diligite:amate amore pio:iuſto:ꝓpter ſuā bonitatē: iuſtitiam ac miſericordiā.Deinde ꝓpter ſpem retributionis.Qui habet
E madata mea & ſeruat ea:ille eſt q diligit me. Docet Ariſtoteles:nōnulla ſibi inuicem cauſas eſſendi porrigere.Deambulare efficit in opilato apertionem & ſanitatē.Sanitas eſt etiam deambulatiōis cā.Sic ſe hn̄t fides: obedientia:& charitas.Fides uiā parat ad obedientiā.Non.n.obedimus illi cui non credimus. Rurſus obedientia pducit ad fidē perfectā. Qui enim eſt duræ ceruicis:& captiuare recuſat intellectū in obſequiū fidei: nunq̄ credēdis firmiter adhærebit.Qui caret ambobus:dominū Ieſum Chriſtū amare non pōt.Amor ergo qui nutrit obedientiam:& fidē illuſtrat:a fide & obedientia ꝓdire ſolitus eſt. Itaq; dn̄s Ieſus poſtq̄ obedientiam de amore amicitiæ:& affectione iuſtitiæ primo naſci oportere mōſtrauit:accōmodate nunc dicit:dilectionem dei ex fide:& obediētia ſur
F gere.Qui aūt diligit me:diliget᷑ a pr̄e meo.Fructus obediētiæ eſt amari a deo.Quanti uero hoc ſit:dicant hi qui principibus inſeruiunt:dicant qui potentibus aſſidēt.Nihil eſt qđ magis cupiant:nil cuius gr̄a ſe exerceant operoſius:q̄ ut gr̄am principū aſſequantur:q̄ ut ab illis amari:& illis chari eē credantur:nec immerito. nihil.n.melius a principibus obtinetur q̄ gratum eē. Qui illud habet:habet oīa.Qui illo caret:oībus caret:poſthabetur:anxiatur:uexatur:irridetur.Quot ſunt qui pro amore principis:uel aſſequēdo:uel retinendo:maris diſcrimina temptant:terræ pericula expiuntur:ignes:ferrū:mortes non refugiunt. Deus noſter o Chriſti diſcipuli:o Chriſtiāi:ille ē q fecit nos:nos ſumus populus eius (ſi ſapimus)ab illo amari:illi chari eē an̄ oīa ſtudere debemus. Vt amemur ab illo:amemus Ieſum:& illi per oīa obediamus. Nō mea ſn̄ia eſt: ſed dn̄i Ieſu:q cū dixiſſet:q ſeruat mādata mea diligit me:mox adiecit. Qui diligit me:diliget᷑ a pr̄e meo.Impoſſibile ē a deo amari:& in bonū oīa amatis non ꝓſperari. Quare?Quia ꝓbatio dilectiōis exhibitio eſt opis. Si amabit nos deus:opeꝓbabit amorē. Vt amemus Ieſum obediamus ei. Nō.n.amare poſſumus:& eſſe rebelles cōtumaces uel inobediētes.Audi iteꝝ illū. Qui habet mādata mea & ſeruat ea ille eſt qui diligit me.Si filios/ſi familiares habeas obſequētes die noctuq;/eorum utilitatibus inuigilas:ſi quid deliquerint excuſas:& ſubſtines:indulges ſponte: & ad ꝓmerendam indulgentiā illos inuitas.Sapientiſſimus igit᷑ & idulgentiſſimus præceptor/pr̄ & dn̄s noſter Ieſus Chriſtus hæc omnia plene intelligens

intelligens: legat magna ratiōe obedientiā apoſtolis: oībuſq; Chriſti nomine cenſitis: ut bonis augeantur a deo: Si quid deliquerint ab eodē cōdonētur: quod facile facit obedientibus: quoniam illos amat. Amplectamur igitur hoc legatum: quod nos dei amicos cōſtituet. Et ego diligam eū. Sicut ciuibus eſt optimū amari a principe: ita cām habenti iudicio diſcutiēdam: neceſſariū eſt fidum habere aduocatū: & amicū iudicem. Nihil enim durius q̄ inimici iudicis adire tribunal. Nihil piculoſius q̄ aduocatum hr̄e non ſatis amicū. Cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ: in die extremi iudicii: congregabunt̃ añ eum omnes gētes ab illo iudicandæ. Si meminerimus horū fratres chariſſimi: uidebimus q̄ti ſit fructus obedientiæ: per quam nobis dn̄s Ieſus ꝓmittit amorem ſuū. Ego diligam eū. Quem eū? Eum qui diligit me: & per dilectionem ſeruat mandata mea. Addamus ꝙ dn̄s Ieſus noſter eſt ſemper aduocatus: quouſq; ad iudicandū ſedeat: añ iudiciū non ceſſat intercedere pro nobis. Aduocatum habemus apud pr̄em: dn̄m Ieſum Chriſtū. Vide o peccator q̄ ſis inexcuſabilis: dei iuſtitia per aduocatū tuum cām tuam iudicari conſtituit: Es igitur oīum ſtultiſſimus ſi aduocatum per oēm uitam tuam: cām tuam agentē: & eundem in nouiſſimo iudicii magni die: futurum iudicem uitæ tuæ: nō ſtudes amicū hr̄e. Id ut aſſequaris legatum obedientiæ tibi eſt neceſſarium. Audite o Chriſti ꝓfeſſionē hn̄tes: audite magiſtum ur̄um. Si diligitis me mandata mea ſeruate: hoc agētem diligo: & manifeſtabo ei me ipſum. Solent principes illis archana credere: quos habent præ cæteris idoneos: paratos: & promptos exequi quæ ſunt conſilio diffinita. Vt nūc alium fructum obedientiæ agnoſcamus: dicit dominus Ieſus. Et manifeſtabo ei me ipſum. Eſt hic obediētiæ fructus: ſi priori non maior: ſaltem non minus iucundus & honorificus. Quid enim aulicis a principe honorabilius præſtari poteſt: quidue iucundius: q̄ conſiliorū eſſe participes: intra ſecretum admitti cubiculum: lecto cubantem: uel adhuc in prima ĩteriori tunica ſtantē uidere: & alloqui illū dum induitur? O chriſtiane ſi fueris obediēs regi tuo dn̄o Ieſu Chriſto: Si hoc legatū obedientiæ eius bene conſeruaueris: audi quid tibi ꝓmittat Ieſus ille princeps: in cuius noīe omne genu flectitur: cœleſtiū: terreſtriū: & infernoꝝ. Manifeſtabo ei me ipſum. Qui ſeipſum manifeſtat: nihil habet amplius quod abſcondat. Vt. n. nemo habet maiorem charitatem q̄ animā ſuā pro amicis tradere. Ita nemo habet charius qd manifeſtare q̄ ſe ipſū. Suſcipiamus igit̃ legatū obediētiæ: qđ fides oñdit: charitas moderatur: & fertilē muneribus facit ampliſſimis. Ita nempe cū legatoꝝ opulētia nobis accedet hæreditas uniuerſa quam iam attēdamus. G

De pace hæreditario iure & donationis titulo a domino Ieſu hominibus relicta & donata.

P Acem relinquo uobis: pacē meam do uobis: non q̄uo mundus dat ego do uobis. Non turbetur cor ueſtrū neq; formidet. Audiſtis qa ego dixi uobis: uado & uenio ad uos. Si diligeretis me gauderetis utiq;/quia uado ad p̄rem: quia pater maior me eſt. Dudū cū Michaele p̄liū magnū in cœlo contra deū creatorē ſuū fecerat draco: quo prælio inter angelos reprobos ipſūq; creatorē pace ſoluta a bonorū angelorum amicitia pfidi & apoſtate fuerāt ſepati. Neq; multo poſt inter deū & homines: inter angelos itē & eoſdē hoies diſſidiū ſeminauerat idē draco. Q ñ Euam per eſum pomi ꝓhibiti dei ſimilitudinem quærere pſuaſit. Expugnatus draco priori cōflictu: in abyſſum tenebraꝝ & luctus ꝓiectus eſt: cui carceri dānati ſunt oēs angeli: qui pro dracone cōtra deū creatorem ſuū ſuſceperant bellum. Poſteriori deinde certamine cū dracone ſimul ſupatus homo: ciectus eſt de paradiſo delitiarū laboribus & erumnis expoſitus/& quoniā cum in honore eēt nō intellexit/ut bene ageret: quoniā plus ſapere uoluit q̄ oporteret compatus eſt iumentis inſipientibus: & ſimilis factus eſt illis: qui omnibus animātibus a deo p̄latus erat.

H Q uoniā uero draco ſpūm ſuperbiæ nunq̄ depoſuit: quoniā inq̄ uictori ſe ſemp opponere: nunq̄ niſi inuitus & coactus obtempare conſtituit: pacis bñficio nunq̄ potietur. Cōtra homo qm̄ ſe deliquiſſe cognouit: & uictorem deū malis ſuis pacis remedio prouidere poſtulauit: pacē inuenit/quam deus ut firmiorē redderet: ꝓprium filiū obſidem dedit hominibus: & primū oīum hominū atq; digniſſimū obſidē accepit. Ita dū dati ſunt obſides: dū deus uenit ad hoies/dum homo cū deo iunctus/de Virgine natus eſt: cœleſtis exercitus turmæ magna per cœlos uoce ſonuerūt.

I Gloriā deo inexcelſis cœlorū reſtitutā: & in terris pacem redditā hominibus bonæ uoluntatis. Saluator itaq; noſter dñs Ieſus præconii huius publicādi gr̄a ſe obſidem naſcēdo pro hoibus utrinq; dederat: qui ſe ad firmandā pacem nouerat natū. & ut beneficiis pacis frueret̄ genus humanum: nunc ſe nouerat crucifigendū: nihil melius habens: quod ſuis pro hæreditate relinqueret: nihil magis quærens morte tā dura q̄ pacis bñficia hominibus confirmari: & manere perpetua: pacis hæreditatē magna ratione apoſtolis: ſuiſq; diſcipulis/omnibus. ſ. chriſtianis: de quorū numero ſumus/oēs teſtamento reliquit. Subſtinete igit̄ & uigilate mecū/

K Audite Ieſum magiſtrū noſtrum quæ diximus ordinātē. Pacē relinquo uobis: pacem meā do uobis. Si iure teſtamētariæ inſtitutionis fieri filiis & nepotibus ſolitæ/o infideles/o pfidi iudei & obſtinati præ cordis duritia: pacē

ritia:pacem meã dicit Ieſus aſſequi non poteſtis. Do illã uobis. Accipite iure donatiõis. O mahumetani ſtolidi:quos per uoluptatũ illecebras ſcelestus ille Mahumetes detinet faſcinatos:Si pro ura ſtultitia atq; immũdicia pacẽ Chriſti hæreditariã nõ poteſtis habere:habete donatã. Pacem L
enim reliquit dñs Ieſus iuſtis hæredibus:qui ſe loco filiorum:& nepotum: fratrum aut ſororũ illi quaſi iure ſanguinis adiunxerũt:qñ eius ſanguĩe ſe redemptos intelligũt. Et ipſi ſuũ ſanguinem pro illo dare(quod fecerunt martyres)præſto ſunt. Pacẽ donauit oĩbus hominibus. Non.n.eſt diſtinctio iudei & græci. Nam idẽ dñs omnium oĩbus hominibus uult pacis bñficia promereri:Si uelint oẽs accipere. Electis qui uere per adoptionem ſunt filii:pacẽ reliquit iure teſtamenti:quia illã efficaciter accipere uolunt:& accipiũt. Reprobis pacẽ donat:ut ſi uelint accipe pacis beneficiis pfruantur. Si nolint multa turbatorũ affectuũ febre frenetici:eorum furiæ imputetur:non medico:qui ſanare eſt præſto:Si mõ reſanari ſe patiantur. Sed quã pacem relinquis iure hæreditario:aut donas bone M
Ieſu teſtator prudentiſſime? Meã:illam quam ſancti angeli mũdo me naſcente uoce præconia nuntiarũt:quæ.ſ.datur hominibus bonæ uoluntatis. Non qũo mundus dat ego do uobis. Mundus dat pacẽ per bella:obſidiones:depopulationes:clades:ruinas & mortes. Datur nanq; uictis & ſubactis accipiẽtibus cõditiones oblatas. Ego aũt nullo ueſtro incõmodo:nulla iactura:nullo periculo/nulla moleſtia do pacẽ uobis:non uos obſideo:ſed de obſidione uos libero:nihil libertatis ſubtraho:ſed addo libertatẽ:nullas clades affero:ſed remoueo multas:ruinas ueſtras angelorumq; reſarcio:ciuitati triumphantis eccleſiæ ciues uos ſufficio:a mortibus & ĩferni doloribus uos eripio:meo ſumptu/meo labore:nulla ueſtra ope aut opera pro uobis bellũ gero:meo ſanguĩe tantũ/meaq; morte uinco. Non igitur qũo mundus dat pacem/ego do uobis. Libentius N
debetis accipere quod tã ſecure præſtatur. Dat pacem mundus occidendo:ego do pacẽ moriendo. Dat pacem mundus per impetũ & furorem: ego per mãſuetudinẽ. Sicut illam do:uos accipite. Non turbetur cor ue- O
ſtrum. Ego.n.paſſionũ turbine carens plior & uinco pro uobis/ut pacẽ habeatis. Vos igitur illã ſine turbatione ſuſcipite:hæreditaria uel donata pace efferatur cor ueſtrũ:ne torpeat:neq; formidet quia illam dem moriendo. Audiſtis quia ego dixi uobis:uado in pliũ ut pro uobis occidar: & glorioſus uincam:& uenio ad uos uictor:ut meæ uictoriæ fructus ſit pax:ueſtra quidẽ dum uobis pderit:mea dum per me datur:Si diligeretis me gauderetis utiq;:quia uado ad prẽm:quia pr maior me eſt. Oſten P
dit hic dñs Ieſus beneficium pacis:quo iure pro hæreditate relinquat &

P donet:melius q̃ mundus donare ſufficiat. Dudum uenerat Chriſtus ho
mo ad matrẽ in infantilibus mẽbris. Venit ad minorem:& ideo minor
effectus eſt. Venit ad matrem pauperẽ:multiſq; incõmodis laborãtem:
laboreſq; manuũ ſuarum manducantẽ:& ideo paup egenuſq; natus ẽ.
Q Adhuc in membris infantilibus exptus eſt fugæ nocturnæ labores:lon
ge uiæ:deſertiq; anxietates & pericula:Linguã quam nõ nouerat Ioſeph
nutritor:quã ignorabat Maria mater : quã ipſe pro humano uſu nec dũ
ſciuerat:primũ audiuit. Q uid ſit inter alienigenas uitam ducere:ab in
fantia cœpit experiri. Reuerſus in patriã:uixit ſubditus illis. Ioſeph inq̃
eius nutritori & uirgini matri:duodecimum agens annũ inter paruulos
ſinagogæ receptus audit primũ:deinde in medio doctorũ interrogat:&
de lege patria diſputans docẽdo laborat. Vir effectus corã Ioãne pro no
bis ſe humilians baptizatur ab eo. Deſerta ſolitudinis adit:ubi a diabolo
temptatur:& quaſi minor adorare inuitatur:a quo ipſe erat adorandus.
R Hic iam creſcere incipit:fugat aduerſarium:qui q̃uis proſtratus aufugi
at:non tñ deſinit eſſe moleſtus:quinimo quos põt inſtigat:& urget per
ſequi Chriſtũ:neq; quieſcit donec illũ cruci adiudicari procurat:ſperans
mortis ſuperare doloribus:quẽ aſtu:blandiciis:atq; promiſſis ſupare ne
quiuerat. Sed falleris infœlix. Falleris inq̃ pfide draco qui per hoĩs aſſũp
tionem ſe ipſo factus eſt minor. Q m̃ uenit ad paruulã matrẽ/& humi
lẽ. Per hoĩs depoſitionẽ accreſcere:& regna quæ falſo ꝓmittebas & dare
non poteras/aſſequeretur. Vadit enim ad patrem:ad deum ſummum:
uadit ad patrem a quo tu miſer expulſus es:uadit ad patrem qui maior
S eſt ſe in forma ſerui humiliato. Ipſe autem maior/& melior eſt omni
homine natura & gr̃a:maior eſt etiã ut homo omni angelo:ſi nõ natura
ſaltem gr̃a. O Sathanas qui uadit ad pr̃em amantiſſimũ magnũ ſup oĩa
non deprimet/Illũ hoĩem quẽ tuis genibus ꝓcumbere/& te adorare uo
lebas:mox adorabis tremẽs:& ꝓſtratus ope tuo/cades uñ ſtare poſſe cre
didiſti. Inde punieris/unde repulſæ tuæ ſperaueras ultionẽ. Mors illũ nõ
tradet ditioni tuæ:qa nihil in eo morte dignũ inuẽtũ eſt : unde tu illum
T ſubigas. Expugnaberis hac ipſa morte quã ꝓcuraſti. Hoc eſt qđ dicit do
minus Ieſus. Nunc q; pacis/cuius ſum perpetuus obſes/cõditiones ĩple
tæ ſunt:quaꝝ gr̃a me pepit mater paſſibilẽ:& mortalẽ:reſtat ſolũ ut per
paſſionẽ crucis mortem exptus paſſibilitatẽ exuam:& ad pr̃em uadã. Va
do igitur ad patrẽ. Et qa pater maior me eſt mea humanitate:illã magni
ficabit:& exaltabit ſup oẽs cœlos. Ideo ſi diligeretis me utiq; i.certe con
tinue æqualiter ob meã exaltationẽ gauderetis. Sed nõne iam dixit dñs.
V Si diligitis me mandata mea ſeruate. Et qui habet mãdata mea & ſeruat
ea:ille eſt

ea:ille eſt qui diligit me. Nõne apoſtoli ſui magiſtri præcepta ſeruabãt?
Cur ergo nunc quaſi increpans eoꝝ triſtitiã dicit: Si eum diligerent gaui
ſuros? Q uaſi quia nõ diligãt/ideo non gaudeant? Diligebant ſed nõ ſo
lide:tepide:debiliter:nutanter diligebant. Q uia etiam in eum nutanter
& ambigue credebant. Erant de proximo a fide caſuri:amoréq; eius ma
xima ex parte depoſituri. Verum ergo dixit.

De ſpiritualibus bonis tñ quare dñs Ieſus condat teſtamentum.

Enit.n.princeps mũdi huius & in me non habet qcq̃:ſed ut co
u gnoſcat mũdus qa diligo p̃rem: & ſicut mandatũ dedit mihi pr̃
ſic facio. Paulus cũ dixiſſet:nõ ẽ nobis colluctatio aduerſus car-
nẽ & ſãguinẽ:ſed aduerſus principes & ptãtes mundi rectores/addidit te
nebraꝝ harũ:ne eorũ quæ tenebræ.i.culpa nõ ſunt dæmones:principes X
eẽ dixiſſe uideret̃. Huiuſmodi inq̃ principes q̃uis nihil penitus ſui iuris
in dño Ieſu Chriſto habuerint:uel unq̃ hr̃e potuerit: & iccirco hic locus
de illis nõ abſurde exponi & ĩtelligi queat:rectius tñ mea ſnĩa de fortuna
ĩtelligetur & declarabit̃. Nã cum iuxta uulgi ſnĩam fortuna in ſua ditio-
ne cõtineat uniuerſa de qbus hoĩes iure legatario aut hæreditario per te-
ſtamẽta diſponũt/dñs Ieſus rudibus adhuc apoſtolis de fortuitis bonis
nil agi teſtõ mirãtibus:cãm afferre uolẽs cur de illis ſuo teſtamẽto nihil
oĩno decernat:ad ſe huiuſmodi bona nihil penitus attinere demonſtrat.
Hoc ut ĩtelligamus aduertẽdũ eſt fortunã (hoĩum opinione) in illis ius
hr̃e qbus dedit diuitias uel honores: & ad illos acceder̃ fortuna dr̃:qbus
munera ſua diſtribuit. Cõtra qui neq; lucra ſectant̃:neq; ambiunt ſæcu-
li dignitates:extra fortunæ ſortẽ cõſtituti ſũt:nihilq; hñt cõe cũ illa:neq;
ad illos fortuna ingredi põt:q̃uis conet̃ accedere. Hoc eſt qđ dicit dñs
Ieſus diſcipulos adhuc rudes cõmonefaciens & ab eoꝝ uſu loquẽdi nõ
diſcedẽs. Princeps mũdi huius.i.fortuna:uenit ad me:nõ ego ad illã ac-
ceſſi:ſed excluſi penitus illã:qa uulpes foueas habẽt: & uolucres cœli ni-
dos. Filius aũt hoĩs nõ hẽt ubi caput reclinet: & iõ in me non hẽt qcq̃ iu
riſditiõis:qa nihil ſuũ põt ĩ me uel a me reqrere:quaſi dicat qa fortunæ
bona nõ poſſideo:mirari deſinite ſi meo teſtõ fortunæ bona uobis non
diſtribuo uel relinquo. Sed ut cognoſcat mũdus.i.hõ qui minor ẽ mun
dus:qa diligo p̃rem efficaciter: Sicut mãdatũ dedit mihi pr̃:qñ me obſi-
dẽ dedit & accepit pro pace cũ hoĩbus integranda:ſic facio. Mãdauit mi-
hi pr̃:ut uiã dei in ueritate docerẽ. Legaui fidẽ:illã demonſtrãtẽ. Mãda-
uit ut p illã docerẽ incedere. Legaui obediẽtiã:quæ pedes moueat ad ob
ſeruantiam credendoꝝ. Mandauit ut ad ꝓpria hoĩs bona & potiora ho-
minẽ inſtaurarem:ut uniuerſum terrarum orbem in integrũ reſtituerẽ.

Dimiſi illis hæreditariā pacē: per quā omnia reformantur & ſolidantur.

De ratione conſeruandi pacem a domino Ieſu Chriſto teſtamenti iure relictam & donatam. TEXTVS.

e Go ſum uitis uera & pr̄ meus agricola eſt. Oēm palmitē in me nō ferentē fructū tollet eū: & oēm qui fert fructū purgabit eū: ut fructū plus afferat. Iā uos mundi eſtis ꝓpter ſermonē quē locutus ſum uobis. Manete in me & ego in uobis. Sicut palmes nō pōt ferre fructū niſi manſerit in uite: ſic & uos niſi in me māſeritis. Ego ſum uitis uos palmites. Q ui manet in me & ego ī eo: hic fert fructū multum: quia ſine me nihil poteſtis facere. Pacis hæreditatē quā magr̄ noſter dn̄s Ieſus cōſeruare nos docuit: ut plenius intelligamus: quæ ille dixit ſigillatim declarare ſtudebo. Suſtinete & uigilāter attendite q̄d ſibi uelit. Ego ſum uitis &c. Pacē inter ſe hr̄e uolentes ante oīa oportet unū fieri: multa aūt unū fieri nequeūt: niſi unū aliqđ ſingulis inſit: per quod illa omnia unius ſapiāt rōnem. Ligna cōciſa q̄diu diſperſa ſūt: multa uere dicunť: Vt ſint unū: uno illa fune ligamus. Ita multa ligna unū faſcē dicimus: obligamē unum quo ſingula cōtinenť. Vt noſceremus qua unitate pax Chriſti ſtabilienda foret: nullū exemplū accōmodatius īueniri poterat: q̄ præceptoris noſtri dn̄i Ieſu ſe uitē: & diſcipulos ſuos eſſe palmites aſſerentis. Hn̄t palmites tantā cū uite inter ſeq; ſocietatē & unitatem: ut ſine uite eſſe nō poſſint: & ab ea deciſi omnes areſcāt: ab inuicem autem diuidi nequeant: niſi prius a uite ſeparētur. Itaq; fratres ſi ciuilē pacem habere uultis: habete perſuaſum: non niſi ſalua ciuitate uos poſſe conſiſtere: habete perſuaſum: Si odiis: diſſidiis: ſimultatibus ab inuicem fuerimus ſepati/ſingulos breui ſpacio perituros/aridoſq; futuros:: nihilq; fore uobis reliquū niſi comburi. Nulla eſt inter arbores planta feracior bona uite: nulla ſuauior: nulla cui agricola magis inuigilet: nullaq; citilior cenſeatur/q̄diu uiret. Cōtra ubi exaruit: nulla uilior: nulla minus utilis eſt: relinquitur igni: neq; illi ſufficit q̄dem: niſi ad debilem & momentaneam flāmam/Carbones non habet: mox tranſit in cineres. Q ui igitur pacē Chriſti hr̄e deſiderant: Chriſtum ſuam uitem eſſe recognoſcāt: ſeq; talis uitis palmites eſſe meminerint. Hac ratione dixit dn̄s Ieſus/ego ſum uitis uera: ut pacem eius habere uolentes/in illo fiant unum. Eſt enim uera uitis uineæ domini ſabaoth/in qua pacis fructum palmites ferunt.

p Ater meus agricola eſt. Vnitatē ipſam qua pacē cōſtare monſtrauimus/unū qui præſideat/& cūcta modereť hr̄e cōuenit: ſicut p̄ eſt agricola uiti atq; palmitibus. Nihil ꝑfecto magis nocet: nihil magis turbat publicam pacem: q̄ ſi plures reipub. moderatores æque primi aut

mi aut ſunt/aut eẽ nituntur. Sed nõne optimatũ ſtatus probatus eſt? Et popularis in rep. adminiſtrãda auctoritas/nonne multas reſpub. auxit? Vterq̧ remp. regendi modus uere bonus eſt/Si unius retineat rõnem.i. ſi optimates/Si populus unũ ſibi finẽ inſtituant/publicã utilitatẽ/publicã pacẽ. Q d' ſi uno aĩo & uoluntate cõcordi oẽs efficiãt: erunt uere unũ re: multi numero: unũ ꝑpoſito: multi executione. At ſi optimates: ſi populus priuatũ aliq̃d publicæ utilitati añponant: uel ſi hanc ipſam publicam pacẽ nõ una mẽte hr̃e ſtudeant: ſi odio alterius: ut. ſ. quis negligat'/deprimat': damnũ ferat/cõmodũ non reportet/ſn̄iam de rep. dicat: dictã ue ab alio tueatur: nihil põt ꝑnitioſius inueniri. Tyrãnide peior eſt talis reip. gerendæ inſtitutio: & ad tyrãnidẽ trãſire cogentur/ut ad minus malũ/aut penitus deſolabit' tãdem. Si brutos Publicolas/Scipiones/Roma ꝑpetuo habuiſſet: nõ totiens miſiſſet in ſua uiſcera ferrũ. Vt ad Cabrões/Marios: Cynnas: Sillas: Põpeios: Cæſareſq̧ uentũ eſt: ſenatus ſiluit: cecidit tandẽ Roma: quæ certe nunc nulla/& nuſq̃ foret: niſi uitis Chriſtus illic uineã ſuã plantare dignatus eẽt. Eſt optimatũ & populariũ in repu. adminiſtranda ratio nõ inutilis: & in utraq̧ licet multi ſint: unũ tñ ipſi inſtituũt: uel ad tẽpus: uel ad cãs emergẽtes rerũ moderatorẽ. Nr̃æ reip. Chriſtianæ (qui ſtatus uere optimatũ fuit ab initio) quis eſt moderator & rector? Pr̃ meus agricola eſt dicit Ieſus. Deus oĩpotens pater oĩum creatione: conſeruatiõe: augumẽto. Pater inq̃ dñi Ieſu: ſecundũ æternã generationẽ: ipſe eſt huius reip. caput: huiuſq̧ uineæ agricola.

De nutrientibus: augentibus & conſeruantibus pacem. TEXTVS.

O Mnem palmitem in me non ferentẽ fructũ tollet eum: & oẽm qui fert fructũ purgabit eũ: ut fructũ plus afferat. Iam uos mundi eſtis ꝑpter ſermonẽ quẽ locutus ſum uobis. Manete in me & ego in uobis. Sicut palmes nõ põt ferre fructum a ſemetipſo niſi manſerit in uite. Sic nec uos niſi in me mãſeritis. Ego ſum uitis: uos palmites. Q ui manet in me & ego in eo: hic fert fructum multum: quia ſine me nihil poteſtis facere.

De primo nutrimento pacis.

L Aboret inquit apoſtolus unuſquiſq̧ oꝑando manibus ſuis q̃d bonũ eſt: ut hẽat unde tribuat neceſſitatẽ patienti. Sic inter apes abiiciuntur inutiles: ſic in familia bonus pr̃ ſingulis opus diſtribuit: neminẽ ſinit fruſtra iacere: nemin ẽ ſinit ocio cõtabeſcere: oẽs iubet domui utilitatis aliq̃d afferre: & niſi afferãt caſtigat. niſi reſipiſcãt abiicit. Q uid ita? Q uia pacis domeſticæ uacillaret negociũ: ubi aliquis ſe reliquis exhiberet oneroſum. Exhiberet autẽ ſi aliorum labores deuoraret

penitus inutilis. Magna ciuitas/ingẽs domus eſt: Prouincia eſt ciuitas ua ſta. Regnũ lata ꝓuincia. Chriſtianus orbis unũ regnũ dei. Chriſtiana reli gio uinea eſt dñi Sabaoth: nos oẽs huius uineæ palmites oportet eẽ fera ces. Niſi nos tales exhibuerimus: deus pater oẽm palmitẽ non ferentem fructũ tollet: amputabit: reſcindet. Q uẽ publicæ paci oportere ꝑſidẽtẽ dari ſupra monſtrauimus/duo maxime decẽt/caſtigare reprobos/confo uere bonos. Cadet unitas uoluntatũ/& ſtudiũ in una ꝓfeſſione firmatũ Si uicia trãſeant impunita. Oderũt nanq; peccare mali formidie pœnæ. Aufer ultionẽ a principe: mox perit principatus: mox perit publica pax: boni illũ nõ colunt/quia eos nõ defendit: mali illũ ſpernunt/quia nõ ca ſtigat. Rurſus quia inutiles hoĩes ocioq; marcẽtes ſunt pacis publicæ tur batores. Omnia enim mala docuit ocioſitas/corripiẽdi ſunt a principe/ antequã de inutilibus fiãt noxii/ꝙ ſi iam noxii euaſerint: tollẽdi & ab radẽdi ſunt/ne onerent: immo ne oneratã iam eorum ſceleribus remp. ad terram trahant: teneantq; proſtratam. Sicut palmites inutiles nõ am putati/uitem primo arefaciunt: deinde nimio pondere lacerant & ꝓſter

B nunt. Meminerimus frẽs principẽ nr̃æ reip. chriſtianæ nr̃æq; pacis mo deratorẽ/deũ eſſe oĩpotentẽ cui nulla creatura reſiſtere põt. Sperni ergo nõ debet propter impotentiã. Flecti nõ poteſt donis: qa nullis eget. Mi nas nõ timet: qa ſolidus & ſecurus eſt. Odia neſcit: quia optimus. Amo ris affectus non habet: quia iuſtus & perpetuo conſtans immutabilis pſe uerat. Oẽm palmitem nõ ferentem fructum tollet qñ uolet & qũo uo let. Et oẽm qui fert fructum purgabit eũ: ut fructũ plus afferat. Purgat̃ dũ alleuiat̃ & cõfouetur. Sic pacis publicæ moderator & caput fructuo ſos ciues: Sic pr̃familias utiles in domo fouet beneficiis: laudibus exci tat: præmiis & honoribus attollit. Igit̃ ut pax maneat & roboretur: ut ci uitas creſcat gloria/domus opibus augeat̃/O chriſtiani noſtræ domus/ noſtræ ciuitatis pacem moderatur pr̃ deus. Simus fructuoſi/ut nos foue at. Benignus.n. & miſericors eſt: reddẽs centuplũ bñmeritis nr̃is: Si frũ ctũ attulerimus trigeſimũ: purgabit nos ut ampliorẽ feramus. Sexageſi mũ ſi hunc attulerimus adhuc purgabit nos ut centeſimus de nobis fru ctus aſſurgat. Q uid eſt cõducibilius amputari an purgari/talis tãtiq; ui nitoris manu? Certe horrendũ eſt in manũ incidere dei oĩpotẽtis ut am putet. Hẽt.n. ꝑtãtem aĩam ſimul & corpus mittere in gehẽnã: hũc time te ne ãputet uos a uite Chriſto. Deſiderabiliſſimũ ẽ deũ hr̃e purgatorẽ: al leuiatorẽ bñficũ/uinitorẽ. Nouit.n. quæ abiici oporteat: ſcit quæ adiici cõueniat. Vtriuſq; modos & cãs nouit ad numerũ. Studeamus totis uiri bus per illũ nõ amputari/ſed purgari: nõ puniri: ſed præmium obtinere.

De ſecundo

De ſecundo nutrimento pacis.

Am uos mundi eſtis ꝑpter ſermonē quem locutus ſum uobis.
i Manete in me & ego in uobis. Pax ut ſolida ſit: munda ſit/Ca-
reat oī flagitio neceſſe eſt: quæq; reſp. quæq; familia ut pax in il
la pmaneat. Vidiſti ne aliqñ ſceleratos aliquos inuicē fœderatos? habent C
uitæ malū ꝑpoſitum: qđ eſt unum atq; idē in ſingulis: hñt ꝑſidē cui pa
reant in malū ſuū. Opoſi ſunt: neq; tñ diu permanet eoꝝ conuentus/nō
durat pax iniquorū. Non. n. ſunt mūdi/ſed impuri. Lingua putrida ſe ip
ſis fraceſcunt/frāguntur: nō durāt in faſce. Mercatoriæ ſocietates ſi frau-
dē ſapiant/durare nequeūt. Bona fide opus eſt ſocietati durare debenti.
Morbida facta pecus totū corrūpit ouile. Carioſus arboris ramus truncū
maculat. Non pñt impuri durare cū puris. Quid ita? Quia cōtraria ſi-
mul diu eſſe non pñt. Violenter. n. ducuntur in unū: nullū autē uiolen-
tum pōt eſſe ꝑpetuū. Nequeūt impura per ſe ſola cōſiſtere: ſicut neq; fra-
cta per ſe manent. O chriſtiani quibus teſtamēto pax relinqtur: Si mun
di eſtis ꝑpter ſermonē dñi Ieſu: habebitis pacē cū illo: illi adunabimini:
immo aduniti cōſeruabimini. Manebitis in illo ſicut palmes in uite. Ma
nebit in uobis ſicut uitis uigor in ſingulis palmitibus & ſimul in omni-
bus manet. Non ego hoc dico: dicit ipſe Ieſus magiſter. Iam uos mundi D
eſtis: ꝑpter ſermonem quē locutus ſum uobis? Sit hæc interrogatiua lo-
cutio. Manete in me & ego in uobis. Quaſi dicat quia iam mundi eſtis:
manete in me/& ego in uobis. Non ſine cauſa hoc dixit. Nā ſi palmites
impuros/& infructuoſos tollit uinitor pater: Si feraces/purgat nō tollit:
qui mundi ſunt non amputantur: manent igitur in uite: & uitis in illis.
Adhuc non eſtis mundi. Pacem Chriſti nondū habetis. Niſi purgari ſtu
dueritis: amputabit uos pater deus.

Declaratio ſtudii & operis paci incumbentium.

Icut palmes non poteſt ferre fructum a ſemetipſo niſi manſerit
s in uite ſic nec uos niſi in me manſeritis. Dixerat paulo ante pal
mitem non ferentem fructum tollet. Id modo declarat. nō ſuf-
ficit ad retinendam pacem eſſe operoſum: ſed in illa pace quam habere
uolumus/& ſecundum illam operari neceſſe eſt: in qua repu. uerſamur:
in qua familia uiuimus: illius utilitati inuigilare debemus. Dic quæſo E
ſi quem haberes in domo filiumfamilias qui opoſus eſſet: & lucro aut
aliis cōmodis augendis die noctuq; ſtuderet ardētiſſime: lucra porro ſua
in aliam familiam trāſportaret: tu illum de opibus & labore familiæ ale
res: ille aut minimum aut nullum adminiculum domui præſtaret: ta-
lem ne apud te diutius habere ſtuderes? Minime/quinimmo expelleres/

aut familiã murmurantẽ ſentires:pacemq; domeſticã mox turbatã inſpi
ceres. Q uilibet ciuis ſuæ ciuitatis cõmodis prius inſudat/dehinc aliarũ
ſi põt. Si alterius ciuitatis utilitatibus cõſuleres cum detrimẽto tuorum
ciuiũ/quãto eſſes opoſior/minus eſſes(ut exiſtimo)ſubſtinẽdus a tuis:
plus.n.illis noceres quo plus te exerceres. Sumus ĩ pace Chriſti:uiuimus
in chriſtiana repu.in illa & ſecundũ illã opoſi & utiles eẽ debemus Chri
ſto dicente. Q uia ſicut palmes non põt ferre fructũ niſi mãſerit in uitæ:
ſic & uos niſi in me mãſeritis. Q uid ita? audi illũ/qa ego ſum uitis uos
F palmites. Q ui manet in me & ego in eo/hic fert fructũ multũ qa ſine
me nihil poteſtis facere. Plana iã res eſt. Dicã tñ adhuc qd hic obſtruſum
odorẽ. Multi palmites manẽt in uitæ in qbus non manet uitis. Manent
inq̃/quia adhuc amputati non ſunt. Sed quoniã exaruerunt:neq; a uitæ
humorẽ accipiunt:ideo uitis nõ manet in illis. Manẽt multi in Chriſto:
quia pr̃is uinitoris miſericordia nõdũ illos uoluit amputare. Aridi tamẽ
ſunt: & Chriſtũ noĩe tenent:ope nõ tenẽt. Nõ eſt Chriſtus in illis:q uo-
ce nõ corde ſe chriſtianos eẽ ꝓfitent̃. Vt fructũ afferamus maneamus in
illo:q̃tum poſſumus illi adhærẽtes: & obſequentes. Maneat ille in nobis
corde toto exceptus/& retẽtus. Ita fructum afferemus in illo. Ita pax eius
ab eo pro hæreditate ab initio nobis relicta/noſtra erit.

De charitate ſecũda hæreditatis pte in ordine ſed potiſſima intẽtione.

Icut dilexit me pater & ego dilexi uos. Manete in dilectiõe mea.
s Si præcepta mea ſeruaueritis:manebitis in dilectione mea/ſicut
& ego p̃cepta pr̃is mei ſeruaui & maneo in eius dilectiõe. Hoc
eſt præceptũ meum ut diligatis inuicẽ ſicut dilexi uos. Maiorem hac dile
ctionẽ nemo habet ut animã ſuã ponat quis pro amicis ſuis. Principẽ &
reip.moderatorẽ oportet ante oĩa profeſſionẽ quam tuetur/& leges qui
bus hæc ipſa ꝓfeſſio continetur/amare & colere. Sic pr̃ deus diligit Chri
ſtum legem uiuã oĩum chriſtianoꝝ: & leges ſcriptas ab euangeliſtis Chri
ſti ſecretariis fouet & amplectitur. Oportet etiã leges amare prĩcipem &
populum:ut.ſ.leges ipſæ principem deceant/dehinc expediant populis.
Ideo ſicut Chriſtus diligit̃ a pr̃e:ſic diligit & nos. Sic chriſtiana profeſſio
deum decet/quando eius præcepta iuſtiſſima ſunt: & utilitate delecta-
tione & honeſtate condita/per quæ ſimul omnia reficit Chriſtianos. hoc
eſt quod dixit Ieſus: Sicut dilexit me pater agricola:ſicut legem meã ha-
G bet charam/ſic ego dilexi uos/ſic meã legem ueſtris uſibus accõmodaui.
Diſcant hic legum latores:diſcant patreſfamilias ita ad ſuas utilitates &
commoda cuncta diſponere:ita ſe amare dum aliis leges imponunt:ut
leges ipſas illi amare & colere poſſint qui crediderunt. Diſcant inquam
tales cõ-

tales cōdere leges:ut ſubditi in eaꝝ amore & obſeruantia ualeant pdura
re.Dicit.n.magr̃ optimus:Manete in dilectione mea. Ego ſum uiua lex
ur̃a.Pr̃ meus dilexit me:dilexit & uos:ideoq; me uobis dedit ī legē. Ego
qa diligo eū:diligo & uos:Sic̄ ille me dilexit:Iō lex uobis eē nō renui:&
ut mea decreta ītelligeretis hō uobiſcū & inter uos ueni.Manete igitur in
dilectione mea:quia lex ſum uobis uiua. Manete in dilectione legis quā
uobis in præceptis relinquo.Si p̄cepta mea ſeruaueritis manebitis in di-
lectione mea. Si princeps poſſet ſe ubiq; exhibere pn̄tem:lege ſcripta(ut H
exiſtimo)non uteret̃.Sed qm̄ anguſtia corporis uno illum loco conclu
dit:& moriēdi neceſſitas illū durare nō ſinit:legibus agere cōpellitur.Ita
dn̄s Ieſus qm̄ ſe ætate uiridi & uiuaci iuuēta nouerat moriturū:terraſq;
ſecūdum molem corporis relicturū:inſtituta reliquit ſe uiuam legē:ſuā
inq̄ uoluntatem & auctoritatem cōtinentia. Non igitur incondite ut in
eius dilectione maneamus admonet nos dicens. Si præcepta mea ſerua-
ueritis:manebitis in dilectione mea. Nullum eſt certe maius amoris in- I
dicium:q̄ obediētia:q̄ amatæ rei obſequi. Qui carnis amore inſaniunt
nil libētius agunt:q̄ quod amica mandauerit. Qui pecuniæ amore ſūt
capti:nulli rei tam ardēter inuigilāt:nihil tanto ſtudio ꝓſecuntur:q̄ lu-
crum.Qui honores ardēt(bone deus)q̄ ſtudioſe potētibus obtempe-
rant:ambitioſi q̄ ſe ſubmittūt.Amor facit hæc oīa. Quid ita?Qm̄ amā
tis & amati uoluntas eſt una.Volūtatis aūt expimentū opatio eſt. Vis ſci
re ſi uelim aliqd?fac poſſim aſſequi. Vis ſcire ſi aliqd nolim?fac poſſim
effugere. Vbi opus eſt facto uerba nō ſufficiūt. Ardet & urit amor:ope-
roſuſq; eſt pluſq̄ dici queat.Itaq; ſi diligitis Chriſtum:opere mōſtrate.Iu
gum eius ſuaue eſt:& eius omne pondus leue:& facile portatu. Nunq̄
erit impoſſibilitas:ſi aderit uolūtas:hoc eſt quod ille dicit.Si p̄cepta mea
ſeruaueritis manebitis in dilectiōe mea.Quod & exēplo cōfirmat:ſicut
& ego p̄ris mei præcepta ſeruaui:& maneo in eius dilectione.Quaſi di-
cat nihil p̄cipio:qđ ipſe nō fecerim.Ope priuſq̄ ſermone meoꝝ p̄cepto-
rū ueritatē oñdi.Quia patris mei p̄cepta ſeruaui:ideo in eius dilectione
pmaneo.Si uos p̄cepta mea ſeruaueritis:itidē ī mea dilectiōe manebitis.

De forma charitatis.

Oc eſt præceptū meū ut diligatis inuicē:Sicut dilexi uos.Qm̄
h dixerat dn̄s Ieſus mandata mea ſeruate:ne crederent hoīes dura
aliqua illum dediſſe mandata:& abſterriti legatum obediētiæ:
ſuamq; pacem pro hæreditate accipere recuſarent. Summatim quid ſibi
uelit tota lex eius pauciſſimis uerbis exponit dicēs. Hoc eſt p̄ceptū meū
maximū:hoc eſt qđ tota mea lege cōſtituo:ut diligatis īuicē. Et ꝓfecto

ad conſeruandā pacem & unitatē in re domeſtica: in ciuitate/in prouincia/in regno: hoc maxime neceſſariū eſt: & ſine ipſo factū eſt nihil. Qm̄ ſicut pax eē non pōt ſine multoꝝ quaſi collegio in unum colligatoꝝ/in unam quaſi ꝓfeſſionē/in unum uitæ inſtitutū/ad unum finem. Ita hæc unio ſine mutua dilectione ſtare nō pōt. Eſt.n. amor neruus uinculi: & nexus uigor: quo colligata in unā pacem cōtinent̃ unita: tātaq; eſt dilectionis auctoritas: tātus uigor ut ſine illa neq; legata/neq; auctoritatem

K Chriſti aſſequi poſſimus. Mirant̃ multi ꝙ dn̄s Ieſus ī ultima cœna de dilectione mutuo cōſeruāda totiens rōnem habuerit: deponēt admirationem ſi qđ nunc dicit/diligēter inſpexerint. Dilectio legis eſt ſumma humilitas/fides/obedientia ſine dilectione nō ſatis utilia ſunt. Pax aūt ſine dilectione eē nullo mō poteſt: neq; intelligi qdem/Qui ſe mutuo non diligūt: ſimul diu ſtare nō pn̄t. Impoſſibile ꝓfecto eſt multos idē uelle/& ſe nolle ad inuicē. Impoſſibile eſt itē multos ſe odiſſe/& ſimul in pace pſiſtere. Vt igitur in pace quā amplexus es permaneas: ames oportet oēs hoīes illius pacis tibi fœder̃ ſociatos. Amplexus es domeſticā pacē: ames oportet familiæ p̃ſidentem: familiæ utilitates: ſingulos de familia: & illi te. Aut paganā/hoc ē uiuis in oppido/in ciuitate uel in pago: ames oportet: & colas loci p̃ſidē: iura loci: īcolas eius: & illi te: aliter pacē nō hēbis. Chriſtianus effectus es: īmo ab ineunte prima infantia eſſe cœpiſti: ames oportet deū ante oīa/Chriſtum ſup oīa: iura chriſtianæ ꝓfeſſionis imprimis uenereris: ames & oēs chriſtiāos/Si hoc facis: uerus es hæres Chriſti: Si non facis: chriſtianū te eē mentiris. Impoſſibile eſt.n. chriſtianū eē: &

L odiſſe chriſtianū. Chriſtianus eſt qui fidē Chriſti tenet re: non uerbis tantū. Verba nanq; rei ueritatē nō faciunt: ſed a rebus uerba accipiūt ueritatē. Si uere chriſtianus es: re ſi tenes mandata Chriſti audi Chriſtū. Hoc ē p̃ceptum meū ut diligatis inuicē. Nō ego: nō theologus aliqs: non ep̄s: non Papa hoc præcipit/Chriſtus ipſe iubet. Vt ſis chriſtianus chriſtianos ama. Infœlix tu qui credis te chriſtianū: qui fureres ſi de Chriſto male ſētire dicereris/cur nō te pudet corā oībus oñdere malignitatē tuam: odio hn̄do chriſtianos? Dicit Chriſtus/oues meæ uocē meam audiūt. Quale aūt ſit hoc audire ipſe declarat/& ſecunt̃ me per obiam. Quæ eſt uox tua dn̄e Ieſu Chriſte? Vt diligatis inuicē. I tu nunc ſerua rancorē pſequere: lacera: lania: dānifica ſi potes: ſi nō potes/infamia denigra chriſtianū: quia illū habeas inimicū. Niſi reſipiueris: non hēbis partē in hæreditate Chriſti: quinīmo iam ab illa es penitus excluſus. Hæreditas Chriſti pax eſt hominibus bonæ uoluntatis. Tu qui odio habes ꝓximum: qui pacē cū illo hr̄e recuſas: qui ferrū pro ueſte induis: qui gladiū pro ornamēto

femur accingis/ut occidas/ubi habes bonã uolũtatẽ? Reſipiſce miſer:te-
cum ipſe recogita dñm deũ tuum:dñm Ieſum Chriſtũ:tuã ꝓfeſſionem
chriſtianã.Ne quæſo tam apte tam ĩpudẽter mentiaris deo tuo:ꝓfeſſio-
ni tuæ:animæ tuæ.Da tibi ipſi pacẽ:reſtitue tibi hæreditatẽ prĩs & fratris
tui:obtempa dño deo tuo:redẽptori tuo:audi quid per oẽm legẽ ſuam
te facere uelit.Hoc eſt p̃ceptũ meũ ut diligatis inuicẽ. Dimitte igit̃ odiũ
& ſimultatẽ:dilectionẽ ex aĩo ſuſcipe. Sed qualẽ dilectionem? libidino- M
ſam ne? per quã.ſ.incõtinens diligit:ut ſe ipſum infamet & ꝓximũ? Di-
lectionẽ auaram quã qui lucra ſequũtur diligunt:blãdiuntur ut decipi-
ant? Dilectionẽ ſuperbã:per quam ambitioſi te colũt:ut honoribus per
te potiantur? Nõ has dilectiões uult dñs Ieſus Chriſtus.Q uas uult? Au
di illum.Sicut dilexi uos.Dilexi uos aũt non carnis:nõ pecuniæ:nõ ſub
limitatis ſtudio. Dilexi uos amore pio:iuſto:ſincero.Vis ſcire qualis ſit
amor tuus? uide qd optes amato. Si munda:ſi pia:ſi iuſta optas:talis eſt
amor.Si turpia turpis.Ipſe ſuo ſanguine tingitur:ſuo fructu dignoſcit̃.
Q uẽ fructũ affert nobis amor Chriſti? Legis chriſtianæ obſeruãtiã:fœ
licitatem æternã.Hæc iuſtiſſima:piiſſima ſunt:& oĩ decore ornatiſſima.
Sanctus eſt ergo amor:quo nos amat dñs Ieſus.Q uoniam eius amoris
fructus nos efficit ſanctos. Diligite inuicem dicit dominus Ieſus ſicut di
lexi uos.Sicut dilectio mea iuſta fuit:ſicut caruit oĩ labe peccati:ſic dile-
ctio qua inuicem uos diligitis meæ pacis hæreditario iure aſſequẽdæ gra
tia pura ſit:& incontaminata.

Q uã excellenter dilexit ſuos dominus Ieſus.

Aiorem hac dilectionem nemo habet: ut aĩam ſuã ponat quis
m pro amicis ſuis.Plus mouẽt expimenta q̃ uerba. Ita ſemper dñs
Ieſus:cũ prius feciſſet quæ facienda docuerat:ubi amandos nos
inuicem monuit:oñdit id ſe feciſſe qđ ſuadet:neq; feciſſe mediocriter:
ſed excellenter:ſed ardentiſſime.Diximus iã ſæpe amorem ope cõproba
ri.Amor.n.eſt ſtudium bñfaciẽdi amato. Q ui maiora & chariora mu- N
nera ſeu bñficia dat:magis diligere comprobatur.Q ui dat ſe ipſum dat
maxima & chariſſima ſibi:ergo qui dat ſe ipſũ maximã charitatẽ habet:
& oſtendit habere.Q uorſum hæc? Vt intelligamus q̃tum nos amauit
dñs Ieſus.Amauit:ſe teſte:ſe ꝓbante:nos oẽs amore maximo.Q m̃ no-
bis & pro nobis oĩum maxima:oĩumq; ſibi chariſſima donauit. Dona- O
uit ſe ipſum nobis & pro nobis iam totiẽs:& nunc donabit modo quo
ſe ultra donare nõ poterit.Donauit p̃cioſiſſimam diuinitatis gloriã om-
nibus hoĩbus:qñ uerbũ caro factum in uẽtre uirginis:deus uenit ad ho
mines factus hõ.Donauit ſe nobis ducẽ & p̃ceptorẽ:qñ pacis ueriſſimã

rationem oñdit: & ad uerã fœlicitatis uiam per iuſtitiã: pietateq; mõſtra
uit: per hanc ipſam uiã primus inceſſit/ut p illius ueſtigia alacrius inceda
mus. Donauit ſe nobis ſacramẽtaliter in cibũ & potũ: ut quotiens uolu-
mus illũ nobiſcum habeamus. Donaturus eſt de ꝓximo nr̃i grã ꝓprium
corpus cruciatibus: ſpũm triſtitiis: uitam morti: corpus exanime ſepultu
ræ: aĩam inferis/ut illos ſpoliet: & uictor ꝓ nobis reuertat̃ ad nos. Eſt ne
hoc exiguũ amoris indiciũ? Nõne ſatis: nonne ad ĩtegrũ & ad unguẽ exe
P cutus eſt & ſup abundãtiſſime cõpleuit qđ te facere iuſſit? Sed quæſo ad
uertere ne pigeat q̃ modeſte p̃cipiat dñs Ieſus. Cũ ille amauiſſet nos q̃tũ
oñdimus: q̃tum pr̃es/uxores/aut filios non amamus: ĩmo q̃tũ nos ipſos
amare recuſaremus. Q uis. n. pro ſe ipſo mori eligat? non tñ arctare nos
uoluit: ut nos inuicẽ tm̃ amaremus/q̃tum ille amauit nos: non. n. dixit.
Hoc eſt p̃ceptum meũ ut diligatis inuicẽ q̃tum dilexi uos/ſed ſicut dile
xi uos. Similitudinẽ ĩpat: non æqualitatẽ. Si iuſſiſſet dñs Ieſus te mori
pro alio/qa ipſe Chriſtus mortuus eſt pro te: & nõ obediſſes/poſſes obii
cere/tu pro nobis moreris: quia potes cito reſuſcitar̃/& cito reſurges/ego
me reſuſcitare ad libitũ nequeo. Vbi mortuus fuero/uſq; ad iudicii ma-
gni diem: mortis umbra me poſſidebit. Ne inq̃ ſic te excuſares: non dixit
mando ut diligatis inuicẽ q̃tum dilexi uos: ſed ſicut dilexi uos. Aſſimila
ri uoluit amorem tuũ amori ſuo: ut hẽat cõſimiles rõnes: conſimiles oc-
caſiones: nõ æquales uires: nõ pares effectus. Hoc recuſare nemo poteſt.
Amare nẽpe ſine fraude: ſine uicio poſſumus: ſi uolumus. Hoc eſt præ-
ceptũ meũ ut diligatis ĩuicẽ ſicut dilexi uos. Sit dilectio ur̃a ſimilis meæ/
qm̃ æqualis eẽ non põt: tãto amore ꝓſecutus ſum uos/ut me darẽ ꝓ uo
bis in morte/qa maiorẽ hac mea dilectionẽ nemo hr̃e põt: ut animã ſuã
ponat pro amicis ſuis: habete minorẽ: ponite fortunas: ponite opas: po-
nite induſtriã & ingeniũ: ſubuenite uobis inuicem/ditiores tenuioribus
alimẽta date: auxiliũ debilibus p̃ſtate fortiores: dirigite incautos cõſilio
ur̃o: qui prudẽtia p̃polletis. Hæc faciẽtes pacẽ hẽbitis in repu. chriſtiana
hic militãte: pacẽ hẽbitis ĩ eadẽ triũphãte/Subſtinebitis & uigilabitis hic
cũ dño Ieſu p cõpaſſionẽ: in futuro aũt ſæculo per æternam fœlicitatem.

De patientia amplectenda ad cõſeruationem pacis.

I mundus uos odit: ſcitote qa me priorẽ uobis odio habuit. Si
s de mũdo fuiſſetis: mũdus qđ ſuũ erat diligeret. Q uia uero de
mundo nõ eſtis: ſed ego elegi uos de mundo: ꝓpterea odit uos
mundus. Memẽtote ſermonis mei quẽ ego dixi uobis. Nõ eſt ſeruus ma
ior dño ſuo. Si me pſecuti ſunt & uos perſequẽtur: Si ſermonẽ meũ ſer-
Q uauerũt & ur̃um ſeruabunt. Duo uenti: duo turbines: torrenteſue duo
rapidiſſimi

rapidiſſimi: pacis ſtructurã euellere: & eradicare ſunt ſoliti. Inſolens ſupbia: dũ pax proſpera eſt: dũ nihil ſentitur aduerſi: aĩos elatione ſollicitos tenet: Et ubi (quaſi uentus uela) turgidos aĩos fecit: mox rapit ad rixas: contumelias: iniurias: Deinde adducit uulnera: cædes: priuatorũq; ruinas. Tandẽ uero publica ſternit. Cõtra hunc uentũ: contra hunc torrẽtẽ & turbinem fundat̃ pax in amore charitatis. Charitas. n. nõ inflatur: nõ R
æmulatur: non agit perperã. Contra uero dũ aduerſa cõtingũt: ira & accidia impatientiã adducũt: alter turbo eſt ſubuertẽs pacẽ: hæc deſperationem cõuehit: quæ ſubuerſã pacẽ eradicat & a fundamẽtis tollit: per hæc malis uincitur animus: per hæc priuata & publica primo negligunt̃: deinde hñtur odio: uñ deſperant & penitus pereunt nullo releuante. Hæc aduerſus mala opus eſt patiẽtia. Ipſa. n. opus pfectum habet. i. in ſua pfectione conſeruat. Certe non errauit ille qui dixit. Maxima morũ ſemper S
eſt patiẽtia uirtus. Nã ſi nõ minor eſt uirtus q̃ quærere parta tueri. Patiẽtia quæ oẽs tuetur uirtutes: nulli illarũ erit inferior. Erit ẽt oĩbus ut maneant neceſſaria. Huius rei gr̃a ſapiẽtiſſimus architectus dñs Ieſus Chriſtus: pacis ſuæ pulcherrimã ſane & amœniſſimã domum cõmunire conſtituens: poſt dilectiõis iacta fundamẽta: ad fundamẽta patientiæ ponẽda conuertit̃ dicẽs. Si uos qbus teſtamẽto relinquo meam pacẽ mũdus odit: & per odium (ut infra docebitur) uos infeſtat: Scitote qa me priorem uobis anteq̃ uos odiret uel priorẽ uobis. i. præſtãtiorem & dñm ueſtrum odio habuit. Ideo ne turbemini: ne uos incœpti pœniteat: legatũ obedientiæ mandatũq; de charitate ſeruãda ne abiicite. Quia mundus nullã habeat charitatẽ / non iccirco eã deſerite: plenus eſt odio mũdus: & quia duo contraria ſimul in eodẽ eẽ non pñt / qñ alterũ accreuit ad ſummum mirari nõ debetis ſi odit uos mũdus. Vultis uidere mundũ ad cumulum odio plenũ eẽ? Odit ſũmã ueritatẽ & bonitatẽ. Odit. n. me qui ſum uia ueritas & uita / odit me priorẽ uobis. i. potiorẽ omni genere uirtutũ. Quia ergo plenus eſt odio impio / amorẽ piũ hr̃e non põt. Nolite illi ſimiles fieri. Non. n. eſtis de mũdo tam perdito: qm̃ de illo uos elegi. Itaq; ſi uos odit / ne miremini. Quia me priorẽ uobis odio habuit. Si de mundo fuiſſetis: mundus qđ ſuũ erat ſuo pdito amore diligeret. Quia T
uero de mũdo non eſtis ꝑpterea odit uos mũdus. Videte quæſo q̃ ſapiẽter hic ſe ſapiẽtia gerat. Crimen læſæ maieſtatis eſt ſentire cũ principis inimico: ſentir̃ cũ reip. hoſtibus / uel cũ illis eẽ amicitia fœderatũ. Ius quoq; amoris priuati hoc habet: ut amicoꝝ noſtrorũ amicos amemus: & inimicos eorũ odio hẽamus. Amicorũ. n. eſt una uoluntas: una utilitatis & cõmoditatis rõ. Iam dñs Ieſus ſe ut principẽ & legẽ uiuam amandũ oñdit

& ſe amare dixit quos pacis hæredes inſtituit: quoſue pace donauit. Mū-
dus odio habet Chriſtū: ergo cum Chriſto ſentiētes odio habeat neceſſe
eſt. Conſentaneū eſt igitur non turbari ſi odit uos mundus Q m̄ prius
odio habuit dñm deū nr̄um: principem nr̄um: noſtram uitam legē. Im
mo ſi triſtabimur ꝙ mundus odio habeat nos: ſi eius odiū ſubterfugere
tentabimus: ueri amici chriſti non erimus: Si pacē cū mundo uel amici-
tiam fecerimus: erimus ꝓditores & læſæ maieſtatis crimine tenebimur.
Q uoniā cū inimico principis noſtri pacis & amicitiæ fœdus hēbimus:
V & noſtræ reip. hoſtē (qđ extremæ infamiæ cumulus eſt) diligemus. Sed
qs hic mūdus eſt qui dñm Ieſū Chriſtū odio habuit: & adhuc habet? Nō
uaſtus ille oīa claudens orbis. Ille. n. amicus immo ſubditus eſt dño Ieſu
Chriſto / factus eſt per ipſum & per ipm̄ conſeruat̃ & durat. Non ſublu-
naris globus: nō elemēta / non ex eis mixta naſcētia mūdus ſunt / q odit
dñm Ieſum Chriſtū. Hæc oīa illi obediunt. Venti & mare obſequuntur
eidē: non fortuita bona: neq; fortuna (quā ſtolidum uulgus oīum uti-
litatum præſidem facit) ſunt mundus oſor. Q uoniā nihil habent hæc
cōmune cū dño Ieſu: neq; illis eſt dñs Ieſus moleſtus in aliquo. Iubet red
di Cæſari quæ ſunt Cæſaris: & quæ ſūt dei deo. Ipſe etiā quottidiano pa-
ne contētus: neq; peram: neq; zonā: neq; pecuniam ad uiaticū deferens:
nō habet domū: non diuerſoriū: neq; tuguriū proprium ubi caput recli
net. Mundus qui odit Chriſtū diabolus eſt & angeli eius. Mali quoq; ho
mines miniſtri eius / pacē hoīum bonæ uoluntatis turbare ſtudētes mū-
di hic nomine accipiēdi ſunt. Si ergo mūdus. i. ſi mali angeli & mali hō-
mines qui mūdus ſunt: reprobatus uos odit: ſcitote quia me priorē uo-
bis odio habuit. Cur nō potius dixit dñs Ieſus. Si iudei: ſi ſcribæ: ſi phari
ſei: ſi ſamaritæ: ſi aliæ quælibet gentes uos oderūt: ſcitote quia me priorē
odio habuerunt. Nouerat dñs Ieſus apoſtolos ſuos cæteroſq; diſcipulos
ubiq; gentiū diſpgendos: neq; a ſola iudeorū gente paſſuros iniuriā: ſed
ab omnibus populis cruciādos: itaq; continens primū pro primo cōten
to poſuit. Scitote quia me priorem uobis odio habuit. Si de mūdo fuiſ-
ſetis: mūdus qđ ſuū erat diligeret. Apte dignoſcitur dñm Ieſum hic mū
di noīe nō ſperas / ſed habitātes illas (rōnis inq̄) capaces creaturas intelli
gere: non qdem oēs ſed in peccato manētes. Apoſtoli reliquiq; diſcipu-
li / erant tunc de numero ſperam ſublunarē habitantium. Et qui nūc ſūt
uere chriſtiani eodē orbe claudunt̃: qui tñ nō ſūt (teſte Chriſto) de mū-
do quē loquitur. Q uare mundus hic pro ſpera prima / uel pro oibus in
X ea contētis non accipit̃: ſed pro illis qui in uirtutū odio perſeuerant. Exi
ſtimo ſaluatorē nr̄um duos mundos intellectuales / ſiue duas ſperas ſpi-
rituales

rituales hoc loco præſumere: unam amoris & gratiæ: hic mundus eſt bo norum angelorum & hoĩum bonæ uoluntatis. Alteram e contrario odii & miſeriæ: hic mundus eſt reproborum angelorum & hoĩum perditorũ. Abſit uero ut per hæc quis credat: duo eẽ prima principia: quemadmodum ſtulti Manichei opinati ſunt. Princeps nanq; mundi miſeriæ nõ eſt uere princeps. Q m̃ & ſui mũdi nullum eſt principiũ: niſi æquoce: nã & ipſa miſeria æquiuoce entis habet rõnem. Sed de his alibi: ſatis ſit hic intellexiſſe qd mundi noĩe ſaluator dicere uoluit. Si de mũdo fuiſſetis: mũdus quod ſuũ erat diligeret. Videte q̃ apposite ad iã dicta loquatur magr̃ ſapientiſſimus. Supra habitũ eſt principem ſubditos amare: & ſubditos principem: ac ſe inuicẽ diligere oportere: ut duret principatus. Conſentaneũ eſt igitur ſi apoſtoli: ſi diſcipuli dñi eſſent de mundo malignantiũ. i. ptes factionis potiuſq̃ reip. a principe illius & a ſubditis illos diligi. Q uia uero de mundo nõ eſtis: quia ego uos de mũdo elegi ꝓpterea odit uos mũdus. Cõſentaneũ eſt iſtud. Q m̃ ſicut unitas profeſſiõis parit amorem & nutrit: ita diſparitas odiũ pariat & nutriat neceſſe eſt: de cõtrariis. n. cõtrarios oportet fructus inſurgere. Sed nõne apoſtoli & diſcipuli oẽs: nõne oẽs qui in mũdo ſunt chriſtiani q̃tumlibet iuſti in peccato nati ſunt? & in iniquitatibus matres eorum conceperunt illos? Nonne illi ipſi apoſtoli ꝓxime deſerturi erant dñm Ieſum Chriſtũ: & Petrus abnegatiõis & blaſfemiæ crimine nõne tenendus erat? Erant ergo de mundo & nos de mũdo ſumus: de mũdo dixerim peccati: odii: atq; miſeriæ. Rñdet dñs Ieſus. Q uia elegi uos de mundo. Si de mundo non fuiſſent: nequaq̃ de illo eligi potuiſſent. Igitur ante electionẽ de odii mundo fuerãt. Electiõe extra mundũ odii poſiti ſunt: in mundoq; gratiæ cõſtituti. Ita ſua culpa de mundo erant pdito: & nos eodẽ de mũdo fuimus. Gratia uero & illi & nos de mundo odii non ſumus. Hoc eſt qđ dicebat Apoſtolus. Gratia dei ſum id quod ſum. In mundo qppe amoris & gr̃æ eſſe nemo põt ſine gratia. Mementote ſermonis mei quẽ ego dixi uobis. O Chriſtiani quæſo ne mente excidat: qđ Chriſtus memoria tenendũ iubet. Iubet meminiſſe ſermonis quẽ dixit. Hoc ſi fecerimus bene ſuccedent oĩa. Sed quis hic ſermo. De mundo non eſtis qa elegi uos de mundo? Si meminerimus nos non eẽ de mũdo odii uel de factiõe pditorum: Si meminerimus illam eẽ nobis inimicã/ pudebit: pigebit nos: horrebimus ſentire cũ illa. Pudebit pigebit nos peccar̃. Peccatũ horrebimus: ſi meminerimus illud eſſe de factione noſtræ reip. inimica. Si meminerimus electionis bñficio nos ereptos de numero & ſocietate infœlicium/ & perditorum in odii miſeria/ Si meminerimus per gr̃am factos de numero & ſocietate fœlicium:

Y Z A

adduci non poterimus ad peccandũ. O chriſtiani quotiens de aliquo cri mine temptamini: quotiẽs inq̃ ſupbia inflat: aut auaritia exiccat: aut luxuria adurit: aut gula cõtorquet: aut rapit ira: aut uexat inuidia: aut accidia uos mordet: memẽtote quæſo ſermonis quẽ dixit dñs Ieſus: memẽtote inq̃ quia non eſtis de mũdo illarum miſeriaꝝ. Mementote uobis illas eſſe inimicas: uos uelle miſeros efficere. Mementote qa Chriſtus elegit uos: eripuitq; de calamitatibus illis: ut ad fœlicitatẽ pduceret ppetuo poſſidendã. Si quis pannoſus/ & mendicus per cœnũ porcos ſequi ſolitus aſſumatur in regiã: & regiis aulicis annumeret᷑: ueſtiatur: nutriat᷑ ut aulicus: quis illũ ferat reſonantẽ uocẽ uñ porcoꝝ cõgregatio fieri ſolita eſt? Quis ferat indutũ oſtro cœnum cõmiſcere porcinũ: faciem fœtoribus ſqualidam: manuſq; ſcabroſas rubigine bruta: corpore toto: inceſſu & geſtu ꝓferre porcinos mores? Mementote ſermonis mei. Mementote bñficii mei dicit dñs Ieſus Chriſtus. Vos eratis de mũdo porcino nõ tm̃ porcoꝝ cuſtodes: ſed a cuſtode porcoꝝ diabolo per uitiorum lutabra cõ uoluti: laceri: nudi: famelici. Elegi uos ut edatis ſup mẽſam meã. Memẽtote ſermonis mei: quẽ ego dixi uobis. Mementote quia nõ eſtis de mũdo tam bruto meo bñficio. Nã mea electione de illo uos eripui: qđ ſi feceritis (Quia nõ eſt ſeruus maior domino. Vos eſtis mihi ſerui: ego uobis dñs) intelligetis cõſentaneũ eẽ: ꝙ ſi me ꝑſecuti ſunt: & uos perſequẽtur: qm̃ ſi perſecuti ſunt maiorẽ: perſequentur ergo minores. Quare de eoꝝ perſecutiõe ne turbemini. Si ſermonẽ meũ ſeruauerunt: & ueſtrum ſeruabunt. Sed non ſeruauerũt meũ: quare ueſtrum minime ſeruabunt. Quoniã qui principis ſpernit uiuam uocẽ/ nuncii quoq; ſermones nulli faciet. Cum multa hanc ſñiam cõprobantia & declarãtia ꝓſecutus eẽt dominus Ieſus/ cur omnia dixerit manifeſtat: ubi Ioannes hæc ſcribit.

De perſeuerantia patientiæ retinenda in aduerſis.

h Aec locutus ſum uobis ut non ſcandalizemi: abſq; ſinagogis facient uos. Sed uenit hora ut oĩs qui interficit uos: arbitret᷑ obſequium ſe ꝓſtare deo. Et hæc faciẽt uobis quia nõ nouerũt patrẽ neq; me. Sed hæc locutus ſum uobis ut cũ uenerit hora eoꝝ reminiſcamini quia ego dixi uobis. Hæc aũt uobis ab initio nõ dixi: quia uobiſcũ eram. Patientiã quam cõplectendã/ a bonis uiris hactenus mõſtrauit dominus Ieſus: nunc ab eiſdem docet eẽ retinendã. Mos erat (qui ẽt nũc uiget) non trahi pro crimine iniudiciũ/ niſi ſufficiẽtibus indiciis/ per multos & probos uiros affirmatis: iudicii ꝓ̃ æ oſtenſis: ne hoĩes innoxii calũniã infamiã & iacturam capturæ ſentirent/ ſi paſſim & pro libidine iudicia cõtra illos incœpta fuiſſent. Neminem inſup q̃uis multis cõtra eum

delatis

delatis coram iudice indiciis/iam captum condemnari licebat/niſi audi tum/& purgare indicia cõmonitũ. Quod ſi non ſatis legitime feciſſet: punire illum fas non erat/niſi condemnatũ/iudicis ſententia/pœnæ modum & menſurã ſtatuente. Sinagoga iuxta Hieronymum doctrinã uel inſtitutionẽ ſonat/Ita loca in quibus iudei legem & inſtituta maiorũ diſcebant. Sinagogæ nomẽ accæpunt. Quid eſt nũc dicere/Abſq; ſinagogis/niſi abſq; doctrina legis: præter oẽm legẽ & inſtituta maiorum faciẽt uos trahi in iudiciũ? nullis prius habitis indiciis ad capturã faciẽt uos in auditos cõdemnari? Nullaq; ſnĩa cõtra uos lata: nulla pœna in uos decreta facient uos/a carnificibus laniari & cruciatibus enecari? Sed ne ſcãdelizemini. Occaſio peccandi ex pũerſo ope data uel accepta ſcandalũ eſt. Ita qui dat occaſionẽ delinquẽdi ſcandalizat: qui accipit ſcãdalizat᷑. Paulus nempe ſcribẽs ad Corinthios/ubi declarauit an de cibis ĩmolatis idolis liceat manducare/concludit/qua ꝓpter ſi eſca ſcandalizat frẽm meũ/non manducabo carnes in æternũ: ne frẽm meũ ſcandalizem. Et ſecundũ ea quæ Paulus illic pgit oñdere: doctus qui manducat idolis ĩmolatũ: ſciẽs non eſſe ꝓhibitũ: ſcandalizat frẽm. i. dat peccandi occaſionẽ: infirmæ cõſcientiæ fratris indocti: credentis idolis ĩmolatũ ſine culpa nõ manducari. Indoctus uero qui accipit occaſionẽ manducãdi: cũ erronea cõſciẽtia ſcandalizat᷑. Non aũt idẽ eſt cãm & occaſionẽ dare peccato: quia grauius peccat dans cãm ꝙ occaſionem. Cauſam dare eſt ꝓbere materiã: ut gladiũ occidere per iniuriã cogitanti: aliudue inſtrumentũ ſine quo peccatũ fieri nequiret. Aut præbere formã oñdendo modum ad facinus: Aut ſe efficientem exhibere: fauore ꝓſtito. Aut finem ſe cõſtituere: ut mercedem præmiumue pro ſcelere polliceri. Aut bonũ aſſequendũ uel malũ fugiẽdum oñdere ut ſceleri detur locus. Occaſionẽ peccato dare: nõ eſt peccãti uoluntarie coopari per aliquod cauſæ genus: ſed ſolũ præter intentionem adminiculũ exhibere peccaturo. Vt ſi quis peccat non ut alius idem faciat: & tñ ſuo exẽplo alius ad peccatum accẽditur. Siquis item fabricat gladiũ ad iuſtã defẽſionẽ: Quo ſicarius ad neces & uulnera poſtmodũ abutatur. Redeamus unͦ diſceſſimus. Sed uenit hora ut oĩs qui interficit uos: arbitret᷑ obſequiũ ſe præſtare deo. Et hæc facient uobis: qa nõ nouerunt prẽm: neq; me. Sed quia per ignorãtiã uobis erunt infeſti: quia. ſ. arbitrabuntur obſequiũ ſe præſtare deo: uos interficendo: nõ ꝓpterea ſcãdalizemini. Quis. n. ſtulto iraſcit᷑ aut puero? Peccabũt per ignorantiã: nõ ergo illis aſſimilemini. Quis. n. ſtulto ignaro aut neſcio uelit acquieſcere: aut illũ imitari? ꝙ uero per ignorantiã peccent. Inde cõſtat. Quia non nouerũt prẽm neq; me: Qui legis & inſtitutoꝝ ciuiliũ prima prin-

B

C

D

E cipia penitus ignorat: non mirū ſi leges ipſas: & inſtituta non nouit. Dei notitia oīs diuini & humani iuris primū fundamentū eſt: & adeo neceſſarium: ut etiā qui deū uix adorauerūt: dixerint opinionē de diis: utilem & neceſſariā ad remp. cōſtituendā & decorandā. Itaq; ſi mundus: ſi perfidi hoīes: qui neq; deū auctorē: neq; me doctorem legis nouerūt: ſine lege: ſine inſtitutione maiorꝝ uos oppriment: eſtote patientes: ſupportatā hn̄tes eorꝝ ignorantiā: gaudentes de ur̄a ſciētia & doctrina ꝓpter quā talia ſubſtinebitis. Certe ſicut nobilior eſt aīa q̄ corpus: Ita pœna aīæ durior eſt corporis cruciatu. Quæ porro maior eſt aīæ pœna q̄ ignorantia? Illi qui uos abſq; ſinagogis affligent in corpore: per cæcā ignorantiā torquebunť in mente: Cōpatimini igitur eis: ſuorꝝq; malorum uos pigeat. Cogitate q̄tumlibet uos crucient in carne: illos peius ſpiritu eē uexatos. Veſtram cōditionē ita meliorē intelligetis eſſe: q̄ ſuā. Vnde nō ſcandalizabimini: ſed æquanimiter ſupportādo in patientia ur̄a poſſidebitis animas ueſtras ur̄iq; compotes tormēta ſupabitis. Eſt aliqua ignorātia non

F puniēda: quā. ſ. ſine noſtra culpa: ſine nr̄o ope: ſine noſtra uolūtate ſubſtinemus. Vt ſi inueſtigādo & inſectari me credēdo feram uepribus frondibuſue mea ſnīa latitantē: & natura loci latibulū feræ credere me facit: experior nihilominus: an aliud q̄ fera ſit qď ſentitur: nihil humanum diſcerneř queo. Iaculor & hoīem occido: excuſabit me ignorātia/niſi forte puniar/quia uenari mihi nō licuit. At ſi locus hoīem īdicare potuerat/ſi facies/ſi uox indicauerat/& indiciis credere nolui: uel īdicia aduertere recuſando/pro fera hoīem ꝑcuſſi/nō ero liber a pœna. Si quis item clauſis oculis ne lumen uideat/cum & qn̄ opus erat uidere quo tenderet: & in foueā ceciderit/aut ſe p̄ciptauerit: erit ne ſine culpa/qď damnum ſibi ipſi intulerit? Si clauſis ēt oculis quis ferat enſem euaginatū/& feriat obuiū/nōne punietur: & tn̄ non uidit quē uulnerauit. Cōtra ſi cæcus cadit ī foueam: aut in illam aliū impingit: uel uulneret telo: qď non aīo nocendi ferebat/excuſabiť: & uenia ac miſericordia dignus habebitur. Ita non uidere uoluntarie quæ uidiſſe oportuit: culpam non tollit. Qua de re plenius libros ethicorꝝ Ari. exponētes copioſius dixi. Hic tantillum attulerim ut iudaicā ignorātiam inexcuſabilē agnoſcamus. Sed ſi hæc illos nō

G excuſat/cur dn̄s Ieſus Chriſtus ad eorum excuſationē illā affert corā apoſtolis? Affert non in excuſationē erroris & criminis/ſed in patiētiæ argumentū/ut. ſ. apoſtoli diſcāt æquanimiter tollerare ꝓpter deū uere diſcāt: quod illi ꝓpter deū ſe falſo opinātur facere. Vt gr̄as deo agāt: ꝙ illos de mūdo elegit: neq; tenebris tam ſtolidæ tam malignæ tam ꝑiculoſæ tā infœlicis & miſeræ ignorātiæ cū mundo inuolutos reliqt. Vt meminerit

ſecum

ſecum bene agi.Q ñ ſi damnũ patiãtur ĩn corpore/lucrũ in anima iam
ſunt aſſecuti.Hanc eſſe Chriſti ſniam/ab illo ipſo diſcere ne pigeat. Sed
hæc locutus ſum uobis:ut cũ uenerit hora eorũ reminiſcamini quia ego
dixi uobis.ꝙ facient uos abſq; ſinagogis cruciari & mori:quia non no-
uerunt prẽm neq; me/nõ ut illos excuſem:ſed ut uos armẽ ad patientiã:
reminiſcẽtes quia ego dixi uobis quæ paſſuri eſtis.Et cum hora eoꝝ tor-
quendi uos uenerit:ſitis patiẽtes.Q uia prudẽtes & ꝑmeditatos uos red
didi.Et quia ego dixi uobis:ipſi uos pſequentes/pœnas per ignorãtiam
affectatã/maiores ur̃is cruciatibus luunt/reminiſcamini cõditionem ue-
ſtram & pſequentiũ uos.Ita non ſolum patiẽtes eritis/ſed eligẽtes magis
affligi corpore/q̃ mente ſpontaneã cõquirere cæcitatẽ.Hæc aũt uobis ab
initio nõ dixi.Nõ.n.oportebat/Q uia adhuc erã uobiſcũ/& uos docere
in ambiguis/adiuuare in laboribus/cõfortare in tribulationibus poterã.

Epilogus legatorum iure hæreditatis relictorum.

Vnc autẽ uenit hora & iam uenit/ut diſpgamini unuſquiſq; in
n propria/pro uita ſeruãda.Nõ ideo turbetur cor ueſtrũ/neq; for
midet/Et me ſolum relinquatis euntem ſponte:& pro uobis ad
mortem oĩum acerbiſſimã.Hæc locutus ſum uobis:ut ĩ me pacẽ hẽatis/
quã uobis pro hæreditate teſtõ reliqui:non uobis tm̃ ſed oĩbus hoĩbus
bonæ uolũtatis:qbus angeloꝝ ꝑconio me naſcẽte promiſſa ẽ:hanc autẽ
habeatis in me & a me ſolo:nõ aliunde/Q uia in mundo ꝑſſurã habebi
tis:nõ pacem:uexationes:tribulationes:pœnas:mortes a mũdo expecta
te affligẽte uos:& pacem quã uobis relinquo turbare conãte. Sed in his
malis tollerãdis cõfidite:ſimul fidẽ & pacem & ſpem habete in me.Cur
in te cõfidamus:qui nunc moreris bone Ieſu? Ego uici mundũ:neqtiæ H
fraudis & odii:Vici draconẽ magnũ:qui me ĩ deſerto aggredi nõ eſt ue-
ritus.Vici coniuratos malignos ſpũs:quoꝝ multos uos ipſi mea uirtute
a corporibus obſeſſis effugauiſtis.Ego per legiones in porcos miſi:& ad
maris profunda compuli aufugere:Vici ſcribarũ ſacerdotumq; auariti-
am:inuidiam:ſupbiamq; eorum cõtudi.Ita ut non apte amplius contra
me inſurgere audeant:ſed clam & ꝓditorie occidere me quærãt. Et quia
me per lucem capere timent:aggrediuntur in tenebris:Vici mundum in
feriorem pœnarum:& malorum oĩum domiciliũ. Reſtat de illo trium-
phem:triũphabo per mortẽ:quando glorioſe reſurgam.Reſurgere uero
non poſſem niſi ꝑmorerer. Sed ad breue maneo mortuus. Q uia mors
mihi nõ dominabitur.Ego iam uici mundum. Mors ergo mea quoniã
uictoris eſt:& mors nouo mõ uincẽtis in morte dolenda non eſt:qa per
illam ego non uincor.Iam uici mundum:Vinci nõ poſſum. Neq; enim

tantum particulariter uici: nō uici unum aut plures belli duces: qui alio-rum adminiculo & fauore bellum inſtaurent: nō reſtant inimici alicubi integri: qui pro uictis ſuſcipiant bellum. Ego uici mundum totum: omnem malitiam: omne odium quod erat in mūdo uici. Victoriæ fructus pax eſt. Cōfidite igitur & in me habete pacem: quam optimo iure uictor uobis teſtamento relinquo inſtructam fide: charitate firmatam: obediētia ſeptam: & patientia communitam.

De inſtitutione teſtamenti executoris. TEXTVS.

h Aec locutus eſt Ieſus & ſubleuatis oculis in cœlū dixit. Pater uenit hora: clarifica filiū tuū: ut filius tuus clarificet te. Sicut dediſti ei ptātem oīs carnis: ut omne qđ dediſti ei: det ei uitā æternā: Hæc eſt autem uita æterna: ut cognoſcant te uerū deum & quem miſiſti Ieſum Chriſtū. Ego te clarificaui ſuper terram: opus cōſumaui quod dediſti mihi ut faciam. Manifeſtaui nomen tuū hoibus quos dediſti mihi. Tui erant: & tu eos mihi dediſti. Et oīa uerba quæ mihi dediſti: dedi eis: & ipſi accepunt & cognouerūt quia a te exiui. Et crediderunt quia tu me miſiſti. Ego pro eis rogo qa tui ſunt: & oīa mea tua ſunt: & tua mea ſūt. Et ego iam in mundo nō ſum: & hi in mundo ſunt: & ego ad te uenio. Pater ſerua eos in noīe tuo quos dediſti mihi ut ſint unum ſicut & nos. Cum eſſem cū eis ego ſeruabam eos in nomine tuo. Quos dediſti mihi ego cuſtodiui: & nemo ex his periit: niſi filius pditionis ut ſcriptura impleatur. Non rogo ut tollas eos de mūdo ſed ut ſerues eos a malo. Sāctifica eos in ueritate. Sermo tuus ueritas eſt. Sicut tu me miſiſti ī mundū/ ita ego mitto eos in mūdū: & pro eis ego ſanctifico me ipſum: ut & ipſi ſanctificati ſint in ueritate. Nō pro eis aūt rogo tm̄/ ſed & pro eis qui crediturι ſunt per uerbum eoꝝ in me/ ut oēs unum ſint ſicut tu pater ī me/ & ego in te ut & ipſi in nobis unum ſint/ ut ſint conſumati in unum. Pr̄ quos dediſti mihi uolo ut ubi ego ſum & ipſi ſint mecū ut uideāt claritatem meam quā dediſti mihi quia dilexiſti me añ cōſtitutionem mundi. Pater iuſte mundus te non cognouit. Ego autē te cognoui/ & hi cognouerunt quia tu me miſiſti: & notum feci eis nomen tuum & notum faciam: Vt dilectio qua me dilexiſti in eis ſit & ego in ipſis.

De inſtitutione fide commiſſarii tutoris curatoris & executoris teſtamenti domini noſtri Ieſu Chriſti declaratio.

s Vpereſt ut teſtamētarium executorē: fide cōmiſſarium meū: tutorē & curatorē ueſtrum uobis inſtituā. Inſtituo pr̄em meū omnipotentem deum/ qui uobis teſtamenti mei iura conſeruet. Subſtinete igitur hic & uigilate mecum: Audite Ieſum/ ſubleuatis oculis in cœlum

pro uo-

pro uobis prẽm alloquẽtem. Pater/quia ſicut præfatus ſum abeũte hinc Iuda proditore/clarificatus ſum purgatione collegii mei: qñ impurus ille ab his puris abſceſſit/Spuma.n.abiecta eſt noſtræ cocturæ/remãſitq; purum collegiũ innocẽtiæ. Venit hora ut me in me ipſo clarifices/ſicut præfatus ſum: quãdo impurus ille diſceſſit. Venit inq̃ hora qua diſcipuli mei deſerturi ſunt me: & ego ab illis deſtitutus capiar. Ergo pr̃ clarifica filiũ tuum.ſ.in ſemetipſo: quẽ paulo añ in ſuo collegio clarificaſti/ut filius tuus clarificet te.ſ.in temetipſo. Iam.n.clarificaſti eum iter hoĩes & ipſe te. Sed qũo clarificauit? Audite illum. Sicut dediſti ei poteſtatẽ omnis carnis.i.omnis hominis ſaluandi: quẽadmodum ipſe met ſtatim exponit. Vt.ſ.omne qđ dediſti ei per gr̃am reſtaurandũ: det eis uitã æternã .i.dare ſufficiat & p̃ſto ſit. Hæc eſt aũt uita æterna. Diſpoſitiue in hac fragili carne. Vt cognoſcãt hic per fidẽ te ſolũ eſſe deũ uerũ/Et me quẽ miſiſti: cognoſcãt eẽ Ieſum.i.ſaluatorẽ ſolũ & uerũ Chriſtum eẽ inũctũ oleo iuſtitiæ & clemẽtiæ. Hæc eſt uita æterna/Q ñ incorruptibile hoc induerit incorruptionẽ: & mortale hoc iduerit imortalitatẽ in pr̃ia. Vt hi quos dediſti mihi efficaciter ſaluandos/intuẽtes te ſolũ/ſine itermedio: nõ in ſpeculo: neq; i enigmate: ſed apta facie cognoſcãt ſolũ uerũ deũ. Cognoſcant ẽt ſolũ & ſine enigmate: Ieſum ſaluatorem deũ Chriſtũ in humana natura gr̃a perfuſum: quẽ miſiſti æterna a te generatiõe deũ uerũ: & quẽ miſiſti tẽporanea natiuitate hoĩem: ex Virgine ſola conceptũ. Ego te clarificaui ſuper terram in te ipſo: in uia & in ſtatu carnis corruptibilis: p̃dicans & docẽs qd per fidẽ de te rectã credi oporteat. Clarificaui inq̃ quãdo opus fidei qđ dediſti mihi ut facerẽ cõſumaui: p̃dicando: docẽdoq; ueram de te fidẽ: quale id opus ſit ipſe declarat. Manifeſtaui nomen tuũ hoĩbus: quos dediſti mihi. Tui erant & ideo dare potuiſti: tui erãt electione: & ideo illos mihi dediſti p̃deſtinationis gr̃a apoſtolos & nuncios: & omnia uerba fidei: oĩa præcepta ad fœlicitatẽ acquirẽdã oportuna: quæ dediſti mihi ut docerem: dedi eis: illos docui: & ipſi acceperũt per itelligẽtiam: accepunt per obedientiã illis adhærendo. Et ideo per fidẽ uerã uere cognouerunt quia a te exiui charitate ſuccenſus: ut introducerem fr̃es meos hoĩes ad tuam ciuitatẽ & regiã noſtram. Et crediderunt quia eadẽ charitate tu me miſiſti: in formam ſerui emittẽs filium ut reuoces famulos: illũ tradens ut redimas ſeruos. Propter hæc omnia pater: ꝑpter tuam inq̃ clemẽtiam qua illos tuos feciſti: ꝑpter tuam liberalitatem qua illos mihi dediſti: propter tuam ueritatem: quam me docere mandaſti: propter meam humilitatem & promptam obedientiam: qua omnia peregi quæ mihi mãdaueras: ꝑpter hoꝝ diſciplinabilitatem: & bonã mentem K

qua mihi adhæſerunt: & inſtitutis tuis per me crediderunt. Vñ clarificatus ſum in eis. Pro eis rogo quia tui ſunt: & oīa mea tua ſunt: & tua mea ſunt. Et ego iam in mundo nō ſum. Viator cum illis diutius pmāſurus. Et hi diſcipuli mei in mūdo ſunt/uiatores in pœnis duraturi/ nūc ꝙ ego iā ad te uenio relinquēs illos mea uiſibili præſentia deſtitutos/ pro eis rogo te pater. Et quid rogas tantis cōteſtationibus optime fili? Pater añ oīa ſerua eos in nomine tuo cognoſcēdo per fidē. Serua eos in nomine tuo colendo per obedientiā mandatoꝝ tuorū. Serua autem eos in utroqꝫ legato/ Vt ſint unū ſecundū unam fidem/ ſint unum ſecūdum unū obediendi ꝓpoſitum/ ſint unū in uno uinculo pacis: ſicut nos/ Sicut tu & ego ſumus unū natura/ & operando nō diuerſi. Sit eorum fides pura: certa/ ſimplex/ ſicut unitas noſtræ eſſentiæ ſimplex eſt & inuariabilis/ Sint unū operādo cōcorditer in pace hoīum bonæ uolūtatis/ ſicut in nobis ē una poteſtas. Non ſint in illis ſciſſuræ hæreſum: nō ſint laceramēta ſciſmatū: hæreticus error fidem eoꝝ nō cōtaminet: ſciſmatum cōtumatia non diſtrahat obedientiā: ſuperbia aut auaritia nō dirimat pacem. Imitent̃ unitatem nr̄am fide: obediētia: & cōcordia quanta ſimilitudine pñt. Identitate noſtræ unitati ſe æquari non pſumant: hoc eſt ad quod te executorē

L rogo pro eis. Hoc mi pr̄ facere debes/ quia cum eſſem cum eis ego ſeruabam eos in nomine tuo pure cognoſcēdo per fidem: & colendo per obedientiam. Et quos dediſti mihi diſcipulos & ſocios/ ego cuſtodiui a fraude ſerpentū: ab ĩpetu leonum: cuſtodiui ab oībus inſidiis & uiolētiis inimicoꝝ. Et mea bona cuſtodia nemo ex his periit niſi filius pditionis Iudas: qui nō mea negligentia: ſed ſua perdita nequitia perire conſtituit: &

M filium pditionis ſe ipſe cōfecit: ut ſcriptura ĩpleatur: non ꝙ Iudas ad cōplendum ſcripturæ uaticinia perire cōſtituat: ſed ut effectus a diuina tua ſapiētia certo ordine diſtributi & manifeſtati ſeruent ordinem ſuum. Vt antecedēti effectui manifeſtationis correſpōdeat ſubordinatus effectus perditionis: Iuda ipſo ſcripturā implente: dum aliud agit & ſcripturæ de ſe ꝓnunciantis nullam penitus habet rationem. Quod & ſæpe contingit: unū. ſ. agentes: aliud cōplere penitus inſcios. Non rogo ut tollas eos de mūdo pro nūc: ſed ut ſerues eos a malo: ab odio tuo: ſerues eos a malo qđ mundus habet: cōtinuū. ſ. bellū in ſe: & cōtra te: habeant hi tui & mei hoīes pacē tecum: habeāt ad inuicem ſecū: ſanctifica eos in ueritate. Quid rogē nūc uide: Cū malū effugaueris culpæ bonū uirtutis exhibeto: ſanctifica: cōfirma eos ĩ ueritate. In qua ueritate? Sermo tuus ueritas

N eſt: Firma ergo eos in uirtute ſermōis tui. Sermōes hoīum & angeloꝝ ueri ſunt: quia participant ueritatē. Veritas aūt tota non ſunt. Tuus autem

ſermo

ſermo o pater deus:ueritas eſt tota. Sed de quo ſermone meo nunc ītelli
gi uis o fili? Q uis eſt hic ſermo de quo nunc loqueris? De illo loquor O
quē primū tu mecū formans hoīem ꝓtuliſti dicens. Faciamus hoīem ad
imaginē & ſimilitudinē nr̄am. Serua in his diſcipulis meis ueritatē tuæ
imaginis interius:in ītellectu inq̄ & uolūtate. Serua ueritatē tuæ ſimilitu
dinis exterius/in ſenſitiua & uegetatiua uirtute. Imago ſemp imaginato
cōcordat:& ſimile aſſimilato. Sed & multæ unius imagines:multæ uni-
us ſimilitudines/a ſe inuicē nō diſſentiūt:nō litigant:pacē hn̄t:hoc ideo
peto:qm̄ ſicut tu me miſiſti in mūdo ita ego mitto eos. Q ūo miſſus es
in mundū bone Ieſu? Miſſus ſum cātantibus angelis pacē:miſſus ſum il
luminare his qui in tenebris & umbra mortis ſedēt:ad dirigēdos pedes
eoꝶ in uiā pacis. Ita pr̄ ego mitto eos/ut pacē ſecū ferant/quocunq; ierit:
ſecū hēant ſemp:annunciēt oībus:dent hr̄e uolentibus. Vis pater dicā q̄
efficaciter uelim hoc meū teſtm̄ hr̄e locum:& te fidei cōmiſſariū meū cu
ram hr̄e de hæredibus meis? loquor pater humano uſu:quaſi ignorare
poſſis:ſed ignoſce:facio ut intelligant homines q̄tum amē hæredes me-
os. Pro eis ſanctifico:cōfirmo me ipſum:ad patiēdum qualia mox uide
bis. Vt ipſi hæredes mei ſint ſanctificati in ueritate tui ſermonis:quo iuſi
ſti illos hr̄e tuam imaginē:tuāq; ſimilitudinem. Non pro eis tm̄ rogo/
qui ſunt hic mecū:ſunt.n.tantū undecim:puſillus numerus ſunt. Rogo P
te fide cōmiſſariū & executorem pro oībus qui credituri ſunt per uerbū
eorū in me. De quoꝶ numero ſi Chriſtū ex corde confitemini uos eſtis.
Cōſiderate nunc uiri fratres q̄tum debemus dn̄o Ieſu Chriſto:qui de no
bis poſt tam remotoꝶ temporū ſpacia futuris ī ſuo teſtō habuit rōnem:
qn̄ ad tam præclara legata:ad tam fœlicem hæreditatē nobis ſeruandā/
fide cōmiſſariū & executorem tantū/ac talem dedit deū pr̄em omnipotē
tem:qui nobis ante fuerat dn̄s & iudex:eſt nunc Chriſti bn̄ficio tutor &
curator. Speremus igitur bn̄ & dn̄o Ieſu de tāto erga nos amore mōſtra-
to:in doctrina tam ſolida:munere tā largo:teſtō tā fauorabili:& nr̄æ in-
digentiæ abundantiſſime ſubuenturo gr̄as agamus q̄ maxīas poſſumus.
Et ad grati animi ſignū ſubſtineamus hic:& uigilemus cū eo : qui teſtō
confecto egreditur ad prælium:unde non reuertetur niſi uictor occiſus/
uincens dum torquetur:uictoriam finiens dum moritur.

Diſtributio paſſionis domini Ieſu ſecundum eius executionem.

Vnc fr̄es ꝙ Chriſtum pro nobis ſe duriſſimis pœnis exhibentē:
n & in cruce morientem uidere reſtat:Si uſq̄ alias una mecum ui
gilaſtis & ſubſtinuiſtis ad neceſſitatem:ueritatem : & anteceden
tia tot pœnarum agnoſcenda:ſubſtinete hic quæſo & uigilate mecum

dum ſaluatorē non uſq; ad mortem tantum: ſed in morte duriſſima cor pore per oīa mēbra lacerū & dolentē: mente triſtitiarꝝ oīum anguſtia fa tigatū refero. Erit hæc pœnarū enarratio diſtributa peractus de ſacro ſan cto euangeliſtarū codice ad unū corpus adductos: & quæ de unoquoq; euangelio ſumpſerit/auctoris noīe recenſito palā faciet. Declarabit poſt hæc dño cōcedente ſingulorum actuū ſingulos locos/& eorū concentū diſſonanti hominū ruinæ occurrere & remediū afferre monſtrabit. Patri archarum poſt hæc geſta/quæ pr̄es noſtri figuras dicunt/Prophetarum item uaticinia ſingulis actibus concinentia/ſuis locis adducet/non omnia quidem/ſed quæ ad rem maxime facere uidebūtur. Quis enim oīa audeat polliceri? Ab oratione uero (ut iam diximus) ſumet: quam Ioannes euāgeliſta iam enarrare incipiat. Et reliqui tres Matheus inq̄ Marcus & Lucas ſimul cum illo ubi opus fuerit proſequantur.

Narratio orationis. Ioannes.

HAEC Cum dixiſſet Ieſus/cū diſcipulis ſuis egreſſus eſt tranſtorrentē cedron. Lucas in montem oliuarū/Matheus & Marcus. In uillam quæ dr̄ Gethſemani. Ioannes. Vbi erat hortus in quē introiuit ipſe & diſcipuli eius. Matheus. Et dixit diſcipulis ſuis. Sedete hic dōec uadā illuc & orē. Et aſſumpto Petro & duobus filiis Zebedei cœpit cōtriſtari & mœſtus eē. Tunc ait illis. Triſtis eſt aīa mea uſq; ad mortē: ſubſtinete hic & uigilate mecū. Lucas. Et ipſe auulſus eſt ab eis q̄tum iactus eſt lapidis. Matheus. Et procidit in faciem ſuā orans & dicens. Pater mi ſi poſſibile eſt trāſeat a me calix iſte. Verūtamē nō ſicut ego uolo/ſed ſicut tu. Et uenit ad diſcipulos ſuos & inuenit eos dormientes: & dixit Petro. Sic? non potuiſti una hora uigilare mecū? Vigilate & orate ut non intretis in tēptationem. Spiritus qdem promptus eſt: caro aūt infirma. Iterum ſecūdo abiit & orauit dicens. Pater mi ſi nō poteſt hic calix tranſire niſi bibam illum: fiat uolūtas tua. Et uenit iterum & inuenit eos dormientes. Erant enim oculi eorꝝ grauati. Et relictis illis iterum orauit tertio eundem ſermonem dicens. Lucas. Apparuit autē ei angelus de cœlo cōfortans eum. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus ē ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram. Et cū ſurrexiſſet ab oratione & ueniſſet ad diſcipulos ſuos inuenit eos dormiētes præ triſtitia: & ait illis. Quid dormitis? ſurgite & orate ne ītretis in temptationē. Matheus.

Dormite

Dormite iam & requieſcite. Ecce appropinquabit hora/& filius hoīs tradetur in manus peccatorum. Ecce appropinquabit qui me tradet.

Diſtributio orationis & partium declaratio.

O Rationis ſeriem ad ītegrum recenſitam/nūc (ut promiſſimus) in partes diſtributam ſigillatim declaremus. Cōtinet orationis narratio acceſſum/ſequeſtrationem/ſupplicationem: & admonitionem ſupplicationi cōmixtam. Acceſſus qua tranſit: & quo peruenit manifeſtat. Sequeſtratio primo ab octo apoſtolis/Dehinc a tribus quos ſecum ſumpſerat/oraturum dominum indicat ſeparatum/Supplicatio triplicata agoniam/ſudorem & confortationem continet. Admonitio bis facta narratur poſt primam ſupplicationem ſemel. Iterum poſt tertiam. Admonet primo uigilare & orare. Secundo uero uigilare: orare: ſurgere & ire. Quæ ſigilatim nūc inſpiciamus. Hæc cum dixiſſet Ieſus commendans patri p̄ſentes futuroſq; ſui nominis ꝓfeſſores. Egreſſus eſt domum in qua cœnauerat/unde diſcedit. Egreſſus eſt ciuitatem cum diſcipulis ſuis undecim apoſtolis qui cum illo cœnauerant. Matrem remanē- Q
tem apud hoſpitem ut intelligamus/dicit ioannes dominum egreſſum cum diſcipulis ſuis. Nō illū ſecutus eſt hoſpes: quātūlibet amicus fuerit: forte ne magiſtri matrem mœſtam relinquere uideretur. Tranſtorrentē cedron. Cedron triſtis mœror īterpretatur. Qui mox uſq; ad mortem R
triſtis futurus erat: doloris ac triſtitiæ nimietate de torrēte fluentiſſimo uitæ mortalis tranſiturus: tranſire non incondite uoluit/torrentem cedron: ut per torrentis naturam: fluxū noſtræ mortalitatis rapidiſſimum & p cedrō nomem ſuarum triſtitiarū inundantiam declararet: Hic porro torrens uallem Ioſaphat inter appendices montis ſyon: & montis olieti poſitam præterlabitur/in quam iudicaturus adducet omnes gētes/Scribit Lucas. In montem oliuarum. Vt ſup quo monte ſedens laturus S
eſt de genere humāo ſententiam/pro omnium hominum ſalute oraret ad patrem: & illic caperetur & ligaretur pro fratribus in forma ſerui: ubi ingratos fratres traditurus eſt tortoribus in forma regis: In uillam Gethſemani. T
Referunt Matheus & Marcus. Gethſemani apud nos uallis pinguedinis ſonat. Paſſio Chriſti quæ adipe ſpūalium chariſmatum p eccleſiæ ſacramenta ſaciat nos: ubi melius quam in uilla pinguedinis debuit aut potuit īchoari? Vbi erat hortus ī quem ītroiuit ipſe & diſcipuli eius. Refert Ioānes. Primus parens noſter in paradiſo delitiarum poſitus: ſe/ſuamq; ꝓgeniem præcipitauit: quādo ſuaſu draconis a deo creatore ſuo auerſus eſt. Reparator noſter nr̄æ reperatiōis initiū/in horto uallis pinguedinis uoluit p orationem exordiri: ut ſicut ī paradiſo delitiarum ille

ceciderat:ſe deo ſubtrahens falſa ſuggeſtiõe mulieris a ſerpẽte ſeductæ.
Ita iſte torrẽte cedrõ ſupato ĩ horto uillæ pĩguedinis/iuris ĩtegra ratione
ſeruata/ſe deo p omnia exhibens obſenquentem/ſerpẽtẽ eliderett:noſq;
V p gratiarũ abũdãtiã ĩ ĩtegrũ reſtitueret.Sed quomodo hortus iſte potuit
ſitus eẽ ĩ uilla pĩguedinis:ut ſonat rõ nominis Gethſemani? de quo Ma
theus & Marcus fidẽ faciũt cũ Lucas dicat.Et egreſſus ibat ſecũdũ cõſue
tudinẽ in mõtẽ oliuarũ.Nonne quæ ĩ appẽdicibus/immo quæ in colli-
bus ualliũ ĩtra fauces tam̃ poſita ſũt:ĩ ualle conſtituta dicũtur?Dicere ſo
lemus opidum aut turrẽ in ualle poſitam/cuius faucibus continetur:cũ
tam̃ in dorſo/in appendicibus/uel in cacumine maneat conſpicua.Itaq;
ĩ horto:in montis olíueti coſta/& in uilla Gethſemani uallis appẽdice:
uere & ſine pugnantia ſcribitur orauiſſe dominus Ieſus qa hortus ĩ uil/
la Gethſemani/Villa in coſta montis olíueti uel in dorſo poſita erat.

De loco orationis.

X IAm cõſtitutus ĩ horto dñs Ieſus dixit diſcipulis ſuis iuxta Ma-
theũ.Sedete hic/ĩ prĩo horti ĩtroitu expectãtes me/Dõec uadã
illuc magis introrſus:& locũ ſecretiorem nactus orẽ.Dixit uero
hæc octo apoſtolis ut ſequẽtia manifeſtãt/Andreæ.ſ.frĩ Simonis Petri/
Philippo Bartholomeo/Thome/Matheo/Iacobo alphei/Tadeo/& Si-
moni Cananeo.Tres reliquos ſeq ſe iuſſit.Et pfecto q eſt oraturus/locũ
quærit quo põt ſecretiorẽ:& ab hominũ frequẽtia ſeperatiorem:niſi ſit
hypochrita:& ab hominibus uideri cupiat auidus laudis.Et aſſumpto/
ſecũ ſũpto Petro cũ duobus filiis zebedei ioanne.ſ.& iacobo zebedei fi-
liis quos Marcus nominat/cũ illis aliquãtulũ ab aliis elõgatus ẽ/& eũdo
cœpit cõtriſtari & mœſtus eẽ.Spero iã nemo mirať/qa paſſionẽ dñi nrĩ
Y ieſu chriſti/ſumeř dixi ab eius ĩ horto orõne pricipiũ:qm̃ ĩ ip̃o orõnis ar
ticulo ſcribit Matheus illũ cœpiſſe triſtari/& præ ſe ferre mœſtitiã.ita iter
eundum ſe firmans dominus ieſus conuerſus ad tres illos diſcipulos ſe-
qui iuſſos/dixit illis.Triſtis ẽ anima mea uſq; ad mortem ſubſtinete hic
.i.expectate & uigilate mecum.Vigilabo ego orans ad prẽm ne a uobis
me iubeat ſeparari.Vigilate ergo mecum expectantes reditũ ad uos me-
um.Neq;.n.longe diſcedo.Vigilantem me & orantem uidere poteritis.
Meo igitur exemplo uigilate mecum:abero uobis tantum carne:mente
ac ſpũ ero uobiſcũ:neq; uos ũq̃ deſeram.Vigilate mecũ.Audite nũc uiri
fratres:audite ſorores magiſtrũ ueſtrũ:regem ueſtrum:ueſtrum redem-
ptorem/admonentem/ĩuitantẽ/& pcipiẽtem uos una ſecum uigilare.
Audite ĩ q̃ illum dicentem.Triſtis eſt anima mea uſq; admortem.ſubſti
nete hic & uigilate mecũ.Si mecũ p ſalute ura uigilaueritis.Si lachrimis

cōſcientias purgaueritis: Si pœnitentiæ amaritudine ablueritis a delictis
uřis aīas ueſtras: quas ego nūc meo ſanguīe loturus ſum/ēt ī gloria una
mecū uigilare uos faciā. Vigilate ergo hic chariſſimi cū ieſu afflicto pro
nobis: ut nos uigilātes ab īferni doloribus liberet. Vigilemus cū illo a ſo
pore culpæ: ut cū illo gaudeamus in ſplēdore gloriæ ſuæ. Et ipē auulſus
ē ab eis q̄tū iactus ē lapidis. Lapis ille q poſitus ē in caput anguli/ut face Z
ret de utraq; ſtructura ſinagoga.ſ.& eccleſia tēplū unū deo oīpotēti. La-
pis exciſus de monte ſine manibus: q nullo auctus additamēto excreuit
in molē tā ingentē/ut ſtatuā multi generis.i.multa regna figurantē ua-
ſtaret: recte nō plus ab apoſtolis uoluit elōgari/q̄ manus uno iactu lapi-
dē iacere poſſit: ut diſceremus nr̄am fidē/noſtrā ſpem: nr̄am charitatē:
quæ tria/tres illi apoſtoli repn̄tāt/Petrus/Iacobus & Ioānes a Chriſto alī
q̄tulū ſepari potuiſſe elongari multū: & lōge pmanere non poſſe.

ORATIO A

PROCIdit in faciem ſuam. Quæ nam ē
hæc facies? Per faciē maxime res ſingulæ
dignoſcunt̄. Nihil autem nos deū magis
cognoſere facit/q̄ uidere cœlū tā magnū/
tam pulchrum/tam uariū/in tanta motus
uelocitate ſuā pulchritudinē uarietatēq;/
eodem ſemp tenore ſeruantem/quare fa
ciem dei cœlum q dixit/noſtro loquendi
uſu methaforico & trāſlaticio/nō errauit.
Et qa dominus ieſus uerus eſt deus/& ue-
rus homo. Ideo genibus procidens/ſecundū corpus: & oculos ad cœlū
erigens/ in faciem ſuam procidiſſe a Matheo nō inepte deſcribitur. Vel
quia facies hoīs ad cœlū cōtuēdū erecta ē: hō q in celū aſpicit: in faciem
ſuam aſpicere dr̄: qm̄ aſpicit illud ad quod aſpiciendum natura faciem
illi dedit. Vt ille in faciem dicat̄ pcidere: qui in naturale faciei obiectū
pcidendo oculos dirigit. Procidit ergo ieſus in faciem ſuam ad cœlum
lumina tollens/orans & dicens iuxta Matheū. Pater mi ſi poſſibile ē trā-
ſeat a me calix iſte. Verūtamē nō ſicut ego uolo: ſed ſicut tu. Et iuxta Lu
cam. Pater ſi uis/tranſfer calicem hunc a me. Verūtamē nō mea uolūtas
ſed tua fiat. De huius orationis ratione quoniā abūde iam diximus in
prima parte ſermonis nil ultra hic dicendum exiſtimo.

ADMONITIO.

e T uenit ad diſcipulos ſuos/tres illos quos reliquerat ī medio ſpa
cio. Et inuenit eos dormientes. Fides enim ſpes: & caritas ſi abſit B

Chriſtus/Si ſaluator ad iactum lapidis.i.Si uel ad modicū gr̄a diſcedat: mox dormiunt.Dormiunt inquam ſi ſaluatorem/ſi gratiam expectant: & non deſperant: Si ab illa peccati conſuetudine non ſe elongāt: ſed īfra iactum lapidis.i.poſt breue ſpaciū ſe conuertant. Et dixit Petro. Nō quidem ſigillatim quia plurali numero unū nō alloquit᷑: ſed conuerſus ad illum ut ſeniorem & fidentiorem. Non potuiſtis una hora uigilare mecū. Fides ſpei & charitati p̄uia eſt: niſi illa cuſtodiat excubias: aliæ uigilare nō poſſūt: Iccirco ad Petrum conuertitur dominus: & quia dixerat ſecum Chriſto mori paratū/rep̄henditur ſomnolentie/quaſi a ſomno ſuperatus intelligere debeat ſe tormentis ſua uirtute non poſſe reſiſtere. Vigilate & orate: ut nō intretis in tēptationē licet prima culpa ſit fidei non uigīlare in gratia ſaluatoris: ip̄a tamen ſola hanc uigiliam ferre non pōt. Ideo tribus præcipit domīus ut uigilent: nec ut uigilent tantū: ſed etiam ut orent.i.mentem ferant in deum: quia per uigiliā minus eſt a torpore ocioq; diſcedere: niſi p orōnis ſtudiū nitatur animus bonis opibus abūdare. Et p̄fecto cū animus hominis nequeat uel ad momentum ceſſare ab ope (quod omnes expimur) cuius cogitatio bona nō fuerit/mala ſit neceſſe eſt. Tēptatio de qua hic dn̄s loq᷑: mala cogitatio eſt. Itaq; q male cogitat/temptationē ingreſſus eſt: quādo primo cœpit male cogitare.

E Vt nō male cogitemus orandū eſt ſemp. Sed qūo ſemp orabo? ſi ſemper bene cogitabis. Orō.n.ē directio mētis ī deū. Deus omnis bonitas: nulla

F malitia ē/Quotiēs mētē ī bonū diriges orabis uere. Spūs qdē p̄mptus ē/caro aūt īfirma. Ne patiamini p̄mptū ab īfirmo ſupari: q̄ ſi p ſua īfirmitate ſenſus obtorpeāt: & ſomno uiciorū mēbra laſſēt᷑/ſpūs p̄mptitudīe carnis īfirmitatē ſupate. Nemo iam dicat uīcor a carne. Nō.n.uicit᷑: ſed carni cedit. Nō ē īfirmi uīcere fortem: neq; inertis uīcere p̄mptū. Audi Ieſū magiſtrū ueritatis. Spūs qdē prōptus ē.caro aūt īfirma. Si ſuccunbat ſp̄s es certe īexcuſabilis: qm̄ nō ſuo ſed tuo uicio cecidiſti: Ille ſtar̄ potuit & uoluit/p̄mptus.n.ē p̄liari & uīcere ſtudet. Infirma caro illi reſiſtere nō potuiſſet: niſi tu illū p īcuriā aut neqtiā ī fugam poſuiſſes. Igitur ſi uigilaueris: & ſpūm p̄mptū ī acie cōtinueris: nō uīceris a carne/Spūs qdē.i.certe p̄mptus ē: caro aūt īfirma. Vtrobiq; adiecit dn̄s Ieſus certitudinis notā: ut certo certius cōſtet/ſi uoluerimus uiuere ſecūdū ſpūm & uigilare: facta carnis ſupabimus & mortificabimus/īmo pēitus extiguēus

Iteratio orationis.

i Terū.i.ſecundo abiit ab illis tribus ad piorē orōnis locū: & orauit dicens. Pr̄ mi ſi non pōt tranſire hic calix niſi bibam illum: fiat uolūtas tua. Et uenit iterum: & inuenit eos dormiētes. Erāt

enim

enim oculi eoꝝ grauati ſomno. Triſtitia quando nimis aĩum deprimit: G
ſomnum parit: ſanguinẽ.n. degrauat & hebetat ſpũs. unde fumare acrius compellũtur quæ ſunt in ſtomaco hoĩs oppreſſi triſtitia digerẽda. Porro aſcẽdentes fumi ſua craſſitudine ſenſus alligãt. Q uinetiã torpor ſpirituũ præ triſtitia hebetatoꝝ/organa ſenſuũ fumis aſcẽdentibus reſiſtere prohibet. Vñ a ſomno ſupantur profunde triſtes tam debilitate uirtutis animalis quæ reſiſtere debuiſſet/q̃ craſſitudĩe fumoſitatum quas torpor adauget. Licet hoc uidere in aqua feruẽti: quã ſi debiliter moueas craſſe fumabit: ſi eandẽ fortiter agites/& cõtinue minus fumũ minues/ꝙ ſi di H
cas triſtitiã demere ſomnos: fateor ſi qui triſtatur mœrori nõ ſuccũbat: ſed inueſtiget & mẽte reuoluat unde triſtitiã poſſit effugere: aut ultionẽ paret: ſi neutrum faciet cõtorpebit: & in ſoporẽ ꝓfundum reſoluet animam triſtẽ. Diſcipuli igitur dñi Ieſu Chriſti quia euaſionis uiã meditari non poterant/qm̃ illum moriturũ ſpõtanee & irreuocabiliter nouerãt: & ultionẽ de tanta iniuria minime tũc ſperabãt: non mirũ ſi grauati erãt oculos ſopore: ſomnoq; ſubmerſi. Redeamus uñ diſceſſimus. Et relictis
illis iteꝝ orauit. Dñs Ieſus magiſter piẽtiſſimus fragilitati diſcipuloꝝ aliquid cõdonare uoluit: ut diſcerent qui regũt populos/domos & monaſteria: ſubditoꝝ infirmitatem aliqñ ſupportare: & nõ ſemp rigiditate diſciplinæ ſubigere. Melius.n. domatur animal per ĩtermixtã diſciplinæ indulgẽtiam/q̃ per cõtinuam ſæueritatẽ. Ita pientiſſimus Ieſus diſcipuloꝝ triſtitiæ/quã ſine peccato mortali eẽ nouerat/aliqd remittẽs/illos hoc ſecundo reditu noluit excitare. Excitauit aũt primo ut cõmoneret: excitauit tertio/ut poſt cõmonitionẽ & remiſionẽ acciperẽt diſciplinã. Et ora- I K
uit tertio eundẽ ſermonẽ dicens. Orauit dñs Ieſus nõ ut obtineret/quod poſtulauerat (id.n. obtineri nõ poſſe certiſſime nouerat) ſed ut ueri hominis affectũ & uolũtatem oñderet: ut nos doceret q̃tũlibet in certis magniſue periculis cõſtitutos diuinũ auxiliũ implorare: eiuſq; nos ſemp arbitrio remittẽdo: qui certiſſime & longe melius q̃ nos nouit quid nobis expediat. Orauit ne crederẽt hoĩes mortem ultro expetẽdã fore: ſed mortis & uitæ cãm deo remitterent/in cuius manu eſt omniũ ſalus & interitus. Neq; uero importunus fuit petẽs orando qď p̃rem nõ præſtaturum
nouerat. Q m̃ eum ſic ſibi uelle ſupplicari ſciebat. Nõ.n. faſtidio habet L
unq̃ deus iuſtoꝝ præces/q̃uis illos nõ ſemp exaudiat: ſicut boni p̃res bonorum filioꝝ p̃ces nõ ſpernunt: q̃uis poſtulata nõ tribuant: quæ nõ niſi ad illoꝝ utilitatem ſubtrahũt. Deſperatis etiã morbis adhibẽtur medicamenta: non ut ſanẽt: ſed ut releuẽt. Neq; fallax aut mẽdax fuit dñs Ieſus M
petens orõne ſua euadere mortẽ: cuius gratia naſci uoluerat: & ad quam

ſe ſe ſpontaneum offerebat. Volebat.n.ſecundum humanā uoluntatem impetrare quod poſtulauit orando: ſi diuinæ fuiſſet placitū uoluntati. Sed quia placitū nō fuerat/iactauit in dño cogitatum ſuū: petens tandē ut non qđ humano ſenſu poſcebat id fieret: ſed diuinæ de ſe uoluntatis
N decretū potius impleret͛. Neq; ſtulta aut inepta fuit hæc eius orō: qa nouerit ab initio fieri nō poſſe quod poſtulauit. Et orando id fieri uoluerit quod fieri nō poſſe longe añ præuidit. Non.n.id fieri poſtulauit omnino: ſed ſi deo pr̄i cōcedere placuiſſet. Ita qui ſub cōditione popoſcit: cōditioni ſe certe ſubmiſit. Orauit aūt tertio nō ut pſeuerando obtineret qđ primo nequerat impetrare: ſed ut diſceremus pſeuerāter orare. Attēdentes enim magiſtrū nr̄um orare tertio pr̄em/eius rei gratia quā prima oratione & ante illā/immo ab initio ſe nouerat nō conſecutu℞. Nos quorū imbecillitatē latet diuinæ uolūtatis decretū: ab oratione cur deficiamus
O cām hr̄e non poſſumus. Has oēs difficultates/quibus ſigillatim eſt ſatiſfactū/uno noīe euadere poſſumus. Euademus aūt ſi diligentius pſcrutātes compertū habuerimus dñm Ieſum Chriſtū fuiſſe in ſua orōne exauditum/etenim qui petit ſub cōditiōe/ſi iuxta conditiōis exigentiā eueniat/impetrauit qđ poſcebat. Orauit Chriſtus tranſferri paſſionis calicē: ſi pater uellet: non aūt orauit pr̄em uelle illum tranſferre: nō inq̄ popoſcit Chriſtus orādo deū mutare decretū: ſed iuxta decretum fieri pr̄is oīpotētis: quod & factū eſt. Quia.n.decreuerat calicē nō tranſferri/tranſlatus nō eſt. Quare dñs Ieſus qui diuinæ uoluntati ſe orando ſubmiſerat: obtinuit qđ orando popoſcit. Quñ id orauit fieri quod deus facere conſti-
P tuit. Et ut hoc loci dicā quod pie ſentiendum exiſtimo. Dñs noſter Ieſus Chriſtus nos orare docuit certa rōne: quā ſi fuerimus imitati/nunq̄ erit uacua oratio nr̄a. Oremus ut ille: oremus inq̄ dei decretū ante oīa nō infringi petētes: dehinc poſtulātes quod optamus: noſtræ uoluntati æternæ ſapientiæ decretum ordinem præferentes: & moderatorem hr̄e uolētes. Ita ſemper exauditos nos intelligemus: quando id eueniſſe conſtabit: quod deo placuit: & noſtræ orationis initium fieri poſtulauit.

CONCORDIA EVANGELISTARVM.

e T factus in agonia hac tertia orōne iuxta Lucæ teſtimoniū prolixius orabat. Et factus ē ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram. Et cū ſurrexiſſet ab oratiōe: & ueniſſet ad diſcipulos ſuos tres illos prænominatos/inuenit eos dormiētes præ triſtitia. Et ait illis/Surgite & orate ne intretis in temptationē. Hæc iam declarauimus pro tenuitate nr̄a ueritatem paſſionis oñdentes/ideo ſatis erit ſubſtuliſſe diſſonantiā quam euangeliſtæ inter ſe hoc loco hr̄e uidētur. Scribit Ma-

bit Matheus. Orauit ter eundē ſermonē dicens. Tunc uenit ad diſcipulos: & dixit illis: dormite iam & requieſcite: ecce appropinquabit hora & filius hoīs tradetur in manus peccatorꝶ. Surgite eamus. Ecce appropinquabit qui me tradet. Marcus eadē fere ſcribit: Q uibus Lucas diſſentire uidetˀ. Scribit. n. ille Ieſum dixiſſe. Surgite: orate ne intretis in temptationem. Non uidetˀ cōſentaneū indulgere ut dormiant: monere ut ſurgant: ſinere ut quieſcant: impare ꝙ orent. Sed ꝓculdubio quæ Matheus & Marcus ſcribunt hoc loco Ieſum dixiſſe diſcipulis per ironiā dicta fuiſſe intelligēda ſunt: ut ſequētia manifeſtāt. Cum. n. dixiſſet Ieſus. Dormite iam & reqeſcite: iuxta illos ſtatim adiecit. Ecce appropinquabit hora & filius hoīs tradetur in manus peccatorꝶ. Non facit ad ſomnum: nō cōgruit quieti horā ꝓditionis inſtare. Q uare nō ut dormirent: ſed ut attēte uigilarēt illos per ironiam increpādo admonet. Vt. ſ. eos puderet ſomni & tepiditatis in tanto præſertim diſcrimine rerū. hoc ambos euangeliſtas Matheū inq̄ & Marcum ſibi uoluiſſe indicat ſermonis ipſa concluſio. Surgite eamus: ecce appropinquat qui me tradet. Q uod & Lucas ſcribit: neqꝫ diſſentit qđ Lucas refert orate: Matheus & Marcus ſcribunt eamus: Q ñ & eundo orare poterant: & ipſum ire ab oratiōe non diſtrahit. Orō nanqꝫ eſt directio mentis in deū: & qui deo obedit in illum dirigit mentem. Id uero faciebant apoſtoli eūtes obediēter. Ita nulla erit diſſonantia: ſi nō ſonum: ſed ſenſum uerborū hic accipere uoluerimus. Q

Figura orationis domini Ieſu in horto conſtituti.

f Igurauit hanc orationem Abraam patriarcha: qñ nocte conſurgens ut ad imolandū filium pgeret: ſecum duos iuuenes cū illo duxit: portans ipſe in manibus ignē & gladiū. Sic dñs Ieſus iturus ad imolandū ſemetipſum/duxit ſecū Ioānem: quem nō multo poſt ſe nouerat matri Virgini pro filio relicturū. Duxit Petrum & Iacobū: ut ille duxerat duos iuuenes. Portauit uero dñs Ieſus ſuis in manibus ignē charitatis: & iuſtitiæ gladiū: per quæ ſuam humanitatē diuinæ ſapientiæ decreto ſubiecit ad mortem.

De oratione domini in horto prophetia Dauit.

p Rophetiarꝶ uaticinio decantatā multipliciter hāc orōnem legimus: ſed ſup oēs Dauit illā non tam mihi prædicere uŕ/q̄ pſcribere qñ dicit. Verba mea auribus percipe dñe. Iam dixi uerbum non tam uocē q̄ mentis intentionē ſignificare. Verba mea/meas cogitationes/meū deſiderium/auribus captu ſapientiæ tuæ. Percipe dñe intellige clamorē/qđ ego cogitaui/hoc ore loquor: & præ animi feruore quaſi clamans loquor. Tu deus intellige/examina tuo prudētiſſimo conſilio/

ītēde uoci orōnis meæ rex meus. Rege ergo: & deus meus. Perfice ergo: Q m̄ ad te orabo dn̄e: mane exaudies uocem meam. Dico nunc iam in ueſpertino crepuſculo fiat uolūtas tuā: ſi meam fieri nō placet. Tu autē
R me uis pati mane. Patiar: Mane ergo uocē meam exaudies. Mane aſtabo tibi. Q uia nudus in cruce eleuatus a terra aſtabo tibi uictima pacificorum. Aſtabo tibi corā tribunali iuſtitiæ tuæ: ſolus omni præſidio deſtitutus: & uidebo exprimento ut homo qđ iam ab æterno uidi nr̄o decreto ut deus: quod iādudū uidi in uerbo ut hō: id nūc experiar: Q uoniam nō deus uolens iniquitatem hominū impunitam: tu es: Illā.n. in me punies: & tuæ iuſtitiæ pro iniquitatibus hoīum mea morte ſatiſfacies: neq; habitabit iuxta te malignus. Zelus ultiōis aduerſus hoīes: quia mane illum depones: & hoc ideo facies quia iniqui nō pmanebunt ante oculos tuos. Q n̄ qui emendari uoluerint: per me grām aſſequentur / & iniquitatum remiſſionē: Mane aſtabo tibi & uidebo expimento: ꝙ odiſti omnes qui operātur iniquitatē: Q uoniam pro iniquitatibus illoꝝ talia patiar te iubente. Mane uidebo ꝙ pdes oēs qui loquūtur mendacium. Pertinaciter. Q ui.ſ. permanēt in infidelitatis errore: & me ſuum redēptorē agnoſcere nolūt. Virum ſanguinū & doloſum: iudā ꝓditorē & mei ſanguinis uenditorem mane uidebo ꝙ abominabitur dn̄s ꝓpter impietatem & deſperationē: Ego aūt nudus: crucifixus nō hn̄s cōſolatorem: in multitudine miſericordiæ pro peccatis hoīum ſatiſfaciā: & pro illis dicā pater in manus tuas cōmendo ſpūm meū. Ita introibo in domum tuam in requiē æternæ fœlicitatis: Adorabo ad templū ſanctū tuū: gloriæ tuæ cœleſtis: in timore tuo filiali ad obediēdū parato. Interea dn̄e: deduc me in iuſtitia. Q n̄ capiar: qn̄ abducar: qn̄ circumducar: qn̄ īterrogabor. Deduc me in iuſtia tua ꝓpter inimicos meos: dirige in cōſpectu tuo uiam meam. Paſſionē meā quæ uia eſt ſaluationis: uia eſt per quā ad te redeo: dirige in cōſpectu tuo uiam meā: in beneplacito decreti tui. Non ergo ſicut ego uolo ut hō: ſed ſicut tu deus. Q m̄ non eſt in ore eorum qui me capi uidebunt qui me capient: qui me captum detinebunt: qui examinabunt: qui iudicabūt / nō eſt inq̄ in ore eoꝝ ueritas. Q uia cor eoꝝ uanū eſt plenū uana inuidia: uana ſupbia. Q m̄ ſepulchrum patens eſt guttur eorū. Non.n. loquūtur iuſta / nō uera / nō pia ſed falſa / turpia fœda qualia ſepulchris cōtinentur / linguis ſuis doloſe agebant: agent linguis ſuis doloſe cōtra me / iudica illos deus / ſecundū tuū arbitrium. Decidant a cogitatiōibus ſuis puerſis: cogitant memoriā meam delere. Fidē quā docui conuellere: uoluntatem tuā fruſtrare. Secūdum multitudinē impietatū eoꝝ expelle eos / qm̄ irritauerunt te dn̄e / ad iuſtam ultionē in pn̄ti uita p

romanos

Romanos faciendam:& in futurum per angelos malos quibus addicti ſunt.Et lætētur oēs qui ſperant in te:in æternū exultabūt & habitabis in eis.Et gloriabuntur in te ꝓpter id qđ tibi mane aſtans uidebo/Oēs qui diligunt nomē tuū/qm̄ tu benedices iuſto.ſ.mihi iuſtificāti peccatores. Dñe ſcuto bonæ uoluntatis tuæ coronaſti nos/Nō mea uolūtas ſed tua fiat/quia illa eſt ſcutū nr̄um in tribulationibus:eſt corona noſtra in proſperitatibus.Pone uoluntatē tuā ſuper meam & illa me corona. Gratias ago quoniā me coronaſti/& non quod ego uolo:ſed quod tu me uelle feciſti/in qua concluſione ſermonis uerum eſt quod ſcribit Lucas. Apparuit angelus domini cōfortans eum. Fuit hic angelus bona īſpiratio: S
fuit patiendi electio quam Chriſtus pro corona habuit.

CAPTVRA.

ORATionis ſerie recenſita ut nobis dñs donare dignatus eſt/eodē tenore ſeruato capturam nūc referamus. Subſtinete uos hic & uigilate mecum/dū quatuor euāgeliſtæ Ieſum capi referunt. Incipe Ioannes. Sciebat autē iudas locum/quia Ieſus illuc frequēter cōuenerat cū diſcipulis ſuis. Cū ergo accepiſſet cohortem/& a pōtificibus & phariſeis miniſtros.Matheus. Dedit eis ſignū dicens.Quēcunqꝫ oſculatus fuero ipſe eſt tenete eum.Marcus.& ducite caute. Et adhuc loquēte Ieſu. Ecce iudas uēit & cū eo turba multa/cū gladiis & fuſtibus & armis miſſi a prīcipibus ſacerdotū & ſenioribus populi. Et confeſtim accedēs ad Ieſum: dixit aue rabbi:Et oſculatus eſt eum:dixitqꝫ illi Ieſus. Amice ad quidueniſti? Lucas.Iuda oſculo filium hoīs tradis? Ioannes. Ieſus itaqꝫ ſciēs oīa quæ uentura erant ſup eū proceſſit & dixit eis. Quē quæritis? Rñderūt ei.Ieſum nazarenū.Dixit ei Ieſus:ego ſum. Vt ergo dixit eis ego ſū:abierunt retrorſum/& ceciderunt in terrā.Iterum ergo interrogauit eos:quē quæritis? Illi aūt dixerunt.Ieſum nazarenū.Rñdit ieſus.Dixi uobis quia ego ſum.Si ergo me quæritis ſinite hos abire.Lucas. Vidētes aūt qui circa ipſum erant qđ futurū erat:dixerūt:Dñe ſi percutimus in gladio? Ioānes.Simon ergo Petrus hñs gladiū eduxit eū:& percuſſit pōtificis ſeruū: & amputauit auriculā eius dexteram. Erat aūt nomē ſeruo Malchus. Et dixit Ieſus Petro.Mitte gladium tuū in uaginā. Matheus. Oēs enim qui acceperint gladium gladio ꝑibunt. An putas quia nō poſſum rogare patrem meū:& ipſe exhibebit mihi modo pluſq̄ duodecim legiones ange

lorũ: Q ũo ergo ĩplebuntur ſcripturæ: Q uia ſic oportet fieri. Ioannes. Calicem quẽ dedit mihi pater non uis ut bibam illũ: Lucas. Sinite uſq; huc: & cũ tetigiſſet auriculã eius ſanauit eum. Matheus. In illa hora dixit Ieſus turbis. Tanq̃ ad latronem exiſtis cum gladiis & fuſtibus cõprehendere me: Q uottidie apud uos ſedebam docens in templo & non me tenuiſtis. Sed hæc eſt hora ueſtra & poteſtas tenebra℞. Tunc diſcipuli oẽs relicto eo fugerunt. Ioannes. Cohors autem & tribuni & miniſtri iudeorum apprehenderunt eum & ligauerunt eum.

Capturæ diſtributio.

c Apturã dñi ſaluatoris nudis euangeliſta℞ uerbis: q̃ integerrime potui: deſcripſi: Nunc particulatim diſtributã declarabo. Continet in primis formidoloſam & impiã diſcipuli ꝓditionẽ: Fortẽ & impiam pñtationẽ ſeu exhibitionẽ magiſtri. Defenſionis ꝓhibitionẽ ſecuram & bñficam. Alligationẽ & abductionẽ uoluntariam. Ipſa uero proditio formidoloſa mõſtratur proditoris munitione multimoda: Et quibus ꝓditur admonitione ſolicita. Impia eſt proditi ſalutatiõe & oſculo. Præſentatio fortitudinẽ oñdit proditorem admonendo: proditionẽ & modum detegendo/occurrẽdo proditoris præſidio: ſe capturis indicãdo: illos repellendo & proſternẽdo. Pietatem ſapit diſcipulos conſeruando. Defenſiõis prohibitio præfert ſecuritatẽ: arma deponere defenſores dũ præcipit: dei decreto nõ reſiſti dũ iubet: auxiliũ ſi uelit copioſum affuturum dũ ꝑdicat/Præfert bñficentiã dũ uulneratũ ſanat. Alligatio & abductio uolũtaria declaratur: dũ Ieſus alligatores admonet & excuſat.

Capturæ declaratio.

T i Am ſingula declaremus. Iudas ergo cũ accepiſſet cohortem. Cohors in romana militia a cohortãdo dicta eſt: quia milites ſe inuicem hortabant̃: qui ſub uno uexillo ꝓcedebant in prælium. Maximus numerus militũ in una cohorte fuerunt pedites mille & cẽtũ quinq;: Equites centum quadraginta duo. Minimus quingẽti quinquaginta qnq; pedites. Equites quinquaginta ſex/Romanis ſeruiebat Hieruſalem qui ad cuſtodiã ciuitatis ne rebellarent iudei militibus eam munierant. Ho℞ unam cohortẽ. i. quingentos quinquaginta quinq; pedites: equites quinquaginta ſex (ut minimũ numerũ afferamus) a præſide armari popoſcerãt põtifices: & ſibi in adiutoriũ dari ad capiendũ Ieſum.
V Tum ne pro captura Ieſu ipſi oẽm in ſe inuidiam populi cõcitarẽt: tum nequis defendere illum auderet uidens turmam tantã Romano℞ militum eius fauere capturæ: tum quia ſicut ipſis non licebat (quod & infra cõfitentur) interficere quenq̃/ita reos mortis capere fas nõ erat: cum ne

accuſari

accuſari poſſent de excitato tumultu:ſi quis per noctē defendere Ieſum
fuiſſet aggreſſus. Cū accepiſſet ergo iudas cohortē/Romanoꝝ militum
a pōtificibus & ſcribis:quā illi ſibi dari popoſcerāt a Pilato:Et a pōtifici-
bus & phariſeis miniſtros.Attēdite metū ꝓditoris & ꝑditionē ementiū
inuidioſam rabiē.Nō ſatis tutū arbitrabant̃ p ſolos Romanos capi Chri X
ſtum:Nā ſi per illos capetur:nō ad eos primū:ſed ad Pilatū duci dubita-
bant:illūqꝫ dimitti timebāt:nullis contra eū querelis expoſitis:quare ſuā
rabiem ſaltē cōtumeliis:obprobriis & uerberibus:Si morte nō poſſēt ex
plere uolentes:cohorti Romanæ addūt pontifices & phariſei miniſtros Y
ſinguli ſuos:qui Ieſum ad ſe primū duci ꝓcurēt.His uero Romanis mi
litibus:qa forte Ieſū nō nouerant:his pontificū ſatellitibus:qa tēpus in-
ueſtigando quis eēt Ieſus terrere nolebāt:iuxta Marcū:Traditor dederat
ſignū quo certe & cito cōplerēt negociū.Quēcunqꝫ oſculatus fuero ipſe
eſt:quē pontifices & ſcribæ ac phariſei capi uolūt.Ipſe eſt quē cape debe-
tis.Cur nō dicis:ipſe eſt magr̃ meus quē illi emerūt trigita argenteis:quē
ego hoc ꝑcio uēdidi.Sicut uaticinatus eſt Zacharias. Si bonū eſt oculis Z
meis afferte mercedē mercedē meā:& ſi nō quieſcite.Et appenderūt mer
cedē meā triginta argēteos:& dixit dn̄s ad me.Proiice illud ad ſtatuariū:
decorū ꝑcium:quo apræciatus ſum ab eis:& tuli triginta argēteos:& ꝓ-
ieci illos in domo dn̄i ad ſtatuariū.Tenete eū fortiter qa potētiſſimus ē: A
& uētis ac mari impat:illū dæmones reformidāt:Et ducite caute.Sapien
tiſſimus eſt.Cū eū uellēt præcipitare nazareni ciues:manus eoꝝ etiā in ꝑ
rupto montis cōſtitutus euaſit.Nihilqꝫ fieri minus poſſe opinātibus:trā
ſiens per mediū illoꝝ ibat:illis tenere eū non ualētibus. Cū eum uellent
hieroſolomitæ in tēplo lapidare:Ita abſcondit ſe:ut nulla rōne inueniri
potuerit:& illæſus exiuit de templo.Caute ducite:ne de ueſtris manibus
elabatur.Matheus.Adhuc loquēte Ieſu cum diſcipulis ſuis omnibus un
decim.Illos enī ſimul ſurgere & ire monuerat. Ecce iudas uenit & cū eo
turba multa.Vere turba:nam in mente turbati erant imprimis Romani
milites uano terrore:quo ad arma capienda illos excitauerant pontifices
& ſcribæ:quaſi per uim grandeqꝫ certamen capturi eſſent hominem per
noctem quem luce cape non poſſent.Turbati miniſtri pontificū minis:
& ꝓmiſſis dominorum cum gladiis & fuſtibus.i.armis aſtatis:quando
in fuſtibus mucrones habebant.Cum armis ad iuſtum præliū. Hæc fe- B
rebat cohors Romanorum militum.Et fuſtibus.Hos geſtabāt calones
& agaſones illi uiles pōtificū phariſeorūqꝫ miniſtri. Qui qm̄ arma tra-
ctare neſciebāt:& fortaſſe uetiti erant:pro armis fuſtes accepant:Vt qua-
cunqꝫ rōne poſſent:inocentē opprimerēt.Miſſi a principibus ſacerdotū. C

Ordinauerat ab initio deus per Moyſen unũ ſacerdotũ principẽ: quem
pontificẽ dixerat. Eteni multitudo principantiũ mala: ſed auaritia ſimul
& ambitio plures fecerat inter iudeos ſacerdotũ principes. Cũ.n.eorꝝ ne-
mo bñ p̃eſſe ſciret: & ſimul oẽs bñ ſubeſſe nollẽt/ iflati ſupbia ſummũ ſa-
cerdotiũ qđ munus ex lege ꝑpetuũ fieri oportebat/ ad annuũ reduxerãt
magiſtratũ/ Vt ſinguli pro ſua ambitione p̃eſſent. Ita q iã ſũmi ſacerdotis
offõ functi erãt: ſacerdotũ prĩcipes/ ac põtifices dicti ſunt. Hæc uero no-
mina in plurali ſacris in lr̃is apud Moyſen nõ iuenies/ qa neqꝫ uſus erat
principũ ſacerdotum/ apud ueteres legis obſeruatores. Q uibus ſatis fue
rat unũ hr̃e principẽ ſacerdotũ. Cũ & ille bñ p̃eſſe: & cæteri bñ obtempar̃
ſtuderẽt. Et ſenioribus populi. Regebãt populũ a principio duces cũ põ-
tifice: dehinc reges. Sed qm̃ & regiam maieſtatẽ iã amiſerãt: & ſacerdotii
auctoritatẽ poſt habuerãt iudei: per plures de populo hoĩes: res iudeorũ
regebant̃/ quaſi exẽplo Moyſi. Q ui ſeptuaginta uiros prudẽtes ad regi-
D men populi ſecũ aſciuerat. Hi ſũt quos nũc euãgeliſta dicit ſeniores/ nõ
quidẽ ius dñi attingẽtes/ qđ totũ ad alienigenas dudũ tranſierat/ ſed tm̃
ciuicas utilitates curæ hñtes. Hi itaqꝫ ciuilis utilitatis curatores/ ſeniores
populi dicebant̃. Q ui & ipſi a pontificibus & ſcribis & phariſeis uocati
E fuerant ad capiendũ Ieſum. Tria ergo p̃ſidentiũ genera ſecundũ tres præ
ſidentiæ gradus quibus tunc Hieruſalem aut regebat̃ aut occupabat̃/ ca
pi decreuere Ieſum. Ita præſes pro Romanis imperãs cohortem armatã.
Pontifices uero præſidentes ſacerdotibus/ & ſeniores populi moderato-
res/ cum iuda fuſtuarios ſuos miſere miniſtros.

Prophetia Dauit de captura domini Ieſu.

p Ræuidit iſta Dauit qñ dixit. Q uare fremuerunt gẽtes. Roma-
norꝝ gentiles cohortes/ & populi ſeniores/ eorũqꝫ miniſtri medi
tati ſunt inania. Q uæ.ſ.exitum habitura non ſunt ab illis præ
meditatũ. Q uare aſtiterũt reges terræ/ p̃ſes.ſ.romanus: & populi ſenio-
res qui regebant Hieruſalẽ/ & principes.ſ.ſacerdotũ quare cõuenerũt in
unum cũ illis regibus. Immo ipſi principes quare cõuenerũt.i.cõuenire
fecerunt in unũ ipſos reges/ præſidem & ſeniores/ Aduerſus dominum
& aduerſus Chriſtũ eius filium mittẽdo qui eũ capent cum iuda ꝓdito-
re. Q uare inq̃ principes cõuenerũt in unum ad emendũ pecunia iuſtũ:
ut illum ꝓdant. Q uare conuenerunt in unũ dicẽtes. Dirumpamus uin
cula eorꝝ dñi.ſ.dei & Chriſti eius: ne ſubiiciamur legibus ſãctis quas præ
dicat Chriſtus eius/ & proiiciamus a nobis iugum obedientiæ ipſorꝝ dñi
& dei Chriſti eius. Q ui habitat in cœlis irridebit eos: & dominus Ieſus
ſubſannabit eos. Deriſit & ſubſannauit quando ſurrexit a mortuis.

Figura

Figura ſtudii capiendi dominum Ieſum.

Tudiũ opprimẽdi Ieſum nocte/armata militũ multitudīe/figu
s ratũ eſt Architofele dicẽte impio Abſoloni q pr̃i Dauit piiſſimo
regi ſubeẽ nolebat. Eligã mihi duodecĩ milia uiroꝝ: & cõſurgẽs F
pſequar Dauit hac nocte/& irruẽs ſup eũ (quippe q lapſus eſt: & ſolutis
manibus) pcutiã eũ: Cũq; fugerit oĩs populus q cũ eo eſt pcutiã regẽ de-
ſolatum: reducãq; uniuerſum populũ quõ unus hõ reuerti ſolet. Vnum
enĩ ui:ũ tu quæris & oĩs populus erit ĩ pace. Per hæc uerba ad lr̃am pſua-
ſerunt põtifices & phariſei Pilato ſibi cõcedi cohortẽ unã armatoꝝ mili-
tum/ut Ieſum egreſſum ciuitatẽ caperẽt nocte: ſperãtes diſcipulos aufu-
gere: & Ieſũ deſtitutũ oĩ pſidio opprimeř hoc aũt iõ fieri debere cõfirma
bãt. Q uia expediret Pilato: unius captura oẽm populũ cõtinere pacatũ.

PRODITIO.

T cõfeſtim accedẽs ad Ieſum inimica mens multis peſſimiſq; co
e gitatiõibus turbata feſtinare cõpellit ad ſcelus affectatũ. Dixit/
Aue rabbi. Honorãtis ẽ uerbũ: ſed mentiris o Iuda. Auere.i.ſal-
uũ eẽ nõ uis/quẽ ad necẽ inimicis uẽdi diſti: & pdis ĩ necẽ. Verã facis Da
uit pphetiã. Q m̃ mihi pacifice loquebanť: & iracũdia terræ dolos cogi
tabant/& oſculatus ẽ eũ. Didicerat hoc a Ioab: qñ Amaſæ dixit. Salue mi G
fr̃. Et tenuit manu dextera mẽtũ Amaſæ quaſi oſculãs eũ. Porro Amaſa
nõ obſeruabat gladiũ quẽ hẽbat Ioab: q pcuſſit eũ in latere: & effudit in
teſtina eius ĩ terrã. Et mortuus ẽ Amaſa. Sic iuda ad lr̃am q̃uis manu ſua
Chriſtũ nõ occiderit: tñ per ſalutationẽ & oſculum morti eius uiã dedit.

ADMONITIO.

Ixitq; illi ieſus. Amice ad qd ueniſti? Lucas. Oſculo filium hoĩs
d tradis? O amice iuda q tradis filiũ hoĩs oſculo ad qd turpitudĩs
infamiæ miſeriæq; ueniſti? Vt pro triginta argẽteis magr̃m tuũ
uenderes. Ad quid ueniſti ppter tuã ĩexplebilem auaritiã/ut partẽ regni H
cœloꝝ: ius apoſtolatus: unam ex duodecim ſedibus iudicantiũ in nouiſ
ſimo iudicii magni die/pro trigita argẽteis dares? Eſau pro edulio lẽtis:
dedit primogenituræ dignitatẽ (fame cogẽte tñ) tu ut inexplebilẽ auari
tiã ſacies/pro pauculis nũmis uẽdis ĩmo abiicis uniuerſũ ius hæreditatis.
Iuda amice/quia q̃tum ad me attinet tibi amicus ſum: teq; ditare uellẽ:
cogita ad qd ueniſti me ſequi: nẽpe ut hr̃es theſaurũ ĩ cœlis: ubi neq; eru
go neq; tinea demoliť. Cur illũ pro triginta cõmutas argenteis? Veniſti
ne ut illos triginta argẽteos pro hac pditione tibi habeas? Cogita infœlix
q tibi nõ manebũt qa illos deſpatus abiicies/& laqueo te ſuſpẽdes. Ami
ce ego tibi cõpatior pluſq̃ mihi: te amo: te appello amicũ/ut ppetuæ leni

tatis & indulgētiæ meæ te memoria ſubeat: ne deſperes. Memēto ad qd uenisti in hūc mundū: nō uenisti ut hic theſaurizes. Nudus illū īgreſſus es: & nudus egredieris. Venisti porro ad me: ut aſſequaris miſericordiā: ne deſpes q̄tūlibet me odio habeas. Ego te amo q̄tūlibet me uilipendas: dū tam parua pecunia ꝑdis/ego te carū habeo. Ad qd uenisti infœlix in tantā dementiā: ut de diſcipulo ꝑditor mihi fieres? Nolo cogites amice ad quid per tuā auaritiā nunc ueneris: ſed cogita ad quid per meā clemē tiā iā uenisti. Amicus adhuc tibi ſum: Ne quæſo deſpes. Si tu aduerſum me inimico & auaro aīo uenisti: ego pro te me offero clemēter & liberaliter turbæ te ſequēti. Et ut me ſcias tibi amicum eſſe: qđ tu de me uis: & ego uolo: qđ tu ſpopondisti ne dubita: libens impleo: tm̄ cogita ad qd
I uenisti. O chriſtiane q̄tumlibet peccaueris: q̄tumlibet Iuda deterior fueris: dū uēdidit ille Chriſtū triginta argēteis: adhuc mortalē. Tu Ieſū glorioſum & in dextrera p̄ris reſidentē multotiens uendis (ut ſic dixerim) quatrino. Multotiēs mentiris/piuras: blaſſemas: longe minori p̄cio q̄ triginta argenteis. Sæpenumero pro una libidinis explenda uoragine/deū uilipēdis: & lenonē faceres ſi poſſes/ne dicā iā fecisti: nō ſemel pro honore aſſequēdo diuina oīa minus nihilo habuisti: & ipſum Ieſum deriſisti: nō uēdidisti/ſed abiecisti: expulisti/abiurasti. Licet hæc oīa & peiora feceris: ille tñ te habet amicū. Tu cogita qđ Chriſtus amicus tuus te admonet cogitare ad qd uenisti. Venisti ne ad fidē Chriſti: abrenūciasti ne diabolo: mūdo & pōpis & opibus eius: ut ſcelera ꝑpetrares enumerata? Minime. Reſipiſce ergo. Ieſus hodie ut aſſequaris id ad qđ p baptiſma uenisti: oīa cōdonat hactenus errata: oīa relaxat. Audi qa & iudā dicit amicū. Vide qa ſe tradit ī mortē ut ius ſeruet amicitiæ: tuiſq; utilitatibꝫ cōſulat.

Præſentatio ſiue exhibitio.

S Ciens aūt Ieſus omnia quæ uentura erant ſup eum. Oīa inq̄ mala quæ pōtifices & phariſei cōtra illū fuerāt machinati: oīa peccata noſtra parentū filiorūq; noſtroꝝ ſciens uētura ſup eū. Quia pro illis ſe nouerat puniendum: ut quæ non rapuerat ſolueret Proceſſit animi plenus & intrepidus/proceſſit pro nobis: pro iuda: pro illis ipſis q
K eum capere uolebant: & dixit eis qui illum armati cape uenerant. Quē quæritis? Non ignorantis eſt iſta interrogatio: ſed uolētis confortare diſcipulos: ut illi ſe non quæri intelligerent: ut ſcirent ſe nihil tunc mali eē paſſuros. Quæſiuit inq̄ ut furentes mitigaret: ne. ſ. unum capere iuſſi in omnes ruerent: & pro uno undecim alios alligarēt. Quæſiuit ut meminiſſent qd iuſſi fuerāt: ut furorem eoꝝ ſiſteret: & uera iuſſa cōplerent: ut eorū confeſſione reduceret in mentē non plus eſſequi: q̄ eēt iniunctum.

Reſpon-

Reſponderunt ei Ieſū nazarenū. Dixit eis: Ego ſum. Vt ergo dixit eis ego ſum abierūt retrorſum: inuiti & diuina maieſtate reiecti: ꝙ ſi Caii Marii facies oculoꝝ uigor: & flāmeus fulgor ab illis egredi uiſus a minturnio in ſubobſcura quaſi fouea latitāte: Spiculatorē arcere potuit: a quo quærebatᷣ ad necē atq; cōpellere ut euaginatū iam ad ꝑcutiendū gladiū abiceret: cōuerſus in fugam. cur nō credamus meieſtatē faciei præ filiis hominū ſpecioſe: & uigorē oculorū qui ſolo flagello de tēplo eiecerat nundinantes: qui mēſas nūmulariorū cathedras uēdentiū colūbas euerterat: repellere potuiſſe cū uoluit: & ꝓſtrare illos trepidos inuaſores nocturnos: Et ceciderūt in terrā. Sicut nō ſpōte retroceſſerāt: ita ſternunṫ inuiti. Ceciderūt. n. deo illis ſubtrahēte ſtandi uigorē. Voluit aūt Ieſus uerbo ſolo illos repellere: & ꝓſtrare: ne diſcipuli formidarēt: neue diffiderēt: ne magiſtrū ſuū uiolēter capi putarēt: & ut qdᷣ ꝓmiſerat: illos. ſ. abituros abſq; iniuria: nullāq; uim paſſuros ſine difficultate ꝓ̄ſtari. Iterū ergo. Poſt hæc cū ſurexiſſent eodē ꝑmittēte q illos cadere iuſſerat: & eodē uolēte ꝓpius acceſſiſſent/Interrogauit eos Ieſus. Quē quæritis? Iā liquet nō ignorātis fuiſſe īterrogationē: neq; diſcerᷣ uolētis. Prius. n. audierat ab eis quē quærerent. Interrogat ſecūdo ut eoꝝ uoce illos fateri cōpellat: qdᷣ ipſe decernere cōſtituerat/qn̄ dixit. Si ergo me quæritis ſinite hos abire. Si nō cōditionis nota ē hoc loci/ſed cāſis & pro qa debet intelligi/quaſi dicat. Ergo qa me quæritis/me eſtote cōtēti. Scio ꝙ me quæritis cape. Scire uos uolo/inuitū me capi nō poſſe: Repuli uos & ꝓſtraui uno uerbo? Non niſi me uolente ſurexiſtis: nō niſi me uolēte aduerſus me ueniſtis. Quia ergo me cape uultis: uolo & ego. Sinite hos abire. Sic eſt conſentaneū quia me quæritis/nō hos. Sic ego ꝓmiſi in teſtō alloquēs p̄rem/& illū fidecōmiſſariū faciens meæ ultimæ uolūtatis: qn̄ dixi. Ex his quos dediſti mihi nemo periit niſi filius ꝑditiōis/ego ſeruaui eos/ſeruari uolo. Illis dixi ꝙ modo non me ſequenṫ. Non me mō ſequantur. Sinite ergo hos abire.

Prohibitio defenſionis.

VIDEntes aūt qui circa ip̄m erāt undecim diſcipuli qdᷣ futurū erat ut turba armatorū Ieſum aggrederetur/Dixerunt. Dn̄e ſi percutimus in gladio/hos tuos aggreſſores feres ne moleſte? qa iā dixiſti/Sinite hos abirᷣ uis abeamus te deſerētes? uis ſine reſiſtētia capi te patiamur? Quia nil illis adhæc rn̄dit Ieſus/idignū uidebaṫ diſcipulis magr̄m

non defendere. Simon ergo Petrus hñs gladiũ eduxit eũ: & pcuſſit põti ficis ſeruũ: & amputauit auriculã eius dexterã. Erat aũt nomẽ ſeruo Malchus. Et dixit Ieſus Petro. Mitte gladiũ tuũ in uaginã. Oĩs. n. qui accepit gladiũ gladio pibit. Rident infideles hanc Chriſti ſñiam p̃ſertim Mahumetani quos Mahumetes iubet armis defendere legẽ. Dicũt multos accepiſſe gladiũ/fuiſſeq; homicidas peſſimos: & tñ non gladio enecatos. Sũt pyratæ: ſunt ſicarii q̃ multi: qui tñ ſine ſanguine: ſine ui moriunt̃. Non aduertũt q hoc nobis obiiciũt/quottidianũ uſum loquẽdi/id factum ab oibus aſſerrere qđ a maiori pte alicuius collegii factũ eſt. Quottidie dicimus uniuerſũ cõſiliũ. i. uniuerſos cõſiliarios decreuiſſe aliqd: de quoꝝ tñ numero aliq oppoſitũ uoluerunt. Dicimus oẽs nauigãtes tẽpeſtate iactari: & tñ pleriq; ſine tẽpeſtate nauigio uecti ſunt. Dicimus itẽ oẽs pegrinantes difficultates uarias expiri: & quidã tñ peregrinationẽ fœliciter peragunt. Nec iccirco falſa cenſetur de huiuſmodi rebus generalis aſſertio. Q̄m generale id exiſtimat̃: qđ maiori ex pte cõtingit. Ita cũ accipientiũ ad nocendũ gladium pars maxima gladio intereat. Nõ hñt unde uerba Chriſti calumnient̃ improbi hoĩes/niſi prius ſuas reſp. mẽdacii redarguant: & ſe ipſos ſuumq; uſitatũ loquendi modum penitus abiiciant. Oĩs
N qui accepit gladiũ &c. Non eſt facti rñſio ſed iuris. i. non intẽdit affirmare in uniuerſum qđ ſubuniuerſitatis nota ꝓnũciat: ſed quid lex uniuerſaliter ſtatuat/intendit interrogãtibus diſcipulis rñdere: ut iſte ſit litteræ ſenſus. Petre nimis feſtinanter agis: debueras expectare quid ego rñderẽ uobis interrogantibus/an liceret gladio pcutere. Cõuerte ergo gladium tuũ in uaginam. Ne percutias. Eſt enim lege ꝓhibitum/eo loci ubi dicit̃ a Moyſe: Si nõ ad uerbũ/ad ſenſum ſaltẽ. Omnis. n. qui acceperit gladiũ ad percutiendũ: & percuſſerit iniurioſe: peribit gladio. i. ſi percuſſerit percutietur. ꝙ ſi forte temporis anguſtia expectandũ nõ exiſtimaſti: & iccirco gladium eduxiſti: & pcuſiſti: falleris. Nõ. n. temporis p̃mor anguſtia: neq; opprimor multitudine aggreſſorũ. An putas quia non poſſum rogare patrem meum: & exhibebit mihi in defenſionẽ modo ſine tempo-
O ris dilatatione pluſq̃ duodecim legiones angelorũ? Vos eſtis tñ undecĩ homines: ego uobis annumeratus duodenarium compleo hominũ numerũ: pro nobis ſingulis: ſingulas poſſum hr̃e angeloꝝ legiones. Quid nunc ageret una cohors militũ q̃uis armatoꝝ: quaſi ad iuſtum p̃liũ: qd hæc incõdita turba miniſtroꝝ munitoꝝ fuſtibus? Quid inq̃ agerẽt ſimul hi oẽs: cõtra duodecim legiões angeloꝝ ſaltem tria milia ſexcentos ſingula continẽte? Legio nanq; tria milia armatorũ hominum Romuli inſtituto habuiſſe credit̃ a Plutarcho. Sunt qui dicant ſex milia ſexcẽtos

ſexaginta

ſexaginta ſex armatos homines legione contineri. Sunt qui dicant decẽ milia pedites. Equites ſeptingentos triginta: legione concludi. Sed nunquid iam Chriſtus orauerat: & nil obtinuerat? Nunquid ſciebat patrem nihil auxilii quo minus capetur eẽ daturum? Quomodo dixit poſſum orare & exhibebit? Non aſſeruit Chriſtus patrem exhibiturum ſimpliciter: ſed exhibiturũ ſi oraret. Multa ſub conditione ſunt uera quæ ſine illa remanent falſa. Si es alibi: certe hic non es. Sed quia alibi non es: ideo es hic. Si orauero/dabit. Sed nõ dabit quia non orabo: nõ orabo autem/ quia pati cõſtitui. Neq; enim dixit Ieſus orabo & dabit: quinimmo de ſe nihil aſſeruit: ſed tñ de Petri opinione locutus eſt. An putas poſſum rogarem p̄rem/& ipſe exhibebit mihi pluſq̃ duodecim legiones angelo℞? Hoc putare debuit Petrus: qui Chriſtũ defendẽdũ exiſtimauit: & armata manu illum defendere orſus eſt. Loquitur ergo dñs Ieſus pro defenſoris opinione/non pro ſuimet ſententia: qui ſciens & prudens ſe offerebat in holocauſtum. Hunc porro eſſe uerbo℞ ſenſum ſequentia manifeſtant. Q ũo ergo implebũtur ſcripturæ cõtinẽtes quia ſic ut hi facere uolunt: ut facient ſtatim oportet fieri? quaſi dicat q̃uis ſecundũ tuã opinionem poſſim rogare & obtinere in meã defenſionẽ duodecim legiões angelorum/tñ neq; ego id facio: neq; tu me defendere debes. Si.n. defẽſus fuero. Q ũo ergo implebuntur ſcripturæ ſanctorũ ꝓpheta℞ dicẽtium/ Q uia ſic oportet fieri ſicut hi faciũt? Sic oportet fieri ut indefenſus capiar? Scriptura dicit oblatus eſt quia ip̄e uoluit. Scriptura dicit tanq̃ ouis ad occiſionẽ ductus eſt. Figura oñdit quia Iſaac nõ repugnauit imolari. Nõ ergo ſum defendendus: qm̃ ſcriptura℞ cõditor: & figurarum fabricator deus ab æterno/decreuit me mori ſpõtaneũ: & penitus indefenſũ/ Hoc porro decretũ quod figuris & propheta℞ uaticiniis ſcribi iuſſit idẽ deus: non eſt prima ratio meæ capturæ: meæq; paſſiõis & mortis: ſed uoluntas æterna. Calicem quẽ dedit mihi p̄r: non uis ut bibam illum? Nõ ſcriptura ſed patris uolũtas in cauſa eſt cur patiar. Dedit ab æterno pater mihi p̄ceptũ ut ſponte moriar crucifixus/calicem hunc paſſionis nõ uis ut bibã? Erras: ſicut uult p̄r de me fieri/ego uolo/tu quoq; uelle debes. Q uare Petre me defendere deſine. Vos mei inuaſores ſinite uſq; huc ad me uenire mutilatũ. Et cũ ille acceſſiſſet & eius tetigiſſet auriculã forte non penitus amputatam uel auriculam. i. locum auriculæ unde fuerat amputata ſanauit eum/aut amputatam reponendo in locum priſtinum: aut nouã ſine mora ſuperinducendo. In illa hora auriculæ reſtitutæ: admirantibus militum cohorte: & miniſtris iudeo℞ tã ſubitam ſanitatis reſtõnem mẽbri p̄ſertim ad ſanandum ꝑdifficilis. Dixit Ieſus turbis

Tanq̃ ad latronẽ exiſtis cum gladiis & fuſtibus comprehendere me. Erratis miſeri: Non ſum. n. latro: neq; maleficus. Sanare ueni uulnera animarũ ueſtrarũ. Sano & corpora ut nunc uidetis: uidereq; ſæpe potuiſtis. Q m̃ quottidie apud uos ſedebam docens in tẽplo: docens inq̃ q̃uo animas ſanari cõueniat: & ſanans multos etiã ſabbatis. Et non me tenuiſtis: in eo loco ubi multi uobis potuiſſent eẽ auxilio: ubi me ſine armis cape potuiſſetis: ſcitote me non capi ueſtris armis: neq; ad me capiendũ opus
R fuiſſe militibus armatis: ſed ideo me capitis: quia hæc ẽ hora ur̃a. Q ũo hora ueſtra? & ptãs tenebrarum. Poteſtas non quã tenebræ habeant a ſe: non quam tenebræ dent: ſed quã tenebræ acceperũt. Acceperunt autem a primo datore. Ptãtem tenebraꝝ hic dici poteſtatẽ peccatoꝝ notũ eſt: q iõ tenebræ ſunt uere qm̃ obſcuriſſimis errorũ abiſſis inuoluuntur.

Dominum Ieſum uirtute alicuius cõſtellationis captũ non eſſe.

P Leriq; ex hoc loco conant̃ oñdere aſtrologiã quam profitentur aliqd eſſe: quia dñs Ieſus dixerit. Hæc eſt hora ueſtra: quaſi uirtute horæ: & alicuius ut ipſi dicũt conſtellationis. i. ſtellaꝝ poſitu: aſpectuue mutuo: & lineaꝝ cœleſtium certa figura captus ſit. Q uod tantũ abeſt a uero: q̃tum qui talia ſentiũt: ſunt minus dño Ieſu Chriſto. Sed anteq̃ oñdamus hæc dñi Ieſu uerba: illis in nullo penitus ſuffragari: agemus cũ illis pinguiori minerua: non lacerãdo penitus aſtrologiam: qd̕ Ioãnes Picus facere nixus eſt. Demus (ſi libet) uim ſtellis quibus noſtra opa moderentur: & certo ordine per ſingula momẽta ſuo motu cõficiant: quæ nobis eueniunt: & nos uidemns efficere. Demus hãc ipſam uim nõ tam poſitu ſtellaꝝ: aut configuratione (ut uerbis eoꝝ utamur) cõſtare: q̃ innoteſcere nobis. Q uoꝝ ſenſus qm̃ ad rerum ſbam nõ pertingit: accidẽtibus motu inq̃: & certa imaginata lineaꝝ norma nobis uti liceat ad p̃noſcenda futura. Q uis iſte fuerit: qui has cõfigurationes: hos motus: has interſecandi rõnes agnouerit? Vide q̃ fallaci argumentatiõe cõcludant. Dñs Ieſus Chriſtus captus eſt ex horæ rõne. i. motu & cõfiguratione ſtellaꝝ: ergo noſtra aſtrologia uera eſt. Eſto ſit uerũ qd̕ ſumitur: nihil habet cũ annexo. Stat. n. uos eẽ ignaros: ut certe eſtis ignorãtiſſimi ueraꝝ cõfigurationũ: & ueſtrã aſtrologiã eſſe nullam: quia ueras cõfigurationes nõ inuenit. Et tñ configuratiões ueras eẽ & uera inditia humanorum operũ cõtinere. Demus qd̕ ponitis Chriſtũ horæ uirtute captũ. Vos huius horæ pondus: numerũ: & menſuram habebitis? Nõne ſunt plures ſtellæ: & infinito fere plures uobis incognitæ q̃ notæ? Nonne ad quãlibet cõfigurationẽ aliqd hñt uirtutis ad efficiẽdũ uel indicandũ incognita ſydera: ſicut & nota? Certe quo plures ſunt: plus põderis habeãt

neceſſe eſt. Boni uiri quã rõnem poſitiõis in ueſtra cõſtellatione aſſigna
re poteritis illaꝝ tam multaꝝ: & ueſtra ſententia tam multipliciũ ſtellaꝝ
de quibus nihil penitus agnouiſtis? Fateamini quæſo ueſtrã ignorantiã:
nedũ uos inepte defenditis: eliminetis penitus aſtronomiã: quæ uere ſci
entia eſt: ſed hoĩ neſcita. An uos uere ſcire cõfigurationũ uires ideo defẽ-
ſabitis: quia ſolæ ſtellæ uobis cognitæ: nr̃is in opibus aliquid agant: reli-
quæ ociẽtur? Magna nẽpe ocia cœli. Quis hac de re uos reddidit certio-
res? Experiẽtia? Et hæc ipſa clamat cõtra uos: uos accuſat & explodit: qñ
contra ſeria ur̃a pedibus incedit. Quis ueſtrũ unq̃ unam ueritatẽ ꝑſagi-
uit: qui mille falſitates ſimul cũ illa: uel ſaltẽ eodẽ anno non dixerit? Er-
ramus aliquãdo: & nihilominus ueritatem ꝑnunciamus. Sed & alii arti
fices nõ ſemp incedunt ad lineã: nec tñ ars eorũ minus eſt uera. Artifices
qui modo artis rõnem hñt: frequẽtius artis ratione regunt᷑: & ſine erro-
re opus pagunt. Aliqñ tñ uel rei difficultate: uel alicuius caſus acceſſu ab
artis rõne / ſcientes atq; prudentes declinare coguntur. Vos aliqñ in ueri-
tatem caditis uel impingitis / falſitatẽ frequẽtiſſime cõplectimini. Quis
ferat artificẽ: uel artificẽ illum dicat q neſcius plus exorbitat / q̃ uadat ad
artis lineã? Quis ergo uos ferat? Immo qũo uos ip̃os ferre poteſtis? qui
ſemper per inſcitiã deliratis? & ſi qñ ad orbitam reducimini: id caſus nõ
ratio facit? nam qđ certa rõne factum eſt nõ uariatur: nõ nutat: manet. S
Deſinite igitur expientiã in auxilium aduocare: quæ uobis ita aduerſat᷑:
ut nihil magis ueſtrã detegat ignorãtiam. De his hactenus. Neq; .n. locũ
hic ſibi uendicat hæc diſputatio. Et Ioãnes Picus uir noſtra ætate ſciẽtia
rerũ incompabilis / præclaro uolumine aſtrologos cõfutauit: nimis for-
taſſe mordaciter: ſed nõ parũ efficaciter. Redeamus uñ diſceſſimus: & qđ
aſtrologis dederamus quia tenere id nequeunt / iam relaxant. Non dixit
dñs Ieſus: hæc eſt hora ur̃a: quaſi uirtute horæ capi potuerit. Quia illa
hora .i. illa ſtellaꝝ cõfiguratio illum capi faceret. Hac in re mihi credi no
lim: ſed dño Ieſu magr̃o ueritatis: qui cũ dixiſſet. Hæc eſt hora ueſtra / ſta
tim addidit / & ptãs tenebrarum. Stellæ certe / uel ſtellaꝝ configuratio: te-
nebræ non ſunt: qñ ille corpora ſunt fulgẽtiſſima: & earũ configuratio
radiis ꝑfulgentibus cõficitur: neq; hæc configuratio eſt tenebræ erroris /
uel nequitiæ / quia animata non eſt: neq; rõnalis ſubſtãtia. Si .n. ſtellæ ẽt
ab initio intelligẽtiam haberẽt / quaſi formã ſibi cõiunctam: earũ tñ con
figurationẽ ab earum ſubſtãtia & forma diſtare ut accidens externũ cer-
tiſſimũ eſt. ꝙ ergo capiatur hac hora: nõ facit ptãs ſyderis: qm̃ illud facit
poteſtas tenebraꝝ. Non ptãs quã aſſerit Manicheus ponens duo prima T
principia / Vnũ bonum / Alterũ malũ / Vnũ faciens lucẽ / Alterũ tenebras.

Sed quã affirmant catholici chriſtiani ponẽtes ab uno eſſe omnia/ſecundum quos/a ſeipſis tenebræ non hñt ptãtem/ſed a luce/luciſue datore. Hæc eſt ergo hora uſa.& pro.i.ptãs tenebrarũ:ptãs ignorantium ſcribarum & phariſeorũ quos malitia obtenebrauit:& ad cæcitatẽ uſq; rationis adduxit:ut rectũ uidere non ualeant. Quia nolunt:& nolle penitus decreuerũt. Hæc porro ptãs/ut.ſ.perueſam ĩpleant ſentẽtiam/in quã cõi cõciliabulo ierunt de Ieſu capiẽdo & occidẽdo/illis data eſt a deo bono bona ratione:ipſi aũt mala intentione ſibi ſumpſerũt per tenebras:quas captant qui malefaciũt.

V Quod ergo a tenebris erroris & impietatis mãdatum eſt uobis hac hora:quæ per eorũ peruerſam electionẽ uel potius iuſſionem/& per ueſtram inconſultam acceptationẽ ueſtra eſt:facite. Tunc diſcipuli illi undecim relicto eo omniũ magiſtro & amico optimo:quorundam uero ſecundum carnem conſanguineo:omnes fugerũt implentes illud Iob. Noti mei quaſi alieni receſſerunt a me:dereliquerunt me propinqui mei.

X Cohors ergo & tribuni & miniſtri iudeorũ comprehenderũt Ieſum. Vbi cõpletum eſt qđ deplorat Hieremias. Chriſtus dñs captus eſt in peccatis nr̃is:cui diximus in umbra tua uiuemus ĩ gemitibus. Et ligauerunt eum manus:pedes liberos relinquentes ut ambulare poſſet. Conſentaneum eſt quoniam Iudas dixerat tenete eum & ducite caute:quod poſt cõligatas manus longiorẽ funem ligaturæ ſuperadderent: ut illum retinere ualerent:Si temptaret aufugere:traherentq; ſi pergere recuſaret. Ita præuidens fore Dauit deplorata in uaſorum Chriſti perfidia:& capturæ in dignitate:dixit. Funes extenderunt in laqueum:iuxta iter ſcandalum poſuerunt mihi : ideſt ruinæ occaſionem ſi aufugerem: aut ſi q̃ uellent tardius incederem. Sed fallimini inſipiẽtes corde. Qui dixit & facta ſunt : qui mandauit & creata ſunt:cui uenti & mare obediunt:non proditoris aſtutia:ſed ſua clementia a uobis capitur:nõ ueſtra ui/ſed ſua uoluntate ligatur:nõ ueſtris funibus/ſed ſua uirtute tenetur: non trahitur ueſtro impetu:ſed ſua patientia uadit. Quia tanq̃ ouis duci uult ad imolandum. Et iccirco admonet nos dicens. Subſtinete hic & uigilate mecum:qui licet pro uobis capi & ligari ſponte ſubſtineam: & interligandum ligatores admoneam:& excuſem. Triſtis tamen eſt anima mea uſq; ad mortem in huius capturæ & abductionis articulo. Iã uero inuidioſa & iniqua examina inſtãt. Quibus nedum uſq; ad mortem triſtis erit:ſed morte accerbiſſima condemnabitur & punietur.

Examinum diſtributio.

Examinatum

EXAMInatum referūt euangeliſtæ dñm Ieſum Chriſtū p quatuor iudices Annā/Caypham/Pilatum & Herodem. Ac p Pilatum iteꝝ. Hi oēs ſigillatim interrogāt: ſingulis rñdet Ieſus. Pro iuſta reſponſiōe iuſtus apud ſingulos ſupplicium iniuſtū ſubit. Eſt igitur pro iudicum numero examen quadripartitum: q̄uis examinatio ipſa quinquies facta ſit/ſingulas partes ſuis locis euangeliſtæ nobis referēt/Primū examen ab Anna ſocero Cayphæ factum Ioānes referat. Ducunt eū ad Annam primū. Erat aūt Anna ſocer Cayphæ: qui erat pontifex anni illius. Erat aūt Cayphas: qui dederat cōſilium iudeis: quia expedit unū hoīem mori pro populo. Pōtifex ergo īterrogauit Ieſum de diſcipulis ſuis & de doctrina eius. Rñdit ei Ieſus. Ego palam locutus ſum mūdo. Ego ſemp docui in ſynagoga: & in templo quo oēs iudei conueniunt: & in occulto locutus ſum nihil. Quid me interrogas? Interroga eos qui me audierunt quid locutus ſum eis. Ecce hi ſciunt qd dixerim eis. Hæc cum dixiſſet unus aſſiſtens miniſtrorum/dedit alapam Ieſu dicens. Sic reſpondes pontifici? Reſpondit Ieſus. Si male locutus ſum teſtimonium perhibe de malo: ſi autem bene quid me cædis.

Xamen quod ab euangeliſta nup recenſitum eſt/Annæ iudicis
e interrogationes: rñſiones Chriſti: temeritatē ſatellitis: & eius ſatellitis caſtigationē continet. Iam hæc ipſa declaremus. Erat fortaſſe domus Annæ in prīo ciuitatis īgreſſu: qui (qm̄ pōtificis ſocer erat) qui Ieſum capi curauerant illuc eum duci pro cautela mādauerant: ne ſi inopine duceret̄ per ciuitatem prima noctis hora: de eoꝝ manibus eriperetur a populo. Itaqꝫ ducūt eū ad Annam primū. Erat aūt Anna ſocer Cayphæ. A malo ſocero ad peiorem ducitur generū: ut iudaicum genus ſemper in peius lapſum reparet: Si modo illi gr̄am non abicerēt repare uolentis. Anna gr̄a interpretatur. Qui gratis & nulla ſua culpa ſed ſua uoluntate captus eſt/primū ad Annam duci uoluit: ut ſuam bonā uolētis capi: iubentiū aūt peſſimam gr̄am/& ingratitudinē demōſtraret. Ductus eſt ergo prius donator/imperator: & diſtributor bonarum gratiarū ad malam gr̄am: qui oēs malas gratias erat paratus facere bonas. Erat autem Cayphas qui iam antea reſuſcitato a Ieſu Lazaro dederat cōſiliū bonum quidem pro fidelibus redimendis: malū aūt pro ſe ipſo: reliquiſqꝫ infidelibus: qui ſpem non hn̄t in dn̄o Ieſu Chriſto: neqꝫ in potentia uir-

tutis eius. Qui gloriantur in potentia ſua: qui magis quærunt cõmoda
Z q̃ recta. Sed cũ peccatum cõſilio careat/hic malignantiũ conuentus qũo
conſiliũ a ſuo principe accipe/aut ille dare potuit? Conſiliũ.n.eſt diſcur-
ſus rationis quærentis mediũ ad bonum aliqd peragendũ. Põtifices/ſcri
bæ/pharisei/& populi ſeniores: iuſtum quærebant opprimere. Quo er-
go hac in re Cayphas dare cõſilium potuit: quæ erat oium perditiſſima?
Bonum uidebatur peſſimis illis: ſe in ſuis cõſeruare ſceleribus. Ita uiſa ẽ
Cayphæ ſententia hr̃e rõnem cõſilii. Non uerã tñ habuit ſed præſumptã
a malis conſultoribus: qui malum pro bono ſumunt & ſtatuũt. Adhuc
qm̃ paſſio dñi ſaluatoris bonum erat electoꝶ: quoniã illis aditũ parabat
ad fœlicitatẽ æternam. Bonũ fuit qđ in cõſilio Cayphas de Chriſti mor-
te ſanciuit: & adeo bonũ ut (euangeliſta teſtãte) ſpũ ſancto afflatus Cay
phas eam ſnĩam dixerit. Sed qa iniquus & plenus iuidia erat/quid ſpũs
A ſancti inſtinctus ſibi uellet nõ itellexit. Neqꝫ mirum qm̃ non ſpũ ſancto
docente: ſed pro ſua iniqtate ſe loqui putauit. Sicut.n.diuina iuſtitia p
malos hoĩes: immo per peſſimos iuſtam peccatoꝶ uindictã exequit̃ quã
illi pro ſua nequitia & crudelitate libenter exercent. Ita nõnunq̃ diuina
ſapientia per ignaros & impietate cæcos: ſancta loquitur & pia: quæ illi
pro ſua ſtultitia & impietate cæca a ſemetipſis ſe exiſtimãt affirmare. Sic
Cayphas per ambitionẽ: pontificiã retinens dignitatẽ: & iccirco uolens
ſuas & collegaꝶ temporaneas utilitates ĩ tuto cõſtituere: quia uitã & do
ctrinam dñi Ieſu illis derogare exiſtimabat: expedire putauit illũ de me-
dio tolli: ideoqꝫ unum Ieſum mori pro populo oportere monſtrauit: ne
tota gens pereat ſacerdotum. Quando uita & doctrina Ieſu ſuperbiam
& auaritiam detegens phariſaicam: ab illis populũ alienare: omneqꝫ ius
dignitatis per Romanos ab illis auferre poſſe monſtrauit. Pontifex ergo
ad annuum magiſtratum redactum erat inter iudeos ſummum ſacerdo
tium: non tamen omnes ſacerdotes illud aſſequi poterant: ſed præſtãtio
res opibus & induſtria: uel potius aſtu: pecunia & audacia præpotentes.
Erat propterea certus numerus eorũ adhoc deſignatus: qui oẽs ideo põ-
tifices dicebantur: quoniam ſummum ſacerdotium aut geſſerãt: aut ge-
B ſturi expectabantur aliquando. Ita Anna dictus eſt pontifex. Vel fortaſſe
pro uno iam duo fuerant conſtituti ſacerdotum principes: ut uidet̃ atte
ſtari euangelium. Anno quintodecimo imperii Tiberii Cæſaris: procu-
rante Pontio Pilato iudeam. Tetrarcha autem Ituriæ & Traconitidis re-
gionis Phylippo. Et fratre eius Liſania Abiliniæ tetrarcha: ſub principi-
bus ſacerdotum Anna & Caypha: Anna inq̃ & Caypha ſacerdotũ princi
patum gerentibus ſimul.

De interroga-

De interrogatione facta ab Anna domino ſaluatori.

p Ontifex ergo Anna: qui uel ſolus iam fuerat: ſiue futurus erat ſacerdotũ princeps: uel qui ſimul cũ Caypha eo munere fungebatur interrogauit Ieſum/quaſi iudex de crimine quærens/cuius gr̃a reum punire cõſtituit. De diſcipulis ſuis. Interrogat cur rudes homines ad diſcendũ penitus inhabiles piſcatores & telonarios doceat: obiiciens nõ eſſe ſani magiſtri tales aſcire diſcipulos. De diſcipulis ſuis. Item interrogat quot ſint: & qualis uitæ. Nouerat. n. inter eos eſſe iudã Scariothis infamem & ſceleſtũ: ut ſi inter diſcipulos illũ nominaret criminaret̃ talem eſſe magr̃m. Et de doctrina. Tres erant inter iudeos eo tpe doctorꝫ hominũ ſectæ. Eſſei ſiue eſſeni/Phariſei & Saducei. Primi pietati & religioni præ cæteris opam dediſſe manifeſtũ eſt legẽti hiſtoriã Ioſephi: hos ille libertatis ſcribit fuiſſe acerrimos defenſores: mortiſqꝫ cõtemptores intrepidos. Phariſei aĩam ĩmortalem prædicabãt/ut eſſei/& de legis peritia gloriari poſſe ſup oẽs omni ſtudio nitebantur: tpi inſeruientes. Saducei animã poſt corpus non remanere putabant: duri ꝓrſus & implacabiles: ſibi ipſis male: peius aliis adhærẽtes: ut idem Ioſephus refert. Colebãt ſeniores/ſacerdotes/& ſcribæ phariſeos/Eſſeos ut nimis ſupſtitioſos/Saduceos ut nimis duros euitantes. Interrogat ergo Anna de doctrina: quam .ſ. harꝫ trium ſectarum docẽdo profiteatur Ieſus. Vt ſi Eſſenum dixerit/illi reddat Phariſeos & Saduceos infeſtos/& populi odiũ quaſi in nimis ſuperſtitioſum in illũ acuat. Romanis uero/ut nimiũ acrem libertatis aſſertorem ſuſpectũ reddat. Si ſe Saduceũ dixerit Phariſeos/& Eſſenos irritet in eum/ac populo aĩarꝫ ſalutis ſtudioſo reddat exacrabilem/quaſi animas mortuorꝫ non curantẽ. Si phariſeum: ſe r̃nderit tẽpori indulgentẽ & non rerũ uere rationi inniti criminetur. Interrogat de doctrina ubi didicerit: quis illi præceptor fuerit: Sciebat. n. illũ ab hoĩe non didiciſſe. Ita ſi doctorem adduxiſſet: mẽdacii eum ſperabat arguere. Interrogat de doctrina: cur præter maiorũ morem & inſtituta doceat. Q ui doctrinã non eſt profeſſus: qui ad docendum eſt approbatus a nemine.

Reſponſio domini Ieſu Annæ interrogationibus reddita.

n On ſe res habebit uti machinatus es o Anna. Non. n. tm̃ rudes hoĩes ætate duros: & addiſcẽdi ſtudio ꝓrſus alienos: docuit dñs Ieſus: qui non illis ſolis per angulos & latibula aliquid ſuadere annixus eſt unq̃. Audi quid r̃ndeat q̃tum ad diſcipulos attinet. Ego palam locutus ſum mundo. Nõ priuatis locis: non in ſcolis ſectæ alicuius. Palam locutus ſum mundo. i. oĩbus hominibus in mundo exiſtẽtibus. Q ui tñ me audire uoluerũt. Q ui ideo mundi noĩe cenſentur: quoniã

pars optima mundi inferioris eſt homo:habentq; tantam ptes hominis ad partes mundi proportionē poſitu:qualitate:miniſterio:ut dicat̃ homo a philoſophis minor mundus.Mūdo igit̃ locutus ſum.i.oībus hominibus.Vt cōtinens pro optimo cōtento ſumatur non tm̄ rudibus piſcatoribus:& teloneo deditis:nō tm̄ peruerſis(qualis eſt iudas)locutus eſt dn̄s:qui mundo locutū ſe dicit:hoc ut plenius ipſe declaret:Illum auſculta de doctrina rn̄dētem:qui de diſcipulis ſatiſfecit. Ego ſemp docui

F in ſinagoga & in templo quo oēs iudei cōueniunt. Loca in quibus docui indicant me non eē magiſtrū priuatū:ſed publicum præceptorē:Docui in ſinagoga:docui in templo:qbus locis non ſoli eſſei:nō ſoli phariſei:ſaduceiue cōueniunt:ſed oēs iudei.Non ergo ſum ſectæ alicui addictus.Non.n.loquor hoīum opiniones:ſed uiam dei in ueritate doceo. Ideo in occulto locutus ſum nihil. Pleriq; in publico ut hæretici uel malarum artiū aſſertores:nigromātes:malefici:archimiſtæ in publico bn̄ locuntur:ut recta ſentire uideant̃.At per angulos & latibula zizaniam ſeminant:euomūt uirus.Ita nō ſufficit bene loqui in publico:ſi qd loquaris in occulto qd' publicum eē formides:hoc eſt quod dicit dn̄s Ieſus.In occulto locutus ſum nihil:cōtrarium his quæ publice docui.Si qd famiſiariter extra tēplum:extra ſinagogam in priuato locutus ſum.Non fuit alienū a publice prædicatis.In occulto locutus ſum nihil.Non habui priuatum locū ad docendū.Cum loqui uolui docēdi gr̄a:nō ſcolas adiui ſectæ alicuius ſed publica loca & quidē ad docendū celeberrima in quibus docui.Quare illa me approbatū doctorem cōprobant. Si eſſeoꝝ ſn̄iam defendere:uel phariſeoꝝ doctrinam aſſerere uoluiſſem:aut in docendo imitari cōſtituiſſem Saduceos:ab illis erat cōſentaneū diſcerem:& facultatē docēdi acciperē:ut approbantiū auctoritate:mea dicta cōſtarēt:Sed

G quæ docēdo locutus ſum:ſe ipſa approbant:nō hoīum auctoritate nitūtur:ſed rei ueritate certiſſima fidē faciunt. Quid me interrogas de mea doctrina:cui dudū nō credere cōſtituiſti?Interroga eos qui me audierūt phariſeos quibus credis:& quoꝝ initeris ſectæ. Tu quoq; qui pro pontificis offō frequentas templū:& in ſinagoga ſedes inter primos:me audire ſæpe potuiſti:ſcio audiuiſti:non.n.me pſequeris incognitū:Interroga te ipſum.Ecce ipſi ſciūt qd dixerim ego. Ipſi inq̄ phariſei:ipſi ſcribæ:ipſi ſacerdotes ſciunt:tuq; cum illis ſcis quid dixerim:ego dum docui. Fruſtra de doctore quæritur & de docēdi facultate ratio inaniter hētur:

H qn̄ de ueritate deq; ſoliditate doctrinæ certiſſime cōſtat.Has oēs interrogationes præſagiuit ꝑpheta qui dixit.Me etenim de die in diē quærunt:iterrogantes ubi:qūo:& a quo didicerim:cur diſcipulos cōgregauerim.

Et ſcire

Et ſcire uias meas uolunt: an ſint eſſenæ/phariſeæ/uel ſaduceæ. Q uaſi gẽs quæ has ſectas amplectit̃: iudicium rectũ fecerit de mea doctrina. Et dei ſui iuſtitias in lege cõtentas/cuſtodierit. Cum in ueritate uani ſint filii hominum & mendaces has ſectas profitentes. Q uando pro ſuis traditionibus defenſandis mandata dei tranſgredi non uerentur. In ſtateris uerba ponderantes: ut decipiant ſe inuicem de uanitate ſuæ profeſſionis in idipſum uanius redeuntes & permanentes.

De temeritate miniſtri Ieſum alapa percutientis.

HAEC autem cũ dixiſſet Ieſus. Falſas calũnias & captioſas interrogationes ſimplici/plana & ueriſſima rñſione confutans atq; conuincens: Vnus miniſtrorũ iniquitatis: & inuidiæ Annæ pontificis dñm ſuum de ꝓpoſitis quæſtionibus cõfutatũ: & iccirco nequeuntem rõne cõuincere dñm Ieſum Chriſtũ: Dedit alapam Ieſu: ut dolore: terrore: aut ſaltem ĩdignatione per irã: ac ulciſcendi deſideriũ a rõne deiiceret ſapientiã: & aliqd pœna dignum corã pontifice dicere aut facere ĩſtigaret: ait ergo. Sic rñdes pontifici? Vult pontificiæ maieſtatis memoria dñi Ieſu frangere ꝓmptitudinẽ: ne in rñſione perſiſtat. Sed nõ ꝑualuiſti ſerue neq̃. Nõ enim extorſiſti tua crudelitate: tuorumue iactatione uerboꝝ qd' ſperauiſti. Q ui ſpõte pro iuſtitia daturus eſt caput ſpinis: dorſum flagellis: manus pedeſq; clauis: corpus totũ cruci: uitam deniq; morti: una alapa non abſterritus eſt. Retundet intrepidus & ĩmutatus ꝓteruiam tuã. Hãc percuſſionẽ proteruã ꝑſciuit: præuidit anteq̃ te concipet mr̃ tua: ipſe eã prophetam ſuũ præcinere iuſſit. Percutient maxillã iudicis. Vis ſcire q̃ nihil egeris ſerue neq̃. Audi qd tibi rñdeat rex iuſtitiæ. Si male locutus ſum teſtimonium phibe de malo. Miniſter quiſqs es non erat tribunal uiolare põtificis ius dicẽtis: induſtriãue põtificiã quaſi inſufficientẽ præuenire: & corã iudice iuſdicẽte agis iniurioſe. Dolore qdẽ me hac tua pcuſſione afficis ſolũ: iniuria iudicẽ: quem tu pontificẽ dicis ſupra modum lædis: quaſi ille neſciat ſe iudicẽ gerere: quaſi reũ non ſufficiat caſtigare: punis nondũ decernẽte pontifice: agis hic pluſq̃ iudicẽ: multam ignominiam ſubire cõpellis pontificẽ tuã importunitate. Audi qd tibi reſpondeã. Cũ ſit lege ſancitũ: & more maiorũ optime cõprobatum: reũ cõuentũ: & coram iudice cõſtitutũ non uiolari: nõ attingi: niſi decreto iudicis: te (ſi põtificiæ maieſtatis ſtudioſus es) quid de me decerneret põtifex: expectare

oportebat. Et qm̃ mecum pontifex agit ex offõ: non ad accuſationẽ alterius debuiſti/ne dũ te gerere/non iudicẽ/nõ executorẽ: ſed neq; accuſatorem. Reſipiſce igit᷑ & depone ꝓteruiam: depone aduládi & falſæ ſedulitatis ſtudiũ. Si uere nunc eẽ uis obſequio pontifici gere te teſtẽ: alia hic

K pſonam gerere te nõ conuenit. Ita ſi male locutus ſum in ſinagoga & in tẽplo dũ docui: dũ rñdi nunc iudici pro tribunali ſedẽti: teſtimoniũ perhibe de malo qđ docui/de malo qđ rñdi. Hoc. n. quærit põtifex: hoc iure facere poteſt. Neq; tñ affectate te ipm̃/temereq; ingerere debes/ſed rogatus: ut fides dictis tuis ualeat adhiberi. Si aũt bene locutus ſum. i. quia bene locutus ſum/& nunc corã pontifice & ubiq;/& iccirco cõtra me teſtis eſſe nõ potes/Quid/qua ratione/quo more/qua iuſtitia me cædis? & contra pontificis honorem te agis executorem?

Prophetia de temeritate miniſtri percuſſoris & de eius caſtigatione.

h Anc in iuriam pſagiuit ꝓpheta qui dixit. Poſui faciẽ meã tanq̃ petrã duriſſimã: & ſcio qm̃ nõ cõfundar. Iuxta eſt qui iuſtificat me: Quis cõtradicet mihi? Stemus ſimul: qs ẽ aduerſarius meus? accedat ad me. Ecce dñs deus auxiliator meus. Quis eſt qui cõdemnet me? Si ꝓpheta hoc primũ dñi Ieſu Chriſti examen uidiſſet in carne: neſcio qũo (ẽt corã poſitus) melius enarrare Chriſti pcuſſionẽ: & rñſionem datã percuſſori proteruo potuiſſet. Videt᷑ itaq; mihi Ioannes illam ſiccis & pauculis uerbis ſcribere uoluiſſe: qm̃ Eſaiam ſerioſius illam meminerat depixiſſe magis q̃ pſagiſſe. Poſui faciem meã o miniſter importuniſſime/tanq̃ petrã duriſſimam: cõtra pcuſſionem tuã. Vñ tu pcutiens læderis plus in mẽte q̃ ego doleam pcuſſus in facie. Doleo certe meã percuſſionem: ſed magis doleo tuã iniquitatẽ. Corroboraui fortitudine mẽtem meã: ut tantifaciam pcuſſionẽ tuã: q̃tum ſi percuſiſſes duriſſimã petram. Non qđ faciem lapideam. i. inſenſibilẽ uel phantaſticã habeã: habeo uere carneã. Neq; mirari debes ſi hac rõne. Poſui faciẽ meã tanq̃ pe-

L tram duriſſimã. Sum. n. petra totus. Sum lapis angularis q facio utraq; unum pioꝝ mentes in unam bonã uoluntatẽ adducẽs: ſiue pſpera illis adueniant/ſiue aduerſa cõtingãt. Et reprobis ſum lapis ofenſiõis/& petra ſcandali. Et ſcio quoniã dñi tui queſtione: tuaue neqſſima pcuſſiõe: tua uentoſa redargutione nõ cõfundar. Vis ſcire rõnem? Iuxta eſt qui iuſtificat me. Bona cõſciẽtia mea bonoꝝ oĩum teſtimonium: dei ſapientia quã nullũ latet ſecretũ: iſta me iuſtificãt. Põtifex dñs tuus iuxta quẽ ego ſum: qui me ĩterrogat: ipſe me iuſtificat: ipſe de iuſtitia mecũ agit. Quis hoc loco cõtradicet mihi? Quis dicta mea refellere præſumet/pontifice id nõ faciente? grauiter deliqſti/dũ pontificiæ auctoritati pſertim in publico

blico iuſdicenti te præponis:ante puniens q̃ pontifex pœnam decernat: quaſi ille non ſufficiat corripere me. Stemus ſimul. Oportebat te ſtare ſimul & conquieſcere. Omnes præter te ſtant:conquieſcunt/Meas deſenſiones utcunq; accipiant/audiunt. Silentium eorum te redarguit: conclamat. Stemus ſimul. Conticeſce igitur:& ſinamus pontificem ex officio agere:babemus ambo præſentem iudicem. Stemus ſimul eius decreto parentes:non te moueas ad puniendum uel interrogandum niſi iuſſus. Quis eſt aduerſarius meus? Es ne tu mihi datus accuſator:an teſtis adductus aduerſum me? Nullus hic mihi aduerſarius eſt aſſignatus. Pontifex tantum agit ex officio/& non aduerſarii alicuius delatione. Quis eſt aduerſarius meus? Pontifex mihi ſolus eſt aduerſarius nõ tu. Cur quod alieni eſt operis/tui criminis facis? Quis eſt aduerſarius meus? Tu ne miniſter improbe & importune/Domini Ieſu Chriſti uis fieri in hoc Annæ examine aduerſarius? Audi quid ille pro honore maiorum dicat/Accedat ad me accuſandum:accedat ad me conuincẽdum: accedat ad me damnari poſcendum. Sunt hæ aduerſarii partes/reo præſertim coram iudice conſtituto. Nullibi licet priuato homini ſibi ius dicere: exequiue pro libidine. Minime coram iudice reo iam adducto/arbitrarium de eo licet accuſatori ſupplicium ſumere. Tu qui non es accuſator:quomodo me iterrogare aut percutere potuiſti? Accedat efrons impudentia tua ad me accuſandum/Deinde ſi iuſſus fueris accedes ad puniendum: ſed hoc non extorquebis. Ecce dominus deus auxiliator meus/eius auxilio pontifici ſatiſfeci/me non condemnauit. Quis eſt qui condemnet me in hoc examine? Certe nullus. Deus enim mihi eſt auxilio. Pater æternus cui ut obediam iſta patior:diuinitas meæ humanitati ſociata mihi aſtat: ut intrepidus tua uerbera feram:& duriora longiſſime adhuc patiar/priuſquã Pilatus me condemnet. Non poteſt pontifex dominus tuus me condemnare:ſed & in hoc tanto hominum cœtu/Quis eſt qui me condemnet? nullus profecto quia dominus deus eſt auxiliator meus. Ita Anna ſuis interrogationibus ſatiſfactione/& miniſtri improbi redargutione confutatus: & animo proſternatus/Ieſum quem ſolui iuſſerat: ut pro more liber & ſolutus reſpondere uideretur (cauſam in integrum reſtituens) ligari iterum conſtituit. Et miſit eum ligatum ad Caypham.

Secundum examen Caypha præſidente. Matheus.

AT ILLI tenentes Ieſum duxerūt eum ligatum ad Caypham principem ſacerdotū ubi ſcribæ & phariſei conuenerant. Principes autē ſacerdotum & omne cōciliū quærebant falſum teſtimoniū cōtra Ieſum: ut eum morti traderēt. Et non inuenerūt cū multi falſi teſtes acceſſiſſent. Nouiſſime aūt uenerunt duo falſi teſtes: & dixerunt. Hic dixit: Poſſum deſtruere templū dei: & poſt triduū reædificare illud. Et ſurgēs princeps ſacerdotū ait illi. Nil reſpondes ad ea quæ iſti aduerſum te teſtificantur? Ieſus autem tacebat. Et princeps ſacerdotum ait illi. Adiuro te per deū uiuū: ut dicas nobis ſi tu es Chriſtus filius dei. Marcus. Dicit illi Ieſus: Ego ſum: & uidebitis filiū hoīs a dextris uirtutis dei: & uenientem cū nubibus cœli. Summus āt ſacerdos ſcidit ueſtimēta ſua & ait: Quid adhuc deſideramus teſtes? Audiſtis blaſſemiam? Quid uobis uidetur? Qui oēs condemnauerunt eū. Et cœperunt quidam cōſpuere eū: & uelare faciē eius: & colaphis eū cædere. Matheus. Alii autē palmas in faciem eius dederūt dicētes. Prophetiza nobis Chriſte: qs eſt q te pcuſſit. Hic Lucas aptius. Et uiri qui tenebāt eū illudebāt ei cædētes eum: & uelauerunt eū: & pcutiebant faciē eius: & interrogauerunt eum dicētes. Prophetiza: Quis eſt qui te percuſſit: Et alia multa blaſſemantes dicebant in eum.

Diſtributio & declaratio ſecundi examinis Caypha præſidente.

c Ontinet ſecūdū examē: falſo℞ teſtiū cōquiſitionē: Pōtificis īterrogationē: Chriſti rñſionē: & cōfirmationē: Rñſiōis deteſtationē: Rñdentis dānationē & uexationē. Quæ ſigillati ſuis locis declarare ſtudebimus. Vos una mecū ſubſtiete & uigilate: attēdētes ſaluatoris nři

M triſtitiā q̄ta ſit. Sed anq̄ ſecūdi examinis huius ſeriē de euangeliſta℞ fōte collectā declaremus: nō erit (exiſtimo) ocioſū oñdere hoc loci euangeliſtas ſibi inuicē cōſentire: q̄uis in frōte Lucas duobus prioribus Matheo & Marco diſſentire uideat̃: qm̄ priores illi dñm Ieſum Chriſtum nocte a Caypha ī cōcilio examinatū referūt. Lucas uero id mane ſcm̄ uř aſſerer̃. Et idē Lucas illuſiōes ac obprobria ſnīæ ꝑpōit ſacerdotū: quæ Matheus & Marcus a ſatellitibus pōtificū: poſt ſniam latā dñm ieſū Chriſtū paſſū referūt. At diligētius Lucæ ꝓpoſitū & hiſtoriā examinantes: liquido intelligāt illū p anticipationē ſcripſiſſe deriſū & uerberatū apud Caypham dñm Ieſum chriſtū. Apparet ēt nocturnū examen ideo ad mane illū retuliſſe: quoniā tunc cōprobatum eſt: quod per noctem deliberatū fuerat.

Bis nanq;

Bis nanq; pro captura domini Ieſu/pontifices/ſcribas & phariſeos con- N
ſtat ex euangeliis iniiſſe conſiliũ. Primo dum armatos milites Iudæ pro-
ditori dedere auxilio. In quo conſilio captum Ieſum exceperunt: exami-
nauerunt: reum mortis declarauerunt: & uſq; mane aſſeruádum ſuis ſa-
tellitibus tradiderũt/teſte Matheo qui præfatus proditionis tẽpus dicit.
Tunc.ſ.qñ iudæ proditori dederunt armatos milites/cõgregati ſunt pri-
cipes ſacerdotũ & ſeniores populi in atrium principis ſacerdotũ qui dice
batur Cayphas/& cõſilium fecerũt ut Ieſum dolo tenerent & occiderẽt.
Et mox narrata captura proſequitur pñtationẽ. At illi tenẽtes Ieſum du-
xerunt eum ad Caypham põtificẽ ubi ſcribæ & phariſei cõuenerant. De-
inde narrato examine atq; ſententia addit. Tunc cõſpuerũt in faciẽ eius/
multi de cõſilio/cuius rei infra aſſignabimus rõnem. Et colaphis eũ cæ-
derunt/Alii aũt.ſ. quibus datus eſt cuſtodiẽdus/palmas in faciẽ dederũt.
Hos (ut interpretatur) fuiſſe miniſtros ſcribit Marcus apte. Et miniſtri
alapis eũ cædebant/hos ipſos fuiſſe cuſtodes adhibitos habemus a Luca.
Et uiri qui tenebant illũ illudebant ei cædẽtes: & uelauerunt eũ: & pcu-
tiebant faciẽ eius/& interrogauerunt eum dicẽtes. Quis eſt qui te pcuſ-
ſit? Et alia multa blaſſemantes dicebant in eum. Hæc omnia geſta fuiſſe
opus eſt intelligi poſt ſententiam decretamq; cuſtodiá/q̃uis per anticipa
tionem ante ſententiam a Luca referantur. Poſtea iterum mane alterum
iniere cõſilium/de quo ſuo loco dicemus. Satis hic ſit intellexiſſe Lucam
cõſilii nocturni geſta ad matutinũ referre/narratiõe præpoſtera: non tñ
ratione carente. Quoniam priori conſilio nocte habita concluſio/in ſe-
cundo comprobata eſt: & executioni mandari curata.

Teſtium conquiſitionis declaratio.

Vnc examinis ſeriẽ particulatim explicemus. Matheus. At illi te
h nentes Ieſum: duxerũt eũ ligatũ ad Caypham principẽ ſacerdo-
tũ: ubi ſcribæ & ſeniores cõuenerant. Cayphas (teſte Hierony- O
mo) ſagax uel iueſtigator interp̃tat᷑. Qui oẽ ſtudiũ ad captãdos occaſio
nes opprimẽdi iuſtũ & ſanctũ adhibuerãt/nuſq̃ melius q̃ apud ſagacẽ &
callidũ iueſtigatorẽ hæc iuenire potuerũt. Merito igr̃ apud Cayphã cõue
nerũt. Princeps ſacerdotum & omne cõſilium quærebãt falſum teſtimo P
nium cõtra Ieſum. Hac potiſſimum rõne (ut exiſtimo) q; Anna ubi Ie-
ſum ad Caypham remiſit/ipſe protinus per methodũ ad cõciliũ acceſſit:
ut Cayphã generũ & oẽs de cõcilio redderet cautiores ad quos ſic illũ eẽ
locutũ eſt rõni cõſentaneũ. Si hoiem hũc o cõſultores examinare uolue-
rimus: nihil agemus. Me examinantẽ cõfutauit & experto credite. Si Pi- Q
lato illum tradiderimus puniendum/præſertim morte (quod nobis eſt

oportunum immo neceſſariū. Q m̄ inutilis eſt nobis & contrarius operibus noſtris: dū nobis peccata legis impropat: cauſas & crimina pcunctabitur. Nō.n. mos ē Romanis ſine magna cā hoiem morte mulctare. Has porro cauſas ſi quas forte attulerimus, Pilatus uolet agnoſcere: & nobis q̄tumlibet præſtantibus in ciuitate uiris fidē non adhibebit. Q m̄ accuſatoris pſonam gerimus/cui lege romana de reo dicēti non creditur. Teſtes itaq; a nobis adhibēdi ſunt: per quos iudici de rei criminibus fidem faciamus. Sed quos teſtes idoneos habere poterimus: niſi qd atteſtatiōe cōprobandū ſit ſtatuamus? Hæc porro quæ ſtatuenda ſunt: tu gener mihi & pontifex Caypha pro tui nōis ratione: & uos oēs cōſultores ſagaciter inueſtigate. Ego illa nō multa debere eſſe exiſtimo: ne cā trahatur in longū. Sint uero talia quæ præſidem moueant: & mature ad occidendū
R accendant. Viſum eſt oībus de tribus potiſſime accuſare Ieſum. Subuertere illū populū ne Romanis ſeruiat. Ita quaſi publicæ pacis turbatorem debere necari obtineant. Prohibere illū tributa dari Cæſari: ut pecunia retenta (quæ neruus eſt belli) ad rebellandū uires ſuggerat retinētibus: & exigere expectantes eneruet. Hæc porro facinora illum aggredi/non publice alicuius utilitatis gr̄a: non libertatis amore: ſed tyrranidis affectate deteſtabili flamma ſuccenſum qua dicere nō uereretur, & in populo ſpargere ſe Chriſtum regē eē. Ita quaſi læſæ maieſtatis reus duriori morte adiudicandum ſperant. Criminum hanc machinationē fuiſſe Lucas oſtendit. Q ñ conſtituto coram Pilato Ieſu dicit. Cæpunt illū accuſare dicentes. Hūc inuenimus ſubuertentē gentē noſtram: & ꝓhibentē tributa dari Cæſari: & dicentem ſe Chriſtū regē eſſe. Ita fabricatis criminibus falſis: non mirū ſi iuxta Matheum. Princeps ſacerdotū & omne conciliū quærebant falſum teſtimoniū cōtra Ieſum: ut eum morti traderēt. Q uia de falſis fictiſq; criminibus teſtes ueros habere: neq; poterāt: neq; ſperabāt. Sperabāt aūt falſos inuenire. Etenim quod quiſq; deſiderat: id facile ſperat. Nequius inſuper erat crimina cōfingere: q̄ ſuper confictis teſtes ſubornare. Q ui ergo pro ſua iniquitate & impudentiſſimo mentiendi ſtudio auſi fuerant tam atrocia crimina de iuſto confingere: eadem impudentia ueriti non ſunt teſtes falſos undecunq; conquirere: Sed conſiliū iniquorum iuxta prophetam diſſipatum eſt. Et nō inuenerunt qui probarent crimina. Inuenerunt certe pro ſua falſitate multos falſos teſtes. Cum multi acceſſiſſent ab illis ſubornati: nec tamen obiecta probarent: huius rōnem Marcus aſſignat. Multi aūt teſtimoniū falſum dicebant aduerſus eū: & conueniētia teſtimonia nō erant. Pro temporis anguſtia: teſtes quos inducebant inſtruere non potuerunt: ut concinentia dicerent.
S

Ita de

Ita de loco: de tempore: de pſonis: de ſubſtantia uerboꝝ & actuum inter teſtes: tāta erat uarietas: ut ſibi inuicē atteſtatiōes oppugnātes: penituſq; contrariæ uiderentur. Certe quia peccatū non pōt integrum hr̄e cōſiliū: exiſtimauerūt conſultores iniq tam facile fore teſtes ad ſe inuicē probando eſſe cōcordes: quam ipſi cōfingēdo crimina inter ſe cōuenerant. Habet nanq; hoc peſſimum uoluntas iniuſta: ut ſibi pro uoto oīa rn̄dere iō promittat: quia deſiderat. Quæ ſi ſuæ iniquitati diſcrimina imminētia & affatim inſurgentia attēderet (quod euenire nō pōt) malo ꝓpoſito oīa conſentire nunq̄ ſperaret. Itaq; rerum natura iubēte: teſtes in ea re non potuerūt eſſe concordes: quæ a ſe ipſa penitus fuerat aliena. Neq; mirū. Videmus. n. ubi atteſtanda ſunt uera: ueros teſtes uix eē concordes. Cur ergo mirabimur nocturnos teſtes: impremeditatos ſomno fortaſſe crapulaq; ſepultos incōſulte adductos ꝓpter Annæ monita ad falſa crimina cōproband: ſibi ipſis nō fuiſſe concordes? Ita quia teſtimonia eorum quos quiſq; de cōſilio raptim & ex tempore duxerat interrogādos: non erant cōueniētia. Nouiſſime/non ſine cā hoc dicitur. Oēs. n. teſtes noui erant qn̄ de falſo antiquū teſtimonium eſſe nō poteſt. Nouiſſimi erant/ qm̄ & crimina nouiter conficta probabāt. Nouiſſime poſt omnes: Sicut enim dies priores antiquiores ſunt: & qui plures uixit dies: uetuſtior nū cupatur. Ita ſemper quæ ultima uenit dies eſt nouior: & poſt quā nulla uenit nouiſſima eſt. Teſtes ergo poſt quos nulli adduci ſperabantur/nouiſſime ueniſſe uere dicunť. Venerunt duo falſi teſtes: & dixerunt. Hic dixit poſſum deſtruere templū dei & poſt triduū reædificare illud. Hoc teſtimonio tria ſimul probare nitebantur. ſ. Chriſtū iudeam gētem a Romanorū dn̄atu auertere/Tributa dari Cæſari ꝓhibere/Et aſſerere ſe Chriſtum regem eſſe. Nam cum ſibi tantam poteſtatem attribueret: ut tēplū tanto ſumptu conſtructum & repatum/uixq; annis multis completum triduo ſe refecturum aſſeueraret/ſi a fundamentis eſſet euerſum/merito credi potuit ꝙ longe minus difficilia perſuadere nō uereretur. In hoc autem quoniā duo teſtes conſentire uidebantur/& in ore duorū aut trium teſtium ſi non diſſentiant ex lege/ſtare dignoſcitur omne uerbum. Princeps ſacerdotum reſumens animos: quoniam duos teſtes inuenerat cōcordantes: & de ſumma criminum uno teſtimonio fidem facientes/ſurgens aduerſus Ieſum. Erat iudiciariæ & imprimis pontificiæ maieſtatis de crimine interrogantis ſedere/Vt animi tranquillitatem habitu corporis demonſtraret. Sed perturbatus liuore animus officii rationē hr̄e non potuit. Ita qui teſtiū diſſonātia cōſternatus ſe cōticuerat/audiēs cōſonos teſtes/tā grāde teſtimoniū afferētes/imo feruefactus corpus cōtinere nō

T

V

X

Y

potuit:ſurgens ergo totus feruidus ait. Nihil reſpondes ad ea quæ iſti ad uerſum te teſtificātur? Si priorū atteſtationibus non reſpondiſti: qm̄ teſtium dicta nō cōueniebant: Ad ea quæ iſti cōcorditer teſtificant̄ aduerſum te: tu nihil reſpondes? Taciturnitate tua reus eſſe cōuinceris. Quoniā qui tacet cōſentire uidetur: præſertim corā iudice teſtibus dicentibus

Z contra illū. Ieſus aūt tacebat. Quid ita? qm̄ ſuperfluum erat teſtes redarguere: quos oēs de conſilio falſos & ſubornatos nouerat teſtimonium ferre. Ieſus autē tacebat. Tanti nanq; exiſtimauit pontificiam maieſtatē: & publici conſilii auctoritatem: Vt quia ſine eorū infamia reſpōdere nō poterat: maluerit taciturnitate ſua fame parcere impiorū iudicum: q̄ per eorum infamiā excuſare ſe ipſum. Ieſus autem tacebat. Sciebat enim ubi non eſt auditus: non debere illic fundi ſermonem. Ieſus autem tacebat. Quia cordiū ſcrutator bn̄ ſciebat pontificis & cōſultorū conſcientiá illū excuſare pleniſſime. Non ergo tacebat quia ſe cōuinctum fateretur: ſed qa iudices in corde nouerat obſtinatos. Sciebat de illis dixiſſe Dauit: noluit intelligere ut bene ageret. Iniquitatem nanq; meditatus eſt in cubili ſuo: aſtitit omni uiæ non bonæ: malitiam autem non odiuit.

Interrogationis declaratio.

e T ideo princeps ſacerdotum quem tacente Ieſu ꝓpria conſcientia accuſabat: urgebat: conuincebat: urebat: ait illi tacenti: & de puritate cōſciētiæ ſecuro. Adiuro te per deum uiuū: ut dicas no

A bis ſi tu es Chriſtus filius dei. Quia Ieſus teſtibus non reſpōdebat: & pōtificē tam de criminibus cōfictis q̄ de teſtibus ſubornatis cōſcientia adurebat: cogitauit Cayphas (qui ſagax interpretat̄) ex ore Ieſu aliqd ꝓ ſua rabie dignū morte extorquere: qđ cōſtaret iuramēto dicētis: ne nō ſerio dixiſſe uideret̄: neue teſtibus īdigeret ad illud qđ ſub iuramēto reū de ſe ſuo ore dixiſſe cōſtaret. Callidus hic igit̄ & ueterator iudex: Interrogationē imprimis captioſam excogitauit: ad quā utcūq; rn̄deret Ieſus: morte puniēdus cēſeri poſſit. Dixit nanq; intra ſe: hic ſi negauerit ſe dei filium mentitū cōſtabit apte: & impudētiſſime eē locutū in tēplo: dū dixit ſe lucē mūdi: dū dixit ſe uiā: ueritatē & uitā: dū neminē dixit adire p̄rem: niſi per ſe: dū ad ſe neminē dixit accedere: niſi pr̄ qui in cœlis eſt traxerit illū. Hæc. n. nulla pn̄t ratiōe cōſiſtere: niſi ipſe ſit filius dei. Si igit̄ ſe negauerit dei filiū: ut falſum p̄dicatorē: & ſeductorē peſſimū: ꝓ his quæ docēs in templo tam impudēter aſſeruit: & blaſſemauit: morte mulctādū optimo iure cōuincā. Si aūt aſſeruerit (quod iam negare nō poteſt) ſe dei filiū: lege noſtra blaſſemus erit: & lapidibus obruēdus. Nanq; cum dicat Moyſes audi Iſrael: dominus deus tuus: deus unus eſt: filiū hr̄e nō pōt.

Sicut. n.

Sicut.n.filius hoīs non niſi hō pōt exiſtimari:qm̄ perfecta non niſi uni uoce.i.non niſi eiuſdem naturæ genita ꝑducunt/Cum ſit deus pfectus ſuper oīa:omniumq; perfectio:nō niſi deum̄ generaret.At qm̄ generās/ nō eſt ille qui gignitur:deus generans/deum alium gigneret neceſſe eſt/ & non tātum unus eſt erit deus. Q uare ſi ſe filium dei dixerit:peſſimæ blaſſemiæ reus erit:qui deo tribuet pluralitatem:illi ex lege non debitā: immo neq; poſſibilē tribui per naturā.Sed huic queſtioni fortaſſe non reſpondebit.ꝗ & calumniis noſtris criminoſiſſimis: & teſtibus tam mul tis:hiſq; duobus extremis tam cōcordibus/nil reſpondit. Erit igitur ope præcium iuramēto illum cohartare ut reſpōdeat.Si.n.ſub iuramento in terrogauero:non eſt cur taciturnitate diſſimulet ueritatē:Etenim qui iu ramento ad reſpondendū arctat̄ & tacet/uel nihil habet quod reſpon- deat:uel negligit iuramentū.Tali aūt iuramento illum aſtringam:ut iā negligere nō poſſit.Scio quia ſi per cœlum aut terram: Si per templum aut altare:ſi per Moyſen aut legem:illum ad iurandū compellere uolue ro:cauillabitur iuramēti formam eē non ualidam:cauillabitur(inq̄)p ea non eſſe iurandū:ut iam antea docuit.Illum igitur iurare compellam per deum uiuum:ut iuris ordine ſerioſe me interrogaſſe:illū reſpōdiſſe notum ſit & indubitabile.Auctoritate ergo pontificia:adiuro.i.ad iurā- dum aſtringo te per deum uiuū:non per Iouem:alioſue gentium deos homines mortuos:ſed per deū uiuū:uitæ fontem.Viuū inq̄ per antono maſiam:primū oīum uiuentium:uiuū ſemper: & nunq̄ moriturū:uiuū a ſe ipſo: & oībus uitā largientē:ut dicas nobis ueritatē:dicas nobis una reſponſiōe:queſtioni quā tibi propono ſatiſfacies:ſi tu es Chriſtus.i.un ctus in ſacerdotē:unctuſue in regem:nō qualēcunq;:Non.n.quæro an ſis ſacerdos paſſibilis & mortalis:qui ſicut pro populo:ita pro te ipſo of ferre hēas dona & ſacrificia pro peccatis:ſed an ſis ſacerdos impaſſibilis: filius dei:deus.Non quæro an ſis rex pro tuis utilitatibus populo præſi- dens:bella aduerſus hoſtes:plus pro te ipſo q̄ pro populo gerens:Q uæ ro & uolo dicas nobis an ſis rex:filius dei:rex pacificus:cui nulla ſūt bel la ſuſcipienda:qui pacem dones impturbabilem. Dic ergo nobis adiura tus per deū uiuum:Si tu es ſacerdos uel rex filius dei . Non humanitus aſcitus officio:ſed diuina natura nobis aſſignatus a deo. B

Reſponſionis Chriſti declaratio. Marcus.

Eſus aūt dixit illi ego ſum: & Chriſtus ſacerdos: & Chriſtus rex:
i ſed nō tpaneus:ſū filiꝰ dei uiui:deus uerus.Neq; tñ duo dii aſ- C
ſerunt̄ a me ſed unus deus: & pēitus unus ī dei rōne:quæ neq; ptibilis:neq; uariabilis ē:neq; ulla rōe nūerabilis. Nō ſic.n.me gēuit pr̄

æternus ſicut phantaſtica opinione tu concipis: homo ſi hoiem generat: ideo generat ut naturã hominis quã in ſe ipſo ultra præfixum tẽpus cõtinere nõ põt: in alio faciat pmanere. Neq͂ tñ ſuam eſſendi rõnem genito cõcedit: quia illã cõcedere alteri & ſibi retinere non põt. Exigua eſt enĩ & per anguſta: uni tantũ præſtare uigorem põt. Pater aũt qui me genuit deum: nulla indigẽtia hoc fecit. Neq͂.n. timuit deitatem in ſe ppetuo cõtinere non poſſe: quã ſciuit in ſe nõ poſſe finiri. Genuit me nõ ex indigẽtia (ut ſuppetias hr̃et in me. Genuit aũt liberalitate & animi magnitudine ampliſſima: quã nemo plene ſufficit intelligere. Genuit me ut eẽt cui ſuã pfectionẽ gignendo penitus cõdonaſſet. Hic porro quia eius pfecta natura creatis nõ cohartatur anguſtiis: põt eam totã dare: & tñ nihil eius amittere. Põt totã dare perpetuo: immo æterno & incõprehẽſibili æuo: & tñ illam totã retinere in æternũ. Neq͂.n. qñ dat illã a ſe ſepat ullo mõ: ſed aliquo modo cõcedit totã: totamq͂ retinet in rõne gignẽtis: & illam totã ego teneo in geniti rõne. Ita nõ ſumus duo dii pr̃ & filius: ſed unus deus. Genuit.n. deus pr̃: me deũ filium: cui ſuã dedit deitatem: neq͂ illã amiſit. Et quia aliã deitatẽ nõ dedit: ego per geniturã deus alius effectus nõ ſum: ſed ſum idẽ deus. Sicut.n. rex pater qui filio regnũ tradit: regnare nõ deſinit: habet filiũ regẽ: & ipſe rex eſt. Nec tñ duo regna duobus regnantibus facta ſunt: neq͂ duo reges ſed duo regnãtes appoſite loquendo eẽ dicuntur: ita pr̃ qui me genuit: ſuam deitatẽ mihi totã tribuens: & ſibi totã retinens: non me fecit aliũ deum. Nõ ergo loquor aliqd contra legem. Vere.n. dixit Moyſes iſraeli: quia deus eius: imo deus oĩum unus eſt deus. Neq͂ tñ credi ꝓhibuit ꝙ deus hic unus: unum filiũ hẽat: qui ſit idẽ deus. Ego ſũ ille dei filius cũ pr̃e deus: & qa id mõ nõ credis tu: neq͂ uos oẽs cõſultores creditis ueritatẽ meæ rñſiõis: expimẽto ſẽtir̃ uos faciã

Reſponſionis comprobatio declaratur.

a Modo uidebitis filiũ hoĩs ſedentem a dextris uirtutis dei: & uenientẽ cum nubibus cœli. Incredulos illos cõſultores oñdit inuitos expturos qd̕ facere recuſabant: Amodo: poſt hoc & non multo poſt: uidebitis audietis & intelligetis: & ſi uolueritis uidere etiam oculis: uidebitis filiũ hoĩs. Ita ſum dei filius deus uerus: ut tñ etiã ſim ho

D mo uerus & filius hoĩs. Sunt in me duæ naturæ: per duas generationes. Genitura æterna deus ſum de ſolo pr̃e. Genitura tẽporanea de ſola mr̃e ſum hoĩs filius: in his duabus naturis ſum penitus una perſona. Q m̃ ut pſona ſim tm̃ a patre habeo. Mater naturã dedit quæ licet illa ſit una: & unũ me hoĩem faciat: nõ tñ facit eẽ perſonam. Vt ſim perſona ex deo tantũ eſt. Vt ſim unus hõ ex ſola matre & ſine pr̃e procedit. Ita uidebitis

filium hoīs.i.me hominē unius tantū hominis filium ſedentē a dextris
uirtutis dei.Deus cū corpus nullatenus eſſe poſſit/dextrū & ſiniſtrū niſi E
methaphorice hr̄e non pōt.Dextrū eius æternitatis eſt/qua uirtus infini
ta cōplectitur quicqd creari non potuit:ſempq; eē oportuit. Siniſtra dei
tp̄is eſt ratio:qua oīum creataꝝ rerum pfectionem ſine tempore ample-
ctitur.Dr̄ illa dextera quia potētiora & non caſſura/nō mutabilia conti-
net.Dr̄ hæc ſiniſtra quia fluxa & mutabilia moderat̄. Vidiſtis hactenus
filium hoīs:me hominē in ſiniſtra paſſibilē/corruptibilē atq; mortalē.
Videtis in ſiniſtra mortis/ur̄a nequitia/mihi proxime imminentis.Amo
do ab hora qua mortuus fuero/in ſiniſtra nō ero.Nunc ambulo uiator/
amodo ſedebo cōprehēſor. Videbitis me ſedentē a dextris æternitatis &
immortalitatis/uirtutis dei/oīpotentiam dico cuius uirtute reſurgā. Vi- F
debitis per omnipotentiā dei uirtuoſiſſimā me cōprehenſorē ſedentem
in æternitate gloriæ:& uenientē a ſiniſtra de inferni pfundo:ad ſiniſtrā
mundi huius ſublunaris cū nubibus cœli. Q uia qn̄ reſurgam erit ingē
tiſſimus terræmotus p uaporū dilationem & exalationē unde nubes cœ
li generantur.Cū nubibus cœli. V eniam cū quibus aſcendam qn̄ nubes G
me ſuſcipiet ab oculis diſcipuloꝝ meorū. Dextera item dei:uirtus eſt iu-
ſtitiæ robuſtiſſima.Siniſtra lenis eſt miſericordia.Modo me uidetis in le
ua paratū oībus miſereri.Miſereor & ueſtri pro qbus orabo pr̄em anteq̄
patiar & ut miſericordiam aſſequamini:libēter per uos & pro uobis mo
riar.Moriar inq̄ ut qui uelint de ſiniſtra pr̄is mei (quæ nunc regnat miſe
ricordia) & mori me iubet/per meā mortē miſericordiā aſſequant̄/amo
do tranſibo ad pr̄is dextrā/ad iuſtitiā/cui cum per meā mortem:pro pec
catis hoīum ſatiſfecero:ueniam ad iudicādū uiuos & mortuos.Ita amo-
do:in fine mundi:in die extremi iudicii magni.Videbitis me ſedentem
a dextris/iudicē ad iuſtitiā diſtribuendam ſecundū opa quæ quiſq; ſecū
afferet ad iudiciū.Veniā aūt in nubibus cœli/qn̄ ante diē iudicii ſol ob-
ſcurabitur:& luna nō dabit lumen ſuū:eritq; cœli facies quaſi nubibus
obſcurata.Veniam & ſedens in nube lucida ſicut aſcendere uiſus fuero.
Veniā comitatus ſanctis agminibus angeloꝝ:qui cœli ſupioris.i.intelle H
ctualis naturæ quaſi nubes ſunt.Q n̄ primus intellectus & increatus ac-
tus eſt purus & imobilis:ſe ipſum intelligēs ſine defectu:& per ſe ipſum
oīa comprehendens.Intellectus uero creati non ſunt tales. Mutabiles.n.
& perfectibiles ſunt/aliquid hn̄t non penitus purum. Non.n.primum
intellectū/quantus eſt/capiunt:neq; ſe ipſos pfecte intelligunt:ſicut ītel-
liguntur a primo. Igitur quaſi nubes ad ſolē/ita creati ītellectus ad crea-
torem.Videbitis ergo me uenientē ad iudiciū in nubibus cœli:dū anteq̄

ueniam obſcurabitur ſol & luna. Videbitis ueniente in nube cœli lucida ſuper qua iudicans ſedebo. Videbitis uenietem cũ ſpiritibus angelicis q cœli ſuperioris quaſi nubes ſunt. Tunc fatebimini/qđ experimentis tãtis ac talibus publice conuicti/diſſimulare nõ poteritis/me filium dei eẽ/ & filium hominis: unam perſonam duas integre naturas habentem. Ita reſponſione finita & confirmata ueritas conticet.

Reſponſionis deteſtatio declaratur.

I a D hæc aũt ſummus ſacerdos Cayphas ſcidit ueſtiméta ſua. Erat lege ſancitum blaſſemos lapidibus obrui: hoc ut lapidantes agilius facerent: exteriores tunicas exuere ſolebant. Cayphas ut facto oñderet Ieſum lapidari debere: quaſi ad ſe exuendũ (ut lapidantes faciunt) ueſtes aperuit. Erat etiã uetuſta conſuetudine inter iudeos obſeruatum: ut grandi dolore inopinate pculſi/lacerarent ueſtes. Sic Iacob uiſa tunica Ioſeph/ſcidit ueſtimenta ſua. Sic & Ruben frẽ nõ inuento. Cayphas ergo audita (ut uideri uoluit) blaſſemia ut grandi ſe dolore pro diuina offenſa affectũ oſtenderet: ſcidit ueſtimenta ſua/ut ſe zelatorẽ legis oñderet: & quid ſtatuendũ decerneret facto pbaret: ueſtimenta ſua aut apuit aut lacerauit dicens/blaſſemauit. Ne miremini ſi ueſtes ſuperiores apui: aut laceraui: horror blaſſemiæ fuit in cauſa. Q uid adhuc deſideramus teſtes ad illum conuincendũ/audiſtis & uos omnes blaſſemiam ex ore eius: ſua ipſius confeſſione de crimine peſſimo cõſtat: facto hic opus eſt: nõ teſtibus: rebus/non decretis. Nolo tamen de reo mea tm̃ ſentẽtia ſumi ſuppliciũ. Conuenimus ut oẽs de huius criminibus agnoſcamus/ Cõmuniter ergo de eius confeſſione ſententiam proferamus.

Reſpondentis damnatio.

q Vid uobis uidetur de eius reſpõſis? Q uid uobis uĩ de mea ſententia? In ſigno aptarum ueſtiũ/uel laceratarum cõtra illum lata? Q ui oẽs conſultores audito pontifice: & eius ad puniendũ
K dolore pſpecto/condẽnauerunt eum (qui pro ueritate adiuratus uerißime reſponderat) eẽ reum mortis. Non poterant ſtatuere ut moreretur/ Mox. n. illum dãnaſſent/diſcerpſiſſent: aut pro ſua rabie lapidibus obruiſſent. Ita hæc ſnĩa non fuit cõdemnatoria. Non. n. poterãt ad necẽ damnare. Fuit tm̃ declaratoria opinionis eoꝶ. Non dixerunt mori iubemus: nõ dixerunt lapidari illum adiudicamus: uel morte alterius generis necari decernimus: cum qui de morte iudicãt/ſtatuant etiã iudicãdo de mortis genere. Sed dixerũt eſſe reum mortis nr̃a ſententia opinamur. Eſt certe aliud dicere/hic mori meretur pro crimĩe: aliud hic pro crimine moriatur. Se dicat princeps aliquem morte dignũ: non ideo ſtatim occiditur.

Si uero

Si uero dicat hũc mori iubeo:modũ ẽt ſtatuit moriẽdi.Statim ille carni
fici traditur(ut decretũ eſt)enecandus.Sed qm̃ hic malignantiũ conuẽ
tus/hoc ſecundũ non poterat decernere:primum quod prohibitus non
fuerat adimpleuit:& poſt latam ſententiam quid ſentirent continentẽ.
Q uia ſuam rabiem facto explere nõ poterant ſigno ſatiabant.

Vexatio declaratur.

CAEPerunt quidã expuere in eũ. Voluiſ- L
ſent lapidibus illũ occidere:ſed quoniam
ꝓhibiti erant:neq; lapides in eũ iacere au-
debant:ſputis illum pro lapidibus appete
bãt.Erat uetuſto more inter iudeos obſer-
uatum:ut qui de lapidando hoĩe ferebant
ſententiã:illa prolata/ſtatim ſputis impete
rent lapidãdũ/ut pro lapidibus ſputo utẽ-
tes/ſignũ quaſi incœptæ executionis oſten
derent.Ne quid igitur eorum ſentẽtiæ de-
eſſe uideretur/uetuſto illam ſigno comprobauerunt/re ſi potuiſſent im
pleturi/quod uerbis & ſigno ſe ſentire monſtrauerant.

Prophetia de huiuſmodi examine.

Xaminis huius ſeriem longe añ præuidit rex Dauit ſcribens.Di
e xit.i.deliberauit/iniuſtus ſcribarũ phariſeorũq; conuẽtus cũ põ
tifice aduerſus Ieſum/Vt delinquat per auaritiã inuidiã & ĩgra-
titudinẽ occidendo dñm Ieſum.In ſemetipſo.Dixit hoc uniuerſus mali
gnantium cõuentus:ſinguli ſibi & ad ſe inuicem ſimul oẽs:dum in Ieſũ
crimina fingunt in ſemetipſo. Dixit hoc põtifex Cayphas dũ captioſam
interrogationem fabricat.Non eſt timor dei añ oculos eius conuentus:
eiuſq; põtificis:ſed timor diabolicus.Timent ne ueniant Romani & tol
lant locũ eoꝝ.Non timent amittere regnũ cœloꝝ. Q m̃ doloſe egit hic
malignãtium cœtus:dei timore uacuus:qñ per dolos crimina cõquirũt
in cõſpectu eius/dñi Chriſti/qñ illis eſt in cõcilio pñtatus/Vt inueniatur
iniquitas/falſæ criminationis eius cõciliabuli ad odium accẽdendum in
præſide cõtra Chriſtũ.Nanq; per crimina quæ cõfingunt:uolunt Pilatũ
inſtigare:urgere:accendere in odiũ Chriſti:ut illũ mori iubeat/Hæc ſen
ſiſſe prophetã ſequentibus ipſe manifeſtat qñ dicit/uerba oris eius iniq-
tas & dolus.Verba nãq; huius malignantiũ conuentus in fingendo cri-
mina Chriſto obiecta/quid aliud fuerunt q̃ iniquitas in obiiciendo:do
lus in quærendo teſtes:Noluit hic malignantiũ cõuentus intelligere ꝙ
Chriſti taciturnitas & modeſtia:dignitatis eoꝝ & officii ratiõem hẽbat:

Noluit inq̃ intelligere ut bñ ageret/ut ſe emendaret. Sed potius hoc peſſimorũ collegium cõſultorꝝ:iniqtatẽ meditatus eſt in cubili ſuo:in atrio quo conuenerunt quaſi fere in cubili ſuo. Ipſe quoq; Cayphas in cubili ſuo:in atrio domus ſuæ:cubile ſuæ feritatis/Meditatus eſt iniquitatem. Quã iniquitatem? Iniquã interrogationẽ. Licet.n.de re bona ac pia interrogauerit:interrogauit tñ per iniquitatẽ. Q̃m nõ interrogauit ut crederet/ſed ut mortis occaſionẽ quõcunq; reſpõdẽti iuſto captaret/Aſtitit omni uiæ nõ bonæ:tam uniuerſum cõcilium q̃ pſidens illi. Q̃ñ audito ſermone Annæ:diſcuſſis oibus malignitatis ſuæ ſtudiis:& uiis uniuerſis ad opprimendũ iuſtũ pluſtratis:in tria illa peſſima mẽdacia:quaſi tres uias ad occidendum dñm ſaluatorẽ pedibus oẽs ierunt: Aſtitit Cayphas oi uiæ nõ bonæ:qñ machinata interrogatione bicipiti:utcunq; rñdentem morte dignũ diceret iuſtũ & ſanctũ. Malitiam autẽ non odiuit cõcilium iſtud:Malitiã aũt non odiuit Cayphas in concilio primus:ſed quiſq; illã amplexus eſt. Et hoc ideo:quoniã noluit intelligere ut bñ ageret. Dilexerunt ergo malitiã ſuper benignitatẽ:iniquitatẽ magis q̃ loqui æquitatẽ. Et tu o Caypha lingua doloſa dilexiſti oia uerba præcipitationis:quemadmodũ alio pſalmo idẽ Dauit cõteſtatus eſt:ideoq; ignorantia bñ agẽdi:recte cõſulendi:pie interrogandi fuit tibi & tuis cõſiliariis uoluntaria huic affectatæ malitiæ:& ignorãtiæ uoluntariæ conueniũt eiuſdẽ Dauit ſupiori pſalmo puiſa. Neq;.n.cõſtat an pſalmos habeamus quo ordine editi ſunt: Surgentes teſtes iniqui:qui cõquiſiti fuerant:ſurgentes impetu maligno:ſurgẽtes audacia pleni:& impudentia proterua armati:quæ ignorabã:quia illa nõ cõmiſeram(& qd' falſum eſt ſciri nõ põt)Licet enim ſcirẽ oia ut deus:ſcirẽ ẽt oia ut homo uidẽs oẽm ueritatẽ in uerbo: illa tñ ignorabã quæ ſciri nõ poterant Falſa.n.in deo neq; ſunt:neq; eſſe pñt:neq; in uerbo lucere. Neq; uero ſolũ quæ ego ignorabam:ſed quæ ipſimet teſtes ignorabãt:iterrogabant me. Falſa.n.neq; ipſi ſcire poterãt. Et quoniã teſtiũ intereſt cãm afferre ſciẽtiæ:quales teſtes adducti fuerít: propheta acutiſſime præuidit:qñ tales oñdit qui dicerent quæ ſciri non poterãt:qñ ipſe interrogatus qui reus habebat̃ ea penitus ignorauit. Retribuebãt mihi mala pro bonis. Ego.n.illos uiã ueritatis docui. Illi p falſos teſtes me circũueniunt. Sterilitatẽ animæ meæ retribuebãt mihi. Ego ꝓpoſui illis ueriſſima:ſcituq; digniſſima:qbus impleri poſſent & fœcundari aiæ eorum:ipſi mihi ꝓpoſuerunt falſa:& penitus impoſſibilia:quæ aíum nõ explerẽt:& ſi in illũ ſpargerentur:ſterilẽ redderent. Retribuerũt ergo aiæ meæ ſterilitatẽ falſorum criminũ:pro ubertate ſanctiſſimæ doctrinæ. Aduerſum me lætati ſunt & cõuenerũt:Lætabũdi pro mea captura:pro

ra:pro criminibus fabricatis & teſtibus inuentis. Lætabundus Cayphas pro duobus nouiſſimis teſtibus ſatis cõcordibus ſe continere nõ potuit: ſurgens quippe me ĩterrogauit/Cum tñ pro officio ſedere debuiſſet. Cõgregata ſunt ſuper me flagella/Linguæ pfidæ me plus aſſligentes q̃ uerbera:linguæ ſceleſtæ:quæ flagellant: & multa rabie uerberant ſuos prolocutores. Et ignoraui non ꝙ ueritas aliqua me latuerit:non ꝙ malitiã eorum neſciuerim:ſed ignoraui uera eſſe:que pro ueris linguæ fallaces in L
me dixerunt/falſa.ſ.crimina/falſas atteſtationes quæ ſunt flagella duriſſima. Diſſipati ſunt cõſultores & conſilii caput & teſtes adducti. Diſſipati ſunt mea taciturnitate:remorſu ſuæ conſcientiæ/Diſſipati ſunt mea rñſione/neq꜄ cõpũcti. Infeſtauit & anxit illos cõſcientiæ ſtimulus:qui non extinguitur:ſed cõpungere nõ potuit:ut a malo propoſito dimoueret. Callum.n.obduxerant:iõ puncturã non ſentiebant. Sed lædi ſe nõ ĩtelligebant. Itaq꜄ quoniã non ſunt cõpuncti:q̃uis me uere dei filium dixerim:intelligere uel credere noluerũt ueritatem. Sed tẽptauerunt me: Vafra queſtione ſubſannauerũt me ſubſannatione/pro uera rñſione me deriſerunt magno deriſu licet ſimulato. Nõ.n.ex corde riſerunt:quia diſſipatos ſe cognouerũt. Riſum in mei uilipẽdium ſimulauerũt. Hoc enim ſubſannare eſt. Vis ſcire hũc nõ fuiſſe riſum mẽtis lætæ:aut lepidæ fcm̃. Frenduerunt ſup me dentibus ſuis. Pro mea rñſione ira adeo ſuccẽſi ſũt: ut riſus fictus(qui uere ſubſannatio eſt)durare nõ potuerit. Rabies ſtatim poſt riſum apparuit:quaſi rabidæ feræ:apriq꜄ frendentes:qñ retibus ĩnuoluũtur. Frenduerũt dentibus ſuis ſup me:quaſi diſcerpere dentibus meam carnẽ affectantes. Aperuerũt ſuper me os ſuũ:ad ꝓnunciandũ cõtra me crudelẽ pro ſua affectiõe ſentẽtiam. Solent qui de hoĩs morte ſuã opinionẽ dicere ſunt rogati/crudelitatis affectũ(ſi quem hñt)miti uerbo/uoce modica palliare:modeſtis labiis/de morte hoĩs uerbum facere/ Marcus tullius cũ Cathilinæ cõiurationis capita morte mulctaſſet/reuerſus in ſenatum nõ plus dixiſſe ſcribitur q̃ uixerunt. Nõ ſic iſti. Sed qd fecerunt? Audi pſalmum. Dilatauerũt ſuper me os ſuũ:magno ſono uocis & horriſono labioꝶ iactu dixerunt/Reus eſt mortis. Et qm̃ Romanorũ timore ſuam rabiẽ mea nece explere nõ audebant. Dilatauerunt ſup me os ſuum:ad me cõſpuendũ fœtido ſputo/quaſi ſerpentes. Quia dentibus me lacerare nõ poterãt/uenenatis ſputis cõtaminare affectabant. Dixerunt euge euge/ſe inuicem adhortantes. Iam teſtibus nõ egemus:qm̃ uiderunt oculi noſtri criminũ probationem ampliſſimã/uiderunt oculi noſtri blaſſemiã aptiſſimam. Viſa.n.cõmuni noĩe dicuntur utcũq꜄ ſenſata. Ita quæ audierãt pro maiori certitudĩe ſignificãda ad uiſum trãſtulit.

Euge euge dicunt oẽs:bene ſe res habet:habemus quod quærimus.Audiſtis oẽs blaſſemiã.Dicit Cayphas.Euge quid uobis uidetur agendum contra iuſtũ?Illi rñdent. Euge pontifex.Reus eſt mortis. Ita non ſine cã multiplicauit propheta adhortationis & alacritatis notã. Sed ſpũ ſancto plenus:p̃ſagiuit alacrem põtificis ad cõſultores uocem:& conſultoꝝ ad pontificem:non minus impietate redundantem reſponſionem.

Concentus ex diſſonis.

u Idete q̃ concinne ſibi rñdeant lapſus & repatio nr̃a. Audit Eua a ſerpente nequaq̃ moriemini:ſed eritis ſicut dii ſciẽtes bonũ & malum:falſa ſuggeſtiõe decepta/captaq; promiſſione fallaci:ſemitam apit noſtræ miſeriæ. Auris ergo in Eua:prima eſt mortis ianua: & in omni muliere procis aurẽ accõmodante:idem puta.Auris redẽptoris cruciatur falſis criminibus:fallacibus atteſtationibus:captioſis interrogatiõbus.Dicit diabolus ſerpens:eritis ſicut dii:dum Euam temptat.

M Serpens Cayphas interrogationẽ retorquens ad malũ finem:dicit. Dic ſi tu es filio dei.Illa ſe credidit deo ſimilẽ.i.æque ſciẽtẽ fieri poſſe.Satis.n. per imaginẽ ſe ſimilẽ nouerat.Chriſtus redẽptor noſter qđ ſeductor falſo promiſerat:exhibet uere:filius dei ſum:nõ per imaginem creatã tm̃: ſed per naturã ſecundum quam ſedet a dextris uirtutis dei.

Figura ſecundi examinis & eius declaratio.

h Vius ſecũdi examinis acta:falſa crimĩa uerſute cõficta:falſos teſtes impie cõquiſitos:atteſtatiões machinatas:dãnationem contra cõſcientiã:mortẽ duriſſimã(de qua poſtea dicẽdum eſt)fi-

N gurata legimus in Naboth.Ille uineã regiæ domui cõtiguã ad hortũ cõficiẽdum impio regi(q̃uis bona uerba hñti)tradere noluit. Chriſtus uineam dñi ſabaoth eccleſiam iuſtoꝝ iuxta ſinagogã(põtificum regiam) poſitã tradere noluit ut fieret hortus ſinagogæ:q̃uis illi bonis uerbis intentionẽ peſſimã occultarẽt:dum zelum legis præferẽtes ſuam auaritiã: ambitionẽ & inuidiã palliabãt.Noluit palmites feraces optimi uini(lætitiæ & exultationis de iuſtis opibus exprimẽdi cõuelli ad plãtanda olera nõ diu duratura:nugas.ſ.& traditiões pontificias. Vineam nãq; i hortum uoluiſſe conuertere:nil eſt aliud q̃ ſolida legis præcepta(quæ tenet eccleſia)& ſinagoga ſuis traditiõibus ſuffocauerat)in traditiões futiles & queſtuarias cõmutare.Achab rex quia obtiere nõ potuit qđ petierat: mœrore cõficitur:lecto decubat:uertit faciem ad parietẽ:uiſitatur a fœmina a qua bñ ſpare iubetur.Põtifices ſcribæ & phariſei cũ ſenioribus regentes populũ:quia Ieſum cape in ſermone nõ pñt:quia a tuẽda uinea dñi ſabaoth illũ auertere nequeũt:uineam de manu eius extorquere nõ

ſufficiũt

ſufficiunt:mœrent:marcentq́ mundano timore:ne Romani ueniāt & locum eorū tollāt. Lecto malarum cōſultationū & cōſpirationum decu bant:a luce ueritatis ad tenebras affectatæ ignorātiæ oculos uertunt:ob miſſo rōnis apice:rectoq́ ſinderesis lumine(qui uere uir eſt)mulierē.i. ſenſualitatē/fœminam brutalem appetitū:affectionē cōmodi recipiunt. Illa recreantur:bñ ſperant recto rationis lumīe obmiſſo/per iniuſtitiam uineā conuellere: & hortū de ea facile fieri poſſe ab impio affectu cōmo di prædocētur. Iubet Hiezabel contra Naboth inter ſuos ciues de blaſſe mia in regem & in deū crimina cōfingi/teſtes falſos ad probandū addu ci. fiunt oīa/hic iam locus expoſitiōe nō indiget:res ipſa ſe loquit᷑. Q m in Chriſtum pōtifices/ſcribas & phariſeos/notū eſt ex euāgelio crimina cōfixiſſe:teſtes falſos adduxiſſe:reū mortis datorem uitæ eſſe dixiſſe:do nec damnet᷑. uexari conſtituiſſe pacis principem:ne uſq́ ad mortē triſtis eſſe deſineret. cōdemnationē q̄tum licuit euomitā/Q m implere nō au dent/Ieſum aſſeruādum per noctē/& uſq́ mane uexādū ſuis ſatellitibus tradunt illi ipſi pōtifices ſcribæ & phariſei: & domos proprias repetentes lucem expectant.

Vexationis declaratio.

s Atellites pōtificū a principio huius examinis ignē in atrio exte riori accēderant: & Petrū cū illis ſe calefacientē iā negare cōpule rant. Nunc magn̄um ſibi creditū cuſtodiendum/qūo habeāt ab euangeliſtis accipiamus. Marcus. Et uelare faciē eius: & colaphis eū cæde re cœperūt: & dicere ei ꝓphetiza. Et miniſtri alapis eū cædebāt. Matheus quaſi eadem ſcribit. Verba eius audiamus. Tūc expuerunt in faciē eius: & colaphis eum cæderunt. Alii aūt palmas in faciē eius dederūt dicētes. Prophetiza nobis Chriſte/Q uis eſt qui te pcuſſit? Solam ſupficiem ſer monis attēdentibus udent᷑ quæ narrauimus a cōſultoribus geſta. Vt illi ipſi qui ſententiā dixerāt: & ſputo illam(quaſi ſigno executiōis)confir mauerant/ēt deriſu:uerberibuſq́ Ieſum uexauerint. Sed nō eſt cōſenta neum grādæuos/& dignitate præſtantes/ſuis hæc manibus attemptaſſe. q̄tumlibet.n.ire impetu arderēt/ſupbia tñ tumidi:nō putauerūt ſua di gnum exiſtimatiōe ſic ꝓpriis manibus/quē uilem homuntiū haberi uo lebant. Miniſtros eoꝝ hæc geſiſſe:uiles.ſ. & importunos hoīes:dū illum cuſtodiebant(ut ſe inuigilia cōtinerent)magis eſt rationi conſentaneū. Habet hoc Marcus in fine ſermonis dū dicit. Et miniſtri alapis eum cæ debant/quaſi actus narratos ſepans. Sputa refert ad pōtifices/uerbera & deriſiones interuerberandū ad miniſtros. Facit idem Matheus in fine di cens. Alii aūt palmas in faciem eius dederūt dicētes:ꝓphetiza nobis &c. O

Quaſi dicat. Alii ſunt pcuſſores & deriſores: alii fuere conſpuentes. hæc ſic ſe habere Lucas apte cõfirmat. audiamus eum. Et uiri qui tenebãt eũ: illudebant ei cædentes / & uelauerũt eũ: & pcutiebant faciem eius: & interrogauerunt eũ dicẽtes: prophetiza qs eſt qui te pcuſſit: & alia multa blaſfemantes dicebãt in eũ / Viri ergo qui eum cuſtodiẽdũ accepant uſq; mane: hæc obprobria / pœnas & uerbera intulere Ieſu. Quæ oia q̃uis añ ſententiam Lucas narret: tñ poſt ſñiam conſultorꝝ iniquorꝝ geſta ſunt ut iã diximus. Nunc eius uerba rem quam agimus magis aperiẽtia: examinemus. Et uiri qui cuſtodiebant eũ. Viros dicit per ironiã miniſtros ĩpuros põtificios: ac phariſaicos: qui ſe rem grandem & uiro dignam agere exiſtimabant: hominem uinctum obſeruare: hominem imprimis qui iniuriã non ꝓpulſare: neq; de illa conqueri iam antea conſtituerat.

Concentus ex diſſonis.

O Eua tu ſimilitudinẽ dei per ſcientiã deſideraſti. Serpens per ſciẽtiæ appetitũ te decepit. Sapiẽtia pro te: pro nobis ludibrio habetur a ſtultis: illuditur ab impuris. Sed qũo illudebant? Audia-

P mus euangeliſtã. Velauerunt faciẽ eius in quẽ deſiderant angeli proſpicere: eius qui forma ſpecioſus eſt præ filiis hoĩum: Velauerunt: opurunt oculos: facies nãq; hoc loco pro ſui parte nobiliſſima ſumit᷑: totum pro parte nomináđo. Vidiſti o Eua ligni fructũ: & ꝙ eẽt pulcher oculis: aſpectuq; delectabilis corruiſti: nos in te lapſi ſumus. Qui aũt te: qui nos releuat: uelatur oculos: ne ſaltẽ uidere liceat unde lædit᷑. Vtinam & tu oculos uelauiſſes rõnis pallio: ut nõ te decepiſſet pomi pulchritudo. Stetiſſemus oẽs. Velari regẽ noſtrũ: repatorem: redẽptorem nr̃um nõ oportuiſ-

Q ſet. Sed quia oculos nõ uelaſti: nõ auertiſti ne uiderẽt uanitatẽ: duriora reſtant uelato dño Ieſu Chriſto ſubeũda: Q̃m pcutiebant eũ. Velatam quippe faciẽ pcutiebant. Hoc apte dicit Marcus. Et miniſtri eũ cædebãt alapis: q iã cœperãt eũ colaphis cædere. Colaphus eſt pcuſſio in capite oĩ

R bus digitis manus in acutũ quaſi conũ ad pcutiendum collectis & aſtrictis. Percutiebant ergo eũ duris colaphis caput: & alapis faciẽ cædebant. Atteſtatur hoc idẽ Matheus dicẽs. Et colaphis eum cæderunt: alii aũt palmas in faciem eius dederũt. Non eſt iſte deriſus: pœna eſt atq; tormẽtũ. In nulla nanq; hoĩs pte ſenſus magis uigent q̃ in facie: Vt primũ ictus in faciem dirigi conſpicitur: mẽbra ſingula & manus imprimis illã ſeruare conantur: neq; timẽt brachia uulnus excipe: ut caput & facies illæſa permaneant. Ieſus ligatus eſt manus: ne ſaltẽ pallio faciem tueat᷑. Extẽdiſti o Eua ad ligni pulchritudinẽ manus: Chriſtus pro te ad turpes deriſiões & faciei pcuſſiones ligatus eſt manus. Cũ tu corruiſſes: ſerpens diſceſſit:

tibi reli-

tibi relicta es: damnatus illuditur Chriſtus: cæditur caput & faciem: neq́ꝫ tamen hic malorum finis. Iubetur de percuſſoris nomie per deriſum uaticinari. Et ĩterrogauerũt eum percuſſores. Q uis eſt qui te percuſſit? prophetiza. Si nos nõ noſti/ſi nomina nr̃a nõ tenes/quia inter nos es minĩe cõuerſatus/& iccirco non potes humano ſenſu exprimere pcuſſorẽ: age dum: ꝓpheta. n. eſſe crederis/prophetiza ergo: & ſpũ prophetiæ reſpõde interrogantibus nobis/Q uis eſt qui te pcuſſit? Tacebat Ieſus: illi acrius infeſtabant. Riſus in furorem uertitur. Alia blaſſemãtes multa dicebant in eum. Blaſſemia uituperatio eſt ex iracundia prodiens. Non licebat ulterius ſceleſtos illos crudeleſq́ꝫ miniſtros deſæuire. Q uod manibus nõ poterãt lingua complebant. Alia multa mala dicebant blaſſemantes/per blaſſemiam illi impræcantes.

Prophetia de pœnis poſt ſecundũ examen dño Ieſu in flictis.

i Niuſtas pœnas hoc ſecundo examine quas pro iuſta rñſione tulit dñs Ieſus/Longe añ præuiderat Dauit qñ dixit ĩ pſalmis. Dixit inſipiẽs in corde ſuo nõ eſt deus/Inſipiẽs miniſtroꝝ catherua Ieſum cuſtodiens: audiuit illum rñdentem Cayphæ & conſultoribus iniqtatis dominis ſuis. Ego ſum dei filius & deus. Maluerũt credere dominis malitia cæcis/q̃ iuſto Ieſu fonti ueritatis. Dixit ergo illa miniſtroꝝ caterua: domini noſtri hunc reũ mortis iudicauerunt/Q uia ſe dixit deum: nõ ẽ ergo deus quia dãnari tulit. Corrupti ſunt hi miſeri & abhominabiles facti ſunt in ſtudiis ſuis. Ex ſtudio & affectione naſcitur iudiciũ. Student uiis dominorũ ſuorum: afficiuntur illis & ideo corrupti ſunt: quia putridã & peſtiferam doctrinam biberũt: quæ illos corrupit. Abhominabiles etiã facti ſunt. Abhominabile eſt quod iam nulli uſui ex putredine cedere poteſt: & nauſeam mouet aſpicientibus. Adeo ſunt deprauati in ſtudiis ſuis: ſuæ peſtilẽtis diſciplinæ: ut abhominabiles ſint facti & penitus reſpuẽdi: non ẽ inter eos qui faciat bonũ non eſt uſq́ꝫ ad unũ. Omnes declinauerũt ſimul. Malum ꝑceptum de Ieſu cuſtodiẽdo acceperunt. peius execũtur: ita declinant: ruũt de malo in peius: Iuſſi ſunt cuſtodire: deridẽt: uexant: blaſſemant. Inutiles facti ſunt dñis ſuis. Vellent Ieſum cuſtodiri & infeſtari ſed non nimis dure ne præter ius: præterq́ꝫ cõſuetudinem feciſſe uideri poſſent. Ne uſurpatæ iuriſditiones puniendo & cuſtodiẽdo redarguantur a præſide. Nõ eſt qui faciat bonũ nõ ẽ uſq́ꝫ ad unũ. Oẽs male faciũt: ne dum contra publicam iuſtitiã ſed cõtra præceptum quod a ſuis dominis acceperũt. Sepulchrũ patens eſt guttur eorum. Patentia ſepulchra euomunt putredinẽ: & ſaniem non ferẽdã ſenſibus. Guttura hoꝝ euomũt fœtidum ſputum: intollerabilẽ deriſum: &

blaſſemiam fœtidam/linguis ſuis doloſe agebant/prophetari iubentes de qua re prophetandũ non eſſe ſciebant. Venenum aſpidum ſub labiis eorum. Quia blaſſemi ſunt peſſimi. Et profecto plus inficit blaſſemia animam/q̄ uenenũ ſerpentinum corpus contaminare ſufficiat. Vis ſcire hunc eſſe prophetæ ſenſum? Audi de illis loquitur. Quorum os maledictione & amaritudine plenũ eſt. Qui maledicta & blaſſemias cumulabant cõtra Ieſum iuſtum/Veloces pedes eoꝝ ad effundendum ſanguinem. Currerent ſi poſſent ad lapidandũ quem tãtis lacerant cõtumeliis. Contritio & infœlicitas in uiis eoꝝ. Per duas uias incedunt. Opere cõterunt colaphis & alapis ꝑcutiendo: uerbis blaſſemias & maledicta infœlicia cumulando contra iuſtum. Ita in uiis quibus cõtra Ieſum incedũt cõtritio & infœlicitas eſt. Viã pacis non cognouerũt. Erat ieſus uia pacis: pacem ſemper annũcians: pacem donans. Non cognouerũt hanc uiam: iõ illam neglexerunt. Nõ eſt timor dei ante oculos eorum. Initiũ nanq; ſapientiæ eſt timor dñi. Contra uero initium ſtultitiæ & ignorantiæ eſt timor mundi. Timent iſti dominis ſuis: ne dominus Ieſus Chriſtus eos cadere faciat a faſtu dignitatis: ne per eum ueniant Romani/& auferant eorum locum. Ideo illum oderũt: & crudeliſſime per totam noctem uexare non ceſſant.

Figuræ harum pœnarum.

f Iguràuerunt hunc Chriſti crudelem deriſum: alapas atq; blaſſemias/iniuriæ dictæ Micheæ prophetæ/quando pro ueritate ad

T Achab regem iſrael locutus eſt/contra ſententiã falſorum ꝓphetarum. Odioſus erat Micheas regi Achab: quia non placentia uel concupita/ſed uera prophetaret. Odioſus dominus Ieſus pontificibus quia uiam dei non hominum traditiones in ueritate docebat. Pro uera r̃ñſione Micheas a Sedechia falſo ꝓpheta in maxilla percutitur alapa: irridetur: carceri traditur/poſt regis reditum puniendus. Ieſus quia ueritatem con

V feſſus eſt/quando ſe dixit dei filium/eſt paſſus hæc eadẽ. Bone Ieſu quãta eſt hic tibi doloris ratio? Cuſtodiæ traditum caput adorandũ colaphorum & alaparum incus efficitur. Hominem etiã de plebe media pro delicto cuſtodiæ publicæ traditum/mos eſt ſibi dimittere: conſolatores illi adhibere: uictui neceſſaria ei nedũ ad ſufficientiam/ſed ad delitias miniſtrare. Ieſus regiæ ſtirpis flos: de uirga non contaminata: non incuruata conſurgens/Ieſus innocentiſſimus pro bonis opibus: pro ſancta doctrina: pro ueritate defenſa traditur cuſtodiæ: & noctẽ totam iter colaphos/alapas/deriſus/minas/& blaſſemias ducit in ſomnẽ. Ne miremur igit̃ ſi dicat/Triſtis eſt aĩa mea uſq; ad mortem/Subſtinete hic o chariſſimi filii

pro quibus

pro quibus hæc patior. Subſtinete hic in atrio Cayphæ/figite animos. Q uæ ſit pœna mea mente reuoluite. Sed duriora me manent/uigilate mecū/ꝑludia ſunt quæ hactenus ꝑtuli. Caput hactenus meū uexatū eſt tm̄. Non dū exui iuſſus ſum. Subſtinete. Deinceps nō colaphis impetar aut alapis. Tertio examinabor a Pilato/a quo longe ſerioſius: immo iniurioſius aget̃ mecū & acerbius. Duriſſime toto corpe uirgis lacerabor: ſpinis coronabor: & cruci adiudicabor/Subſtinete hic & uigilate mecū.

Examinis tertii diſtributio & enarratio. X

EXAMinatū a Pilato prima uice dominū Ieſum hoc ordine cōſtat. Adducitur in prætorium ad iudicē. Cauillationibus agunt: falſa crimina ꝓferunt. De criminibus iterrogatur Ieſus. Innocēs inuenitur. Alteri iudici remittitur. hæc ab euāgeliſtis audiamus. Matheus. Mane āt facto cōſilium inierunt omnes principes ſacerdotū/& ſeniores populi aduerſus Ieſum: ut eū morti traderēt/ & uinctum adduxerunt eū. Ioannes. a Caypha in prætorium. Matheus. Et tradiderunt eum pontio Pilato præſidi. Ioannes. Et ipſi non introierunt prætorium: ut non contaminarentur: ſed ut māducarēt paſcha. Exiuit ergo Pilatus ad eos foras & dixit. Q uā accuſationem affertis aduerſum hominem hunc? Reſponderunt ei. Si non eſſet hic malefactor: non tibi tradidiſſemus eum. Dixit ergo eis Pilatus. Accipite eum uos & ſecundum legem ueſtram iudicate eum. Dixerunt ergo iudei/Nobis non licet interficere quenq̄. Lucas. Tunc autem cæperunt eum accuſare dicentes. Hunc inuenimus ſubuertentem gentē noſtram: & prohibentem tributa dari Cæſari/& dicentem ſe Chriſtū regem eſſe. Ioannes. Iterum ergo introiuit prætorium Pilatus: & uocauit Ieſum & dixit ei. Tu es rex iudeorum? Reſpondit Ieſus. A temetipſo hoc dicis: an alii hoc tibi dixerunt de me? Reſpondit Pilatus. Nunquid ego iudeus ſum? Gens tua & pontifices tui tradiderunt te mihi. Q uid feciſti? Reſpondit Ieſus. Regnum meum non eſt de hoc mundo. Si ex hoc mundo eſſet regnum meum: miniſtri mei utiq; decertarent ut non traderer iudeis/nunc autem regnum meum non eſt hic. Dicit ei itaq; Pilatus. Ergo rex es tu? Rn̄dit Ieſus. Tu dicis: qa rex ego ſum. Ego in hoc natus ſum: & ad hoc ueni in mundū: ut teſtimoniū ꝑhibeam ueritati. Oīs enim qui ē ex ueritate audit meā uocem. Dicit ei Pilatus. Q uid eſt ueritas? Matheus. Sedente autem illo pro tribunali miſit ad eum uxor eius

dicens.Nihil tibi & iuſto illi.Multa.n.paſſa ſum hodie per uiſum ꝓpter eum:Ioannes.Iterꝝ exiuit foras Pilatus & dixit eis.Ecce adduco eũ uobis foras ut cognoſcatis quia nullã inuenio in eo cãm.Lucas. At illi inualeſcebant dicẽtes.Cõmouit populũ per uniuerſam iudeam docens:incipiens a galilea uſq; huc.Pilatus aũt audiens Galileam:interrogauit ſi galileus eſſet.Et ut cognouit ꝙ de poteſtate Herodis eſſet:remiſit illum ad Herodem qui & hieroſolimis erat illis diebus.

Adductio in prætorium declaratur.

m Ane aũt facto poſt eam noctẽ qua aſſeruari iuſſus fuerat Ieſus: conſiliũ inierunt oẽs principes ſacerdotũ aduerſus Ieſum. Forte nocturno cõſilio non oẽs interfuerant:ideo mane cõuenerunt iterum oẽs:ut omnium conſenſu iuſtus opprimeretur. Vt eũ morti traderent iudicãdũ a Pilato:hñte ius necis & uitæ. Et uinctũ adduxerũt eũ. Ioannes.a Caypha in ꝑtoriũ.Matheus. Et tradiderunt eũ pontio Pilato præſidi puniendum morte.Ioannes. Et ipſi non introierũt prætorium:

Z ut non cõtaminarentur ſed manducarent paſcha.O impuri & hypochrite locus non inficit animam:ſed intentio:Locus prætorii iuris eſt locus: Locus eſt bonus ſed ut malus ſit.Cur locum fugitis & iudicem irritatis? Cur locũ ubi rei puniuntur ingredi non uultis timore cõtagionis? & iuſtum opprimere:innocẽtem punire:beneficũ occidere feſtinatis? Si contaminari nõ uultis:cur ſanguinẽ iuſti ſuper uos:& ſup filios urõs cadere impræcamini? Certe ſi ex corde mundiciã fuiſſetis amplexi:etiam inocentis hominis mortem:in paſchate non tam ardenter inhiaretis:puri & incontaminati uideri uultis:eſſe non uultis:ſed neq; uideri poteſtis.Fallit uos rabies inſana.Locus non cõtaminat animam:ſed mala mens:ſed ſtudium iniquitatis.Bene uerum oſtẽditis quod Ieſus de uobis locutus eſt.Decimãt Anetum & Mentam:& deglutiunt Camelum . Exiuit ergo

A Pilatus ad eos foras:& dixit.Quam accuſationẽ affertis aduerſus hominem hunc? Petiiſtis a me cohortẽ militum armari ad capiendum hunc hominem:quem ego mitiſſimum uideo:intrepide aſtantem:facie ſerenum:penitus iterritum. Exiſtimo ſine ſtrepitu:ſine ui:ſine armis ueniſſet ad me:ſi eũ ciuili more cõueniſſetis.Nunc aũt ſcire uelim cur tãto apparatu captum de nullo crimine aliquis accuſet.Non poſſum condemnare uel abſoluere niſi cauſa cognita. Hæc ab accuſatione dependent. Quam ergo accuſationem affertis aduerſus hominem hunc?

Cauillationes exponuntur.

B r Eſpõderũt ei.Si non eẽt hic malefactor tibi eum nõ tradidiſſemus.Conficta crimina qm̃ probare non pñt:nullius criminis particulatim

particulatim primo congreſſu accuſare proponunt. Cauillantes igitur a dignitatis pontificiæ ſplendore/a ſcribarum doctrina: & a phariſaica ſanctimonia/extrinſecus apparentibus/ſuæ iniquitati uiam facere conant̃: ideo non reſpondent de modo capiēdi: neq; de cauſa capturæ: ſed diuertunt. Sumus hic pontifices templi: & ſacrificiorum præſides: ſcribæ legis ſcientiam profeſſi/phariſei uitæ arctioris ritu ab aliis ſepati: nobis adſunt ſeniores populi: tales & tanti totq; numero uiri: non ſine cauſa o Pilate cohortem armatam ad hūc capiendum poſtulauimus: non ſine cauſa in die paſchæ ad te eum perduximus. Si non eſſet hic malefactor/ſatis fuerat capi/hoc tempore puduiſſet nos tātos motus tali tempore excitaſſe. Tenuiſſemus eū: & nō tam ſolemni die duxiſſemus eum ad prætorium: quod pro diei ratione nō ingredimur. Non te uexaſſemus exire ad nos/ad quos quoniam uenire dignatus es/Quando nō alia ratione/pro tua humanitate: & præſidis reuerētia: quo tuo officio īter nos fungeris. Nō tradidiſſemus eū tibi tali tempore puniendū. Verſuti cauillatores: ſi malefactor eſt: cur eius malefacta illū accuſando non dicitis? Cur per nominum umbras & ſancta nomina iuſtū opprimere conamini? Non eſt Romani præſidis nominum ſonis inuolui. Et in lege ueſtra ſcriptum eſt: ne accipias in iudicio perſonam pauperis: neq; reuerearis uultum potentis. Iuſte iudica ꝓximo tuo. Si tales eſtis quales uos habitus/uultus/opinio & nomina p̃ferunt. Accipite eum uos & ſecundū legem ueſtrā iudicate eum. Impii iniquiq; pontifices: ſcribæ ſapientes ut malefaciatis: phariſei hypocritæ: quid eſt cur ad præſidis uocē non erubeſcitis? non confundimini: non aufugitis? Quid ſanctius præſes reſpōdere potuiſſet. Vos cauillamini per dignitatum ſubterfugia & nomīa uana. Ille uos ad legem ueſtram remittit. Accipite eum uos & ſecundum legem ueſtram iudicate eū. Eſt lege ueſtra ſancitum: Innocentem & iuſtum nō interficies. Agite ſecundum legem ueſtrā: ſic paſcha manducabitis incontaminati. Sed iam iniqtate marcidi ad aliū cauillū cōfugiunt. Nobis nō licet īterficere quenq̃. Si de legis rōne loquimini: mentimini plane. Dicit dn̄s ad Moyſen: Maleficū non patieris uiuere ſup terrā. Dicit idē dn̄s: oculū pro oculo: dentē pro dente: aīam pro anima dandā ex lege in criminis ultiōem. Lege ergo licet īterficere: quod uos negare non erubeſcitis corā præſide. Si de temporū conditione ſermonē hētis: eſtis impudētiſſimi: quis uos ꝓhibuit īterficere quēq̃? Romani? Romanus p̃ſes id uos facere ꝑmittit. Audite eū. Accipite. Quid? Accipite a me ꝑtātem puniēdi eū. Licet iam uobis interficere: ſed non pro arbitrio: ex legis formula uobis Pilatus ꝑmittit occidere. Audite eum. Vos ſecundum legem ueſtrā iudicate eum.

C

D

Non dixit ſecundū impietatem:nō ſecundū inuidiam:nō ſecūdū rabiē.
E Si hæc uoluiſſet:ſatis fuiſſet dixiſſe pro arbitrio iudicate. Sed quia dixit: Secundū legē ueſtram iudicate. Spatis præſidē fallere qui legem flectere non ſperatis. Ideo mauultis accuſatores eē q̄ iudices: Pilatus maluit a ſe abdicare iudicis auctoritatē: q̄ nequitia ur̄a urgente iuſtū opprimere.

Criminum prolationis declaratio.

Ta qm̄ cauillis nihil ꝓficiūt. Lucas. Cæperūt illum accuſare di-
i centes. Hūc inuenimus ſubuertētē gentē nr̄am. Et ꝓhibentē tri
F buta dari Cæſari. Et dicentē ſe Chriſtū regē eē. Habemus optie præſes humanitati tuæ gr̄as: ꝙ iuxta legē nos cōtra hunc agere pro officii noſtri dignitate pmittas. Quo nobiſcū agis humanius: te libentius iudicē habemus. Romani pricipes nobis uitæ ac necis ius abſtulerūt: obedire decreuimus: & q̄tumlibet pmittas nos aliter facere: ab incepto obtempandi ꝓpoſito nō deſiſtemus. Eſto igit̄ iudex ut es pro offō: tibi a Romano impatore tributo: nos pro nr̄æ reip. pace atq; qete accuſatores erimus: ut cœpimus eē. Et qm̄ nr̄æ in uniuerſum aſſertiōi credere noluiſti: pticulatim de tribus hūc reū accuſamus. Primū iuenimus. Inueniuntur quæſita diligēter. Bn̄ nobiſcū agit̄ qđ ius nobis a Romanis dr̄: & a regno idumeoꝝ ur̄o bn̄ficio liberati ſumus. Perluſtramus oīa ciuiū ſtudia diligēter: & nequis reꝝ pn̄tiū ſtatū cōturbet: oī qua poſſumus iduſtria iuigilamus. Ita cū de publicæ pacis turbatoribus iueſtigaremus: iuenimus hūc Ieſum quē tibi pn̄tamus puniēdū: ſubuertentē a ſtatu pn̄tiū reꝝ gentē nr̄am. Iudeoꝝ gentē Romanis fideliſſimā a fide Romanis iurata hūc ſubuertētē iuenimus. Et ne nimis generalē cām accuſando ageī uideamur: ſecūdo capite ſcito qđ iuenimus hūc ꝓhibētē tributa dari Cæſari. Et pro tertio accuſatiōis capite (cui duo priora uiā inſtruūt) pro nr̄a erga Romanos fide hūc accuſare cōpellimur: dicētem ſe Chriſtū regē eē. Ne credas optime p̄ſes: hūc quē tibi pn̄tauimus pr̄naꝝ legū aut publicæ utilitatis amore agere quæ diximus: Ambitio dn̄atus: tyrrānidiſq; ardor inſanus illū īſtigant. Dicit ſe Chriſtū regē eē. Ideo nō Cæſari ſed ſibi ipſi ſuadet tributa p̄ſtari. Dicit ſe Chriſtū regē eē. Iō ſubuertit populū ab obſequio Romanoꝝ: ut in ſuā tranſferat tyrānidē. Hæc ſunt accuſatiōis capita quæ aduerſus hūc afferimus. Quæ iccirco a pricipio ſubticuimus: ne qd noui tumultus a nr̄o populo machinari exiſtimares: & pro huius inſania tu anxius fieres: uexarētur īnoxii. Spabamus perditū hoiem reſipiſcere: At qm̄ manſuetudine noſtra furor eius inualuit: ne res tandem noſtras iſte ſubuertat: & Romanū impatorem cōtra te: contraq; nos irritet: pro tua ſapientia iuſtiſſime præſes de reo tam criminoſo iam iudica.

Cauillationū

Cauillationum & accuſationum iniquarum prophetia.

Auillatiões & iniquas cogitatiões quas retuli p̄ſagiuit Dauit qñ
e dixit. Q uid gloriaris in malitia q potẽs es in iniqtate. O cœtus
pontificũ ſcribaꝝ & phariſeoꝝ/qui es potens iniqtate. Accœpiſti potentiã ad cõſeruandam æquitatẽ: exerces ad iniquitatẽ. Q uid gloriaris in malitia tuæ ptãtis: quæ cũ bona eẽt tu feciſti malã iniqtate tua? Q uid gloriãdo & iactãdo dicis. Sumus põtifices ſcribæ & phariſei/uiri ĩſignes & probati ſumus. Si nõ eẽt hic malefactor/nõ tibi tradidiſſemus eũ. Cur ſic te iactas? Q uid tota die iniuſtitiã cogitauit lĩgua tua? Q uid iniquas iniuſtaſq; cogitatiões quas es p̄meditatus: Lĩgua tua loqtur: hic dr̃ lĩgua cogitauit. i. cogitata locuta ẽ. Sicut nouacula acuta feciſti dolũ. Ecce qd cogitauit. Dolum acutũ penetrãs ſicut penetrat acuta nouacula. Dilexiſti malitiã ſup benignitatẽ. Multa bõa opa de Chriſto uidiſti. Multa ab illo bñficia ſuſcepiſti: Cur illa nõ es amplexus? Cur illa deprauaſti: & male ĩterp̄tãdo dixiſti illũ eẽ dæmoniacũ: q dæmones effugabat? Cur illũ malefactorẽ dicis: q tot ſanitates tuis ciuibꝰ cõdonauit? Iniqtatẽ magis q̄ loq æqtatẽ. Cur dilexiſti magis iniqtatẽ aĩ tui: q̄ loqui æqtatẽ bñficioꝝ acceptoꝝ? Dilexiſti oĩa uerba præcipitatiõis lingua doloſa: Cur inq̄ hoc feciſti? Cur uerba p̄cipitationis ĩconſulte & incredibiliter p̄cipitãdo honorẽ tuũ protuliſti? O lingua doloſa: uerba p̄cipitationis. ſ. p̄cipitares iudicii decus: iudicis maieſtatẽ: iuſti ĩnocentiã. Cur dilexiſti tã ĩpudenter mentiẽdo? Dũ falſa & ĩcredibilia crimina corã iudice accuſando ꝓponere nõ erubuiſti? Satis fuerat dolos cogitaſſe cauillãdo. Præcipitare te nõ debueras tã ueſane accuſando. Sed quid feciſti? Audi ꝓphetã. Propterea deus deſtruet te in finẽ: euellet te & emigrabit te de tabernaculo tuo &c. Q uæ plane ad litteram locũtur iudeorum ſupplicia a Romanis illata. G

Figura de cauillis & accuſatione iudeorum contra Ieſum.

Igurauerunt iſtos accuſatores Hiezoelite homines: qui ut mo
f rẽ gererẽt impie Hiezabeli: in iudiciũ traxere Naboth: Illi plus
colentes impiam reginam q̄ dei iuſtitiam: iuſtum in iudicium pro falſis criminibus adducere: & damnari poſcere non ſunt ueriti. Pontifices: ſcribæ & phariſei: Reginæ ſuperbiæ: & inuidiæ famulantes: cõtra Ieſum quid aliud faciunt.

Q uarti ſecundum ordinem examinis declaratio quod ſecũdum eſt a iudice Pilato factum.

Terũ ergo introiuit in p̄toriũ Pilatus: & uocauit Ieſũ & dixit ei.
i Tu es rex iudeoꝝ? Cõſtabat Pilato hæc oĩa crimina eẽ meras nugas: & nequitias ĩpudẽtiſſimas. Nouerat Chriſtũ nil niſi mores

componentia prædicaſſe. Videbat qui illũ conſulebant: qui eius monita ſequebant᷑/leges patrias cuſtodire. Meminerat illũ dixiſſe palá: non ueni ſoluere legẽ ſed adimplere. Audiuerat quia populũ admõuerat ſcribarũ & phariſeoꝝ ſeruare præcepta. Hæc porro oĩa uidebat nõ eſſe ſubuerten
F tis populũ geſta. Tñ ut aliquid egiſſe uideretur/de tertio accuſationis ca pite quod reliqua cõprehẽdebat: & in qđ duo priora tendere uidebant᷑/ Ieſum interrogat. Diſcãt hic iudices abſentibus accuſatoribus reos iterro gare. Iteꝝ Pilatus intrat prætoriũ, ſepatus ab accuſatoribus. Diſcãt reum
G non terrere minis non uoce horriſona/nõ toruo aſpectu. Vocat Pilatus Ieſum/nõ trahi iubet: aut præconio citat: uocat mãſuete. Diſcant aperta mendacia pro criminibus nõ recipe: diſcãt non grandẽ telá iudicii de ni hilo cõtexere. De tribus accuſant Ieſum pontifices: & de uno tm̃ Pilatus examinat. Reiicit quæ ſcit falſa notorie. Hoc de tertio pro offõ examiat: & ut aliqd perditis pro eoꝝ dignitate ĩpendat: ut iudices diſcant pro ſuo offõ: etiã pditos hoĩes qñq; non penitus aſpernari. Sapiẽtibus & iſipien
H tibus debẽt ẽt modeſtis & diſcolis. Et dixit ei. Tu es rex iudeoꝝ? Accuſa tores tui tria tibi crimina obiiciunt (ut audire potuiſti) obmitto duo: ut ad rei ſummã maturius accedamus. Accuſãt te ꝙ dicis te regẽ: nõ quæro quid dicas: quæro qd facias: quis ſis: pro quo te geras. Es ne tu rex iudeo rum? O Pilate magnã queſtionẽ ꝓpoſuiſti. Quid ſit regẽ eẽ exiſtimo tẽ perſuaſum hr̃e. Quid aũt ſit eẽ regem iudeoꝝ fortaſſe non ĩtelligis. Iu deus laudans aut cõfitẽs interpretat᷑. Eſſe ergo regẽ iudeorũ eſt eſſe regẽ laudantiũ aut confitentiũ: aut utrunq; ſimul. Iudei quibus tu præſides: nõ laudant adulant᷑: nõ confitẽtur ueritatem ſed illã celát: fallaciã & fal ſitatem amplexi ſũt. In magna uocis equocatiõe o Pilate uerſaris: & (pa ce tua dixerĩ) neſcis qd interroges. Quæris de iudeis: quos iudeos exiſti mas: ſunt iudei uoce: nominis aũt rõne iudei nõ ſunt: & tñ de uera nois ſignificatione ĩterrogare te credis. Nõ ergo mireris ſi ſapientiæ magr̃ eq uocam ꝓpoſitionẽ & ĩcerti nois queſtionem: ad aliqd certum redigi ſtu dens: non rñdet: ſed pro ĩterrogatiõe tua aliam ꝓponit interrogatiõem.
I Ambigue nanq; ꝓponẽti neceſſe eſt pro rñſione ĩterrogationẽ proponi: ut ad certũ aliquid interrogatio redigat᷑. Quærit ergo Ieſus. A temetipſo hoc dicis? Queris an ſim rex iudeorum: quæris ne tuo ſenſu loquens? Quæris ut uerba tuis auribus ſonãt: an regnem uel regnare ſtudeã ĩter accuſatores meos? An alii hoc tibi dixerũt de me? An alii qui ſciunt quid ſibi uelit hæc dignitas eẽ regem iudeorũ: qui meſſiam expectãt: qui de re ge meſſia pro ueritate ꝓfeſſa: calũniam mihi ſtatuunt: hoc ꝙ ego ſim rex meſſias: rex laudantiũ & cõfitentiũ: tibi dixerũt de me? Vtcunq; quæras

rñdere tibi paratus ſum:ſi mō de quo quæras prius declaraueris. Rñdit Pilatus. Nunquid ego iudeus ſum? ut ſciam huius noīs uerum ſignificatum? Vt libet rñde. Gens tua & pōtifices tui tradiderunt te mihi. Scire ueli/Q uid feciſti:cur capi & ī iudiciū duci debueris/Q uid feciſti/mihi dicito/ut ſciā qd tibi facere debeā. Nolo Pilate exiſtimes recuſare me tuis oībus īterrogationibus rñdere:nūc q̧ digeſte ſunt/ſeriatim rñdebo. K
Si quæris de regno huius ſublunaris regiōis/& eius partis quæ iudea dr. Si quæris inq̄ de principe huius anguſtæ patriæ. Si quæris de rege præſidente his hoībus duræ ceruicis. Regnū meū non eſt de hoc mūdo. Non ſum rex taliū gētium. Vis ſcire me uerū dicere? res ipſa ſe cōprobat. Si ex hoc mūdo eēt regnum meū/ſi uel natura rex eſſem:uel regnū īuaſiſſem/hac ī anguſta regiōe/uel natiuo ſtudio:uel factiōis affectu fautores haberē:nemo tale regnū ꝑfitet̄ inermis. Miniſtri mei affectu natiuo:uel ptiū ſtudio:armati.ſ.milites:aut ſaltem plebs īcondita:uel ſatellites mihi miniſtrātes. Vtiq̧ omni qua poſſent rōne/decertarēt ut nō traderer iudeis. L
Non dixit ut nō traderer tibi aut Romanis:quia ſe iudeis tradēdum tandem nouerat:& a fine traditionē uoluit noīare. Nūc aūt ut tibi uno nomine rñdeam. Regnū meum nō eſt hic. Nō eſt in iſta ſublunari tam anguſta regione. Regnū meū non eſt hic. Non ſum caput hoꝝ qui ſua duritie caput totiēs hr̄e reſpuerunt:qui tot de ſuo ſanguine reges abſorbuerunt:qui exteros reges ferre neſcierūt:qui Romanū regnum q̄tumlibet mite ſunt recuſaturi. Regnū meū non eſt hic q̄tum ad nominis ſupficiē/de qua fortaſſe interrogare uoluiſti. Dixit ergo Pilatus. Ergo rex es tu? Si tu nō es rex in hac noīs ſignificatiōe quā ſupficialē dicis:& me de illa interrogare exiſtimas:Es ne ergo rex tu? In nominis uero ſignificatum:Es ne tu rex laudantiū & cōfitētium re nō umbra. Tu dicis qa rex ſum ego. M
Ego in hoc natus ſum:& ad hoc ueni in mūdū/ut teſtimoniū phibeam ueritati. Oīs qui eſt ex ueritate audit uocē meā. O Pilate q̄ eſſes fœlix:ſi huius rñſionis uerba pcipe ſtuduiſſes. Q ui uere laudare & confiteri uolunt:añ oīa ueritati ſtudere neceſſe eſt. Laus.n.ſi nō eſt uera:adulatio ē. Confeſſio ſi nō eſt uera/mendacium/uel(ut ita dixerim)mētitio ē. Eſt certe mētiri. Q ui futurus eſt rex laudantiū & cōfitentium uerax ſit neceſſe eſt. Ego natiuitatis meæ ratione uerax ſum. Aeterna nanq̧ natiuitate qua ſum dei filius/in hoc natus ſum ut teſtimoniū phibeam ueritati. Q ñ meæ rōne natiuitatis/imago ſum & ſpeculū primæ ueritatis: & in me relucent oēs ideæ. Q uicqd uere eſt/in me natiuitatis æternæ ratiōe reſplendet. Pro rōne itaq̧ generatiōis æternæ. Ego ad hoc natus ſum ut teſtimoniū phibeā ueritati. Perhibere teſtimoniū ueritati:eſt ueritatem N O P

comprobare:roborare:declarare:pro æternæ genituræ merito:oẽs ueri-
tates increatæ & creatæ cõprobantur in uerbo. Sicut.n.menſura cõpro-
bat mẽſuratum. Sicut inq̃ pfectiſſimum cuiuſq; generis:mẽſurat omnia
quæ ſunt ſuæ rationis:ita uerbũ prima & ĩcreata ueritas:oẽs ueritates cõ-
probat mẽſurando. Et ſicut pticipantia aliquã naturã:in illa roborãtur:
illaq; pficiuntur. Sic qm̃ omnis creata ueritas:ſcintillã quandã ſapit in-
creatæ ueritatis & inde pficitur. Oẽs etiã ueritates increatæ per dei ſapien
tiã quæ filius eſt/uere ſunt. Vtreq; ueritates creatæ.ſ.& ĩcreatæ oẽs & ſin-
gulæ in dei filio roborant̃:& per illũ declarantur. Principia nanq; cõclu
ſionum ſenſum diſtincte ĩtelligibilẽ reddere ſolent. Prima igitur ſapiẽtia
omniũ ueritatũ eſt declaratiua quia oĩbus eſt eſſendi prĩcipium & finis.
Quare ꝑ æternæ generatiõis rõne/melius nihil potuiſſet dicere dñs Ie-
ſus xp̃s q̃ ego ad hoc natus ſũ ut teſtimoniũ phibeã ueritati. Pro tẽpora-
neæ generatiõis modulo qd dicat nũc audiamus/Et ad hoc ueni in mũ-
S dum hũc ſublunarem. Ad hoc ueni in mũdũ. Veni in hoĩem factus hõ:
qui minor eſt mũdus/Vt teſtimoniũ phibeam ueritati. Pro æternæ geni-
turæ uigore erat de me ueritas munitiſſima:eritq; ppetuo. Sed qa hõ cũ
in honore eẽt non ĩtellexit:unde compatus eſt iumẽtis inſipiẽtibus:& ſi
milis factus eſt illis:ueritatem ĩcreatã natã ſine tpe naſci ſecundũ tempus
oportuit:ut tpaneo hoĩs errori/finẽ ĩponeret. Et ille ad lumen rectitudi-
nis iuſtitiæ/relictis cõmodoꝝ nugis:per ueritatem quã ſenſu conciperet
repari poſſet/& ſi uellet reparetur. Ego ad hoc ueni in mũdũ ſublunarẽ:
ut qui in ſuperiori mũdo ueritatem contineo/in ĩferiori illam reparem:
ut hõ qui minor eſt mũdus/illã me docente capeſcat. Mea æterna natiui-
tas ueritatẽ ſolidam facit. Mea natiuitas tpanea hoĩbus bonæ uoluntatis
ſoliditatẽ ueritatis oñdit:ad illam cõſequẽdam uiã inſtruit:ſe ducẽ exhi
bet ad illã puenire uolentibus. Ergo ſecundũ utranq; meã natiuitatẽ/na
T tus ſum ut teſtimoniũ phibeã ueritati. Itaq; oĩs qui eſt ex ueritate:audit
uocem meã. Ex ueritate ſunt angeli boni in grã cõfirmati/audiunt uocẽ
meam:ordinẽ a me decretũ æterna ſapientia:quẽ mentibus eoꝝ indidi/
Audiũt:obſeruant:in nullo trãſgrediunt̃. Audire nanq; obedire eſt. An
geli uero mali qui in ueritate nõ ſteterunt:hãc meam uocẽ:hunc ordinẽ
diuinæ ſapientiæ nõ ſeruauerunt:& ſi poſſent rũperent/Rumpe.n.conã
tur illum q̃tũ in eis eſt:quem ſi ſeruãt:inuiti ſeruãt nõ per obedientiam
ſpõtaneã:ſed per uiolentiã qua arctãtur ut ſerui. Hoĩes bonæ uolũtatis
audiunt ſenſibus meã uocẽ.i.doctrinam meã:meas prædicationes:mea
monita:p̃cepta mea pro uiribus ſeruant/meã uocem/bonas ĩſpiratiões/
audiũt:ſequũtur:obtemperãt illis. Peruerſi uero hoĩes:qui ſicut maligni
ſpiritus

ſpiritus nō ſteterunt in ueritate:ſed falſitatē amplexi ſunt:quoꝝ cor inſi
piens obſcuratū eſt:non audiūt meam uocē:ſpernūt meam doctrinam.
Sed quā uocem ſponte non audiūt qn̄q; expiuntur inuiti:expientur in
ſempitærnū poſt generale iudiciū. Quia uiuentes nō bonas inſpiratio-
nes ſuſcipe uoluerūt. Quod dixi:mox in te ipſo comprobabit᷑. Collige
nunc Pilate rn̄ſionē ſi potes. Videbis Chriſtum regē eſſe iudeoꝝ.i.laudā
tium & confitentiū/rex eſt angeloꝝ:qui in ueritate pdurant:qui nō ceſ-
ſant laudare deū canentes. Sctūs.ſ.s.dn̄s deus ſabaoth. Rex eſt hominū
bonæ uoluntatis. Regi maxime debet᷑ obediētia. Oēs qui ſunt ex uerita-
te:dn̄m Ieſum audiunt:illi obediunt. Rex eſt ergo laudantiū & cōfiten-
tium:qui ſunt ex ueritate:qui ī ueritate fundati quaſi in ſolida petra/cō-
cuti non poſſunt. Habes o Pilate quid Ieſus fecerit. Teſtimonium phi-
buit ueritati. Pulcherrima ſunt quæ de regno tuo dixiſti bone Ieſu:ſed il
la Pilatus nō capit:pulſat ut intelligat:ſed non bene pulſat: ideo ei non
aperietur. Pulſantem tamen audiamus.

De ueritate interrogāti Pilato cur ueritas non reſponderit.

d Icit illi Pilatus. Quid eſt ueritas? Rem ſcitu pulcherrimam Pi-
latus īterrogat:cuius rōnem ſi audiret:& intelligeret a tanto ta-
liq; magr̄o:illū nunq̄ morte dānaret. Ita ne audiat uxor:illi īpe-
dimento fit. Nanq; illo iuxta Matheū pro tribunali ſedēte/miſit ad eum
uxor eius nunciū dicens/nuncii miniſterio. Nihil tibi & iuſto illi. Multa
enim hodie paſſa ſum per uiſum ꝑpter eū. Magnū ni fallor hic latitat ſa-
cramentū. Pilatus qui præſidis fungit᷑ offō:quid ſit ueritas a ueritate re-
quirit. Ab ea inq̄ ueritate quæ uenit illuminare his qui in tenebris & in
umbra mortis ſedēt:ab ea quæ uiam dei in ueritate docet. Cur ergo non
diſcit? cur nō docet illū magr̄ optimus/docēdiq; ſtudio flagrātiſſimus?
Duo potiſſimū fuiſſe in cā comperio. Sedet.n.in tribunali/& uxoris nū- V
cium audit. Pilatus præſes apex eſt mentis humanæ: portio.ſ.ſupior rō-
nis:quæ præſidet in toto aīæ regno:& illud pro offō moderari tenetur/
hoc inq̄ rōnis culmē ſuapte natura fertur in primas ſinceraſq; ueritates:
ut ex illis quaſi ex fontibus riuulos trahat ueritatū inferiorū/& ad diem
cōtingentiū:iuxtaq; illas regni ſui officinas/ſenſus.ſ.& artes.i.ſtudia ho-
minum moderet᷑. Ergo Pilatum p̄ſidem a Ieſu fonte ſapiētiæ percuncta
ri:quid eſt ueritas:nihil eſt aliud q̄ ſindereſim ferri in primas ueritates &
de illis inq̄rere. Sed pcunctari nō eſt ſatis. Sedet Pilatus qui debuiſſet aſ-
ſurgere:& totis neruis ad diſcendū imcūbere. ꝙ ſi forte debilitate peccati
originalis uel actualis ſindereſis recta ſtare & omni ſtudio intenta ad illa
eſſe nō pōt/ſaltem in tribunali ne ſedeat/ſi diſcere uult diſcipuli pſonam

debet ĩduere/Q ui ſedet in tribunali/magiſtri iam locũ tenet. Tribunal ſedes eſt faſtus atq; tumultus. Si ſedere uult(ſedẽdo.n.& quieſcẽdo fit animus prudens)ſedere debuiſſet in terra humilis:ſedere debuiſſet ſolitarius:curis tumultuantis mundi uacuus.ꝙ ſi pro offõ uitã actiuam deſerere nõ põt hic rõnis præſes/ſi illi in tribunali pro ſtatu reip.aut domeſtico cõſeruãdo ſedendũ eſt:& illic põt aliqñ ad ueritatẽ aſpicere/& dicere dño Ieſu cum Pilato.Q uid eſt ueritas/uxoris nũcios ne recipiat/omnino neceſſe eſt/ſi ſecus fecerit exibit ſtatim foras:& ſapientiæ rñſionem pro ueritatis rõne dignoſcẽda obtinere non poterit. Vxor hæc eſt appetitus cõcupiſcibilis:ſiue affectio cõmodi:affectioni iuſtitiæ quaſi inſepabiliter ſociatus.Ita q uitã actiuã agere uolũt:& ueritatẽ a Chriſto ꝑdiſcere/quid illa ſit ĩterrogent illũ/& affectionẽ iuſtitiæ(quæ tribunalis ẽ baſis) ſemp ſtudeant imitari:affectioni cõmodi nullatenus inhærere. Secus ſi egerit/Q uid illi ſuadeat hæc uxor audiamus. Nil tibi & iuſto illi, ſequere cõmoda nõ iuſta.Q uid ita?Multa paſſa ſum in ſomnis hodie ꝓpter eum.Mulier.i.ſemp uana cõmodi affectio/quid aliud ſeqtur q̃ ueri umbras & ſomniatas nugas?In ſuis nempe ſomniatis affectuũ motibus:affectio cõmodi moleſtatᷣ:& multa patitur a zelo iuſtitiæ illã affectata proſequi prohibente.Ita Pilatus ad uxoris nuncium ſe conuertẽs:ſtudium ueritatis egreſſus.Q uare non fuit culpa Ieſu:ſi quid eſſet ueritas interrogatus non reſpondit.Pro ſua ſapientia reſpondere non debuit audiẽti nuncium mulieris loquentem ad aurem.

Concentus ex diſſonis.

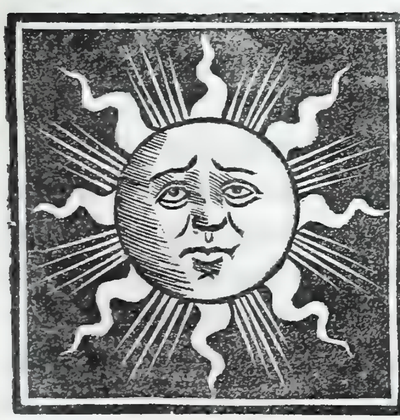
X a Dam ob uxoris ſuæ leuitatem in ueritate non ſtetit. Pilatus ſuæ uxoris ſomniis quid ſit ueritas nõ ĩtelligit.Eua ſecuta eſt mẽdacium.Vxor Pilati ſecuta eſt ſomniũ/utraq; certe diabolũ ſecuta eſt.Expulerat diabolus Adam ab initio de paradiſo delitiaꝝ/uxoris Euæ miniſterio.Nunc qm̃ maiori ex parte prophetias:de reſtituẽdo in priſtinum hoĩem per Meſſiam uidit ĩpletas/cæpit addubitare ne pauca reſtantia in Chriſto finẽ accipent. Reſtabat aũt illũ uerberari:morte damnari: in cruce hæc oĩa cõſumari:& per glorioſam mortui crucifixi reſurectionem tartara ſpoliari:quæ impedire cõſtituẽs princeps tenebraꝝ & luctus

Y ſperauit/queãdmodũ ab initio per uxorẽ fregerat Adam.Nunc quoq; ꝑ uxorem Pilatũ frangere.Eam igitᷣ ſomniis aggreditur:horribiles dormienti ingerit uiſiões/ſi Pilatus Chriſtũ mori decernat:fortunaꝝ iacturas/morbos/& oĩum illi horribiliſſimũ irã Cæſaris per ſomniũ ciet. Euigilat illa curis anxia:terrore plena:neq; põt per ſomnum uiſa a mente reicere. Obdormit iterum feſſa terroribus:peiora prioribus uidet.Sic tota nocte

iactata

iaꝺata neſciens quorſum hæc tenderent: ne leuitatis arguatur ſubticet/ ubi uirũ audit die feſto ꝑter morẽ intraſſe prætorium: põtifices ius dicere ſolitos/ſcribas & phariſeos iam reoꝝ defenſores/nunc accuſatores factos itelligit: & populum cõcitatum pro uno Ieſu: quẽ fama ꝓclamante bonũ uirum: grãdiumq̃ operꝝ patratorẽ audiuerat/percunctata fortaſſe hoĩs lineamenta/en inquit qđ ſibi uolunt ſomnia mea. Concordat Ieſu effigies ſimulachro per ſomniũ oñſo. Hic eſt uere pro cuius dãnatione familiam meã: uirum meũ: me ipſam pati tanta uiſa ſum. Eus tu/perge ad præſidem/dic meo noĩe: ne iuſto illi aliq̃d moleſtiæ inferri decernat/ Et qm̃ ꝓ tribunali iam ſedet: cito curre feſtinus/rem paucis abſolue: dic inq̃ meo noĩe/Chariſſime uir & unica ſpes ſalutis meæ/miſerere mei: miſerere tui. Multa horribilia oĩq̃ plena triſtitia: enim: certe nõ uano ſomno uel inſomnio: ſed certe per uiſum: per uerã uiſionẽ paſſa ſum hodie: nocte ꝓxima quæ pars fuit hodiernæ diei ꝓpter eũ: quem examĩas quaſi reum: oppreſſum iniuſte. Nil tibi: ſi me: ſi te amas: & iuſto illi iferas incõmodum. Oẽ qđ illi intuleris: in te redundabit. Nil ages illi quod nõ patiaris. Sed non obtinebis peſſime draco qđ per mulierem extorquere ſtudes. Reſtituet̃ homo in itegrũ per gr̃am ſaluatoris. Tuus carcer franget̃: apietur: euacuabitur: Captiuos reddes inuitus. Non eſt tibi lucta cũ Adã primo qui ſe mulieri penitus adiiciat. Nõ eſt tibi lucta cũ Pilato qui mulieris monita ſecutus exiuit foras. Luctaris cũ rege iuſtitiæ: accincto ſup fœmur ſuũ gladio bicipiti acutiſſimo quo tua diſcindet retia: teq̃ confodiet. Et quoniam potẽtiſſimus eſt cõtra æternæ ſuæ ſapientiæ decreta nihil aget omnino Pilatus quem tu foras emittis ut illum excuſet & liberet. Satius tibi fuerat in ueritate perſiſtere in qua te creauerat ut plene ab eo diſceres & teneres quid eſt ueritas. Z

Præfatio in tractatũ de ueritate extra cãm habitũ ſed non ſine cauſa.

Q VID Eſt ueritas ſi diſcere uolebas o Pilate foras egredi nõ debebas & deſerta ueritatis origine ad erroris fontẽ & fomitẽ turbam inuidia auaritia & ambitu plenam te cõuertere: ſubſtinere hic & uigilare ubi tecum loquitur ueritas ſatius fuerat. Nos ergo fratres q cũ illa hactenus uigilauimus & ſubſtinuimus pſeueremus & dũ meticuloſus & uxori addictus Pilatus foras egreditur: diſcamus a ueritate extra cãm ſi poſ-

A ſumus quid ē ueritas:ne dum Pilatus aliud agit nos fruſtra uigilemus.
Tantus eſt fulgor ueritatis:tantus uigor:tanta maieſtas:ut creata omnia
illam ex toto cape non poſſint.Neq; ſi plures mundos quis eē cōſtituat:
totam in illis locare poterit ueritatē.Res eſt quæ non habet principium:
quæ finē hr̄e nō pōt:oībus lucet:illuminat uniuerſa. Sol illi compatus
tenuis eſt ſcintilla fulgoris.Et ꝓfecto ſicut oīs oculus per ſolē uidet:nul
lus tñ ſolem ītegrū perfert:ſed illū fere oīs oculus ſub umbra & per um-
bram intuet̄.Ita cū oīs creatæ mentis ratio per ueritatē diſcernat uniuer-
ſa:ipſam totā penetrare:ſuſcipe continere nō pōt. Deſinet hoc admirari
qui uiderit finitū uigorem ſolis a finito oculo cōtineri non poſſe. Sunt
qdē creatæ mentes:& p̄ſertim bñ īſtitutæ:ueritatis amore flagrātiſſimæ.
Sed qm̄ debiles ſunt:iſta ē robuſtiſſima.Q m̄ uaſcula ſunt paruula.Illa
B pelagus eſt infinitū:nec totam cape:neq; eius uigorē integrū ferre ſuffi-
ciūt.Volēti igit̄ ad ueritatē accedere:ante oīa opus eſt ꝓprias uires agno
ſcere:& ſecundū illas opi inſiſtere.Docuit natura ſub umbra:atq; p um-
bram ſolē nos intueri.Q ui ſecus faciūt excæcantur.Lucē ſolis nō peni-
tus puram hac rōne natura oculis īmiſit animantiū:ſed illā aeris obſcuri
tate & umbra terræ contempauit:nedū uidere quis uult:uiſum amittat.
Ita ſi ueritatis rōnem intelligere uoluerimus:umbra illi admiſcēda erit:
ne labor irritus & pnitioſus euadat.Et nihilominus pticulas aliquas ue-
ritatis pro uiribus attigiſſe ſufficiat. Totum qui attēptauerit:onus ferre
nō poterit.Scrutator nempe tātæ maieſtatis opprimet̄ a gloria.Sed qua
hanc rem umbra cōtempabimus?falſitatis.Accipiemus inq̄ falſitatis rō-
nem:& qñ ītellexerimus qd ſit falſitas:tum demū qd ſit ueritas aliqua
ex parte ītelligemus.Falſitatem inſup rem nimiū tenebroſam:nō ſtatim
aggredi præſumamus.Merget nos inꝓfundā ignorantiā:Si illam ſolam
& nudā fuerimus amplexati.Miſcebimus ergo hæc duo extrema uerita-
tem.ſ.& falſitatē:& quæ naſcuntur ex his uerū & falſum accipientes:pe-
detentim ad ueritatis limina adeunda uiā apiemus/Et ut ueritas ipſa p̄-
ſtiterit quid illa ſit:& quomodo ſe habeat tandem oſtendemus.

Q uid ſit uerum.

Erum quid ſit nunc & qd falſum accipiamus. Illud eſt ueꝝ qd̕
u tale ſe dignoſcendū exhibet quale eſt. Dicimus illud eē uerum:
quod/colore/pondere/uitute/aurū præfert.Si colorem hēat pō
dus uero non hēat/Si utrunq; hēat colorem & pōdus.Igni aūt non reſi-
ſtat:ferro nō cædat/nō extendat̄ ampliſſime/non eſt aurū uerū falſum
eſt ergo.Si qua mulier colore fucata : falſis redimita capillis : altis aucta
ſandaliis/pulchritudinē præferat/ſit tñ ficto rubore pallor:ſub mentito
capillo:

capillo caluicies:ſuper addito ſandalio/breuis ſtatura corpuſculi:nõ eſt hæc uere pulchra:falſo pulcherrimã dicẽt oẽs qui hæc ab ea ſimulata dignouerint. Si quis horrida ueſte:pallida facie:humili uoce:miti inceſſu: bonum uirũ p̃ferat:& mundi ſe contemptorẽ oñdat:ferueat tñ ambitu gloriæ. Gulæ & tactus delectatiões ardeat:& latẽter exerceat:ſtudeat auaritiæ: Vt hæc ſua ſtudia nutriat:erit ne uir bonus? Erit uere malus : falſo bonus. Tria ſunt animatorum genera. Vegetantia tm̃. Vegetantia ſimul & ſentiẽtia. Vtrunq; & his melius mentẽ.i.intellectum & uolũtatẽ hñtia. Illa uegetãtia uera ſunt:ut ex primo exẽplo dignoſcitur:quæ talia ſe ſenſibus & rationi per ſenſus offerunt:qualia ſunt in re. Hinc eſt ꝙ archimiſtarum miſturas:falſa metalla dicimus:hñt unde oculis ſatiſfaciant:nõ hñt unde ſatiſfaciant operi. Quanto porro minus ſunt palliata:hoc eſt q̃to minus fallere pñt:minus ſunt falſa. Quanto inq̃ plus de natura ueri metalli quam præferunt:retinent:minus falſa eſſe probantur. Quanto itẽ de eius natura minus hr̃e ſe mõſtrant:minus itẽ falſa exiſtimant̃. Q ñ aũt multum præferũt:uel penitus uerũ metallum oñdunt:ſuntq; ab eius natura alieniſſima:tũc falſiſſima eẽ probãtur. Habet ergo uegetabilium rerum natura ueritatẽ per cõcinnitatẽ:& ut ita dixerim correſpõdẽtiam ꝓprietatũ intus inhærentium ad ſubſtantiam cui cõueniũt:& ãborum ad exterã apparentiã. Q ñ igitur plene cõcordant naturæ uegetabili ꝓprietates intimæ:& apparentia externa:uerum eſt plene uegetabile in quo illa cõueniunt. Vbi ex aliqua parte diſſentiunt:illic ueri ratio nõ plene cõſtat. Dicimus argentũ omnino defecatũ:purũ & uerum argẽtum. C
Si aliq̃d æris:cupriue admiſceas:nõ eſt purũ:non eſt uerũ argentũ. Tantum de ueritate argenti ꝑdidit:q̃tum de ĩpuritate æris aut cupri acquiſiuit:tantũdemq; falſitatis illi eſt ſup inductũ. De rerum quoq; ſenſibiliũ ueritate idẽ per omnia ſtatuendũ eſt. Niſi ꝙ uegetabiliũ ueritas eſt ex cõcinnitate ꝓprietatum ad ſolã uegetandi uirtutẽ pro ſpecie quã præferũt. D
Senſibilia aũt hñt ueritatẽ ex armonia ꝓprietatum exterioris apparẽtiæ: ad uegetandi ſentiẽdiq; rõnem:pro natura quã oñdunt. Si equũ habeas languentẽ uel alicunde debilitatũ:& artificio defectum contegas ut illũ uendas:falſum equũ uendere uis. Oñdit.n.qd' non eſt ſecundũ uegetãdi ſeq; mouendi rõnem. Sed & qui uẽdit eſt equo longe falſior atq; fallacior. Licet.n.equus falſus ſit:ille tñ non fallit:ut infra mõſtrabitur:fallit aũt uenditor:qui cũ ſciat non talẽ eſſe qualẽ ſua arte cõfinxit:aliter ſe credere ſimulat:& integrũ uir ille prædicat. Cõſtet igitur hic nobis in ſentientibus rebus duas poſſe falſitates inueniri:iuxta duas ueritates conſtãtes in illis:Cõcinnitatem.ſ.& cõcordiã proprietatũ ad naturã:& ad appa

rentiā uegetandi & ſentiendi:ut præferūt pro ſuæ ratione naturæ. Rerū
E uero mentem hn̄tium multiplex eſt falſitas:multiplex & ueritatis ratio.
Mentem hn̄t angeli & hoīes. Deus magis eſt mens: q̄ habens mentē. Eſt enim deus qcquid habet excepto eo qđ relatiue dr̄. Vnde ueri:unde falſi ſint angeli primo dicamus. Illi ueri ſunt angeli quoꝝ natura ītimis uiribus cōcinit: & tales ſe exhibent agnoſcēdos: qualis eſt cōcentus ſiue cōcordia naturæ cū uiribus & uirium inter ſe. Natura angeloꝝ ītellectu cōſtat & uolūtate. Vires hn̄t igitur ut uelint & ītelligāt. Intellectus pro ſua ui eſt errorē fugere: dubiis nō acqeſcere: ſectari ueritatē: certis adherere: Voluntatis eſt mala reſpuere: odiſſe iniuſta: capeſcere bona: iuſtis acquieſcere. Angeli ergo quos bonos dicimus: ueri angeli: ueræq; intelligentiæ ſunt. Regulas nanq; æternæ ſapientiæ ītellectu cœperūt ab initio: & uolūtate illis adhæſerūt: atq; per gr̄am in hoc ſtudio cōfirmati: ſe tales ſemper exhibēt agnoſcendos: quales natura ſunt: & qualiter intimis uiribus
F operant̄. Cōtra mali angeli quos dæmones aut diabolos Chriſtiano uocabulo appellamus: falſi ſunt oēs. Q̄ñ intellectū a primæ ſapiētiæ lumine auerterunt: & ſe ipſos potius contemplati ſunt: Vn̄ iuſtitiam cōmoditatibus poſt hn̄tes: ſibi prius bene eē uoluerunt: q̄ deo creatori ſuo: non amantes illū quia optimus eſt: & oīum quæ ſunt integra bonitas in illo cōcluditur/ Sed ſe ipſos magis q̄ illū amantes/ creatorē ac creaturam uniuerſam pro propriis cōmodis dimenſi ſunt. Et nihilominus ſe malefacere his tam ꝑuerſis ītellectus & uoluntatis ſtudiis: nulla ratione fateri uolunt: ſed ut bene feciſſe uideant̄/ cū obſtinate in malo ꝓpoſito durent: ſe bonos & bn̄ficos omni qua pn̄t machinatione cōfingūt. Itaq; nihil melius dicere poterat de lucifero ſermonē faciens qui dixit. Ille neq̄ fuit ab initio: & in ueritate nō ſtetit. Et certe oēs luciferi ſequaces neq̄ fuerūt ab initio. Q̄ñ ut primū creati ſunt: uolūtatem ſuā nequitia: intellectū errore repleuerūt. Vnde in ueritate nō ſteterunt: in illa creati. Non.n. nō ſtetiſſe dicerent̄: niſi inde diſcederēt. Falſi ergo ſunt: quia bonā naturā deprauauerunt: uires naturæ alibi q̄ oportuit affixerūt: alios q̄ ſint: aliter q̄ ex intimis opentur/ ſe præferre conantur. Sed nunqd ſancti angeli mul-
G ta cōfingunt/ dū ſe humana effigie contegūt: loquuntur: inambulāt: comedunt quaſi hoīes/ & tn̄ uere hoīes non ſunt? Nunqd mortes & exercituū deuaſtationes/ in ſacris lr̄is (quæ mala ſunt) per angelos legimus eē confectas? Falſi ergo ſunt & boni angeli/ dum ſe tales offerunt apparentiæ/ quales non ſunt. Dum inſup cū boni ſint: malum opantur & opera non bona bonæ naturæ: bonis uiribus & in bono cōfirmatis nō pn̄t falſis cōcordare. Maligni quoq; ſpūs licet natura & propoſito nō ſint ueri/

uera tamen

uera tñ quandoq; reſponſa dediſſe(apud non paucos re℞ geſtarum ſcri ptores: & miracula bona feciſſe ut promittunt)legimus. Veri ergo & iſti aliqñ dici potuerũt. Q ñ ut præferunt faciunt:uel ut oñdunt aliquãdo futurũ/fieri cõtingit. Si a fine(quod philoſophi in humanis opibus fie ri debere cõſtituerũt)rem pẽſitauerimus:apparebit certo certius/bonos angelos nunq̃ a ueritate diſcedere. Non.n.qui alienã figurã accipit ſem per fallit:uel falſus eſt:neq; oẽ figmentũ ſecũ retinet falſitatẽ. Sæpe prophetæ in ſacris lr̃is uarias oñdere pſonas: & non ueris enigmatibus/ueritatem locuti ſunt:neq; tñ falſi dici potuerunt:qñ per ſermonum rerũq; figmẽta ueritatẽ oñderunt. Ita ſancti angeli humanã effigiẽ induentes/ ueri rõnem non deſerũt/qñ ut ueritatẽ oſtendãt id faciunt. Illud figmẽtum falſum factorẽ reddit:quod qualis ſit nunq̃ oñdit:immo ne agnoſcatur/qualis ſit factor ab eo figmentũ fabricatur. Sed qñ figmentũ pro re manifeſtãda cõtexitur: & qui finxit quid egerit/& quis egerit manifeſtat:falſus dici nõ debet:qm̃ in fine ueros:ueraxq; ſuo figmẽto maxime cõprobat᷑. Sic dñs Ieſus ueritatis origo/finxit ſe longius ire:neq; in hoc falſus inuentus eſt. Finxit etiã ſe peregrinum:neq; mẽtitus eſt:qñ ĩ peregrini ſpecie quis eẽt & ſuam rõnem manifeſtauit. Q ñ longioris itineris comento charitatẽ diſcipulo℞ expertus:ſui amoris apuit ueritatẽ. Et ut me intelligas ſi dñs Ieſus peregrini formam nõ depoſuiſſet:ut neq; illum reſuſcitatũ:neq; refocillatorẽ aĩarum in panis fractione cognouiſſent/uere falſus: &(qđ abhorret calamus)mẽtiẽs dici potuiſſet. Sed rei exitus apuit ueritatem. Sic ſancti angeli ſi ſe uſq̃ homines oñderũt/qui eſſent:quibus ſe oſtenderãt ſuo tpe indicauerunt. Abraam cum tres uidiſſet ſua opinione uiros:ab illis audiuit angelos eſſe: & quo pergerẽt intellexit. Manue cum procerum iuuenem colloquentem uxori de Sanſone filio generando mortalem exiſtimaret:in cibi oblatione angelũ tãdẽ recognouit. Vterq; Thobias exiſtimantes:Raphaelẽ hominem uiatorẽ: reuertente filio:pr̃ ſimul & filius dei angelũ agnouerunt. Sed & Maria mater dñi in humana effigie Gabrielẽ audiens:ſpũm illum excellentiſſimum eẽ intellexit. Non ergo falſi dici pñt his effectibus ſancti angeli:p quos non niſi angelos in fine ſe eſſe demõſtrant. Mortes & exercituũ uaſtationes quæ per angelos ſacris in lr̃is cõtigiſſe narrant᷑:poſſem dicere p malos executas. Q uo℞.n.ẽ in ĩferno ſe ipſos & hoĩum aĩas cruciare(ut eorum miniſterio cõmutatiua dei iuſtitia nõ ſit uacua)Etiã eorũ debet eſſe hoĩes eadem iuſtitia decernẽte in hoc mũdo necare: & mala quæ hominibus ĩfligunt᷑ efficere:nõ eſt abſurdũ aſſerere. Si tñ ptinaciter ĩſiſtas: bonos angelos iſta cõficere:ne ſim cõtẽtioſus:dicã iſta:mala nõ eẽ cum

H

iuſta ſint/Iuſta aũt negari non pñt:quæ dei imperio uel ad uindictã iniquitatis:uel ad uirtutis exercitiũ fieri decernunť. Sũt quidẽ iſta moleſta tollerantibus:ſed mala non ſunt:niſi patiẽtes ſua culpa hæc mala ſibi fa-
I ciant per impatientiã.Q uæ ut bona eſſent a deo illis euenerunt. Adde ꝙ ſi mala moleſtaue ſunt tollerãtibus:bona tñ ſunt ad uniuerſi rationẽ menſurata.Et ſicut non malefacit qui brachiũ ferienti inimico/ut caput ſaluet opponit.Ita bonus angelus quẽpiam percutiẽs/ut decus uniuerſi maneat:& dei decretum locũ habeat:malefeciſſe dici nõ põt.Leges nempe humanæ quæ ad temporaneam pacẽ cõditæ ſunt:pœnam mortis male meritis ſtatuerunt:nec iccirco bone eſſe deſierũt/Legum præſides torqueri iubent & interfici.Præſidũ executores torquent:interficiunt:neq; tñ male feciſſe dicunť.Q m̃ per rei pœnam illi ſoli acerbam reip.pacem ſeruant.Ita per oĩa de ſanctoꝝ angeloꝝ miniſterio dixerim. Vnde nobis conſtet ſemp illos ueros eẽ & falſos eſſe nõ poſſe.Q uia a prima ueritate ſtabiliti ſunt:& penitus in ueritate cõfirmati. Contra maligni ſpiritus:ſi hominis effigiem induũt:ſemper hoĩes aut boni angeli(qđ non ſunt) haberi uolũt.Ita apparendo ſemp falſi ſunt:dũ nõ ſe in fine quales ſint: uel cuius rei gratia aduenerint:manifeſtant:cõfingunt:prædicant ueniſſe ad bonum pagendum:uenerũt ad bonum ſubuertendũ. Et ſi qd boni operati ſunt:malum inde exitum expetierunt.Itaq; ex fine quẽ intenderunt & contexerunt falſi ſunt.Mentiti ſunt etiam uera prædicẽtes:qñ ideo uerum prædixerunt:ut in errorem falſitatemq; deducerent uel detinerent iam deceptos quos ſubuertere conanť:aut ut opprimerent iam
K ſubmerſos.Homines inter angelos & mundi ſublunaris creaturas quaſi medii cõſtituti/habẽt cum terræ naſcẽtibus uegetare:ſentire cũ animãtibus:cum angelis mentẽ:cum bonis angelis motũ ad iuſtitiam:cũ malis ad cõmoda ſpreta iuſtitia ſe cõuertunt. Iuxta hæc oĩa non imerito ueri & falſi dici pñt.De uegetatiua & ſenſitiua hominũ ratiõe:iã per exem-
L pla dictum ſit ſatis.Secundũ mẽtem modis innumeris:uiri ac mulieres a uero diſcedũt: falſo ſe contaminant.Iſte timidus mentitur audaciam. Ille inſanus mentitur prudentiam.Ille idiota mentitur doctrinã.Et(qđ eſt ſtultiſſimũ falſitatis genus)membranis ac bullis doctrinã ſibi adeſſe credi confidit.Q uid ita?A multis approbatũ eſt eſſe doctorem qui neſciuit:aut noluit eſſe diſcipulus.Sed non a multis ueris:falſi ſunt qui approbauerunt:mentitiq; ſunt approbando.Non quia doctorem aſſerãt: doctum efficiunt.Res eſt doctrina quæ decretis uel aſſertiõibus dari nõ poteſt.Venditur quottidie doctoris nomen a nugatoribus:& auri pluſquam ueritatis ſtudioſis uenditoribus. Emunt ſtolidi:emunt inquam

auro

auro inanem uocis ſonum: & chirographum plenum ſomniis mēdacibus: proq; ſignata cæra: uel plumbo/dant argentū aurūq; ſignatum. Doctoris inq̄ nomen emūt ſtulti: falſi uendunt. Doctrina nō emitur: neq; pecunia compari: uigiliis/uſu/ſolerti acquiritur ſtudio. Redeamus unā diſceſſimus/quo plura habet quis doctrinæ teſtimonia: quo magis idumentis apparatuq; librorū doctrinam præfert: ſi nō uere habeat: magis eſt falſus: plus a uero diſcedit: quo pluribus ueſtigiis ſuam cōtegit ignorātiam. Alius hiſpida ueſte: pallida facie: uoce cōpoſita: inceſſu miti: bonum ſe uirū oſtendit: & tn̄ intrinſecus lupus eſt rapax/hic peſſimus eſt/ oīumq; falſiſſimus. Vt. n. qui per archimiam mentit̄ aurum: & fictos aureos nūmos de non auro conflat/grauius lædit remp. q̄ argentū/aliaue metalla arte cōtaminat & falſificat. Ita qm̄ uoluntas eſt in hoīe optimū: qm̄ ſecundū illam ſolā boni maliue hoīes dicendi ſunt/qui mētiuntur bonū uirū. i. bonā in omnibus uoluntatem/peſſimi ſunt: eoq; pniciosiores quo ſtudioſius & cautius illud faciunt. Sed nunquid occulta peccata mea: aut alioꝝ quæ noui/nō occultabo? & pro uiribus bonā opinionē de me: deq; proximo ſeruabo? facies ſi ſapies/nec iō falſus eris: ꝙ errores tuos nō detegas. Falſus eſt qui apparenti ſtudet bonitati/exiſtentē odit. Non eſt falſum argentū qđ aliquid æris habet admixtū. Sed quod æs cū ſit impurū: purū apparet argentū. Ita ſi qs bonitati ſtudeat: & ut uere bonus ſit totis uiribus annitat̄: humana tn̄ fragilitate ex oī pte bonus ſemper eē non pōt/bonitatem præferendo/falſus dici non debet/habet enī bonā uoluntatē quæ bonū efficit uirū. At ſi quis cum ſit ſepulchrū/mortuorū oſſibus plenū: fex criminum & ſentina flagitiorū: ſoli apparentiæ & hoīum opinioni ſtudēs/per ea quæ diximus bonus uideri nititur: uere falſus & oīum pditiſſimus: ſimilis uere diabolo: qui malo ſemper ſtudens: bono ſe inniti & bonum ſimulat ſuadere. Q ui in ueritate nō ſtetit: quæ non in opinione hominū: non in oñſione: ſed in rei natura conſiſtit. Vt per ea quæ diximus plene liquet. Ita ſi ſecūdū mētem bonos angelos homines fuerint imitati: ſicut illi in ueritate confirmati ſunt: quia ueritati ab initio adhæſerūt: Ita hoīes in uia. i. dum in fragili corpore uiuunt: ueritatem retinentes: illi penitus adhæreant: in uiæ extremo ideſt in mortis articulo confirmabuntur in illa. Si malos angelos & peſſimos dæmones ſecuti fuerint: erunt falſi poſt hanc uitam in perpetuum. Sed quantis falſitatibus falſitas hominis uiam ſtruat: quæ lingua dicere: uel quis intellectus capere ſufficiat? Falſis atteſtationibus: falſis teſtamētis: falſis cuiuſlibet generis publicis & priuatis litteris: quis cauſam dat? falſus & fallax hominū animus: ſceleſtus commodi appetitus: amor ſui:

M N

Mechanicarũ itẽ artiũ falſa põdera:mẽſuras falſas quis machinatus eſt?
Falſus & fallax hoĩs aĩus lucra captans/plus cõmoda quærẽs q̃ iuſta. Fal-
ſas monetas/falſa aromata/deniq; oĩum quæ manu fiunt falſitates/i pã-
nis/in cæreis/in lignis/in terræ naſcentibus mixturas/ut rem aliã pro alia
uendat/Q uis machinatus eſt?Falſus hoĩs animus/auerſus a iuſto:con-
uerſus ad cõmoda. Q uotus eſt/qui artis ſuæ regulas ſeruet? Q ui talia
uẽdat qualia præfert?Corrupti ſunt oẽs falſitatis ſtudio: & amore cõcu-
piſcẽtiæ. Vt falſi eẽ deſineremus:uenit Ieſus in mundũ ut teſtimonium
phiberet ueritati. Audiamus eũ. Ego ad hoc natus ſum & ad hoc ueni in
mundũ ut teſtimoniũ phibeã ueritati. Eſt alia ueri rõ in cognoſcẽte repo
ſita:qñ.ſ.ita cognoſcit: Sicut res in ſe uera eſt.i.pro ſui natura & ꝓprieta-
p te ſe exhibet cognoſcibilẽ. Hæc ueritatis rõ a duabus quaſi radicibus in
unũ ſtipitẽ pulcherrimæ plãtæ cõſurgit. Prima radix eſt(quã diximus)
ueri nõ in re cognoſcẽda perſiſtẽs:ut.ſ.illa ſe talẽ exhibeat cognoſcendã
qualis eſt/ſecũdũ naturæ intimas & exteras ꝓprietates. Alia ẽ ut ĩtellectus
illã apprehẽdere ſufficiat:& in apꝑhendẽdo nõ erret. Sæpe.n.cõtingit rẽ
ſe oñdere ſicuti eſt:& ĩtellectũ illã nõ apprehẽdere ut oñdit᷑. Q uid ita?
Q m̃ noſter intellectus nihil intelligit dũ in hac fragili carne uerſamur:
Q niſi ſenſuũ adminiculo ſuffulciat᷑. Senſus aũt ſæpe fallunt᷑?non q̄dẽ ex
teriores ſi res ſe pñtet ſicuti eſt. Illi.n.aliter apprehẽdere nequũt q̃ ſe offe
rant ipſa ſenſata. Si uero offerant᷑ res ſenſibus aliter q̃ ſint:adhuc exteri-
or ſenſus minime decipit᷑:ſed interior. Hæc exẽplis apiamus. Si remum
extra aquã:aut aliam rẽ longã offeras oculis:ſentiet illã qualis ẽ. Si recta
eſt rectã iudicabit ſenſus ĩterior:curuã itẽ iudicabit/ſi curua fuerit. Si ue-
ro in aqua præſertim mota & fluctu tumẽti eandẽ rem oñdas ut ps mer-
ſa ſit:parſq; ſupnatet extenſa(quaſi remi ad remigandũ mouentes mari
nas aquas)apparebit fracta/cõtorta. Si penitus hæc ſubmergat᷑/& aqua
ſit clara(ut uidere ſinat quæ merſa ſunt)apparet longe groſſior q̃ ſit. Si
aqua moueat᷑ apparent illa quæ merſa ſunt nutantia & uacillãtia: cũ tñ
maneant. Hoc loco oculus nõ fallitur. Q m̃ quod ad oculũ puenit:uel
ad quod oculus tẽdit/fractum eſt. Aqua.n.per quã uidet infrangitur:&
illã efficit in ſe ipſa fracti figurã quã oculus intuetur. Ita qm̃ craſſior eſt
aqua/craſſiorẽ figurã rei uidẽdæ cõponit:Q uoniã mouetur aqua:figu
ra rei uiſæ quæ in illa eſt uere mouetur:fluctuat atq; nutat. Nõ igit᷑ errat
oculus:qui talem ſuſcipit uiſionẽ:qualem rei uiſæ ſpeciẽ efficit in ſe me-
dium per quod uidet. Errat aũt ſenſus interior qui exiſtimat fracturam/
groſſitiẽ:motũ eẽ in ligno q eſt in aqua. Intellectus porro q ſenſus ĩterio
ris adminiculo ĩtelligit:niſi caute aduertat:& ſepare didicerit:aberrabit.
Hinc

Hinc eſt ꝙ nauigantibus pueris & mulieribus/urbes terræq; recedũt. Vident̃ inq̃ illis terræ raptiſſimæ moueri: quia nauis a uẽto aut a flumĩe rapitur uelociſſime. Maturi aũt hoĩes/errorẽ apprehẽdentes ꝑ imaginationẽ falſã nõ decipiũt̃/aduertũt moueri nauê: terrã ſolide ꝑmanere. Si cui colerica febre laborãti uinũ offeras q̃tũlibet dulce guſtuiq; delectabile/ illud iudicabit amarũ & ẽ uere amaꝝ qđ ꝑcipit guſtꝰ: quẽ colericus hũor (qui amarus eſt) ꝑ ſaliuã ita cõtaminat/ut uerã amaritudinẽ pro dulcore guſtus inhauriat. Ita ille nõ fallit̃/ſed ĩterior ſenſus: qui amaritudinẽ iudicat eẽ in uino: quæ eſt in ſaliua per quã uinũ uenit ad guſtũ. Q uarẽ ſi puerũ ſic ſe hñtem de ſapore uini ĩterroges: ſemꝑ affirmabit uinũ amarum: neq; illi aliter ꝑſuadere poteris. Si uinũ ſic affectũ moneas uinũ eẽ dulce: ſed ſaliuã ꝑ colerã tollere ſaporẽ uerũ: facile credet amaritudinem nõ eẽ in uino: ſed in ſe ĩpſo. Exiſtimo nũc ſatis apparere ſenſum exteriorẽ/circa ꝓpria ſenſata nõ decipi: & nihilominus circa eadẽ interiorẽ ſẽſũ errare qñq; cõponẽdo. ſ. quæ ſimul nõ ſunt/aut ſepãdo quæ iũcta ꝑdurant. Hẽt poſt hæc ĩtellectus: aut adhærere imaginatis: aut diſſentire. Adhærẽs affirmatiue enũciat. Dicit. n. hoc ẽ tale: puta remus eſt fractus/terra recedit: uinũ eſt amarũ: ne a ꝓpoſitis digrediamur exẽplis. Reſiliens orõnẽ efficit negatiuã/Dicit. n. hoc nõ ẽ tale/puta remus nõ ẽ fractus: terræ nõ abeũt: nõ mouent̃: uinũ amarũ nõ eſt. Igit̃ ſi cõtingat ĩtellectũ adhærẽ falſæ imaginatiõi erit falſus. Nõ. n. ex nr̃o affirmãdi aut negãdi mõ: ſed ex eo ꝙ res ẽ uel nõ ẽ/orõ dr̃ uera uel falſa. Ita ſi ĩtellectus affirmauerit/hoc ẽ cũ illo/puta fracturã eẽ ſimul cũ remo: quæ cũ remo nõ eſt/ſed cũ aqua: erit ꝓpõ falſa. Si negauerit. i. ſi dixerit/remus nõ ẽ fractus. ſ. fractura nõ ẽ in remo: ſed in aq̃ ꝑ exẽpla quæ diximus erit ꝓpõ uera. Iã ſatis cõſtat ueritatẽ: quã intellectus aſſequit̃: a gemina radice cõſurgere: & primã eẽ/rem ſe recte oñdere: imaginationẽq; nõ fallere/ſecũdã eẽ ĩtellectũ rẽ illã ut ſe hẽt accipe/imagĩatiõiſq; uicio nõ decipi. Hæc cũ ſic ſe hẽant/ facile ẽ uidere nos hoĩes ĩ hac fragili carne purã rerũ ueritatẽ naturæ bñficio aſſeq nõ poſſe. Q ñ nr̃i ĩtellectus ſuo ſolo naturali uigore freti nihil ĩtelligũt/niſi ꝑ ſenſus qui ſola accidẽtia oñdere pñt: ſbam reꝝ attingere nequeunt. Q đ. n. uides color eſt. Q uod audis: ſonus. Q đ odoras: odor. Q đ guſtas: ſapor. Q đ tãgis ſuꝑficies. Accidẽtia ſũt hæc: nõ ſba. Q uis urum aliquo ſẽſu dixerit ſe ſbam ꝑcepiſſe? Q uis inq̃ urum ſbæ rõnẽ ſẽſu exꝑtus ẽ? Autumamus illã potius q̃ ĩtelligamus. Si ſbam rei intellectu aſſequeremur: accidẽtia nos fallere nõ poſſẽt. Cur auꝝ exiſtimamus cui ꝑ archimiã auri accidẽtia ſunt ſuꝑ ĩducta? Q uia ſbæ auri rõnẽ nõ hẽmus: & ſubſtantiam rei alienis ſpẽbus palliatam non agnoſcimus.

R

S

Hanc ſi cognoſceremus/archimiſtæ nos nõ fallerẽt. Si duas nuces:duo item oua/magnitudine/figura/colore non diſtantia manibus teneam: & nunc unum tibi oñdam:nunc alium/cur nõ diſcernes quod prius oñ derim? Si illa ſucceſſiue palpanda tradidero: & palpata ſimul iũxero:qđ prius palpaueris/cur dicere non poteris? Quia ſimilitudo accidentium ſubſtãtiæ contegit uarietatẽ. Si ſbam illoꝝ agnoſceres:non te fugeret rñ
T dendi ratio. Illa.n.longe melius q̃ accidẽtia uarietatem indicaret. Nemo iam Socratem condemnet/ꝙ dixerit ſe nihil ſcire. Corpus nempe quod eſt corruptibile/aggrauat animam:ut per ſolos ſenſus accedens ad intelligendum:ad rei ſubſtantiã dignoſcendam nõ plene pueniat. Profeſſus eſt Socrates ſe nihil ſcire.i.nullam ueritatem certe:plene/& ĩmediate/per ueras,ꝓpriaſq; cauſas & ſciendi principia intelligere/a qua ſententia non diſſentit Ari.qui rerum ſcientias ſuper oẽs tradidit. Confitetur & ipſe rerum ultimas differẽtias eſſe nobis ignotas. Vltimæ autem differẽtiæ primæ & certiſſimæ ſunt cauſæ ſciendi/quia ſolidum rei cuiuſlibet põdus/ numerũ & menſuram oñdunt. Quorſum hæc? Vt intelligamus quantum ueritatis ſit in nobis, dum ſumus ĩ corpore. Nulla eſt ueritas quam plene ſciamus. Immo neq; nos ipſos eſſe ſcimus plene. Id.n.ſi plene ſciremus:põdus numerũ & menſurã illius plene teneremus. Quotus eſt q ſuas uires bñ ponderauerit? Audemus oẽs nobis ĩparia:ideoq; ſuccũbimus. Quis numerum armoniã atq; cõcentum corporis & aĩæ(quibus homo uiget)intelligit? Quis organicaꝝ partium ſui corpis melodiam nouit? Non tãtis morbis laboraremus/qa illam qualis eſt a natura inſtituta cõſeruare ſtuderemus. Sed quia illã nõ nouimus/iõ non multi exiſtimamus. Ideo per crapulas/per intempantiam guſtus/& tactus/ſomni & uigiliæ:motus & quietis:nos ipos uexare nõ formidamus. Quis mẽ ſuram ſuæ uitæ(quouſq; inq̃ inter hoĩes futurus ſit)ſcire unq̃ potuit? hoc ſi nobis cõſtaret:receptui caneremus in tpe. Non nos decipet inanis multoꝝ annorũ opinio. Non inopinati & penitus improuidi occideremus. Stolide Pilate quæris quid ſit ueritas:quã cape oĩno nõ potes. Melius quæſiſſes: quis ſum? quod mihi pondus in uiribus? quem numerũ armonicũ uiriũ teneo? Quam mẽſurã habeo uitæ? Veritatem Socrates uere neſcire ꝓfeſſus eſt. Ariſtoteles plene ſciri non poſſe aperte monſtrauit. Tu quæris:quid eſt ueritas? Eſt qđ tu:quod oẽs ſimul hoĩes hic omnino capere non poſſunt. Videmus.n.nunc per ſpeculum in enigmate imaginum ſenſatarũ. Tũc autem qñ carnea erimus mole alleuiati:uidebimus facie ad faciem rei uiſæ.i.ad eius ſubſtantiam pro acumine intellectus ſtatim ſine medio phantaſiæ penetrabimus.

De ſciẽ-

De ſcientia angelorum.

Ed nunqd angeli & aiæ beatæ plene uidẽt totam ueritatem/ut
s Pauli uerba ſonare uidẽtur. Diximus (dum quid eſt ueritas ex-
planare ſumus aggreſſi) ueritatẽ ĩ rebus oriri ex cõcẽtu naturæ
& ꝓprietatum ad inuicẽ & utriſq; ſimul ad apparẽtiam. Dũ ſe res talẽ &
taliter exhibet agnoſcendam: qualẽ habet naturam ĩtus & extra. Omnia X
quæ hoc ſub lunari mundo claudunt̃ ſperis elementoꝝ circũuoluta: ip-
ſiſq; elementis cõpaginata/certo certius eſt rotari cõtinue: alterari. ſ. auge
ri: minui: per hæc circũferri: tandẽq; deficere. Ipſa inſuper elementa licet
ſecundum ſe tota pmaneant: ſecundum ptes tñ deficere. Partem. ſ. terræ
aquam fieri: aquæ partem in aerem uerti: & aerẽ in ignẽ cõmutari: rur-
ſus ignẽ trãſire in aera: aera in aquã: aquam in terrã/nemo uere philoſo-
phus negauit unq̃. Hæc cũ ſic ſe hẽant/nequeunt ſublunaria: nequeunt
inq̃ elementa/elemẽtiſq; conſtantia ſe talia aliqñ offerre noſcẽda: qualia
ſunt ſemp. Talia nanq; ſunt hodie/talia ſe mõſtrant/qualia cras nõ erũt.
Talia rurſus cras erunt & ſe ſine fuco monſtrabũt: qualia heri ac pridie:
& uaſta tpis profunditate antea nõ fuerunt. Intellectus itaq; angeloꝝ &
aĩarum abſolutaꝝ a corpore/ueritatẽ de illis integre pmanẽtem/per illa
aſſequi non pñt. Quia illa nõ permanẽt. Si quam aſſecunt̃ illa eſt mo-
mẽtanea: ut quod hodie certo ſciuit (Quid hodie dixi) qd' hoc momẽ
to certe ſciuit: poſt ictũ oculi ſcire deſinet/cum res ſcita mutata ſit. Hoc ẽ
ꝙ ad pticularia deſcẽdẽtibus Plato ſilentiũ ĩpoſuit. Nimirũ qa dũ cogita
mus/ut loquamur: dũ loqmur cogitata: illa ptranſeũt: neq; manet eadẽ
ſanitas mane & ueſpere. Quare ſi de reꝝ pticulariũ ueritate loquamur:
neq; angeli: neq; aiæ corporis mole ſolutæ: uerũ aliqd' permanẽs per illa
de illis aſſecuntur: qa res ipſæ id oñdere de ſe minime ſufficiũt. Rurſus ſi
cœlos: & ſidera/angeli/aiæq; cõſiderẽt/nihil illis uelocius loco mutatur.
Hoꝝ licet ſba maneat: & nouæ ĩtriſecus q̃litates nõ accedãt: neq; illis fi-
at q̃titatis acceſſus: hñt tñ ad noua loca reſpectus nouos: ut nunq̃ uno lo
co pdurãtia ĩtelligi uere poſſint: neq; ſe nũc: ut prius locata oñdere ſuffi-
ciũt. Quare neq; de iſtis ueꝝ hñt penitus plenũ: qd oĩno pmaneat: ſitq;
hauſtũ ab illis. Si rurſus ãgeli ãgelos & aĩas: illæ ãgelos & ſe ĩpas ĩtelligãt: Y
ſũt utriq; ex aliq̃ ſui pte mutabiles. Fœlices nãq; ſp̃s licet ĩ ĩmutabilẽ deũ
ĩtellectu ſp & uolũtate uno mõ ferant̃ (qm̃ & ille ĩmutabilis ẽ) qa tñ ĩpi
mutabiles ſũt & nũc unã creaturã: nũc aliã contẽplant̃: ſe ĩpos totos nũq̃
ſimul aſpiciũt. Ita neq; oĩ mõ ueꝝ de ſe ĩpis: & de ſe ĩuicẽ p ſe ipſos tenẽt.
Sed nunqd beatoꝝ ſp̃ũm mẽtes ſaltẽ de ſuo creatore: ueritatẽ ĩtegram
aſſecũtur? Ille certe ĩmutabilis eſt: ſtabiliſq; manens dat cuncta moueri. Z

Ille ueraciſſimus eſt: nõ ſe oſtẽdit aliter q̃ ſit: illi mole corporis nõ grauã-
tur: ſenſu nõ egent: aut fantaſmate formati ſunt ut intelligant: totis uiri
bus intelligere annitũtur. Hi igitur ſaltem de ſuo creatore plenã aſſequẽ
tur ueritatem. Creator oĩum deus: infinitũ eſt oĩs pfectiõis pelagus. Spi-
ritus beati uaſcula ſunt tantæ uaſtitati compata minutiſſima. Q uemad
modũ ueges q̃uis ingẽtiſſima: oceani aquas cape nõ ſufficit: neq; de illo
q̃tumlibet plena aliqd auſiſſe dignoſcitur: ſed integer maneret oceanus:
q̃uis ĩgentẽ numerum magnaꝝ uegetum ĩde cõpleres: & ſemp plus eſt:
& quaſi ĩfinito plus aquæ ĩ magno oceano: q̃ uegetes numeroſiſſimæ ca
pere poſſint. Ita per oĩa q̃uis angeli & aĩæ iuſtorũ de creatoris natura ali-
quid ĩtelligãt: quo plus ĩtellexerint: plus reſtare intelligẽt: qđ poſſit ĩtelli
gi. Q uo plus de illo ĩtellexerint: propriã tenuitatẽ magis agnoſcẽt. Si il
los interroges an de ſuo creatore totam ĩtellexerint ueritatẽ: lætabũdi rñ
debunt iuxta prophetã: nõ eſt qui ſcire poſſit uias eius: neq; qui requirat
ſemitas eius: Sed qui ſcit uniuerſa nouit illã. Arenam nanq; maris & plu
uiæ guttas: dies ſæculi qs dinumerauit? Et hæc tñ creata: & mũdi ſpacio
cõcluduntur. Dñm regem creatorẽ cœli: fabricatoremq; terrarũ: ſi cœlũ
cœliq; cœlorum nõ capiũt: maria: terræ: & quæ in illis ſunt oĩa uix guttã
uigoris eius cõtinẽt: quomodo nři ĩtellectus anguſtiis cõtineri poterit?
Maximũ qđ de creatore ſcimus: minimum eſt hoꝝ: quæ de eo ĩtelligere
nõ ſufficimus. Et hoc nobis eſt optimũ talem eẽ deum: ut de illo plenã
ueritatẽ aſſequi nequeamus. Bonũ eſt nobis tantæ utcũq; poſſumus ad-
hærere magnitudini: ac in illa & p illam eẽ fœlices. Habemus q̃tum ſat
eſt. Intelligimus q̃tum cape ſufficimus. Amamus q̃tum poſſumus. Intel
ligere ſemp & amare deſideramus: quia multũ de tanta ueritate & boni-
tate ſuper eẽ certũ eſt: ad quã bonum eſt nobis peruenire nõ poſſe. Hæc
ſi uera ſunt: apparet ſanctos angelos hře quidem de creatore ſuo ueram
notitiã. i. ueritatem nõ errori permixtam: nõ tñ hře integram ueritatẽ &
adæquatam rei cognitæ: adæquatã tñ uiribus cognoſcentiũ: ut. ſ. tãtum
A intelligãt q̃tum capere ſufficiũt: ſed nõ q̃tum ille ſe põt oñdere. Hoc ſo-
li deo (nolo dicere datũ eſt) ſed cõuenit ex natura / & a ſe habet ut ſe totũ
intelligat: & alia oĩa a ſe ĩpo / in ſe ipſo / & per ſe ipſum ĩtelligat. Ita qm̃ im
mutabilis eſt: omniũ mutabilitatẽ immutabiliter nouit. Q uia nõ p res
mutabiles / ſed per ſuã naturam pmanẽtem in æternũ illa diſcernit. Sãcti
inſup angeli & aĩæ beatæ ſi quam notitiã certã / & immutabilẽ de rebus
B mutabilibus aſſequãtur: nõ ab ipſis rebus: quæ id præſtare nõ pñt: ſed a
deo creatore ſuo / illis p ſe ipm hæc oñdente / acquirere dignoſcũtur. Ne-
mo me hoc loco exiſtimet oẽm ſciẽtiam ꝓrſus euertere. Dico de particu

laribus creaturis quēuis creatū intellectū nil perpetuū.i.pmanens & ſoli dum ſcire poſſe. Scientiā porro quā de uniuerſalibus hr̄e ſe credunt homines: an ſit penitus uera ipſi uiderint qui ſe ſcire cōfidunt. Conſtat Ariſtoteli in uniuerſalibus multas latere æquiuocatiōes. Conſtat æquiuoca certe ſciri nō poſſe: niſi æquiuocatio.i.ambiguitas tollatur a medio. Cōſtat hāc nō tolli: niſi ambigua generū per differētias ſpērum ſeriatim habitas manifeſtētur. Quotus eſt qui ſpecierū ſpecialiſſimaꝝ nouerit differētias? Sed & in ipſis ſpēbus ambiguitates claudi qs uere philoſophus neſciat? Non oēs equi: nō oēs canes uno mō ſe hn̄t: diſtāt hoīes ad inuicem: nec tm̄ morū/opinionū/artium uarietate: ſed intelligēdi ſentiendi & uegetādi uirtute. Vt difficillimū & penitus ſit īpoſſibile hæc aīo cōplecti. Iſta ſagaciter examinās Ari. cū de uera ſciēdi ratiōe artē tradere aggreſſus eſt: nō dixit ſcimus: ſed ſcire opinamur unūquodq; ſimpliciter & nō ſophiſtico mō qd' eſt ſine accidens/cū cās arbitramur cognoſcere. Nō dixit cū cauſas cognoſcimus: ſed cognoſcere arbitramur. Vidit nempe litteratiſſimus hō/& ſciendi ſtudio exercitatiſſimus (quod alibi profeſſus ē) cauſas ꝓprias rerum & īmediatas latere nos: cauſas cōes atq; remotas poſſe decipere. Ita ubi errorē cōiectauit incidere poſſe: nō niſi opinionem & quaſi arbitramentū haberi cōſtituit: ne ſi plus auderet: mendacii manifeſti argueretur aliqñ. Cur quæſo nullam hēmus ſcientiā præter duas mathematicas/ariſmetricam inq̄ & geometriā: cuius profeſſores unā uiam teneant? niſi quia nulla certa eſt: oēs incertæ. Res q̄dem hn̄t in ſe ſuā ueritatem: ſed illam hoīum ītellectus creati cape ab eis nō plene ſufficiunt. A prima ueritate melius hanc aſſecunt': Qui dicūt æternas ſpēs: & mundum eē creatū: neſcio quid loquant': niſi ſpecies dicāt rōnes æternæ ſapientiæ: ſecundū quas creaturæ ab initio ſunt formatæ: hæ porro in deo ſolo cōſiſtūt. Ita ſi uoluerimus de ſpēbus aſſequi ueritatē pmanentē & ſempitærnā/horū teſtimonio a deo ſolo illā hr̄e poterimus: in quo ſolo ſunt ſpēs æternæ/ſolidæ & pmanentes. Si uero quis mundū dixerit īcreatum: & ſpēs mundo ſtatuat coæternas/exiſtimo ſe ipm̄ nō ītelligat. Plato mūdum æternū intelligere potuit: increatū non potuit. Diſcordat nanq; rerum unū non eē principiū: & res ordinē ſeruare inuiolabilē. Ita qm̄ infinita iuxta hos ſerie ſæculoꝝ/determinata rōne moti ſūt cœli/& reꝝ cauſæ cōmunes fœdera ſeruant: mūdi ordinē ſaluare nō pn̄t: qui illū increatum dicūt. Hūc porro ordinē ab uno incipe: per unū moderari: in unū tēdere neceſſe eſt: & hunc eē oīum primū/qui negat inſanit. Ita mundus nō erit penitus increatus: quia cœpit ab uno per unū durat: in unū pgit. Has igitur ſpēs reꝝ æternas ſi mūdus ſit æternus & creatus ut platonicis

uiſum eſt(ſi quid ſunt)ubi manere cōſtituant non hēbunt:niſi illas in creatoris ſapiētiſſima arte reponāt:per quam ſpēm hn̄t uniuerſa. Q uid enim aliud eē pōt ſpēs hominis.i.tēperies pōderis numeri/& menſuræ qbus hoīes ſumus/q̄ exemplar:& q̄ſi linea gnomica/ad quā dei ſapiētia hoīem formare cōſtituit & formauit:Q uæ in creatore formata nō eſt: ſed eſt penitus increata:Q uod.n.factū eſt in uniuerſo mūdo/in omni creatura:in ipſo principio oīum conditore:uita erat:quæ facit:uita erat: qua uiuūt oīa & opantur:& hæc uita erat lux hoīum:immo & lux angeloꝝ:lux oīum mentis oculos hn̄tium.Sicut.n.per lucē corporeā uident oēs corporis oculi(ut diximus a principio)Ita per īcorporeā lucē per ueritatē primam lumē uerū in quo ſplendēt oēs ſpecies:uident oēs mētes ſolidā ueritatem:quā ueritatē res ipſæ nō ſolidā in ſe ipſis tenent:ſed fluxam atq; mutabilē.Exiſtimo ubi ſit origo ueritatis:ſatis eē mōſtratū. Et quid uere & cōſumate ueritas ſit:iā apte uideri poſſe. Si declarauero qđ ultio dixi:creata.ſ.oīa in ſe ipſis fluxam:in prima cā ſolidā hr̄e ueritatē.
E Et ꝑfecto quonā modo res in alio melius ſit q̄ in ſe ipſa:non ſatis apparet ītelligibile.Monſtremus igiť exēplis hanc ſn̄iam uerā eē.Imago cæræ īpreſſa:nonne ſolidius eſt in bulla īprimēte q̄ in cæra:Hic fluxa eſt:qm̄ cæra res eſt quæ cedit & diu manere nō pōt:liqueſcit calido:frigido ſiccatur:tandemq; confrangitur.Illic ꝑdurat:qm̄ bulla ferrea eſt:ideoq; reſiſtit:& ſicut una bulla ferro aliaue ſolida ſb̄a formata:multas efficit imagines:& cū ſit una ſibiq; nō diſſimilis:ſingulas tn̄ a ſe inuicē differentes: & in aliquo deficiētes format.Ita ab una ſpē rei quā in ſe retinet infinita dei ſapiētia:multæ res quaſi multæ in cæra figuræ ꝑcedunt:quæ pro materiæ inſtabilitate:in ſe ipſis ſtabiles nō ſunt:in deo aūt mutabiles eē nō pn̄t.Addam adhuc aliud exemplū:un̄ ueritatis originē & naturam: ſpero pro his quæ diximus:apte licebit intueri. Edo nunc librū:quē ut multis impartiar/impreſſoribus nouis & ætate mea natis deſcribendorū libroꝝ artificibus/imprimendū tradā. Librū hūc meū/omni quo poſſū ſtudio examino:lr̄as ſingulas ſigillatim ipſe diſcutio:comis & piodis diſtiguo ſn̄ias:nihil obmitto qđ ad libri & ſentētiaꝝ eius ueros ſenſus accipiēdos attineat.Impreſſor librū a me accipit exactiſſime caſtigatū:& in nullo penitus deficiētē. Componit ille iuxta libri tenorē lr̄aꝝ caracteres in ſyllabas:digerit ſyllabas in dictiōes:dictiōes extēdit in ſn̄ias. Hæc oīa per lr̄as & columnas pro libri forma diſponit & paginā perficit. Imprimit illā cartis.Sic ex primo exēplari meo uno tm̄/multos ille libros format.Formatæ lr̄æ & ab artifice cartis impreſſæ/ſuū eſſendi modū habēt a lr̄aꝝ bullis/quas impſſor cōpaginauit. Q uaꝝ rectitudo & cōcinnitas

pfectius

perfectius & ſolidius cõtinetur in bullis q̃ in cartis. Nunq̃.n.ita bene per oía imprimitur cartis: ut in ſingulis paginis nõ ſit aliqua menda: aliqua lr̃a non bene impreſſa. Et tñ bullæ ad imprimendũ in ordine poſitæ lr̃as plenas cõtinẽt ſingulæ ſuã. Veritas igitur impreſſæ paginæ quæ naſcitur ex bullis: pfectius in bullis q̃ in carta cõtinetur. Adhuc bullæ ipſæ ab impreſſore in paginã conformatæ: nõ ita ſolidæ continent ueritatẽ: ſicut libri pagina: ſecundũ cuius exemplar íuicem ſunt coaptatæ. Nunq̃.n.aut rariſſimæ ita exactæ ab impreſſoribus rediguntur in ordinẽ: ſicut illas bñ caſtigatũ exemplar cõtinet & demõſtrat. Vtinã hic a ueritate deficerem. Tot.n.tãq; mẽdoſos libros nõ haberemus impreſſos. Veritas igit̃ quã hñt bullæ ad imprimẽdum cõpaginatæ: pfectius in exemplari continet̃ q̃ in bullis. Falſitatẽ ſi quam hñt caracteres impreſſi ab imprimẽtibus habent figuris: illæ a cõponentiũ imprimentiũq; negligẽtia falſæ ſunt. Ab exemplari (ſi emendatũ ſit) nihil hñt falſi. Exemplar ipſam ueritatẽ hẽt a mente dictante ſnías: quas ſcripto digeſſit in librũ. Adhuc pfectior eſt libri ueritas in mente auctoris: quam in libro quẽ ſcripſit. Vacillat enim aliqñ manus. Calamus quoq; interdũ deficit ab intentione ſcribẽtis: ut nonnunq̃ melius certiuſq; mente cõcipiat: q̃ lr̃is tradere poſſit. Hæc exẽplari libri ueritas: uitã non habet nec hr̃e põt: ſic & oẽs aliæ ab illa deriuatæ. In auctore qui ſua meditata: & inuenta primo conſcripſit: uiget uiua ſententia oíum ueritatum quas redegit in librũ. Quod igitur in exẽplari: quod in bullis ad imprimendũ diſpoſitis: quod in cartis ípreſſis factũ eſt: non eſt uiuum: & eſt diminutũ: In auctore primo uiuũ eſt integrũ: & menda nõ læſum. Ita eoꝝ ueritas perfectius eſt in mẽte ſcriptoris: q̃ in lr̃is q̃ũlibet ſcriptis. Satis iã liquet ueritatẽ rei factæ p artẽ: in mẽte artifi cis plenius q̃ re ipſa cõtineri: ſi mõ artifex rõnẽ artis: ſit penitus aſſecutus. Deus creator oíum reꝝ: quaſi artifex ſapiẽtiſſimus: libriq; cõſcriptor ſciẽtiſſimus: : hũc mũdũ q̃ſi libꝝ edidit. Eſt certe hic mũdus liber ſcriptus intus & foris. Intus ſcriptæ ſũt ĩtelligẽtiæ: angeli & hoíum aíæ. Foris ſcripta ẽ uniuerſa natura corporea. Illæ ſcriptoris ſapiẽtiã manifeſte loquũtur: qñ & ipſæ ſapiunt: deumq; certa rõne dignoſcũt: & colũt. Quare angeli & hoíes ad imaginẽ dei eſſe formati: & eius imaginẽ continere dicuntur. Sicut ea quæ intus ſcribunt̃ in libro: imaginationes ſcriptoris loquuntur: neq; tñ plene imagines ſunt: Deficiunt.n.a natura uigoreq; ſcriptoris. Mente carentia libro quẽ adduximus ex Apocalypſi Ioãnis ſcripta ſunt foris: qñ dei ſcribentis ſapientiã non agnoſcunt nõ attingunt: non oñdunt ab intimis: ſe tñ ad extra motorem moderatorẽq; teſtant̃. Veritas igitur oíum creaturarũ in illis ipſis creaturis diminuta eſt. Qñ nõ ita

F

plene cõtinetur ab illis ſicut a creatore.Itaq; ſi quæras quid eſt integra ue
G ritas/creatũ aliqd id eſſe rñdere non potero.Q m̃ aliunde creata oĩa ueri
rõnem accipiũt:ſicut liber a mẽte.Neq; creatũ aliqd dare potero penitus
uerum.Non.n.in eo tã integra eſt ueritas eius/ſicut eſt in mẽte creantis.
H Q uid eſt igitur ueritas?Eſt ratio increata æternæ ſapiẽtiæ/ĩmutabiliter:
ſine defectu cõtinens oĩa:per quam deus intelligit & uult ſe ipſum:ſecũ
dum quã oẽm creaturã conſtituit & cõſeruat. Cuius imitatiõe creaturæ
ſunt ueræ.A cuius defectiõe ſunt falſæ:quam nulla creatura totã capere
põt:quæ in nullo & nuſq̃ eſt tota:niſi in ſe ipſa:quæ ſingulis creaturis ẽ:
eſt diſtributa per ptes:penitus permanẽs indiuiſa:ſecũdũ ſe ipſam ubiq;
tota.Sicut.n.imaginationes:& cogitata mea a me nõ diſcedunt:& tamẽ
ſunt in exemplari:Sicut exempla a primo exẽplari ſumpta nõ deſerunt
a ſapientũ cogitatibus:qui libros ediderunt:& tñ hæc ipſa cogitata quæ
tam multis repiuntur in libris a primo exẽplari ſumptis:unã primi exẽ-
plaris ueritatẽ nõ diuidunt.Ita æternæ ſapiẽtiæ ratio:oĩa cõtinẽs:oĩa mẽ
ſurans:oĩa perficiens:ſine ſui diminutione ſe diſtribuit in creaturas: & a
ſe ipſa nullatenus ſepatur:neq; in creaturis diuiditur:licet illæ ab inuicẽ
diuiſæ permaneant.Et de ueritatis rõne dicta hæc ſint.Q uæ ſi rõni paſ-
ſionis Chriſti nõ erunt accomodata:nemo quæſo ide me calumnietur.
Rogatus ut ĩterroganti Pilato quid eſt ueritas rñderem:ſilere nõ debui:
neq; paucioribus uerbis rñdere potui.Veniã euagatiõis a benignis lecto
ribus & ueritatis amicis ſpo me ĩpetraturũ.Sæuiores meminiſſe cõueniet
q̃ iã antea extra cãm dicturũ me iſta p̃fatus ſũ:dũ Pilatus foras egredit̃.

Secunda Pilati de Ieſu ſententia liberatoria.

Vnc quid ille regreſſus in prætorium finito examine:ad Ieſu iu
n ſtificationẽ dicat:audiamus.Ecce adduco eũ uobis foras ut co-
gnoſcatis quia nullã inuenio in eo cãm.O Iudei examinaui ho
I minem quẽ in prætorium examinandũ adduxiſtis:ut de criminibus læ-
ſæ maieſtatis cõuictum damnarẽ ad mortẽ.Ego cum oẽm induſtriã ad-
hibuerim examinãdo:nullã in eo cãm inuenio:ꝑpter quã morti debeat
adiudicari.Et profecto ſi prætorium meũ fuiſſetis ĩgreſſi:in illo cauſam
nullam ueſtræ accuſatiõis:urõ examine uerã inueniſſetis. Sed quia præ
torium nõ eſtis ingreſſi:ne forte a me parum exacte examinatum illum
K fuiſſe putetis.Adduco eum uobis.i.per uos examinandum foras præto
rium.Q uia id ingredi non uultis:diſpenſo uobis:facultatem dans exa
minandi reum.Diſpenſo etiam de loco. Rei examinantur in prætorio:
præſide pro tribunali ſedente:adduco eum foras:examinari a uobis per
mitto extra prætoriũ:ut cognoſcatis ueſtro examĩe:ut cognoſcatis expe-
rientia

rientia teſte: non tantum mea relatione: quia nullam cauſam unde pu‑
niendus ſit inuenio diligenter inquirens: in eo: in eius uita: in eius mori
bus: in eius operibus. Lucas.

Iterata accuſatio Ieſu a pontificibus corā Pilato.

T illi inualeſcebant dicētes: cōmouit populum per uniuerſam
a iudeam incipiens a Galilea uſq; huc. At illi furore feruidi: & ni
hilominus aſtuta malitia pleni quia ſciebant præſidē uerū dice‑
re: & ſui ipſorum examine cōuinci non dubitabāt: examinare reſpuētes:
ne cogantur liberare: quē opprimere ſtudent: inualeſcebāt pſiſtētes in ac
cuſatoris offō: & ne iudices fierent: uno noīe accuſatiōes tres illas ſimul
inculcabant: dicētes: Cōmouit populū per uniuerſam iudeā. Verum eſt
q̃ nunc dicitis: ſi mō id recte ītelligi uultis. Cōmouit certe populū ad er‑
rorum pœnitentiā: cōmouit populum ab impietate ad pietatē: a crudeli T
tate & odio ad mutuā charitatē. Commouit aūt ſancta doctrina: ſanctis
operibus: miraculis innumeris. Cōmouit uero a Galilea: qđ nomē trāſ‑
migrationē ſonat: uſq; huc. Cōmouit ut trāſmigrare faciat ab erroribus
impietatū: ad uiam pacis. Sed non cōmouit ut falſo intelligi uultis: non
cōmouit per ſeditiōes: per rebelliones: & auariciā retinendi cenſus Cæſa
ri debitos: nō cōmouit ut ſe regem faciat per arrogātiā & ambitionem:
cōmouit per deuotionē. Pilatus igitur qui hanc iudeoꝝ aſtutiam & im‑
pudentē proteruiā accuſandi ſtudio inualeſcēdi urbanitate qua illos de
accuſatoribus iudices eē inuitauerat: retundere nō potuit: per aſtutiā &
ipſe ſe uolens ab eorū importunitate liberare: & uxoris nuncio ſatiſface‑
re: ſeq; a periculis & malis per ſomnium uxori imminere monſtratis exi
mere Ieſum alteri iudici remittere machinatus eſt.

Tertia Pilati de Ieſu ſententia remiſſoria.

AVDIEns itaq; Galileā: interrogauit ſi ga
lileus eſſet. Et ut cognouit q̃ de Herodis
poteſtate eſſet: remiſit eum ad Herodem
qui & ipſe Hieroſolimis erat illis diebus.
Volui uos iudices cōſtituere: renuiſtis. Geſ
ſi me iudicem: nō acquieuiſtis iuſtæ ſentē
tiæ. Fortaſſe non ab re dicto meo ſtare no‑
luiſtis. Tuli. n. ſententiā contra reum meæ
iuriſdicioni nō ſubditū. Melius erit ſuum
adire iudicē: qui uobis ſatiſfaciat. Hic quē
accuſatis galileus eſt: & nunc Herodes illi prouinciæ pſidens eſt in Hie
ruſalem: ne de me: de uobis cōqueri poſſit: remitto Herodi de ſuo hoīe

iudicium. Ita ſe exiſtimauit exoneratum iri/hoc de iudicio. Lucas.

Diſtributio quinti examinis/qui pro numero iudicum tertius uenit.

h Erodes autẽ uiſo Ieſu gauiſus eſt ualde. Erat.n.ex multo tpe cupiẽs uidere eum: eo ꝙ audiſſet multa de eo: & ſperabat aliqđ ſignum uidere ab eo fieri. Interrogabat aũt eum multis ſermonibus. At ipſe nihil illi rñdebat. Stabant aũt principes ſacerdotũ cõſtãter accuſantes. Spreuit aũt illum Herodes/cum exercitu ſuo: & illuſit indutum ueſte alba: & remiſit ad Pilatum. Et facti ſunt amici Herodes & Pilatus in ipſa die. Nã antea inimici erant ad inuicẽ. Continet hoc examẽ/ Iudicis lætitiam curioſam: Interrogationes eius extra cãm. Taciturnitatẽ Chriſti: Pontificũ accuſationes: Ieſum a iudice cõtemptũ & deriſum. Tãdemq; ad Pilatũ remiſſiõe cõcludit᷑. Sigillatim nũc ſingula declaremus. Subſtinete igit᷑ hic ad iſta intelligendũ & uigilate mecũ dũ illa declaro.

V h Erodes aũt nõ q occidit pueros: qui inq̃ magos ĩ Bethleem miſit. Hic.n.filius fuit Antipatri idumei ꝓcuratoris regni iudeorum põtifice Hyrcano. Ille nanq; primus Herodes regnauit in iudea: mortuuſq; narrat᷑ in euangelio anteq̃ Chriſtus duodecimũ ætatis annum ageret: Reliquit ex ſe filiũ Archelaum & eũ poſt necatũ Antipatrum/regẽ teſtamento deſignauit. Reliquit etiã Antipam/quẽ tetrarchã ĩſtituit Galileæ: & his poſt mortẽ pr̃is firmatus in tetrarchia ab Octauiano Herodes noiatus ẽ. Herodes igitur prioris Herodis filius uiſo Ieſu

X gauiſus eſt ualde: ſed nõ ſane. Gauiſus eſt faſtu & iactantia ſui principatus: ꝙ remitteret ad eũ præſes Romanus reos ſuæ iuriſdictionis: & illos non auderet punire uel abſoluere: præſertim ꝙ remitteret talẽ reum: ad quem capiendum una cohors Romanoꝝ militũ illuſtriũ ſane & bellaciſſimorũ arma ſumpſerat: Cuius retinẽdi gr̃a: prĩcipes ſacerdotum ſcribæ & phariſei: ſuos miniſtros per totã noctem uigilare fecerãt: & ipſi ex magna parte uigilauerãt. Q uẽ illi ipſi ſummi ſacerdotes: ſcribæ: phariſei: & populi ſeniores: tanti & tales uiri corã Pilato accuſauerãt: & ad accuſandum coram ſe ipſo uenerant. Exiſtimans ergo pro ſua uirtute & poteſtate Herodes ſe tali reo: talibuſq; accuſatoribus iudicẽ datũ: & a tãto uiro romano præſide ſe habitũ idoneũ ad iudicandũ quaſi plus iuriſdictiõis haberet: aut plus induſtriæ inter tales actores & talem reũ adiudicandũ haberet q̃ Romanus præſes. Gauiſus eſt ualde: ſtolide exiſtimans ſe tanti fieri merito uel induſtria. Cum tñ iudex factus eſſet Pilati cautela. Gauiſus eſt etiam per ambitionẽ curioſam. Q uia ſatiſfactũ erat ſuo curioſo deſiderio: Erat.n.cupiẽs ex multo tẽpore uidere Ieſum: eo ꝙ audiuerat multa de illo: quæ nõ credebat: & an uera eſſent: nõ ut ſe emẽdaret:

ſed ut

ſed ut inani curioſitati ſatiſfaceret:ſcire ab eo deſiderabat. Spabat aliqd ſignum uidere fieri:nõ diſcere uolẽs:ut bonus fieret:ſed nouitate opis oblectari.Interrogabat aũt eum multis ſermonibus.Exiſtimo ꝙ ad cãm non faciebant:ideo ipſe Ieſus nil illi rñdebat. Fortaſſe interrogauit qũo in cana Galileæ uocatus ad nuptias aquã uertiſſet in uinũ. Q ũo ſuper mare Galileæ ſiccis pedibus ambulaſſet. Cur legionẽ dæmonũ miſiſſet in porcos.Q uid de porcis illis actũ eẽt. An bis de modico pane tm̃ numerum hoĩum ſaciaſſet.Q ũo ductus ad mõtis ſuperciliũ ut daretur in præceps.Nuſq̃ præter oĩum opinionẽ comparens:per medium præcipitare eum uolentiũ trãſiſſet illæſus.Q ũo nuperrime cũ illũ lapidare uellent iudei:abſcõdiſſet ſe:& ſecurus de templo exiuiſſet. Tãta hominum multitudine deluſa.Aliquid hoꝝ pro ſua temporanea ſalute doceri forte poſtulabat.Aut ſaltẽ uidere illũ ſimile aliquid faciẽtem quærebat.Nõ mirũ ſi talibus ſermõibus Ieſus nõ rñdebat.Nihil.n.reſponſione dignũ ab illo quærebat̃:qui uentoſæ curioſitati:& momentaneis:aut uolantibus utilitatibus ſtudẽs:interrogabat.Princeps aũt ſacerdotum & ſcribæ: qm̃ tempus inutiliter elabi uidebant:& uerebãtur ne forte Chriſtus:aut rñdendo:aut opando:ſe Herodi gratificaret:ſtabãt.Infœlices qui amabant primos accubitus in cœnis:& primas cathedras in ſinagogis:& uocari ab oĩbus hoĩbus rabbi:Q ui pro offõ ſedere iter primos ſunt ſoliti: per inuidiã & iracundiæ rabiem:ſui ipſorum obliti/ſtabãt quaſi mediæ ſortis hoĩes:accuſatores facti:corã nepote idumæi Antipatri/paulo ante ꝓcuratoris Hyrcani iudeoꝝ pontificis.Habet certe inter cætera mala inuidia hoc peſſimũ:ut ſibi ipſi inuidus ardenter & libẽs detrahat/mõ inuiſo ſperet eẽ damnoſus.Stabant accuſantes eũ cõſtanter.i.perſeuerãter & impudẽter.Non.n.ceſſabant uociferari/ne Ieſus Herodi poſſet rñdere:uel ne rñdens audiret̃:pſeuerãter illi impudẽtiſſimeq; clamabant/accuſationes cõtexẽtes ſomniatas.Ita Herodes hos inceſſanter clamare accuſando pſpiciens/& Ieſum ſemper tacentẽ contuẽs/quaſi puſillanimẽ/ & horriſonis uocibus præ timore ſtupidum exiſtimauit/ꝙ cũ poſſet euadere fauore iudicis/uti oblata occaſione neſciret.Spreuit ergo eũ cũ exercitu ſuo.i.cũ multitudine qua ſtipatus erat:tanta quæ ad exercitum ſufficeret.Vel cũ exercitu ſuo.i.cũ exercitus ſui principibus/illic aſtantibus. Venerat.n.in Hieruſalem ad diẽ feſtũ.Et quia non ſatis erat Pilato pacatus:& magnã populi affluentiam ſciebat frequẽtare feſtiuitatem:duxerat ſecum armatoꝝ ingentem manum:quã circa ſe ſtare iuſſit cum uidit ad ſe tantam multitudinẽ uenire iudeoꝝ & ſibi non amicoꝝ.Præſertim uero cũ uidit pontifices regnare ſolitos:& phariſeos quos ſanctitatis opi

nióe nouerat in populo oía poſſe. Ergo cum exercitu ſuo/quem uel pro ſui tutela: uel ad iudicii feſtum armauerat/qm̄ & Pilatū cohortē militū armaſſe cognouerat/Spreuit eū & illuſit non impie fatigando: ſicut fece
D rāt miniſtri pōtificū: ſed urbane iocando/Indutum ueſte alba: qua inter Romanos utebantur ad publica officia deſignari poſtulantes. Quaſi & dn̄s Ieſus per ſuffragia populi: pro innocētia quam alba præferunt ueſtimenta regnum quæreret. Rem ea ætate ſane ridiculā. Qñ nō ſuffragiis
E populi iudeo℞: ſed impiis Romano℞ magiſtratus condonabātur. Et remiſit illum ad Pilatū. Et facti ſūt amici Herodes & Pilatus: Nam antea fuerant inimici. Venit dn̄s Ieſus Chriſtus nunciare pacē hominibus bonæ uolūtatis. Vis ſcire q̄ efficaciter hoc adimpleuerit? Per eius dolores & pœnas: per eius deriſus & īproperia/Herodes & Pilatus amici facti ſunt. Gratificatus eſt Herodi Pilatus: mittēdo illi ſuæ iuriſdictionis reū. Gratificatus eſt Pilato Herodes illū remittēdo ad Pilatum. Vñ hic quaſi iuriſdictionem ſuam cedens beniuolentiam promeruit. Ille quaſi non attingens alienam recōciliationem eſt aſſecutus.

Prophetia de ſententiis remiſſoriis & accuſatorum iniquitate.

F Præuiderat iſta ꝓpheta qui dixit in pſalmis. Saluum me fac dn̄e qm̄ defecit ſanctus. Saluū inq̄ fac me in ſancto ꝓpoſito patientiæ: fac me pro tuo decreto ꝑtingere ad mortem crucis. Sed quare id poſtulas bone Ieſu? Quoniam defecit ſanctus/Iudex. ſ. & miniſter iuſtitiæ: Pilatus cognoſcens innocētiam meā cū de ea monitus ab uxore fuiſſet: defecit a propoſito cōtra me iudicādi. Defecit Herodes tetrarcha ſanctus & ipſe pro offō quod gerit/uolens officio liberatoris in me fungi. Qm̄ diminutæ ſūt ueritates a filiis hoíum. Interrogauit me Pilatus: quid eſt ueritas. Secutus eſt nugas & fallaces aſtutias/ut p ſpēm deferēdi honorem Herodi me liberaret. Herodes inſup qui de faciētibus ad cauſam/ut dānaret uel abſolueret quærere debuiſſet curioſo ſtudio temporaneæ oblectatiōis inutilia quæſiuit. Ita quoniā diminutæ ſunt ueritates a Pilato ſtudente tergiuerſatiōibus: & ab Herode ſtudēte curioſitatibus atq; a iudeis ſtudētibus falſis criminibus ſaluū me fac in tuo decreto. Vana locuti ſunt unuſquiſq; ad ꝓximū ſuū: labia doloſa in corde & corde locuti ſunt. Vnuſquiſq; ho℞ trium: & imprimis Pilatus iudex locutus ē uana ad ꝓximum ſuū Herodē: ꝓximum gubernādi offō/dum ille Galileam: iſte Hieroſolimā prouinciam: ambo iudeā gubernarent. Locutus eſt inq̄ Pilatus Herodi uana. Qñ per ſpēm honoris remittit ad eū me iudicandū. Cum in ueritate nō pro honore præſtando/ſed pro onere deponendo id faciat. Herodes quoq; locutus eſt ad Pilatū uana. Quādo

Ieſum

Ieſum remiſit Pilato/quaſi iam habenti iuriſdictionem in reo:pro loco capturæ/ꝓ iure ciuitatis:quæ omnibus iudeis quaſi metropolis erat. Cũ in ueritate actores reumq́ꝫ cõtemneret:& iudex eſſe non dignaretur.Locuti ſunt uana iudei Pilato & Herodi uanas accuſationes & ueritate penitus uacuas.Ita unuſquiſq́ꝫ iſtorum ad proximũ ſuum/locuti ſunt uana.Omnes aſſerentes aliud:aliud intendentes longe diuerſum. Diſperdat dominus uniuerſa labia doloſa/iudeorum imprimis accuſantium. Diſperdat inq̃ ut deponant dolum & nequitiam põtifices ſcribæ & phariſei:& per pœnitentiam loquãtur ueritatem.Diſperdat doloſa labia Pilati per aſtutias Ieſum non pro ueritate liberare conantis.Vt poſtquã inique iudicauerit:per uanum timorem deponat illum:& accipiat ſolidũ: deponat ſeruilem/& accipiat filialem:Et linguam magniloquam : Herodis ſe magnificantis : & ſpernentis ſalutis auctorem:linguam inaniter & curioſe interrogantis/diſperdat etiam dominus.Q ui dixerunt linguam noſtram magnificabimus. Dixit hoc Pilatus magnificans ſe de aſtuto conſilio:quo eximi ſperauit ab onere iudicandi. Linguam noſtram magnificabimus quãdo Romanus præſes eum remittet Herodi: ut agnoſcat modeſtiã noſtram.Linguã noſtram magnificabimus: Q ñ uerba magnifica/reſtituẽdo illi hoĩem ſuũ accumulabimus.Dixerũt iudei linguam nr̃am magnificabimus/impudenter confingendo magna crimina:quæ magna uoce expõemus. Dixit Herodes. Linguã noſtram magnificabimus.Q uãdo ſe magnificatum exiſtimauit a Pilato mittẽte/a iudeis adducentibus:& iudicari ab illo poſcentibus. Linguã noſtrã magnificabimus:dixit Herodes & eius exercitus:Q ñ magnũ aliquod ſignũ/quod uiderimus loquemur aliqñ his qui uidere non potuerũt:labia noſtra a nobis ſunt.Dixit Pilatus:Præſidis fungor offõ:poteſtatem habeo crucifigere te:& ptãtem habeo dimittere te:Mihi nemo præſidet in ciuitate.Dicũt iudei ſumus põtifices:ſupiorem in noſtro offõ nõ hñtes:Sumus ſcribæ:ſcia legis præcellẽtes.Sumus phariſei hoĩum opiniõe præſtãtiſſimi.Sumus populi ſeniores qui corã quocũq́ꝫ iudice loq poſſumus ex offõ.Dixit Herodes.Sum Herodes tetrarcha. Tm̃ mihi tribuitur/ut præſes Romanus/de meæ iuriſdictionis hoĩbus/iudicare non audeat.Põtifices ſcribæ & phariſei iudicium meũ extra iuriſdictionẽ meã/ in eorum metropoli ſubire cogũtur.Dicunt ergo hi hoĩes. Labia noſtra a nobis ſunt.Non loqmur iuſſi:ſed noſtra uoluntate. Labia noſtra a nobis ſunt:Verum dicitis ſi ad quid addideritis.Sunt ad loquendũ uerſuta Pilato:iniqua iudeis:ſtolida Herodi. Vere ad hæc ſunt a uobis:a deo ſunt : ut loquamini ſimplicia:pia:ſolida. Q uis noſter dominus eſt.

Nemo tacendi uel loquendi nobis legem imponere poteſt. Q uis no-
ſter dominus eſt? Eſt ne hæc iudeorum caterua: dominus meus dicit Pi-
latus: ut propterea indebite condemnem illum pro cuius pœna tot ma-
la paſſurus ſum/ quot per ſomnium uidit uxor mea? Mihi nocere poſſet
hominis huius interitus: cuius ſalus prodeſſe poteſt. Remittam igit᷑ illũ
alio iudici pro mea libertate. Q uis noſter dominus eſt id facere prohi-
bens? Dicunt põtifices ſcribæ & phariſei. Eſt ne hic nazarenus dominus
noſter: ut ſubſtinere debeamus tam apertas redargutiões ab eo? Vera ſit
hic figura Ioſeph? Nunquid rex noſter eris: aut ſubiiciemur ditiõi tuæ?
Q uis noſter dominus eſt? Hic ne Ieſus Fabri & Mariæ filius natus in
præſepio? Somniator eſt. Venite occidamus eum: & uideamus quid illi
proſint ſomnia ſua. Herodes quoq; quia quod deſiderabat aſſequi non
potuerat a domino Ieſu Chriſto: illum ſpernens: iudeos faſtidio habẽs:
Pilato par referre uolens: dicit. Q uis noſter dominus eſt? Eſt ne hic Ie-
ſus ille quem pater meus Herodes primus huius nominis in iudeorum
terra tenens principatum: & rex Hieruſalem timuit ne illi regnũ aufer-
ret? En qualem timuit? Q uis noſter dominus habitus eſt opinione pa
terna? Q uis noſter dominus eſt? Hi ne improbi pontifices: ſcribæ &
phariſei? En q̃ importunæ aures noſtras obtundunt. Miſellum illum ſu
is uerbis ſtupidum effecerunt: ut loqui non poſſit: & ſi loquatur audiri
nequeat. Sunt impedimento ne aſſequar quod affecto. Videre ſcilicet ſi-
gnum aliquod ab eo fieri. Cur pro tam improbis & importunis homi-
nibus iudicandi onus ſubibo? Sunt ne ipſi mihi domini? Q uis noſter
dominus eſt? qui ſuperiorem hac in regione non habeo? Cum Roma-
nus præſes hodie profeſſus ſit me libere dñari: a quo ſi talis exiſtimor:
H qualis ille obſequio proteſtatur. Q uis noſter dominus eſt: ut prohibe-
at uices non repẽdi? Remittam ad illum reum & accuſatores. Nolo iſtis
morem gerere. Illi nolo debere. Hunc Ieſum nolo uideri timuiſſe. Si eũ
occidero metuiſſe uidebor ne me tetrarchia mẽdicus ſpoliaret. Si dimit-
tam nolo uideri feciſſe ad gratiam. Cum alia quædam ad rem hanc faciẽ
I tia profundius intuenti propheta dixiſſet concludit aperte. In circuitu
impii ambulant. Impii inq̃ pontifices: ſcribæ: & phariſei ambulabant: in
circuitu a Pilato ad Herodem: ab Herode ad Pilatum. Herodes tamen
& Pilatus ambulantes in ſuarum circuitu iniquitatum : interuentu ta-
men domini Ieſu ad mutuam redeunt gratiam. Iudei in ſuæ perfidiæ ſti
mulis circumuoluti: finem ſub Herode nullum inuenire potuerunt.

Lucas.

Condemnationis

Condemnationis primæ contra Ieſum a Pilato diffinitæ narratio & diſtributio.

PILAtus aũt cõuocatis principibus ſacerdotum & magiſtratibus & plebe: dixit ad illos. Obtuliſtis mihi hũc hoiem q̃ ſi auertentẽ populũ. Et ecce ego corã uobis iterrogans/nullam cãm inuenio in homine iſto: ex his in quibus eum accuſatis. Emendatum ergo illum dimittam: qui de crimine ad accuſatorum inſtantiam ſentẽtiam laturi ſunt: Ante omnia ad illam audiendam partes uocant. Illis adſtãtibus merita cauſæ recenſent: ne de incertis & indiſcuſſis iudicare uideant̃. Iudicãt tãdem qñ de actis in cã cõcluſionẽ elicientes ſñiam ꝓferũt. Tria hæc/ſi bñ pſpicias: Pilatũ egiſſe Luca narrãte cõperies: Vbi.n. dicit: cõuocatis nãq; magiſtratibus & plebe: nõne apertiſſime oẽs accuſatores ad ſententiã audiendam citatos referre uidet̃: qm̃ hæc tria hominum genera Ieſum accuſare iam ĩnotuit? Vbi uero dicit. Obtuliſtis mihi hoiem hunc. Ipſum reũ coram tribunali ad ſñiam audiendã nonne luce clarius monſtrat adductum. Inſup dum dicit quaſi auertentẽ gentẽ nr̃am &c. cauſæ merita plane pſtrinxiſſe iudicẽ nõne cõſtat? Emendatũ ergo dimittã. Sentẽtia ẽ K
condẽnatoria partim: & partim abſolutoria. Condemnat ut his qui adduxerunt quaſi reũ Ieſum ad iudicium in aliquo morẽ gerat: eorũq; furorem iuſti caſtigatione cõtemperet. Abſoluit quia dãnatiõis cauſam nõ inuenit. Vide qũo exactis Pilatus ſententiam inferat. Ergo quia tanti ac L
tales uiri: obtuliſtis hunc hoiem: in iudicio: quaſi auertẽtem populum: Ne leuiter oĩno ac iniuſte capere: adducere: & accuſare uideamini: emendabo eum uerberibus: ut pœna iuſti iniuſtitiam & leuitatẽ ueſtram contegat. Quia uero nullam cauſam in eo inuenio: ergo dimittam eũ emẽ
datum. Bone Ieſu: quia Annæ reſpondiſti: de diſcipulis & de doctrina M
quærenti: es alapa a ſeruo percuſſus in faciem. Quia Caiphæ reſpondiſti ſub iuramento: eſſes ne filius dei interroganti: palmis & pugnis contuſus es: uelatus: deluſus: perq; noctem totam dure uexatus. Quia Pilato ſatiſfeciſti pro criminibus obiectis: tractus es ad tribunal Herodis. Quia friuolis & futilibus Herodis interrogationibus nihil reſpõdiſti: deluderis & remitteris ad Pilatum. Si reſpondendo ſatiſfacis: non relaxaris. Si ſubſtinendo taces: iterum iudicio ſiſteris. Quis tandem finis erit his anguſtiis? Subſtinete & uigilate mecum. Matheus.

Vnc milites præſidis ſuſcipientes Ieſum in prætorio cõgregaue-
t runt ad eũ uniuerſam cohortẽ.Et exuentes eũ/clamidem cocci-
neã circũdederunt ei.Et plectentes coronã de ſpinis poſuerunt
ſuper caput eius:& arundinem in dextera eius: Et genuflexo añ eũ illu-
debant eũ dicentes.Aue rex iudeorũ/Et expuentes in eum accepunt arũ
dinẽ & pcutiebant caput eius.Ioannes.Exiuit iterũ foras Pilatus & dicit
eis.Ecce adduco eum uobis foras:Vt cognoſcatis quia nullam in eo in-
uenio cãm.Exiuit ergo Ieſus portans ſpineam coronã:& purpureũ ueſti
mentum.Et dixit eis:Ecce homo.Continet huic ſententiæ executio:fla-
gella in corpore:puncturas & percuſſiones in capite:deriſus in habitu:
ſputa in facie.Q uorum declarationem attendite.

Executionis diſtributæ declaratio.

Ta fatigatus tandẽ feſſis carnificibus:cõminutiſq; flagellis:ceſ-
i ſant uerbera:qa neq; locus erat in corpore:qui ĩteger illa poſſet
excipe.Soluit̃/induiturq; a carnificibus Ieſus:& dũ lacere carni
panni nõ nimis delicati incõdite/& duriter applicant̃:nouus dolor acce
dit.Neq; tñ hic maloꝝ finis:Caput hactenus ĩtactũ excruciat̃. Matheũ
(ſi hæc ſcire uolumus)audiamus. Tũc cum uirgis laniaſſent carnifices
ſaluatorẽ/& ĩduiſſent ueſte alba/illa.ſ.qua ab Herode p deriſum ĩdutus
N fuerat:Milites p̃ſidis ſuſcipientes Ieſum in p̃torio:ubi fuerat uerberibus
laceratus.Cõgregauerũt ad eũ irridendũ uexãdũq; uniuerſam cohortẽ:
quæ ad illũ capiẽdũ in armis ſteterat:Vt uideãt pro quali cã põtifices ſcri
bæ & phariſei tot arma mouiſſent.Deridẽtes igit̃ iudeoꝝ timorẽ &ſtulti
O tiã:p obprobria quæ ĩferũt ſaluatori:tãto apparatu p tales uiros capi iuſ-
ſo.Exuẽtes eũ/Albã ueſtẽ ab Herode traditã:quaſi cãdidato & magiſtra
tũ affectanti:Clamidẽ coccineã circũdederũt ei:& plectẽtes coronam de
ſpinis poſuerũt ſup caput eius & arundinẽ in dextera eius.Alludũt mili-
tes Romani Herodis deriſiõi.Ille quaſi cãdidatũ & magiſtratũ more ro
mano depoſcẽtẽ Ieſum:albis ueſtimẽtis ĩduerat. Iſti per deriſũ regalibus
ornãt:& iuxta regis ĩſtitutionẽ oĩa faciũt.Dant ueſtẽ regiã.Audi Mathe-
um.Clamidẽ coccineã circumdederũt ei. Coccus eſt quo tingit̃ lana in
roſeum ruborẽ uiuaciſſimũ:quem nos roſatum dicimus qui redactus
in clamidem principatus habitũ præferebat.Dant coronã. Et plectentes
coronam de ſpinis poſuerunt ſup caput eius.Dant ſceptrum/& arundi-
P nem in dextera eius.Talem dant coronam:tale ſceptrũ:quale exiſtimãt
eſſe regnũ.Sed dum quid agant nõ intelligunt:magnũ indicãt ſacramẽ-
tũ.Q ui oẽs peccatoꝝ ſpinas cõfringere uenit:ſpinas in capite portat:ut
peccata mundi in ſuo corpore ſe ferre demõſtret.Arundo in ſceptrũ re-

dacta

dacta timorē pōt incutere:ſed non frangere:ſed non multū nocere:neq; duriter uexare pcuſſos.Frangitur.n.arundo ſi durius feriat.Iugū Chriſti ſuaue eſt & leue/qm̄ & ipſe Ieſus nō uulnerat:neq; frangit.Dat pro multis aīam ſuā/moritur ꝓ iuſtitia:ut peccatores iuſtificet. Sed quos uiator rexit arundine:quos nunc aduocatus & patronus per lenitatē moderat̄ & tollerat.In fine mūdi iudex reget in uirga ferrea:& tanq̄ uas figuli cōfringet ingratos:pro qbus hic leniter regēdis:arundinē ipſe ſumpſit ī dextera.Pro qbus quaſi arūdo cōfractus eſt uerberibus/ligatus ad palū:& quaſi arūdo uētis agitata:deluſionibus leuiſſimoꝝ hoīum infeſtatus ē. Et genuflexo añ eū illudebāt ei dicētes.Aue rex iudeoꝝ.Mos ē creatos reges & regalibus inſignibus decoratos ſalutari a ſubditis/& corā obedientiā ꝓfiteri.Ne qd igit̄ deeſſet qd̄ ad regni deriſam imaginē faceret/Flectunt milites genua añ Ieſum obediētiæ p deriſū ꝑſtitæ.Et illudētes ei dicunt.Aue rex iudeoꝝ/Rex ſpinis coronate/Rex arūdine decorate. Si uere rex eēt iudeoꝝ:de qbus loqmini o milites:certe nō mentiremini.Spinæ ſunt illi oēs:pūgunt & lacerant/Ciuilibus odiis deuaſtāt terrā ſuam. Arundines ſunt uēto agitatæ ſupbiæ:cōtortæ inuidia:fractæ ira:uacuæ charitate.Nō ſatis fuerat ſpinis & arundine deluſiſſe in Chriſto imaginē regiā.Expuentes in eū pro maiori uilipēdio/accæperūt arundinē:quam pro ſceptro dederant.Et pcutiebant caput eius. Flagella corpus uexauerant:& lacerauerant.Corona ſpinea caput excruciat: & deriſui tradit afflictum.O bone Ieſu quanta eſt tibi animi conſtantia?In tot cruciatibus taces:dolorē contines.Q uis hæc te iubet ſilentio præterire?Obediētiæ ſtudium quo deo patri uis eē morigerus.Zelus iuſtitiæ:cui pro peccatis hominū ſatiſfacis.Charitas ad fratres:quos per tā duros cruciatus eripis a pœnis.Q uis nr̄um igit̄ tecū non ſubſtineat & uigilet.Q ñ pro nobis tam acerba tu ſubſtines?Vere nūc uidemus oēs ꝙ triſtis eſt uſq; ad mortem aīa tua.Fac nos domine tanti amoris:tanti laboris non īmemores: non ingratos.Exiuit iterum foras Pilatus & dixit eis. Ecce adduco eum uobis foras:ut cognoſcatis quia nullam inuenio in eo cauſam.Exiuit ergo Ieſus portans ſpineam coronam & purpureum ueſtimentum.Et dixit eis.Ecce homo in quo executa eſt caſtigationis ſententia. Melius dixiſſes o Pilate.Ecce homo iniuſte captus:inique accuſatus:ignominioſe circūductus:indigne deluſus:crudeliter uerberatus: & ſpinis coronatus. Ecce homo.Dic o Pilate quem dānare iuſte non potui.Q uem nō caſtigare:ſed cogente iuſtitia debui liberare.Ecce hō/in quo prima tua diffinitiua ſnīa a te ipſo fruſtrabit̄ o Pilate. Nō.n.dimittes quē dimittēdū ꝓ ſua īnocētia dclarauiſti.Cōtētiōe nāq; īproba & horriſōa iudeoꝝ ſnīam

tuã a qua nemo prouocauit: quæ te iubente & adhuc pro tribunali ſedẽ
te executioni mãdari iuſſa/eſt reuocabilis. Inſontem opprimes & quem
iniuſtis laniaſti uerberibus/tandem morte mulctabis. Ita una die de ho-
minis uita innocẽtiſſima abſolutoriã prius: deinde ad duriſſimũ genus
mortis cõdẽnatoriã ſententiam ꝓtuliſſe: æterna infamia laborabis. Sub-
ſtinete uos hic & uigilate mecũ: eoq; mentis ſtudio audire ne pigeat ſecũ
dam Pilati contra Ieſum ſñiam/quo primam uigilantiſſime percepiſtis.

Secunda Pilati contra Ieſum ſententia.

IVDEOrum gentis efrontem efferatamq;
ſuperbiã: Pilati inconſtantiam. Amborum
tergiuerſationes intermixtas. Amborũ etiã
iniquitatẽ/huius in damnãdo ad crucẽ Ie-
ſum: Illorum inextorquẽda damnatione.
Euangeliſtæ nunc nobis referãt. Ioannes in
cipiet: Reliqui (ut cuiq; locus fuerit) proſe
quentur. Ioãnes. Cum ergo uidiſſent eũ põ
tifices & miniſtri: clamabãt dicẽtes. Crucifi
ge crucifige eũ. Dicit eis Pilatus. Accipite eũ
uos & crucifigite. Ego. n. nõ inuenio in eo cãm. Rñderunt ei iudei. Nos
legẽ hẽmus & ſecũdũ legẽ nrãm debet mori. Quia filiũ dei ſe fecit. Cũ
ergo audiſſet Pilatus hũc ſermonẽ magis timuit. Et igreſſus ẽ ꝑtoriũ ite-
rum & dixit ad Ieſum. Vñ es tu? Ieſus aũt rñſum non dedit. Dicit ergo ei
Pilatus. Mihi non loqueris? Neſcis quia ptãtem habeo crucifigere te: &
poteſtatẽ habeo dimittere te? Rñdit Ieſus. Non haberes poteſtatẽ aduer
ſum me ullã: niſi tibi datũ eẽt deſup. Propterea qui me tradidit tibi: ma-
ius peccatum habet. Et exinde quærebat Pilatus dimittere eũ. Matheus.
Per diẽ aũt ſolẽnẽ conſueuerat præſes populo dimittere unũ uinctũ quẽ
uoluiſſent. Habebat aũt unũ uinctũ iſignem qui dicebat̃ Barrabas: qui
iuxta Ioãnem erat latro: iuxta Matheũ & Lucam in ſeditione fecerat ho-
micidiũ. Congregatis ergo illis dixit Pilatus. Quẽ uultis dimittã uobis:
Barrabam: an Ieſum qui dr̃ Chriſtus? Sciebat. n. ꝙ p inuidiã tradidiſſent
eũ: Principes aũt ſacerdotũ & ſeniores pſuaſerũt populis ut peterent Bar
rabam: Ieſum uero pderent. Rñdens aũt præſes dixit: Quẽ uultis uobis
de duobus dimitti? At illi dixerunt Barrabam. Dixit illis Pilatus. Quid
igitur faciã de Ieſu qui dicit̃ Chriſtus? Dicũt oẽs crucifigatur. Ait illis ꝑ-
ſes. Quid. n. mali fecit? At illi magis clamabant crucifigatur. Ioannes.
Si hunc dimittis non es amicus Cæſaris. Oĩs. n. qui ſe regẽ facit contra-
dicit Cæſari, Pilatus aũt cum audiſſet hos ſermões adduxit foras Ieſum/

Et ſedit

Et ſedit pro tribunali in loco qui dicitur Licoſtratos. Hebraice aũt Gab batha. Erat aũt paraſceuæ paſcæ hora quaſi ſexta. Et dixit iudeis. Ecce rex ueſter. Illi aũt clamabant. Tolle tolle crucifige eum. Ait illis Pilatus. Regem ueſtrum crucifigã? Reſponderunt pontifices. Non habemus regẽ niſi Cæſarem. Matheus. Videns autem Pilatus quia nihil proficeret: ſed magis tumultus fieret/accepta aqua lauit manus coram populo dicens. Innocẽs ego ſum a ſanguine iuſti huius/uos uideritis. Et rñdens uniuerſus populus dixit. Sanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros. Lucas. Tunc Pilatus adiudicauit fieri petitionẽ eorum. Matheus. Tunc dimiſit eis Barrabam: Ieſum uero flagellatum tradidit ut crucifigeretur. Sigillatim nunc ſingula examinemus.

Crudelis iudeoꝝ proteruiæ declaratio.

Vm ergo uidiſſent eum põtifices & miniſtri clamabãt dicẽtes/
c Crucifige crucifige eũ. Nõ ſatis eſt nobis hũc laceratũ eẽ uerberibus/ Volumus ẽt uita priuari. Dixit illis Pilatus. Q m̃ illi eſtis ĩplacabiles: neq; caſtigatio tã dura hoĩs innocẽtis uos ad clementiã flectere poteſt. Accipite eum uos adiudicandum: & crucifigite & cruci adiudicate. Ego.n. in eo non inuenio cãm/Vnde illum ne dum cruci/ſed neq; mitiori morti adiudicare poſſim. Rñderunt ei iudei. Nos legẽ habemus a Cæſare/ne iudicemus ad mortẽ. Tuũ eſt ex officio hoc facere. Secundũ uero legem nr̃am/quã tu inter nos iudicans ſeruare teneris. Debet mori quia filiũ dei ſe fecit. Apparet hic crimina de quibus eũ accuſauerãt fuiſ- R
ſe conficta. Q ñ non perſeuerant in eiſdẽ accuſatores. Nihil.n. hactenus corã Pilato uel Herode ꝙ ſe filium dei dixerit accuſando/dixerunt. Pilatus aũt auditis his ſermonibus magis timuit. Nuncii ab uxore iam miſſi S
uerba aĩum pulſant. Vñ nunc audiẽs Ieſum aſſeri filiũ dei/magis timet/ ſi illũ damnauerit quas uxor per ſomnũ uiderat pœnas dare. Inſup quia audit iudeos lege agere: & ne Romanos uiolẽt/nolle iudicare: ſe uero datũ a romanis iudicem offõ iuxta legẽ fungi debere: magis timuit: Si illũ liberaret: ne rebellioni aliquã præſtaret occaſionẽ: & de iuſtitia denegata corã romano impatore reus fieret. Itaq; pauore anxius reuertit̃ in ꝑtoriũ cogniturus ſi poſſit/an filius dei ſit hic reus/qui tã obſtinatæ morti adiudicari depoſcit̃. Et ingreſſus eſt ꝑtoriũ iteꝝ: & dixit Ieſu: unde es tu? Audiuerat eũ eſſe galileũ: ſed locũ certũ non audiuerat. Ieſus aũt rñſum non dedit ei. Iam enim abunde huic interrogationi reſponderat: qñ dixerat T
regnum ſuũ non eẽ de hoc mundo. Q uando dixerat ſe ad hoc natũ: & ad hoc in mundũ ueniſſe: ut teſtimonium perhiberet ueritati: quãdo dixerat oẽm qui eſt ex ueritate eius uocẽ audire. Hæc ſi Pilatus intelligere

uoluiſſet: aperte uidiſſet unde eſſet Ieſus. Sed quia cæcus erat & ſurdus
animo (Vbi uero nō eſt auditus: ſermo fundi nō debet: præſertim cū ſe-
mel ſatis dictū ſit) ideo nō rńdit Ieſus. Expertus ēt erat Ieſus Pilati puſil-
lanimitatē: qui non pro iuſtitia ſed pro aſſentatiōe: ut morem geſſiſſe iu
deis & aliqd illis īpartitus uideretur / eū tam acerbe flagellis cædi iuſſerat.
Sciebat certiſſime ꝙ timore uano illū eēt cruci adiudicaturus. Iō Ieſus rń
ſum non dedit ei. Dixit ergo Pilatus. Mihi nō loqueris? Neſcis quia po-
teſtatē habeo ſolus in prouincia crucifigere te ſi uolo aſſentiri accuſatori
bus tuis: Et ptātem habeo dimittere te / uiuū liberū / & impunitum cōtra
accuſatorū uoluntatē? Cur igitur taces? quaſi ignorās poteſtatē meā? aut
quaſi negligens illā? Non me in hoc negligis: neqꝫ meæ poteſtati detra-
his: ſed tuā ſalutem piclitaris. Satius eſt te rńdere ſaluti tuæ ſtudentem: q̄
V tacere negligentē. Rńdit Ieſus. Nō hr̄es in me ptātē ullā niſi tibi datū eēt
deſup: ꝓpterea maius peccatum habet qui me tradidit tibi. Ambigi non
poteſt oēm poteſtatē a dn̄o deo eſſe: & hoc ſenſu ueritatē non eē menti-
tam / Q ñ dixit non hr̄e Pilatū in ſe ptātem niſi datam deſup. i. a deo ſu-
per oīa p̄ſidente. Sed quæ addidit dn̄s Ieſus ex hoc ſenſu ſequi non pn̄t.
Non. n. quia deus dedit Pilato iudicandi poteſtatē: ut dator uniuerſalis
uel ſpecialis. Ideo minus peccat Pilatus iudicando q̄ iudei ad iudiciū ad-
ducendo: & dānari petendo: hn̄t & ipſi a deo adducendi & trahendi po
teſtatē / qñ ea nō facerēt: niſi deus ea fieri: & p illos fieri uoluiſſet: iōqꝫ mi
nus nōpeccāt: qa habēt a deo opis poteſtatē. Q m̄ non iō peccāt ut deo
obediant: ſed ut ſuæ impietati ſatiſfaciant. Deus ēt poteſtatē opis diſtri-
buit nō ad abuſum: ſed ad publicā utilitatem: ſecundū rectæ rōnis regu-
lam exercendā. Licet igitur ille ſenſus uerus ſit: nō tñ ſatis accōmodatus
eſſe uidet̄. Q ñ illi ſequentia nō concordant. Exiſtimo igitur ſaluatorē
nr̄um per ſuam ineffabilē ſapientiā hoc dicere uoluiſſe. O Pilate tu qdē
habes in me ptātem necis & uitæ: ſed nō es ſup̄mus iudex: habes ab alio
ſuperiori te: ptās tua eſt deſup: non ſolū a præſidēte in uniuerſa republi-
ca mundi: non ſolū pro offō ſubditus es deo / es ſub impatore Romano-
rum hic præſes miſſus. Ita poteſtas quā ſuper me hēs / data eſt tibi a Cæſa
re monarcha reip. cui ſeruis. Neqꝫ ab illo ſolo hanc habes. Hēs etiā ami-
coꝝ Cæſaris fauore: & ſenatus interuētu: quos uereris: apud quos times
accuſari a iudeis: ſi te qualē uolūt iudicē nō exibueris. Scio in me nō ſpō
taneum geris iudicis officiū: ſed a qbus accepiſti iudiciariā poteſtatē for-
midans iudicem te gerere cōpelleris. Itaqꝫ quia nō affectate: neqꝫ ſponte
ſed quaſi inuitus ex offō mecū agis / & peccas timore / minus peccas q̄ qui
ſponte per inuidiā peccant. Iudeoꝝ conuentus: qui me tradidit tibi / tu ſi

poſſes nō iudicares iniuſte: & oīa facis ne iudices. Contra illi oīa faciunt
ut te per iniuſtā ſnīam opprimere me cōpellant. Cognoſcant hic iudicū X
ſubornatores: & iuſtoꝝ iudiciorum pūerſores: dum hæc agūt/grauius ſe
peccare q̄ iudices. Non mea hoc ſed ſapiētiſſimi Ieſu uoce ſancitum eſt.
Maius peccatum habet qui me tradidit tibi inique iudicandum q̄ tu qui
tātum pro officio iniuſte iudicare compelleris/aut aliunde q̄ propria uo
luntate es adductus ut iudices.

Pilati inconſtantia ſiue leuitas & puſillanimitas.

T exinde ex modeſta rñſione dñi Ieſu quæ alio ſenſu ſupba red
e deretur & inepta/Quærebat occaſionē: per quā dimittere eū/
& ſe cōſeruare quaſi functū offō poſſet. Recurrit ergo ad ius cō
ſuetudinis: ut ſaltē per illud ſine iniuria iudeorum Ieſum liberaret. Inſta
bat paſcha & azimoꝝ ſolēnitas: qua nullā præſtantiorē habebant. Et qa Y
hæc erat ſolēnitas & gaudiū ac grarum actio pro liberatione hebreorum
de ſeruitute regis Aegypti. Ipſi quoq; liberabāt unū q̄tumlibet reū ēt dā
natum & reſeruatum ut moreret̄: hoc eſt quod dicit Matheus. Per diem
aūt ſolēnem/diem paſcæ oīum ſolēniſſimū: conſueuerat præſes populo
dimittere liberū a pœna unum uinctū carceratum & cōpeditum & mor
ti damnatū quem uoluiſſent. Pro quacūq; culpa: pro quouis ſcelere mo
ri meritus eſſet. Hāc exiſtimauit uiam ad liberandū Ieſum: quā nō ſua: Z
ſed populi electione uideret̄ ingreſſus. Cum multos haberet morte dā
natos in carcere & cōpedibus uinctos: oīumq; ſceleſtiſſimū & odioſum
maxime parti populi: Barrabam ſimul cōſtituit cū Ieſu optione populi
ꝓponere liberandū: ſperans cū infamia criminū: cum turpitudine uitæ:
cū morum deteſtatione: tum odio factiōis/Barrabam a populo poſt ha
beri: & Ieſum eligi liberandū/Saltē ab ea factione: de qua in ſeditiōe Bar
rabas hoīem occiderat: hoc eſt quod dicit euāgeliſta. Habebat autē tunc A
uinctum inſignē/ſceleribus & infamia uitæ deteſtabilis: qui dicebat̄ Bar
rabas. i. filius magiſtri: quaſi oīum ſcelerū diſciplinam tenēs: filius magi
ſtri diaboli: oīum flagitioꝝ magiſtri ſagaciſſimi. Hic porro Barrabas iu
xta Marcū & Lucam in ſeditione fecerat homicidiū. Secundū Ioannem.
Erat aūt Barrabas latro. Vide qualia crimina: Vere hic adimpletū eſt de
dño Ieſu illud ꝓpheticū: & cum iniquis deputatus eſt. Potuiſti Pilate: dū
neſcis: adimplere ꝓphetiam: nō potuiſti iudeoꝝ peruertere nequitiam.
Forte pro romana modeſtia non abſurde ſperauiſti a iudeis Ieſum eligi:
& Barrabæ præferri. Ita de ſe ipſo argumētū ſumens/cōgregatis illis prin
cipibus ſacerdotū ſcribis & phariſeis/cū populis: quos pro fauore ſecum
duxerant. Dixit Pilatus. Quē uultis dimittā uobis/Barrabam an Ieſum B

qui dicitur Chriſtus? Artificioſa præſidis oratio: Barrabam prætulit: ut
odio noīs: & uitæ infamia: illo exploſo Ieſus acceptaret᷑. Ieſum uero ꝓpo
nens ſecundo loco addidit: qui dr̄ Chriſtus: quaſi dicat Barrabas qualis
ſit oēs norunt: nihil de illo dico amplius: niſi Barrabas. Ieſus aūt dr̄ Chri
ſtus: nō maleficus: non Barrabas qui cōuictus eſt ſeditioſus homicida &
latro. Quē uultis uobis dimittā? Penitus ne & ſuo ipſo noīe infamem:
An hoīem genere moribus & multorū uoce religioſum? Falleris Pilate.
Opinioni nanq; tuæ nō ſuffragabit᷑ artificioſa ꝓponēdi rō. Erraſti: ſimi
lia ſe inuicem eligūt. Applaudit iniquus iniquo. Iudei iniquitate pleni:
malunt Barrabā ſui ſimilē uiuere: q̄ ieſum. Hic illis impropat peccata le
gis: Barrabas ad peccādum ſe ducē: aut ſaltē ſigniferū exhibebit: Quare
principes ſacerdotū & ſeniores ꝑſuaſerūt populis ut peterent Barrabam
C Ieſum uero ꝑderēt. Mare ſine uento nemini nocet: utq; libet ſeſe exhibet
remigabile: Vento ꝑcinctū remis attingi nō pōt. Velis agendū eſt pro uē
torū arbitrio: q̄ ſi magis deſæuierit: uela diſcindūt. Temonē loco dimo
uet fluctus. Ita pro impetu tēpeſtatis: uiq; uentorū: mare extollitur: con
uoluit᷑: rapit: atq; ſubmergit. Plebs quoq; ſibi dimiſſa placabilis ē ad pro
ſequendū: iuſtū & æquū facile perſuaſibilis: hanc primores pro auctori
tate ſuis affectibus quaſi uentis inquietāt: rapiuntq; ſpē cōſilii quocūq;
uolunt: & ſæpe in furias ꝑniciemq; ſui trahūt. Pontifices itaq; addubitā
tes ne populi ieſum dimitti poſtularēt: quoꝝ pro die feſto maxima erat
in ciuitate frequētia: & magna ex ꝑte ad prætorium (ſpectādæ nouitatis
grā) uenerant: ꝑſuaſionibus inter turbas cœperūt agere. Hos terrent: il
lis promittūt: blādiuntur iſtis: interminant᷑ aliis: pro cuiuſq; natura ple
bē alloquūtur. Ita ꝑſuaſerūt ut peterēt Barrabam: ieſum uero ꝑderēt. At
illi. ſ. pōtifices ſcribæ & phariſei ac populi ſeniores: dixerūt Barrabā. Po
ſtulamus populi noīe & nr̄o dimitti. Dixit illis Pilatus. De tanta crudeli
D tate & īpudentia īdignabūdus. Quid igitur faciam de ieſu qui dr̄ Chri
ſtus? Quñ illi præfertis Barrabā: qui nō dr̄ ſed eſt plane latro: homicida:
ſeditioſus. A principio accuſauiſtis ieſum ſeditiōis: neq; tñ crimen ꝓba
re potuiſtis: nunc aūt de latrocinio homicidio & ſeditiōe cōuictū petitis
liberari? Si Barrabam ſceleſtū plane hoīem abſoluero: quō ieſum crucifi
gere potero? Quid igitur ueſtra opiniōe faciā de ieſu qui dr̄ Chriſtus?
Erit certe abſoluendus: Quando Barrabas: qui non dicitur Chriſtus:
ſed latro homicida ſeditioſus atq; ſceleſtus per uos abſoluit᷑. Confundi
mini & erubeſcite pro tanta incōſtantia & apta nequitia. Dicunt oēs cru
cifigat᷑. Oēs dicunt: ut ſinguli minus cōfuſi uiderent᷑. Oēs: & populum
hoc dicere fecerūt: ſuam neqtiā cōtegere ut cunq; uolētes. Ait illis p̄ſes.

Quid

Q uid.n.mali fecit? Oẽs dicitis incondita plebs:neq; ueſtrũ q̃ſpiã quid dicat/aut qua rõne dicere debeat intelligit/uel dicti cauſam põt afferre. Q uid.n.mali fecit? Ego pro delicti menſura pœnam ſtatuã. At illi magis clamabant crucifigat᷑. Cãm afferre nequeunt. Ita q̃d ratione obtinere diffidunt:clamoribus impetuoſis:furore plenis extorquere conant᷑. Eſt hoc apud tribunalia cõe malum:ut cui minus iuſtitia ſuffragat᷑:ĩpetuoſius uoce tumultuans iudiciũ ſubuertere aut turbare conet᷑. Et ſæpe quo magis diffidentiã tegere exiſtimat/eo magis apiat. Ioannes. Si hũc dimittis non es amicus Cæſaris. Extra cãm eſt quod nunc dicitis o inſani:ĩmo penitus contra cãm. Neſcitis oportere/iudicem eẽ affectione penitus uacuũ:ut non amore:odio:ſpe:aut timore diiudicet. Q uid habet ad cãm Cæſaris amicitia. Crimina adducite cõtra reũ:fauore nequitiæ ueſtræ de principis gr̃a captare deſinite. Omnis.n.qui ſe regẽ facit contradicit Cæſari. hoc eſt aliq̃d/Lædere maieſtatẽ eſt certe pœna digniſſimũ. Sed quid ad cãm? Vñ ꝓbatũ eſt dñm ieſũ Chriſtũ ſe geſſiſſe regẽ/aut ĩ Cæſaris p̃iudiciũ fuiſſe aliq̃d aggreſſũ? tertio corã Pilato:Id ꝓponẽtes:& corã Herode cõſtãter accuſantes:ꝓbare nõ potuiſtis. Adducitis rõnẽ ĩgentis criminis:ſed criminoſum nõ ꝓbatis quẽ petitis crucifigi. Pilatus aũt cũ audiſſet hos ſermones:adduxit foras Ieſum. Q uos uerbis mollire nequerat:ſperauit rebus ſub oculis poſitis mitigare. Plus.n.mouẽt uiſa q̃ audita. Adduxit ergo ieſum flagellis duriſſime cæſum:facie liuidũ:ſpinis coronatũ:& ſedit pro tribunali:quaſi mox iudicaturus:ſi req̃rerent. Sedit aũt in loco q̃ dr̃ Licoſtrates:hebraice aũt gabbatha. Licoſtrates ſublimitatẽ uel ꝓcliuũ. Gabbatha collis altus:uel ꝓcliuũ ſublime ſignificare Hieronymus atteſtat᷑. Eiuſdẽ uero loci noĩa eẽ ãbo nobis cõſtet. Sedit Pilatus ĩ loco ſitu ſublimi:poſituq; decliuo:ut uideret᷑ ab oĩbus. Ita nõ ſine magna rõne:euãgeliſta retulit binomiũ locũ in quo Pilatus ad iudicãdũ ſedit. Et dixit iudeis. Ecce rex ur̃: Videte qualis illi corona ſit:qualis en gloria regni. Ecce rex ur̃:bñ a me ꝓ ſui regni decore:hĩtus dignitatis ſuæ/& expectatiõi ueſtræ ſatiſſactũ exiſtimo. Illi aũt clamabãt. Tolle tolle crucifige eũ. Tolle illũ ab oculis nr̃is:da pœnis:da cruci:da morti. Ait illis Pilatus. Regẽ ueſtrum crucifigã? Q uãtulibet illum oderitis:infame uobis fuerit:regem ueſtrũ (ẽt noĩe ſolo regem) fuiſſe crucifixũ. Rñderunt põtifices. Non hẽmus regẽ niſi Cæſarẽ. Iam diximus. Si hũc dimittis:nõ es amicus Cæſaris. Si illi eſſes amicus:nõ ſtuderes tantis artibus hunc illi rebellem in uita ſeruare. Si quid tumultus & rebellionis ſuboriri cõtingat per hoĩem iſtũ non erimus ĩmunes:qui ſeditiõis radicẽ quærimus extirpare. Tu ap̃ Cæſarẽ excuſari nõ poteris:q̃ noƀ renitẽtibus hũc liƀaueris.

E

F

G

H

Vltimus conatus Pilati pro liberando Ieſu: & ultima contra
Ieſum ſententia. Matheus.

VIDEns autẽ Pilatus quia nihil ꝓficeret:
ſed magis tumultus fieret accepta aqua la
uit manus corã populo dicens. Innocens
ego ſum a ſanguine iuſti huius/uos uide-
ritis. Et rñdens uniuerſus populus dixit.
Sanguis eius ſup nos & ſuper filios nr̃os.
Lucas. Tunc Pilatus iudicauit fieri petitio
nem eoꝝ. Matheus. Tunc Pilatus dimiſit
illis Barrabam: Ieſum aũt flagellatũ tradi-
K dit illis ut crucifigeret̃. Hoc ultimo conſi
lio/annixus eſt Pilatus liberare Ieſum. Callebat iudeoꝝ leges & cerimo-
nias: inter quas ſancitum meminerat a Moyſe/ꝙ in agro mortuo p uim
homine repto/Si de homicida nõ conſtaret: oĩs induſtria ad illum inue
niendũ: puniendũqȝ adhiberetur. Eo aũt non inuento/ſeniores ꝓpinquo
ris ciuitatis/loco ubi mortuus iacuiſſet: uaccam adducere & inde in ual-
lem ad ſterilem locũ cũ cadauere occiſi ducere tenerent̃/illaqȝ etruncata/
ſuper caput abſciſum ſacerdotes/leuitas/ac ſeniores ciuitatis/manus ab-
luerent magna uoce cõteſtantes mundos ſe ab homicidio/neqȝ illi præ-
ſtitiſſe conſenſum. Iccirco ſibi ſupplicarẽt propitiũ deũ: & a terra ſua pœ-
nas & damna pro huiuſmodi delictis reddi debitas orarent procul fieri.
Huius legis cerimonia fretus Pilatus ſpauit mollire iudeos: ſi iuxta eoꝝ
ritum declararet neci Ieſu ſpontaneum ſe nullũ præſtare cõſenſum. Et ic
circo culpam ac pœnã tanto ſceleri debitã a ſe procul fieri: & ad ſpõtane-
os auctores tranſire imprecaret̃. Itaqȝ accepta aqua iuxta legem quã attu
L limus: ſecundũ illam conteſtatus eſt dicẽs. Innocẽs ego ſum a ſanguine
iuſti huius: Quia cõpulſus pro tumultu & ſeditionis piculo auertẽdo
permitto (ut uultis) illum crucifigi. Vos uideritis hãc meã ꝓteſtationẽ/
uideritis: Quia pro legis ueſtræ fauore culpã & pœnam a me dimoue-
ro. Sum. n. inuoluntarius: per uiolentiã quã mihi infertis. Sicut p igno-
rantiam inuoluntarii ſunt illi: qui ſup iuuencæ caput manus lauant pro
homine occiſo: in cuius morte nil penitus ſunt machinati. Mihi par eſt
cũ illis cauſa. Illi ignorãt: ego coarctor. Vtriqȝ nolumus. Vos uideritis: qa
culpam & pœnã in uos trãſferri deprecor: ſi illũ crucifigere a uobis coa-
M ctus fuero. Et rñdens uniuerſus populus dixit. Sanguis eius ſup nos &
ſup filios nr̃os ſit totus/tu ut poſtulas/ut legis noſtræ fauore teſtaris/ſis
immunis. Neſciens Pilatus qd ultra faceret pro liberando Ieſu/& princi
pum ſa-

pum ſacerdotū:ac populi pertinaciam/tam dura imprecatiōe ꝑpendēs:
promptā eſſe ad omne ſcelus:oēq; ſubire periculū multitudinē incēſam
contuens.Qñ liberos ſuos tam dire deuouerent:timuit ne ſi Ieſum libe
raret/grande diſcrimen cōtra ſe ſurgeret:Quare ſatius duxit unū homi
nem/q̄uis iuſtū:præſertim iā ſeminecem ꝑmittere crucifigi q̄ turbari pu
blicam pacē.Itaq; ut tumultui inualeſcenti neruos amputaret:Iudicauit
fieri petionem illoꝝ:ſecundū Lucam:quæ qualis eēt Matheus exponit.
Dimiſit illis Barrabam.Ieſum aūt flagellatū tradidit illis ut crucifigeret᷑. N
Extorſerūt a meticuloſo & iniuſto iudice iniqui accuſatores ſententiam
quā uolebāt.Innocēs dñs morti adiudicatus eſt inſtātibus ſeruis neq̄:&
impio iudice timore ſupato ferente ſnīam.O bone Ieſu non ſolū cū ini-
quis nunc deputatus es:ſed iniquorum peſſimo Barrabæ poſt habitus.
Aequanimiter tñ & cōſtanter ſubſtines omnia:& nos tecū ſubſtinere in
uitas cū dicis:Triſtis eſt anima mea uſq; ad mortem:ad quā Pilatus ad-
iudicauit me.Subſtinete & uos hic & uigilate mecum.

Figura liberationis Barrabæ:& damnationis dñi Ieſu.

Iguraueras hoc dudū dñe/in duobus hædis quos ꝓ peccato po
f puli offerri iuſſeras. Occidebat᷑ unus dño:dimittebat᷑ alius ſor
titus capro emiſſario.Quē qui dimittebat:fiebat immundus:
neq; ingrediebat᷑ caſtra niſi lotus aqua. De occiſi porro cruore interius:
& exterius ſanctuariū ac altare digito ſacerdotis aſpgebat᷑ ſepties. Ita po- O
pulis noxa remittebatur.Tu dñe futurus eras retentū animal pro pecca-
tis totius populi imolandum:Qm̄ tuo ſanguine pro peccatis hominū
fuſo:& ſepties aſperſa per manus ſacerdotis aīa(quæ interius ſanctuariū
eſt)ſeptē eccleſiæ ſacramentis:aſpſo etiam eiſdē corpore quaſi exteriori
ſanctuario:dilutaq; hoīs uita(quæ quaſi altare eſt)ſeptē peccata morta-
lia relaxant᷑:dantur ſeptem dona ſpūs ſancti:ſeptemq; uirtutes mūdam
aīam cōſeruāt.Barrabam uero qui tecū pñtatur & liberatur:alter hædus
præſignabat capro ſortitus emiſſario:Nam lucifero expulſo de cœlis:&
in horridam inferni regionē:omni amenitate deſertā/ſua nequitia ad-
dictus erat Barrabas.Qui uero illum adduxerunt in libertatē iudei ſuis
iniquitatibus immundi:& fetidi pſeuerant:& ad eccleſiæ caſtra nequaq̄
admittendi ſunt:niſi baptiſmati aqua purgati.

Prophetia de iniquitate Pilati Herodis & iudeoꝝ in dānatiōe dñi Ieſu.

Xamina Pilati:Herodis deriſus:& uerbera dñi Ieſu:lōge antea
e Dauit cōqueſtus eſt iterum dicens. Dixit inſipiens in corde ſuo
non eſt deus.Quæ ſapiētiſſimus rex nequaq̄ iteraſſet niſi ple- P
nus ſpū ſancto:præuidiſſet dñm Ieſum Chriſtū quæ cantando deflebat:

ſimilia iteꝝ fuiſſe paſſurũ. Tu uide pſalmũ. Vt uero intelligerẽt hoies de quibus inſipiẽtibus ſecundã lametationẽ texeret: ſequẽti pſalmo manifeſtat dicens. Q m̃ alieni inſurrexerũt aduerſum me. Q ui alii hi pñt intelligi niſi Romani? Alieni tunc ꝓrſus a cultu uere religionis. Et fortes quæſierunt aiam meã. Principes ſacerdotum: ſcribæ phariſei & populi ſeniores. Fortes inq̃ duri: crudeleſqꝫ contra me. Cum Romani uerberibus & obprobriis ſurexiſſent aduerſum me: nõ ſaciati his malis: fortes. i. crudeles quæſierunt aiam meam/ clamantes crucifigat᷑. Hoc aũt fecerũt qa non propoſuerunt deũ ante conſpectũ ſuũ. Q ñ me deũ illis aſtantem. qui aperte dixeram: me filium dei in eoꝝ cõſilio nunq̃ agnoſcere uoluerunt. De eiſdem uexationibus & uexatoribus quaſi durioribus q̃ primi/ ſequenti adhuc pſalmo conqueritur. Cõtriſtatus ſum inquit in exercitatione mea/ Exercitationẽ ſuam dicit pro ſua modeſtia & fortitudine incredibili: accuſationes falſas: deriſiones indignas: circũductiões ignominioſas: uerbera duriſſima. Q ui exercentur ſudãt. Tu dñe totus ſanguie fluis: & tñ exerceris/ roboraris: & qđ in magnis certaminibus faciũt agoniſtæ/ non uinceris: ſed ꝓbaris/ ut poſt has exercitationes iuſto prælio in cruce confligas: mortẽqꝫ moriendo deuincas. Bene ergo dicis. Cõtriſtatus ſum in exercitatiõe mea: quia triſtis eſt anima mea uſqꝫ ad mortem. Et conturbatus ſum non per impatientiã: ſed per cõpaſſionẽ/ A uoce inimici populi clamantis crucifige: crucifige. Conturbor illis cõpatiens qui neſciunt quid faciunt. Plus me afficit eoꝝ nequitia/ q̃ mea pœna/ hac. n. cõtriſtor/ ſed exerceor/ illa cõturbor. Q uia pro ingratis & ab igratis hæc patior. Cõturbor/ quia pro illis & ab illis patiens eis nõ prodero. Conturbor ꝙ acrius punient᷑/ unde pœnam effugere debuiſſent. Et a tribulatione peccatoris Romani militis tribulãtis me: Romani me tribulãt flagellis & ſpinis/ ſed tm̃ peccatores ſunt: peccant per ignorantiam excuſabilẽ: non per odium. Legem dei nõ nouerunt/ ꝓphetas nõ intelligunt/ Iudei peccant per odiũ. Hñt leges & prophetas de me loquẽtes: nolunt eos intelligere ut bene agant: ideo ſunt inimici. Romani tantum ſunt peccatores. Q uoniam declinauerunt in me iniquitates: falſæ accuſationes: horriſonæ uoces: crucifige clamantes. Declinauerunt a recto iudicio/ in me/ contra me. Q uando per iniquitatem odium & iracundiam petierunt Barrabam liberari: me autẽ crucifigi: Et in ira ſua. De ſua inuidia & auaritia moleſti erant mihi. Q uando quærente Pilato/ quid igitur faciã de Ieſu qui dicitur Chriſtus? Clamabant iracundia pleni crucifigatur. Volũtarie in cruce ſuſpẽdor: neqꝫ mihi moleſtum eſt quod petitur: ſed ira per quam petitur mihi eſt moleſtiſſima. Propter hanc triſtis eſt aia mea uſqꝫ ad mortem.

ad mortem. Subſtinete hic & uigilate mecũ.Upereſt ut ſententia Pilati executioni mandetur/quæ ad ipſam mortem me in crucem conducet.

Executio ſententiæ ultimæ contra dominum Ieſum latæ.

NVNC ꝙ traditus eſt dñs Ieſus ab iniquo iudice impiis accuſatoribus morte mulctãdus/Subſtinete hic & uigilate mecũ: dũ ex euangelio refero/crudelẽ eius eductiõem. Intereundũ piam cõmiſeratione͂/& ſocietatem indignã: & cruci affixione͂ duriſſimã/& inuſitatã. Ioannes. Illi aũt ſuſceperunt Ieſum: & eduxerunt eũ/& baiulãs ſibi crucẽ: exiuit in eum qui dicit᷑ Caluariæ locũ. Lucas. Et cum ducerent eũ/apprehenderũt Simonem quendã Cirenenſem ueniẽtem de uilla. Et impoſuerũt illi portare crucẽ poſt Ieſum. Sequebatur aũt illum multa turba populi ac mulierũ: quæ plangebãt & lamentabant᷑ eũ. Et cõuerſus ad illas dixit Ieſus. Filiæ Hieruſalem nolite flere ſup me: ſed ſuper uos ipſas flete: & ſup filios ueſtros: Q m̃ ecce uenient dies in qbus dicent beatæ ſteriles quæ nõ genuerũt: & ubera quæ non lactauerunt. Tunc dicent montibus: cadite ſuper nos: & collibus opite nos. Q uia ſi in uiridi hoc faciunt: in arido quid fiet? Ducebant᷑ aũt cum illo & alii duo neq̃ ut interficerentur. Et poſtq̃ uenerũt in eũ qui dr̃ Caluariæ locũ/ibi crucifixerunt eũ: & latrões unũ a dextris: & unum a ſiniſtris. Eductione͂ nũc incipiamus exponere. Illi aũt. ſ. accuſatores uoti compotes pro aſſecuta ſnĩa. Suſcepunt Ieſum: R
ſicut ꝓpheta prædixerat. Suſceperũt me ſicut leo paratus ad prædam: & ſicut catulus leonis habitans in abditis. Leo aſſecutus p̃dam: mox illam aſportat/ne ĩtercipiat᷑. Catuli leonũ prædæ portione͂ quã genitores ad cubilia afferunt: mox deuorant/ne de eoꝝ unguibus a concatulis eripiat᷑. Ita pontifices ſcribæ & phariſei: ut primum Ieſus morti adiudicatus illis traditus eſt/de Pilati cõſpectu frendentes quaſi Leones/illum eduxerũt/quem ne Pilatus liberaret: crucem ad hoc ipſum iã ante paratam humeris eius imponunt. Et baiulans ſibi crucẽ Caluariam uerſus educit᷑ feſti- S
nanter. Vbi uero a Pilati tribunalibus elongatus eſt: accelerandi itineris gr̃a: crux alteri poſt eum imponit᷑ baiulãda. Ita exiuit in eum qui dr̃ Caluarie locũ. Hædus qui pro peccato imolabatur in ciuitate: cremabat᷑ extra caſtra: cũ prius ſanguis eius fuſus eſſet tribus in locis (ſemp in tẽplo) aſpgendo. ſ. ſanctuariũ interius: ſanctuariũ exterius & altare. Ieſus quoq; T
pro peccatis oium diluẽdis: ſpſit ſanguine͂ per uerbera in ciuitate tribus

in locis/in domo Cayphæ/extra prætoriũ Pilati ligatus ad palum:& in prætorio ſpinis coronatus:nũc per charitatem cremãdus in cruce ducit͛ extra ciuitatem in eũ qui dr̃ Caluariæ locũ.Lucas.Et cum ducerẽt eũ apprehenderũt Simonem quẽdã Cirenenſem ueniẽtem de uilla & ĩpoſue runt illi portare crucẽ poſt Ieſum.Portabat a principio Ieſus ſibi crucẽ ut ſcribit Ioannes:Sed quia multis uerberibus fatigatus:multoq; ſanguine fuſo:& coronæ ſpineæ tormẽto uires illũ defecerant:neq; ut uoluiſſent impii poterat greſſus accelerare/Timebãt iudei ne Pilatus reuocaret illos & Ieſum liberaret:iõ alleuiauerunt illũ:ut ſi ire nõ poſſet:ĩpellerẽt & traherent.Ita cũ ducerẽt eum:& ipſe tardius nimia debilitate incederet:intereundũ apprehẽderunt Simonẽ quendã Cireneum alienigenã & ueni entẽ de uilla/ĩpoſuerũt illi portare crucẽ poſt Ieſũ:Præfigurauit Ieſũ crucẽ ſibi portaturũ Iſaac portãs in humeris ligna:ſup qbus cremãdus erat.

Commiſeratio pia.

s Equebatur aũt illũ multa turba populi ac mulierũ. Diuerſis ſtudiis ſequebant͛/Alii curioſitate allecti:alii crudelitate impulſi: alii cõpaſſione ducti.Inter hos erant mulieres quæ plãgebant &

V lamentabant͛ eũ.Plangere eſt manibus nũc ad pectus:nunc ad ſe inuicẽ cõploſis ſiue pcuſſis conſonare mœrorẽ.Plangebãt manibus/& lamẽtabantur uoce/eũ/eius pœnas.Et cõuerſus ad illas Ieſus dixit:Filiæ Hieruſalem nolite flere ſup me:ſuper meis p̃ntibus pœnis:Patior.n.libẽs ſciẽs & prudens patior.Patior pro ueſtra:proq; omnium ſalute mortalium: ſed ſup uos ipſas flete.Flete ſup peccatis ueſtris pro qbus hæc patior:niſi enim hoĩum primi parẽtes peccauiſſent:niſi uos ueſtriq; ꝓgenitores peccatis miſeros:plangendos:atq; deflendos feciſſetis:ego iſta non paterer. O chriſtiani ſi ſubſtinetis:ſi uigilatis:ſi Ieſum iam triſtitiis redundantem attẽditis:audite quid dicat.Filiæ Hieruſalẽ:aĩæ fideles:filiæ uiſiõis bea-

X tæ pacis:nolite flere ſuper me tm̃:Eſt qdem laudabile compati anguſtiis meis.Sed quæ mihi compatimini ur̃i memores eſtote:flete:lamẽtamini peccata ur̃a:& pro illis lachrimas fundite.Plus illa mihi moleſta ſunt:q̃ mea pœna.Ita ſi mihi cõpatimini:uobis potius cõpaſſionẽ habete:& ꝓ peccatis ur̃is quæ me ad has pduxerũt anguſtias flete.Iudei pœnarũ mearũ inſtrumenta ſunt:uos cãæ. Si pro peccatis ur̃is uos una mecũ fueritis triſtes:ſi ſup uos ipſas nunc flebitis:ſicut nunc ego pro uobis triſtis ſum: mecũ poſtea exultabitis reſuſcitati ad iuſtitiã.Si aũt ſup me tm̃ planxeritis:& non ſuper uos ipſas:& ſuper filios ur̃os:ſup peccata ueſtra:quæ ut filios cõcepiſtis:peperiſtis:nutriſtis:confouiſtis:amauiſtis:ue uobis:qm̃ ecce uenient dies ultionis in qbus dicent aiæ quæ molliter & inutiliter

tantum

tm̄ ſuper me fleuerunt: & non ſuper ſe ipſas & ſuper peccata ſua: Beatæ ſteriles. Steriles ſunt illæ animæ quæ ſolo peccato originali labefactæ ab hac luce migrauerūt: quæ. ſ. ante diſcretionis annos exutæ ſunt corpore: Steriles dictæ quia nullam ſegetem tritici: uel zizaniæ penitus attulerūt. Iſtas damnati & impœnitentes/ſuæ comparatione miſeriæ fœlices exiſtimabunt: quia nullo extrinſecus tormēto cruciatæ pro ſolo damno mœrent ob amiſſam fœlicitatem: Beatæ etiam quæ non genuerūt. Iſtæ ſunt animæ quæ mente ſola peccauerunt: non opere: Conceperunt enim peccatum: ſed non plene genuerunt. Quia licet potuerint & aliquādo uoluerint: non tamen operatæ ſunt malum: & ubera quæ non lactauerūt. Iſtæ quoqꝫ ſunt animæ: quæ licet peccauerint ope: tamen in peccato nō perſeuerantes: neqꝫ illo diutius delectatæ: quaſi non lactantes peccatum ſuum illud protinus extinxerunt. Has omnes animas damnati: & Chriſti paſſionem inutiliter flentes: uere dicent eſſe beatas: ſi cum baptiſmi gratia ab hac luce diſceſſerint. Si uero baptizatæ non fuerint: adhuc cōparatione peſſimorum beatas dicent. Quando non tam acerbe punientur: quæ ſine lege in hoc mūdo uixerunt: q̄ illæ quæ olim per moſaicā: nunc per Chriſtianam legem filiæ fuerāt Hieruſalem: & ſuper ſe: ſupqꝫ filios ſuos malas uolūtates ſuas cum domino ieſu flere neglexerunt: tūc ultionis tempore: hæ dicent montibus obſtinationis caditæ ſuper nos: non enim a malo propoſito reſilient: niſi cadendo: niſi pro affectione commodi: Quando eas peccauiſſe & ſua peccata non defleuiſſe pro iuſtitia minime pigebit: ſed propter cōmodi priuationem: & incommodorum inundantiam compunctionis lachrymas non dediſſe dolebunt: & collibus deſperationis operite nos/Quando deſperatione operietur rectum iudicium: & ideo obſtinatæ manebunt: quoniam ueniam ſperare non confident: neqꝫ confidere uolent: & icсirco deſpatæ penitus in ſubmerſionis ſtudio perſeuerabunt: Quia ſi in uiridi hoc faciunt in arido quid fiet? Si dum hic ſunt in uiridi uita: qua per pœnitentiam tranſplātari & inſeri poſſunt: ut fructus afferant miſericordia dignos & gr̄a hoc faciunt: monte obſtinationis obrui: & collibus deſperationis operiri ſtudentes/in arido mundo futuro/quid fiet? Quando mœrendi locus non erit: Quando nullum erit ſpacium pœnitentiæ: Quando neqꝫ tranſponi: neqꝫ inſeri poterunt.

Y

Z

A

Societas data domino ieſu eunti ad crucem.

Vcebantur autem cum illo & alii duo: neq̄ ut interficerentur. B

d Non dicit Euangeliſta alii duo nequā: neqꝫ ſic debet ſcribi uel intelligi. Qm̄ ſonaret ieſum (quod ſcribere formido) fuiſſe

unum neq̄. Neq̧.n.dicimus duos alios hoies aduenisſe:ubi præter illos unus homo non uenit:ſed diſtingui ſcribendo ſic debet:alii duo.ſ.crucifigendi.Ita ꝙ alii referatur ad pœnam non ad cauſam. Hac ratione dicit ſepatim euangeliſta:Neq̄ ut interficerentur.i.pro ſua nequitia crucifigendi.Non mirum qui humilitatis ſtudio:naſcens inter bouem laborioſum/& aſinum durum animal:& uerberibus natum reclinari paſſus eſt/moriẽs pro iuſtitia & redimendoꝝ peccatorum gr̃a inter peccatores
C notorios uoluit crucifigi. Vt ille qui a dextris erat/boue:qui a ſiniſtris aſino fuerit natiuitatis tempore deſignatus.

Domini Ieſu cruci affixio dura & inuſitata.

ET POſteaq̄ uenerũt in eum qui dicitur Caluariæ locum:ibi crucifixerunt eum:& latrones unũ a dextris & unum a ſiniſtris.
D Nemo miretur ſi hic non adduxero ingentem crucis magnitudinem & altitudinem non maior fuit:non longior:q̄ homo nõ lente ambulans portare potuerit. Et ipſe Ieſus pœnis exhauſtus:uiribuſq̧ deficiens portauit illam:quã puto uſq̧ ad caluariã portauiſſet:niſi accelerandi ſtudio iudei Simonem cireneum ſufficere ſtuduiſſent. Neq̧ hanc crucem extendam in terra:& Ieſum trahi nunc brachiis:nunc uno pede:nunc altero:dum extenditur deplorabo.Non confingam clauos ad laniãdos neruos ſtudio crudelitatis obtuſos:non foramina crucis plus diſtãtia plangã:q̄ palmæ attingere potuiſſent.Rationi iſta non cõſentiunt. Qui tãto ardore illũ crucifigi poſtulauerant.Quid dixi poſtulauerant:procurauerãt:extorſerant.Qui tanta rabie illum ardebant crucifixũ intueri:Qui timebãt illũ liberari:oĩa accelerauiſſe: & ſuæ ardẽtiſſimæ rabiei:quæ ſine ipedimẽto & cito ſatiſfacerẽt in ꝓmptu habuiſſe credẽdi ſunt. Exiſtimo pro brachioꝝ longitudine crucẽ ad palmas manuũ clauis configendis per idoneæ iã ante foratam:& pro mẽſura pedũ nihil penitus defuiſſe.Qñ dum Chriſtus exuitur:oĩa ad menſuram fieri potuerunt.Figũt ergo crucem in terra:& illam q̄ pñt ſolidiſſime firmant. Subſtinete:uigilate:attẽdite.Nudant ueſtibus ſaluatorẽ:Quod pauxillum pellis reliquũ fuerat interiori tunica per ſanguinem adhuc recentem dum induitur:eundo quaſi coagulatum dhærebat. Ita dum exuitur interula: pellis abraditur lacerata

ditur lacerata: fluit undiq; de corpore ſanguis: quod nudum apponitur cruci. Adhæret dorſum ſtipiti/Caput eminet iuncturæ. Extenduntur a carnificibus ad crucis latera brachia ſimul ãbo. Singulæ uolæ crucis foraminibus iam ad hoc factis applicantur/Singuli carnifices acutiſſimos clauos uolis admouent/locũ tentant qui reſpondeat deſtinato/Comperiunt: uno cõtextu ponderoſis malleis ingeminant ictus/Quiſq; citius & expeditius cõfixiſſe ſatagit gloriari. Neq; pedes interea dolore uacant. Tertius carnifex duobus celeritate & miniſterii promptitudĩe cedere nõ uult. Pedes cõponit ad ictus/Quartus groſſiore clauo illos ſimul & ambos ad crucem configit. Ita quatuor ſatellites crudeliſſimi ſimul crucifigunt ſaluatorem: & dum inter ſe promptitudinis ſtudio præualere nitũtur: uno cõtextu ictibus triplicatis cruci cõfixum relinquũt dñm Ieſum Chriſtum. Pendet ille/& dum nimietate doloris caput mouere cõpellitur: noua pœna & crucifixis penitus inſolita/uexatur accerrime. Pungit caput ſpinis. Si pedes remittat/pœna manibus ingeminatur. Si manus releuare uelit pedibus innitens: dolor illis augetur intollerabilis. O uos qui tranſitis per uiã: aſpicite & uidete: ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor meus. Duo neq̃ mecũ crucifixi ſunt: ſed nõ antea uerberibus lacerati. Pẽdẽt illi reſtibus alligati: ego clauis cõfixus. ide laceror/unde ſubſtẽtor. & unõ me oportuit ſubſtineri inde pendeo. Citius. n. clauis q̃ reſtibus me poſſe crucifigi iudei cognouerũt/Latrões mecũ crucifixi caput libere mouẽt: corona ſpinea me ſine duriſſima pœna moueri nõ ſinit. Fluit de capite p ſpinas: de manibus de pedibus per clauos ſanguis/corpus omne liuet & rubet: manat & madet ſanguine: non tñ ſuper me: ſed ſuper uos ipſas o animæ filiæ Hieruſalem flete/Subſtinete & uigilate mecum. E

De titulo ſupra domini Ieſu caput in cruce poſito.

PILAtus quia ſine cauſæ ſerioſa cognitione iniuſte contra Ieſum tuliſſe ſentẽtiam ſtimulis cõſciẽtiæ urgebatur interius: ubi illum uidit in cruce leuatũ: & præter morẽ clauis affixum: exiſtimauit operepræcium aliquam prætendere excuſationem: unde ſui animi leuitatem & impietatem palliaret. Itaq; cur Ieſum ſic puniſſet paucis aperuit. Eſt igitur hic actus quaſi redditio cauſæ: & male ſententiati ac executi palliatio. Vbi Pilatus cur ſic egerit cãm reddit. Iudei cãm nõ bene redditã emendari ſtudẽt. Pilatus declaratum mutare recuſat. Hæc nobis euãgeliſtæ demõſtrent. Ioannes. Scripſit aũt

& titulum Pilatus: & poſuit ſuper crucem. Ieſus nazarenus rex iudeorũ. Hunc ergo titulũ multi iudeoꝝ legerunt: quia prope ciuitatem erat locus ubi crucifixus eſt. Et erat ſcriptum græce: hebraice: & latine. Dixerũt ergo Pilato pontifices iudeoꝝ: Sed quia ipſe dixit: rex ſum iudeoꝝ. Rñdit Pilatus. Quod ſcripſi ſcripſi: Redditionẽ cauſæ quam ꝓlata & executa ſententia ſcripſit Ioannes: iam examinemus. Erat lege Romana ſancitum: quod & deus per Moyſen dudum antea decreuerat: neminẽ publice occidi: niſi per leges fuiſſet urgẽtibus demeritis cõdemnatus. Hoc in Ieſu crucifigendo Pilatus obmiſerat: uiro certe celebratæ famæ (ſi Ioſepho iudeo credere uolumus: de illo iſta ſcribenti) Fuit aũt illis temporibus Ieſus ſapiens uir: ſi tñ uirum nominare fas eſt: erat. n. mirabiliũ operum effector: & doctor omnium eorum: qui libenter quæ uera ſunt audiunt: & multos quidem iudeoꝝ: multos etiam ex gentibus ſibi adiunxit. Chriſtus hic erat. Hunc accuſatione primorũ noſtræ gentis uirorum cum Pilatus in cruce agendũ eſſe decreuiſſet: non deſeruerũt hi q ab initio eum dilexerunt. Apparuit enim eis tertio die iterum uiuus: ſecũdum ꝙ diuinitus inſpirati prophetæ: uel hæc: uel alia de eo innumera futura miracula eſſe prædixerunt. Sed & in hodiernum diem Chriſtianorũ ab ipſo nuncupatorum: nomen reſtat & genus. Itaqꝫ fama cognitum Romæ Ieſum Pilatus eſſe conſiderans: dubitauit apud Cæſarem accuſari: ꝙ tantum ac talem uirum non dicta cauſa dediſſet auaritiæ & inuidiæ iudeorum crucifigendum. Vt igitur iuſte & pro magna cauſa extra ordinem Ieſum oſtenderet crucifixum. Quia inter acta curiæ ſententia nõ extabat: titulum. i. cauſam ſolam necis: palam facere conſtituit. Quod & hac tempeſtate in extra ordinem punitis fieri ſæpe contingit. Vbi infimæ ſortis & incogniti neq̃ homines: ſine titulo enecantur. Qui autem uel genere uel fortunis: uel nequitia iſigniores ſunt: breui cedula aut inſtrumentis ſcelerum ſuper patibulis eorum appenſis: cur puniti ſint etiam mortui conteſtantur: ut qui præter legem necati ſunt: non ſine cauſa interiiſſe uideantur. Hac inq̃ ratione fretus ipſe Pilatus: quia per teſtes Ieſum non conuicerat: & iudicii formam in damnando eum penitus obmiſerat: titulum ſcripſit: quaſi confeſſionis argumentum: in quo ſibi mentiri coactus eſt: quod iuſte iudicantibus ſæpe: immo ſemp cõtingere ſolet. Qñ ad iniuſtitiã palliandam non cãm pro cã ſuæ iniuſtitiæ: aut ſectari: aut machinari coguntur. Quãuis ergo Ieſus nõ ſe dixiſſet regem iudeoꝝ: illorum. ſ. quibus Pilatus a Romanis præſes datus fuerat: & aperte dixiſſet regnum ſuum non eſſe de hoc mundo: tamen nullum atrociorem titulum Pilatus inueniens: unde magis tutari poſſet præter ordinem

E

F

ordinē crucifixi pmiſiſſe Ieſum:pro nulla cauſa:pro nulla ſententia:pro
nullo iuris ordine in uiri iuſti damnatione ſeruato:falſum ſua opiniōe
titulū & plane mentitum/Scripſit ſuper crucem eius/iam crucifixi/ſcri-
ptum affigi mādauit.Ieſus nazarenus/rex iudeoꝵ/ſuper duos latrones/
nihil penitus ſcripſiſſe legitur.Q̃m de eorum damnatione in actis præ-
torii plene cōſtabat.Ieſus nazarenus rex iudeoꝵ eē conſtituens.Punitus G
eſt ita:ut cæteris regnū affectantibus tranſeat in exemplū. Hæc eſt tituli
ratio/ſecundum quam Pilatus ſe apud Cæſarem/tutari poſſe confidit.

Improbatio tituli.

Vnc ergo titulum multi iudeorū legerunt:quia prope ciuitatē
h erat locus ubi crucifixus eſt. Et erat ſcriptum græce/hebraice/&
latine.Puduit iudeos & alienigenas hūc titulū legi & intelligi:
uerentes nequando illis exprobaretur(& a græcis imprimis quibus erāt
odio)regē habuiſſe crucifixū.Et quod erat infamius illis inſtantibus &
magna uoce a Romano præſide poſtulātibus crucifixum. Hāc infamiā
apud exteros timētes inſani:mutatione tituli euitare tētauerūt. Dixerūt
ergo Pilato.Noli ſcribere rex iudeoꝵ:ſed quia dixit:rex iudeorum ſum.
Ita.n.non uidebimur crucifixiſſe uerū regē:ſed regē aſſertū:neq; a mul-
tis ſed a ſe ipſo:Ideo addunt. Sed quia dixit:rex ſum iudeorū. At præſes H
qui non eoꝵ infamiæ:ſed ſuæ cautelæ:in tituli appoſitiōe rōnem hr̄e cō
ſtituit:tutius duxit titulū pmanere.Q̃d.n.ſe dixiſſet regē:iſcitiæ & ſim
plicitati(quā Herodes ſe deridere putauit)aſcribi poterat:& iuſtū non
erat:ſimplicē & ſemifatuū pro uerbo penitus ridiculo crucifigi:pſertim
quod ope nō eſſet aggreſſus implere.Ita perſeuerans in ſuæ excuſationis
occaſione robuſta Rn̄dit Pilatus/quod ſcripſi ſcripſi:ut pmaneat:Q̃d
ſcripſi ſcripſi & publicaui:iā mutari nō expedit/Quod ſcripſi ſcripſi:ſci-
ens & prudens ſcripſi certa rōne penes me conſtante:quā uobis non ha-
beo reddere:neq; ab illa uolo recedere.Et certe Pilate hoc unum iter tot
mala puſillanimitatis & inconſtantiæ tuæ bene agis:ꝙ perſtas/& titulū I
non mutas.Credis te mentiri & neſcius ueritatem ſcribis. Nullus uerior
titulus cruci noſtri ſaluatoris potuit iſcribi:qua de re alias fortaſſe copio
ſius/nunc per ſummarium diſſeramus.Ieſus ſaluator interpretatur.Hic
quem crucifigis:ſaluum facit populum ſuum a peccatis eorum. Saluat
autem per mortem crucis:quod dudum Moyſes figurauit. Quādo ſer
pentem æneum ſuſpendit in ligno.Populus tunc in ſolitudine poſitus
qui mordebatur a ſerpentibus uenenoſis/attendebat ſerpētem in ligno
pendentem & ſanabatur.Homines qui a dæmonibus in hac ſolitudine
& ſilua condēſa humanoꝵ affectuū per uarias ſuggeſtiōes peccatorum

uenenati ſunt: Chriſti crucifixiõe: morteq; abſoluũtur a culpa: liberant̃ a pœna: præſeruãtur in gr̃a: Si modo illũ intueantur per fidem rectã. Intuere Ieſum o Pilate: intuere ſaluatorem tuũ: & uos o fratres aduertite titulum. Hic cũ quo mecum ſubſtinetis: & uigilatis. Hic quẽ pendentem in cruce uidetis: qui triſtis eſt uſq; ad mortẽ: & non multo poſt pœnarũ nimietate moriturũ: Pilati.i. gentilis hominis teſtimonio: uiri certe pro
K officio quod gerit nõ ſpernẽdi. Eſt Ieſus.i. ſaluator: liberator: redẽptor. Eſtis captiui: ſeruiq; peccati: affixus eſt cruci ut nos redimeret. Gratis uenundati eſtis: ueſtra uolũtate: nulla neceſſitate: nulla mercede: ſed malo ueſtro ꝓpoſito uenũdati eſtis pyratæ efferatiſſimo diabolo. Sine argento redimemini. Sanguinẽ & uitã uendidiſtis: & qđ plus eſt aĩam: quæ argẽto nequit cõpenſari. Ieſus ſanguine ſuo hodie uos redimit: neq; parcus ẽ hanc monetam pro uobis expẽdere. Iam apuit quinq; portas ærarii ſui. Vnde quaq; ꝑcium exponit: mõ illud uelitis expẽdere. Fuiſti ſupbus: accipe de ſanguine: qui p coronã exit a capite: humiliaberis. Vide quia pro tua ſupbia Ieſus in cruce caput leuare nõ põt. Deprimit illud corona ſpinaꝝ. Si erigitur pũgitur accutiſſimis ſpinis. Accipe o ſupbe de hac ærarii huius ſacratiſſimi & ditiſſimi porta unde te redimas. Es auarus aut inuidus? Perge ad aliam ærarii ianuam. Manum dexteram crucifixi Ieſu ſanguis inde profluit abundãter: aperta eſt ad errogandũ pro te: non metallum: ſed ſanguinẽ proprium. O auare cur pro eius amore pecuniam nõ eroges: qui pro te redimendo: largiſſime ſanguinẽ de manu ſua dextera fundit? Extenſa eſt ad amplexãdum. Audies paulo poſt q̃ ſit beneficus. Amat omnes: omnibus gaudentibus cõgaudet: non cum omnibus tm̃: ſed pro oĩbus dolentibus dolet. Cur tu non deponis inuidiã? qui Ieſum omnes homines amplexantẽ: & pro illis omnibus manu dextera ſanguinem ꝓpriũ abundantiſſime dantem uides? Es luxurioſus aut gulæ uẽditus? Ieſus ſiniſtra manu ꝓ tuis culpis mercedẽ ſoluit. Tu mollibus delectaris: illa ferro accutiſſimo pforata: ligno affixa pro te lacerat̃: ſanguinẽ copioſe ſpgit per multã amaritudinẽ ĩdicibileq; dolorẽ: ut totas in ſanas delectatiões moderet̃: ſiſtat: frenet: & pro illis ſatiſfaciat. Es ne iracũdus? Curris ad uindictã: hinc quoq; captiuus effectus inferno? Apta eſt pro te in Ieſu ærario alia porta. Pes dexter affixus eſt cruci: ut ĩpetus iræ te non rapiat: fluit ſanguine: ut pro ſanguine quem fudiſti: uel fundere decreuiſti ſatiſfaciat. Laboras accidia: & illa te captiuũ detinet? Alia ærarii porta pro te quoq; in Ieſu corpore aperta eſt. Pes ſiniſter eſt accutiſſimo clauo perforatus: ut ſtimulis pungẽtibus deponas accidiam. Dominus Ieſus totus erectus: & animi plenus q̃tũlibet pœnis exacerbatus ſtat: & pedibus

& pedibus ſubſtentatur: ut ſpe te diſcas ſubleuare: & ad bñ operandũ eri gere. His igitur qnq; portis in Chriſti corpore: Quaſi in ærario apertis: Quia per quinq; ſẽſus ſeptẽ peccatis mortalibus uenũdati ſumus: g̃tis ſine argẽto: ſed nõ ſine p̃cio redimimur ſanguine dñi Ieſu Chriſti. Titulo ergo in ſaluatoris cruce ponẽdo: nullũ melius poterat dari principiũ q̃ Ieſus nazarenus/a Nazareth deriuat᷑. Eſt enĩ a loco originis deductũ: Multa ſignificãs. Iuxta Hieronymũ nempe nazareus: ſeu nazarenus/uirgultum/uel floridũ/ſiue cuſtodiẽs aut ſepatus: mũdus: ſanctus: unctus: aut cõſecratus nobis ſonat. Quæ oĩa ſignificata titulo crucis Chriſti ita cõcinunt: ut nullibi melius poſſint reſonare. Obmitto iam præſagitũ ſaluatorẽ nr̃um oriri ſicut uirgultũ de terra ſitiẽti. Sileo de illo p̃dictũ. Flos de radice aſcẽdet in uirga Ieſſe: Et reliqua huius noĩs ſignificata: a p̃phetis de Ieſu copioſiſſime & aptiſſime cõſcripta ptranſeo. Cuſtodientis rõnem ſilere hic nõ debeo. Cuſtodis eſt ſtare in ſpecula: oĩa circũſpicere. Ieſus qui nos ſaluat: altus reſidet in monte caluario: & eleuatus in cruce: attentus ad oĩa picula gregis: præſto eſt ea omnia propulſare. Rex iudeorum. Hoc ſufficiat explanaſſe ſuperius.

Improperatio.

MILItes ergo cũ crucifixiſſent eum acceperunt ueſtimenta eius. Et fecerũt quatuor partes unicuiq; militi partẽ: & tunicam: Erat aũt tunica incõſutilis deſup cõtexta per totũ. Dixerunt ergo: nõ ſcindamus eam: ſed ſortiamur de illa: cuius ſit: Vt ſcriptura impleret᷑ dicens: Partiti ſunt ueſtimenta mea ſibi: & in ueſtẽ meã miſerunt ſortẽ. Et milites quidem hæc fecerunt. Matheus. Prætereũtes aũt blaſſemabant eũ mouentes capita ſua & dicentes: Vath qui deſtruis tẽplum dei: & in triduo illud reædificas: ſalua temetipſum. Si filius dei es deſcende de cruce. Similiter principes ſacerdotũ illudentes cũ ſcribis & ſenioribus dicebant. Alios ſaluos fecit: ſe ipſum nõ põt ſaluũ facere. Si rex iſrael eſt: deſcendat nunc de cruce: Confidit in deo: liberet eum nũc ſi uult. Dixit enim quia filius dei ſum: Id ipſum autem latrones dicebant.

Improperationis declaratio: & primo a carnificibus illata.

Mos eſt pro humanitatis neceſſitudĩe: reis dãnatis dũ puniunt᷑ compati q̃tumlibet iuſte uexentur: aliquid refrigerii impartiri: ſaltem uerbis conſolatoriis eorum pœnam reddere mitiorem.

Cædunt pro Ieſu crucifixo omnia in contrarium. Pilatus crucifixum ti-
tuli appoſitione deriſit: & ad ſui excuſationē erroris: falſá crucifixo cām
mortis ſe putat inſcribere. Carnifices ante crucifixi oculos ueſtimenta di
ripiunt: & ſuper tunicam eius præcioſiſſimo ſanguine madentē, ſortem
mittūt. Prætereuntes illū iracunde blaſſemāt. Pontifices/ſcribæ, & phari
ſei deridēt: cauillis/ſalibus iniurioſe aggrediuntur. Latro cōmunem pœ-
nam qua iuſte tenetur inuitus: ſponte cruciato impropat. Continet igit̃
hic improperatiōis actus/Direptionē ueſtium a carnificibus, Blaſſemias
a prætereūtibus: Sales & cauillos a pōtificibus/a latrone exprobrationē
pœnæ. Sigillatim hæc inſpiciamus quæ ſimul ab euāgeliſtis accepimus.
L Carnifices ab euāgeliſta hic milites dicti ſunt: quia Romanā fortaſſe mi
litiā ſequebātur: qn̄ a Romanis lictores dabantur ducibus exercituū: &
præſidibus ciuitatū. Eſt igitur rationi cōſentaneū Pilato præſidi aliquot
fuiſſe lictores ſequētes exercitum ꝑuinciæ iudeæ: & ciuitati Hieruſalem
M cuſtodiæ deputatū. Quatuor ergo lictores: quatuor inq̃ carnifices ro-
manæ militiæ aſcripti/cruci cōfixerūt dn̄m Ieſum. Vnus dexterā manū:
unus ſiniſtram pforauit: atq; cōfixit. Tertius pedes cōpoſuit & cōtinuit:
dum alter clauo utrūq; cruci cōfigeret. Non eſt.n.rōni cōſentaneū mili-
tes Romanos, uiros glorioſos tale miniſterium executos: neq; ad tam te
nuem prædam diuidendam deſcendiſſe. Ita pro ſuo numero carnifices
p̄dam tenuē in quatuor diuidūt ptes/Vnicuiq; militi uel potius lictori:
ſiue carnifici/partē/cōi concordia diſtribuētes. Et tunicā accepunt hi car
nifices in p̄dam. Erat aūt incōſutilis tunica deſup cōtexta per totū. Hāc
exiſtimo fuiſſe interiorē tunicam: carnē Chriſti tangentē ad nudū: de cu
ius dignitate: & cur incōſutilis: cur deſup cōtexta per totū: Cur illam nō
diuiſerunt carnifices: ſed ſortiti ſunt: pro tenuitate noſtra ſcripſimus: dū
dignitatem inſtrumētoꝝ paſſionis Chriſti examinaremus. Hanc tunicā
lictores penitus integrā ſortiti ſunt: Qm̄ per ſuturas diuidi nō poſſe ui
debant: Qm̄ inſuper eēt anguſta. Exiſtimauerūt.n.ſi diuideret̃: in fru-
ſtra reddi penitus inutilē: dū quarta pars eius/ad cōtegendū corpus mi-
nime ſufficeret: & panno alteri componēda/eēt inutilis: quoniam non
N ut pānus texta liciis ſed maculis erat. Dixerunt ergo non ſcindamus eā:
ſed ſortiamur de illa cuius ſit. Integra enim erit uni uſui: diuiſa erit ſin-
gulis penitus inutilis: ſicq; ſortem illos miſiſſe euangeliſta confirmat:
quando illud propheticum dicit impletum. Partiti ſunt ueſtimenta
mea ſibi: & ſuper ueſtem meā miſerunt ſortem. Qui me in cruce lania-
uerunt clauis: ueſtimenta quoq; mea ſine iniuria eſſe noluerunt. La-
cerant per quattuor partes ſuperiores tunicas: interiorē ſibi ſortiuntur.
Iniuriam

niuriam paſſus fueram ab Herode per deriſum purpura ĩdutus nouã iniuriam patior a carnificibus: qui per auaritiã ueſtimenta lacerãt quatrifarie. Sed utinã a malis Chriſtianis hæc ipſa ueſtimẽta peius nõ diſtraherentur. Illi ſupiora tantum indumenta: per auaritiã lacerant: interiorem partiri non audent: quæ nunc in minuta fruſtula cõciditur ad horã. Sed redeamus unde diſceſſimus. Super ueſtem meam interiorẽ inconſutilẽ: miſerunt ſortem: Venditus ſum triginta argenteis a principio paſſionis: Veſtes meas lacerari: & ſortis.i.ludi præcium uideo fieri in fine. Et milites qui hæc fecerũt: carnifices qui me crucifixerunt: quia ſuæ crudelitatis mercedẽ: ob meam pauptatem nulla numerata pecunia aſſequi potuerunt: Veſtimẽta mea in meæ ſortis præcium ſibi diuiſerunt. Et certe hæc fecerunt quæ prophetata iam fuerant. Diuiſerunt quæ diuidi poterant: quæ nõ poterant ſortiti ſunt. Sed non eorum auaritiæ: aut impudentiæ rationem hr̃e me conuenit. Sum Ieſus: etiam teſte Pilato: Q uare iuxta titulum quem inſcripſit: iuxta.ſ.mei nominis rõnem: me agere cõdecet: ſaluare illos præſto ſum. Statim hoc omnibus notum faciam. Subſtinete & uigilate mecum. Pro cuſtodis officio aſpexi iam crucifixores & carnifices: nunc alios pro cuſtodia aſpiciam.

Declaratio blaſſemiaꝝ a ꝑtereũtibus cõtra crucifixũ Ieſum dictarũ.

p Ræthereũtes aũt blaſſemabant eũ mouentes capita ſua dicentes: Vat qui deſtruis templũ dei: & in triduo illud reædificas: ſalua temetipſum: ſi filius dei es deſcende de cruce. Magna incõditæ plebis frequẽtia ad ſpectaculũ crucis cõfluxerat: horum plurimi pontificum gratiam aucupantes. Prætereuntes.i.nunc hac: nunc illac diſcurrentes circum crucem: mouentes capita ad ire & odii indicium indignabundi. Vat.n.interiectio indignãtis: & feruidi animi affectum indicans eſt blaſſemabant. Vt ex animo facere monſtrarent: indignationẽ præferebant acerbiſſimam. Blaſſemare eſt uerbis iniuriã inferre. Iniuria aũt fit: uel debitum ſubtrahẽdo: uel adducendo nõ debitũ. Debuiſſent iſti agere gr̃as ſaluatori Ieſu: & redemptori humiles ſe oñdere. Compati debuiſſent anguſtiis eoꝝ gr̃a ſupportatis/indignationẽ & iram præferẽtes blaſſemabãt nutibus capitis furibũdi dicẽtes. Vat q deſtruis tẽplũ dei/& in triduo illud reædificas. Mentiebanť apte Ieſum aliqñ dixiſſe ſe uelle deſtruere aut deſtruxiſſe templũ dei/ut in tribus diebus illud reædificaret: poſſum deſtruere ſi dixiſſet/ut teſtes ultimi aſſeruerũt: minime mentitus eẽt. Mẽtimini uos. Nõ deſtruxiſſet ut reædificaret tm̃: Stultũ.n.hoc erat/uentoſum & ꝑſtigioſum feciſſet/ut tali ope nõ creaturã/ſed creatorẽ ueſtrum illũ eẽ agnoſceretis. Mentimini blaſſemãtes: quia non factum nõ

dictum aſſeritis: quaſi uel dixiſſet: uel agere fuiſſet aggreſſus. Mentimini q̃n ueram cãm rei ſi fieret: ſi diceret᷑ non adducitis. Ita blaſſemantes nutu capitis: & interiectiõe uocis indignabunda falſam calumniã ſtruunt. Blaſſemãt adhuc peius q̃n dicũt: Salua temetipſum: quaſi ſe ſaluare nõ poſſit deridẽtes. O fatui aſpicite titulũ/ Ieſus eſt pria tituli dictio. Quid eſt aliud Ieſus niſi ſaluator? Ipſe ſalus eſt oĩum: ſaluari nõ eget: uexat᷑ ad modicũ ſed non piclitatur/ nõ frangitur/ moritur: ſed mors illi nõ dominabitur. Si filius dei es: deſcende de cruce. Satis ſit ſtultitiæ ueſtræ blaſſemaſſe hoiem Chriſtũ: nolite quæſo attigere deũ. Eſt uere dei filius qđ res indicabit: ſed ſuo tpe. Plus erit reſurgere a mortuis: de ĩfimo limbi tenebriſq; ſepulchri/ ad lucẽ ſolis aſcendere intuendã: & in empyreum cœlũ ſe ſua uirtute trãſferre: q̃ deſcẽdere de cruce. Quia filius dei eſt: & per nimiã charitatem naſcẽdo deſcendit in hoiem: ultimam q̃dem creaturã rõne pollentẽ: nõ debet amplius deſcẽdere niſi ad inferos ut hoĩes aſcendere faciat ad ſupos. Huius rei gr̃a aſcendit in crucẽ: deſcendere inde non uult: ſed pro ur̃a ſalute deponit᷑. Non deſcẽdit de cruce: ne uos deſcẽdatis in infernũ: cruce illic perpetua puniẽdi. Deſinite infœlices: deponite amentiã: contraq; propria cõmoda laborare deſiſtite. Si deſcẽdat de cruce: uos in inferno cruciabimini ſemp. Cuſtos Ieſus aſpexit ad uos: inconſultã multitudinẽ: cõtra propria cõmoda (ut ſemp ſoletis) ſtolide laborantem. Melius faceretis ſubſtinere hic & uigilare cum illo qui uobis datus eſt cuſtos & ſaluator.

Illuſionum & blaſſemiarum pontificum & ſacerdotũ declaratio.

ſImiliter & principes ſacerdotũ illudẽtes cũ ſcribis & ſenioribus populi dicebãt: ut mali reip. moderatores: populi furorẽ in malum augeant/ applaudũt inſaniæ atq; blaſſemiæ uulgi cui peiora adiiciunt/ ne fruſtra præeſſe uideant᷑. Alios ſaluos fecit: ſe ipſum non põt ſaluũ facere. Quid ſibi uolũt inſanæ hæ ueſtræ blaſſemiæ? Loquimur per ironiã. Alios ſaluos fecit? Minime. Quia neq; ſe ipſum põt ſaluum facere. Falſa ſunt quæ de illo dicunt᷑ ſaluaſſe alios: & uaria ſanitatũ dona tribuiſſe ſaluando. Hæc ſi fecit: non ex auctoritate: nõ ſua uirtute id fecit: poſſet & ſe eadem rõne ſaluum facere: ſed quia alios uel nõ uere ſaluos fecit: uel arte & dæmonio ſufftagante id fecit: nunc ꝙ ars illũ defecit: eſtq; dæmonio deſtitutus. Ideo nõ põt ſe ipſum ſaluũ facere. Si rex iſrael eſt: deſcẽdat nunc de cruce: & credimus ei. Alia ironia peior priore. Regum iſrael nemo hactenus eſt crucifixus: hic nũc pendet in cruce: nõ eſt ergo rex iſrael: qui ſi rex eſt: & a crucis pœna ſe liberare nõ potuit: liberet ſe deſcẽdens de illa. Reges. n. ſi q̃n capiuntur ab hoſtibus: aut ſaluant᷑

a ſuis liberati/aut ſe redimũt. Agat ſecundũ ut rex: quia primum ut deus euitare non potuit. De cruce deſcendat: uel liberatus/uel redẽptus a ſuis: & credimus ei. Vtinam hoc ultimũ diceretis: ex corde: ſed mẽtimini. Nẽpe quia ſaluator cuſtos eſt crucifixus Ieſus/& ꝓ cuſtodis offõ cordiũ ſecreta rimatur ex alto/Si uos ex corde uideret hæc ultima dicere: ſanus & illeſus de cruce deſcẽderet: neq; illũ pigeret iterũ crucifigi. Plus fuit ſuper mare ſiccis pedibus ambulare/per quadraginta dies & totidẽ noctes cibũ non ſumere. Ex pauculo pane tot hoĩum milia bis ſaciare: donare tot ſanitates: natis cæcis uiſum præſtare: reſuſcitare mortuos ad funeris pompam iã cõpoſitos/iam elatos/iamq; ſepultos/iam fœtidos & reſolutos/q̃ de cruce deſcẽdere: plus erit ſpoliare infernũ: & ĩde tantã ſecum aĩarum ducere multitudinẽ/de ſepulchro exire/q̃tumlibet cuſtodito/q̃ de cruce deſcendere. Vos aũt quia prioribus miraculis nõ credidiſtis: neq; futuris uirtutibus credere ꝓpoſuiſtis/etiã ſi de cruce deſcenderet non crederetis. Sequens blaſſemia ꝓpoſitum ueſtrũ apit: & an credere uelitis monſtrat euidentiſſime. Pergite loqui pro ueſtra nequitia. Cõfidit in deo: liberet eum nunc ſi uult: O puerſi & totius plebis ueſtræ longe ſtultiſſimi: quæ eſt hæc rabies? Cũ legẽ plene noueritis: ideoq; certũ teneatis: nihil ğuius puniri præcepto legis q̃ blaſſemiã in deũ/tñ aperte non uos pudet blaſſemare deũ? Nõ ueremini eius iudicia? Manifeſtũ eſt quia legem ore tenetis/nõ corde. Alligatis per illã onera grauia & importabilia/ſuper humeros ſimpliciũ: uos aũt neq; digito teneri lege aut uultis: aut creditis. Satis erat deriſiſſe Ieſum: & iam moribũdũ hoĩem: ſalibus cauilliſq; afflixiſſe. Satis erat ueſtræ cõſciẽtiæ teſtimonio uos impudẽtiſſime eſſe mentitos. Cur cõtra deum pr̃em tam ſupbæ nunc blaſſemãdo cõſurgitis? Nonne deus ſi uelit illũ poterit liberare? Liberauit pr̃es ueſtros ab exercitu ægyptioꝝ. Quibus mari: mõtibuſq; cõcluſis: uiã inter aquas apuit: & quaſi pro muris undas ſolidauit. Aquã de petra largiſſimã illis eduxit. Solem pro illis cõtra Gabaonitas ſtare fecit. Diuiſit diuertitq; Iordanẽ. Exercitũ ualidiſſimũ uni Ionatæ ꝓfligandũ dedit: Goliã gigantem armis exercitatiſſimũ per inermẽ Dauit (nil niſi paſtoritiã exptum) ſingulari certamine detrũcauit. Armatos hoĩes ſine numero: quos in malum ueſtrũ uexerat Senecarib: ſine ur̃o labore fudit: fugauit: deleuit. Tot magnalia ur̃i gratia fecit: quot nuſq̃ lr̃is traditum pro aliis feciſſe inuenit̃. Cur nũc illi hãc uicem redditis: quaſi deridẽtes uirtutẽ eius: ut etiã ſi uelit: nõ poſſit liberare ieſum? Quid eſt quæſo aliud dicere? Confidit in deo: liberet eũ nunc ſi uult: niſi per deriſum inſurgere cõtra deũ? Quid ſibi uolũt hæc ueſtræ uerba blaſſemiæ? Supauimus aduerſariũ noſtrũ: ſic illum affeci-

mus: eo adduximus: ut deus ſi uult eum liberare non poſſit: Si ſecus eſt q̃ dicimus: faciat deus quod fieri poſſe negamus. Scimus quia confidentia crucifixo non deerit. Fide Noe in archa ſaluatus eſt. Fide Abraam ſine iniuria peregrinatiōem compleuit: filium in ſenectute genuit: quem imolare deo non dubitabat. Filii liberationem obtinuit: promiſſiones eſt aſſecutus. Fide Iacob manus euaſit Eſau. Fide Ioſeph liberatur a carcere: Aegypto præficitur: paſcit patrē & fratres. Fides Moyſes acceſſit ad rubum: ſuſcepit ſigna quæ oſtendit Pharaoni. Aegyptios merſit in mare: Populum per quadraginta annos pauit in deſerto atq; protexit. Fide Ioſue muros Hiericontæ tubarum clangore diuulſit: Iordanem diuiſit: ſolemq; firmauit. Fide Ieptæ paucis cum hominibus fugauit ingentem exercitum. Iſte confidit in deo: ſed nihil iam proderit ei: liberet eum ſi uult. Certe non poterit: quia nos iam illi reſtitimus. Acta res eſt. Pendet in cruce iam penitus exanguis: Laceratus eſt totus. Manus laniate ſunt clauis. Ferrum pedes confodit. Liberet eum ſi uult: Liberatus erit inutilis. Vita in ſanguine eſt: hunc exhauſimus flagellis: corona & clauis abſumpſimus: non diu uiuet: Non poteſt etiam ſi uelit: deus eum liberare a morte ſanguine iam defecto. Quod ſi fecerit ſaltem a debilitate liberare non poterit clauis manus pedeſq; confoſſum. Nos enim tanto ſagacitatis & ſolertiæ ſtudio præualuimus: ut uolens deus illi eſſe auxilio nō poſſit. Liberet eum ſi uult. Si etiam eſſet eius filius: eum non ſufficeret liberare. Enim certe quia dixit filius dei ſum. Vt hoc ſit uerum liberet eum deus ſi uult. Sicut pater filium liberare ſtudet: certe nō poterit. Vobis parum eſt o impii (ut uideo) moleſtos eſſe hominibus: moleſti eſtis & deo pro blaſſemia tam execranda: ut præſumatis tātam in anguſtiam traxiſſe dominum Ieſum/ꝙ etiam ſi plena fide ſperet in deo: & illum uelit deus liberare: & eo ſtudio uelit: quo pater filium in tantis malis conſtitutum liberare ſtuderet non tamen poſſit. Iactabundi ad inuicem ridetis & plauditis de crudelitate & impietate tam dira: latronum alter crucifixus illis fauet: ſed de eo apertius paulo poſt dicam. Redeamus ad Ieſum nazarenum cuſtodem in ſpecula. Non ſic facit Ieſus cuſtos (ſi modo uultis) ſaluator ueſter. Audite illum qui pro cuſtodis officio de cruce carnifices/plebem/uos malorum omnium auctores cōtuetur: auſcultat uos/maledicitis & blaſſematis/Ille benedicit uobis: orat pro uobis: excuſat uos audite eum.

Codicillus domini Ieſu Chriſti prima particula.

Ieſus autem

IESVS autẽ dicebat pater dimitte illis qa
neſciunt quid faciũt. Anteq̃ Ieſus ad hor-
tum accederet: ut ſe illic capiendũ expone
ret: teſtamentũ cõdidit: cuius ſupra teno-
rem inſpeximus. Nunc ꝙ ſibi mortẽ imi-
nere cõſpicit/codicillum ordinat. Et q di
xerat ſi exurierit inimicus tuus ciba illũ: ſi
ſitit: potum da illi. Ope cõprobat doctri-
nam ſuã. Inimicos. n. ſibi conſtituerant ſe
carnifices crucifigentes. Populi eũ deridẽ-
tes/cõminãtes & maledicẽtes eidem principes ſacerdotũ: ſcribæ & ſenio-
res lætantes ꝙ malefecerint: & in rebus peſſimis ſuæ blaſſemiæ gloriãtes.
Non reddit illis Ieſus maledictũ pro maledicto: ſed e cõtrario benedicit.
Pater mi inquiẽs ne iudices pro carnificũ/populi/principũq; demeritis. X
Ignoſce eis pr̃. Ego libẽs condono iniuriã meã: nolo uindictã: ſed remiſ
ſionẽ. Inimici iſti nr̃i exuriũt per auaritiã: quæ eos obcæcauit/& traxit in
rabiẽ carnes meas deuorari pœnis. Sitiũt ſanguinẽ meũ totum effundi:
cibemus illos charitate: potemus clemẽtia. Dedi iã carnẽ in cibũ: ſangui-
nem in potũ ſumere uolẽtibus a qua refectione Iudã nõ excluſi. Aſpice
pater titulũ capiti meo ſupra poſitũ. Non diſcordat a legatione tuo noie
per Gabrielem angelũ mr̃i meæ expoſita. Dixit ille/uocabis nomen eius
Ieſum: qd' ſignificat ſaluatorẽ. Nolo pr̃ ſi poſſum inani uocis & nois põ
pa iactari. Rem uolo nomini cõgruentẽ. Alienigenæ & tui nois gloriam
neſciẽtes: me Ieſum nazarenũ ĩſcripſerũt: Sim quæſo pr̃ cuſtos ouilis tui
ſim ſaluator. Ne ꝑdas pater ꝓ meis pœnis hos peccatores: ne punias eos.
Vindictã ne ſumas de peccatis eoꝝ. Dixit angelus hic erit magnus. Mi pr̃
magnifica me. Nihil ego magnanimius ĩuenio q̃ donare iniurias. Si qd
maius eſt: nihil eſſe iam põt/niſi ſanguinẽ donare cũ uita. Inſpice pr̃ q̃tũ
ſanguinis ſparſerim. Vide caput ſanguine cruentũ. Vide corpus oĩ pelle
nudatũ & cruore ueſtitũ. Vide laceras manus ſanguine manãtes. Vide di
ſcerptos pedes: riuos ſanguinis factos. Hæc pro animi magnitudine do
no iuſtitiæ tuæ ut hoĩum peccata dimittas. Magnũ me demonſtra: remit
tendo quæ peto. Dixit idẽ angelus. Filius altiſſimi uocabit᷑. Cõſentaneũ
eſt pr̃/ſi ſum tibi filius/me tui eẽ ſimillimũ. Tu ſolem oriri facis ſuꝑ bo
nos & malos/pluis ſuꝑ iuſtos & iniuſtos. Gr̃am qua me repleuiſti/& ꝑ
quam me eẽ uoluiſti lucẽ quæ illuminat oẽm hoĩem ueniẽtem in hunc
mũdũ: lucere iube bonis & malis. Pluuiã ſanguinis de meo corꝑe quaſi
aquam de nube manantẽ/pluere decerne ſuper iuſtos & iniuſtos. Iſta pr̃

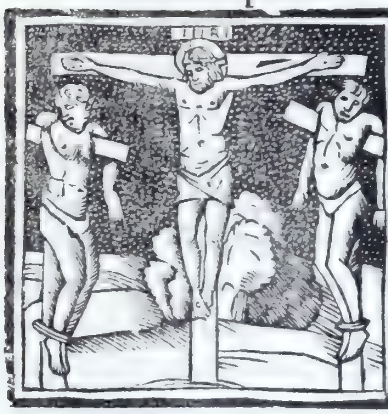
ſine cauſa non peto.Peto ex titulo paſſiõis meæ. Vñ ſũ Ieſus nazarenus:
ſaluator & cuſtodiẽs.Sum ẽt rex iudeoꝝ.Meũ eſt regni conſulere utilita
tibus.Nulla maior in regno utilitas q̃ hoĩum ſalus.Per nomen meũ:per
agnomẽ:p regni titulũ maieſtate plenum rogo pr̃ dimitte eis.Q uid di-
mittã fili? Dimitte iniurias mihi illatas:non dãna ſola:ſed emẽdas dãni.
Dimitte oĩa & ſingula quæ mihi tu rex regũ poſſes ut filio reſeruar̃:quæ
ut dñs dñantiũ repetere poſſes.Sed q̃bus dimittã fili? Illis. Q uibꝰ illis?
Illis carnificibus qui me crucifixerũt:& pro funibus clauis ad me crucifi
gendũ uſi ſunt.hi pr̃ penitus/neſciũt q̃d faciunt.Accipiũt ueſtimenta in
necis ꝑcium:& ꝓmiũ crudelitatis:exiſtimãtes nihil plus meæ mortis me
Y rito cõſequi poſſe.Purũ hoĩem credũt interimere:q illis amplius uſui eẽ
non poſſit.Credũt pro miniſterio lictoris & carnificis nihil aliud ſibi in
cũbere:niſi q̃d præſes iuſſerit:neſciunt iure an iniuria crucifixus pẽdeã.
Iſtis pr̃ in meo codicillo dimitto:& cõdono damnũ laceratarꝝ ueſtiũ. Di
mitto crucifixionis iniuriã.Tu idem facito pro fidei cõmiſſarii munere:
quo fungeris:pro amore quo me filiũ tuũ amplecteris. Dimitte eis.De-
bes hoc facilius agere:quia ignorãtia iſtos excuſat/neſciũt q̃d faciũt. Vis
Z ne aliis dimittã fili? Dimitte incõſultæ multitudini circũſtanti:circũ con
curſanti:nutu capitis:incõditis & horriſonis uocibus cõtra me ſurgenti/
deridẽti & blaſſemãti.Q uid dimittã & iſtis? Damnũ & offenſam.Con
ſenſerunt in mortẽ meã:Barrabam mihi ꝓtulerũt/aſtiterunt crucifigẽti-
bus carnificibus/applaudũt põtificibus ſcribis & phariſe s:mearꝝ pœna-
rum primis auctoribus:ſed ab eis ſeducti ſunt.Neſciũt q̃d faciũt.Illi etiã
uere ꝑ ignorãtiã peccãt. Dimitte ergo & iſtis q̃tũ prioribus dimitti roga
A ui.Q m̃ & in codicillo meo:his dono culparꝝ oĩum remiſſionẽ/ut hære
ditariam pacẽ aſſequãtur.Dimittã & iſtis o fili:pro q̃bus ne dũ poſtulas:
ſed rõne plenã excuſationẽ adducis.Pontificibus ſcribis phariſeis/& po
puli ſenioribus qui teſte Pilato nõ per ignorantiã:ſed per inuidiã te tra-
diderũt/qui ſciẽtes legẽ & ꝓphetas interpretãtes:nũc te meq; blaſſemãt/
uis ne dimittã? Mi pr̃ dimitte illis. Scis pr̃:q̃m ubi ſup abundat delictũ:
glorioſius eſt principis grãm ſup abũdare.Non decet magnitudinẽ no-
ſtrã:neq; clementiã tuã/horũ malignitate ſupari.Si ſolis oĩno ignorãti-
bus dimiſerimus:nõ erit multa gloria remiſſionis.Pueris & furioſis hu-
manæ leges peccata dimittũt:q̃a ignorantia illos excuſat.Dimitte & iſtis
ut miſericordia tua iudiciũ hoĩum exceſſiſſe noſcatur. Iſti q̃dẽ pr̃ mi(ut
B Pilatus atteſtatus eſt)p inuidiã me tradiderũt.Sed hæc ipſa inuidia illos
reddidit ignorãtes.Tu pr̃ noſti q̃m obcæcauit eos malitia eorꝝ:cæci ſunt
culpa q̃dẽ ſua:ſed ideo miſerabiliores:q̃a ipſi ſibi cæcitatẽ adduxerunt.

Dimitte

Dimitte pr̃ eis/ qm̃ q̃tũlibet ſint humana ſapiẽtia pleni: humana tñ fragilitate ſupati rõnis apicẽ ſenſui ſubdiderũt: & iõ neſciunt qd faciunt. Pro iſtis pr̃: qui te tã atrociter blaſſamauerũt: nõ ſolũ peto remiſſionẽ: ſed excuſationẽ affero. Neſciũt qd faciunt. Quia ſcire nolũt. Priores neſciũt: quia indocti ſunt. Iſti neſciunt quia a ſcia per malitiã ſeipſos auerterunt. Didicerunt qdem: ſed intelligere noluerũt. Didicerũt/ ſed obliti ſunt iudicioꝝ iuſtoꝝ. Qm̃ ad iuſtitiã ſunt ſpõte cõuerſi. A principio teſtamẽti mei/ reliqui iure hæreditario pacẽ hoĩbus bonæ uoluntatis: puerſis eam donaui. Vt ſi quaſi hæredes iuſti hanc hr̃e nõ pñt: hẽant q̃uis neq; ſerui/ tm̃ clemẽtia liberaliſſimi dñi & teſtatoris. Dimitte & iſtis oẽm iniuriam: oẽm pœnam: oẽm recõpenſam/ ut poſſint ſi uelint pace frui: quã ĩter te & hoĩes me firmare miſiſti. Nolo pr̃ amplius interroges qbus dimitti uelim. Si tam iniurioſis tibi & mihi moleſtis ſupplico dimitti: cõſentaneũ eſt me oĩbus hoĩbus dimitti quæ iã dixi uelle. Pr̃ dimitte eis: qui uſq; in p̃ſens peccauerũt: qui nũc peccant: & qui peccabũt in poſterũ. Sint peccata q̃tũlibet grauia/ turpia/ iniurioſa/ dãnoſa. Quia neſciunt qd faciunt. C

Hæc eſt prima pticula codicilli dñi Ieſu Chriſti pẽdẽtis in cruce: iniuriarum remiſſio. O pr̃es/ o matres familias læſerũt ne uos unq̃ filii ur̃i/ aut filiæ ur̃æ/ ſerui uel ancillæ/ iniuriatus ẽ uobis amicus cõſanguineus/ affinis/ uel familiaris. Audite Ieſum. Pr̃ dimitte illis. Ego dimiſi crucifixoribus meis. O princeps & reipu. præſidens: qui pr̃is fungeris offõ: læſus es a ſubditis? Audi Chriſtũ in cruce pendẽtẽ. Pr̃ dimitte illis. O fr̃/ o ſoror/ o ſodalis o amice o uicine es læſus ab aliquo? Audi Chriſtũ: hic ſubſtie: hic uigila: ut illũ ualeas imitari: dimitte iniuriã: Dñs Ieſus Chriſtus non ſolũ iniuriã relaxat: ſed dimitti orat a pr̃e: ſed atrociſſime iniuriantes coram deo excuſat. Læditur & non attendit. Blaſſematur & bñdicit. Occiditur & uitam donat. Quis ueſtrũ eſt paſſus tã acerbas iniurias? Quis tam improbe: tam ptinaciter læſus: tam turpiter offenſus: tam dire habitus q̃ dñs Ieſus Chriſtus: a cuius iniuria iam crucifixi: nõ ceſſatur? Pẽdet in cruce ſanguine uacuus & blaſſemat̃: non tñ iraſcitur: neq; uindictam quærit: indulget & excuſat. Nos ergo omnes cum illo dicamus deo pr̃i. Pr̃ quoniã dñs noſter: redẽptor nr̃: ſaluator noſter: rex nr̃: filius tuus oẽs iniurias cõdonat: nos inuicem tantorũ dolorum ꝓ quibus eſt (noſtri gratia) triſtis uſq; ad mortẽ: indulgemus omnibus qui læſerunt nos. Dimittimus iniuriã: non quærimus uindictã. Tu pater dimitte eis quia neſciunt quid faciunt. Sic facientes aſſequamur hæreditatẽ in regno Chriſti & dei. Pacem. ſ. hominũ bonæ uoluntatis: teſtamẽto a dño Ieſu Chriſto relictam: & codicillorum iure firmatam.

Secunda particula codicilloꝝ dñi Ieſu & eius declaratio.

VNVS aũt de his qui pendebant latroni-
bus blaſſemat eum dicẽs/ Si tu es Chriſtus
ſaluũ fac temetipſum & nos. Rñdens autẽ
alter increpabat eum dicens. Neq; tu times
deũ: qui in eadem dãnatiõe es. Et nos qui-
dem iuſte: nam digna factis recipimus: hic
aũt nihil mali geſſit. Et dicebat ad Ieſũ. Me
mẽto mei dñe dũ ueneris in regnũ tuũ. Di-
xit ei Ieſus. Amen dico tibi/ hodie mecum
eris in paradiſo.

Nus de his qui pendebãt latronibus. Ad leuã iſte pẽdebat in re
u proboꝝ locum. Ad illam nanq; in die iudicii perditi oẽs iudici
E aſtabũt/ blaſſemabat eũ dicẽs. Si tu es Chriſtus: ſaluũ fac temet
ipſum & nos. Duas uno cõtextu protulit iſte blaſſemias: ex radice infide
litatis prima/ Secunda de officina impatiẽtiæ ſurgit. Si tu es Chriſtus po
nit in dubio qđ firmiſſime oportuerat cõfiteri. Dubius aũt in fide/ infi-
delis eſt. Audiuerat Pilatũ dixiſſe ſemꝑ de Ieſu qui dr̃ Chriſtus. Videbat
titulum uim noĩs & agnominis agnoſcebat: & nihilominus diffidebat/
ideoq; per cõditionẽ quaſi negans dicebat/ Si tu es Chriſtus: ſaluũ fac te
metipſũ & nos. Nõ uult pœnã pati cui pro iuſtitia erat obnoxius. Salu-
tem domini nr̃i Ieſu ut debuit nõ quæſiuit. Q ñ non pro eius innocen
F tia poſtulauit: ſed pro eius cõmodo. Saluari requirit ſpreta iuſtitia quã
habet exoſam. Non aliter faciunt damnatorum aiæ: Si quid. n. boni uo-
lunt/ non pro iuſtitia: ſed pro ſuo cõmodo/ uel pro incõmodo euitando
uolunt. Vellent ſi poſſent ꝓ ſua incõmoditate dei tollere iuſtitiã. Q uia
tollere non pñt: oderunt & in ambiguo ponũt. Neq; dicunt: quia iuſtus
es: nos iuſte patimur. Hic igitur latro pendens in ſiniſtra Ieſu: melius di
xiſſet: quia es Chriſtus libera te ſi uis. Nos iuſte patimur: ſine patiamur.
Sed quia impatiens eſt: & per impatiẽtiam deſperatus: dñm ſaluatorem
alloquitur ironice. Q uid tu pr̃em rogas indulgere crucifixoribus nr̃is.
G Si tu es Chriſtus: Si tu es dei pr̃is filius ſtude ſaluti tuæ & noſtræ q tecũ
patimur. Deinde crucifixoꝝ noſtrorũ ſalutis rõnem hr̃e poteris. Sed qa
ut uideo es moribundus: neq; te liberare potes ſtolidã rem agis: & ope-
ram pdis orando pr̃em ut nr̃is crucifixoribus indulgeat. Rñdens aũt al-
H ter latro pẽdens ad dexterã dñi ſaluatoris: ad quã in iudicio ſtabũt iuſti:
increpabat eũ dicens. Neq; tu times deũ qui in eadem dãnatione es. Ini-
cium oĩs ſapientiæ timor eſt dñi. Accipe timorem dñi & reſipiſces. Incipe
timere

timere deũ: deſines deſperare: deſines blaſſemare: diſces te humiliare/& benedicere benefactori nr̃o/nobiſcum in cruce pendẽti. O te infœlicem quẽ tam acerba pœna non caſtigat. Sed hñt hoc peſſimũ reprobi: ut ſemper correctione frangantur: fiantq̧ dũ corripiunt᷑ magis/inutiles. Probi ſi qñ caſtigantur: pœna illis fit fructuoſa. Es certe infœliciſſimus: qui cũ ſis in eadẽ dãnatione/pœnæ cõtubernio nõ molliris: ſed inſurgis. Audiuiſti Pilatum de iuſtitia huius/quẽ derides/conteſtantẽ. Q ñ dixit innocens ego ſum a ſanguine iuſti huius. Erat officii & cõditionis tuæ nõ addere afflictionẽ afflicto/præſertim iuſto/ſi te dolor facit acerbũ/in te ipſum pro tua culpa: aut in me inſurgere debuiſſes: quia nocentiſſimi ſumus. Vñ iuſte qdẽ nos pœna tenet: nã digna factis tormẽta recipimus. I
Q m̃ latrocinãtes multos torſimus: ideo iuſtitia cõmutatiua nos quidẽ iuſte cruce punit. Q ñ pro multis mortibus & crucibus: quæ alios tollerare coegimus/dum eoꝝ bona diripuimus: Vna nos morte cruceq̧ conſumit. Hic aũt nihil mali geſſit. Vnde acerbiſſimus illi fit dolor: quem libens pro nobis pateretur. Et iccirco non tm̃ cõdolere illi deberemus: & flere ſuper nos ꝓpter ſcelera noſtra: ac ſup illum pro eius innocentia: ſed etiã illi gr̃as agere: ꝙ noſtri gr̃a tantas pœnas ſponte ſuſcepit: libẽſq̧ ſubſtineat: & pro nobis a deo pr̃e ueniã imploret: & corã illo noſtrã ignorãtiã in excuſationẽ adducat. Cõſortæ pœnæ iam ſic admonito dicebat ad Ieſum/ut mediatorẽ dei & hoĩum in medio cõſtitutũ. Memẽto mei dñe K
dum ueneris in regnũ tuũ. Regnum illud quod tu dñe dixiſti/nõ eẽ de hoc mundo corruptibili: regnũ pacis & gaudii ſempitærni/regnũ iuſtitiæ & ueritatis: regnũ quod nõ auferet᷑: regnum in quo regnant oẽs qui bene deo ſeruiũt. Dñe/cui ſeruire regnare eſt/cũ ueneris in regnum tuũ/iure naturæ quia deus es/tuũ per gr̃am in oẽs hoĩes per te ſcaturiẽtẽ tuũ qm̃ tanto labore: prælioq̧ tã duro illud aſſequeris. Memẽto mei: nõ peccatorum quæ geſſi: nõ latrocinia mea quæſo tunc mente reuoluas: Mei: qui homo ſum: qui gero imaginẽ patris tui licet imp̄fectam: cuius tu es imago p̄fectiſſima: per cõe imaginis cõtuberniũ: per aĩam rõnalẽ quam mihi cõceſſit pater: & tu de Virgine naſcens accæpiſti: per humanitatem qua mihi es frater. Mei dñe memẽto. Non grandia peto. Mordet me cõ L
ſcientia ſceleribus fœtida. Introduci poſtulare confundor ad p̃riam tam fœlicem. Hoiem dignũ omni ſupplicio: ad tã puram & excellentẽ ciuiũ nobiliſſimoꝝ cõſuetudinem: ſceleſtũ & infimæ ſortis hoĩem introduci petere nõ audeo. Scio ꝙ tecũ: ſcio ꝙ cũ tuis ciuibus eẽ nõ mœreor. Neq̧ ſeruoꝝ tuorũ pediſequus ut fiam petere audeo. Scio tam puro: tam ſublimi: tam glorioſo loco: me recipi non dignũ. Ita dñe ſim ſaltem in me-

moria tua:pius es & clemẽtiſſimus.Comis es & neminem aſpernaris:ſi
mei memor eſſe dignaberis:ſpero aliqñ ad regni tui mãſiunculã aliquã
peruenire(qm̃ multas habet & maximas)iubebis admitti & infimis ſal
tem ſeruulis aſcribes. Meretur hoc præcium quod nunc pro me ſoluis.
Tanti tibi cõſtat ſalus mea:ut me ſpernere:& a regno tuo ꝑpetuo exclu-
dere non debeas.Modo de tua mente non excidam:qđ ſupplex oro ne
fiat.Neq3.n.ſolertiam tuã decet eorũ obliuiſci/quos tanto tuo labore:tã
tis pœnis:toto ſanguine & uita ꝓpria redimis:ꝑſertim eoꝝ quos in paſ-
ſione ſocios hr̃e uoluiſti.Quantumlibet.n.nobis dñe ſit cauſa diuerſa:
M mors tñ una manet.Exiſtimo dñe non ſine magna rõne(cum innocen
tiſſimus ſis)inter duos nocẽtes crucifigi decreueris.Video ab initio Euã
parere Cahim & Abel.Adam inter utrunq3 aio pẽdere:in figuram tui in
ter nos pẽdentis in cruce.Video alterũ fr̃icidam & deſperantẽ de ptãte &
clementia pr̃is tui:qñ poſt fratricidiũ dicere nõ eſt ueritus:maior eſt ini-
quitas mea q̃ ut ueniam merear. Facit idem collega meus a ſiniſtro late-
re tuo cruci cõfixus:qui per deſperationẽ te blaſſemat & pr̃em. Vt ille fi
gurauit Cahim:me Abel figurantẽ:fac imitari quẽ ꝑfero:qui pius fuit
& deo gratũ ſacrificiũ obtulit.Aſſimiler iſti dñe/in quo ſapientia tua me
præfigurauit.Non poſſum de gregibus uictimas imolare:offero me nu
dum tecũ in cruce:ubi licet pro meis iniquitatibus iuſte ſuſpẽdar:tñ nõ
aſpnaberis uoluntatẽ:quæ ut iuſtitiæ ſatiſfaciat:corpus cruciari libenter
acceptat.Tu dñe Noæ ſeruo tuo filios dederas Cham & Iaphet:Cham
pr̃is nuditatẽ deriſit.Cum ille poſt uindemias labore & uino atq3 ſopo-
re ĝuis detectus obdormiſſet.Facit idẽ qui pẽdet a latere ſiniſtro tuæ ma
ieſtatis.Te qui uineã eccleſiam plantaſti:qui pro uindemia ſanguinẽ in
crucis torculari iã expreſſiſti:& charitate nimia inebriatus nudari uolui-
ſti:dirus hic nudus in cruce deridet & blaſſemat. Aſſimila me dñe Sem
& Iaphet in quibus me ꝑfiguraſti.Contego ego nuditatẽ tuam utcunq3
ualeo.Redarguo maledicentẽ tibi:affero tuæ innocentiæ teſtimonium.
Obtineã ſupplico bñdictionẽ tuã.Tu dñe Abraæ unũ filiũ de ancilla &
unum de libera dediſti.Collega meus ancillæ filiũ ſe gerit.Quia ſpiritũ
habẽs ſeruitutis/mundaniq3 timoris uicio ſupatus:cadit a ſpe/cogitans
tantũ præſentia.murmurat ut ſeruus:& dño maledicit. Ego libẽs filius
eſſe pro uiribus ſtudeo.Nolo eſſe filius ſinagogæ fugitiuæ:& rebellis an
cillæ.Studeo fieri filius eccleſiæ uxoris liberæ:qua libertate tu illã dõas.
Hæreditatem petere non audeo:peto memineris mei:ſicut meminiſti
Iſaac:in quo me figurari uoluiſti. Tu dñe Rebeccam ex Iſaac concipe fe
ciſti Eſau & Iacob:Collega meus tibi eſt Eſau.En aſpernatur hæredita-
tem quã

tem quam ille pro lentis edulio poſthabuit. En contumax eſt: & alienigenas ducit uxores: præter patris imperium īfidelitatem & impatientiā/ per quas te blaſſemat. Sim quæſo domine Iacob: ſim eccleſiæ mr̄is chariſſimus filius/ eius conſilio/ eius auxilio/ non mea uirtute aſſequar benedictionem tuam. Tu illam cum dederis/ confirma. ꝙ ſi me per omnia Iacob aſſimilari nō uis. Neqꝫ. n. mereor. Si primogenituræ iura in regno tuo aſſequi non poſſum: familiæ ſaltem eius me connumera. non peto hæreditatem quia non ſum dignus: peto in hæreditate de me haberi memoriam: ut ſaltem de micis cadētibus de menſa tua comedere liceat. Memento mei domine dum ueneris in regnū tuum: dum accubabis in mēſa fœlicitatis æternæ/ Amen. non utcunqꝫ/ ſed certiſſima & infalibili ueritate/ dico promittēs/ dico donans tibi ad meam dexteram crucifixo/ tibi per fidem figuras de mea cruce cognoſcenti. Tibi in Abel figurato/ & ut ille recte/ pieqꝫ ſacrificanti/ tibi in Sem præſagito/ & ut ille reuerēti. i. tibi in Iſaac præmonſtrato/ filii legitimi timorem habenti. i. tibi ut Iacob longanimi & ſupportanti. Hodie eris mecum in paradiſo/ intrabis mecum perpetuas æternitates: in quibus omnia præſentia ſunt: quibus non eſt expectatio craſtini: neqꝫ occaſus lucis externæ: ſed ſemper hodie. i. ſemp præſens ſine occaſu præteriti: ſine ſollicita expectatione futuri. i. eris. Adiungit futurum uerbum aduerbio præſentis temporis. Q uoniā adhuc in uita mortali ad futura ſemp intenta pleni ambo erāt anguſtiis/ Q uæ paradiſum intrare non poſſunt. neqꝫ adhuc erat paradiſi ianua reſerata mortalibus: ſed illam agnus proxime aperire debebat. Ideo dicit/ hodie eris quaſi dicat: ut primum tu mortalem hanc uitam reliqueris/ naſcētē ex heri & pendētem ex craſtino: hodie ſemper in præſens eris mecū/ qui nunc inter duos peccatores unum reprobum alium pium in uitæ extremo conſtitutus ſum: ut pro peccatoribus & iuſtis patiar. Mecum/ quē figurauit Adam medius inter Cahim & Abel pater utriqꝫ atqꝫ beneficus: qui ſum figuratus in Noe: Q ui reprobo & piis filiis liberatis a diluuio æque plātauit uineam: ſicut ego per crucem omnes ab inferno libero & illis eccleſiam plāto. In Abraam qui filios habuit de ancilla & libera. Et mihi ſunt filii de ſinagoga & eccleſia. Eris mecum: Cruces quæ nr̄a corpora detinent/ nos faciunt eſſe ſepatos. Vnde nunc pro corporis neceſſitate ſimul eſſe non poſſumus. Claui me prohibent tecum eſſe. Funes te detinent a me ſepatum. Soluētur ambo hac corporis mole. Remanebūt illa cum crucibus. Spiritus liberi euolabunt. Præcedam te/ iter oſtendēs aīæ tuæ: illa me ſequetur: præſtolabor eam in optimo loco in paradiſo: ubi me tibi comitem perpetuū exhibebo: illic eris mecum exaltatus ſup

N

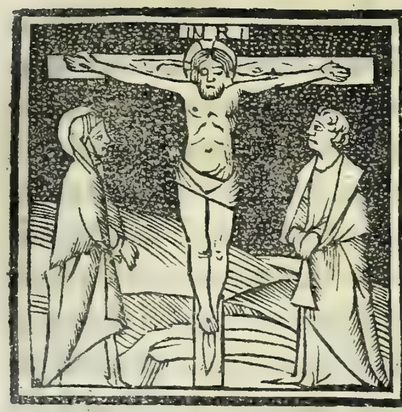
O

P omnem creaturam. Eris & tu incorruptibili lætitia plenus. Videns & amans gloriam meam/Eris in paradiſo. Miror ego acutam quorundã tarditatem ingenii: hic cauillantium/uel cauillum ſoluere credentium. Dicunt hodie fieri promiſſionem: impleri autem poſtea. Vt dominus Ieſus dicere uoluerit/hodie promitto/Eris autem mecum in paradiſo: quando aſcendam ad patrem. Neſcio ego quis melior paradiſus inueniri poſſit: aut quæri debeat/q̃ ſimul eſſe cum domino Ieſu Chriſto iam glorioſo & deitatem ſimul cum humanitate monſtrante. Hic latro nõ multo poſt Ieſum: uel ſaltem eadem die mortalem hanc uitam: & ſimul pœnas omnes egreſſus eſt/dominum Ieſum ſecutus: quem conſentaneum eſt in limbo/ſinu ue Abraæ inueniſſe & ab eo non diſceſiſſe. Vidit illic alligari draconem: ſolui patriarcharum animas: omniumq; piorũ iam purgatas. Illum teterrimo carcere claudi captiuum: iſtas educi de tenebris in libertatem: lugere infernum: exultare paradiſum: ſpoliari

Q abyſſos: ditari cœlos. Q uare in paradiſo die promiſſa ueriſſime fuit. In principio dum teſtamẽtum condidit dominus ieſus ſuis reliquit hæredibus patientiam/Q uam quia nouerat non ſine magna poſſe difficultate teneri: in codicillo fructum eius oſtendit: ut præmii magnitudo animos extollat: & mentem confirmet in opere. Hodie eris mecum in paradiſo/cui dicitur? Latroni. Q uare dicitur? Q uia patienter ſubſtinet crucem. Dixit enim/nos quidem iuſte. Nam factis digna recipimus. Nullum aliud opus egiſſe legitur aut cogitaſſe/unde tantum præmii aſſequi debuerit: niſi q; patienter ſubſtinuit pœnam crucis. Iam alias dixerat dominus ieſus. In patientia ueſtra poſſidebitis animas ueſtras. Nunc doctrinæ ſuæ ueritatem apertiſſime facto monſtrauit. Subſtinete igitur fratres chariſſimi: in aduerſis ne quæſo frãgamini. Vigilate ad patienter aduerſa ferendo: ſubſtinete. Si peccatores eſtis latro uos admonet. Subſtinete quoniam iuſte patimini. Audite latronem ſanctum. Et nos quidem iuſte. Nos peccatores iuſte affligimur: & ideo patientes eſſe debemus. Nam factis noſtris digna recipimus incommoda: dum qua menſura menſi fuimus: remetitur & nobis. Si iuſti eſtis: ſubſtinete nihilominus: quia & iuſtus ieſus mortem acerbiſſimam pro nobis ſubſtinet patienter. Vt qui patientiam hæreditario iure relictam habere non ſpreuerint: audire mœreãtur cum latrone. Hodie eris mecũ in paradiſo.

Tertia codicilli particula.

Stabat

STABat aũt iuxta crucẽ ieſu mater eius
& ſoror matris eius Maria Cleophe/ & Ma
ria Magdalenæ. Cũ uidiſſet ergo ieſus ma-
trem: & diſcipulum ſtãtem: dicit mr̃i ſuæ.
Ecce filius tuus. Deinde dixit diſcipulo.
Ecce mater tua. Steterat a principio mater R
iuxta crucem: prius tñ pro crucifixoribus
orare: latroni concrucifixo ſolacium præ-
ſtare uoluit dñs ieſus: q̃ alloq matrẽ: q̃ illã
diſcipulo: & illi chariſſimum diſcipulum
commendare. Vt diſceremus pro officio publicas utilitates: noſtris pri-
uatis rationibus anteferre. Quando rex noſter ſapiẽtiſſimus in mortis
articulo conſtitutus/ peccatoribus: iuſtiſq; codicillo prouidit anteq̃ ma-
tri. Stabat quippe iuxta crucem: quia iam a prĩcipio illic fuerat. Si enim S
ſuperueniſſet loquente ieſu: nunq̃ euãgeliſta dixiſſet: Stabat: ſed interea
illam ſuperueniſſe litteris mandauiſſet. Stabat autem non a lõge ut ple- T
riq; dixerunt: ſed iuxta crucem. Certe ſi dum crucifigebatur ieſus: aut po
ſteaq̃ cruci appenſus relictus eſt: aliquid dixiſſet: feciſſet ue uirgo Maria
eius liberandi gratia ut quidam non minus ſtolide q̃ inepte impieq; cõ
fingunt: Si illam ipſam pœnam prohibere: impedire ue temptaſſet: ſi tã
tas mœſtitiæ notas protuliſſet: diſcipulus ieſu chariſſimus: datus ab eo
matri in uicem filii: qui illam ſociauerat: non ieiuno uerbo pertranſiens
dixiſſet: Stabat iuxta crucem ieſu mater eius. Poterat dicere: ſtans iuxta
crucem ieſu mater eius: ſupplicabat illum non crucifigi: crucifixum ue
deponi cum lachrymis poſtulabat. Et quoniam non impetrabat: lamẽ-
tabatur: defecit præ dolore. Nõ hoc dixit: ſed dixit. Stabat iuxta crucem
mater eius. Vt talis matris conſtantiam & animi magnitudinem declara
ret. Quid enim ſingularis gratiæ præ cæteris matribus: Quid uirtutis
heroicæ: quid animi roboris habuiſſet: ſi talia dicere aut facere fuiſſet ag
greſſa: qualia mulieres dolore ſuperatæ dicunt & faciunt? Certe ſi uero
affectu ad ea prorupiſſet (ut iam demõſtrauimus) excidiſſet a gratia: in-
cidiſſet in culpam: & incõſtantis animi ac muliebris notam effugere nõ
potuiſſet. Neq; præ cæteris mulieribus bñdicta manſiſſet. Qñ aliarum
inſtar fuiſſet dolore ſupata. Si uero (quod minus ego crediderim) hos
affectus monſtrauit exterius: quibus interius non tenebatur: dabitur ab
ſurdius & iniurioſius illã cõtra honorem dei pr̃is & fili & ſpũs ſancti: ac
ſui met fruſtra fuiſſe mentitã. Hæc ne tãtæ reginæ mr̃i oĩum ſaluatoris

poſſent ĩpingi: teſte Ioãne q uidit aſtitit: & teſtimoniũ ꝑhibuit ueritati. Stetit inq̃ animi plena: plena deuotionis affectu. Stetit indicibilem amo ris flammam mente reuoluens qua filius eius ardebat. Ardens & ipſa fer uore charitatis: ſe talem ac tantũ filium genuiſſe examinans: qui tales in iurias libere condonaret: & tam atrociter iniuriantes ſtudioſiſſime excu-
V ſaret. Stabat cõſiderans filii ſui anguſtias duras ſane & acerbiſſimas: qui- bus acerrime materno cruciabatur affectu: & nihilominus pro ſua ſapiẽ tia: & charitatis incendio conſiderans utilitatẽ humano generi inde pro- uenientem: conſiderans dei patris & filii ſui ac ſpiritu ſancti gloriam in- de ſurgentem: conſiderans amorem immenſum patris & filii ad ſe ip- ſam: ad oẽs homines liberandos: honorandos: glorificandos: beatificã-
X doſq; promptiſſimum ſuum filium talia pati cogẽtem. Si unq̃ alias tũc maxime dixit. Magnificat anima mea dominũ. Filius meus qui nõ iam dimidium animæ meæ: ſed eſt tota anima mea: magnificat nunc per paſ ſionem ſuam dominum deum patrem ſuum ſpõſum meum. Aĩa mea: meus filius: qui me corpore ſimul & anima uiuam fecit: qui per has tam duras pœnas: me & omnes progenitores meos liberat a pœna inferni: re
Y parat ad gaudia paradiſi. Vere nunc magnificat dominum deum: illum tanta iuſtitia præditum oſtendens: ut proprio filio non parcat: ſed mor- tem duriſſimam pro iuſtitia illum ſubire compellat: tanta clementia ut pro ſeruis filium tradat: tanta liberalitate & largitate: ut cũ potuiſſet mo dis innumeris lõge facilius: ſine iniuria humanitatis: ſine pœna filii: ho minum incommodis obuiaret. Maluit tamen filii ſanguinem & uitam
Z expendere. Stabat & in ſe ipſa dicebat: ſemper exultauit ſpiritus meus in deo ſalutari meo. Expectans per filium meum homines ſaluari: Q uod iam credidi: quod deſideraui nunc uideo: ideo exulto dum hinc dolore ac triſtitia quaſi mater pro tantis mei filii pœnis affligor & ſtringor. Inde utilitates ſequentes has pœnas cogitãs: & amore quo genus humanum amplector: quo patrem & ſponſum meum: quo filium meũ proſequor confortata dilator ſubito. Ita exulto extra ſalto: ſalto extra triſtitias & ui- ciſſim contriſtor. Tantus eſt hic mihi motus contriſtationis: dum a filii mei pœnis examinandis tranſeo ad utilitates inde ſurgentes: q; tantã agi
A tationem ferre non poſſem. Deficerem certe: neq; mirum. Si enim acer- bus dolor dum nimis ſtringit ſufficit enecare. Si gaudium excellẽs (quo niam nimis ſolet uitales reſoluere uires) gaudentes extinguit. Ego in tã to dolore conſtituta: tantoq; gaudio ſuperfuſa: exultans inter hæc: nunc incredibili reſtricta dolore: nunc gaudio indicibili dilatata qũo ferrem?

Sed quia

Sed quia reſpexit filius meus & dñs meus humilitatem ancillæ ſuæ:te-
nuitaté.ſ.uiriũ mea℞:uires præſtitit. Vt in tãto dolore & gaudio durare B
ſufficerem. Ideo. Ecce.n.certe: ex hoc: eius auxilio: ꝙ conſtans impauida
imperturbata: ſto iuxta crucem filii mei. Quod nulla unq̃ mater facere
potuiſſet. Beatam me dicent omnes generationes. Nam ꝙ talem conce- C
perim filium: ſpiritu ſancto factum eſt: nõ opere meo: ꝙ lactauerim: ꝙ
circũtulerim: ꝙ educauerim: ꝙ ſecuta ſim ſemper/mihi eſt cõmune cũ
matribus multis: ꝙ ad crucé eius ſteterim ſine querela: ꝙ ſanguiné eius
uiderim de toto corpore profluentem/neq; uocem dederim: ꝙ unicum
filium morientem uiderim: & non ſincopizauerim/mihi eſt ſingulare
priuilegium: a deo patre/& filio eius: filio meo: & a ſpũ ſancto mihi tri-
butũ. Quia uterq; cum ſpiritu ſancto. Fecit mihi magna qui potens eſt D
pater æternus: omnipotens deus. Et ſanctum nomen eius. Nõ illud the-
tagrãmaton/quod neſcii fabulantur: ſed filius ſuus ieſus uerbum eius/
ueritas eius: quod illi eſt nomen ſanctum ineffabile & incomprehenſibi
le. Fecit mihi magna/magnam.ſ.animi conſtantiam: magnam pruden-
tiam: magnam ſapiẽtiam: magnam charitatem: per quæ ego ad crucem
eius ſto: cogitans inter magna quæ fecit in me: magnam eius miſericor-
diam. Sto igitur & mente reuoluo: ꝙ nunc miſericordia eius a progenie E
in progenies omium ſæculorum extenditur. Timentibus eum/timore
ſancto: cuius rei gratia latro dexter non incõdite dixit ad rebellem & cõ
tumacem pœnæ ſocium. Neq; tu times deum? Time eum ut eius miſe- F
ricordiam potius experiaris q̃ iuſtitiam. Sum & ego de timẽtium nume
ro: quis.n.te non timeat o fili omnia potens? Tu es brachium dei omni
potentis: tu es uires eius. En aperta brachia tua dulciſſime fili: ad tuã po
tentiam declarandam nunc uideo. Aſpicite omnes. Fecit potentiã in bra
chio ſuo dextro: Latronem illic pendẽtem abſoluit a pœnis inferni: do
nanit gaudiis paradiſi. Fecit potentiam in brachio ſuo ſiniſtro: Latroné
illic pendentem ſuperbum contumacé impœnitenté: & illi ſimiles: diſp
ſit ſupbos in ſuppliciũ dãnatiõis æternæ: mẽte: certo ꝓpoſito: cordis ſui:
ſuæ uoluntatis: uel diſpſit ſuperbos mente cordis ſui.i. uolũtate animæ G
ſuæ in ſupbia obſtiatos. Depoſuit potẽtes de ſede: malignos ſpũs: & dra-
conem principem eorum: potentes nequitia: & per tyrannidem oppri-
mentes genus humanum. Filius meus per pœnas quas uideo illum ſub
ſtinere: iam de ſede depoſuit: mox illos fugabit. Et exultauit humiles
patruum animas in ſinu Abraæ illum ardentiſſimo deſiderio poſtulan-
tes. Exurienres has animas reſtitui libertati. Exurientes beatitudine ſatu
rari a filio meo per has pœnas/repleuit bonis & diuites dimiſit inanes:

quando diabolum & infernum tantis opibus: & animarum iuſtarũ the
ſauris iniuſte diuites/iuſte exuit: & penitus inanes dereliquit. Reliquit
etiam diuites inanes: quando animas quæ nullam frugẽ bonoꝝ operũ
attulerant: plenas inanitatibus & inanitionibus iniquitatum reliquit
I in pœnis. Ioſeph uenditus a fratribus triginta argenteis/poſt calumnias
incontinentis & procacis fœminæ: poſt carcerẽ Aegypto præficitur: fra-
tres paſcit inuidioſos & illis iniuriam cõdonat. Sic ab Iſrael ſuo patre ſu-
ſcipitur. En Ieſus magni Iſrael non multarum ſed cunctarũ gentium pa
tris: puer & filius eius ſecundũ diuinitatem/homo puriſſimus nullo pec
cato maculatus: puer & filius meus ſecundũ humanitatem: per inuidiã
a iuda quem ſibi in fratrem aſciuerat uenditus: a ſinagoga procaci falſo
accuſatus: a pontificibus in domibus Annæ/& Cayphæ quaſi in carcere
aſſeruatus: & Pilato quaſi iſmaelitis traditus: a Pilato autẽ nunc crucifi-
xus: fratres & mũdum famelicum pauit iam antea corpore ſimul & ſan
guine proprio. Nunc omnibus iniuriam cõdonauit. Ita ſuſcipiet illum
paulo poſt pater æternus: ſicut ſuſcepit iſrael puerum: recordatus miſeri
cordiæ ſuæ. Iſrael ſuper omnia lætatus eſt: ſuſcipiendo Ioſeph/ꝙ ille fra-
tribus condonaſſet iniuriam: quam ultus non eſt: neq; filiis impropera-
uit pater. Recordatus nempe miſericordiæ ſui Ioſeph: quem tam arden-
ter amabat: quoniam ille remiſerat fratribus iniuriam pr̃ uoluit penitus
eſſe remiſſam. Ita deus omnipotens magnus iſrael: recordatus miſericor
diæ ſui meiq; Ioſeph: qui rogans in cruce pro fratribus dixit. Pater igno
ſce illis illoſq; excuſauit/iudeos habuit excuſatos: & ueniam præſtitit
illis: ſi modo uoluerint acceptare/hoc eſſe exiſtemus quod meditabatur
ſtans ad crucem Virgo Maria quãdo dicit. Suſcepit iſrael puerũ ſuum:
recordatus miſericordiæ ſuæ Modum etiã ſuſceptionis enarrat: Sicut lo
K cutus eſt ad patres nr̃os Abraam & ſemini eius in ſæcula. Ita ſuſcepit eũ
ſicut locutus eſt ad patres noſtros. Et quomodo locutus eſt ad patres no
ſtros o Mater ſanctiſſima/o mater ſapientiſſima/o mater mœſtiſſima: &
inter anguſtias pro tua ſapiẽtia gaudia cogitans. Locutus eſt ad Adam.
L Maledicta terra in opere tuo ſpinas & tribulos germinabit tibi. Terra iu-
deorum: ſinagoga maledicta ſua iniquitate quantumlibet bene culta
fuerit a filio meo in opere ſuo: in laboribus peregrinationum/doctri-
næ & ſanitatum ſpinas in capite eius/tribulos in pedibus & manibus
germinauit. Vnde iſrael magnus Ioſeph puerum ſuum ſuſcepit: ſicut
M locutus eſt ad patrem primum Adam. Videte ſpinas in capite/in ma-
nibus/& pedibus tribulos ferreos. Locutus eſt ad Noe. Cunq; obdu-
xero cœlum nubibus apparebit arcus meus in nubibus/recordaborq;
fœderis

fœderis mei quod pepigi uobiſcum & cum omni anima uiuente: & nõ erunt ultra aquæ diluuii ad delendam uniuerſam carnem. Cum corpus filii mei ſedes dei: uerum cœlum/obductum eſt nubibus paſſionis/cum clauis fixus eſt cruci: apparuit arcus in nubibus: brachia arcuata inter an guſtias uiſa ſunt/unde promittit deus homines nõ ultra diſperdere: qm̃ redempti ſunt pœnis inũdantibus: quas arcus brachiorũ cruci affixorũ reducit in mentem. Suſcepit ergo filium ſuum: puerum ſuum & meũ: ſicut locutus eſt ad Noe. Ad Abraam ãt locutus eſt ita. Tolle filiũ tuum unigenitum quem diligis Iſaac: & uade in terram uiſionis: & offeres eũ ibi in holocauſtũ: ſuper unum montium: quem mõſtrauero tibi. Venit Abraam in montem/Erexit altare/Ligna compoſuit: filium ſuperpoſuit: ut illum imolaret gladium arripuit. Sed prohibitus iugulare filiũ: inuenit arietem quem pro illo obtulit. Et magnus Abraam omnipotens deus: unigenitum filium ſuum Ieſum filium meum/Sicut locutus eſt ad Abraam in figura: duxit in illum ipſum mõtem: ubi altare Abraã dudum erexit. Cruci locum deſignauit/Ligna ſuper altare. i. crucem in loco præparato ſtabiliuit/Compoſuit Iſaac ſuper ligna. i. Chriſtum ſup crucem. Et qm̃ de ſe nata in filio diuinitas/mori non poteſt: humanitatem quam de me ſumpſit/quaſi arietem imolauit. Nõ poterat Iſaac pro peccatis hominum ſatiſfacere. Poterat aũt filius meus/Q uia ſic decretũ a deo fuerat per ſuam mortem hominibus ueniã impetrare. Ideo euaſit ille: hic moritur in cruce: odoratuſq; eſt dominus odorem ſuauitatis. Ex filii mei carnibus oblatis/Q uis iſte odor fuit o Virgo ſanctiſſima? odor clementiæ/odor remiſſionis tantæ iniuriæ/odor obedientiæ/odor ſatiſfactionis. Q uando per ſuam mortem iuſtitiæ ſatiſfactum eſt. Ita ſu ſcepit Iſrael puerum ſuum/ſicut locutus ẽ ad Abraam/& ſemini eius in ſæcula. Primum germen legitimum ſeminis Abraæ fuit Iſaac/Adhuc locutus eſt dñs. Q uieſce in terra quam dixero tibi: & peregrinare in ea: eroq; tecum & benedicã tibi. Ego ſum illa terra in qua Iſaac filius meus peregrinatus eſt cum quiete. Nuſq̃ enim quieuit de cœlo deſcẽdens uer bum patris æterni: niſi in uentre meo per nouem menſes. Nam ut primum eſt natus: extuli eum de Bethleem: & in Nazareth domum habitationis ſuæ reportaui. Non multo poſt iudeam cum illo deſerui: Hero dis crudelitatem fugiens. Eo mortuo reuerſa ſum cũ filio meo ad terrã natiuitatis meæ: ubi ut adoleuit filius meus ꝓ ſanctimonia: & doctrinæ ueritate odio habitus nuſq̃ ſtetit diu. Q uieuit tantum in uentre meo. Impleuit quod dixerat deus ad Iſaac in figura. Q uieſce in terra: quam dixero tibi: implebit & paulo poſt in ſepulchro: reconditum lacerum

N

O

P

corpus.Ero tecum.Fuit deus cũ humana natura filii mei in uentre meo.
Erit cum exangui & exanimi corpore in ſepulchro/Et benedicam tibi.
Spero iſtud mox futurum.Nõ nocent o iudei ur̃æ blaſſemiæ filio meo:
benedicet ſtatim illi deus.Q uæ ſit futura benedictio audite. Tibi enim
& ſemini tuo dabo omnes regiões has/inferas in prædam:medias in tu-
telam:ſuperas in regni gloriam. In nomine enim domini Ieſu mei filii:
omne genu flectitur/cœleſtium/quia miniſtri/terreſtrium quia redem-
Q pti:infernorum quia ſubacti & carcerati. Secundum ſemen Abraam eſt
Iacob:ad hunc locutus eſt in uiſione deus : quando oſtendit illi ſcalam
ſtantem ſuper terram/& cacumen illius cœlum tangens:Angeloſq; dei
aſcendentes & deſcendentes per eam/& dominum ſcalæ inixum . Crux
iſta in qua meum filium pendentem uideo/ſcala eſt cuius cacumen tan
git & penetrat cœlos.Per hanc nempe ad ſummum cœlorum dei tronũ
aſcenditur. En angelos aſcendentes & deſcendentes per hanc ſcalam ad
filii mei ſanguinem colligendum & conſeruandum. Gratiæ innumeræ
per quas homines in angelos tranſeunt:a deo patre in homines per filii
mei crucem deſcendunt:homines ſine numero per ſuſceptas uirtute cru
cis gratias ad cœlos aſcendunt.En dominum Ieſum Chriſtum/dominũ
uniuerſorum/dominum & filium meum/ſcalæ innixum per clauos illi
adhæret:ſubſtentatur in illa. Ergo ſuſcepit illum deus per crucem:ſicut
locutus eſt ſemini Abraam in ſcalæ uiſione quam retuli. Ita ſtabat iuxta
R crucem Ieſu mater eius:& ſoror matris eius Maria Cleophe. Poſt mortẽ
Ioachim/cui Anna Mariam matrem domini peperat:nupſit Anna Cleo
phæ & ei aliam filiam Mariam nomine peperit/Mariæ uirginis ſororem
uterinam.Maria Cleophe/quã Cleophes genuit ex Anna/& Maria Mag
dalenæ:hanc notiſſimum eſt ex euangelio prius delitioſam fuiſſe mulie
rem:poſtea domini Ieſu Chriſti doctrina pœnitentem:tandem eius di-
ſcipulam chariſſimam euaſiſſe. Cum uidiſſet ergo Ieſus matrem:quæ
illi mater obſtetrix & baiula fuerat:quæ p omnia matris officium in eo
educando impleuerat:quæ materno affectu:ſed ſincero ac ſolido illum
ſemper amauerat:ſtantem inconcuſſam:impauidam imperturbatã:ſtã-
tem animi plenam:& attentiſſime quæ diximus meditãtem(Dominũ
enim Ieſum Chriſtum qui ſcrutator eſt cordium:quid illa meditaret̃ la-
tere non potuit)Dixit matri ſuæ:mulier ecce filius tuus. Sunt qui dicũt
dominum Ieſum Virginem matrẽ ſuam:matris nomine appellare no-
S luiſſe:ne dolores illi ingeminaret.Sẽtiat quilibet ut libet. Ego exiſtimo
ſapientiſſimum ieſum ſciuiſſe matrem non exceſſiſſe memoria:ut ſe ma
trem nõ meminiſſet:ut ſi ſe nominari matrem audiret:imeditatũ aliqd
occurreret

occurreret eius animo:unde magis minus ue doleret. Nouerat ſe unicũ filium a matre amantiſſimum. Nouerat matrem ſtare iuxta crucem / ut filiũ tam glorioſe certantem/atq; uincentem uideret. Nouerat eam plenam gratia ſonis uocum non concuti ſolitam. Exiſtimo potius pro pietatis officio:illam non matrem/ſed mulierem appellaſſe: ne daret crucifixoribus anſas durius aliquid contra illam aggredi. Hac ratione non ſe indicauit filium ſed ioannem dicens. Ecce filius tuus Ioãnẽ indicans/ ut potuit oculorũ nutibus. Deinde dixit diſcipulo/Ecce mater tua. Sed quo pacto uerũ erat:quod dixit ueritas Ioannem oſtendẽs/Ecce o mulier filius tuus? Et matrem oſtendens amato diſcipulo/Ecce o Ioannes mater tua/Maria enim mater dñi Ioannem nõ peterit: neq; illum uſq̃ ab ea adoptatum ante hæc uerba ſcriptura cõmeminit. Afferam hic ego quod ſentio ſaluo ſemp meliori iudicio. Exiſtimo neq; ante hæc domini ſaluatoris uerba:neq; poſt ea Ioannem fuiſſe uirginis Mariæ naturalem filium. Non enim uideo neceſſitatem cur hoc miraculũ ponere debeam/quod priſci ſancti patres/accuratiſſimi euangeliorũ interptes minime poſuerunt. Certe adoptiuus filius:uere filius uſitata loquendi frequentia/legiſq; inſtituto comprobatur. Et auctore Moyſe:immo deo: filius quẽ ex mortui uxore genuerat/frater mariti ſnpuiuus: natura erat filius generantis:lege filius prædefuncti. Quod ſi legis adoptio mortuis dare filios potuit:cur a uiuentibus adoptionẽ ſuſcipientes: uere filii non dicentur? neq; uero filiationem Ioannis: conſecrationi euchariſtiæ æqperare ita compellimur:ut ſicut in euchariſtia naturam panis amitti/ & ueram corporis Chriſti naturam accedere ſacramento fide tenemus. Sic ĩ ioãne filationẽ ad priorem naturalem matrem deſiiſſe:& nouam ad uirginem ſubintraſſe: aut nouam ad uirginem cum priori/ad matrem propriam manſiſſe:aut per ueterem naturalem filiationem ad matrem quæ illum pepit factum eſſe uirginis filium/credere nos oportet. Ad puram nanq; relationem motus eſſe non põt:neq; duæ relatiões ex toto conſimiles ſpecie poſſunt eſſe in eodem. Sed neq; una relatio poteſt in duos terminos tendere. Vt dñs Ieſus Chriſtus naturale corpus ſuum in Euchariſtia conſecratum oſtenderet:ſtatim addidit/quod pro uobis tradetur. Quo omnes intelligerent non eſſe aliud corpus ſub panis ſpecie/ q̃ quod futurum erat in cruce. At quando dixit uirgini matri / Ecce filius tuus/ & Ioanni/ Ecce mater tua/nullibi addidit quod naturalem nobis filiationem oſtendere poſſet/Quinimo Ioannes qui factus eſt filius:de ſe ita ſcribere ſtuduit:ut omnes intelligerẽt adoptione illum: nõ natura filiũ eẽ conſtitutũ. Dicit enĩ ex illa hora accepit eam diſcipulus.

T

V

ĩn ſuam. Accepit ſcribere uoluit: nõ trãſiit: uel eſt genitus. Accipe actus eſt uoluntarius. Accepit/quia ſe per uolũtatem filium adoptiuum conſtituit. Accepit aũt ioannes ex illa hora: qua magiſtri & domini ſui uolũtatem intellexit/a qua ut pro diſciplinæ amoris merito diſſentire non debuit: ita neq; uoluit. Fuit igitur uera filiatio p adoptionen in Ioanne qui tunc primum adoptionem acceptauit. Quando magiſtrum ſuum ſic uelle intellexit. Non ſic autem uirgo mater domini quoniã erat grã plena/ plenaq; ſcientia / filii ſecretum ad paſſionẽ præſertim accõmodatum latere non decuit. Quoniã conſentaneum eſt Ieſum anteq̃ pateretur matri aperuiſſe quicquid in cruce ſuſpenſus eſſet acturus. Itaq; ſã cta uirgo iam antea Ioannem in adoptiuum filium acceptauerat. Sicut iam antea dñs Ieſus illam facere conſtituerat & effecerat. Qui nihil egit unquam forte fortuna/præter itentionem: uel per ſubitam occaſionẽ: ſed omnia que fecit præſentia habuit anteq̃ fierent. Magna igitur ratione de ſe ipſo dixit euangeliſta. Ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſuam. Non de uirgine. Vt nobis certum reliqueret uirginem ſapientiſſimam non inopinate/ut ille pro temporis ratione ſe filiũ adoptaſſe: neq; ex illa hora dominus Ieſus adoptionem inſtituiſſe: ſed tantum ĩdicaſſe ſcienti. Itaq; ueritas a ſe non diſceſſit: quando dixit. Ecce filius tuus. Iam enim erat filius adoptatus a uirgine/ adoptionem auctorizante ipſo uerbo dei filio: qui dixit & facta ſunt: mandauit & creata ſunt/ Qui etiam ab æterno dixit/ omnia/ut ſuis tẽporibus illa conſurgerent: & præfinito tempore ſtarent. Ecce filius tuus. Quis iſte o fili? Ioannes/qui interpretatur in quo eſt gratia. Tibi mater mariæ nomen eſt quod ſignificat illu

X minata aut illuminatrix. Quoniam igitur illuminata es p̃cæteris: fide ĩconcuſſa/do tibi in meo codicillo Ioannem in filium. Vt omnes intelligant ex lumine fidei gratiã ſicut adoptatus ab adoptãte foueri. Dum me concepiſti/dixit te Gabriel nuncius meus gratia plenam. Vnde nunc per gratiæ plenitudinem inconcuſſa uides me in tantis pœnis. Quid igit̃ te dignũ in codicillo meo/de te diſponam/nichil magis habeo q̃ gratiã. Pepiſti me gratiæ fontem/ecce Ioannes qui nomine gratiam rep̃ſentat filius tuus erit. Ioãnes quoq; te matrẽ habeat/ut uiciſſim ĩ gratia ſta

Y bilitus: illuminetur ad ueritatem fidei certiſſimæ dignoſcendam. Nõ uacant Chariſſimi iſta miſterio. ſubſtinete & uigilate mecũ. Vt hæc codicilli p̃ticula ad nos p̃ueniat ut mulier nr̃a/nr̃a. ſ. aia Ioannẽ mœreatur adoptare in filiũ/ſimus Maria /illumĩemur Maria. n. illumĩata ſignificat. illuminemur ãt fide certiſſima: hũilitate p̃funda dicẽtes ex corde. Ecce ãcilla dñi fiat mihi ſecũdũ uerbũ tuũ ita dicet in ſuo codicillo nobis redẽptor

noſter/o Mulier Maria nomĩe: o anima fide illuminata/ecce filius tuus ioannes: pro tua fide habeto gratiam meam ut ioannes noſter nobis data gratia: nos non deſerat: ſeniles & inanes fabulas deuitemus: ineptas diſputationes/ & argutias philoſophorũ ne ſectemur: bonũ eſt ꝑ illa trãſire ſed non in illis perſiſtere. Captiuemus intellectum in obſequium fidei. Studeamus a ioannis nomine non elongari: reliquamus malũ bono adhæreamus: Simus ſobrii & uigilemus. ita plene illumiabimur. ita ſortitis nobis animam bonam per gratiã dicet in ſuo codicillo dñs ieſus Chriſtus. Ecce mater mea Maria fide illuminata radio ueritatis æternæ quæ humanam rationem longe ſupereminẽt.

Quarta codicilli particula & declaratio eius.

POSTEA ſciens ieſus. quia omnia cõſumata ſunt/ut cõſumaretur ſcriptura dixit ſitio. Vas ergo appoſitũ erat aceto plenũ illi ergo ſpõgiam plenam aceto yſopo circumponentes obtulerunt ori eius. Cũ ergo accepiſſet ieſus acetum dixit conſumatum eſt. Reſtabat de paſſionis opere iple-ri/ quod in pſalmis erat prophetatum. Dederunt in eſcam meam fel: & i ſiti mea potauerunt me aceto. A planta pedis uſq; ad caput nihil intactum/nichil non uexatum fuerat niſi palatũ niſi guſtus. Et profecto ꝑ guſtũ conſumauit Eua peccatũ. Vt igit᷑ repatio nr̃a ruinæ nr̃æ ordine reſpõderet: uexat᷑ ultimo reparator nr̃ in guſtu. Sciens itaq; ieſus quia omnia quæ de illo patriarchæ figuris & enigmatibus oſtẽderãt/quæ prophetæ nũc aptis/nũc miſticis uerbis uaticinati fuerant cõpleta ſunt/ꝑter guſtus cruciatus extantes. Sciens q̃a omnia per quæ ſentire dolorẽ poterat cõſumata ſũt & exhauſta doloribus: ut guſtũ cui nulla ꝓpria pœna illata adhuc fuerat/mõſtraret doloribus agitatũ/dixit ſitio. Vt ultima pœna ſecũdi Adæ/cõtraria eẽt ultimæ culpæ ꝓthoparẽtũ/dixit ſitio. Quis. n. o fr̃es i tantis pœnis nõ ſit exhauſtus? Nocte iterderiſus & impropia colophos & alapas inſomnẽ ducit/mane iudicio ſiſtit᷑: ad uaria tribunalia ligatus circũducit᷑ feſtinãter/ꝑſſura multitudinis & ueſtiũ ab Herode ſup inductarũ onere icaleſcit: Coronat᷑ in ꝑtorio duriſſimis & acutiſſimis ſpinis: quarũ pũcturis ſãguis acuit᷑. Lacerat᷑ flagellis unde ſpiritus uitales exhauriunter/oneratur cruce/raptim Caluariã aſcendere impellitur. illic dum cruci configitur/manus & pedes clauis perforantur. Nec uno tantum ictu nerui dilatantur/penetrantur: ſeperantur: ſed

lacerantur/claui craſitudo ſemper excreſcens/quo magis malleo impulſa deſcendit in uulnera: & ligno profundius infigit/uexat acerbius. Eſt quidem durũ gladio manũ uno ictu trãſfigi/ſed gladius planus/& per æqualia ac terſa leniter extenſus per ſolam latitudinem lædit. Clauus cõtra dum infigitur ad quattuor latera undiq; lacerans: dolorem quadrigæ minat. Vnus ictus gladii cuiuſlibet ue mucronis: uno tempore conquieſcit. Malleorũ ictus repetiti: ad manus pedeſq; ligno ſolide configẽdos: quotiens iterantur priorem dolorem antecedentiũ ictuũ/exaſperãt: & nouum adducunt. Si longa uigilia: longa frequenſq; uia: uerbera/pũctarum dolores/uulnera/lacerationes: amiſſio ſanguinis / ſingula ſitim faciunt/

A Q uanta fuit ſitis tua domine Ieſu Chriſte: qui ſine itermiſſione hæc omnia paſſus es. Dolores qui calorem in corporibus acuunt: qui naturalem uigorem abſumunt: dum uel minima conſtrictione uel forti exhalatione/humidum unde nutrimur exhauriunt/ueriſſimam & ardentiſſimam ſitim tibi adduxerunt clementiſſime domine/deus noſter redemptor noſter inter anguſtias decertantium ſitis eſt pœna acerbiſſima: & ſæpe nondum uulnerati ſitiunt ardentiſſime: quoniã exercentur acerrime: & a uiolento exercitio ſitis ſemper inſurgit. Tu domine qui tã atrociter impugnaris: exerceriſq; tã diu: tam crudeliter laceraris: uulneraris/neq; uinceris: ſed per omnia uictor euadis: dũ animi plenus ea ſubſtinẽs/ſuperas omnia: nõ mirum ſi magna eſt ſitis tua. Credimus & cõpatimur tibi domine dum moribundus in cruce dicis. Sitio. Vidit ſitim tuam qui plorat in pſalmis pœnas tuas. In ſiti mea potauerũt me aceto: ut hæc ſcriptura impleretur. i. ut ueram ſitim quã preſagiuit ꝓpheta tuus te confirmares expertũ ſciẽs tuis pœnis ſolũ eſſe reliquum aceti potũ felle mirra ue cõmiſtũ dixiſti. Sitio. Vas ãt appoſitum erat aceto plenũ. Q uia ſupplicium crucis ſitim afferre ſolebat: ne crucifixi ſiti laborarẽt: mos erat afferre unde (Si peterent) ſitim extinguerent. Dabatur autem illis potus guſtui delectabilis in pœnæ ſolacium. Q ui mos i morte puniendis noſtris etiam temporibus obſeruatur: condimentis nãq; mellis aut zuchari/quæ confectiones dicimus ac uinis magis delectantibus/magis ue nutrientibus confortantur: donec ad deponẽdæ ſupplicii uiolentia animæ articulum rediguntur. Fiunt hæc ad miſerorum ſolacium

B ut mortem æquanimiter uel minus dolenter ſubſtineant/Iudei q mortem domino Ieſu accelerare ſtudebant: pro uino cõfortante acetum attulerant: quod cadens exterius neruos detectos læderet: ori uero non ſatiſfaceret: ſtomachum poſt ſumptionem læderet. Ergo rabies iudeorũ in uini & liquorum confortãtiũ uicẽ/uas appoſuerat aceto plenũ unde

potum

potum ſumeret crucifixus:ſi poſtulaſſet. Illi ergo qui eum crucifixerãt: quicarnificiã exercebant. Illi quatuor qui ueſtes domini ieſu inter ſe diuiſerant:ſpongiam aceto plenam yſopo circũponentes:obtulerunt ori eius:Quod Ioannes hic yſopum ſcribit:Marcus calamũ dicit:Matheus arundinẽ minime diſcordat:& Marci cũ Matheo concinnitas in prõptu eſt. Breuis nanq; & tenuis arundo etiã hodie calamus dicitur. Yſopus autem licet herbã ſonet:capulũ tamen aſperſorii ſiue aſperſoriũ quo aqua conſpergimur ſæpe ſignificat. Et hæc ipſa inſtrumẽta quibus aqua bñdicta aſpergimur:materno uulgatoq; ſermone apud multos Italiæ populos yſopus nominatur. Ita Matheus huius inſtrumenti materiã ſcribit dicens arundinem:Marcus exprimit quantitatẽ dũ dicit calamũ : Ioannes formã & miniſteriũ referens yſopum dicit. Apparet hic manifeſtiſſime non fuiſſe crucẽ tam procerã q̃ incõſulte & ſcribitur & dicitur:Quãdo breui yſopo:i. arundineo aſperſorio inſtar calami tenuis:carnifices ſpongiã obtulerunt ori eius. Potuiſſent certe ſicut ſtãtes in terra illũ crucifixerant:ſuis manibus(ſi uoluiſſent)uas unde biberet ieſus ori eius admouere. Sed ut ſitim magis accẽderent:os tm̃ madefacere uoluerunt: ut humidũ quidẽ attingeret:ſed non ad ſacietatẽ acciperet. Calamo aũt appoſuerunt ſpongiã:neq; ad os illã manu admouerunt ad contumeliã. Vel fortaſſe quoniã neq̃ homines crucifixi pœnis exacerbati nonnunq̃ uertebantur in rabiẽ:& admotas manus mordere nitebantur:pro cuius euitatione periculi tractũ erat in conſuetudinẽ:nõ uaſis ſed ſpongiis potare crucifixos. Cũ ergo accœpiſſet ieſus acetũ:dixit conſumatũ eſt teſtamentũ & reliquũ mei codicilli:conſumatũ eſt opus paſſiõis meæ:Conſumatum eſt opus peregrinationis meæ:conſumatũ eſt & penitus impletum quicquid in uita mortali pro ſua redẽptione me facturũ patriarchæ figuris enigmatibuſq; deſignauerũt:Quicqd prophetæ ſcripſerũt. Sed nonne mori reſtat? Hoc ego nõ faciã ſed patiar. Conſumatũ eſt quicqd pugnãs facere debui. Mors nõ pugna ẽ:ſed pugnæ termius extremus. Sed nunquid latus tuũ lancea aperiendum eſt? Nunquid deponendus es de cruce? Nunquid es ſepeliendus? Erunt hæc in exanimi corpore : hæc ego non ſentiam:Conſumatũ dixi:quicquid ſentire:quicquid agere debui in uita mortali:quicquid bellans & impugnans mundus tribulationis inferre debuit & moleſtiæ:Conſumatũ eſt bellũ:Cõſumatũ eſt opus redẽptionis hũanæ. Conſumatũ eſt quicqd dare uim põt hoibus ut ſaluentur. Quæ ſi uera ſunt apparet(qđ alibi latius diſputauimus)ſacramẽta eccleſiæ nõ a uulnere lateris accipere efficaciam. Quando ipſe ſalutis auctor:& ſacramentorum inſtitutor dixit ante lateris uulnus opus

C D E F G

ſuum eſſe conſumatum. Sed nõne reſtabat deſcenſus ad inferos? illic al-
ligari draconem & ſpoliari: liberari iuſtorum aĩas: & de carcere educi: reſur
gere aſcendere: Paraclytum mittere. Quæ omnia ſacris in litteris per pa
triarchas & prophetas præſagita prædictaq; ſunt? Ad uictoriam pertinẽt
iſta: non ad certamen: præmia ſunt hæc pugnæ: non labores. Nõ me ma
nent iſta uiatorem & paſſibilem: ſed comprehenſorem pleneq; beatum.
Conſumatum eſt opus redimendi. Reſtat redemptos liberare/compone
re & beatificare.

De tenebris factis paſſionis tempore & declaratio earum.

Sexta aũt hora tenebræ factæ ſunt ſuper uniuerſam terram uſq;
a in horam nonã. Et circa horam nonã clamauit Ieſus uoce ma-
gna dicens. Deus meus deus meus ut quid dereliquiſti me? Vi-
detur hoc loco inter Ioannem reliquoſq; euangeliſtas non eſſe concor/
H dia. Quando Matheus Marcus & Lucas concorditer ſcribunt diem eſſe
obtenebratum ab hora ſexta uſq; in horam nonam: & ante ſextam Chri
ſtum ne dũ crucifixũ: ſed deriſum: blaſſematũ: aceto & felle in cruce po-
tatum ſcribunt. Adhuc Marcus dicit aperte. Erat aũt hora tertia & crucifi
xerũt eum. Ioannes autem hora quaſi ſexta Ieſum dicit adhuc ſtetiſſe in
prætorio/& Pilatum illum damnare cruci tergiuerſantem his uerbis ad-
ducit. Erat aũt paraſceuæ paſcæ hora quaſi ſexta. Et dicit iudeis. Ecce rex
ueſter. Illi aũt clamabant/Tolle tolle crucifige eum. Dicit eis Pilatus. Re-
gem ueſtrum crucifigam? Reſponderunt põtifices. Non habemus regẽ
niſi Cæſarem. Tũc ergo tradidit eum illis ut crucifigeretur. Traditus eſt
igitur iuxta Ioannẽ crucifigendus hora quaſi ſexta/Qua iuxta tres euã-
geliſtas alios/iam pendebat in cruce. Sed ſi Ioannis ſermonem & uſum
deſcribendi ſecundum iudeos tẽporis diligenter attendamus: facile con
cordiam inueniemus. Diuiſam habebãt iudei diem.i.lucem ſolis ſuper
terram per quinq;. Primã/tertiam/ſextam/nonã & undecimã. Quam
diei diſtributionem paterfamilias operarios mittens in uineam manife-
ſtat. Porro cũ duodecim ſint horæ diei: pſertim uernali equinoctio: quo
ſaluatorem noſtrum conſtat crucifixum/ſingulas diei particulas horas
duas/& duas quintas partes alterius horæ continere neceſſe eſt. Et cũ ſi-
gnum tertiæ aduenerit: quod illi ſuccedit ſextæ aſſignare ſolemus ueni-
enti. Tertiæ nihilominus præteritæ quod ſequitur attribuimus niſi ul-
tra dimidium ad ſextam fluxerit. Ioannes ergo qui dixit. Erat autem pa-
raſceuæ hora quaſi ſexta/Dum cauillaretur adhuc Pilatus pro liberãdo
Ieſu non præciſe dicit fuiſſe ſextam horam ſed quaſi ſextam.i.ante ſigni
eius aduẽtum. Poterant adhuc ſupereſſe duæ horæ: & duæ primæ qnq;
partes

partes horæ alterius ab hora tertia in ſextam declinantes/aut paulo plus: paulo ue minus fluxiſſe: & per illas remanentes duas horas potuit crucifixus eſſe Ieſus/& uere fuit/iudeis omnia per ſummam celeritatem maturātibus. Ita cum ſignū ſextæ adueniſſet & in nonam uergeret: dies obſcurata eſt. Quando ergo dicit Ioannes. Erat aūt paraſceuæ paſcæ hora quaſi ſexta/a ſpacio temporis antecedēti terminū ſiue ſignum ſextæ colligit tempus ut declarauimus tertia. ſ. in ſextā uergēte. Qñ aūt Matheus Marcus & Lucas a ſexta hora tenebras factas ſcribunt/tempus ſignant a ſpacio ſextam horā ſubſequente. Quando uero Marcus dicit. Erat autē hora tertia & crucifixerunt eū/ſumit tempus ſuccedens a tertia proxime præterita. Ita nulla eſt diſſonantia: ſi nō diſſona mēte/& diſſoluta/ac torpida/euangelia lecta fuerint. Quod ne nobis eueniat/ſubſtinete & uigilate ſigillatim euangeliſtarū uerba ſcrutari: & qua ratione dicuntur diligenter inſpicere. Tenebræ factæ ſunt ſuper uniuerſam terrā. Nunq̄ tota terra obſcurari. i. omnes partes elementi huius eſſe ſub umbra compertæ ſunt. Neq̧ natura ferre id poteſt. Cum enim tenebræ ſup inducātur per umbram corporis opaci ſplendorē ſolis intercipientem/ipſum intercipiens illuminari neceſſe eſt. Quoniā illuminatū eſſe aliud eſſe nō poteſt q̄ lumen aut lucem ſuſcipere. Nihil autem ita opacū eſt ut umbras tenebroſas poſſit inducere niſi terra. Quare quæ alteri terræ parti induxerit tenebras: illuminata manebit. Miracula uero quæ facit deus q̄uis dum fiunt: præter ſolitum naturæ ordinē fiant: tamen dū ſunt: natura ſubſtinēte: non aūt penitus abhorrente ſunt: & ferre nō ſufficiēte. Licet enim mortuus præter naturæ legē reſtituatur ad priſtinā uitā: tñ reſtitutus naturaliter uiuit. Licet cæcus præter naturæ ordinē uiſum accipiat: tamē illuminatus naturaliter uidet. i. ita uidet ſicut naturaliter uiſum habētes. Ita uiuit reſuſcitatus: ita operatur: ita uegetat: ſentit: intelligit: ut natus. Itaq̧ licet tenebræ factæ ſint dei uirtute: non uſu naturæ: & ita ſint factæ miraculo: tamen dū a ſexta in nonā durauerunt: ſtare naturaliter debuerunt. Naturalē ſtandi modū Hieronymus his tenebris aſſignauit: ꝙ dei uirtus ſolis ſubtraxerit radios. Pōt hoc quidē facere: ſed in aliqua parte illos ſubtrahet: & in alia multiplicabit. Si enim ꝑ uniuerſum ſubtrahat: non eſt ubi radii naturaliter cōſiſtere poſſint. Ita Hieronymus radios ſolis non ab uniuerſa terra: ſed a terra iudeæ ſubtractos ſcribit. Origenes radios interceptos dicit nubibus opacis. Sed quia ſibi cōſtat uniuerſo elemēto terræ nubes tā opacas (ut tenebras ubiq̧ faciāt) obduci nō poſſe. Scribit & ipſe has nubes ſuper inductas terræ iudeæ. Porro Dyoniſius Ariopagita hag̨ tempore uir philoſophus & gentilis: qui ad cœli motus

I

K

L

rationem indagandam in Aegypto manebat/regione plana & præcete-
ris ſereno ac limpido aere pro raritate pluuiarum gaudente/ſcribit ad Po
licarpum has tenebras ſe uidiſſe interpoſitione lunæ inter terrã & ſolem
fuiſſe formatas. Ita nõ fuerunt hæ tenebræ in ſola regiõe iudeæ: ſed etiã
in Aegypto uicina prouincia. Concordabit facile Hieronymus Origeni
radios eſſe ſubtractos. Cõcordabit & Dyoniſio. Siue .n. nubes ſiue luna/
ſolis radios alicubi intercipiat: uere illi terræ parti ſubtrahuntur/cui ſunt
intercepti. Neq; obſtat ꝙ dixerit uirtute diuina ſubtractos. Q ñ uirtus
illa uel nubes tam tetras induxit uel Lunam ſic iterpoſuit: ut nulla crea-
ta uirtus facere potuiſſet. Q uæ .n. creata natura nubẽ adducere potuit
noctis tenebras die media afferentẽ? Eclypſim uero ſoli licet natura poſ-
ſit inducere & frequenter inducat/Dyoniſius tñ ex multis agnouit a na
tura hanc nõ fuiſſe cõfectam: neq; creata uirtute potuiſſe cõſurgere. Erat
enim luna quintadecima .i. ſoli oppoſita. In horum uero luminariũ op-
poſitione non ſolis: ſed lunæ eclypſim natura ſupinducit. Q m̃ lunæ ac
ſoli terra interpoſita: ad lunã ꝓhibet lumen ſolis accedere. Facta ergo eſt
uirtute diuina eclypſis iſta: hæc ue ſolis radioꝶ interceptio .i. præter ſoli-
tum ſyderũ ordinem. Q ñ eclypſim paſſus eſt ſol: ubi natura illũ nõ cõ-
ſtituit eclypſari. Affert Dyoniſius & alias rationes: unde cõſtat ꝙ natura
eclypſim hanc inducere non potuit: ſed qm̃ aſtronomicæ ſunt/ne aſtro-
miam uidear obſtentare obmiſſas facio: cõſultius hic exiſtimans Orige-
nem concordare Dyoniſio: ne tanti uiri & de fide catholica tã bñmeriti:
pugnantia aut nõ bene cõcinentia/de re tã ſeria dixiſſe uideatur. Lunã ſi
ſol nõ illuminet/lumen hr̃e pcipi nõ poſſet: qua ſola rõne ſolẽ eclypſare
ſufficit: illi ad ppendiculã ſubterpoſita. Q uod ergo dixit Origenes opa
cam nubẽ rhetorico ſtilo: tranſlationeq; pfunctus: Lunam intelligi uo-
luit. Nouit .n. uir philoſophus: & in omni ætate reꝶ ſcientiæ ſtudioſus:
nubes non tã denſas poſſe cõpingi/ut præ opacitate tenebras noctis idu
cant. Hæc ſi acceptauerimus: cõſtabit non uniuerſam terrã .i. totũ elemẽ
tum terræ: ſed partẽ eius aliquã in uniuerſum fuiſſe obtenebratã. Itaq;
dicunt tres Euangeliſtæ/a ſexta hora uſq; in nonã tenebras factas ſuper
uniuerſam terrã diſtributio eſt accõmodata: ſed non illimitata. Dixit ali
bi euangelium. Exiit edictũ a Cæſare Auguſto: ut deſcriberetur uniuer-
ſus orbis: & tñ Cæſar Auguſtus nõ uniuerſo mundo .i. oibus mũdi par-
tibus impabat. Conſtat .n. ex hiſtoriis Parthos tunc non obediſſe Roma
nis. Sed neq; Caſpios montes arma Romanoꝶ ſuperauerunt. Intelligit᷑
H uniuerſus orbis Romani imperii. Ita hic per uniuerſam terrã iudeæ tene
bras factas debemus accipere. Hæc teſte Dyoniſio poſſumus cõfirmare
ad Poli-

ad Policarpũ ſcribente. Dum.n. has diligenter examinat tenebras: inter earum miracula omnimodã uniuerſitatẽ minime tacuiſſet. Ipe etiam in Aegypto cõſiſtens/per obſcuriſſimas noctis tenebras motum luminariũ ſenſu oculorũ deprehẽdere nequiſſet. Sit ergo hic lræ ſenſus/a ſexta autẽ hora iam ſignata/uſq; ad horã nonã/donec eius ſignum proxime inſtaret/tenebræ nigerrimæ/noctis inſtar obſcuræ factæ ſunt uirtute diuina/ non naturæ creatæ uigore ſup uniuerſam terram iudeã. Hunc eẽ lr̃e ſenſum ex Luca colligere poſſumus/mox dicẽte. Et obſcuratus ẽ ſol: qui cũ nunq̃ per uniuerſam terrã: ſed in uno hemiſperio obſcurati lege naturæ conſueuerit per noctem. Tunc aũt cũ nox nõ eſſet ſed meridies/uniuerſum hemiſperiũ nõ eſt penitus obtenebratũ: ſed tm̃ ea pars emiſperii/ad quã radii ſolis lunæ interpoſitu puenire nullatenus potuerũt. Hæc uero fuit iudeæ regio: ubi penitus factæ ſunt p uniuerſum tenebræ. In Aegypto aũt uel aliis circũſtantibus regionibus: nõ penitus tenebræ factæ ſũt: ſed obnubilatio/ut ſæpe cõtingit ſolis eclypſi: uno loco plus alio minus opacitatis induci/dũ radii minus magis ue illis ad perpendiculã intercepti ſunt/Et de uniuerſitate tenebrarum harum dixerimus hactenus.

ET Circa horã nonã clamauit Ieſus uoce magna dicens. Deus meus/deus meus/ut quid dereliquiſti me? Si dñs noſter Ieſus Chriſtus deſolatus nõ fuit: ſi a ſpe: ſi ab animi uigore non decidit: ſi certiſſime ſciuit a diuinitate aiam non deſerendã: ſed cũ corpore uero futurã ſemper. Si uitã momentaneam deſerebat ſpontaneus: non eſt conſentaneũ ꝙ lamẽtãdo dixerit. Deus meus/ deus meus/ut qd dereliquiſti me/Quare magnũ hic ego latitare exiſtimo ſacramẽtũ/quod certe audire & diſcere mallem: q̃ oñdere uel docere. Sed qm̃ eo loci pductus ſum: ut ſine culpa tacere non poſſim: dicã qđ ſentio: quod fortaſſe non ſit a dñi ſaluatoris intentiõe remotũ. Erat dñs Ieſus Chriſtus dei filius & deus uerus: ſecũda in trinitate perſona: Deus cũ patre: deus cum ſpũ ſãcto/Tres ſimul unus deus: & in ea rõne penitus impartibiles/indiuiſibiles/& a ſe inuicẽ oĩno inſepabiles. Et tamen crucẽ patiebatur filius: nõ pater neq; ſpũs ſanctus. Quãdo opus redemptionis noſtræ ſuſceptum eſt totũ in perſona filii/ tres ſimul omnia pater filius & ſpũs ſanctus operati ſunt. Natiuitatẽ tres ſimul decreuerunt/Filius natus eſt ſolus. Peregrinationẽ: doctrinã: miracula: paſſionẽ: mortem ĩminentẽ & inde ſecutam tres ſimul operati ſũt/ M

filius pertulit ſolus.Hoc myſteriũ/hoc ineffabile ſacramentũ/hoc caligi
nis inaceſſibilis ſecretũ dñs Ieſus his uerbis fortaſſe uoluit ĩnoteſcere:ut
ſi illud penitus capere non poſſumus/aliqua ſaltem ex parte cum humi
N litate & cũ tremore diſcamus. Deus meus/pater meus. Deus meus ſpũs
meus ſanctus qui mecũ oĩa eſtis hactenus operati/ego autẽ ſolus omnia
ſubſtinui/ut qd.i.ut ſcđm quid:ſcđm rationẽ pſonæ/me dereliquiſti a
me ſeperatus es ad ſubſtinendũ/Sic ego omnia ſubſtinui. Ita erunt hæc
uerba non puſillanimis ſed animi magnitudinẽ oſtendẽtis. Q ui antea
dixerat conſumatũ eſt oñdens in perſonali uerbo plures perſonas efficiẽ
tes.Nunc quis cõſumauerit ſubſtinẽs manifeſtat. Subſtinete hic quæſo
uiri optimi/& uigilate mecũ/Lance rationis quæ diximus apprehenden
tes/& uidete quid magis cõgruat.An qui oblatus eſt quoniã uoluit:qui
poteſtatem habuit ponendi aĩam ſuam:& iterum ſumẽdi illam:qui ſcit
animam ſuã a deo non deſeri:cui certum eſt deum in ſepulchro durare
cum corpore/quaſi per lamentũ dicere a deo ſe relinqui.An p animi ma
gnitudinem:per charitatis ardorem:per obedientiæ ſtudium:per ſciẽtiæ
& certitudinis plenitudinem dicere in extremo uitæ mortalis termino:
& recenſere per ſummam:quid trinitas tota pro hominũ ſalute decreue
rit & effecerit/Q uid ſua pſona/quid ipſe ſolus hactenus ſupportauerit.

De uelo templi ſciſſo & ultima cõmendatione domini Ieſu.

T cum hæc diceret uelũ templi(quod refert Lucas)ſciſſum eſt
e in mediũ.Et clamãs Ieſus uoce magna ait.Pater in manus tuas
O cõmendo ſpũm meum. Et hæc dicens expirauit. Templum de
cuius uelo euangeliſta nunc loquitur:non eſt quod ſecũdo inſtauraue
runt redeuntes de captiuitate iudei/cum Zorobabel/adiuuãtibus Ageo
& Zacharia præfectis.Hoc enim ſecundũ templum quod erat humile
& a magnificentia prioris a Salomone conſtructi longe deficiens:Hero
des aſcalonita primus ſuæ gẽtis rex iudeorũ de genere Antipatri idumei
P funditus euertit/& aliud magnificẽtiſſime erexit:quod Salomonis ſtru
cturam(Ioſepho hebreo atteſtãte)uel adæquauit uel ſuperauit.Veli ra
tionem ut habeamus ad plenũ quid de eo ſacris in litteris compertũ ha
beam/hic afferre conſtitui. In Exodo ſic ſcribitur.Facies & uelũ de Hia
cinto & purpura/coccoq; bis tincto/& biſſo retorta/opere plumario/&
pulchra uarietate cõtextum.Q uod appendes ante quatuor columnas
de lignis ſethim/quæ quidem deauratæ erunt & habebunt capita aurea:
& baſſes argẽteas.Inſeretur aũt per circulos:intra quos pones archam te
ſtimonii:quo & ſanctuarium & ſanctuarii ſãcta diuidẽtur. Adhuc eodẽ
libro ſic ſcribitur.Fecit uelũ de Hiacinto & purpura uermiculo ac biſſo
retorta

retorta/opere plumario uarium atq; diſtinctum. Et quatuor columnas de lignis ſethim: quas cum capitibus deaurauit/fuſis baſibus earum argenteis. Fecit & tentoriū in introitu tabernaculi ex Hiacinto/purpura/uermiculo/biſſoq; retorto opere plumario. Adhuc palipo. libro ſic legimus. Fecit quoq; uelum ex Hiacinto/purpura/cocco/& biſſo/& intexit eis cherubin. Velum igitur templi ab Herode ultimo inſtaurati cōſentaneum eſt ſimile fuiſſe priori: quod iuſſu dei Moyſes fecerat in deſerto: & inſtar eius Salomon in Hieruſalem fecerat. Hoc autem uelum p ſingula latera uiginti cubitos habuit. Talis nāq; dimēſionis oraculū ſuper tabernaculum intimum ædificauit Salomon in templo dei: in quo archam poſuit ſub duabus cherubin alis eorum opertam. Dictum eſt aūt uelū: ꝙ eo a frōte uelabatur oraculum ſiue ſanctum ſanctorum. Ita uelū templi. i. cortina quam diximus contexiſſe tēpli ſanctiſſima atq; ſecretiſſima/Sciſſum eſt. Et quæ prius fuerant longo tempore abdita: reſerata Q
ſunt. Q uando obſcura enigmata figurarum: & prophetarū ſenſus obſtruſi de homine redimendo in ſacris litteris traditi/ſunt manifeſte cōgniti: in Chriſti morte conſumationem accepiſſe. Et quoniam porta paradiſi quod uerum eſt ſanctuarium clauſa manebat: neq; quiſq̄ aſcendere in cœlum poterat: niſi filius hominis uerus/ſummuſq; ſacerdos: qui de cœlo deſcendit: ſicut neq; intrabat ſancta ſanctorum/niſi ſummus ſacerdos ſolus & in ſanguine. Nunc aūt ꝙ per Chriſti paſſionem ianua paradiſi eſt patefacta/uelum templi ſciſſum eſt uere: qn̄ ſancta ſanctorū & ſanctiſſimū deum per filii ſui ſanguinem adire & cū illo eſſe omnibus licet. Q uod ut aſſequamur/Subſtinete hic fratres & uigilate mecum: diligentiſſime attendentes optimi ſapientiſſimiq; præceptoris exemplum. Hic inter ultimū ſpūm mortis iam in limine cōſtitutus: q̄uis doloribus pœnis & triſtitiis ſit onuſtus: dicit tamen. Pater in manus tuas cōmendo R
ſpūm meum. Non ꝙ commendari deo indigeat cum ipſe ſit deus: neq; quia ſpūm ſuum hominis animam ab alio ſuſcipi ambigebat q̄ a deo: cui eſt inſepabiliter copulata: ſed ut ab illo diſcamus in doloribus cōſtituti æquanimiter omnia tollerare: & ſpiritum in extremo uitæ deo patri cōmendare dicentes Pater in manus tuas cōmendo ſpiritum meum: & hæc dicentes expiremus: ſpiritum reddētes datori & redemptori deo: domino patri & patrono & fratri noſtro domino Ieſu Chriſto qui pro nr̄a doctrina patri ſpūm commendans expirauit. Amen.

C

DE RESVRECTIONE DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI CHORDA SEPTIMA CHRISTIANI DECACORDI.

s IC OPORTEBAT PATI CHRISTVM ET reſurgere a mortuis tertia die/Lucæ ultimo. Regē iuſtitiæ qui ſuo ſanguine deo patri pro nobis omnibus debitū ſoluit. Qui (ut nudius tertius audiuimus) mortem noſtram moriendo deſtruxit. Et diabolum qui in ligno uicerat/ſuperauit in ligno: qui fortem armatum cuſtodientem adhuc atrium ſuum: & captiuas illic patrum noſtrorum animas detinentem/deſcēdit ad inferos/fudit ꝓfligauit: ſpoliauit: & alligauit. Propter hæc oīa mortē quidem duriſſimam: & ſepulchri anguſtias oportuit experiri: ſeq; triduo apud īferos: ſecundū aīam continere. Oportuit etiam a mortuis reſurgere die tertia/ Vt uictoriæ eius triumphus plenus utilitate: plenus gaudio: plenus gloria cunctis innoteſceret. Quatenus qui pro eius anguſtiis paſſionis: & pro culpis noſtris/paſſioni eius cauſam dātibus/cū eo triſtati ſumus/pro reſuſcitato lætaremur & bene ſperaremus. Et ſicut ille reſurgens iuſtorū animas de inferis eduxit ad ſuperos: Ita in illo/ & per illum reſurgere confidant: qui baptiſmū tenuerint pœnitentiæ in remiſſionē peccatorum eius morte firmatū. Fuit hæc reſurectio inferis luctuoſa/qñ ſuperati & ſpoliis priuati: æterno & cæco carceri ſolito arctius alligati ſunt. Fuit mūdo medio ſalutaris/qñ hominem illi præſidentem in integrum reſtituit. Fuit mūdo ſuperiori lætiſſima/qñ regis ſui triumphum agnouit impletum. Horū gratia nō incondite ſancta mr̄ eccleſia tres dies pro gloria reſurectionis celebrandos inſtituit: de Chriſti reſurectione multa glorioſa recenſendo. Matris igitur noſtræ inſtituto (debitū ut ſoluamus reſurectiōis dominicæ) Diffinitionē & ſeriem aperire cōſtitui. Quæ ſi pie & atente audieritis/ſpero (ſicut uobis aperte iam conſtat) quoniā ſic oportebat pati Chriſtum/ita erit manifeſtum: quoniam illum oportebat a mortuis reſurgere tertia die. S

De Reſurectione in genere/& primo quid nomen ſonet.

q Vid ſit reſurectio dn̄i noſtri Ieſu Chriſti intelligere uolētes abſolutā ſeu generalē reſurectiōis diffinitionē prius oportet accipere: natura docēte prius nos abſolutā & generalē ſiue cōfuſam acquirere rerū notitiā: deinde limitatā/certā/ſpecificā/& indiuiduam. Certe ſi quē de longe uenietem cernas: illū corpus eſſe primo iudicabis: nōdum cōſtante tibi an ipſe ſe moueat. Vt uero motū eius agnoueris: aīal dices.

Si iam lineamēta humani corporis agnoſcas:hoīem coniectabis:Si fiat propius:Ticii aut Sempronii uidens effigiē Semproniū tandē agnoſcis aut Ticiū.Hanc naturæ ſemitā hoc loco tenētes:ſpero abſolutæ reſurectiōis diffinitionē cū fuerimus aſſecuti ad dñi ieſu Chriſti reſurectionē diffiniendā cōmodius accedemus.Reſurectionē in uniuerſū prius ſecūdū nois appellationē:dehinc ſecūdū rē iā diffiniamus. Eſt certe uerbale nomē.i.uim uerbi ſecū portans:ſicut calefactio quæ actū ſonat:quo calor ab agēte in rē prius nō calidā mittit᷑.Ita ſurectio uim ſonat excitātē/ ſiue ſurgere facientē:& ſtare qd᷑ prius minime ſurgebat:neq; ſtabat.Sed qa additū eſt nomini ſyllaba re:& qd᷑ fuerat ſimplex ſurectio nomē:addita re fit cōpoſitū.Scire uos uelim noīa:uel uerba ſimplicia qbus additur ſyllaba re in principio:iterationē maiori ex parte ſonare. Sic citharedo modulari cithara muſicū qd incipiēte:& pficiēte ſonare:uel ſonuiſſe citharā dicimus.Si illud idē moduleṫ:reſonare uel reſonuiſſe cōfirmabimus.Si aliqd quouis loco recte poſuerimus:poſuiſſe dicemus. Amotū uero & iterū illic p nos poſitū:repoſuiſſe cōfirmabimus.Q d᷑ prío uidemus:qd᷑ primo legimus:uidere uel legere nos credimus . Q uæ uiſa iā quæ iā lecta uidemus iterū:nos reuidere:nos relegere aſſeueramus.Ita qm̄ reſurgere:iterū eſt ſurgere:reſurectionē iteratā ſurectionē eſſe iā conſtat.Ipſa nūc ſurectio quid ſignificet inſpiciamus.Surgo q̄uis uſurpatū ſit:ut ſignificet quaſi ſe erigere:ſe ue leuare:a primæua tñ īſtitutiōe inſonuit:quod mr̄na lingua dicimus binomie:ſurge inſu. Si aqua de terra ꝓdeat labēs:uere dr̄ ſcaturire.Si uero(ut fit in puteis)ꝓdeat nō labēs: ſed intumeſcēs in ſe:& quaſi aſcendēs:materna lingua loquētes appropriate dicimus:lacqua ſorge.Hoc eſt quod ſurgere in prima ſui rōne ſignificat.Neq;.n.aliud uulgare uerbū hēmus cui ſurgo ſurgis æque correſpōdeat.Semina igit᷑ terræ iactata:unde herbæ naſcunt᷑ & plantæ dū p radices germināt:& ariſtā de terræ uiſceribus ad ſupficiē dirigūt : dū a terra ſe tollunt:germinare ſurgereq; dicunt᷑.Ita ubi fœtus in utero mr̄is uitalia quaſi radices accæpit.Vbi formatū eſt cor & cerebrū:ubi cordi & cerebro īſeruiētia ſunt digeſta:ubi illis receptacula data ſūt:qbus q̄ſi i diuerſoriis hoīes ſe recipiūt.Vbi in teſtinis:oſſibus:& neruis quaſi domo continentur:Carne cuteq; quaſi ciuitas muris fulcita ſunt oīa:cū primū uitā accipiūt:animas inde ſurgere dr̄.Si manētibus radicibus ariſtā herbarū:truncū ue arboris abſcidas:& noua inde ariſta:noua ue uirga futura trūcus aſſurgat:herba arbor ue:quæ in prima germinis apparitiōe ſurexerat:in ſecūda reſurgere.i.iterū ſurgere dr̄. Sic animal priori uita:per quam in lucē uenerat ſpoliatum iterum uiuere inchoās:reſurgere uere dicetur.

dicetur. Hoc eſt ergo qđ nomē reſurectiōis iportat: iteꝝ ad uitā ſurgere.

De hominis reſurectione quid ſit.

Vnc qđ ſit reſurectio hoīs: Q m̄ ſecundū humanitatē Chriſtus
n reſurexiſſe ꝑdicat̄ /apiamus. Reſurectio hoīs eſt diſſolutæ cōpa V
ginis: concētuſq; membroꝝ inſtauratio ad priorē uitā. Hoc in
telligemus mortis rōne pſpecta. Tritū eſt mortē hoīs eē ſepationem aīæ
rōnalis ab humano corpore. Sed hæc ipſa ſepatio quam mortē dicimus
manente cōcentu mēbroꝝ/corporiſq; cōpagine: fieri non pōt. Neq; enī
rūpitur uita: niſi prius diſturbata fuerit mēbroꝝ harmonia. Morientiū
gladio uidemus prius mēbra diſiungi: ſanguinē effundi: & mox diſſolu
ta mēbroꝝ cōpage: mortē aduētare. Neq; uero quia corporis ptes ſimul
iunctæ pmaneant: dū morbis uita finit̄: iccirco ante mortē cōpages cor
poris nō diſſoluūtur. Humido nāq; deficiēte: aut ſiccū ſuffocāte: calido
item humidū ac frigidū abſumēte: aut ab illis extincto: mors inducitur.
Vita igit̄ quæ ſine humoꝝ certo tempamēto: ſine fluxu refluxuq; ſāgui
nis per uenas circūducti: ſine cōtinua arteriaꝝ agitatione durare nō pōt:
ut primū iſta in corpore nō manent: abire cōpellitur. Dico igitur hoīs re
ſurectionē eſſe inſtaurationē cōpaginis membroꝝ. i. adunationē ſingu
lorum membroꝝ & oīum partiū hoīs ad uitā facientiū. Neq; tn̄ aduna
tionem tm̄ ſiue colligationē eſſe dico: ſed concentū quaſi armonicū. Vt
quæq; pars: quodlibet membrū cuiq; parti cuiq; mēbro coaptet̄ ad opa
uitæ: nō qualiſcūq; ſed priſtinæ. Vt autē ſit priſtina uita: neceſſe eſt pri
ſtinū quod uiuificabat̄. i. priſtinū corpus īſurgere per ſua mēbra. Priſti
nū itē uiuū faciēs. i. priſtinā aīam reſtitui. Q uod hoꝝ cōiunctione per
armoniā præcedentē cōſtat in uita id reſurgere dr̄. Nō igit̄ hoīs corpus: X
non aīa eſt: quod primo reſurgit. Q uia illud nō eſt qđ primo decidit.
Et moriente hoīe aīa nō cadit: Cadit aūt quod primo aīæ ſimul & corpo
ris unione cōſtabat. Hoc aūt eſt homo. Hō igitur eſt qui reſurgit. Q n̄
aīa redit ad corpus in quo prius fuerat. Corpus eadē mēbra: eandē cōpa
gem eundē concentū & armoniā reſumēs quā prius habuerat. Hæc de
claremus exēplo. Si aromatibus aceto & amigdalis cōtuſis atq; cōmixtis
quis ęffecerit cōdimentū: ut uulgo dr̄ ſaporē uel ſalſā: quod illis conſtat
non amigdala eſt: non aromata: nō acetū: nō illa oīa ſimul unita. Q m̄
ſi ea cōgeſſeris in unū neq; per cōtuſionē admiſcueris: ut ſingula iā non
ſint ipſa: cōdimentū nunq̄ efficies. Eſt igitur cōdimentū ſiue ſapor mul
torū cōmixtione aliud quoddā reſultās ſingulis: ſimulq; collectis: ſuaui
us guſtui: ſapidius atq; iocūdius: quod recētiores philoſophi tertiā enti
tatem: Priſci cōpoſitū nuncupauerūt. Q uā qui negant mea ſentētia cō

dimentorum oīum negant expimenta. Si qua nunc arte hæc ipſa ſimul contuſa & incōdimentū conflata diſſocient᷑: & ſingula ad ſuá naturam priſtiná reducta pmaneāt: cōdimentū prius ex eorū mixtura ſurrexerat: decidiſſe dicemus/hoc ut reſurgat neceſſe eſt: hæc eadē prius ſociata: deinde diſiuncta ad eundē cōtuſiōis modulū cōuenire. Ita ſapor q decide-rat uere reſurget. Si alia aromata: Si alia amigdala: aliū ue liquorem: alio pódere uel mixturæ cōmertio ſociaueris: idē ſapor redire nō poterit. Ita niſi priſtinū corpus: ad priſtiná armoniá redactū/& priſtina aīa armonico ſuo priori corpori ſociata ſit: uera reſurectio eſſe non poterit.

De poſſibilitate reſurectionis..

s Cio quid hic te moueat: & a fide reſurectionis turbare conetur. Audio ītus te tibi dicere: multos hoīes marinæ belluæ: multos feræ terreſtres comederūt. Multi item homines ab hominibus in cibum abſumpti ſunt. Q ūo iſti reſurgere poterunt: quoꝝ corpora nuſq̄ ſunt? Neq; puluis quidē eorum manere uidet᷑. Q ñ in alioꝝ animalium nutrimentum abierūt. Si item comeſtus ab homine partes ſui corporis ſibi reſumat: qūo qui comederat partes habebit: quas comeſtus ſibi in reſurectione depoſcet? Alterū aut non reſurgere: aut ſine ſuo corpore reſurgendo prodire confiteri cōpellimur. Veli ego tibi dare duriorem conditionē: ut ſi illá euadere nos recta ratio docuerit: ne de reſurectione deſperes. Naſcatur homo tam ferus qui per omnem uitá niſi hominū cadauera non ſumat in cibum: oſtendo adhuc & hūc: & eos quorum carnes ille comedit poſſe reſurgere. Sed quæſo patiēter auſculta: & da deo qđ naturæ negare nō potes. Infantulus nōne augumentatur in dies? & nutrimentum quod ſui corporis pars nunq̄ fuerat: nonne pars eius fit ſingulis diebus? Fit certe. Hic inq̄ infantulus nōne quottidie pdit aliquid priſtinæ ſubſtantiæ? Certe niſi pderet: nullo nouo egeret nutrimento. Cum igit᷑ nouæ partes accedant ſemp: ueteresq; diſcedant: fit tandem ut idē corpus idem homo ſit: partes non habens quas habuit a principio: & uice earum nouas habens nutrimento ſibi conquiſitas. Dices remanere ſubſtantiæ priſtinæ uigorem: ut germē in ſemine: quo uirtus nutritiua partes aduenientes idem facit eſſe corpori: quod nutritur. Bene ſe habet. Vis hæc germinis nonne per ſingulas germinantis partes diffuſa eſt? Nullam q̄tumlibet minimá partē germinantiū dederis uirtutis germinantis exptem. Q uēadmodū & infermentata farinæ maſſa: modici fermenti uigor: uniuerſæ maſſæ uim exhibet fermentandi: fieretq; tota fermētū niſi decoqueretur. Ita uirtus germinatiua q̄tumlibet minima ſibi aſſociata omnia: idem faciet eſſe corpori: quod p illá quaſi

germen

ger men primo ſurexit. Homo igitur quẽ cadaueribus hominũ ſemper nutriri iã dedimus: nũqd & oſſa uorauit? An & in oſſibus nõ eſt uirtus germinatiua? Satis eſt oſſa nõ comeſta & in hoĩem ferũ non eẽ trãſlata. Inde põt deus priſtinũ corpus inſtaurare ſupplẽdo aliũde qđ in corporis rõnem tranſeat. Cadauera adhuc quæ ille comedit: nõ in eo oĩa pmã ſerunt/digeſta. n. ſunt ex eis multa & in alias formas abierũt. Non fugit omniſcientẽ deũ qua ſub forma hæc lateãt. Et quota hoꝝ portio materiæ ſufficiat ad germen cadauerũ comeſtoꝝ pleniſſime nouit. Neqꝫ uero uim germinandi amiſit illa materia: Si modo iubeat id fieri deus: cuius uoluntati nulla ſufficit creatura reſiſtere. Ita licet p ſecũdas cauſas ſolas: Y
reſurectio fieri non poſſit: quia germen illud in materia latitans excitare minime ſufficiunt: tñ ſi ſecũdis cauſis ſpeciali influxu accedat prima: Si ipſa ſola cui omnis obedit creatura uoluerit in remotiſſimo & de remotiſſimo puluere priſtinũ corpus faciet germinare: & aliũde germini ſupplebit quaſi alimento/unde illud ſibi ſuper addita ſecum unũ & idẽ penitus efficiat. Non latet deum puluis eorũ/quos beſtiæ terræ & marinæ belluæ integros deuorarunt. Hũc puluerem quia beſtiæ nõ reſurgẽt) poterit deus adunare: & ad priſtinũ corpus hominis reformare. Deſinet de hoĩs reſurectione diffidere: qui diligenter inſpexerit: & ſimul pſuaſũ habuerit animas hominũ in morte hoĩs non extingui: & pfectius aliqd Z
operari q̃ prius. Quoniã hic corpore corruptibili degrauantᷣ. Nam cũ maneant aĩæ: quæ formæ hoĩum ſunt/Corpora uero licet corrũpantur: non tñ tranſeunt in penitus nihil: qm̃ materia unde ſunt/ingenerabilis eſt & incorruptibilis. Maneat ẽt dei oĩpotentia: & ſimul oĩs ſcientia: quæ ab initio de materia tã pauca corpus hoĩs cõficere potuit & ſciuit: & animam illi ĩfundere ſine labore potuit: cur manentẽ materiã ut prius fuerat reformare: & in corporis eiuſdẽ redigere tempiẽ: & aĩam quã habuerat/quæ ſemp manſit illi ĩſpirare nõ poſſit? Dices tm̃ in matris utero corpus hoĩs poſſe fabricari. Erras. Primi hoĩs corpus ĩ cuius mr̃is utero formatũ dabis? Primæ itẽ matris corpus in mr̃is utero certe formari nõ potuit. An tpis acceſſu ĩpotens factus eſt deus? Supra tẽpus eſt. Mutari non põt. Illi nulla pertranſeunt: æternus. n. eſt. Sicut igitur primos hoĩes ſine mr̃is utero ſubito & ſola uoluntate ꝓduxit in lucẽ: ita illos: eorũqꝫ ꝓgeniem uniuerſam quã de matrũ uteris eẽ iuſſit/per ſolã uolũtatẽ poterit reformare. Attendamus igitᷣ fratres optimi/& phyſicis rõnibus/& fidei A
non ſolum noſtræ: ſed multaꝝ gentiũ fundamẽtis. Quæ hoĩem aliqñ incœpiſſe fatentur: & aĩas hoĩum eſſe immortales aſſerũt cõſtantiſſime. Meminerimus materiam primã corruptibiliũ oĩum eẽ incorruptibilẽ.

Meminerimus ĩ illa oíum generabilium formas latitare. Meminerimus agens pfectius/pfectiores de illa formas educere: Meminerimus deũ eſſe omniũ agentiũ primũ atq; excellẽtiſſimũ: & oẽm iccirco agendi rõnẽ cõtinere: & ſibi ipſi ſufficere de qua materia uoluerit ad oía pagendũ. Conſtabit certe ſtolidũ eſſe & abſurdũ non aſſentiri quæ iam cũ natura.i.per ſecũdas cauſas ab eo adiutas ille effecit/atq; cõfecit: quoꝶ extat ex utraq; parte ſubſtantia.i.quorũ forma non depiit: quoꝶ ſemen durat illũ denuo in idẽ illud quod fuerant poſſe reducere: & ut iterũ reuiuiſcant effi cere ſi libeat. Reſurectio igitur hominis quid ſit: & per quid fieri poſſit: & an illam credere ſit cõſentaneum/cum aperte iam conſtet. Nemo miret̃ ſi dixit euãgeliſta. Sic oportebat pati Chriſtũ: & reſurgere a mortuis. ꝙ aũt die tertia fieri oportuerit infra dicemus.

Quid ſit domini Ieſu Chriſti reſurectio.

B S Ed quid ſit Chriſti reſurectio iam dicamus. Deſurrexerãt (ut ſic dixerim) ſiue deciderant dñi noſtri Ieſu Chriſti ſerenitas & uenuſtas faciei per alapas & palmaꝶ cõtuſiones: cutis nitor: & cõtinuitas uerberibus lacerata defecerant. Oculoꝶ ſplẽdor ſanguine de capite manante ceciderat. Capitis integritas & maieſtas: corona ſpinea lacerati atq; undecunq; cõfoſſi pierat. Manuũ firmitas & pedum clauis pforatoꝶ abierat. Lateris integritas lãcea uulnerati erat diſſipata. Carnis mẽbroꝶ iuncturaꝶ/neruorumq; cõpaginẽ: dum cruci corpus affigitur: doloris acerbitas diſſoluerat & diſſipauerat. Humores intimi quibus uita ſeruatur effuſo ſanguine tempiem omnẽ amiſerãt. Sanguis ipſe in cruorem uerſus extra uenas ui uulnerũ fuſus fuerat. Deſurrexerant hæc oía inꝗ atq; deciderant: & oía ad corporis organici rationẽ attinentia p mortem fuerant penitus diſſoluta. Neq; uero tantũmodo iſta a corpore nobiliſſimo & pſtantiſſimo: ſed a ſocietate quoq; diuinitatis & unitate perſonæ diuinæ deſurrexerant atq; deciderant. Verũ fuerat ante paſſionem hæc oía cõfirmare de deo/& dei filio. Verũ inꝗ fuerat dicere ſerenitatem faciei Chriſti: uigorẽ/nitorem/cõtinuitatem cutis/oculoꝶ ſplendorẽ/capitis uenuſtatem/& maieſtatẽ. Decorem & robur manuũ & pedum/lateris integritatẽ/carnis membroꝶ iuncturarũq; compaginẽ neruoꝶ ligaturam & totius corporis uiuacitatẽ eſſe diuina: eſſe unum cũ dei filio anteꝗ pateret̃. Q m̃ inerant corpori diuinitati ſociato. Vbi a corpe iſta per paſſionis anguſtias receſſerũt: receſſit ab eis diuinitatis unio in rõne pſonæ: neq; eo tpis ſpacio quo diſſociata manſerunt: dicere licuit illa dei eſſe: uel eſſe cũ deo in una pſona: Collapſis iſtis decidit humanitas ſaluatoris: deſiit Chriſtus eẽ homo. Mortuus.n.eſt & decidit unitas aiæ cum

corpore. Decidit inq̄ illa tertia entitas: de qua ſupra iam dictum eſt ſatis. Interrupta eſt corporis animæq; ſocietas. Remáſit tñ deitas utriq; aiæ. ſ. & corpori cõiuncta: Vbi tempus reſurectionis aduenit: laceræ per uulnera uenæ: & lacera flagellis cutis/cõſolidata eſt. Spinarũ foramina: uulnerum apturæ concluſæ ſunt. Remáſit quidẽ quinq; uulnerum ſpẽs/quã dicimus cicatricẽ/ſed nihil lædens: nihil emittens: non debilitans ſed decorans. Aliarũ percuſſionũ aut puncturarum nihil ego legi remáſiſſe ueſtigii. His ita ſolidatis ſãguis reſtitutus eſt uenis. Pulſare cœperũt arteriæ ſanguine fluẽte refluẽteq; p uenas. Ita reſtituta corporis cõpagine/membrorum concentu atq; decore aĩa illa ſanctiſſima/quæ tartara ſpoliauerat: corpori reſtituta eſt. Q uorũ contubernium tertiã illã entitatẽ/Chriſti. ſ. humanitatem mox reduxit ad uitã. Q uantũ gaudii huic uniõi acceſſerit/quæ lingua dicere: quis intellectus cape queat? Corpus recupans animam: a qua rectiſſime ſemp ad ratiõis lineã moderatum fuerat/tam glorioſam: tanta uictoria exultantẽ: quãto exiſtimas affectum gaudio? Anima corpus ingrediẽs: quod tanta obedientia & concordia illi ſemp ſe præbuerat obſequentiſſimum: cum quo tantas ac tot anguſtias paſſa fuerat/lætiſſime ſibi aſſociaſſe credẽda eſt. Si paſſionum ſocios dulce eſt conſolationem in ſocietate tenere: hoc corpus/hanc animam: tãtorum dolorum: tantarum triſtitiarum comites indiuiduos ſpõtaneos & feruẽtiſſimos: glorioſos & impaſſibiles effectos ĩſepabiliter ſociari: maioris eſt gaudi: amplioris eſt lætitiæ: q̄ mens noſtra capere poſſit. Eſt igitur reſurectio domini noſtri Ieſu Chriſti: compagum ac cõcentus ſui corporis inſtauratio ad uitam priorem/fœlicem/ſempitærnam & excellẽtiſſimam: ſuimet uirtute & uoluntate confecta. Q ualiter intelligenda ſit diffinitio pro attinẽtibus ad rationem generis. i. ad inſtaurationẽ compagum atq; concentus: ex dictis ſatis conſtare non dubito. Additum eſt in diffinitione: fœlicem ut intelligamus illũ quidem ad meliorẽ: ſed non ad diuerſam uitã fuiſſe reſuſcitatũ. Q m̃ ex eadẽ compage: & cõcentu eiuſdẽ corporis & eiuſdẽ aiæ acceſſu: nõ niſi eadẽ uita inſurgere potuit: melior tñ effecta ẽ. Q m̃ quæ prius paſſibilis fuerat & uiatrix: nũc fœlix euaſit & in pp̃ria pmanſura. Prius tpanea: nunc æuitærna. i. imppetuũ duratura ſurexit. Neq; tñ ob hæc fit uita diuerſa. Q ñ accidẽtia ſb̃æ naturã alterare qdem: ſed diuerſam efficere nõ ſufficiunt. Adhuc qm̃ a pphetis: & ab ipſo dño ieſu Chriſto ante paſſionẽ reſuſcitati: ad priorẽ quidẽ uitã: ſed non ad fœlicẽ & pmanẽtẽ reſurexerãt: nõ eſt utrinq; eadẽ penitus reſurectiõis rõ. Inſup q ſimul cũ xp̃o ſurexerãt: ẽt ſi illi ad ĩmarceſſibilẽ uitã fuerĩt reſuſcitati: tñ ppria uirtute hoc efficere: nec ppria uolũtate potuerũt.

Quoniam mere naturaliter patientes: non uoluntarie operãtes reſuſcitati ſunt. Neq; tamen uiolenter reſurexerunt: quia non appetebant reſurectionis oppoſitum: ſed naturæ motu ad illam ferebãtur accipiendam.
E At dominus Ieſus Chriſtus uirtute propria: non naturali tantum: ſed libera & propria uoluntate reſurexit. Erat enim animæ eius: erat corpori eius in unitate ſuppoſiti ſociata diuinitas: quæ corpus ad priſtinam harmoniam reſtituere: & animam organico corpori iterum itromittere potuit & uoluit.
F Reſurectio quoq; iuſtorum futura in iudicii extremi magni die: hac ipſa rõne reſurectioni Chriſti æquari nõ põt. Licet. n. iuſtorũ animæ reſurgant ad gloriã ſempitærnã: nõ tñ ut Chriſtus excellẽtiſſimũ beatitudinis gradũ aſſecunt'. Ille per opationem itellectus & uolũtatis. i. uolẽtes & intelligẽtes deo iungũtur. Chriſti uero humanitas ſimul cum deo effecta eſt una pſona. Et ſanctæ Virginis uita (ſi iã illa in corpore reſurexit) ſimul cũ corpore ſup choros Angelorum exaltata eſt. Chriſti aũt uita exaltata eſt in ſummo & excellẽtiſſimo trinitatis trono. Quoniam corpus eius: humanitas eius: anima eius unam perſonam & unicam faciunt cum filio dei ſecunda in trinitate perſona.

De ratione unionis naturæ diuinæ cũ humana in dño Ieſu Chriſto.

d E reſurectiõis Chriſti diffinitiõe ſatis nũc pro mea tenuitate dictum exiſtimarẽ: niſi q uos ambigere uideo: neq; ſatis pſuaſũ hrẽ cognoſco: nunc eſſe & futurã ppetuo dei uerbi hoĩs Chriſti unam unicãq; pſonam: & nihilominus nõ miſceri: nõ alterari ullo pacto naturas: ſed dei naturã hoĩs fragilitate nõ minui: & naturã hoĩs a diuina maieſtate nõ opprimi. Hoc poſſe fieri exẽplo monſtrabimus. Si qs annulus duas gẽmas habuerit quarũ altera plus ualeat q̃ tota mundi pecunia ſoluere poſſit: altera decẽ nummis aureis ſit uenalis: nõne unus & unicus annulus erit? & gẽma tñ gemmã nullatenus alterabit: ſed ĩ uno annulo ſalua natura utriuſq; gẽmæ ambæ conueniẽt: pcioſiſſima nõ cõfundente: ſed decorante minus præcioſam: neq; inferiori uiolãte pcioſiſſimam aut aliquatenus ĩmutante? Annuli unitas pſonalis eſt rõ. Inextimabilis pcii gẽma eſt natura diuina. Altera ualẽs decẽ nũmos humana/ Cõnectunt' ambæ/faciẽtes quaſi annulũ dñm Ieſum Chriſtũ unũ in pſona: in quo eſt principiũ oĩum creatorũ/creator deus nulla rõne apciabilis. Eſt ẽt in eo finis oĩum creaturarũ hõ: creatus poſt oĩa: ad cuius obſequiũ creata ſũt oĩa. Hũc annulũ pcioſiſſimũ: cuius gẽmas pro nr̃a ſalute Chriſto patiẽte diſiũgi oportuerat: nefas erat nõ reſtitui. Igit' ne tã pcioſũ monile penitus depiret/ Sic oportebat dñm Ieſũ Chriſtũ pati & reſurgere a mortuis: & die tertia reſurgeř. Q d' mox mõſtrare,p uiribꝰ ãnitar.

De ſerie

De ſerie reſurectionis domini Ieſu.

ſ Eriem reſurectionis dñi noſtri Ieſu Chriſti/ut ꝓmiſimus nunc declarare uolētes/inſtauratione membroꝝ/cōcentū uenarū/arteriarū pulſum/ſanationē liuorū/cōſolidationē uulnerum:reliqua inſup quæ ſupra numerauimus/licet certo naturæ ordie facta ſint: Et quæ quaſi fundamēta natura eē cōſtituit ꝑceſiſſe.Quæ uero fūdata atqꝫ prioribus illis ſuffulta ſunt:poſterius acceſiſſe ſecūdū naturā intelligamus/uno tn̄ tpe:uno inq̄ momēto pacta oīa credamus. Nā ſi in momēto:in ictu oculi:in nouiſſima tuba mortui reſurgēt/qui nouē mēſiū ſpacio/in utero mr̄is figurati ſūt caro:hō dn̄s Ieſus q in uirtute altiſſimi formatus eſt ſubito:cui nō iteruallo tpis rōnalis aīa tributa eſt:ſed mox ut Virgo cōſenſit:cū dei filio Virginis uterus hoīem cōcepit:q ſine partus doloribus:ſine multa tpis mora:natiuitatis tpe uenit ī lucē:cuius natiuitati obſtetrix non interfuit:nulla muliebris ſedulitas interceſſit:ſed mr̄ ipſa puerpa:obſtetrix/nutrix/& baiula fuit. Profecto nō aliter reſurgere debuit a mortuis:q̄ in utero & de utero mr̄is antea ſurexiſſet. Seriē igit̄ reſurectiōis ſcd̄m ordinē naturæ/colligere facile fuerit.Secundū tēpus ſimul oīa facta ſunt:quæ ad reſurgēdi attinent rōnē. Multa tn̄ ante reſurectionē facta ſunt in mortis triduo/quoꝝ durationē/ſucceſſionē/rōnē īſpiciamus.Durauit mortis ſpaciū.i.diſſociata mā ſit Chriſti aīa ab eius ſāctiſſimo corpore:horas circiter quadraginta/de tribus diebus accipiētes.Paſſus eſt nāqꝫ dn̄s Ieſus Chriſtus circa uernū eqnoctiū.i.quo tpe diebus noctes tpis ſpacio adæquant̄:hora uero meridiei emiſit ſpiritū. Ita p ſex horas an̄ ſolis occaſum uita fūctus fuerit. Qm̄ eqnoctii tpe:ſi dies hēt horas.xii.meridies habet ſex uſqꝫ ad occaſum.Sepultus eſt hora cōpletorii.i.ꝓpe ſolis occaſū. Manſit in ſepulchro ītegrā noctē:ſabbatū diē an̄cedentē:& ipſam ſabbati integrā lucē:quæ horas.xxiiii.tpis in ſe cōcludunt.In aurora dn̄icam diē præeunte quæ tertia erat a die mortis/reſurexit.Aurora fere per duas horas an̄cedit radioꝝ ſolis diffuſionē.Ita per decē horas hac die tertia corpus in ſepulchro ſtetiſſe fatēdū erit. Nūc aūt ſex horæ diei mortis &.xxiiii.integræ diei ſabbati triginta cōficiunt. Additæ decē horæ noctis ꝑcedētis lucē tertiā quadragita in ſumma reddunt.Quadraginta igit̄ p horas ex euāgeliis cōſtat māſiſſe aīam chriſti a corpore ſepatā.ſ.an̄ ſepulturā circiter ſex:ſepulto poſtea corpe.xxxiiii. Cur potiſſimū quadraginta per horas mortuus māſerit:ītelliget qui huius numeri figuras in ſacris lr̄is fuerit meditatus. Quadraginta diebus aquas diluuii pluit deus ſup terram.Quadraginta horis terræ inferiori diluuiū inundauit:interficiens malignitatē dæmonū:iuſtas aīas emun-

G

H

I

dans & liberās. Quadraginta diebus Moyſes legē accepit ī Sina. Quadraginta horis Chriſtus inferis & ſupis legem ipoſuit. Quadragīta diebus unico pane cibatus Helias puenit ad montem dei Oreb. Chriſtus unus oibus datus in unicū cibū/ Vna paſſionis & mortis pœna cibatus: poſt quadraginta horas/de terræ uiſceribus rediit ad lucē. Quadragīta dies ipſe Ieſus antea ieiunauerat in deſerto: & in fine ieiunii temptatus a Sathana illū rōne cōuicit. Quadraginta horis ſquallētia inferoꝶ pagrare: & a quo tēptatus ter fuerat: torquere triduo tādēq; detrudere uoluit. Sed dices. Dies fuerūt oēs illi quadragenarii miſtici: horæ ſunt iſtæ: non dies: rñdebo ipleri hic oēs ꝓphetiæ: quæ Meſſiæ tpa abbreuianda demōſtrant. Quōo uerū eſſet qđ dicit Daniel: Ebdomadæ abbreuiatæ ſūt ſup populū tuū: & ſuper urbē ſanctam tuā: ut cōſumet̃ ꝑuaricatio: & finem accipiat peccatū: & deleatur iniquitas: & adducatur iuſtitia ſempitærna: impleatur uiſio & ꝓphetia: & ungatur ſanctus ſanctoꝶ. Ita o ſumme pr̃ Ebdomadæ.i.temporū ſpacia redemptionis ipletæ: abbreuiatæ ſunt ſup populū tuū ſanctorum pr̃um aīas in limbo ſiue in Abraæ ſinu carceratorum. Nō.n.decuit tuā miſericordiā præcio iā ſoluto adhuc per quadraginta dies tam tibi charos hoīes: tot tales ac tantos uiros: a tyranno diutius carceratos detineri: & ſup urbem ſāctam tuā Hieruſalē cœleſtē: cui ſuos ciues poſt uictoriā: mox reſtitui decuit. Satis igit̃ fuerit pro diebus horas dediſſe myſterio: ut cōſumetur ꝑuaricatio: peccato originali introducta: qđ factū eſt in ſinu Abraæ: pr̃ibus inde liberatis: & finē accipiat peccatū.i.reatus ad pœnā dāni: liberatis oibus qui ad pœnā purgatoriā tenebantur. Et deleatur iniquitas: inuita & proterua ſerpentis antiq: qđ factū eſt in inferni ꝓfundo: qñ alligatus eſt per agnū draco magnus in abyſſi puteo ꝓfundiſſimo: & adducat̃ iuſtitia ſempitærna: in retributionis gloria bonis: & malis in æterna miſeria: & impleat̃ uiſio & ꝓphetia quadragena numeri miſtica abbreuiatiōe: & ungat̃ ſāctus ſanctoꝶ. His pactis infra horas quadraginta: ungat̃ inq̃ gloria reſurectionis & regni: cui flectatur omne genu. Cur hæ quadraginta horæ de tribus diebus accipiant: intelliget qui tres mundos quos attulimus examinauerit: & qd cuiq; mundo paſſio Chriſti ꝓfuerit contemplabit̃. Cur autem de prima die ſex tantū horas in noctem declinātes: hæ quadragīta horæ ſibi habeant: inde cōſurgit ꝙ ſenarius numeroꝶ oīum perfectiſſimus eſt: & ſemp in ſe numeratus uertitur in ſe ipſum: & quibuſcunq; ſuis partibus æque reſultat: ut intelligamus Chriſti pfectionem quæ ſe ipſa ſola cōcluditur: & ſemp redit in ſemet ipſam. Hæ porro horæ q̃uis ad noctem accedāt: nullas tñ continēt tenebras: ut eo temporis ſpatio itelligamus ſaluatorē fuiſſe in

K

L

fuiſſe in ſinu Abrææ ad patrum animas liberandas: quæ nullis peccatorum tenebris obſitæ: ſola pœna damni detentæ illic manebant. Et profecto ſi rex bello fuderit hoſtem: expugnauerit ciuitatẽ: arces & munitiões obtinuerit: ante oĩa captiuos amicos priſtinæ reſtituet libertati. Ita rex iuſtitiæ dominus Ieſus Chriſtus uictor deſcendens ad inferos/ſex primas horas: liberandis patriarcharum animabus dediſſe non eſt alienum a ratione ſentire. Vigintiquatuor aliæ horæ ſecundam diem ſimul & noctẽ integram accipiunt. Vt quoniam in purgatorio reſeruati: neq; penitus puri: neq; omnino ſordibus erãt infecti: per noctem illos ab impuritate purgaret: per diem ad gloriam reſtauraret. Faciũt hoc magni poſt uictoriam belli duces: ut optimatibus & amicis a carcere liberatis: mediæ plebis homines reſtituant libertati. Diei tertiæ harum de quadraginta horarum ſpacio decem tantum & ipſæ nocturnæ cõueniunt. Quoniam in inferno nihil eſt lucis: nihil eſt meriti: ſordent omnia caligine cœca: horrent ignorantiæ & confuſiones nocte profunda. Quoniã igitur in profundo inferni ad draconem alligandum hoc tempore anima dñi Ieſu ſe conuertit. Et quia decalogum legis animæ deſperatæ ſeruare noluerũt: per decem horas eas uoluit intueri liberatorem ſi uoluiſſent ſuũ ut quã ingratæ fuerint inuitæ uiderent tot horarum ſpacio per quot ſpreta præcepta ſe libertate indignas effecerunt. Vt primum autem lucis aurora rutilare potuit tenebras dimiſit: & uenit ad lucem: ut cum ſole cœleſti: ſupcœleſtis ſol utriq; mundo luce fulgentiſſima radiaret. Aptiſſime igit᷑ hæ quadraginta horæ tribus diebus diſtributæ pro earum diſtributione ſuccedunt: ut locis in quibus uerſatus eſt rex iuſtitiæ ordinate reſpondeãt. Taliſq; ſit horarũ diſtributio atq; ſucceſſio: qualis locorum & operis eſt ratio. Neq; minus idoneæ tribus diebus eas contineri conſtituit diuina ſapientia: quando in ore duorum uel trium teſtium ſtat omne uerbũ. M
Itaq; ut uere mortuus comprobaretur Chriſtus: tribus diebus expertus eſt mortem. Eſt hic non prætereundum apud oratores aliud ſignificare tribus diebus q̃ tres dies. Si tres dies ſcripſerit hiſtoricus: integras dies oportet intelligi. Si tribus diebus ſcripſerit: ſatis eſt trium dierum partes aliquas attigiſſe. Euangeliſtæ igitur mortis ſpacium ſemper dantes ablatiuo: non dies integros: ſed de tribus diebus intelligi uoluerunt. Oportebat enim dominum Ieſum Chriſtum reſurgere die tertia: ut dierum p numerum ſufficiens faceret teſtimoniũ. Harũ aũt horarum diſtributio operũ magnitudinẽ ĩdicaret hic nobis ad grãm & in futuro ad gloriam.

DE ASCENSIONE DOMINI TRACTATVS CHORDA NONA.

IDENTIBVS ILLIS ELEVATVS EST: ET nubes ſuſcepit illum ab oculis eorum. Actuū.i.Cap. Paulo ante quadraginta dies fratres chariſſimi quos
u mater noſtra ſancta Eccleſia catholica nobis hodie reducit in mentē: dn̄s noſter Ieſus Chriſtus ſua paſſiōe deuicit infernū & ſpoliauit. Ianuam ſalutis ad fœlicitatem in ſupna Hieruſalem poſſidendā hoibus aperuit. Initio aūt horū quadraginta dierum gaudia reſurectionis Chriſti celebrata ſunt: per quā idem ipſe dn̄s ieſus Chriſtus ſaluator noſter uictorē ſe mortis oſtēdit: & homines a morte poſſe reſurgere certiſſime cōprobauit: Si modo pie in illo & per illum uiuere uelint: qn̄ non ipſe ſolus ab inferis rediit ad ſuperos: ſed ſecum multa corpora ſanctoꝝ.i. multi ſanctorum patrū in ꝓprio N
corpore ſurexerūt. Nunc uero quod per quadraginta dies ipſius Ieſu: ſecumq; reſuſcitatoꝝ ueritatem reſurectiōis mater eccleſia aptiſſime comprobauit: quo ducant ueſtigia ſui ſponſi: quo illū ſequamur noſtræ mētis oculos anteponit: narrans inter miſſaꝝ ſolēnia ꝙ uidentibus illis/qui O
ab initio ſecū fuerant: Videntibus illis qui eius præcepta ſeruabāt: Vidētibus matre eius glorioſiſſima: ſanctiſq; mulieribus comitātibus illam: Videntibus apoſtolis eſt eleuatus ad cœloꝝ ſublimia. Et nubes ſuſcepit eum ab oculis eorū. Huius eleuationis/quā nomine accōmodatiſſimo aſcenſionem p̄res noſtri dici uoluerunt: ſancta mater eccleſia hodie gaudia celebrans: ad lætitiā nos inuitat: ſimulq; excitat: hanc ipſam aſcenſio P
nis gloriā celebrare/collaudare/colere: & q̄tū poſſumus meditari. Quæ ut pagamus de aſcenſione ſaluatoris nr̄i/qui hodie uidētibus illis quos diximus eleuatus eſt orōnem habiturus. Rōnem & lætitiā de illa naſcentem narrare conſtitui: Si prius quid aſcenſionis nomē importet apuero.

De aſcenſione in genere & ſecundū nomen quid illa ſignificet.

Scēdere/ſurſum eſt ire. Sed quia pleriq; qd uere ſurſum ſit/qd
a ue deorſum: aut non uiderunt/aut aduertere noluerūt/un̄ multos & magnos in errores prolapſi ſūt/Surſum & deorſum qūo ſe habeant uideamus. Lactantius firmianus uir acutus ingenio: & inter Chriſtianos ſcriptores eloquentia nemini ſecundus: terrā ueritus eſt ſcribere rotundam.i. æque cœlo circūſeptam: ne cœlum nr̄is pedibus oppoſitum/terram ſub ſe omnino deſertā hr̄e/aut antipodes.i. animalia nr̄is ſub pedibus cōſtituta/pedes pedibus nr̄is oppoſitos: ſibi uero ipſis deorſum caput hn̄tia & ſurſum pedes poſuiſſe uideretur. Non aduertit hoc Q

loco uir ingenioſus id eſſe ſurſum: qđ eſt uerſus circūferentiam. Id uero
deorſum: quod uerſus centrū poſitum eſt. Omnia certe quæ iſra nos &
centrum terræ locata ſunt: noſtris pedibus uere ſubſunt. Q uæ uero ul-
tra centrū terræ locum acceperunt: nobis ſubeſſe non pn̄t. Sed quid ita?
Q m̄ infimū uniuerſi centrū eſt terræ: quod ultimo ſubeſt rebus omni
bus quæ uel in cute/uel in uiſceribus mater terra ſubſtentat. Nil uero cū
poſſit infimo inferius ſtatui: ultra centrum terræ (ſi qui habitant) q̄uis
a nobis remotiores exiſtant/q̄ citra centrū habitātes/iferiores tn̄ citeriori
bus eē non pn̄t. Q uæ tantūdem ut nos diſtāt a terræ centro: tā ſunt alta
q̄ nos. Tātum.n.circūferentiæ appropinquare ea neceſſe eſt: q̄tū a terræ
diſtant meditullio. Neq; uero caput deorſum & pedes ſurſum eos ferre
poſſumus affirmare: cū pedes eo℞ ſicut & noſtri uerſus centrū ſiti ſe mo
R ueant. Caput cœlum uerſus erectū maneat. Hæc ut intelligamus: circu-
lum & in eius medio punctū deſcribi opeprætium exiſtimo. Punctum
hunc centrū credite. Lineam qua circulū claudimus: circūferentiā exiſti
mate. Infimū huius circuli/punctus eſt in medio deſcriptus. Ille nanq; a
circuli circūferentia: un̄cūq; remotiſſimus eſt. Hūc circa punctū circulū
paruū deſcribamus: quē terrā eē imaginemur: & ab eius circūferentia ad
maioris circuli circūferentiā/p quadrū ſiue crucē: tria puncta ad ſingula
latera figuremus. Punctus a ſingulis lateribus terræ circūferētiæ.i.mino
ris circuli ābitui ꝓpinqui[illegible] erit oīum ſui lateris infimus. Secundus poſt
illū erit inferior tertio. Tertius erit ſupremus ambobus/ſub una tn̄ parte
ampliſſimæ circūferentiæ erit cōſtitutus. Cuiuſlibet lateris pūcta pſpexe-
ris/eū quē diximus ordinem inter ſe penitus ſeruare uidebis/Sed ad pū
cta lateris alterius ſecundū ſupius uel inferius ea ordinare non poteris.
Sunt.n.extra terminos lateris illius/qm̄ ultra centrū ſunt: & ſingula pū-
cta lateris unius ad quælibet puncta eiuſdē ordinis in quouis alio latere
compata: æque erunt infera: æque ſupa. Q uoniā a centro & a circūferē
tia ſuperiori æque diſtabunt. Q uod hactenus centrum dixi: nunc terrā
S appellemus. Q uod dixi circūferētiam cœlum nominemus. Q uid eſt
nunc aſcendere? Eſt a terra elongari uirtute propria: & cœlo fieri propin
quius per motum qui dicitur latio. Sed ſi aliena uirtute feratur: extolli
diceremus id uel aſſumi/non aſcēdere. Dicimus leue aſcendere: quia cē
trum ſiue terrā deſerit ſua uirtute: & circūferentiam ſiue cœlum quærit.
Dixi per motū qui dicitur latio.i.per ſucceſſiuam loci nouamq; acquiſi-
tionem: quoniā ſi ſubito id fieret: non iam aſcēdere ſed rapi id/uel mu-
tari foret exiſtimandū. Q uare aſcendere & deſcendere motū.i.tempora
neam ſucceſſionem in loci acquiſitione ſecundum ſurſum uel deorſum
inter

inter Peripateticos ſemper inſonuit. Ita planetæ improprie aſcendere uel T
deſcendere dicti ſunt: quoniā nunq̄ plus minus ue elongantur a centro
terræ: neq; a cœlis ſupioribus magis aut minus appropinquāt. Vtrinq;
.n. eos ſemp æque diſtātes eſſe neceſſe eſt. Quippe qui a priſtina circūfe
rentia non diſcedunt: & centrum ſe mouere non pōt. Ad noſtrum uero
hemiſperium tunc aſcendere conſtabit: quando circūferentiæ cœli quæ
noſtræ terræ imminet: quæ inq̄ nobis eſt ſupra caput: accedent. Deſcen-
dent cum ab illa incipient elongari.

De ratione ſecundum quam dominus ieſus aſcendit in cœlum.

Ominus igitur noſter Ieſus Chriſtus hac die ſecundum homi-
d nem elongatus a terra: cœlis uero non appropinquans tantum
ſed illos penetrans pertranſiens/ & ad cœlum uſq; empireū ſua
uirtute perueniens: ac in eius ſummo/ In ſolio inq̄ trinitatis ad patris de
xteram gloria coronatus reſidens: ueriſſime aſcendiſſe prædicatur. Neq;
uero quem moueat planetarum orbes & ipſum firmamentū cœlum ue
ſtellatum corpora eſſe ſolida: indiuiſibilia penitus: & quæ nulla ex parte
diſiungi poſſibile ſit. Corpus autem ſaluatoris cum ſit extēſum/ſolida/ V
continua/integra & undecunq; concluſa ptranſire non poſſe. Hoc nāq;
eſt illud ipſum corpus: quod uirtute ſpūs ſancti/in ſanctæ Virginis ute-
ro cōcretum: inde exiuit: uirgine matre integra penitus pmanente. Hoc
inq̄ illud eſt corpus: quod adhuc mortale atq; paſſibile: ſuper undas ma
ris quaſi per ſolidum ſiccis pedibus ambulauit. Hoc eſt illud corpus: qđ
poſt reſurectionē ſuam totiens ad diſcipulos ingreſſum eſt: cœnaculi fo
ribus penitus obſeratis. Quod igitur corpus adhuc inglorium/de mr̄e
naſcens: matris integritatē non uiolauit. Quod ſuper aquas potuit am
bulare: cur iam glorioſum cœlos non potuit penetrare? An quia illi ſoli
diores ſunt? Facit hoc minus eſſe fracturæ periculum: non difficiliorem
tranſitum. Quando ſine diuiſione per ſubtilitatis dotem ſoliditas ob-
ſtare non potuit: & debilitas læſionē nullatenus intulit. Certe quod cor
pus ſolida .i. cōtinua/integra/ & concluſa minus dura/minus firma per-
tranſeundo non frangit: non aperit: non diſiungit: ſolidius trāſiens mi
nus uiolare debebit. In harena/in puluere/aut in luto ſine impreſſione
ueſtigii qui pedibus incedit/per lapides aut ferrum ambulans ueſtigia il
lis minus cogetur imprimere. Cum ergo audimus cœlos aperiri/ne cre- X
damus partem aliquam quaſi oſtium ab alia parte diſiungi. Nullas hn̄t
æthera fores/integræ ſunt: ſolidæ ſūt: ſemper & undequaq; cōcluſæ ſpe-
ræ cœleſtes/iuſtoꝝ aīæ: beati angeli eas pertrāſeuntes/non uiolant/qm̄
indiuiſibiles: ſine mole: ſine corpore: mere ſpiritus .i. intellectus & uolū-

Y tas exiſtentes corpore detineri prohiberi ue iure non poſſunt . Q uæ eſt
nunc ianua paradiſi:quam ut ingredi poſſent animæ fidelium Chriſtus
per paſſionem aperuit? Non ſeræ alicuius relaxatio:non ualuarũ dimẽ-
ſionem habẽtium apertura. Gratia mera eſt:qua Deus habiles nos facit
ut ad beatitudinis locum accedere ualeamus:ubi ſe uidendum & aman
dum uoluit perpetuo ineffabili ratione exhibere.Q uæ eſt perpetua fœ
licitas animæ.Hæc porro animæ fœlicitas corpori cui ſociata eſt anima
ſic beata:per dotem ſubtilitatis præſtat agente Deo ſolida pertranſire.Ia-
nua igitur quæ aperitur corpori:ut cœlos pertranſeat/eadem eſt quæ &
animæ aperitur.Eſt inq̃ gratia:qua anima ad beatitudinis loca recipitur:
qua corpus quatuor beatis dotibus honeſtatur/de quibus hic dicere nõ
eſt locus.Q m̃ aſcenſionis ſolẽnitas nos hodie uocat ad ſe.

Aſcenſionis domini Ieſu amplior declaratio.

Edeamus igitur unde diſceſſimus.Aĩa redẽptoris quæ ut a cor-
r pore per mortem ſepata eſt:mox ex omni pte euaſit beatiſſima:
cui nulla amplius pro ſua uirtute & merito reſiſtere potuit crea
tura:mox ut rediit ad priſtinum corpus pro laboribus & pœnis tranſa-
ctis illud immortalitate/claritate/agilitate/ſubtilitateq; ueſtiuit. Q uid
dixi ueſtiuit? Donauit/contempauit & penitus hæc illi inſepabiliter/irre
uocabiliterq; in æternum adiunxit: Vt ſplenderet ſine nebula:ſe ageret
quocunq; uellet:ſine difficultate:ſine tedio:ſine labore/& omnia ſine re
ſiſtentia penetraret.Et ſicut ipſa anima intelligens intima uiſcerum:ab-
ſcondita abiſſuum:altiſſima montiũ:non frangit illa nec aperit:nec mu
tilat. Ita corpus ſibi perpetuo ſociatum:ſine quo eſſe non uult:per hæc
omnia circũducit ad libitum illis neq; reſiſtentibus neq; læſis . Apparet
igitur dominum noſtrum Ieſum Chriſtum uirtute propria aſcẽdiſſe in
cœlum:quando eius anima beatitudine plena deitati coniuncta corpus
Z cui reſurgendo ſe reſtituit:de terra ſubſtulit & euexit in cœlum. Videre
mihi uideor quid hoc loco uos moueat.Dicit intra uos ſpũs diffidẽtiæ.
Reſurgẽte dño Ieſu Chriſto reuoluit ãgelus lapidẽ ab oſtio monumẽti.
Cur aĩa Chriſti lapidẽ nõ reuoluit? uel corpori reſurgẽti ad remouendũ
uim nõ p̃ſtitit? Fuiſſet glorioſius eum qui reſurgeret aperiȓ ſepulchrũ q̃
alienis manibus de aperto prodire.Fuiſſet adhuc mirabilius:non remo-
ueri a monumento lapidem:& de clauſo ſepulchro egredi ſaluatorem:
quemadmodum ab initio de uentre clauſo uenerat ad homines. Nẽpe
ſi per beatitudinem animæ corpus iã ſubtilitatẽ accepat:reuolui lapidẽ
nequaq̃ oportebat.Plus eſt etiã ſolidiſſimam & ĩmenſam penetrare ſpe-

rarum

arum̄ profunditatē: q̄ parui lapidis clauſtra tranſcendere. Abſcedat procul hinc & aufugiat ſciolus diffidentiæ ſpiritus. Diſcat humiliter: diſcat prudenter intellectus noſtri tenuitas ſecreta diuina tractare. Voluit Dei ineffabilis & inobliquabilis ſapientia filii ſui reſurectiōem ita celebrari: ut non ſponte cæcis luce clarius illam liceret intueri. Obſtinatis & perfidis ampliſſimis teſtimoniis: certiſſimiſq; probaretur indiciis. Itaq; angelum a ſepulchro iuſſit magno terræ fragore ac ſonitu lapidē remouere: ut natura angelica præſtaret ſuo principi quod par erat obſequiū: eſſetq; angelus reſurectionis teſtis ac index. Omnis quoq; natura corporea tremore ac terrifico ſonitu ſentiret & teſtaretur terribilem reſurgentis ab inferis auctoritatem: quam in ſuis uiſceribus exercuerat contra dæmones: & in ſui ſupficie ad exercendum reſurgebat cōtra obſtinatos peccatores. Certe ſi angelū cuſtodes ſepulchri: lapidem inde dimouere nō cernerēt: dei uirtute reſuſcitari cuſtoditū: iudeis minime retuliſſent. Ad hæc ſi iudei ueriti non ſunt confingere magiſtri corpus ſubtraxiſſe diſcipulos: cū gentiles atteſtati ſunt: angelum non hominem aperuiſſe ſepulchrū: qd auderent quæſo niſi conſtaret quis lapidē reuoluiſſet? Si uero ſepulchro clauſo reſurexiſſet: ueriti non fuiſſent dicere iudei: corpus in ſepulchro a uermibus eſſe conſumptum. Ne igitur perfidis ulla daretur tergiuerſationis occaſio: clauſo ſepulchro: uel a ſe ipſo apto reſurgere noluit dominus Ieſus Chriſtus qui angeli myniſterio uſus eſt ad maieſtatis obſequium & teſtimonium ueritatis. Non.n. reſurgendo quæſiuit gloriam propriam: ſed noſtram utilitatem: qui cum in forma dei eſſet ante ſæcula: ſe ip̄m ſtatuto tempore exinaniuerat uſq; ad mortem crucis: ad quā de integra matre naſci fuerat conſentaneum: qui uenerat lacerata reſuere: & ſolidare confracta. Ratio igitur aſcenſionis pro nominis ſignificato ſic ſe habet.

De rōne loci unde aſcendit dn̄s ieſus & de rōne tpis quo aſcendit.

n VNc rōnes reliquas loci: tēporis: & ordinis: attendamus. Locus unde aſcēdit dn̄s ieſus Chriſtus mons eſt oliuaꝝ (Luca atteſtāte) cū dicit. Tūc reuerſi ſunt Hieroſolimā a mōte q uocat̄ Olіueti: q eſt iuxta Hieroſolimā ſabbati hn̄s iter. Magna certe & myſtica huius loci ratio eſt. Ante oīa uiam ad cœlos diſcipulis oſtēdere uolēs ieſus: illos ducit in montem: ut ab infimis terrenarū paſſionum affectibus eleuent mentē. Ducit in montē: ut undequaq; conſpiciant: & p prudentiā nihil agant incaute. Ducit uero in montē olіueti. Olea arbor eſt pacis & uictoriæ ſignū: fructus eius miſericordiæ lenitatē oñdit. Ita q naſcens pacem annunciauerat: qui per uniuerſam pregrinationē ſuā: ſuos comites A

pacem ſectari docuerat: qui moriturus pacem reliquerat: qui moriens ui cerat: qui reſurgens ad triumphi gloriã opima adduxerat ſpolia: qui reſuſcitatus pacem pro ſua uictoria proclamauerat: qui per miſericordiã ſuã homines triumphi ſocios aſciuerat: ut nos hæc oĩa loci rõ commoneret: aſcenſurus ad triumphum de monte olіueti aſcendere uoluit. Aſcendit autem quadrageſima/poſt reſurectionem die/qui dierũ numerus in nouo & ueteri teſtamẽto celeberrimus eſt. Quẽadmodum in ſermone de domini pn̄tatione & reſurectione monſtrauimus. Habet præterea quater decem. Decẽ nanq; ſunt p̃cepta: quo℞ obſeruantia ſalus æterna conquiritur: quæ per quatuor euangelia nos ſeruare docemur. Per quatuor cardinales uirtutes tenere incipimus. Per tres theologicas gr̃a ſuffultas in oĩ uita tenemus: & hæc ipſa uita quatuor tẽporũ uicibus reuoluta/quaſi quarto decalogo oĩa geſta hominum complectente concluſa eſt.

De rõne cõcentus aſcenſiõis in cruce dñi Ieſu ad aſcẽſionẽ in cœlum.

a Scenſiõis ordo/paſſiõis ordine q̃ bene imitetur attẽdite. Iturus ad paſſionẽ dominus cum diſcipulis cœnat/aſcenſurus manducat cum illis. Lucam audite. Cum mãducaſſet coram eis/ſumẽs reliquias dedit eis. Nonne hoc idem fecit in cœna: quam ſe dixerat deſi-

B derio manducare cum illis. Sed in priori cœna edit agnum & azima: in hac partem piſcis aſſi/& fauũ mellis. Iam agnus immolatus & reſuſcitatus erat: unde piſcatores hominũ fuerant apoſtoli cõſtituti. Fructũ ergo ſuæ paſſionis inſinuans/piſcem manducauit mox aſcenſurus. Pro lactucis quoq; agreſtibus pœnitentiam indicantibus: quæ ad purgãdam animam neceſſaria eſt/agnum manducare uolẽtibus. Comedit aũt aſcẽſurus fauum mellis: qm̃ per aſcenſionem ſuam mel & fauus fœlicitatis æternæ appoſitus eſt manducandus ſuper menſa ſua in regno eius/his q ſimul cum eo iam de inferis ad ſuperos uenerant: & tunc ad ſũmos aſcẽ-

C debant. Sumens porro reliquias dedit eis. Nil prioris afflictionis in domino Ieſu Chriſto remanſerat. Sola quinq; uulnera ſeruauerant cicatricem. Has reliquias ſumebat: & dabat eis coram inſpiciẽdas: ut illũ agnoſcerent. Vt uero ſua beneficia diſcipulorum memoriæ imprimeret ſempitærnæ dixit. Hæc ſũt uerba quæ locutus ſum uobis: cum adhuc eſſem uobiſcum: quoniam neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi: & prophetis de me. Tunc aperuit illis ſenſum ut intelligerẽt ſcripturas/iam completas in agni manducatione. Ita ergo ſumens reliquias dedit eis in cœna aſcenſionis: qui in cœna mortis ſe integrũ dederat mãducandum. In cœna mortis illos multa docuit. In cœna aſcẽſionis dixit eis. Quoniã ſic ſcriptũ eſt: & ſic oportebat Chriſtum pati: & reſurgere

a mortuis

a mortuis tertia die: & prædicari in nomine eius pœnitentiam in remiſſioné peccato℞ in omnes gentes. Peracta cœna mortis iuxta Marcum & Lucam hymno dicto exierunt in montem oliuarum. Peracta cœna aſcẽſionis iuxta Lucam. Eduxit eos foras in Bethaniam .i. Bethaniã uerſus. D
Nam ſic Lucas ſe ipſum exponit declarans hunc locum: actuũ primo capite/ ubi dicit apoſtolos mox celebrata aſcenſione a monte olïueti reuerſos eẽ in Hieruſalẽ. Q ui ſi puenıſſet Bethaniã nõ a mõte olïueti: ſed a Bethania eos ſcriberet eſſe reuerſos. Sed quoniam hic mons Bethaniam euntibus erat ſuperandus/ dixit euãgeliſta poſt cibum illos in Bethaniã ideſt Bethaniam uerſus a magiſtro eſſe deductos. Et profecto erat cõſentaneum de illo monte Ieſum aſcendere in cœlum de quo deſcendit moriturus in cruce: & eo loci apoſtolos conſolatos & confortatos dimittere in quo a deſolatis relictus fuerat. Iam uero inſtante aſcenſionis hora eleuat manus: quas iminente paſſione porrexerat alligandas: quas crucifigendas extẽderat. Ita qui manibus depreſſis ac ligatis ducitur ad mortẽ. qui manibus moritur extẽſis: manibus eleuatis pro benedictione & gratiarũ actione deuote eleuatis aſcendit in cœlũ/ Luca atteſtãte/ qui quaſi in fine euangelii ſtatim ut uerſus Bethaniam iter narrauit incœptum/ mox addit. Et eleuatis manibus benedixit eis. Et factũ eſt dum benediceret illis/ receſſit ab eis: & ferebatur in cœlum. Sicq; uidentibus illis eleuatus eſt: & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum.

De ratione obſequii domino ieſu Chriſto aſcendenti præſtiti.

h Abuit inſup aſcenſio dñi admirabilẽ in obſequio rõnem. Q ñ eleuatus eſt. Q ñ nubes ſplẽdidiſſima ſuſcepit illum ab oculis eorum. Licet .n. propria uirtute redemptor noſter cœlos aſcenderet: attamen honoris gr̃a a ſanctis angelis eleuatus eſt. Q ui .n. angelo nunciante uenit in uterũ Virginis. Q ui naſcens gloriæ inexcelſis/ & pacis in terra futuræ angelos præcones habuit/ donatæ pacis & gloriæ cõſecutæ angelos præcones ſocios & miniſtros hr̃e debuit. Cum ergo audis eleuatũ: obſequium cogita non auxilium: myniſteriũ non fauorẽ: obedientiam nõ ducatum. Nubes inſup non ſine rõne illũ ſuſcepiſſe deſcribitur: ſed lucidam crediderimus illã. Si .n. adhuc mortalis dum uiſitatur a patre: dum illi pr̃ uirtutis phibet teſtimonium nube lucida obumbratur. Q uãto magis nũc immortalis ad patrem uadẽs/ lucida nube debet circũcingi? Non .n. ab Elia tantum & Moyſe: ſed ab oĩbus Patriarchis & Prophetis ſociatus. Angelorũ uniuerſis ordinibus circũſeptus. Nube igitur lucida non minus q̃ tunc excipi debuit. Deſcendens præterea ad homines nube ſuſceptus eſt lucida. Virginis inq̃ carne incontaminata ſe te-

E F

xit.Myſterium incarnationis angelis malis penitus occultans:bonis nõ penitus manifeſtans. Vide nunc q̃ bene exitus principio cõcinat. Aſcendentem nubes lucida ſuſcepit ab oculis chariſſimorũ hominum: quem deſcendentem lucida Virginis caro ſubtraxit ab oculis oĩum angelorũ. Q uando eius natiuitatis in carne nullus eorum: neq; ſimul omnes plene intelligere potuerunt. Legationẽ Gabrielis: conſenſum Virginis ĩtellexerunt. Viderunt finem. Deum hominem factum agnouerunt. Medium.i.uiam rationem & modum intelligere non ſufficiunt. Sic & aſcendendi principium apoſtoli uiderunt: terminum agnouerunt: Medium & modum nubes lucida eorum oculis ĩtercepit. Magna igitur & inenarrabili ratione uidentibus illis dum cœpit aſcendere eleuatus eſt angelorum obſequio. Iam uero eleuatum nubes ſuſcepit eum ab oculis eorũ. Et de ratione aſcenſionis hactenus.

De lætitia aſcenſus ſiue aſcenſionis domini ieſu Chriſti.

Scẽſionis nunc lætitiã uideamus: quam in fine euãgelii ſui Lu
a cas perſtrinxit. Illum audite. Dum bñdiceret illis receſſit ab eis: & ferebatur in cœlum. Et ipſi adorantes regreſſi ſunt Hieruſalem cum gaudio magno & erant ſemper in templo laudantes & benedicentes deum. Vt magnitudinem huius gaudii plenius intelligamus: cre
G damus imprimis ſanctam Mariam uirginem ſimul cum omnibus ſuis ſanctis ſororibus: domini.ſ.ieſu Chriſti materteris conuiuio in quo partem piſcis aſſi & fauũ mellis pro ultima cœna mãducauit interfuiſſe: & cũ apoſtolis ad montẽ olíueti filiũ ſuũ ad prẽm aſcenſurũ ſociauiſſe: ac eius aſcenſionem oculis aſpexiſſe corporeis. Hoc nos ſuadet credere Lucas euangeliſta huius aſcenſionis ſcriptor accuratiſſimus: qui narrãs apoſtolorum de monte Olíueti aſcenſiõe iam celebrata reditũ ſingulorum deſcriptis nominibus ita dicit. Hi omnes erant perſeuerantes in oratiõe cum mulieribus & Maria matre Ieſu: & fratribus eius. Perſeuerantes hi ſunt qui in aliquo ope iam ſteterũt & in eo permanent. Cum ergo undecim apoſtolos ab aſcenſione reuertẽtes cum Maria matre ieſu: cum mulieribus & fratribus eius perſeuerantes ſcribit euãgeliſta: quid ſibi uult: niſi monſtrare illos unanimiter interfuiſſe aſcenſiõis gloriæ contuẽdæ: qui ſtatim poſt illam unanimiter perſeuerare dicũtur. Certe adorare orare eſt (ut alibi ſcripſimus) Adorantes iuxta euangelii finem regreſſi ſũt: iuxta uero actuum Apoſtolorum ſeriem perſeuerantes erant unanimiter in oratiõe: cum mulieribus & imprimis cum Maria matre Ieſu: quoniam orationis ſtudium in aſcenſione incœptum: reuerſi in ciuitatem unanimiter proſecuntur. Et quoniam ſancta mater domini Ieſu plus

erat filio

erat filio ſuo comes q̃ diſcipula.Eam poſt oẽs recenſet euãgeliſta.Q m̃ & memoratu digniſſima finẽ apud oratores narratiõibus ĩponunt. Cũ Maria inquit mr̃e Ieſu & fr̃ibus eius. Q uia inter illas mulieres fuit Vir go mater dñi:eius nomẽ nõ ſubticuit euãgeliſta.Q uare hic idẽ ſcribẽs paſſionis ſeriẽ/ſi inter mulieres ſequẽtes Ieſũ eũtem ad crucẽ:matrẽ eius agnouiſſet/quod hic fecit ꝓprio eam noĩe inter comites cõſcripſiſſet.

Benedictionum lætitia.

Ed reuertamur ad aſcenſionis gaudia.Dũ bñdiceret illis inquit euangeliſta/Receſſit ab eis.Q uibus eis?Mr̃e imprimis/materteris & Maria Magdalenæ mr̃is ſuæ cõſociis.Ioanne Iacobo fratribus/Simone & Iuda & alio Iacobo ſimul fratribus & oĩbus ſecundũ carnẽ cõſobrinis ſuis Petro & reliquis apoſtolis. Bñdixit imprimis mr̃i ſuæ.En mr̃ optima corpus quod genuiſti/peperiſti/circũcidiſti/lactaſti/lauiſti/ueſtiſti/educaſti.En corpus filii tui unici/de tuo puriſſimo cõcretum ſanguine.Nonne uerũ dixit angelus Gabriel:dũ te benedictã dixit in mulieribus:quæ tantis es gratiaꝝ prærogatiuis ornata?Et nũc mater optima ueriſſimũ eſt de te id Moſaycũ quod dixit Iſaac filio ſuo Iacob. Tu mihi es mater ſecundum carnem:filia ſecundum animã.Ecce odor filii mei:ſpiritus tui quem ipſe creaui:ſicut odor agri pleni:plenus ager uenter tuus qui ſalutis humano generi uberrimos attulit fructus.Sẽtio mater uirtutum quibus es ueſtita fragrantiam.Recolo tua de me multa nimis bñmerita:habeo pro his gratias:ago etiam non uerbis/ſed rebus. Seruiant tibi tribus/populi/& linguæ.Eſto fratrum tuorum diſcipulorum meorum quos pro tua humilitate ut fratres colis. Eſto inq̃ eorum domina.Et incuruentur coram te filii matris tuæ.Eccleſiæ catholicæ alũni omnes te dominam habeant.ꝙ abſens tibi ero corpore:mea te nõ torquebit abſentia:quando me certiſſime ſcies nulla re indigere:omnibus commodis abundare.Tuis honoribus:tuis commodis:tuis beneplacitis obſequentem.Neq; uero diu durabit noſtra ſecundum carnem ſepatio.Inſtrues:confortabis:diriges diſcipulos meos.Et ſicut in mea morte tu ſola fidei lumen indeficiens:ſpei inconcuſſa columna/charitatis ampliſſimum domicilium extitiſti. Ita poſt aſcenſionem meam pro gratiæ plenitudine & beneficentiæ exuberanti uirtute eris perpetuo in omnes mihi fide ſubiectos fluuius gratiarum/quo in principio naſcentis eccleſiæ/quaſi plantulæ nutrientur animæ iuſtorum. Cum hæc impleueris. Cum plantationes noſtræ fuerint confirmatæ. Cum quæ ego plantaui tu irrigaueris:ueniam ad te:& quomodo nunc me uides aſcendere:ſic te conducam. Gaude mater optima & fruere fœlicitate quam H

I uides in me: quam paulo poſt ſenties in te. Vos quoq; matronæ uenera biles: ſorores matris meæ mihi materteræ/quæ ueſtris uiris poſthabitis/ filios ueſtros meis obſequiis perpetuo dedicaſtis: quæ me ſecutæ eſtis: & matrem me ſequentē ſemper honoraſtis: ne credite in uanū laborauiſſe: cui & quali homini inſeruieritis: cui magiſtro filios tradideritis: qualem & cuius filii matrem tāto ſtudio colueritis: dies hodierna uidere uos faciet. Guſtate & uidete mēte intēta qm̄ ſuauis eſt dn̄s/& magiſter ueſter. Beatus uir qui ſperat in eo. Beatiores uos quæ in fœmineo corpore ſpē uirilis animi cōtinuiſtis. Gloria quā paulo poſt in meo corpore uidebi-

K tis/ꝓ captu ur̄o uos manet. Tu Magdalena filia mihi chariſſima: en quales pedes lauiſti: abſterſiſti: unxiſti: faciā ne te pigeat laborum tuorū. In uaſta heremi ſolitudine contēplationi uacantē non deſeram. Paſcā illic te per angelum meū: cum finis tuæ mortalitatis aduenerit: ſicut me angelis comitatū cœlum uidebis aſcendere: te ab eiſdem eo faciam cū gloria ſociari. Tu Marta hoſpes mihi bn̄ficentiſſima (Quoniā circa multa pro me ſemper occupata fuiſti) unum quod oībus hoībus eſt maxime neceſſarium tibi do. Videbis gloriā meam. Et poſtq̄ multa negocia tuæ actiuæ uitæ conſumaueris. Poſtq̄ multos nerbonenſis prouinciæ populos ad me cōuerteris: eiuſdem gloriæ te participem faciā: & ad arram ſeruandæ promiſſionis: in meo corpore gloriam tibi aſcenſcionis oſtendo. Vos mei chariſſimi diſcipuli nuncii doctrinæ: teſtes uitæ: coopatores uineæ: & laborū comites quoniam pro mea paſſione turbati eſtis afflictiq; mœſtitia: pro reſurectione cōfortati eſtis: & ſpe bona repleti hac mea glorioſa aſcenſione ſpem ueſtrā ampliare & ſolidare cōſtitui: ut cum uos inuaſerit tribulatio/eam æquanimiter tollerare poſſitis. Iam dixi qui uult uenire poſt me abneget ſemet ipſum & tollat crucem ſuā & ſequat᷑ me: Vt me ſequi poſſitis/uiam qua aſcendo uobis monſtrare conſtitui. Exiſtimo non tedebit uos hac ingredi. Glorioſa eſt: plenaq; delitiis: pr̄ia ad quam ducit multo glorioſior/multoq; fœlicior eſt. Ante uero q̄ ad hāc peruenire poſſitis/crux uobis ueſtra tollenda eſt: poſt meq; portanda. Ego prius uiam doloris: laboris & afflictiōis peragraui. Iactatus ſum uariis tempeſtatibus innumeriſq; procellis agitatus/perueni tādem in por-

L tum optatæ ſalutis: per hæc conquiſite nō mihi cui natura debet᷑: ſed uobis ac reliquis ueſtra opa ſumpturis crucem ſuam poſt meq; uēturis. Tu Petre quem caput oīum nominaui: quem in me quaſi petra fūdatum: Petrum dixi: Scito te per crucem ſecuturū me. Non debes refugere uicarius pro grege ſaluando/pro tua ipſius gloria/quod paſtor pro te/proq; ouibus omnibus ſaluandis tulit libens. Reges eccleſiam Iacobum conſo

brinum meum cõmuni cõſenſu apoſtoloꝝ Hieruſalem epum ordinabis. Ipſe primus Antiochiæ præſidebis/ & Chriſtianorũ illic nomen tuo ducatu manifeſtabitur. Romam inde perges: ubi primam epi dignitatem pro tuo merito/ & gloria ciuitatis inſtituam. Tandem per crucẽ illic uitam mortalẽ amittes: æternam aſſequeris: Multis bñdictiõibus copioſus. Tu Andrea qm̃ frater es Petri: Poſtq̃ in Achaia eccleſias cõſtitueris/ per crucem me ſequeris. Tu Ioannes cõſobrine mihi & corporis integritate ſimillime: eris bñdictionibus copioſus. Mortuã Druſianam ſuſcitabis in uia: pompa funeris iam elatam: ſicut ego filium uiduæ de ciuitate Naim ſuſcitaui. Scribes euangeliũ diuinitatis meæ ampliſſimũ teſtimonium: quod tam alto aggredieris inicio: ut totus mundns plene capere non poſſit: quæ tu parua pagella compinges. Scribes apocalypſim uelamenta ſiue prophetias myſteriis ſecretiſſimis refertas: quas in Pathmos inſula tibi ſpũs ſanctus oñdet. Vbi plura erũt myſteria q̃ uerba. Multi legent: pauci aũt intelligẽt. Neq; tu ſine cruce me ſequeris. Cruciaberis exilio inter græcos. Inter latinos Romæ feruẽtis olei dolio decoqueris: ſed non læderis. Plenus dierũ epheſios in fidei ueritate firmabis. Te ad cœlos deinde aſcendere faciam. Te quoq; Iacobe Ioannis frater copioſe a deo benedictiones manent: Vt inter condiſcipulos pro diſcretione ab altero conſobrino tuo Alphei & Mariæ filio: Simonis fratre: ac Iudæ: ſis maior appellandus. Quoniam prius illo diſciplinæ meæ es aſcriptus Apoſtolus: Hyſpanos conuertes ad fidem: unum ex earum prouinciarum regibus baptizabis: Reuerſus in iudeam cum cruce pœnarũ laborumq; tuorum ab Agrippa futuro rege decollaberis. Referentur oſſa tua ad Hyſpaniam: Tantis bñdictionibus copioſa: ut rex alius Hyſpanorum qui tibi uiuo credere noluerit: obediat mortuo: & tua bñdictione baptiſma ſuſcipiat. Toto chriſtiano orbe nomẽ tuũ celeberrimũ facio. Innumerabiles multitudines eccleſiã in extremo occidente tibi dicatam: ſummo deuotionis ſtudio uiſitabunt. Te uero Iacobe qui priori Iacobo conſobrino nr̃o: meo inq̃ ac tuo: nõ meritis ſed uocationis ordine minor es nominãdus. Quoniã poſt illum ad apoſtolatũ aſcitus es: ut benedictione præuẽtus es meæ cõſanguinitatis: quoniã de ſorore matris meæ natus es: Sic te bñdictiõibus facio glorioſum. Es mihi corpore & uirtute q̃ ſimilis. Eris ꝓpterea in ciuitate Hieroſolima (quo loci pro humano genere debitũ ſolui) primus eps: primus oĩum meum corpus & ſanguinẽ ſub panis: uiniq; ſpeciebus pro benedictionũ copia cõſecrabis: ſumes: cõſeruabis: & deſtribues: hac rõne crucem tuam poſt me portabis: prædicans quippe nomen meũ in templo de pinnaculo præcipita

beris: & fullonis fuſte percuſſus in capite/pñtes erũnas in æternæ gloriæ fœlicitatem cõmutabis. Tu inſuper Simon cõſobrine cariſſime: Iacobi frater & iudæ: bñdictionibus repletus eſto perpetuo. Aegypto idolis de dito uerum dei cultũ & fidẽ quã te docui ꝑdicabis: expugnatis in ea pro uincia idolis/Hieroſolimam reuerteris. Iacobo fratri tuo defũcto epus ſufficieris/plenus ætate/annoꝝ centũ uiginti forti animo crucẽ feres: in illa magiſtro & cõſobrino tuo aſſimilatus/ſpũm reddes deo. Et per hãc aſcẽſionis gloriã me ſequeris. Tu Iuda amboꝝ frater & mihi cõſobrine dulciſſime benedictione copioſa ueſtitus: ubi Perſis & Medis euangeliũ prædicaueris: apud Armenos cruci tuæ geſtãdæ finẽ impones. In Erico per martyrium ad me glorioſus accedes. Tu Philippe fili cariſſime/ſcito benedictionẽ tuam eſſe largiſſimã. Primus oĩum coapoſtolorum gentes ad me cõgregabis/Eunuchum Candacis reginæ æthiopũ inſtrues/bapti zabis ſpũ ſancto. in Azotum delatus/multis ab erroribus per te reuoca- tos ad me cõuertes. Per Syriam uiginti annos crucẽ tuam poſt me por- tans prædicabis euãgeliũ. Reuerſus edeſam/hereſim Hebionitarũ extin gues. De fine uitæ tuæ per ſeptem dies antea certior factus a me/fratres/ & diſcipulos hortaberis in bonum/Lapidibus in cruce cõfectus/ad me uenies granũ purũ pœnarum multitudĩe excuſſum. Et tu Bartholomee meis eſto bñdictionibus fertilis/Licaoniam in ſortem prædicatiõis acci- pies. Indis euangelium ex Matheo interpretaberis: circũ portans poſt me crucem tuam. In Albano maioris Armeniæ ciuitate pro iuſtitia ab iniqs decoriatus: & caput trũcatus crucẽ depones: ad gloriã immortalitatis & fœlicitatis æternæ poſſidendã: Vt me uides aſcẽdere aſſumeris a me. Tu adhuc Thoma qui multarũ benedictiõum copia digitos miſiſti in loca clauorũ: unde confixus in cruce pependi: Qui lateris cicatricẽ explorãs in corpore meo de mea reſurectione mundũ certiorem reddidiſti: uerita tem euangelii quam ſenſibus expertus es prædicabis Parthis: Medis: Per ſis: Bragmanis. Poſt hæc adibis ſupiorem Indiã: tecum portãs & tu poſt me crucem tuã. Cũq; magnaꝝ & illuſtrium prouinciarũ ingentes popu los ad Dei ueri cultũ adduxeris: ab inuidis tandẽ pietatis aduerſariis uio lenter oppreſſus: aſſumeris ad me: laborum tuoꝝ ꝑmia in ea gloria rece- pturus: ad quam mox me uidebis aſcendere. Tu Mathee cui multas bñ- dictiones iam contribui: qñ a ſordido Thelonei queſtu ad apoſtolatum aſciui te. Nunc te ſcribam & cancellariũ meũ cõſtituo de tua diligẽtia & probitate ſecurus. Prædicabis opera & doctrinã meã iudeis frĩbus tuis. Qm̃ de leuitica ſtirpe progenitũ id agere maxime decet: ut inexcuſabi- liores ſint qui in cæca obſtinatione perſtantes: fidem meam tenere recu- ſabunt.

ſabunt.Recipiet poſt hæc prædicatiōem tuam Macedonia:& priuſq̃ ad Aetiopiam tuæ doctrinæ deſtinatã tranſeas/munus quod tibi iniũctum eſt fideliter exequeris.Scribes euangeliũ/uitam & doctrinam continens meam:ſcribes aũt litteris & ſermone iudeo:& eccleſiis a te conſtitutis legẽdum trades:portans ſemp & tu crucem tuam .Per æthiopiam filium regis Egippi in Nadaber ciuitate regia ſuſcitabis a morte regem/reginã: & reſuſcitatum filium baptizabis.Filiam eius Effigeniam uirginẽ caſtã mihi conſecrabis:Regno quoq; uniuerſo ad noſtram fidem adducto p gladium crucem ferre ceſſabis.Rex nanq; Irtacus Egippo regi ſuccedẽs: quoniã Effigeniam illi nubere uetabis:te orantem & genuflexum ante altare ubi me cõſecratum adorabis a tergo incaute gladio tranſuerberatum:uita mortali priuabit:pro qua a me aſſequeris æternam fœlicitatẽ in ſuperna Hieruſalem:ad quam nunc me aſcendere uidebis. Hæ ſunt (ut coniectare licet)benedictiones:quas aſcẽſurus Ieſus dediſſe innuit euangeliſta cum dicit.Et eleuatis manibus ſuis benedixit eis:& factum eſt dum benediceret illis receſſit ab eis.

Lætitia uiſionis.

b Enedictiōe cõpleta:quali gaudio:quali lætitia:hoc ſanctorum conſortio iubilaſſe credendum eſt.Vidente matre filium tã lætum:tam feſtiuũ:tam glorioſum:tam beneficum. Videntibus materteris nepotem tanta excellentem gloria:illas & filios hr̃e tam charos.Videntibus apoſtolis oĩbus:ſe tam pio:tam ſublimi magiſtro:tã excellenti dño diſcipulos nõ ſeruos ſed amicos eſſe factos:dum ſinguli de ſua & uiciſſim oẽs de alterutrius & ſimul oĩum benedictione gauderẽt: Deq; ſui dñi & magr̃i gloria lætarẽtur.Vidẽtibus illis eleuatus eſt:& nubes ſuſcepit eũ ab oculis eoꝝ corporeis:mẽtibus ĩpreſſit efficacius. Hoc eſt qđ Dauit ſpũ ſancto plenus añ cantauerat.Aſcẽdit Deus in iubilatione:& dñs in uoce tubæ.Iubilare nanq; eſt aĩ iocunditatẽ in facie mõſtrare:Et a iubare:uel a iuuãdo deſcẽdere dr̃.Ita cum animi ſincera ſerenitas faciẽ lætitiæ iubare cõpleat.Cum animi delectatio per uirtutem delectatum maxime iuuet:Iubilatio eſſe non debet niſi lætitiæ:iubar animum cõplens & ſplendens in facie.Cũ igitur dñs noſter Ieſus Chriſtus plenus fœlicitate:plenus maieſtate:plenus deitate interius:faciẽ iocũdiſſimã & indicibili lætitia aĩum plenũ declarantem mõſtraret exterius:Mr̃ in tãta fœlicitate & lætitia uidẽs filiũ:amitæ nepotẽ:Ioãnes & Iacobus eius fr̃: Alter Iacobus:Simon & Iudas ſimul fr̃es:cõſobrinum:Petrus & fr̃ eius Andreas:Bartholomeus:Thomas & Matheus magiſtrũ & dñm contuẽtes:& ſinguli ſuas benedictiōes examinãtes:pleni ſancta lætitia interius

illam per faciei hilaritatem apertiſſime declarabāt. Sic deus & dominus Ieſus Chriſtus aſcendit iuxta prophetiam in iubilatione: in ſumma ſui/ ſuorumq; lætitia. Anima complente faciem ſerenitate/ & illam uenuſtiſſime exhilarante. O quale gaudium/ quæ iocunditas/ quanta fœlicitas/ O q̄ inenarrabilis lætitia aſpicere matrem faciem filii glorioſam/ Aſpicere filium matrem īenarrabili lætitia plenam/ Reliquas mulieres/ omnes apoſtolos/ matrem & filium/ magiſtrum ſuum uidere tam lætos. Quis non credat illos omnes/ omni fuiſſe iubilatione pleniſſimos? Aſcēdit ēt dominus in uoce tubæ/ nō cuiuſlibet ſed angelicæ. Sancti nanq; angeli per ſuos ordines diſpoſiti/ ut ad regis ſui iter honeſtarent: dum ille eleuatur tubis uictoriam perſonare cœperunt. Non aeneis: non argenteis: ſed æthereis & ſpūalibus/ quales līgua carnis exprimere/ cor carneū cogitare non ſufficit. Mente omnes Chriſti triumphos armonia modulatiſſima concinebāt. Auditi & uiſi ſunt duo ex ipſis ab apoſtolis/ ut refert Lucas. Cum enim intuerentur in cœlum euntem illum: ecce duo uiri. i. in aſpectu uirili angeli/ aſtiterunt iuxta illos in ueſtibus albis puritatem & iocūditatem indicantibus qui & dixerunt. Viri galilei/ uiri tranſmigrationis/ tranſmigrandi inq̄ ad tātam & talem gloriam/ qualem audiſtis in bn̄dictionibus magiſtri ueſtri/ regis noſtri. Quid hic ſtatis aſpicientes in cœlum? Hic Ieſus qui aſſumptus eſt a uobis in cœlum: ſic ueniet ad iudicādum quemadmodum uidiſtis eum euntē in cœlum. Hoc eſt quod angelorū tubæ reſonabant. Ieſus rex noſter qui de morte/ de inferno uictoriam reportauit/ qui mundi inferioris & medii prælia omnia uiriliter decertauit/ curſum conſumauit/ fidem ſeruauit/ occiſus & ſepultus reſurexit. Nunc aſcendit in cœlum uidētibus illis matre. ſ. & diſcipulis: qui ab initio ſecuti ſunt eum: & lucida nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum: cū quibus nos ſuæ gloriæ ad quam aſcendit in iubilatione cohæredes efficiat: per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

F
V

TRACTATVS DE SPIRITV SANCTO CHORDA DECIMA.

EPLETI SVNT OMNES SPIRITV SAN-
cto:& cœperunt loqui uariis linguis:prout ſpũs ſan-
r ctus dabat eloqui illis.Non uiſum eſt ſatis clemẽtiæ
dñi dei noſtri filium ſuum ad homines mitterẽ:quos
docendo ab erroribus reuocaret moriẽdo redimeret:
reſurgendo releuaret:aſcendendo cõfortaret:& quo
illum ſecuturi eſſemus oſtenderet.Spiritũ ſanctum ſibi coæternũ & con
ſubſtantialem ſuper homines mittere uoluit qui in linguis igneis ſe illis
oſtenderet:& uirtutem daret: Vnde doctrinã filii fide ſuſceptam tenere
O ſine dubio:docere ſine formidine:operari ſine fatigatione ſufficerẽt. Ita
cuius uirtute ſpũs in utero Virginis dei filius unigenitus uerus deus fa-
ctus eſt homo perfectus:Eius quoq; beneficio hoĩes effici per adoptio-
nem dei filii meruerunt.Q m̃ ſpũs ſanctus ſup apoſtolos ueniens:ſup
ſingulos eorum ſedit & diuini amoris flãma eorum corda ſuccendit:ut
iam deum ex toto corde ꝑamãtes:illi in omnibus & per omnia ſe ſe ob-
ſequẽtiſſimos ad mortẽ etiam uſq; duriſſimã exhiberẽt.Linguas quoq;
eorum inaudita repleuit:incredibiliq; facundia . Vnde una lingua:una
uoce perſonantes:auditoribus q̃tumlibet barbaris:ſibiq; inuicẽ loquen
di rõne diſtantiſſimis:nõ minus efficaciter q̃ apte ſuas ſingulis linguas:
ſua idiomata:patrios ſermones audiendos:intelligendos:retinendoſq;
P tradiderunt.Huius miſſionis:huius aduẽtus tam admirabilis:tam ope
roſi:tam oportuni gaudia recolẽs ſancta mater Eccleſia tres dies celebrã
dos inſtituit.Q uoniã tres diuinæ perſonæ hunc aduentum oꝑatæ ſũt.
Pater nanq; & filius miſerunt ſpũm ſanctũ:qui apoſtolos cæteroſq; cre-
dentes tribus muneribus adornauit.Mentem impleuit agnitione uerita
tis:affectum roborauit ad opera:linguam acuit & contẽperauit:ut apte
apud omnes nationes quæ ſub cœlo ſunt:laudes dei rudes antea homi-
nes intrepide diſertiſſime & efficaciſſime perſonarent.Hoc eſt quod Lu
Q cas dicit.Repleti ſunt omnes ſpiritu ueritatis ſecũdũ mentem:ſancto.i.
firmo ſolido & inconcuſſo propoſito affectum roborante:& cœperunt
loqui confidẽter:diſerte:efficaciter:prout ſpiritus ſanctus dabat eloqui
illis:ſcientia & pio affectu iam plenis.Eloqui plus eſt q̃ loqui.Et profe-
cto ſpiritus ſanctus qui ſolida ueritas eſt & inconcuſſa:qui lux eſt inde-
ficiens & fons bonitatis :non niſi ueriſſima optime eos loqui dare debe
bat.Ita Lucas loquentium facundiam:uigorem:maieſtatem aperire cõ
ſtituens:nil habuit quod de eorum ratione loquendi decentius diceret

q̃ eos eſſe

q̄ eos eſſe locutos/prout ſpūs.ſ.dabat eloqui illis. Nos igitur matris nr̄æ ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ ueſtigia ſequētes de huius mune ris miſſione ſermonē hr̄e decreuimus. Verū quia de tā grandibus: tamq; ſublimibus myſteriis: nihil dignum ego dicere uel cogitare: uos capere uel retinere poſſe certiſſimū eſt: ſine ipſius qui miſſus eſt auxilio. Illū ipſum ſpūm.ſ.hoc loco nobis adeſſe deuote ſupplicabimus dicentes cū eccleſia mr̄e nr̄a. Deus qui corda fideliū ſancti ſpūs illuſtratione docuiſti: da nobis in eodē ſpū recta ſape: & de eius ſemp cōſolatione gaudere.

Diſtributio dicendorum de ſpiritu ſancto ſecundum nomen.

r Epleti ſūt omnes ſpiritu ſancto & cœpunt loqui uariis linguis prout ſpūs ſanctus dabat eloqui illis. Promiſerat dn̄s Ieſus diſcipulis in cœna legali ubi ſe ipſum dedit in cibū q pater illis mitteret ſpiritum.ſ. Quando dixit. Paraclitus autem ſpiritus ſanctus quem mittet pater in noīe meo: ille uos docebit omnia/& ſuggeret uobis omnia quæcunq; dixero uobis: Hodie quod ꝓmiſerat eſt impletū: qđ nobis ut cōſtet quis miſſus fuerit: & miſſionis rōnem attētis mentibus contēplemur. Spūs.ſ.nomen nō eſt unū/unā tn̄ rem ſignificare/& hanc ipſam apoſtolis miſſam ſcire uos uelim. Eſt uero hæc ipſa res tantæ amplitudinis/tantæ uirtutis/tanti uigoris/ut uno nomine illam minime poſſimus exprimere. Sed nūquid pluris eſt q̄ prima uel q̄ ſecūda in ſumma trinitate perſona? Minime. Tres.n. diuinæ perſonæ coæternæ/cōſubſtātiales ſibi inuicem ſunt & coæquales. Cur igitur non uno nomine illam tertiam in trinitate pſonam: quæ ſub ignis & linguæ ſpē hodie ſe apoſtolis demōſtrauit appellamus? Sicut dicimus primā pr̄em/ſecundā filiū? Caritudo noīum: & linguæ anguſtia uel potius hebetudo ingenii faciūt hoc. Notum eſt tres diuinas pſonas eſſe ſbam. Pr̄ ſbam cū pr̄nitate ſignificat. Filius ſbam in ſe filiationē hn̄tem ſonat. Ita quia ſubſtantiā ſignificant hæc nomina cum relatione.ſ.cum rōne gignētis & geniti: ut pater ſit deus qui gignit. Filius qui genitus eſt deus: uno nomine utrūq; ſignificamus: ſingulum ſuo. Spūm uero ſanctū cū ab utroq; ꝓcedat: nō genitura/ſed mutua charitate/neutro illoꝝ noīum poſſumus appellare. Nō .n. eſt pr̄: qm̄ non gignit deum filiū. Non eſt filius: quia a deo nō gignitur: ſed per amorē emanat a patre ſimul & filio. Quoniā uero in creaturis nihil ſic uenit in lucē: ut per ſolam uoluntatem operātis & naturam ſit ſba: & inuiſibilia dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciunt: nullū eſt adinuentū unicum nomen: quo tertiam diuinā pſonam recte nūcupare poſſimus. Vnde quod uno nō poſſumus (pluribus utcūq; ualemus) noibus circūloquimur. Certe ſi hūc nominemus amorem: qđ illi

nomen maxime conuenit: qm̃ a uoluntate producitur: Amor adiacentem affectum.i.paſſionem aut actum ſiue habitum uoluntatis nr̃o idiomate ſonat. Illa uero tertia in ſumma trinitate pſona/uere ſubſtãtia eſt. Quare ſolo amoris nomine illum appellare nequiuimus. Igitur qa nomine indicante ſubſtantiã eius: & modũ hñdi illam/oĩno caremus: eius
T uigorem & efficientiam demonſtrantes: illũ dicimus ſpũm ſanctũ. Omnis nanq; ſpiritus maxime intereſt opoſum eẽ: uim & motũ miniſtrare. Quia igitur hæc tertia in ſumma trinitate perſona infiniti uigoris eſt & operoſiſſima: Qm̃ per uoluntatẽ & ꝓpter bonitatem: quæ illi peculialiter tributa ſunt: rerum uniuerſitas a deo ſumit exordium: & in illũ tendit ut in ultimũ finẽ/opandi uigore ſpiritus nomen ſortita eſt: bonitate qua conſeruat: & in ſe dirigit quæ creauit dicitur ſanctus. Vt plenius iſta intelligere ualeamus: meminerimus ad creationis opus acceſſiſſe potentiam quã patri tribuimus. Sapientiã quã filio deſignamus. Quibus ut uoluntas acceſſit: mox conditæ ſunt omnes creaturæ. Ita dñi.i.patris oĩpotentis uerbo.i.ſapiẽtia quæ filio attributa eſt: cœli firmati ſunt: & ſpũ oris eius.i.bona uoluntate ſpiritui eius appropriata: omnis uirtus eorũ
V firmata eſt: & fulcita perdurat. Neq; uero iſta diſſerimus quia pr̃ ptãtem habeat: non filius: non ſpũs.ſ. Hñt ſinguli & ſimul omnes unã penitus eandẽq; ptãtem: unã mentem: unam ſapientiam: unã uoluntatem: unã bonitatem. Sed ideo pr̃i peculialiter attributa eſt poteſtas: qm̃ illũ principium eẽ agnouimus de ſuo infinito uigore filium ꝓducentem. Filiũ dicimus ſapientiã uel intellectũ: quia per ſapientiã pr̃is illũ intelligimus genitum. Spũm.ſ.uolũtatem p̃dicamus: quia per dei patris & filii amorem optimũ ſane: qui a uoluntate noſtro intelligendi uſu prodire cõſpi
X citur: illum coniectamus eſſe deum. Et ſatis forſan fuiſſet hanc uolitam bonitatem dum ſe inuicem amant pater & filius: de amore mutuo prodeuntem (ꝓpterea quæ iam diximus) ſpũm nuncupauiſſe. Sed qa hoc nomen æquiuocũ eſt & ĩcertum: additum eſt in eius nomine ſanctus.i. firmus incõmutabilis inconcuſſus. Nihil ſpũ (quem naturales philoſophi agnouerũt) eſt mutabilius ut mox apparebit. Ita nequid creatũ aut mutabile hanc de qua loquimur perſonã audito ſpũs noĩe: eſſe crederemus:
Y additum eſt mox ſanctus. Non eſt ergo ſpũs uitalis: quẽ medici repoſuerunt in corde. Deus.n.penitus incorporeus cor non habet. Ille ſpiritus mutabiliſſimus eſt ut expimur in nobis. Eſt.n.uigor cordis in eius ſubtiliſſima.i.maxime pura humorũ tempatura fũdatus. Qui tãta ſemper alteratione rotatur: ut nunq̃ nos cõſiſtere ſinat. Qui facillime læditur & difficillime reſtauratur. Hic uero ſpũs quem miſſum hodie recolimus lædi

mus lædi

mus lædi non poteſt. Mutat omnia: ſed mutari penitus nequit. Spiritus eſt ſanctus. Neq; eſt ſpũs naturalis/qui in epate a phiſicis ſedẽ hr̃e deſcribitur/ Vñ per nutrimentũ uita fouet͛. Hic ſanguinem diffundens ꝑ uenas/ & quaſi ꝑ alueos uenis irrigãs corpus: affectiones uegetabiles ciens: nutriẽdi & uegetãdi deſideria cõfouet. Eſt certe & iſte mutabilis. Q uid enim pueros efficit ludibũdos͛ adoleſcentes agiles͛ iuuenes robuſtos͛ ſeneſcentes cogitabũdos & tardiuſculos͛ decrepitos tardos/mœſtos/iracũdos & duros͛ Nempe uariatus ſpũs naturalis in illis: iuxta ſanguinis uariam rõnem uario mõ ſe hñtem. In pueris nimis leuẽ & fumãtẽ. In adoleſcẽtibus aliquãtiſper decoctum qdẽ ſed feruẽtem atq; ſpumantẽ. In iuuenibus quaſi integrã decoctionẽ aſſecutũ ſpuma fumoq; defecatũ: & calore bñ fulcitũ. Vñ cõſiſtentiæ ſtatum hoies aſſecunt͛. In ſeneſcẽtibus pauliſper amittẽtem calorem. In decrepitis quaſi iam frigidũ atq; cõcretum. Ita dum ſanguis pro rõne cocturæ/nũc clarior/purior/leuior/calore completior eſt: nunc deficiens: hũc naturalem ſpiritum uariari in nobis expimento probamus/& penitus extĩgui ſi ſanguis ſuam temperaturam penitus amiſerit. Nullas uenas/nullum epar/nihil ſãguinis cõtinet deus/qui corporea nulla ratione concludi poteſt. Nullas ergo uiciſſitudines ſentit hic amor mutuus patris omnipotentis & filii ſapientiſſimi. Non ergo eſt ſpiritus naturalis. Sanctus eſt hic quem hodie colimus/& permanẽs ſemper: ille fluxus atq; caducus. Neq; eſt animalis ſpiritus/hic cerebro continetur: & pro illius temperatura ſe ſe exercere experimento monſtratur. Huius eſt ſenſum & motum animantibus immittere. Ita quorum capitis partes melius ſunt diſtributæ: quorum meatus receptaculorum cerebri ſibi inuicem melius correſpondẽt: hi melius ſentire probantur. Hic ſpiritus animalis & ipſe alterabilis eſt: quãdo per fumos officinarum ſpiritus naturalis ad illum aſcendens immutatur. Q uid putas ſoporem in capite/in membris torporem inducere: niſi ꝙ fumi a naturalibus membris ſtomaco inq̃ & epate ad caput aſcendentes degrauãt cerebrum͛ Q uid quæſo eſt aliud ebrietas q̃ fumis uini aſcẽdẽtibus ad cerebrum turbari ſenſus͛ Q uid mania͛ Q uid omnis malenconiæ infinita uarietas͛ niſi cibi & potus fumoſitates ad caput euaporãtes: & modis innumeris cerebrum perturbantes͛ Neq; caput: neq; cerebrum deo/qui incorporeus eſt poſſumus aſcribere. Amor eius impturbabilis ẽ. nullæ eũ uertigines/nullæ malenconiæ/nullæ maniacæ turbatiões attingũt. Scũs ẽ hic & ĩmutabilis. nõ ergo ẽ aĩalis ſpũs tot mutatiõibus obnoxius. Sed ꝑter hæc tria ſpũs genera animalibus attributa. Q uidam philoſo-

Z A B C

phi ſpiritum rebus penitus inſenſatis: & ipſis elementis ineſſe uoluerūt.
Dicunt.n.terræ naſcentia ſuum hr̄e ſpūm ex elementorum mixtura pro
deuntem qui tandem reſoluit᷑ in æthera ipſis elementis ſpūm exhibens.
Hoc eſt quod archimiſtæ quintam eēntiam noīant: Dum metalla & mi
xta omnia reſoluūt in elementa & illa in æthera. Dum reſoluūt inq̄ mi-
xta in terram: Terram in aquam: Aquam in aerem: Aerem in ignē: Ignē
in æthera ad quītam eſſentiam ſua ſententia peruenerūt. Hāc illi putant
elementorum eſſe & mixtorum ſpirituū: Et eius uirtute metalla ad ſe in
uicem tranſmutari: ſicut naturali ſpiritu nutrimenta in nutriti ſubſtanti
D am conuertuntur. Sed quodlibet quiſq; & quātūlibet his credat modo
conſtet hūc ſpūm alchimiæ claudi: & uaſe anguſto obſtrui: miriſq; repa-
gulis carcerari: igni adiici: uenenis īfici. Miſerum & miſellum ſemper ad
libertatem anhelare. Vnde ſæpe īmo ſemper illum detinētes aufugit: &
quaſi iniquos crudeliſſimoſq; tortores: quos ſæpe decipe conatus eſt fal
E lit tandem. Neq; iniuria quidem. Dolus enim an uirtus quis in hoſte re
quirit? At ſpiritus qui hodie domini noſtri Ieſu Chriſti diſcipulis miſſus
eſt: claudi non poteſt. Girans enim in circuitu per omnia pergit: omnia
continet: perficit omnia: necunde fugit: neminem fallit: non tantū me-
talla commutat: ſed animas mutat & trahit ad ſe. Mutat īquā ſemper in
melius. Non auferendo naturam priſtinam: ſed gratiam nouam produ
cendo. Sanctus eſt & ſanctitatis origo. Ita in animas ſanctas tranſferens
munera ſua: prophetas & ueræ ſapientiæ philoſophos: amicos dei inſti-
F tuit: diuidēs ſingulis prout uult. Tres quos primo nominauimus: ſpūs
& a ſancto ſpiritu longe diſtare monſtrauimus: ſubſtātia ſi ſunt certis in
ſedibus collocata: Vt uitalis in corde: naturalis in epate: animalis in capi
te: Variabiles tamen ſunt. Propter quorum uarietatem & incōſtantiam
non immerito dixit propheta. Spiritus pertranſibit in illo & non ſubſi-
ſtet: & non cognoſcet amplius locum ſuum. Q uoniā quatuor humo-
ribus in hominis corpore aſſidue cōmutatis ſpirituū huiuſmodi diſpoſi
tio ſemper fluit: & non ſubſiſtit unq̄ ſimilis & æqualis ſibi. Humoribus
autem eiſdem penitus perturbatis: corruptis: uel conſumptis euaneſcūt:
& locum hi ſpiritus amittentes: quia non ſunt: & ille deficit: cognoſcere
nullatenus poſſunt. Hic uero quartus quem elementalem quorūdam
opinione oſtendimus: ſi ſbā ſit: ratione caret: & ſe ipſum ſecundū philo-
ſophos non ſufficit moderari: ſed a certa regitur intelligentia: quā illi no
G minant non errantē. Q uare infœlices alchimiſtæ ubi omnia in caſſum
experti ſunt fomenta uel potius tormenta: calorū ignium menſuras: &
uenenorum mortiferas uires: nūc ad aſtrologiā ſe conuertunt: putantes
hunc ſpiritū

hunc ſpiritum alicui ſtellæ eſſe ſociatum cuius bn̄ficio illum aſſequi uolunt. Et quod mere phiſice ceperant mathematice ꝓſecuntur uel potius diſſipant. Nunc a nigromantia quærentes auxilium caracteribus & ſuffumigiis hanc ipſam intelligentiā quam ſpūi elementoꝝ pſidem putāt/ flectere ſatagunt. Hinc eſt ꝙ ſtultitiæ genus nunq̄ eſt ſolū. Dum poſt impuras uenenoꝝ mixturas impiis nigromantiū nugis: & ſtolidis aſtrologoꝝ ſomniis ſe cōmunit: uel confūdit atq; cōfodit corpus ſimul & animam. Spūs aūt quē miſſum apoſtolis hodie fuiſſe recolimus ſubſtantia eſt eminentiſſima: quæ omnibus ſubſtātiis exhibet unde ſubſiſtāt/ſapiētiſſima. Oīum eſt.n.artifex/omnem hn̄s uirtutem/oīa ꝓſpiciens: a nullo moderata/moderatrix omnium & conſeruatrix. Sed p̄ter hos tres ſpiritus a medicis cognitos. Et p̄ter quartū elementis a multis attributū nōne uentū in ſacris lr̄is ſpiritū eſſe nominatū legimus? Nempe in pſalmo ſcribitur. Ignis/grando/nix/glacies ſpūs procellaꝝ quæ faciunt uerbum eius. Iam diximus nomen ſpūs uim agentē ſignificare. Ita cū uentus impetuoſas procellas agat: non mirū ſi uentos dixit propheta ſpūm ꝓcellarum. Sed hi ſpiritus multis nocent/nullis proſunt. Non permanēt. Scit' unde ueniant: & quo uadant. Hic quem apoſtolis miſſum hodie gloriamur: paraclitus eſt.i.cōſolator: bn̄ficus ſemper: utilis & honorificus. Ad ruinam nō impellit: ſed cōfirmat: & adiuuat ne ruamus in præceps. Nō demergit: ſed ſubleuat. Non lacerat ſed reſarcit. Vbi uult ſpirat. neſcitur unde ueniat aut quo uadat. Vide q̄ utilia operatus ſit in apoſtolis: q̄ honorifica. Abſtulit pauorem: dedit ſecuritatem. Rudes & ſine litteris homines compleuit uera ſapientia: nulla antea loquēdi arte linguas imbutas: & quæ uix patrio ſermone ſuos qualeſcunq; cogitatus exprimebant. Ab omnium nationum quæ ſub cœlo ſunt gentibus fecit intelligi. neq; tantum philoſophis tradita: ſed quæ mens humana ſua uirtute aſſequi non poteſt: præſtitit perſuadere & oſtendere. H

Angeli tam boni q̄ mali & animæ hominum ſpiritus nomen rite ſortiuntur: ſed non ita proprie: ſicut tertia in ſumma trinitate perſona.

ſ Vbſtantias inſup ſepatas: quas ſine dimēſiōe.i.ſine mole corporea deus eē cōſtituit: ſpūs nomine appellare ſolemus. Dicimus enim benignos angelos bonos ſpūs: puerſos itē dæmones: malignos ſpūs. Aīas inſup rōnales hoīum: īter utroſq; creatas: Vt poſſit quibus libuerit aggregari bonos ſpūs dicimus: ſi pie in corpore uitam duxerint: malos ſi male. neq; immerito ſpiritus illis attribuimus rōnem. Oēs n. ſūt admīſtratorii: ſemp opantes: boni diuinæ miſericordiæ atq; clemētiæ: puerſi diuinæ iuſtitiæ & ſeueritatis decreta pficiunt. Aīæ uero ratio-

nales operantur utrunq;:dum in corpore cõſtitutæ beneficentiæ aut nequitiæ ſtudio occupãtur. Extra corpus uero quæ pietatem coluerunt in creatoris clementia glorificãda & ipſe glorioſe affatim occupant̃. Quæ contra impietatibus ſubmerſæ fuerunt: æternos cruciatus in inferni doloribus miſeræ ſemp exercent. Ita qm̃ hæ ſecundũ naturam incorporeæ ſunt: & ſemper aliqd operantur: non incongrue ſpiritus nomen acceperunt. Sed quia mutabiles ſunt: & ex parte deficiunt: Spiritus quidem de cuius hodie miſſione lætamur: munera ſentiunt: naturam aſſequi non poſſunt: quoniam ille increatus eſt & impermutabilis perſeuerat. Hæc ſpirituum quæ attuli in medium genera tam uaria apte manifeſtant ſui nominis eſſe equiuocam rationem. Vnde conſtat tertiam diuinam perſonam quæ hodie ſub linguis igneis ſua munera dedit apoſtolis nomẽ ſpiritus recte ſortiri: quoniam præ omnibus ſpiritibus eſt operoſiſſima ſummæq; uirtutis: ſed illo ſolo non poſſe concludi. Itaq; doctor ſapientiſſimus qui uiam dei in ueritate docuit agnoſcendam: a quo trium perſonarum in una dei natura ſubſiſtentium nomina: nobis reſerata ſunt: cum primam pro gignendi ratione & poteſtatis auctoritate: primaria patrem dixiſſet: Secundam pro genitura mentis unde ſubſiſtit filium nominaſſet. Tertiam quoniam per uoluntatem quæ proximum eſt operãtis dei principium: & finis omnium: ſpiritum ſanctum nos docuit appellare. Qñ omnis motus omniſq; operationis ſit primũ principiũ & penitus immutabile. Is igitur qui miſſus eſt ſpiritus creator ẽ omnium: per quem & cuius gratia facta ſunt omnia. Tertia in ſumma trinitate p̃ſona: ſpiritus non uitalis tantum: ſed uita omnium uiuentium & uicturorum: Non naturalis tantum: ſed natura oĩa uegetans & conſeruans. Non animalis tãtum: ſed animorum & animarum omnium ſtabilimẽtum & baſis. primum ĩmutabile circa quod: ĩ quo: per quem & ad quẽ omnia ſenſum & motum acceperunt. Non elementaris quinta ue eſſentia: ſed eſſentia prima faciens eſſe omnia: & prout uult illa commutans. Non uentorum impetus: ſed uentos continens & contemperans: Cui nulla tempeſtas poteſt reſiſtere: neq; ultra quam iuſſit ſe poteſt attollere. Nõ angelus bonus aut malus: ſed amborum dux rector & dominus.
I Non hominis anima: ſed animæ plaſmator. Hic eſt quo iuxta Lucam omnes apoſtoli repleti ſunt: ſecundum animam ſapientia & charitate: ſecundum corpus patientia & fortitudine: ſecundum utrunq; eloquentia & prædicandæ ueritatis uiæq; ſalutis oſtendendæ ſancto feruore.

De ratione perſonæ in genere.

Hactenus

Actenus qd ſpūs ſcī noīe ſignificetᷣ eſt habitū. Nūc qd ſpūs. s. ſit
h ſumere uolētibus exiſtimo opepciū intelligere prius qd ſit pſo-
na in genere. Deinde qd in ſpē. Poſtea qd in deo/ Tandē qd pri
ma/ qd ſecūda/ qd tertia in deo pſona. Hæc ſi declarauero ſpero cōſtabit
tres tm̄ diuinas eē pſonas: has eē unū & unicū deū: & hap tertiā eē ſpūm
ſcūm. Perſonā nō hic grāmatice aut poetice audiamus aliqd laruatū ſup K
inducta ſimilitudine ſe occultās: & ſe aliū q̄ ſit eē cōfingēs/ uti in theatris
hiſtriones & mimi: nūc ſeruos: nūc milites/ nūc amātes uel potius amen
tes iuuenes/ geſtu/ uoce/ ueſtitu/ inceſſu aſſimilantes. Hæc inq̄ tragicap/
comicap/ ſatyricarūq; pſonap rō q̄uis a uera pſonæ ſignificatiōe exordi-
um hr̄e potuerit/ Lōge tn̄ ab illa diſceſſit queādmodū plene ſpero cōſta-
bit/ Si attētis animis accepitis quæ de uera & theologica rōe pſonæ mox
dicā. Dictu qdē rara/ ītellectu ardua/ ſed utilia & pamena. Perſona qa per L
ſe ſonet nomē ſortita ē. Per ſe āt q̄tuor modis apud philoſophos dici ſo
let. Quop primus/ ſecūdus & quartus: ad ꝓpōnes. i. indicatiuas orōnes
ſūt accōmodati: & ad rē nr̄am nō faciūt. Iō ne aliud agere uideamur: de
illis nihil ad pn̄s afferēdū exiſtimo. Tertiū per ſe ſeu pſeitatis (ut ita dixe
rim) modū a philoſophis deſcriptū: & rei quā agimus uere accōmodatū
explicemus. Hic modus nō eſt p̄dicādi ſeu de alio negādi uel affirmādi
rō ſed eēndi. Vt illud dicatᷣ p ſe eē qdᷣ ſolitariū ē. Sic Titius: Sēpronius:
Socrates: Plato ſigillatī ſūpti p ſe eē dicunᷣt: qa ſoli ſunt. Si uero ſumatᷣ
Titius Sēpronio ſociatus: iā neuter p ſe erit. Huic tertio pſeitatis modo M
duæ ſunt neceſſariæ rōnes. ſ. diuiſū eē a quolibet alio: & īdiuiſū eē a ſe ip
ſo: ſed in ſe penitus eē unū & integrū. Ita nullū accidēs hunc tertiū mo- N
dū pſeitatis ui naturæ creatæ hr̄e poterit: Quia a ſubiecto diuiſū eē non
pōt. Pn̄t quidē accidētia hr̄e primū modū dicendi p ſe. i. intimas ptes ge
nus & differētiā uel totū eēntiale. i. diffinitionē de diffinito enunciantē.
Vt ſi dicā albedo eſt color extremus: mixtura elemētop clariore conſur-
gens. Nigredo ē ēt color extremus mixtura elemētop opaca proueniēs.
Pn̄t & ſecundū modum pſeitatis hr̄e accidentia. Sufficiunt. n. integrare
orōnem intimā ꝓprietatem exprimentē. Vt ſi dicā albedo eſt diſgregati-
ua uiſus. Nigredo cōtra cōgregatiua. Pn̄t & quartū modū oñdere. ſ. effe-
ctum formā neceſſario conſequētē indicando. Vt dicere albedo albefa-
cit. Albū albefit albedine. Sola ſb̄a ſecundū creatā uirtutē tertiū pſeitatis
ſuſcipit modū. Q ñ ipſa ſine alia ſb̄a ſufficit pmanere. Sb̄a itē ſecūda. i. O
homo ſecundū ſpēm: aīal ſcd̄m genus: huius tertii pſeitatis modi peni-
tus ſunt exptes: Licet. n. ſint a ſe ipſis indiuiſa: non tamen ſunt ab omni
bus aliis diuiſa: Quando per ſingulos homines ſpēm hoīs: per ſingula

animalia genus animalis eſt aſſignare. Si truncum & ramos cuiuſlibet ar
boris ſimul accepis erit arbor p ſe unum: quia erit in ſe uel a ſe ipſa peni-
tus indiuiſa: & ab oĩ alia arbore ſepata. Ramus eius p ſe hoc mõ nõ erit:
q̃diu in arbore mãſerit. Licet.n. ſit indiuiſus a ſe: non eſt tñ ab alio ramo
diuiſus: cui per trũcum annectit̃. Non eſt ab ipſa trunco diuiſus per quẽ
cũ aliis ramis unam arborẽ facit. Si a trunco illum amputaueris: per ſe eẽ
tertio pſeitatis modo uere dicet̃. Vnde ſæpe ex uno per ſe ente: plura per
P ſe entia fieri cõtingit. Vt diuiſio corporis continui apte manifeſtat. Hoc
igitur per ſe ens.i. ſubſtãtia prima: ab omni alia ſba ſic diuiſa: ut nullius
pars eẽ dicatur. A ſe ipſa uero penitus ſic ĩdiuiſa: ut ſe totam integramq;
cõtineat theologi Chriſtiani dixere ſuppoſitũ. Vt per ſe ens tertio perſei-
tatis mõ: & ſuppoſitũ penitus intelligant̃ eẽ ſynonima. Iõ uero illi ſup-
poſiti nomẽ impoſuerũt: ne qs crederet ſic eẽ per ſe.i. ſolitaria ut oĩ pror
ſus ſocietate carerẽt. Multis.n. aſſociant̃. Q ñ ſuis partibus nõ ſunt deſti
tuta. Suis accidentibus ſunt fulcita. Sed quia & partes & accidẽtia gerũt:
fulciunt: & quaſi humeris portant: ſuppoſita.i. ſubtus poſita ueluti ſtru
Q cturis fundamẽta: ſunt a theologis nuncupata. Hæc uero ſuppoſita.i.p
ſe entia: hæ inq̃ per ſe ſolæ ſbæ pmanentes non oẽs per ſe ſonant.i. uires
ſuas per ſe ipſas non exercent. Ligna certe & reliquæ inſenſatæ ſbæ ſe nõ
mouent: neq; mutant locũ: Sed aliunde moueri neceſſe eſt. Non ergo p
ſe ſonant: cũ ſonus fiat ex aere colliſo per motũ. Aliæ uero creaturæ rõne
carentes: quæ ſenſum & motũ hñt: ſe ſeq; mouere: & ſua uirtute ſonare
uident̃: qa tñ ſine mente ſunt: & non ſe agũt ſed agunt̃: ẽt per ſe ſonare
non poſſunt. Dum motus oẽs a mẽte ꝓficiſci: ut a prima radice ſit a phy
ſicis diffinitũ. Q ua potiſſimum rõne fretus Ariſtoteles ĩ unũ primum
motorem uenit: quẽ primũ intelligens ſiue primã intelligentiã appella-
R uit. Vere igit̃ ſe non mouẽt: neq; per ſe ſonãt uegetabilia & ſentientia tã
tum. Vnde perſonæ eẽ nõ pñt. Q uare nemo admiretur theologorum
ſententiã ꝙ perſonam in ſola rõnali natura inueniri poſſe litteris demã-
darunt. Viderunt hoĩes acutiſſimi ſolam naturã intelligentẽ per ſe poſſe
ſonare. Q uãdo illa ſui motus principium: ſuarumq; operationũ exor-
dium a rõne a mente quam continet libere ſumit: Sba igitur intelligẽs:
quæ eſt a ſe ipſa penitus indiuiſa: & ab omni alia omnino diuiſa: eſt uere
pſona. Apparet nũc ſingulos angelos uere eẽ pſonas. Sũt.n. a ſe ipſis pe-
nitus ĩdiuiſi. Sũt ẽt ab oĩ alia re oĩo diuiſi. Q ñ alterius rei ptes eẽntiales
uel ĩtegrales eẽ nõ pñt. Et ſi dicas illos ptes eẽ uniuerſi: Hoc ẽ ptes p ag-
gregationẽ aſſignare: quæ ſibi ĩuicẽ nõ cohærẽt: neq; ĩ unã ſbam redigũ
S tur. Apparet etiam aĩam hoĩs non eẽ pſonam. Licet.n. ſit in ſe ipſa: ſicut
& ange-

& angelus penitus indiuiſa: & nulla ratione partibilis: non tamē ab omni alia re eſt omnino diuiſa. Eſt.n. pars hominis. Neq; uero quia ab hoīe ſepatur: & permanet ſepata: ideo fit ſuppoſitum uel pſona. Quoniam ad priſtinum corpus redire deſiderat & redibit aliqñ: unde pars hominis iterū fiet. Vt igitur aliqd ſit pſona quatuor ſimul accedere oportet. Illud eſſe natura intelligens: eſſe indiuiſum a ſe: eſſe diuiſum ſecundū ſbam a quolibet alio: Et amplius uniri aliæ rei non oportere. Hoc ego illud eē exiſtimo: quod Ioannes Scotus ſup tertio ſen. dixit/dum rōnem pſonæ nititur declarare. Duplicem. ſ. negationē duplicis dependētiæ/ut quo & ut quod: actualis & aptitudinalis in natura intellectuali pſonæ rōnē cōficere/ Vt ex una affirmatione & quatuor negationibus rō plene conſurgat uñ aliquid dr̄ eſſe perſona. Hæc ſi quis diligenter inſpexerit: uidebit aptiſſime cur antiqui theologi dixerint perſonam eē intellectualis naturæ indiuiduam ſubſiſtentiā. Cur etiam recentiores ſtatuerunt perſonam eſſe ſuppoſitum. i. per ſe ſubſiſtēs tertio perſeitatis modo in natura intellectuali. Quæ nos omnia penſitantes/dicimus perſonam eſſe ſubſtātiā intelligendi & uolēdi ui p̄ditam: ſuas ꝓprietates/ſua cōiuncta accidētia per ſe ſolam ſubſtinētē: ab omni alia re ſic penitus diuiſam: ut materiæ/ formæ uel totius rōnem: nullo mō cum alia re poſſit hr̄e. Sicut dicimus Petrū Paulum ue pſonam. Quia uterq; p ſe ſubſiſtit. i. cōtinet ſuas proprietates: ſua accidētia: ſuas cōditiones: ſub qbus eſt eius ſba quaſi fundamentū firmans & continens totius ſtructuræ rōnem. Intelligit. n. Petrus ſuo intellectu/nō alterius/ſimiliter & Paulus. Vult ēt uterq; ꝓpria ſibi uoluntate in alio nō cōſtante q̄ in ipſo uolente. Vñ pſonare. i. p ſe ſonare pōt: & eſſe pſona inde probat̄. Neq;. n. Petrus pmanens homo pōt aliæ rei coaptari ut ſit materia ex qua illud fiat: ſit ue forma per quā fiat. Aut ſit totum rei alterius quam ſui. T V

De ratione perſonæ diuinæ.

Ene ſe habet/iacta ſunt fundamēta. Vñ dicat̄ pſona: ex quibus cōſtet: & qd ſit in genere habitū eſt. Diuinæ pſonæ rōnē iā afferamus. Attulerimus aūt: ſi dei rōnem rōni pſonæ cumulauerimus. Sed qm̄ dei rō nobis adeo eſt īcognita: ut ille melius deū nouerit: qui ſe illū omnino nō poſſe cognoſcere plenius ītelligit: q̄toq; plus aliis uidetur diuinæ naturæ aliquid attingere: ipſe ſe nouit lōgius ab eius cognitione diſtare: ne circa impoſſibile nos laborare cōtingat: perſuaſum habeamus deum eſſe omnis perfectionis menſuram: fontem/finem/receptaculum/& fluuium ſemper inundantem: nunq̄ excreſcētem/nunq̄ deficientem. Et cum bona quātumlibet maxima cogitauerimus/hæc b X

deum eſſe credamus:neq̧ tñ totum deũ uel eius ſcintillã cogitaſſe ſic cõ fidamus. Sed quo plus boni:quo plura bõa cogitauerimus:pluria ſemp̱ reſtare p̱ſuaſum hẽamus:& ad ea mente p̱uenire nõ poſſe exiſtimemus: & illa nobis penitus ĩpoſſibilia cogitatu in deo eſſe certiſſime teneamus. Quod ſi qñ aliqua ſup̱ priora fuerimus meditati:nihil plus dei intellexiſſe cognoſcamus:q̃ prius agnouiſſemus. Eſt.n.infinitus. Itaq̧ recte de deo cogitabimus:ſi nihil eo dignũ nos ad integrũ cogitaſſe nouerimus.

Y Nunc diuinã p̱ſonam pro nr̃o imbecillitatis modulo non pro rei ueritate p̃ciſa:quæ hr̃i a creatura non põt:diffiniamus. Dicimus p̱ſonam diuinam eẽ naturã ſiue ſb̃am infinitã:& incõprehenſibilẽ ab oĩ mẽte creata: infinite intelligentẽ:& uolentẽ ſemp̱ in actu:Perfectiones ſuas ſine alterius adminiculo ſubſtinẽtẽ:ab omni alia re ſic diuiſam:ut neq̧ materia: neq̧ forma:neq̧ totũ:neq̧ pars alterius eẽ iam poſſit. Huius diffinitionis p̱tes iam declarauimus:niſi ꝙ dei ſb̃am uel naturã diximus declarari non poſſe. Et pro declaratione illud habendũ eẽ proteſtati ſumus:non poſſe illã creato ĩtellectui penitus declarari. Satis igitur hoc loco fuerit:

Z creatæ & increatæ p̱ſonæ differentiã oñdiſſe. Perſona creata & corporea: qualis eſt homo:uim q̄dem ſemper habet intelligẽdi. Interdũ uero illa non utit̃. Interdũ uti non põt. Dormiens nempe hõ nihil plene intelligit:uult nihil:& q̃diu idẽ membris agit̃ infantilibus:nihil intelligit:nihil uult:certa rõne. Adulti qui mente capiunt̃:uel aliqua corporis debilitate deſipiunt:dum durat uitiũ:nil intelligunt:nihil plene uolũt:& tñ p̱ſonæ eẽ non deſinũt. Hñt.n.unde aliqñ intelligere queãt:& intelligẽt corpore cõſolidato. Incorporeæ p̱ſonæ & creatæ(quales ſunt angeli)ita p̱ſonæ ſunt/ut uim intelligendi ſemp̱ habeant:& uſum nunq̃ amittant: neq̧ amittere poſſint. Qm̃ mole corporis nõ degrauant̃:neq̧ organis egent corp̱eis:quæ uiciari debilitate ſũt ſolita:falli tñ pñt:neq̧ oĩa ſimul intelligũt:neq̧ dei ſb̃am mente cap̱e funditus pñt. Quoniã hi finiti:infinitum deũ mentis uigore nequeunt cõcludere. Increatæ & incorporeæ p̱ſonæ:quæ ſunt ſcã Trinitas:atq̧ indiuiſa unitas/ſic oĩa:ſic ſe ſemp̱ ſuamq̧ naturã intelligunt:ut falli nullatenus poſſint. Quoniã p̱ ſuã met

A ſb̃am quæ illas latere nõ põt/intelligunt uniuerſa. Tres igit̃ p̱ſonaꝝ gradus eẽ meminerimus. Infimus poſt oĩa creatus ex corpore conſtat & aĩa rõnali:in quo ordine ſumus oẽs. Medius omniũ creaturaꝝ primus corpore abſolutus ſola mente cõtentus intellectu & uolũtate p̱ficit̃. In hoc ordine ſunt oẽs angeli q̄bus uirtus ſemp̱ eſt intelligẽdi:& uſus nunq̃ ceſſat in illis:ſed intelligẽdo & uolendo pñt deficere p̱ errorẽ. Quis.n.neget malos dæmones erraiuſſe. Qñ a deo creatore ſuo auerſi ſũt? Quis

item neget illos in errore pſiſtere: dum ad illũ redire recuſant. Tertius pſonarum gradus oium ſummus eſt/increatarum & penitus incorporearũ/ quarum ſingula deus eſt totus: & ſimul oẽs idẽ deus/ut mox ſi ille pſtiterit declarabimus. Iſtæ intellectũ & uoluntatẽ non tam hñt q̃ ipſæ ſunt itellectus & uolũtas: non tã intelligunt q̃ ſunt ſuũ itelligere: ſuũ uelle. Ita ſine errore ſemp intelligũt: & ſine defectu. Quoniã ſicut a ſuo eẽ nequeunt deſtitui: cum ſit penitus neceſſariũ: & infinite pfectũ. Intelligere uero ac uelle eorum ab illis q̃uis ſecundũ rem nõ differant: quæ ſunt perfectiſſime ut ſic dicam neceſſariiſſime & infinite: eas perfectiſſime neceſſariiſſime & infinite omnia intelligere negare non poſſumus: niſi rationis lumẽ ſopiat̃ i nobis. Et de diuinarum pſonarum diffinitiõe diximus hactenus. B

De numero nomine & eſſendi modo diuinarum perſonarum.

Numerum earum/noĩa & modos eſſendi nũc dicere aggrediamur. In ueteri teſtamẽto multa qdem dei noĩa legimus ſub denario numero. Hieronymus diuinarum lrarum conſultiſſimus recollegit. El uidelicet. Eloim & Eloe. Quæ noĩa deum fortẽ pdicant. Elion qđ illum oñdit excelſum. Sabaoth qđ uirtutum uel exercituũ pſidem ſonat. Eſſerie quod qui eſt deſignat. Adonai qđ dñs latine nos dicimus. La/qđ ſonat in deũ. Tethagramaton ſonans ineffabile. Et Sadai qđ robuſtum notat. Sed hæc obmittamus. Nõ. n. tam pſonas q̃ naturã dei & illius naturæ eminẽtiſſime ꝓprietates (ut nos hoĩes cõiectare & cape poſſumus) ſignificare uident̃. Deus hic decem noĩbus circũlocutus a Moyſe/tres pſonas gerit: eſtq́ totus in tribus pſonis: quarum prima pr̃/& ſecũda filius/ & tertia ſpũs ſcũs noĩatur. Pr̃ ideo prima dr̃ quoniã generat de ſe deũ. Secunda filius dr̃ quia deus eſt de deo: & a deo pr̃e per geniturã ꝓductus. Tertia dr̃ ſpũs. s. quia ab utroq́ per amorem ſpiratum ꝓcedit. Nec tñ qa hãc primã/illã ſecũdã/aliam dicimus tertiã/iccirco dignius aliquid: aut excellentius eſt in una q̃ in alia. Coæternæ inuicẽ ſunt: & per oĩa coæquales. Verũ quia teſte Ari. ſublimiũ ueritates naturarum minus uidemus q̃ nicticoraces & noctuæ ſolis lumen aſpiciant. Iccirco lippi debiles & caligãtes nrorum intellectuũ oculi: mole corporis degrauati: uix per fumũ & caliginem ea odorare & coniectare ſufficiunt quæ naturæ incorporeæ nouerunt quæ etiam abſolutiſſime primeq́ menti notiſſima ſunt. Inde uenit q́ deum pr̃em quaſi priorẽ: Filium qa de illo naſcit̃ quaſi poſteriorem: Spũm. s. ab utroq́ ꝓcedentem poſt ambos intelligimus: nõ aduertẽtes radium a ſole & ab utroq́ prodire ſplendorẽ: neq́ tñ eẽ aliqñ uel fuiſſe ſolem ſine radio: utrunq́ ſemp adduxiſſe ſplendorẽ: non cogitantes ab igne eẽ calorem: & añ calorem ignẽ eẽ non poſſe. Cum tñ calor ab igne

procedat:nõ cogitãtes ignem per calorẽ ab initio ſemp calefeciſſe. Qui effectus ſicut ab igne per calorẽ adducitur:ita de igne calor iſurgit. Hæc ſi mens nr̃a examinaret:multa uideret alicunde ꝓcedere:nulla eẽndi ſecundũ durationem prius aut poſterius rõne/ſed ut ſic dicam præexigẽtia quadã ſcd̃m naturã eẽ ordinata nr̃oq; intelligendi modo accõmodata. Quæ tñ in deo præexigentia longe aliter ſe hẽt:mirabilius/excellentius atq; pfectius q̃ cogitare poſſimus. Sunt qui dicant generationẽ a natura excogitatã:ut ea quæ in uno indiuiduo nequeũt pmanere:multis p generationẽ ſibi ſuccedentibus non deficiant. Sed generatio cũ ſit opus naturæ elegantiſſimũ:ab impura & impfecta rõne uenire nõ debet. Rõne igit̃ perfectiõis.i.ſuæ bonitatis ad integrũ cõicandæ interius:exterius uero diſpartiẽdæ gr̃a:natura prima generationẽ eſſe cõſtituit. Non igit̃ pro cõſeruatione ſpẽi:ullo ue pro idigẽtiæ ſupplemẽto fit generatio in primo generãte:qm̃ ille ſui defectũ nõ metuit. Quæ uero ſub luna generãtur:ſupplẽt decedentium uices. Qm̃ impfecta ſunt oĩa illic genita. Vbi tñ ſi nulla decederẽt:multa adhuc genita eẽnt. Qm̃ naturã quæ gignẽdi uirtute carere nõ debet:tãto munere nunq̃ fungi erat abſurdũ. Si enim turpe ẽ q̃tumlibet minima in natura reꝝ ocioſa uacare/q̃to turpius fuiſſet genitiuã uirtutẽ oĩum excellẽtiſſimam in uniuerſo ſterilẽ permanere. Sunt qui dicant generationẽ tm̃ fieri per corpus. Sed & iſti mea ſentẽtia prioribus hebetiores ingenio ſunt. Ducunt̃ nanq; errore priorũ ꝙ generatio ſit ad ſuppetias impfecti/ut eoꝝ ſententia generatio ſit propter corruptionẽ. Cum rõne cõtraria/corruptio ſit pp generationẽ. Sed & maiori iſti errore q̃ priores ideo tenent̃:quia non plus hauriũt mente q̃ ſenſu. Vñ ſola corporea per corporũ officinas gigni cõfirmãt:qa in ſola carne oculos hñt. Ita ea quæ imaginatiõis hebetudine cape nequeũt: penitus negãt poſſe cõſiſtere:& iccirco ab incorporeis generationis opus procul abiiciũt. Nõ uidẽt iſti generatiõem nõ poſſe fieri ſine ſpiritu:& a ſpiritu oẽm uigorẽ accipere. Quæ ſi penſarent/quia certũ hñt dare quẽpiam nihil poſſe/qd̃ nõ habet generatiõis opus nõ tm̃ caducis corporibus darẽt:ſed ſpũi illi primo & puriſſimo qui deus eſt ineẽ cognoſcerẽt/ Vt & ſpũs gignat:& ſpiritum gignat. Quod ſi cape nequeũt:quia certis inſtrumentis rebuſq; corporeis generationem corruptibilium fieri conſpiciunt/Dicant quæſo quia motum corruptibilium fieri corporeis uidẽt inſtrumẽtis:qũo icorruptibile cœlum:ſpũs icorruptibilis circũferat? Dicãt inq̃ qbus manibus:qbus brachiis:qbus ue lacertis:ſpũs tã rapido motu molẽ agat tam imẽſam? tam ueloci illã curſu circũgiret? Dicãt quibus pedibus ipſæ intelligẽtiæ g̃diant̃? Aut qbus alis ſe ipſas uehãt? Philoſophoꝝ

loſophorꝝ naturaliũ & gẽtiliũ ſniam eẽ negare nõ poſſumus/Vt theologos Chriſtianos obmiſſos hic faciamus/intelligentias.i.angelos ſiue rõnales ſpũs corpore ſolutos intellectu & uoluntate agere oĩa. Hæc ambo illis pro manibus & pedibus:pro uectibus & machinis:pro organis & inſtrumẽtis ad mouẽdũ abunde ſufficere naturales philoſophi confitent᷑. Vt ſola ſe rõne.i.intellectu & uolũtate ipſæ ſe ferant intelligẽtiæ/moueant:& quæ uolũt mota eẽ:moueãtur ab illis.Q uibus ſi uim generandi ꝑſtitam dicerẽt:nõ aliunde q̃ mẽte eos gignere ſtatuiſſent. Cum ipſi ſint mẽtes:& ꝑter mentem habeãt nihil.Itaq; Chriſtiani philoſophi qui primã intelligẽtiã in qua ſunt oĩum pfectiõum abyſſi:ab omni impfectionis genere puriſſimi/deũ.ſ.optimũ maximũ uim genitiuã ipſa dei ſapiẽtia reuelante/hr̃e nouerũt:& ſine adminiculo corporeo ſola illũ mẽte generare cõcinentiſſime cõprobarũt.Q d᷑ uero generatio in aĩalibus mare fœminaq; cõſiſtat.Q d᷑ in uegetatilibus & plãtis terræ uiſceribus quaſi uaſe recipiẽte ſemẽ/ſatione/ſolibus quaſi maſculo:humore ſpũq; uentorũ & uaporum exhalatiõe quaſi fomentis & nutrimẽtis indigeat generatio/facit ĩbecillitas generãtiũ ſeminumq; caduca natura/quæ qm̃ ſuis ſola nõ ſufficiunt genituris/aliũde ſibi ſuppetias quærũt. At dñs deus nr̃: deus oĩum moderator potẽtiſſimus:& ſui pleniſſime cõpos:nullis eget adminiculis.Perfectã habet mẽte ſola generãdi uirtutem.Ita de ſua eẽntia ſe ſolo filiũ generat:cui nõ ptem ſuæ ſbæ alteratam uariis fomẽtis tribuit:ſed totã eẽntiam ſuã penitus ĩmutatam elargit᷑:ꝑter tñ pr̃is officiũ. G

Q m̃ neq; oportet:neq; eſt rõni cõſentaneũ.Sunt.n.ad inuicem relatione oppoſita gignẽs/& genitũ. Et quod uni oppoſitorꝝ eſt rõ eſſendi:nõ põt in alio repiri/Faceret nanq; nõ oppoſitũ ſed illud idẽ. A deo ãt & ex dei eſſentia genitus/qd aliud poterit eẽ q̃ deus?Deum qui generat quid melius appellare poſſumus q̃ patrem?Deum genitum quid melius q̃ filium nominabimus?Cum pater ſit qui de ſua ſubſtantia gignit filium. filius uero qui de ſubſtantia patris ab illo genitus eſt. H

De generatione diuina a quo per quid & quomodo fiat.

P Vomodo aũt ſe hẽat & qũo fiat hæc generatio ſi poſſumus nũc cõtemplemur.Iam cõſtat deum non corpore ſed ſpũ generare/non ex alio/nõ per aliũ/nõ cum alio/uel in alio/nullius a ſe ullo modo diſtãtis adminiculo.Cõſtat etiã ſpũm.i.ſbam incorporeã(qualem deum eẽ nõ dubitamus)intellectu & uolũtate conſtare.Intellectus uis eſt natura conſiſtẽs.Voluntas libertate potitur .Generatio igit᷑ cũ ſit opus naturæ potius ab intellectu q̃ a uolũtate ſumet exordium. Neq; tñ ſine uolũtate conſurget in deo:ubi inuolũtariũ eẽ aliquid/nequit intel- I

ligi. Cum ſit ipſa dei uoluntas penitus imenſa: oiaqꝫ complectens: & cōtinens totum deum & deus ſit. Intellectus opatio nō niſi intelligere eſt: quæ duobus cōſtare dignoſcit᷑. Re intellecta & uirtute intelligēte. Vt. n. res intellecta intellectui pn̄s ſit: & ille ſufficit itelligere: mox in ſe notitiā concipit opatur & cōtinet. Deus igit᷑ cuius eſſentia maxime eſt itelligibilis ſuo intellectu eam contuens intelligit ſe. Ita deus ſibi ipſi pn̄s per rōnem eēndi: dum ſe intelligit ſe ſibi pn̄tem & agnitū & conſpicuū tenet. Quare pſona pr̄is eſt deus ſibi pn̄s: & in ſe totus. Perſona filii eſt idem

K deus per intellectionē totus a ſe cōprehenſus/ & ſibi cōſpicuus. Pr̄em igr̄ deum gignere filiū deum/ nihil eſt aliud (qđ nos hoies intelligere poſſimus) q̄ deū ſibi pn̄tem & intimū ſcđm eē: ſe ſibi pn̄tem cōſtituere ſcđm intelligi. Non ergo plures deos aſſerimus: cū duas has pſonas aſſerimus/ qm̄ in utraqꝫ eſt idem deus. Plures tm̄ relationes ponimus. ſ. cōſtituētis in eſſe cōſpicuo: & cōſtituti ſiue plures eſſendi modos: quorū unū deus habet a ſe: alium dū ſe intelligit ſibi conquirit: & uere parit. Sunt hæc cognitu difficilia: ſi ad ſenſus accedētes ab aio fuerimus elongati. At ſi ſenſus reuocemus ad mentē: oīs procul aberit difficultas. Finge quæſo purꝫ animum. Finge inq̄ aiam tuā oē corpus egreſſam: ſine ullo corporis adminiculo/ ſe ipſam intelligere. Vt primū ſe intelligit: nonne quæ ſibi ſecundū eēntiam aderat: ſibi p̄ſto fit ſecundū ſe oñdendi rōnē? Et per itelligentiā ſe totum ſibi tenet cōſpicuū. i. undiqꝫ agnitū? Et hæc eēndi præſentia/ nōne eſſendi rōni eſt oīno ſimillima? Nōne ſunt hæc ambo in aia nulla rōne a ſe diſtincta? Et tn̄ hæc pn̄tia non eſt illa. i. pn̄tia ſcđm eſſentiam/ non eſt pn̄tia per intellectū aſſecuta? Qm̄ hæc eſt ab illa: & idē penitus a ſe ipſo eē non pōt. Hæc ſecunda pn̄tia quæ in nobis eſt accidēs: aiæ ſb̄a eē non pōt. Non. n. una ſola res eē pōt ſb̄a ſimul & accidens. At in deo accidēs eſſe nō pōt. Quia enti infinito nihil accedit: nihil habet: nihilqꝫ hr̄e pōt quod non ſit idē ipſe qui habet. Eſt igit᷑ dei filius uere pſona: quia eſt ſb̄a intelligēs. Eſt ēt a ſe ipſa penitus indiuiſa. Et eſt diuiſa ab omni alia re quæ nō eſt ipſa. Et quia deus ab illa nō eſt alius: a deo nō diſtinguit᷑: neqꝫ in dei rōne a pr̄e ſepatur. Diſtinguitur aūt ab illo in rōne pſonæ. Qm̄ pr̄ per ſe ē: tertia pſeitatis rōne quā attulimus: ut exiſtēs deus in ſe. Filius per ſe eſt ſecundū tertiam pſeitatis rōnem idem deus ut actu ſibi agnitus & pn̄s ſibi ineē conſpicuo. i. ut ſibi ſemp agnitus: & a ſe plene itellectus. Et de filii ꝓductiōe hactenus. Nūc de ſpū ſancti ꝓceſſione dicamus.

De ꝓceſſione ſpūs ſancti & quid ſit.

SIcut deus pr̄ & filius per intellectū intelligit: ita per uolūtatem eum & filiū uelle cōſentaneū eſt. Quid tum? Sicut itellectus/ intelligere:

intelligere:intellectio dei pr̄is a dei ſb̄a non differũt/ſed ſunt ipſa diuina natura/ſiue eẽntia quæ intelligit̃/ſic uolũtas/uelle/uolitio dei/a dei ſb̄a non differũt.Itaq; uelle ſe deũ:& uolitũ eẽ:dei ſb̄a eſt ſecundũ rem:neq; accñs eẽ ullo modo credi põt:cuiuſmodi ẽ nr̃a uolitio. Adhuc ſicut deus ut exñs per actum intelligendi ſe ſibi pñtem facit ut agnitũ/Quia ad actũ intelligendi ptinet rem intellectam intellectui cõſeruare pñtem.Ita amoris eſt amantẽ ferre in rem amatã(ut nos quottidie expimur)Amatum nanq; ſtudia parentũ ferri uidemus ad filios:& ad filiorꝝ gr̃a oia facere.Amicũ inſup oẽm ſb̄am ſimul & uitam pro amico libenter dediſſe memoriæ ꝓditũ eſt.Et ꝑfecto primũ amicitiæ munus eẽ dignoſcit̃ bñficentiæ ſtudiũ.Vt qui uere amat oĩ ſtudio amato bñfacere potius q̃ ab illo bñ recipe anniti ſoleat.Hæc an uera ſint ur̃as ſinguli conſcientias interrogate.Deus igit̃ pr̃ amat eẽntiam ſuam.Similiter & filius amat eandem.Hæc amoris latio paſſiue ſumpta.i.deum pr̃em & filiũ latũ eſſe ad eſſentiã ſuam p amorem unicũ/eſt ſb̄a/non.n.accñs eſſe põt/eſt igit̃ dei natura/qa cũ non niſi una ſb̄a in deo ſit(qď facit eius infinitas)quicqd eſt in deo/dei eſt natura.Diſcernat̃ porro hæc ipſa latio a pr̃is filiiq; pſona neceſſe eſt.Quia nequit intelligi qui fert/& latum eẽ nullo mõ diſtare.Hoc igitur totũ p amorem latũ eẽ deũ pr̃em & deum filiũ ĩ dei ſb̄am ſiue eẽntiam:cũ habeat cõditiones ad pſonæ diuinæ rõnem neceſſarias/pſona ẽ tertia in diuina natura:quæ aptiſſime Spũs dr̃:qm̃ ſpũs intereſt L

ferre:pſertim ſi amor accedat.Vñ quæſo ſuſpirãt amãtes:niſi quia ferre non ualẽtes amatorꝝ abſentiam incaleſcũt deſiderio:& iõ refrigerãdi cordis gr̃a/frigidũ aerem ſolito copioſius attrahẽtes:& iam calefactũ emittentes ſuſpirare cogunt̃.Sed qa hæc dei paſſiua latio:hic egreſſus nulli ẽ impfecto cõmixtus:nõ habet deſideriũ:ſed gaudiũ plenũ dum tenet plene/qď amat ſũme.Ideo dr̃ ſanctus firmus:cõpletus:& incõcuſſus amoris.Non affectus:ſed fructus:& tentio.Eſt igr̃ ſpũs.ſ.deus latus in ſuam eẽntiam p amorẽ a pr̃e filioq; ꝓcedentẽ.Qñ pater ut exiſtens & intelligens ſe deũ:& filius ut deus intellectus ſibiq; plene cognitus:ſe eundem deum amat.Ita ſe habet ſpũs ſancti diffinitio atq; proceſſio. M N

De rõne noium ſpũi ſancto in ſacris litteris attributorum.

h Vic diffinitioni modulatiſſime cõcinunt oĩum nominũ ꝓprietates ſpũi.ſ.ſacris in lr̃is attributæ.Dr̃ conſolator quia gaudium habet pr̃is & filii.Qñ ex utriuſq; latione p amorẽ in diuinam eſſentiã uterq; gaudet ampliſſime:& ſimul tres cõſolant̃ nos in oĩ tribulatione nr̃a:lati per amorẽ in lucentes ideas quas eadẽ eẽntia cõtinet.Dr̃ donum qñ p hãc eandẽ lationem amoris pr̃ ſe totũ donat filio:& filius

patri:ambo uero ſe totos ſuæ eſſentiæ condonant:& inferuntur in illã. Amantis nanq; motus ĩ amatũ eſt ſe & amorẽ ſuũ illi donare quẽ amat: ſi mõ amauerit nõ mercennarie:nõ alicuius p̃mii uel commodi gr̃a:ſed amore iuſto amicũ & amicitiam eius oĩbus cõmodis præponente.Dicit̃ fons uiuus.Quoniã ſicut uiui fontis eſt ſuam aquam:ſuam inq̃ ſubſtã tiam fundere:neq; amittere:adiacentia irrigare:neq; minui . Ita per hãc amoris lationem pater & filius ſuam ſubſtãtiam quaſi diuinitatis liquo rem copioſiſſimum & indefectibilem totum tribuunt ſpiritui ſancto: neq; amittũt quod dederũt.Irrigant ẽt tres hæ diuinæ p̃ſonæ creaturam ubertate ĩnumerabiliũ gr̃arum:neq; tñ illis ſui uigoris aliquid decreſcit inde uel accreſcit.Dr̃ uiuus ignis:ignis æthereus qui nulla mixtura materiæ elementorũ conſtat:uiuus eſt:ſe ipſo nõ fomẽto alicuius ſb̃æ corruptibilis durans:ſuo ardore nõ cõſumit̃:ſed p̃ficitur & refulget. Eſt ẽt operoſiſſimus/& ipſe ſp̃us.s.amore ardet:neq; conſumit̃:ſed hoc ip̃o ar dore p̃durat/purus/integer/& illæſus/omnia ſemp̃ in oĩbus operando. Dr̃ charitas.Charus eſt.n.pr̃i filius p̃ amoris latiõem/& filio pr̃.Charus ſp̃us.ſ.ambobus.Chari ſinguli ſibi & inuicem tres.Chara diuina eẽntia ſimul tribus & ſingulis.Charæ creaturæ ſimul oĩbus.Dr̃ ſp̃ualis unctio. Sicut.n.unctio corpora lenit:reſtaurat & conſeruat.Ita hæc amoris latio mentem & dei ſb̃am lenem nr̃o intelligendi mõ illis ĩuicem tenet:& no bis ipſam lenitatẽ p̃ticipare concedit.Dr̃ ſeptiformis munere/ob ſeptem munera uirtutũ:quæ hac ipſa amoris latione a deo nobis præſtita ſunt: præſtant̃q; quottidie.Dr̃ digitus dexteræ dei.Dextera eſt filius.Deus eſt pater.Digitus eſt ſp̃us.s.Pr̃ nanq; p̃ ſapientiã.i.per p̃ñtiam intellectualẽ ſui met:& oĩum in ſe relucentiũ quaſi hõ p̃ dexteram opus creatiõis aggreditur.Sed q̃a dextera nr̃a ſine digitis eẽt mancha:utq; exeat in opus digitis nobis eſt opus.Digiti nanq; ſunt qui ꝓxime faciunt op̃a manuũ hoĩum/Et latio amoris qua pr̃ & filius ſe ferunt in diuinã eẽntiam:& in ideas/oĩa facit.Dixit.n.& facta ſunt:mãdauit & creata ſunt/Dixit nanq; deus/p̃ intellectũ & facta ſunt ſecũdũ ideam.Mandauit per uoluntatẽ & creata ſunt ſecũdũ exiſtentiã.Eſt ergo dei digitus ſp̃us ſcũs/qñ oĩum crea torum exiſtentiã cõfigurat.Neq; uero q̃a pr̃em dixerim deũ:filiũ dexteram eius/ſp̃ũm.s.dexteræ digitũ:minus aliq̃d ſecundũ q̃ primũ:minus ue tertium q̃ priores crediderimus:ſicut digitus minor ẽ brachio.Brachi um aũt minus eſt hoĩe toto/Methaphorica ẽ iſta locutio nr̃o intelligẽdi more fabricata:ſed a ueritate deficit multũ/qñ neq; brachia neq; digitos habet deus/qui penitus eſt ĩcorporeus.Et quia totã eẽntiam dei dedit de us pr̃ filio deo:& uterq; illã totam dedit Sp̃ui.s.tanti ſunt ſinguli:quãti ſimul om-

ſimul omnes: & ſibi inuicem penitus æquales ut iã diximus. Si uero plurima noĩa in ſacris litteris ſancto ſpiritui attributa inueneris/ quæ ſine dubio multa ſunt ualde/ Per hanc lationẽ amoris illi eſſe attributa/ ſub methaphora facile intelliges: quando uim huius lationis/ pie/ ſobrie/ iuſte/ cum timore & tremore fueris attentiſſime contemplatus.

De rõne pſonarꝝ diuinarum unde ſunt tres nõ plures uel pauciores.

Stenſurũ me promiſi tres tm̃ in deo eſſe pſonas/ Vnũ & unicũ
o prẽm: unum & unicũ filiũ: unũ & unicum ſpũm. s. Plana res ẽ.
Pr̃ nanq̃ eſt deus ut exiſtẽs: & in ſe totus: & eẽntiam ſuam ſuo P
intellectui oñdens agnoſcẽdam. Vnum & unicum eẽ iſtud nemo hactenus dubitauit: q mõ deũ eſſe cognouit. Nõ habet plures exiſtẽtias deus: non plures pñtialitates exiſtẽtiæ. Vno & unico actu ſemp manẽte oñdit intellectui ſuo eſſentiã ſuam. Vnus ergo & unicus eſt pr̃. Hic plures ne- Q
quit gigner̃ filios. Hoc. n. uel una genitura uel pluribus fieri oporteret. Gignũt animãtia una genitura aliqñ plures fœtus: ſi in unũ fœtum uis ſeminũ coire tota nõ poſſit. Nulla ẽ in deo debilitas: nulla ſupfluitas. Intellectus pfectiſſima ad gignẽdũ in deo potentia in unũ digerit oĩa: neq̃ aliquid ſupfluit: quod in unũ tranſire nõ poſſit. Q ñ ĩfinita uirtus: & uigor intellectus dei ſuæ infinitatẽ eẽntiæ/ infinita intellectiõe cõcipiens/ plures actus ſe tenẽdi in eẽ cõſpicuo: pr̃i deo tradere nõ debeo. Q ñ qui primo ab æterno eſt hĩtus: ſemper habet̃ & durat: & nunq̃ ĩcipit haberi/ Q m̃ eſt æternus. Adde actũ hunc infinitã ſecũ perfectionẽ cum æterna pmanentia ſemp hr̃e. Videbis eiuſdẽ generis plures actus nunq̃ cum eo poſſe conſiſtere. Ita nõ erunt plures filii. Q uoniã unus & idem ſemp gignitur: ſemp ẽ genitus: & gignenti uirtuti coæternus: ac per oĩa æque pfectus. Hac eadẽ rõne unus eſt & unicus ſpũs. s. Q uoniã pmanet & du- R
rat: ſemper deũ ferri/ & latum eẽ per amorẽ in eſſẽtiam ſuã: neq̃ unq̃ ita fertur in ſuam eẽntiam/ pſonam/ & ideas in eſſentia relucentes/ ut nõ ſit latus in ea. Nunq̃ ita ẽ latus/ ut deſinat ferri. Sicut nunq̃ ita fit pñs intellectui: ut iam antea nõ cõſpiciatur. Nunq̃ ẽ ita conſpectus ut deſinat pñs
fieri. Non parũ igit̃ admirandi ſunt qui dixerũt memoriã fœcundã. i. in- S
tellectum cũ rei eẽntia cognoſcẽda in deo præcedere cognitionẽ & eẽ elicitiuũ notitiæ genitæ: Añ hanc notitiam: aliã ingenitã pmittentes. Vnde enim erit illa ĩgenita notitia: ſi nõ de hac ipſa memoria? Porro ſi memoria hanc ingenitã parit: cur genitã recipit? Cur ſecũda priori ſupinducit̃? Vel ocioſa eſt ſecũda. Vel prima ẽ nulla quã ingenitam dicũt. Nõne ſanctius eſt dicere unam eẽ & unicã notitiam: unũ eſſe & unicũ amorẽ: hũc ingenitum: & illum inſpiratum: quẽ nunq̃ ita elicere ĩcœpit: ut ſemper

non elicuerit.Non ita cōſumauit elicere/ut non ſemper eliciat.Q uæ ſi
cōfeſſi fuiſſent:& attendere uoluiſſent/plurificatos in deo actus intelle-
ctus & uolūtatis nō multa difficultate oñdere poterāt/unicū pr̄em/uni-
cum filiū & unicū ſpūm.s.Sed ueriti ſunt nequid pr̃ a filio acciperet:ne
quid a ſpiritu ſc̄tō filius & pr̃ hērent.Q ñ ſi fuerit unica notitia pater p
illam noſcere cōpellat̃.Si ſit unicus amor:illo pr̄em ac filium amare ſe
T negari nō poſſit.Defecerūt ſcrutantes ſcrutinio.Filius nō eſt notitia:ſed
pñtia ex notitia cōſurgens:quæ pñtia a p̄ſentante progrediēs:ad illū re-
fert pñtatum quaſi genitū ad gignentem.Spūs.s.nō eſt amor/ſed amo-
ris latio.Q uæ & ipſa relatio a pr̄e & filio ſe ferentibus in eēntiam ꝓdi-
ens/ad illos refert latū eē:quaſi ꝓcedens ad illos uñ procedit.Ita pr̃ nihil
accipit a filio:licet intelligat p notitiam.Q uia nō intelligit p relatiōem
p̄ſentialitatis in notitia fundatā:quæ nullatenus pr̄i ratio intelligendi ē:
ſed ab eius intellectiōe cōſurgens.Similiter pr̃ & filius amant ſe:nihil tñ
a ſpū ſcō recipiunt:qa latio qua ſpūs.ſ.conſtituit̃:non ē amandi rō:ſed
ab amore cōſurgens.Pr̃ ergo intelligit ſe & ſibi.Similiter filius & ſpūs.s.
Q uia ſinguli intelligūt una & unica intellectiōe ſuæ eēntiæ:cui ſi aſſo-
ciaueris pñtialitatis rōnem ut cogniti:filium cōſtitutū agnoſces:non in
telligēdi efficaciā attributam.Pr̃ item amat ſe:amat ſibi:eſſentiā:filium:
& ſpūm.s.Similiter filius & ſpūs pr̄em & ſe & ſibi amant:amore amici-
tiæ ītimo oībus & ſingulis.Sicut ſingulis ē ītima deitas ītimus ītellectus:
intima uolūtas.Nō amant aūt latione:ſed ex amore latio conſurgit.

Vomō hæc latio qua ſpūm.s.cōſtare monſtrauimus:a patre fi-
q lioq; ꝓcedat:una quæſo mecum ſolertius adhuc ne pigeat con
templari ne ſi recentioꝝ græcoꝝ de ſpūs.s.proceſſione libros le
geritis/non tantū dubia pro certis:ſed falſa impia ac reprobata pro ueris
V piis:cōprobatiſq; accipiatis.Nam poſteaq̄ græcoꝝ ſuperbia:romanū di-
uiſit imperiū:nō ſatis uiſum fuit hoībus ambitioſiſſimis tēporaneā chri
ſtianoꝝ diuidere monarchiam:tunicāq; dñi incōſutilem diuidere:& fi-
X dem catholicā lacerare ueriti nō ſunt.Voluit dñs Ieſus Chriſtus omnes
ſuas oues unū in ouile conducere:ut illis eēt per omnem terraꝝ orbem
unū ouile & unus paſtor.Voluit inq̄ oīum unam eē eccleſiam militātē:
ſicut triumphans tm̄ eſt una:& in illa unum eē uoluit primū uicarium
ſuū:ſicut in iſta ipſe eſt unicū caput.Contra græci cōſtantinopolitanum
patriarcham romano pontifici æqualem aſſeruerūt.Vt quēadmodū im
perator græcus:dictus oriētalis:latino impatori qui dictus eſt occidenta
lis ſecūdus eē deſierat.Ita patriarcha Conſtātinopolitanus:quaſi ſpiritua
lis imperator in oriente:Romano pontifici qui ſpūale in occidente(ut
illi uolūt)

illi uolunt) teneret imperium nullatenus obediret. Sed haberet ille oriẽ
tales eccleſias ſibi ſubiectas: hic occidẽtales. Sicut imperatores græci iura
temporalia diſpartita habere pernitioſe ſtuduerant/Romano impio de
clinante. Hanc ſuam græci ſuperbiam ut palliarent male ĩcœptis/quod Y
ſæpe immo ſemper contingere ſolet/multo peius addiderũt. Errores in
fide & moribus. De purgatoria exutarũ animarũ pœna: De ſuffragiis/
De ſacramento euchariſtiæ: De pœnis damnatorum: De ſpũs. s. ꝓceſſiõe
ſeminauerunt. Negauerunt eẽ locum in quo exutæ corporibus animæ
ſatiſfactione purgentur. Quando pro peccatis & delictis in hoc ſæculo
non plene ſatiſfecerunt: & hinc abierũt cum grã pœnitentes. Negauerũt
ad hanc ipſam purgationẽ (ſi fieret) ualere aliqd uiuentiũ elemoſynas:
& aliqua pietatis officia. Negauerũt purgatas ſic pfecte poſſe deum ĩtue-
ri: Sicut ille qbus nulla poſt mortẽ purgatione opus fuit. Negauerũt in
inferno eẽ pœnam damni ſolam infantibus nõ baptizatis: ſed tã infãtes
q̃ adultos pœna damni ſimul & ſenſus in inferno cruciari dixerunt. Ne
gauerunt azimam hoſtiam/in Chriſti corpus poſſe conuerti: & fermẽta
tis panibus hoſtiã pro euchariſtiæ ſacramẽto neceſſario fieri debere dixe
runt. Negauerũt ſpũm. ſ. a filio procedere: ſed a ſolo prẽ procedere & in
filio quieſcere ſtatuerũt. Hæc cum latina eccleſia ſcõ ſpũ/quem hodie pe Z
culialiter colimus/afflata utriuſq; teſtamenti teſtimoniis falſa & impia
plane diſcerneret reprobauit ſolẽniter atq; damnauit. Ita illi ſuæ ſupbiæ
pallium (ut ſibi uiſum eſt) nacti a Romana eccleſia ſe ſepauerunt. Imita
ti Hieroboam/qui ut decem tribus iſrael ac dimidiã partẽ alterius Hie-
roſolimam ad deum colendũ in templo accedere diſturbaret/idola cõſti
tuit in montibus & nemoribus iſrael. Ab hac porro inſania pluſq̃ terde- A
cies diſcedere uiſi ſunt græci. Qñ uariis tpibus imperatores eorũ & pa-
triarchæ conſtantinopolitani his erroribus abrenũciantes in generalibus
conciliis/Romano pontifici obedientiã promiſerunt: & cum Latinis in
unam eccleſiam cõuenire profeſſi ſũt. Sed illis fortaſſe minus malũ fue-
rat permanere in ſpontaneis erroribus/q̃ totiens bene refutatos male re
ſumere: & quaſi canes ad uomitum reuorãdum ad abiuratos errores tã
ſæpe redire. Hos ſuos errores/& malas hereſes/cum ſcripturarum diui- B
narum atteſtationibus defenſare conarentur/ultimum de ſpũs. ſ. proceſ
ſione errorem/eo maxime ſunt tutati/q; in ſymbolo & fidei forma quæ
per generale concilium ſpũ ſancto illuminante eſt tradita: & laminis ar-
genteis iſculpta/dum exponitur a quo ſpũs. ſ. ꝓcedere credi oporteat ſic
habet. Et ſpũm. s. dñm uiuificantem: qui a patre procedit. Inquiunt græ
ci. Si aliquid hac de re credi amplius oportuiſſet/tales ac tanti uiri ſacris

lr̃is ornatiſſimi/& in illis exercitatiſſimi formam fidei tam ſerioſe litteris
demandantes/nunq̃ inſculpe obmiſiſſent.Sed hæc eoꝝ quæ uidetur rõ
multi momenti in ſupficie/qm̃ eſt uerboꝝ pompa redimita/ſi intus &
C in cute diligentius examinet̃:fumus & fucus eẽ dignoſcitur.Cõgregatũ
eſt id concilium de cuius ſculptura ſibi græci blandiũtur ad hereſes exti-
guendas:quæ tunc uſqȝ quaſi zizania in agro dñi ad triticum contami-
nandũ uel ſuffocandũ germinauerãt/& excreuerãt.Hæc porro mala he
reſis ſpũm.s.a ſolo pr̃e procedere:uſqȝ ad illius cõcilii tpa fuerat penitus
inaudita.Quia igitur oĩa quæ habet pr̃/filio dediſſe plene planeqȝ con-
feſſum erat/p̃ter pr̃nitatis rõnem/qa dari illa nõ põt/ſatis uiſum eſt ſapi
entiſſimis illis ſãctæ Sinodi diffinitoribus ĩnſculpſiſſe qui a pr̃e ꝓcedit/
confiſi poſteros non negaturos filio qđ pr̃ illi plane conceſſerat.Et ꝓfe-
cto dicere poterant/q a ſolo pr̃e procedit/ſi græcoꝝ illis opinio/uel adin
uentio improba placuiſſet.Dixerunt qui a pr̃e procedit:filium nõ exclu
dentes.Sicut qñ dixerũt pr̃em oĩpotentem:filio & ſpũi.ſ.nihil ptãtis ſub
traxiſſe intelligũtur:niſi Arianos illos fuiſſe calũniemur.Sic certe qñ di-
xerunt ſpũm.ſ.dñm uiuificantem:uiuificandi uigorem illi ſoli non at-
tribũt:ſed ſimul illi cũ pr̃e & filio eẽ cõem intelligi uoluerunt.Innixi ſũt
antiqui illi optimæ fidei uiri:non uerborũ uerſutiis:ſed certiſſimis theo
logiæ lineis & diffinitionibus approbatis ab omnibus/quibus confeſ-
ſum eſt in ſumma trinitate pſonis tribus ea oĩa eſſe communia:quæ pro
priæ perſonalitatis rationem non cõficiunt.Sed pagamus quod incœpi
mus.Si hæc mala hereſis eius concilii tempore(quod certe Auguſtinũ/
& pleroſqȝ doctores latinos uere theologos añceſſit)uſq̃ audita fuiſſet.
Hieronymus feruens zelo fidei illam alicubi confutaſſet.Ambroſius q
peculiarem librum de ſpiritu ſancto conſcripſit:aliquam de hac aſſertio-
ne in eo habuiſſet rõnem.Aug.hereticorum malleus:qui omnes ſui tẽ-
poris hereſes ex compoſito libro de hereſibus edito perſecutus eſt:& eas
omnes rationum machinis fortiſſimis(ut quibus reſiſti non poſſit)fu-
dit fugauit & profligauit:hac de hereſi nullam penitus habuit mentio-
nem.Quare horum tpe nullam aut nuſq̃ fuiſſe credendum eſt.Præſer
tim cũ Origenes/Cirillus/Baſilius magnus/reliqqȝ antiq græcoꝝ theo-
logi:nihil penitus(quod ipſe compertum habeam)de huiuſmodi aſſer
tione confirmẽt.Solus(qđ ĩter latinas litteras a me uiſas cõſtet)Dama
ſcenus ex priſcis & approbatis græcoꝝ auctoribus ſcriptum reliquit:Spi
ritum.ſ.eſſe a pr̃e:non a filio:ſed filii ſpũm.Quæ ſententia qũo ſe habe
at infra monſtrabo:qñ ſuper hac re florentini cõcilii:ſub Eugenio roma
no.põt.iiii.ſui noĩs celebrati decreta referam.Sed qđ incœpimus paga-
mus.De-

mus. Debuerũt illius ſacroſancti cõcilii de quo græci loquuntur pſides/ immo totũ cõciliũ debuit dñi Ieſu Chriſti cuius erant ſinguli membra: ſequi doctrinã: qui in euangelio prisfamilias boni ſeminis ſatoris conſilium approbat/ ꝙ zizania in agro tollerauerit donec adulto ad maturitatẽ tritico/ ſine detrimento bonoꝝ ſeminũ peruerſa ligari iuſſit in faſciculos ad cõburrendũ. Nõ natam igit̃ aut ſuo tpe a bono tritico nõ ſatis diſcretam malã heresim id cõcilium/ quod normã fidei laminis argẽteis inſculpſit/ cõuellere neq; debuit: neq; potuit: ſi pluſq̃ oportet ſape noluit: ſi magr̃o & principi ſuo obtempare non recuſauit. Compta uero poſtea heresis: ut penitus extirparetur nõ ĩmerito in ſuccedentibus cõciliis addita eſt ſymbolo illa particula/ Filioq;. Q uã & græci ĩ cõcilio Ferrariæ per Eugenium quartũ incepto/ & Florentiæ eodẽ præſidente completo acceptauerunt: & uerã eẽ confeſſi ſunt/ ac perpetuo futuris temporibus tenere: & cõfiteri ſeſe iure iurãdo ſolẽniſſime obligauerũt: Vt plene cõſtat ex Blundi Florii Forliuiẽſis hiſtoria/ quã decades inſcripſit. Cuius uiri uerba hac de re ego referre cõſtitui. Q m̃ non ſolum concilio interfuit: ſed pontificis ſecretarius & ſcriba/ cõſtitutionẽ ipſe pſcripſit: & mandato põtificis per uniuerſum Chriſtianũ orbem eccleſiis legendam/ tenendã/ docendamq; tranſmiſit. Is igit̃ libro decimo tertiæ decadis ſic ſcribit. Ioanne Paleologo impatore cum ea græcoꝝ multitudine quam ſecum aduectam oñdimus/ apud pontificẽ Eugeniũ Ferrariæ cõſtituto/ habitæ ſunt ſingulis ꝓpe diebus publicæ diſputatiões. Hinc latinis occidentalibuſq; rerum diuinaꝝ iuriſq; pontificii pitioribus: qui apud pontificem accerſiti cõuenerant/ opiniones/ rituſq; græcoꝝ ordine expoſitos improbantibus. Illis ecõtra tueri/ aut aliter/ ſanioreq; in partem q̃ a nobis accipentur ĩterpretari ãnixis. Et cũ multos mẽſes ea duraſſet cõtentio: nec certus appareret tantæ rei finis/ Ferrariã peſtis inuaſit. Q uæ cũ curiales maxĩe popularet̃/ pontificem perpulit ut concilio inde tranſlato Florentiã demigraret. Vbi ſexto poſtq̃ applicuerat mẽſe poſt multas pernitioſiſſimaſq; partiũ diſceptationes/ ad eam deuentũ eſt cõcluſionem: qua ſerio enarrata facillimũ intellectu eſt: qualia fuerint quæ tot præſtantes utriuſq; partis uiros menſium quindecim diſputatione diſtinuerunt. Eam uero ex decreto/ quod ſummo partium conſenſu ſtatutum latinis pariter & græcis ſcriptum litteris: per uniuerſum orbem miſimus/ uerbis ſuis referemus. Conuenientes nanq; Latini & græci in ſacroſanctam icomenicam Sinodum Florentinam: magno ſtudio inuicem annixi ſunt: ut ĩter alia articulus ille de diuina ſpiritus. s. proceſſione ſumma cum diligentia: & aſſidua inqſitiõe diſcuteret̃. Prolatis uero teſtimoniis ex diuinis ſcriptu-

D

E

ris plurimiſq; auctoritatibus ſanctorum doctorũ orientaliũ & occidẽtaliũ. Aliquibus ex prẽ & filio. Quibuſdam uero ex prẽ p filium ꝓcedere dicentibus ſpũm.s.& eandem intelligentiã accipientibus omnibus/ſub diuerſis uocabulis. Græci quidem aſſeruerũt q id quod dicunt ſpũm ſcũm ex prẽ procedere/non hac mente proferũt/ut excludãt filiũ/ſed quia eis uidebatur (ut aiunt) latinos aſſerere ſpũm.ſ.ex prẽ & filio tanq̃ ex duobus principiis & duabus ſpiratiõibus ꝓcedere. Ideo abſtinuerunt a dicẽdo q ſpũs.s.ex patre procedat & filio. Latini uero affirmauerunt non ſe hac mẽte dicere ſpũm.ſ.ex patre filioq; procedere/ut excludant patrem/ qui ſit fons ac principiũ totius deitatis/filii.ſ.ac ſpũs ſancti. Aut quod id quod ſpũs.s.procedit ex filio/Filius a patre nõ hẽt: ſiue q duo ponãt eẽ principia/ſeu duas ſpirationes. Sed unam eẽ aſſerant/unicãq; ſpirationẽ ſpũs ſancti prout hactenus aſſeruerunt. Et cum ex his omnibus unus & idem eliciatur ueritatis ſenſus/tandẽ in infraſcriptam ſanctã & deo amabilem eodem ſenſu/eademq; mente ſententiam unanimiter concordarunt & conſenſerunt. In nomine igitur ſanctæ trinitatis patris & filii & ſpũs.s. Hoc ſacramẽto uniuerſali approbante cõcilio/diffinimus ut hæc fidei ueritas ab omnibus Chriſtianis credatur: & ſuſcipiat̃. Sicq; omnes profiteantur/q ſpũs.s.ex patre & filio æternaliter eſt: & eſſentiam ſuam/ ſuũq; eſſe ſubſiſtens habet ex patre ſimul & filio & ex utroq; æternaliter tanq̃ ab uno principio & unica ſpiratione procedit. Declarantes q id qd ſancti doctores & patres dicũt ex patre per filium procedere ſpiritum.s. ad hanc intelligentiam tendit: ut per hoc ſignificetur filium quoq; eſſe/ ſecundũ græcos quidem cauſam/ſecundũ latinos uero principium ſubſiſtentiæ ſpũs.ſ.ſicut & prẽm. Et qm̃ omnia quæ patris ſũt pr̃ ipſe unigenito filio ſuo gignẽdo dedit p̃ter eẽ prẽm: hoc ipſum q ſpũs.ſ.ꝓcedit ex filio ipſe filius æternaliter habet a prẽ: a quo æternaliter etiã genitus eſt. Diffinimus inſup explicationem illorum uerborum: Filioq; procedit: ueritatis declarandæ grã: & imminente tunc neceſſitate licite & rõnabiliter ſymbolo fuiſſe appoſitam. Itẽ in azimo ſiue fermẽtato pane triticeo corpus Chriſti ueraciter confici: ſacerdotemq; in altero ipm dñi corpus conficere debere. Vnunquẽq;.ſ.iuxta ſuæ eccleſiæ ſiue occidentalis ſiue oriẽtalis cõſuetudinẽ. Item ſi uere pœnitentes in dei charitate deceſſerit añq̃ dignis pœnitẽtiæ fructibus de cõmiſſis ſatiſfecerint: & obmiſſis eorum animas pœnis purgatorii poſt mortem purgari: & ut a pœnis huiuſmodi releuentur: prodeſſe eis fidelium uiuorum ſuffragia. Miſſarum.ſ.ſacrificia orationes: elemoſynas: & alia pietatis officia: que a fidelibus pro aliis fidelibus fieri cõſueuerũt: ſcdm eccleſiæ iſtituta. Illorum quoq; aias q poſt

baptiſma

baptiſma ſuſceptũ nullã omnino peccati maculã incurrerũt. Illos etiam qui poſt cõtractam peccati maculã/uel in ſuis corporibus uel ex eiſdem exute corporibus (prout ſupius dictum ẽ) ſunt purgatæ in cœlum mox recipi: & intueri clare ipſum deum/trinum & unum ſicuti eſt/pro meritorum tñ diuerſitate aliũ alio pfectius. Illoꝝ aũt animas: qui in actuali & mortali peccato: uel ſolo originali decedunt: mox in infernũ deſcenderẽ: pœnis tñ diſparibus puniendas. Item diffinimus ſanctã apoſtolicã ſedẽ & Romanum pontificem in uniuerſum orbem primatũ tenere. Et ipm pontificem Romanum ſucceſſorem eẽ bti Petri principis apoſtolorũ: & uerum uicariũ Ieſu Chriſti: totiuſq; eccleſiæ caput: & oĩum Chriſtianoꝝ prẽm & doctorem exiſtere/& ipſi in beato Petro paſcendi/regendi/ac gubernandi uniuerſalem eccleſiã a dño nro Ieſu Chriſto plenam ptãtẽ traditam eẽ. Quẽadmodũ in geſtis icumenicoꝝ concilioꝝ/& in ſacris canonibus cõtinet᷑. Renouãtes inſup ordinem traditũ in canonibus ueterum uenerabiliũ patriarchaꝝ/ut patriarcha cõſtãtinopolitanus ſecũdus ſit poſt ſciſſimũ Romanũ pontificẽ. Tertius uero Alexandrinus. Quartus aũt Anthiochenus. Quintus Hieroſolimitãus/ſaluis uidelicet priuilegiis oĩbus & iuribus eoꝝ. Ingenti hæc unio pontifici Eugenio apud oẽs nomẽ ꝓfeſſos Chriſtianũ gloriæ fuit. Hæc Blondus. Apparet nunc qũo Damaſcenũ ĩtelligi oporteat: qñ dicit ſpũm. ſ. ꝓcedere a prẽ: nõ a filio: ſed eẽ filii ſpũm. Nõ ꝓcedit a filio tanq̃ a principio oĩum prĩo. Q ṁ filius ideo illũ ꝓducit: qa uim productiuã habet a prẽ. Eſt ergo ſpũs filii nõ poſſeſſiue/ſicut tunica Petri q emit illã uel dono accepit: nõ ĩformatiue ſicut aĩa hoĩs/ſed principiatiue/ſicut domus architecti dr̃/qa ẽ opus eius: qui tñ opandi uim accepit ab alio/q nõ eſt aliud principiũ. Q ñ pr̃ eundẽ ipm prĩcipiandi uigorẽ quo principiat ſpũm. ſ. dat filio. Neq; ẽ inter prẽm & filiũ dr̃ia in hñdo rõnẽ prĩcipii: ſed in mõ hñdi. Q ñ pr̃ hẽt a ſe ipo: filius hẽt a prẽ. Q đ ſi forte p errorẽ Damaſcenus aliter ſẽſit: nõ iõ tñ ẽ tãtus doctor cẽſendus hæreticus. Q ṁ nõ ptinaciter ſtudioue infringẽdi generalia eccleſiæ decreta/id cõſcripſit. Neq;. n. tũc exp̃ſſe decretũ erat/ita nõ credere neq; ſcribere oportere. Multa a fide catholica exorbitãtia ſcripſiſſe dr̃ Origenes: neq; iõ tñ hæreticus ẽ hĩtus. Habita ẽ hæretica doctrina: ſed nõ hõ/Quia ptinax fuiſſe non legit᷑. Et hæreticũ facit non aſſertio a fide & moribus deuia: ſed aſſerentis ptinacia. Certe omnis homo mẽdax: & a multiloquio raro ſolet abeẽ peccatũ. Male actum eẽt cum præclaris theologiæ ꝓfeſſoribus: qui tam multa ſcripſerunt: Si illi omnes haberẽtur & eẽnt hæretici/qui aliqd a fidei catholicæ ueritate remotum lr̃is mandauerũt. Non ſũt hæretici qui ingenii imbecillitate: aut

F

G

non ſatis accurata rõne ſcribendi aliqua in parte a uero diſcedunt. Eteni qñq; bonus ſopitur Homerus. Non ſunt inq̃ hæretici qui ſine fraude/ ſine ptinacia hæretica ſcribunt. Hæretici ſunt qui honoris & famæ ſtudio: aut cuiuſlibet cõmodi tẽporanei cupidine ducti/nouas inuſitatas/ ueritati cõtrarias ſentẽtias de fide ac moribus Chriſtianis ſcribũt: aſſerũt: & defenſant cũ ptinacia. i. corrigi & emẽdari penitus recuſantes. Qualẽ Damaſcenũ cũ Origene: reliquiſq; magnis ſcriptoribus: q ĩter multa bona/pia & recta quæ de fide ac moribus p eos ſcripta ſũt: ſi fortaſſe in aliquo defecerunt/accuſare ac dãnare ut hæreticos nimis eſt temerariũ: nimiſq; crudele. Cõſtat. n. illos tales ac tantos uiros: charitate feruidos: humilitate & mãſuetudine ſolidos: oĩa mites/& flexibiles: omniq; uirtute redimitos/uita & moribus ſpeculum rectitudinis fuiſſe perpetuum.

De Spũs ſacti proceſſione a filio & ipſius filii teſtimonia.

SEd redeamus ad decreti quod ex Blundo attulimus ſeriem/ Vbi ſcio eẽt opepreciũ de ſingulis inde redargutis: indeq; cõprobatis/reddere rõnem. Sed quia nimis id foret opoſũ: magnoq; uolumine negociũ indigeret: ſolũ quod ad pñtis diei ſolẽnitatẽ attinet: & tã ſolẽni decreto cõprobatũ eſt/dñi etiã Ieſu Chriſti auctoritate firmemus. Quæ certe plus ẽ q̃ rõ hũanitus adinuenta. Hæc enĩ fallit ſæpe uel fallitur. Illa ppetuo inobliquabilis ẽ. Eſt. n. Ieſus uia recta/ueritas certa/uita non deficiens & beata. Eius igitᷣ teſtimoniũ de ſpiritus ſancti proceſſione audiamus. Suæ reſurectionis ueritatem/cũ iuxta Lucam oſtendiſſet: oportunitatem declarauiſſet: & teſtes omnium hoꝝ inſtituiſſet: ſiue rogauiſſet apoſtolos/ut eorum ſolidius teſtimonium futurum oſtenderet: mox adiecit. Ego mittam ꝓmiſſum pr̃is mei in uos. Hoc porro ꝓmiſſum ad quid mitteret idem Ieſus alibi p Ioannem oñdiſſe refertur. Cũ aduenerit paraclitus quẽ ego mittam uobis a pr̃e. i. ſpiritũ ueritatis qui a pr̃e ꝓcedit: ille teſtimoniũ phibebit de me. Vt nimirũ teſtimonium diſcipuloꝝ: ſpũs ueritatis aſſiſtẽtia/fauore atteſtatione/ſolidum & immutabile redderetur. Quẽadmodum idem dñs Ieſus Chriſtus Ioãnis teſtimonio aptiſſime monſtrat dicens. Si abiero mittã eũ ad uos. Quẽ uero ſe miſſurũ uelit ĩtelligi/mox declarat adiiciens. Cũ uenerit ſpũs ille ueritatis docebit uos oẽm ueritatẽ: Ille me clarificabit: Quia de meo accipiet: & annũciabit uobis. Oĩa quæcũq; hẽt pr̃ mea ſũt. Tergiuerſari neqmus his locis aptiſſime redẽptorẽ nr̃um affirmar̃ ſpm̃. ſ. a filio ꝓcedere: niſi oĩum theologoꝝ ſniam: de miſſiõis rõe fuerius aſpnati.

Dicunt

Di cunt pleriq; theologi ꝑclariſſimi doctrina: & celeberrimi ſanctitate: in diuinis pſonis hanc eẽ miſſi rõnẽ: ut a quo quæuis triũ pſonarũ mittit᷑: ab illo ꝓcedat. Ita cũ a filio mittẽdũ dicat ueritas ſpũm. s. & illa nullatenus poſſit a ueritatis rõne diſcedere ꝓculdubio illũ miſit. Q̃m aũt hac ipſa die quã celebramus: ad cõplendã ꝓmiſſionẽ miſſus eſt: dubitari nequit ſpũm. s. a filio ꝓcedere. Alii uero theologi argutiores fortaſſe uideri uolẽtes: qa creatura miſſa nõ ſemp a mittẽte ꝓcedit ſecũdũ eẽ: ſed tñ ab illo accipit auctoritatẽ/conati ſunt oñdere miſſionẽ nõ includere ꝓceſſionem adeſſe ſimpliciter. Q̃m a quo quis minime procedit ſecundum eẽ ſimpliciter: miſſus dr̃ ſæpe. Sed hi poſtq̃ multa dixerũt: redeunt tñ cũ prioribus in grãm. Dicũt. n. ꝙ licet inter creaturas poſſit auctoritas dari/ non procedẽti a dante ſecundũ eẽ naturæ/ac inde conſtet ꝓceſſionẽ ad eſſe naturæ nõ eſſe de intima rõne miſſiõis/tñ in diuinis aſſentiendũ eſt ſcd̃m eos (rõne cogẽte) ꝙ nihil diuinæ cuiuſuis pſonæ datur: nulla illi tribuit᷑ auctoritas niſi per emanationẽ ad eſſe ſb̃am & pſonã. Itaq; & horum ſnĩa/pſona diuina quæ mittit aliã/principiũ eſt. Vñ quæ mittit᷑ originem ducit. Q uare inter priores & hos ſubſequentes hæc eſt ſola controuerſiæ rõ/ꝙ illi ꝓceſſionẽ ad eſſe/perſonam dicũt/ad rõnem formalẽ miſſionis accedere: non tamen ubiq; ſed in deo. Iſti dicunt hanc ꝓceſſionem ad eẽ ſb̃am uel perſonam nõ eẽ penitus ad miſſiõis rõnem in creaturis neceſſariã. In diuinis tñ ſemp illam ante ire: q̃uis non ſit de eius rõne formali. Vnde ſecundũ utrorũq; ſententiã/nulla pſona diuina aliam mittit: niſi a mittẽte miſſa procedat. Q uia miſſus auctoritatẽ a mittente in deo non accipit: niſi per proceſſum ad eſſe perſonam. Vt iam eſt habitum. Itaq; ſecundũ oẽs theologos: qui hactenus miſſionis diuinæ rõnẽ ſcrutati ſunt/quæ perſona diuina mittit᷑: illa a mittente procedit. Sed ſpiritus ſcũs a filio mittitur illo ipſo teſte qui id præmittit & fallere nequit. I

Ergo a filio ſpũs ſcũs procedit. Ne quis uero hanc miſſionis rõnẽ cauillari poſſet quaſi a latinis adinuentam: & non a græcis ſcriptoribus traditam. Vtrorumq; magiſter dominus Ieſus Chriſtus illã exponere dignatus eſt. Paraclitum dixit ſpiritum ueritatis. Filio autem ueritas maxime tributa dignoſcitur. Q ui ergo eſt ſpiritus ueritatis/a ueritate non ſpiratus eſſe non poteſt. A quo autem ſpiritus eſt: ab illo profecto procedere nullatenus eſt negandum: niſi aliter q̃ per ſpirationem ſpiritum quis ꝓcedere fuerit autumatus. Magr̃ ergo ſapientiſſimus/qui ſpiritũ. ſ. a filio ꝓcedere ſic monſtrauerat/mox addidit. Q ui a patre ꝓcedit. Ne a ſolo filio illum ꝓcedere quis poſſet aſſerere. Ita qui a patre dixit ſpiritum. s. procedere: & ſpiritum illum dixit eſſe ueritatis: & a ſe mitti: qui ueritas eſt. K

Miſſionem proceſſionis uigore ſapientiſſime ſolidatam eẽ monſtrauit. Rurſus ſine argumẽtatione: & uerboꝝ interpretamento: ut a ſe filio illũ ꝓcedere monſtraret: apte dixit. Ille de meo accipiet. A quo. n. accipiet de ſuo: niſi a ſe ipſo dãte? Quid porro accipiet: niſi quod habet ille q dat? Quid uero habet niſi deũ eẽ? & eſſe ſimpliciſſimum? Accipiet igitur de meo eẽ a me filio. Quid ita? Quia omnia quæ habet pater mea ſũt: & ideo non dat ea pater ſine me: Dat autem pr̃ ſpiritui ſcõ ut ſit deus a deo procedens. Et quia ſine me non dat: do & ego. Ita ille de meo accipiet: a me procedendo: & annunciabit uobis quod accepit. Accepit aũt diuinitatem: & me deum eẽ: uos faciet certiores: Vñ teſtimonium ꝑhibebit de me certiſſimũ. Quia in cã ſcientiæ exptus me deũ: dũ & ipſe deus a me ꝓcedit: plene põt atteſtari doctrinam & opa mea a deo eẽ: & ſbam meã eẽ deum. Manifeſtũ eẽ iam debet ſaluatorem noſtrũ his quos in mediũ attulimus ſermõibus aptiſſime demõſtraſſe eum qui mittit̃ ſpũm. s. a ſe mittente ꝓcedere. Qñ miſſio de proceſſione illo ipſo teſte & expoſitore ſumit exordiũ. Adhuc idẽ ipe ſaluator nr̃ qđ uerbis implicitis aſſeruerat

L & cõfirmauerat: facto tandẽ comprobauit. Nanqꝫ paulo añq̃ cœlos aſcẽderet: qñ apoſtolos ad prædicandũ legat dicẽs. Sicut miſit me pr̃: & ego mitto uos: mox inſufflauit & dixit. Accipite ſpũm. ſ. & quoꝝ remiſeritis peccata: remittũtur eis: & quorũ retinueritis retenta ſũt. Flatũ (ut ſic dixerim) a flãte ꝓcedere ambigi non põt. In ſpecie aũt flatus magr̃ optimus ſpũm. s. dedit. Nõ. n. diceret accipite: niſi uellet dare. Nollet: niſi exequi poſſet qđ dicebat: ac illos inuitabat accipe. Facit porro diuina ſapiẽtia rerum ſpẽs ſemp ſacramẽtis latẽtibus eſſe ſimillimas. Quare ſicut flatus a Chriſto flãte certiſſime ꝓcedebat: ita ſpũs. ſ. ſub flatus ſpẽ elargitus a filio dei q flabat & ſpũm. ſ. dabat: ſigno certiſſimo ꝓcedere mõſtrat̃. His igit̃ Chriſti dei nr̃i: dei ueri atteſtatiõibus: tã uerbis: q̃ ſigno certiſſimo factis: inſtructa ſcã mater eccleſia catholica ſpũm. s. a filio ꝓcedere ſtatuit eẽ cre

M dẽdũ. Ad quã rẽ nõ deeſt rõ humanitus fabricata: fidei tñ fũdamẽto fulcita. Eſt certe dei filius plena imago pr̃is æterni. Oẽs rõnes quæ i pr̃e ſũt: ſi filio nõ repugnãt: cõtinẽs ſecũdũ rẽ: & oñdẽs ãpliſſime. Sed pr̃ hẽt uñ ſpũm. s. ſpirare ſufficiat: & hæc rõ filio nõ repugnat: Spirare. n. & genitũ eẽ minime diſſentiũt. Ergo in filio ẽ ſpirare p oĩa uigoroſũ ſicut in pr̃e: niſi ꝙ pr̃ a ſe ipſo uim hẽt uñ ſpirat: Filius hãc accipit a pr̃e: qđ ipſe teſtatur. Oĩa quæ hẽt pr̃ mea ſũt. Oĩa inqt nihil excludẽdo: hẽt ergo ſpirare. Si dicas nõ hẽt generar̃: ergo nõ hẽt oĩa. Meminiſſe debes ꝙ iã diximus: pfectã imaginẽ hr̃e oĩa quæ in re imaginata conſiſtunt: & imagini non repugnant. Et præter hæc ſi nõ habet generare: hẽt genitum eẽ quod illi plene cor-

plene correſpondet: & plene uim genitiuam oſtendit. Ita nihil deeſt illi quod ad imaginis rõnẽ attinere uideatur: ſi ſibi ſpirare non deſit. Adhuc ſi a filio non procederet ſpũs ſanctus/quæ nam inter illos neceſſitudo eẽ uideretur? Proceſſione nectuntur perſonæ diuinæ/ut ſemper una aut ſit per aliam: aut aliam producat. Porro ſi a filio ſpũs. ſ. non ꝓcederet (neq; enim filius ab illo procedit) nulla eſſet proceſſionis affinitas inter illos. Adhuc ut pro numero pſonaꝝ eſſendi quoq; modi in deo plene cõſurgant. Sicut prima eſt penitus a ſe: ſecũda eſt penitus a prima. Ita tertiam oportuit eẽ penitus a duabus. Pr̃ igit̃ penitus ẽ a ſe/filius a pr̃e ſolo/ſpũs ſcũs ab ambobus. Ita prima pſona ẽ una & eſt penitus ĩproducta. ſecũda una eſt & ab una ꝑducta. Q uia origine ſeqtur illã. tertiã igitur a duabus ꝓcedere cõuenit/ſicut ambas origine ſequit̃: ne originis ordo p perſonaꝝ ordinẽ mancus exiſtat. Q uod uero in hiſtoria bt̃i Andreæ apoſtoli legit̃ uerum ſpũm. ſ. a pr̃e ꝓcedentẽ: & in filio pmanentẽ/hãc ſententiã non reprobat: ſed cõfirmat. Permanet. n. amoris latio in re cognita: dũ amor ad id terminat̃ qđ agnoſcit̃. Et nihilhominus a re cognita amor ꝓcedit. Q ñ p cognitionẽ qſq; amare quaſi ĩpellit̃. Neq; uero qa a duobus ꝓcedat ſpũs ſcũs a pr̃e. ſ. & filio/ideo alter eoꝝ mius plene illũ ꝑducere ſufficit. Non. n. ad ſuppetias addit̃ filius/quaſi a pr̃e ſolo ꝓcedere non poſſit. A ſingulo eoꝝ ꝓcedit ſufficienter: neq; minus ab altero: q̃ ſimul ab ambobus. Q m̃ una ui infinita ambo producũt. Et ille de una infinitæ uolũtatis uirtute ꝓcedit. Non hñt duas uoluntates pr̃ & filius ſingulus ſuam. Vna eſt & unica utriuſq; uoluntas/& in utroq; infinita. Non ergo in altero perfectius: neq; ſimul in ambobus perfecta magis. Q uoniã infinito non fit additio. Sunt ergo duæ perſonæ ſpirantes: ſed unica in illis eſt ſpiratiua facultas quæ ſingulis ſufficit ad ſpirandũ. Sed nexus & concordia & prĩcipii unitas in pſonis duabus: duos efficit unũ eſſe principium. Veluti ſi quis princeps plures ad unam cãm miſerit oratores: omnes legationem exponent: eritq; per multos una legatio adimpleta. Q ui ſi fuerint æque graues: & addicendũ æqualiter inſtructi: ſinguli totum ſufficienter peragent legationis officium: & ſimul omnes pagent illud. Q uoniam illis una & unica legationis forma ſimul omnibus eſt tributa. Dei igitur maieſtas: non aliũde: ſed a ſe ipſa ſumens oẽm auctoritatẽ: & illam pr̃i ac filio cõem eẽ conſtituens: dum pr̃ oĩa quæ habet filio ꝑbet. Pr̃em & filiũ unũ cõſtituit principium: uñ ſpũs. ſ. ꝓcedere ꝑdicatur. Sunt tñ duo principiãtes. Sicut in una legatione eſt una auctoritas exponẽdi credita: multi tñ ſunt illã exponẽtes. Igit̃ ſpũs. ſ. quo hodie repleti ſunt apoſtoli: reliquiq; diſcipuli: q cœpunt loq ꝓut ſpũs ſcũs N O

dabat eloqui illis eſt deus per amorē latus in ſuā eē̄ntiam/ſbam/ſiue na turam & in oēs creaturaꝝ eē̄ntias.i.ideas in illo relucētes:ꝓcedens a deo in ſe penitus exñte/qđ eſt pſona pr̄is & ſibi pñte per intellectū & penitus agnito/qđ eſt pſona filii.Et per hæc hactenus de ꝓceſſione ac miſſione ſpūs.ſ.dixerimus.Nō ad ſufficientiā qdē(Neq̄.n.id ulla pōt creatura præſtare)ſed pro noſtra imbecillitate ſcrutati fuerimus. Q uod illi nomen.Cur ſic noiet̄.Q uæ nois rō ſecundū rē.Q ūo ꝓcedat & a qbus.

De miſſione ſpūs ſancti.

P n Vnc eius miſſionē(ut a principio ꝓmiſimus)declaremus.Hic añ oīa ſcire uos uelim proceſſionē a miſſione hoc maxime diſtare:ꝙ illa denotat ꝓcedētem inde naturam & ſbam ſumere uñ ꝓcedit.Iſta ſignificat miſſum ſumere auctoritatē ab illo qui mittit.Miſſionem uero æternā a temporanea hoc ſolo diſtare/ꝙ illa eſt acceptio auctoritatis circa æterna/hæc circa tēporanea.Vna tñ miſſione & unica:& hac ipſa æterna ſpūs.s.æternaliter & tēporanee miſſus ē.Neq̄ qa de nouo miſſus eē̄ dicat̄/noui aliquid illi acceſſit:qui miſſus aſſeritur/neq̄ qa uariis ſub figuris miſſus credit̄/uariiſq̄ tpibus multas illi miſſionis rōnes aduenifſe credamus.Vna & unica miſſione æterna & incōmutabili

Q facta ſunt oīa/illo qui miſſus ē penitus imutato. Sed qūo tpaneam miſſionē & æternam unā eē̄ poſſit intelligi/cū iter ſe pugnare uideātur unā rem æternā eē̄:& hanc eandē factam eſſe in tpe.Et præter hæc cū tpaneæ miſſiones uariis ſint factæ tēporibus/nec unis ſub formis/ſed lōge diſſimilibus/qūo una cenſeri poterunt:pſertim cum illæ nō pmaneant:Et pteritū pñti ac futuro in his quæ fluūt idē eē̄ non poſſit:Dicam maius/ſi miſſionis ueritatē audire uolueris.Audiam libens:ut maius aliqd intelligā:Sed hoc mius negligi nolim.Eſt.n.mea ſnia q̄ arduum creditu:ſcitu uero altiſſimū.Sed qm̄ arduis & difficillimis uirtus accendit̄:& geſtit generoſa mens difficilia ſupare:erit mihi ſuauiſſimū:ſi maius attuleris tua ſnia:Et hunc mea ſententia maximū difficultatis nodū enodaueris.Attende.Miſſio ſancti ſpūs cuius hodie ſolēnia colimus non tm̄ æterna eſt:aut tpanea.Sed & hæc tēporanea non ſolū ē illa uiſibilis quæ a qbuſdā tripartita deſcribit̄:cui & ab aliis ſupadditur quarta.En qd hoc ē:Affer quæſo ptes tpaneæ miſſionis & adiice quartā quā a qbuſdā ſuper

R inductā refers:Et cur non ab oibus aſſerat̄ ediſſerūt.Miſſus ē temporaneæ ſpūs.s.in colūbæ ſpē.Dum dñs Ieſus Chriſtus batizatus eſt:miſſus eſt in ſpē flatus:Q ñ dñs Ieſus inſufflauit apoſtolis dicēs.Accipite ſpūm ſcūm:quoꝝ remiſeritis peccata remittunt̄ eis:& quoꝝ retinueritis retenta ſunt.Miſſus ē hodie dum cōplerent̄ dies penthecoſtes ſup diſcipulos

Chriſti cõgregatos in unũ. Miſſus eſt inq̃ in linguis igneis quæ ſup illos inſederũt. Has tres temporaneæ miſſionis partes negare nõ poſſumus. Q͞m priores duas ex euangelio: tertiã ex actibus apoſtoloꝝ ſuſcepit eccleſia: quartã miſſionis uiſibilis ſeriem factã in nube lucida: multi (neq; ſane ſpernẽdi) theologi aſſerunt. Vt in Chriſti transfiguratiõe tres ſummæ trinitatis perſonas in ſigno uiſibili affuiſſe demonſtrent. Patrem in uoce: filium in gloria transfigurati corporis. Spiritũ. ſ. in nube lucida. Sed qa ex euangelio aliiſq; nouæ legis lr̃is: hãc nubem ſpũs. ſ. perſonam contexiſſe non conſtat: & ſemp aliis in locis qbus perſonæ diuinæ oñſæ ſunt ſub ſigno ſenſibili euãgeliſtæ uel alii apoſtoli id nõ ſilent: qui multa nõ audent: ne pluſq̃ oportet ſape uideant᷑: hanc quartã ſpũs. s. miſſionẽ penitus obmittunt. Trifariam igitur dubitari non põt: miſſum fuiſſe ſpũm. s. ſub uiſibiliũ rerum ſpẽ. Inuiſibiliter autẽ & quaſi impceptibiliter miſſus ẽ: mittiturq; quottidie plures ad hoĩes: ad plura loca: ad plura negocia q̃ cogitare qs poſſit. Et cum ad oẽs una ſit æterna miſſio & unica: & ſemp in oĩbus eadẽ temporaneæ ſunt rerũ p hanc ipſam pmutationes ĩnumeræ. Hoc ẽ quod maius afferre uolebã. Arduũ tibi uidet᷑ æternam & tpaneã in triformi ſenſibili ſpẽ ſpũs. ſ. miſſionẽ unam aſſerere & unicam. Multiplices & innumerabiles inſenſibiliũ modoꝝ miſſiões eiuſdem ſpũs: una & unica miſſione pagunt᷑. Sed qũo hoc credibile fuerit? Credemus ꝓculdubio ſi eoꝝ quæ diximus rõnem nõ ad rudem ſupficiem tm̃: ſed intus & incute: mentis oculis attente fuerimus contemplati. Tria in uniuerſo eẽ meminerimus añ oĩa dei uoluntatẽ & intellectũ ut ſic dicam: exercẽtia ſine labore: ſine tedio: ſine ſuimet qui exercet᷑ mutatione. Videt dei intellectus diuinã eẽntiam penitus immutabiliter: q͞m neq; illa aliter oñdi põt q̃ ſemel oñſa ẽ: Et nõ niſi ſemel & ſemp oñdit᷑: qa ſine temporũ uice: & in æternitatis pmanẽtia oñditur & uidet᷑: & nequit intellectus illam aliter ĩtelligere q̃ ſit oñſa. Fallere. n. falli ue nõ poteſt. Q͞m eſt ipſe ſine fine pfectus. Videt quiditates rerũ. i. rõnes uniuerſales oĩum creaturaꝝ. Videt circa hæc uniuerſalia particulares rõnes accedentes & decedentes quæ in oñdente & uidente penitus increatæ & immutabiles ſunt. Vita. n. ſunt. Nam qd᷑ factũ eſt in tpe: in ipſo primo faciente añq̃ fieret uita erat. Sicut domus añq̃ fabricata ſit exterius in mẽte artificis habet eẽ: quod nõ mutatur q̃uis dũ fit augumentis accreſcat: & lineis uariet᷑: dumq; facta eſt edaci uetuſtate: uel hoĩum iniuria debilitetur. q̃diu nanq; durat artifex: & rõne cõſtat: ſtructuræ norma in illo eſt penitus inuariata. Qui ſi maneret ppetuo: & nulla rõne mutari illũ contingeret: pmaneret in illo rõ domus penitus ĩmutata. Deus igit᷑ qui

S

T

ſemper eſt idem: & alius eſſe non pōt: rōnes creaturaꝝ: quas Plato dixit ideas. i. ſimilitudines ſecūdū certos numeros: menſuras: & pondera penitus īmutabilia: ad quaꝝ lineam creaturæ dū fiunt cōpaginant̄: continet mente ſecundū quas & quarū inſtar creaturæ formant̄ / & formatæ uariantur penitus inuariata dei ſb̄a: quæ exactiſſime cōtinet illa oīa ſecundū quæ creaturæ uariant̄. Sed nunqd uarietatum quæ ī creaturis omnibus tam ſæpe contingūt menſuras & numeros cōtinet deus? Continet certe / At illas oportet eē uariabiles. Aliter. n. creaturæ non uariarent̄: niſi ſuaꝝ uarietatū rō uaria fieret / atq; ſcd̄m eam artifex deus illas uariari decerneret. Sunt oīum uarietatū in deo rōnes & ſimilitudines / ſiue ideæ aut exēplaria. Vn̄ iam diximus particulares cōditiones accedētes & decedentes uniuerſalibus illum uidere. Sed tn̄ hæ ſuam uarietatem in dei mēte īuariabiliter (ut ſic dixerim) hn̄t. Exemplo me ītelliges melius q̄ aut rōne / aut narratione digeſtæ ueritatis. Et hoc ip̄m uelim. Affer igr̄ obſecro exēplum: Vn̄ intelligam rē uariam īuariabiliter alicubi poſſe cōſiſtere? Si pictor uel ſtatuarius imaginem pingere / aut formare cōſtituit: nonne p̄figit in mente certam rōnem picturæ uel imaginis / a qua nullatenus diſcedere ꝓponit? Certe nō pōt aliter facere / ſi plene artem calleat. Nōne decernit imaginē rudibus antea lineamentis effingere: deīde per ſingulos dies donec cōceptam in mēte formam expreſſerit nōne uerſare ꝓponit imaginem? nonne p ſingulos dies illā uerſat & mutat? Si in mente eius mutatio aliqua fieret / ut nō ab initio p̄meditata ꝓſequeret̄ / Sed aut adderet / aut detraheret aliqd his quæ facere decreuerat a principio. Certe rationem artis ab initio nō fuiſſet aſſecutus. Aut in medio opis ab illa deficeret. Ita q̄uis p ſingulos dies dum fit pictura / uel ſtatua / donec pfecta ſit mutet̄ in melius: artis tn̄ rō in pictoris mente uel ſculptoris eadem penitus manet ſemp. Licet etiā aliter ſe hr̄e ſtatuam uel picturā hodie faciat q̄ heri / Velitq; illam aliter cras eē q̄ hodie. Non tn̄ ipſe: uel artis rō mutatur in illo. Q m̄ a principio meditatus eſt & uoluit oēs ſtatuæ mutationes: in ſe ipſo penitus īmutabiliter pdurātes / Si (quod iā dixi) totā ſit artis rōnem ex integro cōſecutus. Deus igitur fabricator mundi ſapiētiſſimus: cuius induſtriæ nihil unq̄ accedere potuit. Ab initio & an̄ ſæcula: an̄ inq̄ omne tēpus: & ſine principio cuiuſlibet durationis: anteq̄ mundus fieret: & principia oīs æui cōſtituerent̄: ſciuit & cōſtituit mundi machinam fabricare, factus eſt aūt mundus / qn̄ illū fieri decreuerat. Q uia ergo mundus aliqn̄ factus eſt nouus: nihil inde noui deo acceſſit. Q n̄ uoluntate & decreto abæterno cōſtituto fecit illum: nihil ſuæ uoluntatis ē quouis mō mutatū. Dixit. n. ideſt deliberauit & cōſtituit abæterno:

non tunc

non tunc primum dixit qñ facta ſunt:ſed facta ſũt qñ illa fieri ſua æter-
na cõſtitutione decreuerat. Veluti ſi artifex hodie ꝓponat ſtatuã inchoa
re poſt menſem: & menſe trãſacto in opus exeat. Non noua uoluntate:
uel mutata nouũ hoc facit exterius: quod in ſua mente antiquatum eſt.
Quod ſi ſola uolũtate faceret: nullatenus mutaretur. Qñ (ut iam dixi
mus) ab initio id facere uoluit. Si itẽ uoluntate ſola mutationes in ſuo
artificio oportunas poſſet efficere: quia illas uoluit dum opus facere cõ-
ſtituit/nihil penitus mutaretᷣ in artifice/in cuius uolũtate opis mutatio-
nes ab initio fuiſſẽt certa rõne conſtitutæ. Imbecillitas artificis: non uo-
luntate ſola: ſed manibus ſua opa facientis: & non niſi p motũ facere po
tentis: & ſine tpe mouere nequeuntis: qm̃ tempus ẽ numerus motus/&
menſuratũ ſine intrinſeca mẽſura eẽ non põt/facit artificẽ mutari p mẽ-
bra in opando: qui uolũtate ſemper eſt idẽ. At deus cuius ptãs ſemp par
eſt ſapientiæ: Sicut rõne oĩa uno actu cõprehẽdit ſic uolũtate unico actu
põt omnia. Neq; ut opus digerat organis corporeis: aut inſtrumẽtis indi
guus eſt: opus digerit ſine tpe. Igitᷣ quia eſt ſupra tempus: ſine mutatiõe
corporis cuius eſt penitus expers: ſine uolũtatis nouitate/quã nõ recipit
noua facit oĩa: uno & unico actu ſuæ potẽtiſſimæ uoluntatis. Nempe ꝙ
artifex uno actu uolũtatis/nolit oĩa artis opa: facit ĩbecillitas intellectus:
quæ nõ niſi unã rem uno tpe ſufficit intelligere. At nõ ſic deus cuius in-
tellectus eſt infinitus/quia illi nihil eſt nec eẽ põt nouũ: omnia pfectiſſi-
me ĩtellexit & ĩtelligit ſemp/& oĩa ſimul/& oĩum mutabilitates ac muta
tiones/una uolitione uoluit ab æterno/quæ ſuæ uoluntati nõ eſt acqui
ſita/ſed innata cõſbalis & illi idẽ plene: non aliunde aduenienſ: nõ adia
cens alterius uirtute: ſed ſibi intima ſemp eadem. Mutatᷣ ergo mundus/
mutantᷣ inq̃ creaturæ. Ratio ſiue idea ſecũdũ quã illas ĩmutat deus/nul-
latenus uariatᷣ. Quia infinitus ĩtellectus mutationis nõ eſt capax: & rõ
pfectiſſimæ artis in artificis perfectiſſimi pfectiſſima mẽte mutari neqt.
Neq; etiã mutatur uoluntas dei: per quã oĩa creata mutantur. Qñ non
noua uolitiõe neq; diuerſa: nouitates diuerſiſſimaꝝ rerũ adducit in mũ
do: Sed una & unica æterna uolitione ſuæ uoluntati conſubſtantiali: &
æquali per omnia mutat uniuerſa. Sicut non mutatur artis intẽtio: ſiue
uoluntas artificis: quæ permanens eadem per deſtinatas artis uiciſſitudi
nes/ab initio præconceptas opus artis immutat.

Declaratio iam dictorum & quorſum dicta ſint oſtenſio.

e Runt hæc oĩa plene agnita & penitus ĩdubitata ſi habuerimus
pſuaſum deum in mundi ſtructura quaſi ſapiẽtiſſimũ & perfe-
ctiſſimum architectum tanta ſapientia & agẽdi poteſtate p̃ditũ

ut ſuæ artis rationi agẽdiq; uirtuti nihil ab æterno potuerit accedere:ni-
hil deficere:nihil penitus imutari/Vt nullis machinis:nullis inſtrumen
tis:nullis organis:ſed ſola uolũtate atq; decreto efficiat uniuerſa:oĩa cõ-
mutet ſe ipſo penitus imutabili permanente. Sed quorſum hæc? ad de-
monſtrandũ tot ſpũs ſcĩ miſſiones unã eẽ. Quæ loco/tpe/atq; affectuũ
diſparitate a deo uariant̃ ut nullã ſimilitudinem recipiant. Si uigilanter
quæ diximus examinauerimus percipies. Age examinemus/Attẽde. Spi
ritum ſcũm qui mittitur iam ſatis cõſtat eẽ deũ: & eius temporaneã miſ-
ſionem eẽ ptãtis acceptionẽ circa aliquod tpale iã pro cõfeſſo tenemus.
Hæc ſi aliqua uiſibili ſpẽ facta ſit illũ dicimus uiſibiliter miſſum: & hãc
V ipſam miſſionem eẽ uiſibilẽ affirmamus. Si uero iuiſibiliter exequatur:
illũ dicimus inuiſibiliter miſſum: & hãc ipſam miſſionẽ dicimus inuiſi-
bilẽ. Ita miſſio æterna uel tpanea. Generalis uel ſpẽalis ratiõe termini ad
quem miſſus ẽ tendit/nomen ſumit: Sicut extrinſeca & uiſibilis aut in-
trinſeca & inuiſibilis dr̃ rõne medii ſub cuius figura miſſus opat̃. Quæ
ſi agnoſcis & tibi cõſtat extrinſeca alicui rei illam multiplicare uel ſecun
dũ ſubſtantiã diuerſa facere nõ poſſe: Sicut albedo uel nigredo ſupindu
cta parieti illũ nõ faciũt a ſe ipſo diuerſum. Neq; quia multi colores ſint
in ſupficie illa trãſit in multas:ſed una eſt & manet ſub multis. Ita certe
una miſſionis rõ: diuerſis terminis aut diuerſis mediis compata:non ti-
bi uidebitur in ſe diuerſa:ſed una & unica ſcđm ſubſtãtiam/imutata pe-
nitus agnoſcetur: p̃ſertim ſi mente nõ excidet qđ tam ſerioſe declaratũ ẽ
ſpũm. s. eẽ deum: & eius miſſionem eẽ acceptiõem auctoritatis ad opus
exequendũ & in illo non differre executionem ab auctoritate ſuſcepta.
Quoniã utrinq; eſt eadem uolẽdi opatio. Quare neceſſe eſt hanc exe-
cutionem a deo fieri uolũtate una:æternoq; decreto imutabiliter oĩa cõ
X mutante. Bene ſe habet/& iam intelligo cum dicis miſſionẽ ſpũs. s. æter-
nam: dicere te uerã illam & unicã acceptionẽ auctoritatis ad exequendũ
æternaliter acceptam in rebus ppetuis ſempq; manſuris. Cum dicis tem
poraneã miſſionẽ eiuſdẽ ſpũs: dicere eandẽ auctoritatẽ/& acceptionem
auctoritatis eandẽ/Sed ad res tẽporaneas tpaliter cõmutandas. Cũ dicis
eiuſdem ſpũs miſſionẽ generalẽ: dicere eandẽ acceptionẽ auctoritatis ad
generalia pagenda. Cum dicis ſpẽalem: dicere eandẽ auctoritatẽ ad ſpe-
ciale aliquid exequendũ. Cum dicis miſſionẽ tpaneam atq; uiſibilẽ eiuſ
dem ſpũs: dicere acceptã auctoritatẽ/executioni mandandi in ſigno uiſi
bili. Cum dicis miſſionẽ tpaneam & inuiſibilẽ eiuſdem ſpũs: dicere acce
ptam auctoritatem executioni mandandi nullo ſigno ſenſibili ad opus
adhibito: ut ſemp ſit eadem miſſio; ſed termini aut modi exequendi di-
uerſi ſint.

uerſi ſint. Ita prorſus. Veluti ſi quem pontifex Romanus legatū cum iuriſdictiōe ad ſpūalia & ꝓphana: ſiue ſæcularia ad diuerſa mūdi climata: diuerſaqꝫ ad negocia mittat. Erit certe una miſſio: una legatio ex pte mittentis & miſſi nullatenus uariata. Et tñ diuerſa ſortiet̃ nomina: ꝓ diuerſitate negociorꝫ: locorꝫ: & tēporū: quæ legationē uel legati rōnem nō uariabunt: neqꝫ multiplicabūt: opa tñ erunt uaria: legationis ſiue miſſiōis auctoritate penitus imutata. Copioſe certe ſatiſfactū eſt: tāgo & teneo infinitas miſſiones. i. executiones auctoritatis una miſſione cōſiſtere: & uiſibilem ac inuiſibilē: æternam ac tpaneam rōnem miſſiōi additā: illā nō poſſe mutare: neqꝫ multiplicata negocia poſſe illam multiplicare. Præſertim qm̄ (qđ & tu monuiſti) per ſolā uolūtatem deus pr̄: & filius mittūt ſpūm. s. Ille ſola uolūtate miſſus opatur: quæ una tm̄ in tribus eſt: ſummeqꝫ neceſſaria: & plures eē nō poteſt: neqꝫ in ſe ipſa hr̄e cōtingentiam uel mutationē: licet ſuper mutabili re ueniens illam immutet.

De ratione miſſionis ſpūs ſancti in triplici uiſibili ſpecie.

ſ Ed cur ſpūs ſanctus in triplici uiſibili ſpecie miſſus eſt & non in pluribus. Cur ēt potiſſimum in illis quas diximus uidelicet in figura colūbæ primo. Deinde inflatus forma. Et tandē (quod hodie recolimus) in igneis līguis. Vñ omnes quos ſupſedit: repleti ſunt & cœperunt loqui uariis linguis: ꝓut ſpūs. ſ. dabat eloqui illis: ſcire deſidero: ut pñtis ſolēnitatis rōnem copioſius habeam: & feruentius colā: quo illam certius agnouero. Tres ſunt qui fidei catholicæ teſtimonium dant in cœlo: Pr̄: Verbum: & Spūs. s. & hi tres unū ſūt ſcđm ſubſtantiā. Tres item ſunt qui hanc ipſam fidē atteſtant̃ in terra: Spūs: Aqua: & Sāguis. Spūs inq̄ angelici boni: qui naſcente dño nr̄o Ieſu Chriſto nr̄æ fidei magiſtro & principe cantauerūt. In terra pax hoībus bonæ uolūtatis. Qui paſtoribus dixerunt: annuncio uobis gaudiū magnū: quia natus eſt nobis hodie ſaluator mūdi. Spūs itē angelici mali qui a multis expulſi exeuntes clamabant illū eē Chriſtū. Spūs item humani qñ pueri hebræorū portantes ramos oliuarꝫ obuiauerūt dño clamantes: Bñdictus qui uenit in noīe dñi rex iſrael. Spūs Ioannis Baptiſtæ qui dixit. Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mūdi. Aqua etiā teſtimoniū ꝑhibuit qñ ſe calcabilē præbuit dño Ieſu Chriſto: & eius imperio cōtinuit impetū tempeſtatis: facto comprobans & atteſtans dñm Ieſum Chriſtū eē deum factorē ſuū cui illa nullatenus reſiſtere poſſit. Sanguis quoqꝫ non thaurorꝫ aut uiturorꝫ: ſed hoīum mortuorꝫ: qui concretus & hebes in uenis: iterum dño Ieſu Chriſto iubente per illas fluere cœpit: & ueterem cōcentum armoniamqꝫ neruorum iam ſilentem renouauit. Tres etiam mundos figurauit

antiquitas:inferū ſiue ſubterraneū/medium ſubcœleſtē/& ſupremū ſiue cœleſtē.q̄ hos tres mundos inhabitant rōnales ſpūs fidei nr̄æ caput/ dn̄m Ieſum Chriſtū uenerant̄ & colūt.Q ñ in noie Ieſu flectitur omne genu/cœleſtium/terreſtriū/& infernoꝝ.Tres ſūt ſtatus rōnalis creaturæ. Primus ſcdm̄ quē iſtituta eſt:in quo qdam pmanſerūt:quidā ab eo ceciderunt.Alter in quo ſe p̄cipitauit:& facta eſt deſtituta.Ab hoc qdam rōnales ſpūs releuantur.Q uidā in eo manēt perpetuo:& releuari nō pn̄t: quia nolunt.Alter naturæ reſtitutæ:ad quem releuati quidam plene perueniunt:quidam minime.Rurſus releuatæ naturæ triplex ē rō:Q uidā releuant̄:& nunq̄ recidūt.Q uidā releuantur & iteꝝ decidūt:ut releuētur:Q uidam nunq̄ releuātur.Horum trinoꝝ ordinū grā ter in ſigno uiſibili ſapientiſſimus deus ſpūm.s.ſuū mittere uoluit:qui ad fidē trinitatis uenit cōfirmandā:cui triplex eſt ex cœlo ex terra:ex īferno teſtimonium.Q ui tres mundos illuſtrat.Infimū per punientē iuſtitiā.Mediū per miſericordiā releuātē.Supremū per gloriā fœlicitantē.Venit p̄terea ſpūs.ſ.ad hoīes ut purget immundos.Proficientes.i.iā purgatos:pficiat & corroboret.Roboratos cōfirmet & illuſtret.Q uare ter magna cū rōne miſſus in ſpecie uiſibili inuenitur.

De ratione miſſionis ſpūs.ſ.in Columbæ ſpecie:in flatus halitu:& in igneis linguis.

e T primo qdem in Colūbæ ſpē:qn̄ Chriſtus a Ioāne aquis iordanis baptizatus eſt.Audite quæſo figurā:Deinde figurati myſte-
A rii rōnem accipite.Cum aquis diluuii purgata eſt terra peccatis: ſolus Noe ob iuſtitiā quam coluit cū uxore & liberis liberorumq; uxoribus per arcā ſaluatus eſt.Volens hic certior fieri an plene eēt terra purgata peccatis.An ſibi liceret egredi arcā:colere terram:& hominū inſtaurationi opam dare:Bis emiſit Columbā:quæ ad eū reuerſa ad ueſperā:tulit oliuæ ramum ore ſuo:uirentibus foliis.Ita expectatis ſeptem diebus aliis Noe egreſſus eſt arcā:& a deo bn̄dictionē accepit.Secūdus Noe rex iuſtitiæ qui uenit cœlum terrāq; purgare peccatis:& genus humanū in integrū reſtituere:cum proprii corporis arcam noſtræ ſalutis certiſſimū inſtrumentū undis fluentibus iordanis expoſuit:ut aquas ad baptiſmū ſuo baptiſmo ſanctificaret:ac ſctificatas oñderet:in columbæ ſpē ſpm̄.ſ.
B ad ſe uenire:& ſup ſe ſedere conſtituit & conſpexit.Et ſicut Noe primus poſt Columbæ reditū expectauit ſeptem diebus aliis.Ita ſecūdus Noe q per ſeptē ebdomadas paſſionis ſuæ myſteria uoluit celebrari.Ad ſpūs.s. miſſiōem ſeptem alias ebdomadas itermiſit.Q uatenus primo ſeptēnario a cordibus nr̄is extirparent̄ uicia:ſecūdo uirtutes ſererētur.Et ſpūs.s.

qui in colūbæ

qui in columbæ ſpē ad purgandū nos uenit primo ſeptēnario: In ſpecie flatus: ſecūdo adueniens ſeptēnario pficiat quos purgauit. In tertio uero per ignis ſpeciē ſupra nos adueniat & illuminet atq; confirmet. Eſt colū bus animal ſine felle amiciſſimū homini: cuius ſanguis oculorū maculas purgat: & dolores lenit: eius ſtomacus purgat margaritas & efficit meliores. Ita ſpūs. ſ. ab oī amaritudine ignorātiæ uel nequitiæ alienus: amore ſapientiæ & fulgore iuſtitiæ mentis oculos purgans & acuēs quos abſorbet: nō aſſumēs ſed efficiēs meliores: ſub columbæ ſpē nō ſine rōe in dñi Ieſu Chriſti baptiſmate ſe monſtrauit. Poſtremo qa dñs Ieſus Chriſtus baptizatus ē ut homines cōciues ſcōꝝ āgelorum & domeſticos dei faceret: in eius animalis effigie hoc in baptiſmo ſpūs. ſ. uoluit apparere: quod cœleſte eēt & aereum: & nihilominus cū hoībus hitaret. Q m̄ & is ſuper quem uenit de cœlo deſcendens: cœloꝝ cōditor: moderator & dominus: in terris uiſus eſt: & cum hoībus conuerſatus eſt: ad eoꝝ ſalutem promerendam. Nunc qa purgatos conuenit roborari: ne relabanť inſordes: & robur hominis maxime eſt a ſpū uitali ſimul & naturali: qui alitu uel flatu maxime dignoſciť. Q ñ robuſti hoīes ſolidæ cōpaginis & bñ ſani: multo uigore & bono odore reſpirant: e contra graciles raræ texturæ debiles: aut non uigoroſe reſpirant: aut non bene olent alitu. Datus ē iccirco a dño Ieſu chriſto. ſ. s. in alitus ſpē: quem uigoroſū & optime olētem fuiſſe credere debemus. Q m̄ dñm Ieſum Chriſtū ſecūdū hoīem cōſtat fuiſſe corporaturæ tempatiſſimæ: oīumq; ſaniſſimæ. Vt igiť noſtrū robur ſpūm. ſ. nobis eē conſtaret: Vt ſciremus quia nō ſumus ſufficiētes boni aliquid cogitare quaſi a nobis: Vt meminiſſemus nos bona loqui docente ſpiritu totius pfectionis auctore: ut noſtram uitam a deo eſſe ſciremus: & in illo atq; per illum nos uiuere agnoſceremus: ut puderet nos cor nr̄um malis cogitationibus ſordeſcere: In ſpē flatus alitus & ſpiraminis: uñ uita pmanet: & ſine quo durare non pōt: oñſus eſt ſpūs. ſ. miſſione ſecūda. Tertium ſpūs. ſ. opus eſt: adiutos & roboratos ad pfectum reducere: & decorare: Vt per eccleſiæ ſacramenta quæ eiuſdē ſpūs. ſ. munere ſuſcipimus: nos euadere intelligamus oēs in uirum perfectū: in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. In igne ſe oñdit tertia miſſione ſpūs. s. Q uid. n. magis pficere pōt q̄ ignis? qui inter elementa pfectiſſimus eſt. Cuius uirtute oēs naturæ elementis compacte concoquunť & in ultimā pfectionē coaleſcunt. Eſt certe ignis inter oīa elementa opoſiſſimus: atq; puriſſimus. Eſt pficiens omnia: & a nullo ipſe pfectus. Q uid porro magis pōt ornare corpus q̄ ſplendor? Q uid ornatius animo q̄ lucis fulgor accedere pōt? Ignis ſi purus. i. ſi ſine aliorum elemētoꝝ mixtura ſumať:

C

D

E non comburit:ſed illuminat.Nō deuorat:ſed perficit & decorat.Ita qa ſpūs.s.corpus exornat:& animā ſplēdeſcere facit oīum fulgore uirtutū: ad tertii muneris ſui oñſionem in igne uoluit apparere.Non cuiuſlibet formæ:ſed quaſi lingua.Neq; hoc frēs chariſſimi myſterio uacat.Diſcernitur hō a brutis rōne.Sed ſi ſit elinguis quaſi ſine ratione uī.Quia rōnis opus plene oñdere nō ſufficit.Multa qdem ſecundū rōnem ſunt hominis officia:ſed linguæ miniſterio ornatiſſimus ē.Hic ego crediderim exornandæ linguæ ſtudio dicta eē humanitatis ſtudia:& qui rethoricis ſtudent:humanitatis lrīs dictos eē opam dare.Qm̄ humaniſſimū hoīs opus eſt eloqui.Multa ſūt in homine membra:nullum magis hominē oñdit q̄ lingua.Quid Eſchinē.Quid Demoſthenē:claros fecit apud græcos & potētes niſi lingua?Marcum Catonem illū Cenſoriū ſenatorē ex ruſtico & rudi porco℞ cuſtode(uñ portius dictus eſt)linguæ uirtus qua tot clientes oſtendit inſontes:& ſe totiens iuſtum uirum & æquum in ſenatu:& in cōcionibus tutatus eſt:ſemper inter primos & potentiſſimos Romanæ Vrbis proceres cōſtituit & ſeruauit.Marcum item Ciceronem Arpinatem:& nouū in Vrbe:quid conſulē in ea conſtituit?Quid Catilinæ cōiurationē extinguere præſtitit?Quid pluſq̄ Cæſarem aliqñ poſſe in Romana rep.tribuit?Quid Pompeo illū uenerādum & inter primos fecit hrī?Quid illi duos Cæſares cōciliauit?Quid illum poſt ſuas partes profligatas in ſenatu retinuit?Quid Octauiano ad imperiū illum tribuit adiutorē?Quid per tot ſæcula nomen eius ſumma cū ueneratione recolere facit?Certe linguæ facundia:& ad iuſti & æqui ſtudia perſuadenda ꝓmptiſſima.In quo ſi perſeueraſſet.Si philippicas inimica mente & uindictæ ſtudio ad infamiam Marci Antonii ſempiternam nō edidiſſet:nunq̄ ꝑfecto proſcriptis inter ciuiles ardores & turbines fuiſſet annumeratus:nunq̄ carnificū gladiis fuiſſet expoſitus.Ita quem lingua bñ frenata ad ſummos honoris gradus:& ſibi ipī qui obtinuit antea uix optabiles euexit:illū eundē effrenis facta ſubuertit:proſtrauit:& carnificibus tradidit obtrūcandum.Dies me deficiet:ſi quos fructus bonos bona:quos item malos mala lingua inter hoīes pariat afferre uoluero.Certo certius eſt reſpublicas Regna:Reges bñ moratæ linguæ beneficio augeri:conſeruari & ꝑmanere.Iniurioſe autē linguæ uicio:quæ uel ſuꝑbia effertur:uel ligat̃ auaritia:uel libidine ſordet:oēm publicam & priuatā rem ꝑcipitari notiſſimū eſt.Vidiſti priuatas domos lingua caſtigata præſertim in fœminis pace iocundiſſima ꝑfrui.Vide cōtra ubi ſit nurus loquax:ubi fœminæ rixoſæ:domū non poſſe cōſiſtere.Frūm nondū cōiugatorum charitas rariſſime uiolatur.Mōſtrum eſt nondū uxoratos frēs

diuidere

diuidere ſubſtantiã & habitare ſepatim. Contra ubi uxores duxerũt pro miraculo eſt illos ſimul hitare diutius. Quid hoc efficit? niſi lĩguæ muliebris immoderata loquacitas? Vultis o uiri domos ueſtras a iurgiis & a rixis tranquillas? Ante oĩa ueſtram cõpeſcite linguam: deinde uxorũ loquacitatem comprimite. Tales uobis erunt filii: tales famuli: quales lingua ueſtra & uxorũ ueſtraꝝ habere uoluerit. Vultis o ciues qui ad clauũ reip. in puppi ſedetis ur̃as reſp. eſſe fœlices? Adhibite publicis cõſiliis linguas caſtigatas & caſtas. Fluctuat antea ſenatus q̃ ciuitas. Sed ne uos diutius per ſæcularia circũducam. Quid ampliauit: quid glorioſam effecit monachoꝝ uitam: niſi lingua dei per aſſiduas or̃ones: & proximi utilitatem: per prædicationes & monita perſonãs ĩdefeſſe. O Dominice in quo potiſſime tuæ uitæ imitatores ualere exhortatus es? Tu quid egiſti? Hereſes lingua: & ĩdefeſſis ſermonibus perſecutus ſum: Fratres meos intentos eſſe uolui malis hereſibus extirpandis: puritatem fidei catholicæ prædicandæ tuendæ: & rationibus defenſandæ. O Franciſce qui tantis uirtutibus claruiſti: ut uexillum triumphantis Chriſti tuo corpori portares inſculptum. Quid tibi poſtq̃ mẽte es in melius cõmutatus fuit maximæ curæ? Quid potiſſimum egiſti: poſtq̃ ſtigmata dñi Ieſu in corpore tuo circũportare mœruiſti? quid fratres tuos agere uoluiſti? Ego ſemper dominum Ieſum Chriſtũ: & p̃ris eius beneficia populis prædicaui: nuſq̃ ab hoc ſtudio me retraxi: auibus etiã & quadrupedibus: immo & maris piſcibus: ore meo dei magni beneficia enarraui. Non ſolum hereſes perſecutus ſum: ſed etiã penitus a fide Chriſti alienos adiui: & coram illis intrepidus euangelii ueritatem prædicaui. Poſtq̃ corpus laboribus effœtũ: & in edia cõſumptum eſt: Chriſti uulnera in me ſuſcepi: quia ambulare non poteram: ſtudui circũferri: & linguam & quæ mihi ſola erat integra in dei laudibus enarrandis ſemper exercui: ſemper docui euangelii ueritatem. Et in extremo uitæ conſtitutus a prædicatione ceſſare non potui: Fratres meos ad uoluntariæ pauptatis ſtudiũ animaui. Qui ut prædicãdi gratiam a domino aſſequerẽtur: eos aſſidue prædicare præcepi hac potiſſimum rõne: ut in prædicatione quam facerent: caſta & examinata eorum eloquia eſſent ad utilitatem & ædificatiõem populi: cui uirtutes & uitia: pœnam & gloriam: cum ſermonis breuitate per fratres meos prædicari mãdaui. Q m̃ uerbum abreuiatum fecit dominus ſuper terram. Nulla eſſet abſtinentia uirginum: Nulla perſeuerantia cõfeſſorum: Nulla conſtantia martyrum: niſi fuiſſet prædicatio apoſtolorum. Fidẽ Chriſti linguæ miniſterio: ſeminandam: purgandam: alẽdam: retinendam:

defendendam: & perpetuo conſeruandam ſpiritus.ſ.ab initio præuiderat: & iccirco in igneæ linguæ figura potiſſimum uoluit apparere: ut qui labia Eſaiæ prophetæ calculo ignito de altari ſumpto per angelum purgari mandauerat ad prophetiam: ſuo etiam ſplendore & feruore ad euágelii ueritatem illuſtraret: hac die qua repleti ſunt omnes diſcipuli Ieſu ſpiritu.s.& cœperunt loq uariis linguis: prout ſpiritus dabat eloqui illis euãgelicam ueritatem per quam in pſalterio decem chordarum omnis eccleſia iuſtorum de ſuo & redemptori noſtro domino Ieſu Chriſto pſallat ſemper. AMEN.

Marci Vigerii Saonenſis ordinis minorum Tituli Sanctæ Mariæ Tranſtyberim preſbyteri Cardi. Senogallieñ. Decachordum Chriſtianũ finit. Quod Hieronymus Soncinus in Vrbe Fani his caracteribus impreſſit die.x. Auguſti.M.D.VII. Sacræ Theologiæ magiſtris Guido de Sancto Leone & Franciſco Armillino de Serra comitum eiuſdem ordinis Correctoribus.

Braam cur exultauit ut uideret diem chriſti ieſu. car.lii.Z.
Abbreuiatio dormitiōis chriſti magna cū rōne facta.c.ccxviii.K.
a Abſq; ſynagogis facient uos: quid ſibi uelit. car.cxlvi.B.
Acetū cur dño ieſu in cruce ſitiēti ſit datū in potū. car.ccix.B.
Accñtia panis & uini cur chriſti corpi iherere nō poſſint.c.cxx.S.
Accidentis quæ ſit ultima ratio: & primum ſubſtētaculum. car.cxxi.V.
Accidentia non habere ſecūdum naturam perſeitatem tertii modi q̄uis habeāt primam ſecundam & quartam. car.ccxxxi.N.
Accipite & comedite: quid ſibi uelint. car.cxxiiii.O.
Accipite eum uos: quid ſibi uelit. car.clxxiii.C.
Accuſationis coram pilato contra ieſum factæ apparatus. car.clxxiii.F.
Accuſationes contra Ieſum aperte oſtendi confictas. car.cxc.R.
Ad annam primum cur ductus ſit dominus ieſus. car.clx.Y.
Adduco eum uobis foras cur dixit pilatus. car.clxxxiiii.K.
Ad hoc ueni in mundum: quid ſibi uelit. car.clxxv.S.
Adhuc modicū tēpus uobiſcū ſum cur dixerit dñs ieſus. car.cxxxii.L.
Adiuro: qd ſignificet/& iuramēti a Caypha p̄ſtiti interp̄tatio. car.clxvi.B.
Adorationis apparatus. car.liii.X.
Adorationis p̄paratio ſtrictim collecta. car.lxix.G.
Admonitio iudicibus utilis. car.clxxiiii.G.
Ad quid ueniſti: quid ſibi uelit. car.clvi.H.
Agonie domini ieſu ueritas. car.ciii.K.
Agni in holocauſtum oblati lege purgationis ratio. car.lxxix.G.
Alios ſaluos fecit quo ſenſu dictum ſit. car.cxcix.Q.
Alchimiſtarum ſtultitia. car.ccxxix.D.
Alchimiſtæ cur nūc ad aſtrologiā/nūc ad nigromātiā ſe cōuertāt. car.ccxxix.G.
Amen ueritatem ſignificare tripliciter. car.cxvi.T.
Amari a domino ieſu chriſto quantum proſit. car.cxxxvii.G.
Amoris ueri ſtudia & beneficentia. car.ccxxxv.L.
Amoris indicium certum. car.cxlii.I.
Amoris diffinitio. car.cxliii.N.
Amē dico tibi/hodie mecum eris in paradiſo expoſitio. car.cciiii.N.
Amodo filiū hoīs in dextra uirtutis dei uidēdū: qd ſibi uelit. car.clxvii.F.
Ancillam cur ſe dixerit regia ſalutatione honorata. car.xxvi.G.
Angelorum ſcientia/ut ſit noſtra ſublimior & certior. car.iiii.E.
Angelus cur nomē unius chori & ſimul oīum ordinū ſpūum btōꝝ ſit. c.iiii.G.
Angelus gabriel cur miſſus ſit ad uirginem. car.v.K.
Angeli quomodo deſcendant corporea effigie tecti nō adiuti. car.xvi.C.
Angelum corporis beneficio egere ad mouendum corpus in qua eſt debilitate

imaginatiue aſſeritur. car.xvii.D.
Angelus cõfortans dominum ieſum in agonia poſitum. car.cliiii.S.
Angeli ſemp boni ſũt/& uere opanť: demões falſi ſũt & falſe opãť. c.clxxix.H
Angeli angelos/& aíæ aías per ſeipſos plenæ intelligunt. car.clxxxii.Y.
Angeli non plene deum intelligunt. car.clxxxii.Z.
Animam hominis non eſſe perſonam. car.cxxxi.S.
Annũciatiõis myſteriũ ienarrabile eẽ & icõpræhẽſibile oí creatæ mẽti. car.iii.A.
Annũciationis feſtũ diem eſſe colendiſſimũ ab hoibus & angelis. car.iii.B.
Annunciationi cur ſuccedat natiuitas ſaluatoris. car.xxvii.T.
Annũciationis feſtiuitas cõcinens miſſioni ſpiritus ſancti. car.ccxxvii.O.
Ante faciẽ oíum populoꝶ xp̃m paratũ ſalutare cur dixerit ſymeõ. c.lxxxviii.B.
Ante diem feſtum paſchæ cur ieſus diſcipulos moneat. car.cxii.A.
Anne oratio ad conſpiratos in ieſum. car.clxiiii.Q.
Antipodes nullos eſſe etiam ſi terra rotunda ſit/& maxima ex parte cœlo:ideſt aere circũſepta. car.ccxx.Q.
Apoſtolos duodecim cur ſcribat euangeliſta ultimam cœnam cœnauiſſe cum domino Chriſto. car.cxvi.Z.
Apoſtolorum modeſtia. car.cxxx.Z.
Apparatus ſiue diſtributio quæ paſſionem antecedunt. car.cxi.Y.
Aquam in peluim mittere ieſum: quid ſibi uelit. car.cxiii.K.
Architophel figurã egiſſe pontificum in captura ieſu. car.clvi.F.
Aries abraæ chriſti humanitas. car.ccvii.O.
Aries figurãs euchariſtiæ ſacr̃m ſecũdũ efficiẽtem cauſam. car.cxxvii.I.
Articuli hereſum grecorum. car.ccxxxvii.Y.
Aſino cur potiſſimum inſederit dñs ieſus palmarum die. car.xciiii.A.
Aſcendere & deſcendere: quid ſit. car.ccxx.S.
Aſcẽdẽs dñs eleuať ab angelis nõ ad auxiliũ: ſed honoris gr̃a. car.ccxxiii.E.
Aſcendit deus in iubilatione declaratio. car.ccxxvi.N.
A temetipſo hoc dicis cur ieſus interrogauerit. car.clxxiiii.I.
At illi magis clamabant aſtute. car.cxcii.E.
Audi filia & uide &c. quid ſibi uelit. car.lxii.K.
Aue conuenientiſſime mariæ ab angelo dici. car.xviii.H.
Augumenti chriſti manifeſtationis indicium. car.cxxxviii.R.
Aurũ a magis oblatũ: Thus & myrrhã cur uirgo mr̃ debeat accipe. c.lxxiii.D.
Aue rex iudeorum cur chriſto dixerint romani milites. car.clxxxix.Q.

B

Baptiſmi gr̃a licet ſit prima in ordine nõ tñ in pfectione meriti. car.cxxvii.F.
Barbæ naſcẽtis tẽpus: & augumenti ſtatus & decrementi. car.lxxviii.B.
Benedictionem opere conſtare. car.xix.K.

Beneficentiæ lex & ius. car.lxxxvii.X.
Bethphage: quid ſignificet. car.xcii.Q.
Bñdictio Magdalenæ & Mariæ a chriſto data aſcẽſionis tẽpore. car.ccxxiiii.K.
Benedictus & benedicere: quid ſit. car.xcvi.H.
Beate ſteriles &c. quid ſibi uelit. car.cxcv.Y.
Bethania exiſſe dominum ieſum aſcenſurũ quomodo ĩtelligi debeat pro Lucæ euangeliſtæ concordia in ſeipſo. car.ccxxii.D.
Benedictio matri data a domino ieſu chriſto. car.ccxxiiii.H.
Benedictio materteris ſuis data a domino ieſu aſcenſuro. car.ccxxiiii.I.
Bonos angelos non ficte agere neq; male operari. car.clxxvii.G.
Bouem & Aſinum inter quos natus eſt ieſus latrones inter quos crucifixus eſt deſignaſſe. car.cxcv.C.
Blaſſemia triplex a ꝑtereuntibus contra dñm ieſũ crucifixũ dicta. car.cxcix.P.
Blaſſemia duplex latronis pendẽtis a ſiniſtra dñi Ieſu crucifixi. car.ccii.E.
Blondi forliuienſis narratio decreti de ꝓceſſione ſpũs ſancti. car.ccxxxviii.D.

C

Canticũ Mariæ uirginis ſublimius cãtico Mariæ ſororis Moyſi. car.xvi.A.
Cãtico mariæ oſtendit eam nõ fuiſſe de filii paſſione lamẽtatam. car.cix.M.
Calicẽ bis in ultima cœna a chriſto porrectum fuiſſe diſcipulis. car.cxviii.I.
Cauſæ primæ in agendo efficatia. car.cxix.Q.
Calicem a ſe tranſferri cur chriſtus orauerit. car.cxxxi.G.
Charitatẽ ſeruãdã cur in ultima cœna dñs ieſus totiẽs iterauerit. car.cxlii.K.
Cauſam & occaſionem dare: quid diſtet. car.cxlvi.D.
Capturi ieſum unde retrorſum abierunt & ceciderunt. car.clvii.L.
Captura & alligatio domini ieſu. car.clix.X.
Cayphæ domum congruere perdito iudeorum conſilio. car.clxiiii.O.
Cayphæ adiurantis aſtutia. car.clxv.A.
Cayphas ad interrogandum ieſum: unde ſurrexerit. car.clxv.Y.
Carnifices cur milites dixerit euãgeliſta. car.cxcviii.L.
Cayphæ interrogatio primæ ſuggeſtioni concordat. car.clxix.M.
Calamo ſpõgia alligata cur potauerint dñm ieſum chriſtum. car.ccx.E.
Cœnauiſſe cũ dño ieſu ultimã cœnã cur euãgeliſtæ ñ ſcribãt matrẽ eius. cxvi.Y.
Cedron cur dominus tranſierit ante paſſionem. car.cl.R.
Cœleſtium terreſtrium & infernoꝝ genua domino Ieſu flecti. car.lviii.T.
Cereos accẽſos cur circũferamus purificatõis ſolẽnia celebrãtes. car.lxxvi.C.
Centri ratio declarans: quid ſurſum: & quid deorſum. car.ccxx.R.
Cœli quomodo aperiantur. car.ccxxi.X.
Cœli nubes angeli. car.clxvii.H.
Chriſtianas ueritates lumine naturali ſolo non poſſe diſcerni. car.xli.G.
Chrĩanas ueritates q̃re nulla creatura ꝓpria uirtute poſſit ĩtelligere. car.xli.H.

Chriſtus naſcens cur matrem nullatenus læſerit. car.xlvii.I.
Chriſtus quid ſignificet. car.lxxxiiii.F.
Chriſtum in euchariſtia corporeo modo non locari. car.cxxi.A.
Chriſtus ſcđm hoiem q̃ rõne ſe pñtẽ exhibeat ſpẽbus euchariſtiæ. car.cxxiii.I.
Chriſtus p quos: qbus: qbus de cauſis & quotiẽs ſit traditus. car.cxxvi.A.
Chriſtiani hominis officium & ratio. car.cxlii.L.
Circũcidit̃ ieſus: ut per oĩa mẽbra paſſus oſtendat̃. car.li.X.
Circũciſio quid ſibi uelit auctore paulo. car.li.Y.
Circũciſio duplex ex littera Pauli. car.lii.A.
Circũciſio cur per circuitum fiat. car.lii.B.
Circũciſio carnis quid præferat. car.liiii.E.
Circũciſionem primi concilii decreto abolitã. car.liiii.G.
Circũciſionem dei decreto abolitam. car.lv.H.
Circũcidi cur uoluit dominus Ieſus. car.lv.I.
Circũcidendo & baptizando cur nomina dentur. car.lvi.M.
Circũciſionis ſolẽnia recte ſubſequi epiphaniæ feſtiuitatẽ. car.lix.V.
Circũciſio cur in uirilibus ſit inſtituta. car.li.V.
Cibi triplices animæ circũciſe apponendi. car.liii.D.
Cibi & potus in regno dei: qui ſint. car.cxiii.G.
Citius fieri: quid uoluerit Ieſus. car.cxxxi.H.
Clarificatus ẽ filius hoĩs: & deus clatificatus ẽ ĩ eo: q̄d ſibi uelit c.cxxxii.K.
Clementia dei in comparabilis. car.xcix.P.
Chlamidem coccineam: coronam ſpineam: arũdineum ſceptrum: cur militi dederit uerberato Ieſu. car.clxxxviii.O.
Cognationis gradus inter Mariam & Heliſabeth. car.xxiiii.Q.
Conceptus uirginis ab aliaꝝ fœminaꝝ cõceptibus dĩa. car.xlvi.C.
Conceptus & natiuitatis dñi Ieſu difficultatum ſolutio. car.xlix.R.
Corpus ampliſſimum loco non claudi. car.xlviii.M.
Corpus locum nõ occupare neceſſario omnino. car.xlix.N.
Corpus minus per plura maiore ſe longe diffundere. car.cxxii.C.
Corpus xp̄i & ſãguis ſub accñtibus panis & uini qũo cõtineant̃. c.cxxii.D
Corpus chriſti nõ oĩno fuiſſe ligatũ lege alioꝝ corpoꝝ. car.cxxii.E.
Corpori dñi Ieſu quæ gr̃æ ſint cõceſſæ in ultima cœna. car.cxxii.G.
Corpus & ſanguinẽ dñi Ieſu rem eẽ in ſacro: & ſignum. car.cxxvi.B.
Corpus chriſti qua ratione. car.ccxxi.V.
Concilium Primum. car.liiii.F.
Cohors quot milites habeat. car.cliiii.T.
Cohors romanoꝝ militũ cur armata ſit ad capiẽdũ Ieſum. car.cliiii.V.
Conſilium a quo dari poſſit: & quid ſit. car.clx.Z.
Cõſiliũ iniiſſe iudeos bis apud Cayphã in captura dñi Ieſu. c.clxiiii.N.

Concordia trium euangeliſtarum ſup Petri negatione. car.cxxxiii.N.
Conſcientiæ ratio. car.lxxiiii.G.
Cōcordia euāgeliſtaꝝ de hora crucifixiōis/& mortis dn̄i ieſu.car.ccx.H
Cōcordia euāgeliſtaꝝ de iumēto:ſup quo dn̄s acceſſit hierl̄ē. car.xciii.S.
Commendationis locus maximè attendendus. car.lxxxiiii.H.
Columbi oblati lege purgationis ratio. car.lxxviiii.I.
Condolentiæ/& triſtitiæ ratio. car.cv.R.
Colūna ignis figurans euchariſtiæ formam. car.cxxvii.M
Commouit populum.&c.dictum amphibologice. car.clxxxv.T.
Conſtāter accuſātes iudei nō ſcdm̄ uirtutē fortitudinis. car.clxxxvi.B.
Cōturbatus i ſua exercitatiōe dn̄s ieſus:q̄re & quō fuerit. car.cxciii.Q.
Cōfidit i deo.ipudētiſſime dictū a carnificibus cōtra ieſum. car.cc.S.
Confidit in deo.quo ſenſu dixerint pontifices iudeorum:cōtra dominum ieſum crucifixum. car.cc.T.
Conſumatum eſt.quid ſibi uelit. car.ccx.F.
Colūba emiſſa a Noe ſpūs.ſ.miſſionē i ſpē colūbæ p̄ſagiuit.car.ccxliiii.A.
Cogitatiōes ex multis cordibus uirgini reuelatæ paſſionis tp̄e. car.cx.X.
Creaturæ irrationales cur ſint tenebræ. car.xl.Z.
Creticorum dierum ratio. car.lxxvii.S.
Creata uirtus un̄ in agēdo differat ab increata. car.cxix.P.
Credendorum ſecundū catholicam fidem prima ratio. car.cxxxiiii.R.
Credenda a chriſtianis. car.cxxxv.X.
Creata melius & uerius eē in deo/quam in ſe ipſis. car.clxxxiii.E.
Creatura cur reſuſcitare non poſſit. car.ccxvi.Y.
Creari poſſe aliquid quod æternum ſit. car.cxx.R.
Crimina contra ieſum conficta. car.clxiiii.R.
Crudelitas horrenda nimis. car.lxv.X.
Crucis domini Ieſu magnitudo & affixionis modus. car.cxcv.D.
Crucifixores domini Ieſu fuiſſe quatuor. car.cxcvi.E.
Crucifixores carnifices domini ieſu fuiſſe quatuor. car.cxcviii.M.
Crucem nō fuiſſe magnæ proceritatis:ut noſtri aſſerunt. car.ccx.D.
Cur aquæ adminiſtratione dn̄s ieſus exemplum humilitatis potiſſime executus eſt. car.cxiiii.Q.
Cum exercitu Herodes cur ieſum acceperit. car.clxxxvi.C.
Cū obduxero cœlū nubibus:dcm̄ Noe cōpletū i cruce xp̄i. car.ccvi.M.

D

Dauid Mariæ progenitorem merito deſcribi. car.xv.Y.
Damaſceni expoſitio de proceſſione ſpiritus ſancti. car.ccxxxix.F.

Damnati quomodo uolunt bonum. car.ccii.F.
Dabit ei dominus ſedem patris ſui. car.xxi.T.
Decies centena milia hominum ĩ expugnatione iudeæ occiſa:nonagita ſeptem milia capta. car.lxvi.X.
Decretum florentini concilii ſup̃ controuerſiis græcorum/& latinorum de fide/& moribus. car.ccxxxviii.E.
De uoluntate dei:naſci ſcientiam contingentium. car.xciii.T.
Deſiderio deſideraui.&c.quid ſibi uelit. car.cxvii.B.
Deſiderii Simeonis complementum. car.lxxxvi.P.
Deo nullam hominum maieſtatem poſſe comparari. car.vi.O.
Deus cur ſignificare dicat̃/actu opans:& qũo hoc ĩtelligi dẽat .car.vi.P.
Deus quomodo dicatur ignis eſſe comburens. car.vii.S.
Deus eſt:quo maius cogitari non poteſt. car.viii.V.
Deus quid ſit:creaturã capere non poſſe. car.viii.X.
Deus eſt ſpera intellectualis. car.viii.Y.
Deus quomõ quaſi centrum in ſpera ſe habeat. car.ix.Z.
Deo nihil eſſe facilius factu uel difficilius. car.xxv.T.
Deus cur ſtatim ſe angelis ab initio non plene oſtẽderit ꝑ propriã ſubſtantiam agnoſcendum. car.xxxiii.Y.
Deum accedendum adorationis gratia. car.lix.Z.
Deum cur timere debeamus. car.cxl.B.
Deum ꝑ ignaros & ĩpios/aliqñ futura p̃dicere & pia. car.clx.A.
Deum hẽre filium:nõ eſt alium deum eẽ/q̃ unicum. car.clxvi.C.
Deus meus:deus meus:ut qd dereliqſti me:qd ſibi uelit. car.ccxii.N.
Deum quid eſſe/p̃ſupponere debeamus. car.ccxxxii.X.
Deus cur ſẽp ĩtelligat oĩa ſine errore/& ſine fatigatione. car.ccxxxiii.B.
Dei nomina decem. car.ccxxxiii.C.
Deum eſſe & patrem & filium. car.ccxxxiiii.H.
Dæmonum atteſtatione cur dominus recuſaret. car.xcvi.N.
Deſpõſatã eẽ Mariam ſine mẽda:ſaluo ꝓpoſito uirginitatis. car.xv.V.
Depoſuit Ieſus potentes de ſede:exaltatus in Cruce. car.ccvi.G.
Dextera uirtutis dei quæ ſit. car.clxvii.E.
Dexteræ dei digitus expoſitio. car.ccxxxv.O.
Dii gentium/cur acceſſerint ad ſuos adoratores. car.lix.Y.
Dilexit Xp̃s ĩ fine ſuos/qui erãt ĩ mũdo:qua rõe dcm̃ ſit. car.cxii.B.
Dilectio ab homine chriſtiano/qualis tenenda ſit. car.cxliii.M.
Dicent montibus &c.quid ſibi uelit. car.cxcv.Z.
Dimitte eis:pro quibus dictum ſit. car.ccii.C.

Diſſipata p paſſionem & mortem dñi Ieſu xp̄i. car.ccxvi.B.
Diffinitio reſurectionis domini Ieſu. car.ccxvii.D.
Dixit inſipienſ primum expoſitum de miniſtris pōtificū. car.clxxi.S.
Dixit inſipiens in corde ſuo/cur iterauerit Dauid. car.cxciii.P.
Diuinā perſonā a creatura diffiniri proprie nō poſſe. car.ccxxxii.Y.
Diſcipuli omnes cū ſuo magiſtro cur ultimam cœnam non cœnauerint. car.cxvii.A.
Dolorem ī partu Maria ſentire non debuit. car.xx.P.
Doloris & triſtitiæ differentia. car.ci.D.
Doloris cauſæ. car.ci.E.
Dolor realis/& imaginarius. car.cii.F.
Doloris imaginatione naſcētis origo & ratio. car.cii.H.
Dolorum xp̄i numeroſa acerbitas. car.cii.I.
Dolores dñi Ieſu in paſſione ſtrictim recenſiti. car.ciii.N.
Dolores imaginati a ſancta Virgine paſſionis tp̄e īſtāte. car.cvii.G.
Dolor/& gaudium excellens: cur interimant. car.ccv.A.
Doctrina ſine ſcientia profitentium falſitas. car.clxxix.L.
Donec/nō ſemper ſonare poſt futuræ. car.cxviii.C.
Dona domini Ieſu maxima. car.cxliii.O.
Dormientes diſcipuli: quid ſignificet. car.cli.B.
Dormite/& requieſcite: quod ſcribit Matheus/& Marcus: ironice dictum a domino. car.cliii.Q.
Dos glorioſi corporis a deo eſt: uſus ab hominis uolūtate. car.xlix.O.
Dos ſubtilitatis: quid ſit. car.cxlix.P.
Dotibus corporis glorioſi ſingulis dominum Ieſum Chriſtum ſigillatim uſum in uia. car.cxxii.F.
Duodecim legiones angelorum: cur dominus Ieſus dixit: & cur pluſq̄ duodecim ſine determinatione. car.clvii.O.

C

Ecce heliſabeth: probatio confirmationis eſt ab exemplo efficaciſſimo & accomodatiſſimo. car.xxiiii.P.
Ecce ſtella quam uiderant: quid ſibi uelit. car.lxi.E.
Ecce rex ueſter: quid ſibi uoluerit. car.cxcii.I.
Ecce filius tuus quomodo uerum fuerit Ioannem oſtendendo. car.ccviii.T.
Ego ſum uia/ueritas/& uita: tribus uirtutibus theologicis ſatiſfacit. car.lxxxix.E
Ego ī p̄re: & p̄r ī me ē. quid ſibi uelit. car.cxxxv.T.

Ego palam locutus ſum &c.quid ſibi uelit. car.clxi.E.
Ego ſemper docui in ſynagoga:quid ſibi uelit. car.clxi.F.
Ego ad hoc natus ſum:quid ſibi uelit. car.clxxv.O.
Embrionis formatio. car.xliii.M.
Elemoſyna quomodo & de quibus fieri debeat. car.lxx.P.
Emendatum ergo:cur dicit Pilatus. car.clxxxviii.L.
Aequalitas oĩmoda diuinarum pſonarũ ſecũdũ pfectionẽ. car.ccxxviii.V.
Ergo rex es tu:quid ſibi uelit. car.clxxv.N.
Error qua uia ad intellectum ueniat. car.clxxxi.R.
Erat lux uera &c.cur dixerit euangeliſta. car.xli.E.
Eſurientes replentes bonis per crucem dñi Ieſu. car.ccvi.H.
Et gloriam plebis tuæ iſrael:quid ſibi uelit car.lxxxix.F.
Aeternam uitam quomodo det Chriſtus. car.cxxv.Q.
Euangelium Ioannis recte poſt tria euangeliſtarum uolumina in lege conſcribi. car.xxix.B.
Euangeliſtæ affirmant uera:enunciant falſa a'uero non diſcedentes. car.lx.B.
Euchariſtiæ ſacramento aliter eſt pñs deus & caro Chriſti q̃ aliis rebus. car.cxxiii.K.
Euchariſtia quot ſigna quot ue res ĩ ſe contineat car.cxxv.T.
Euchariſtiæ excellentia ſup oĩa eccleſiæ ſacramenta. car.cxxvi.E.
Euchariſtiæ excellentia ſecundũ efficiẽtẽ cauſam. car.cxxvii.G.
Euchariſtia ſola cur domini uerbis:reliqua uero ſacramenta uerbis humanis conficiantur. car.cxxvii.H.
Euchariſtiæ ſecundũ formã excellẽtia incõprehenſibilis. car.cxxvii.L.
Euchariſtiæ exempla ſecundum partes illã ĩtegrãtes. car.cxxvii.N.
Euchariſtiæ excellẽtia ſecundum permanentiam. car.cxxviii.P.
Euangeliſtæ cur non penitus idem:& cur non ſinguli omnia ſcripſerunt. car.cxxxi.C.
Euangeliſtarum concordia de loco orationis & captura domini Ieſu. car.cl.V.
Euangeliſtarum concordia ſuper inſtrumento quo potatus eſt Ieſus in cruce. car.ccx.C.
Euangeliſtarum concordia ſup ſecundo examine. car.clxiii.M.
Euæ ruina reparationis operi quomodo reſpondeat. car.clxx.Q.
Exemplaria in mente artificis longe diſtare ab ideis. car.xxxix.T.
Ex uoluptate carnis:& ex uolũtate uiri naſci homines ſecundum corpus:& deo ſecundum gratiam. car.xliii.N.

Examen tertium: quid contineat. car.clxxii.x.
Exempla non ſemper eſſe uera ſemper autem debere declarare ueritatem. car.xlv.V.
Exempla ad ſpontaneam: & non petitã elemoſinã. car.lxxi.T.
Exinanitio domini Ieſu qualis fuerit. car.xciiii.Z.
Exinanitionis forma aſſumenda. car.xciiii.B.
Exinaniuit ſe: quid ſibi uelit. car.c.V.
Exempla plus perſuadere q̃ uerba. car.cxiiii.P.
Exhibebit pluſq̃ duodecim legiões: quo ſenſu dixerit dominus Ieſus. car.clviii.P.
Ex & de præpoſitiões ordinẽ ſuccedentiũ rerum ſonãt aliqñ. car.cxviii.F.
Ex hoc non manducabo &c. quid ſibi uelit. car.cxviii.H.
Experientiam aſtrologos confutare. car.clix.S.
Exultauit Mariæ ſpũs maxime dũ ſtetit iuxta crucẽ filii ſui. car.ccv.Z.

F

Falſa & blaſſema ſcripta in euangelio: nihilominus uere pieq; per omnia. car.lx.D.
Falſorum teſtium contra Ieſum conquirendorum rõ. car.clxiiii.P.
Falſi teſtes cõtra Ieſum ſubornati: cur plene nõ probarent. car.clxiiii.S.
Falſitas malorum angelorum. car.clxxviii.F.
Falſitas hominis peſſima. car.clxxx.O.
Fecit mihi magna &c. quid ſibi uelit. car.lxxxviii.Z.
Fœlicitas uiæ & patriæ. car.cxlviii.I.
Fecit potentiam in brachio ſuo qñ pẽdebat in cruce. car.ccvi.F.
Fœtum aſſimilari parentum affectibus dum generant. car.xxiiii.N.
Filius altiſſimi quando declaratus ſit Ieſus. car.xx.S.
Filias de latere ſurgere quid ſit. car.lxix.H.
Filii prodigi ad patrẽ in euangelio uerba: qd ſibi uelint. car.lxiiii.O.
Fili o Dauid: quid ſibi uelint turbæ dicentes. car.xcv.G.
Filiæ Hieruſalem &c. quid ſibi uelit. car.cix.Q.
Filiæ Hieruſalem nolite flere ſuper me &c. qd ſibi uelit. car.cxciiii.X.
Filius in deo unde ſit uirtus. car.ccxxxvi.Q.
Filius non eſt notitia neq; ſpũs.s. eſt amor. car.ccxxxvi.T.
Fiat mihi nõ aũt faciam ego: cur Maria reſponderit. car.xxvi.A.
Fines terræ in manu dei: & altitudines montium cur eſſe dicantur. car.lxx.M.
Fidei Chriſtianæ prima radix quæ ſit triginta ac trium dierum numerus oſtendit. car.lxxix.F.

Fidem Chriſti ſermonibus ſemp & neceſſario adhibendã. car.cv.T.
Fidei xp̃ianæ fundamentum primum. car.cxxxiiii.Q.
Fidei arbor quas partes habeat principales. car.cxxxvi.B.
Fides & obedientia ſe inuicem efficiunt: & conſeruant charitatem. car.cxxxvi.E.
Fidei/ſpei/& charitatis/erga dominum Ieſum ratio. car.cxlvii.H.
Fidei cõmiſſariatus ratio a dño adducta ĩ teſtamẽto. car.cxlviii.L.
Fidei efficacia. car.cc.V.
Fidem & gratiam a nobis conquirendam. car.ccviii.Y.
Figura oſculi Iudæ. car.clvi.G.
Figura eductionis dñi Ieſu ad crucem. car.cxc.iiii.T.
Figuræ de Chriſto inter duos latrones ĩ cruce pendentes. car.cciiii.O.
Fortitudo dei quomodo intelligat̃ eſſe aliqua creatura. car.vi.N.
Fortuna inter homines unde ius acceperit. car.x.B.
Fortuna unde ius acceptum inter hoĩes teneat. car.x.C.
Fregiſſe panem dominum Ieſum/ſacramentum conficiendo: quid ſignificet. car.cxix.O.
Fuit homo miſſus a deo. de Ioanne euãgeliſta couenienter dictum intelligi. car.xxvii.X.
Fundamentum legum ſtatuendarum/noſcendarum/ & ſcrutandarum. car.cxlvi.E
Gabrielem inter ſeraphin eſſe eminentiſſimum. car.v.I.
Gabrielem ex ſignificato oſtendere angelum: qui uenit ad Virginem eſſe eminentiſſimum. car.xvi.M.
Gabrielem non adiiſſe uirginem alarum remigio. car.xvi.B.
Gabrielis nomen quo docente Maria nouerit/Euangeliſta conſcripſerit. car.xvii.E.
Gabrielem allocutum Mariam ſtando. car.xviii.F.
Gabriel p tria uerba Mariæ ſatiſfacit. car.xxiii.H.
Galilea prouincia cur ãnuntiationi conueniat. car.ix.A.
Gaudium Magorum pro ſtella reuiſa. car.lxvii.C.
Gauiſus eſt ualde qua ratione Herodes. car.clxxxv.X.
Generationis in dño Ieſu duplex ratio: pſona una tm̃. car.clxviD.
Generationem in deo eſſe non ad ſuppetias. car.ccxxxiii.E.
Generationem primo eſſe a ſpiritu: & per ſpiritum. car.ccxxxiii.F.
Generationem a deo remoueri non poſſe. car.ccxxxiiii.G.
Generatio dei ab itellectu eſt: ſed non ſine uoluntate. car.ccxxxiiii.I.
Gethſemani uillam& uillæ hortum cur ingreſſus eſt

Ieſus capiendus. car.cl.T.
Gladius pertranſiēs cor Virginis in filii paſſiōe qs fuerit. car.cx.V.
Gladios qui haberent in captura dn̄i Ieſu: & qui fuſtes. car.clv.B.
Gloria in excelſis deo: cur angeli cantauerint nocte natiuitatis Chriſti. car.cxxxvii.F.
Gratiæ omnes fœminis gratæ: in Maria accumulatæ. car.xviii.L.
Gratia plena: cur angelus ad Mariam ſit præfatus. car.xx.N.
Gratiæ ſeptem/Mariæ cōceſſæ: & ꝑ angelū enarratæ. car.xx.O.
Gratiarum epilogus/Mariæ ab angelo enuntiatarum. car.xxi.Y.
Gratiæ a Simeone actæ. car.lxxxvii.S.
Gratiæ a Ieſu actæ accepto calice. car.cxviii.K.
Gratiæ larga diffinitio. car.cxix.N.
Gratia cur ſignum in ſacramento eſſe non poſſit. car.cxxvi.D.
Gratia a mundo miſeriæ eximit homines. car.clv.Z.
Græcos ſupbiæ ſpū ſciſmaticos: mox hæreticos effectos. car.ccxxxvi.V.
Græci unde ſe diuiſerunt ab eccleſia latina. car.ccxxxvii.Z.
Græcos ter decies hæreſibus ſuis renūtiaſſe/&recidiuaſſe. car.ccxxxvii.A.
Græcoꝝ excuſatio de hæreſi/circa ſpūs ſācti ꝓceſſionē. car.ccxxxvii.B.
Græcorum hæreſis cōfutatio excuſationis. car.ccxxxvii.C.

H

Hebrei unde diuiſi/& binomii. car.lxxxix.C.
Hedi ꝓ peccato oblati: quid ſibi uellent. car.cxciii.O.
Herodis redargutio. car.lxiiii.Q.
Herodis pœna ꝓ perfidia. car.lxv.T.
Herodis aſtutia inconſulta: dum reſponderet Magis. car.lxvi.Z.
Herodes ad quem ſcribitur Ieſus miſſus/qs fuerit. car.clxxxv.V.
Herodis interrogationes præſumptæ. car.clxxxvi.Y.
Herodi cur Ieſus non reſponderit. car.clxxxvi.Z.
Herodes cur remiſerit Ieſum ad Pilatum. car.clxxxvii.H.
Hæredes domini Ieſu qui ſint. car.cxlix.P.
Hæretica aſſertio nō facit hæreticū: ſed ꝑtinatia aſſerēdi. car.ccxxxix.G.
Hæretici completa diffinitio. car.ccxxxix.H.
Hæſitatio diſcipulorum qualis fuerit in ultima cœna. car.cxxx.Y.
Hydria farinæ/& lecythus/dei figurans Euchariſtiæ indeficientiam & ꝑmanentiam. car.cxxviii.Q.
Hieronymi origenis/& Dyoniſii concordia: ſuꝑ tenebris inductis paſſionis tempore. car.ccxi.L.
Hypocritas xp̄ianos Herode eſſe longe deteriores. car.lxv.S.

Hypocritarum falſitas. car.clxxx.M.
Hoc erat in principio apud deum:cur dicat Euangeliſta. car.xxxvi.K.
Hoc erat in principio apud deum.quid ſibi uelit. car.xxxvii.O.
Hoc eſt corpus meum.quid ſignificet. car.cxxv.Z.
Hodie mecum eris in paradiſo.quomõ ſit impletum. car.cciii.P.
Homo de Virgine natus:non eſt filius ſpiritus ſancti. car.xlvi.B.
Honoris affectus rapidiſſimus. car.lii.C.
Honorẽ & beneficẽtiæ ſtudiũ/cui & cur maxĩe debeamus. car.c.X.
Homines quid maxime quærere debeant. car.clxxxi.V.
Hora ueſtra/& poteſtas tenebrarum.quid ſibi uelit. car.clviii.R.
Hora ueſtra:quo ſenſu dixerit dominus Ieſus. car.clix.V.
Hominis formatio & cõfirmatio p ſeptẽnarium numerũ.car.lxxvii.X.
Humanum uerbum in hoc mundo ſecundum legem cõmunem:cur legitimum/& perfectum eſſe non poſſit. car.xxxi.M.
Humilitatis domini Ieſu inditium. car.xciii.V.
Humilitatis utilitates. car.cxiiii.O.
Humilitatis amplectendæ ratio potiſſima. car.cxvi.X.

I

Ianua paradiſi a domino Ieſu aperta quæ ſit. car.ccxxi.Y.
Iam uos mũdi eſtis.&c.quo ſenſu dixerit dñs Ieſus. car.cxli.D.
Ideoq; quod naſcet' ex te.&c.ex p̃miſſis ĩfert' ut cõcluſio. car.xxiiii.M.
Idæas artificũ mẽtibus neceſſarias:ſed dei mẽti maximæ. car.xxxviii.S.
Ieſus nomen datum ſaluatori ex officio. car.xx.Q.
Ieſum habuiſſe tria uerba in hac uita. car.xxxv.D.
Ieſus primo conceptionis momento plene formatus:cur p nouẽ mẽſes in utero ſteterit Virginis. car.xlv.X.
Ieſus ꝓ præterito/quomodo cõueniat filio Virginis. car.lvi.P.
Ieſus ꝓ rei emergentis merito dictus Virginis filius. car.lvii.Q.
Ieſus futuri expectatione merito dictus Virginis filius. car.lvii.R.
Ieſus nomẽ:quãdo & unde cœperit celebrari. car.xcvi.M.
Ignis inferni cur non extinguatur. car.viii.T.
Ignorantia prima radix in uoluntarii. car.xci.M.
Ignorantia quando non excuſat operantem. car.xci.N.
Ignorantia quæ punienda:& quæ non. car.cxlvi.F.
Ignorantiam iudeorum ad patiẽtiæ rationem adduci a dño Ieſu coram apoſtolis:non ad excuſationem culpæ. car.cxlvi.G.
Ignorantia carnificum dñm Ieſum crucifigentium. car.cci.Y.
Ignorantia affectata unde proueniat. car.cci.B.

Imperfectum meum uiderunt oculi tui: Et plurium quæ ſequuntur ratio. car.lxxi.R.
Imaginationem doloris uerum dolorem parere. car.ciii.L.
In principio Geneſis nō ſumi ut in pricipio Ioānis euāgelii. car.xxix.C.
In Te. car.xxiii.L.
In principio creauit deus cœlū & terrā: quid ſignificet. car.xxix.D.
In principio erat uerbum: quid ſignificet. car.xxix.E.
Incarnationē cur deus diſtulerit uſq; ad Mariæ tēpora. car.xiii.P.
Incarnationis uerbi dei notitiam: quam Adæ peccato perdiderūt homines per fidem recipiunt. car.xlii.L.
Incarnationis filii dei ratio potiſſima. car.c.T.
In propria uenit: quid ſignificet. car.xlii.K.
Intentionis Ratio. car.lxxiiii.I.
Inuoluntarii actus duas tm̄ radices habere poſſunt. car.xci.L.
Inuolūtarii per ignorātiā dr̄ia ab inuolūtario per uiolētiā. car.xcii.P.
Indolentia ſtoicoꝝ abiicienda. car.ciiii.Q.
Inconditaꝝ præ triſtitia uocum. car.cix.L.
Indulgēdum humanæ fragilitati exēplo dn̄i Ieſu. car.clii.I.
Interrogatio Annæ de diſcipulis & de doctrina q̄lis fuerit. car.clxi.C.
Intellectio diuina qualis ſit. car.clxxxii.A.
Inuidia inuidum humiliat. car.clxxxvi.A.
In circuitu impii ambulāt de Pilato & de Herode ad litteram expoſitum. car.clxxxvii.I.
Innocens ego ſum &c. cur dixerit Pilatus. car.cxcii.L.
Iniuriarum dimittendarū admonitio. car.ccii.D.
Inter duos latrones cur crucifigi uoluerit dn̄s ieſus. car.cciii.M.
Intellectionē ſiue notitiā in deo eē unā tm̄ unūq; amorē. car.ccxxxvi.S.
Inſufflando cur dn̄s ieſus dederit Apoſtolis ſpūm ſcūm. car.ccxl.L.
Ioſeph adhuc robuſtum deſponſaſſe Mariam. car.xiiii.R.
Ioſeph nomen Mariæ uiro accōmodatiſſimum. car.xiiii.T.
Ioſeph patris nomen ſcd̄m legem refugere nequiuiſſe. car.lxxxv.M.
Ioannes cur ſe dilectum ſcribat a ieſu. car.cxxx.A.
Ioānem tm̄ fuiſſe per adoptionem Mariæ filium. car.ccviii.V.
Ioānes adoptiuus uirginis filius myſtice factus. car.ccviii.X.
Ioſephi de domino ieſu teſtimonium. car.cxcvi.F.
Iſraelite ueri qui ſint. car.xc.G.
Iudicia falſa unde naſcantur. car.xxxii.Q.
Iuſtitia originalis hæreditas a filio prodigo conſumpta. car.lxx.K.
Iuſtitia uoluit hominis redēptorē acerrime cōtriſtari. car.ci.B.

Ius ad gratiam baptiſmo ſemper acquiri:non autem gratiam in adultis ſine contritione. car.cxiii.L.
Iubilare deo quibus in rebus:& quare debeamus. car.lxx.L.
Iudæ pedes cur lauerit dominus. car.cxv.R.
Iudam leuare calcaneum contra dñm:quid ſibi uelit. car.cxxix.T.
Iudicioꝝ puerſores grauius peccare q̃ iudices puerſe iudicãtes. c.cxci.X.
Iudeorum pœna pro perfidia. car.lxv.V.

L

Laus a quibus ſit expetenda. car.lxxxiii.A.
Laus & confeſſio uera quæ ſit. car.clxxv.P.
Lapis angularis figurãs euchariſtiã ſecũdum finem. car.cxxvii.K.
Lapidis angularis ratio in domino ieſu chriſto. car.clxii.L.
Lapidis ad iactum cur ſeparatus ſit ieſus oraturus. car.cli.Z.
Latronis dexteri confeſſio. car.cciii.I.
Latronis dexteri humilitas. car.cciii.L.
Latroni pio cur dominus Ieſus donauerit paradiſum. car.cciiii.Q.
Lauãdoꝝ a xp̃o pedũ & porrigẽdi potũ diſcipulis diſpar ratio. c.cxix.L.
Lapidem a monumento cur per angelum remouerit reſurgens dominus ieſus chriſtus. car.ccxxi.Z.
Labores domini ieſu. car.cxxxviii.Q.
Legationi quatuor afferunt dignitatem. car.iiii.D.
Legatorum partes in exponendo orationem. car.xviii.G.
Legiones pluſq̃ duodecim angelorum. car.xxii.B.
Legum latorum & patrum familias utilis admonitio. car.cxli.G.
Legum condendarum cauſa. car.cxlii.H.
Lilium inter ſpinas mariæ uirginitas præter cæteras. car.xiiii.S.
Lingua maximum uitæ totius inditium thuri aſſimilat᷑. car.lxxiiii.L.
Linguæ igneæ forma cur tertia uiſibili miſſione acceperit ſpiritus ſanctus. car.ccxlv.E.
Lintheus a chriſto aſſumptus:quid ſibi uelit. car.cxiii.I.
Liber ſcriptus intus & foris. car.clxxxiiii.F.
Lichoſtrati loco myſtice ſedit Pilatus dãnaturus ieſum. car.cxcii.H.
Loci & locati adæquationis ratio. car.cxxi.Z.
Loquela iniqua ab homine:iuſta a deo. car.clxxxvii.G.
Locutus quæ eſt deus:& ad quos patres noſtros chriſti paſſionem præſagientia. car.ccvi.K.
Lucis ſpiritualis a lucæ corporea differentia. car.xli.D.
Lucis & luminis uigor uim & beneficentiam dei maxime manifeſtat. car.xxxix.X.

Lumen ad reuelationem &c. quid ſibi uelit. car.lxxxix.D.
Lunæ motus per ſeptēnarium. car.lxxvii.R.

M

Mariæ nomen decorum. car.xvi.Z.
Mariæ ad angelum reſponſionis perfectio. car.xxv.Y.
Mariam in partu ope humana non adiutam. car.xlii.K.
Maria concipiendo non eſt uoluptate ſubrepta. car.xliii.K.
Maria per nouem menſes cur non ſit grauata fœtu. car.xlvii.G.
Mariam optimam patronam & aduocatam. car.lxviii.D.
Maria cur legē purgationis ípleuerit quæ purgari nō eguit. car.lxxx.L.
Mariæ matris domini dolores in cœna legali. car.cviii.H.
Mariam a dolore non eſſe ſuperatam in filii paſſione: ſicut neq; in conceptu a delectatione. car.cviii.K.
Mariam non deſideraſſe uel uoluiſſe abſolute filium a morte liberari. car.cix.N.
Mariam a principio ſtetiſſe iuxta crucem. car.ccv.S.
Mariam matrē dñi iuxta crucem non eſſe lamentatam. car.ccv.T.
Maria ſuam prophetiá ſtans iuxta crucē uidit impleri. car.ccv.X.
Matrem cur non a principio aſpexerit & allocutus fuerit dominus ieſus crucifixus. car.ccv.R.
Mater domini illum ſecuta non eſt. car.cl.Q.
Maria cleophæ: quomodo ſit ſoror matris domini. car.ccvii.R.
Matrimonii uinculum. car.xv.X.
Matrimonii lege: quid neceſſario debeat uxor marito. car.lxxxv.L.
Magnus: quid erit ieſus. car.xx.R.
Magis cur non oſtendit ſpiritus ſanctus locum natiuitatis: ſicut natiuitatem. car.lxiii.N.
Magi offerētes munera cur matrē potius q̄ filiū alloquant̃. car.lxxii.V.
Magorum petitio: & petitionis ratio. car.lxxii.X.
Magorum oblatio liberaliſſima. car.lxxii.Y.
Magos quæ ad ieſum adduxerint adorandum. car.lxxii.Z.
Magorum facultates non poſſe uſui cedere. car.lxxii.A.
Mare qua ratione ſit dei. car.lxx.N.
Magnanimi finis. car.lxxxviii.Y.
Magnitudo domini ieſu. car.cxxxviii.S.
martyres in pœnis: quomodo triſtes & leti eſſe potuerint. car.cv.S.
maneat qua rōne xp̄s in nobis: noſq; maneamus in illo. car.cxxiiii.P.
manere in xp̄o nō ſufficit: ſed illū manere in nobis oportet. car.cxli.F.
mane aſtabo tibi: quid ſibi uelit. car.cliii.R.

Magis timuit pilatus qua ratione. car.cxc.S.
Manus cur pilatus lauerit anteq̄ ieſum crucifigēdū daret. car.cxcii.K.
Magnificentia dei in quo maxime ſplendeat. car.ccv.Y.
Magna quæ fecit deus in uirgine. car.ccvi.D.
Maledicta terra &c.dictū Adæ cōpletū in chriſti crucæ. car.ccvi.L.
Maioris ac minoris Iacobi ratio. car.ccxxv.M.
Maſſadæ excidium duriſſimum. car.lxvi.Y.
Membra hominis per ſeptēnarium diſpoſita. car.lxxviii.F.
Mens: quid ſignificet. car.xxxi.H.
Mentis uitio uerbū degenerare: qn̄q; abſq; defectu obiecti. car.xxxii.P.
Mens plus eſt uerbo quam mater. car.xxxii.R.
Mentis dei ab hoīum & angelo℞ mente differentia. car.xxxv.E.
Memento mei domine declaratio. car.cciii.K.
Mirabilia euchariſtiæ: ſed non incredibilia. car.cxxiii.M.
Mirabiliū euchariſtiæ poſſibilitatis ratio ſtrictim cōcluſa. car.cxxiiii.N.
Miracula dominum Ieſum mirabilius feciſſe q̄ ſancti fecerint uel faciant. car.cxxxv.Y.
Miraculis deum glorificari. car.cxxxv.Z.
Miracula chriſti a miraculis ſanctorum differre non ſecūdum rem: ſed ſecūdum modum operandi. car.cxxxv.A.
Miniſtros cur pontifices & phariſei cohorti romanæ addiderint pro capiendo Ieſu. car.clv.X.
Miſericordia domini Ieſu. car.clvi.I.
Micheas figura ieſu. car.clxxi.T.
Miſericordia dei in chriſti cruce maxime reſerata. car.ccvi.E.
Miracula ſemper fieri natura ferente. car.ccxi.K.
Miſſionis diuinarum perſonarum regula. car.ccxl.I.
Miſſio ſpiritus ſancti temporanea triplex. car.ccxli.R.
Miſſio eterna ſpūs ſancti ſemper eſt una in oībus tēporaneis miſſiōibus eius: quæ nō numerant̄ niſi in rōne termini ad quem. car.ccxlii.S.
Miſſio ſpiritus ſancti: unde dicatur æterna/uel tēporanea/uiſibilis uel inuiſibilis/generalis uel ſpecialis. car.ccxliii.V.
Miſſionum ſpiritus ſancti diffinitiones ſummarie. car.ccxliii.X.
Moralium purgatiuarum ab heroicis differentia. car.xiii.N.
Mores hominum per ſeptēnarium uariari. car.lxxviii.E.
Modeſtia præcepti domini ieſu. car.cxliii.P.
Mortuos non reſuſcitari uiolenter. car.ccxvii.E.
Mūdus per ipm factus eſt cur dixerit euangeliſta. car.xli.F.
Munera a donantibus uerbis non extollenda. car.cxix.M.

Mundus odiens bonos uiros: & ab illis odio habendus. car.cxliiii.V.
Mundi intellectuales duo. car.cxliiii.X.
Mundus miseriæ non habet proprium principem. car.cxlv.Y.
Mutationes ſubito factæ in conceptu ſanctæ uirginis. car.xliii.P.
Multitudo maris & fortitudo gẽtiũ in Eſaia: qd ſibi uelint. car.lxix.F.
Multa paſſa ſum in ſomnis &c. car.clxxvii.Z.
Mulier non mater cur dixit dominus ieſus matrem alloquens de cruce. car.ccvii.S.
Multa corpora ſanctoꝝ ſurrexiſſe cum dño ieſu. car.ccxx.N.
Mutationẽ nullã fieri in deo: dum mutat creaturas. car.ccxlii.T.

N

Nazaret cur annũciationi ſit deputata. car.x.D.
Natiuitatis ieſu ſacrm̃ a quo & qũo diſcere oporteat. car.xxvii.V.
Naboth chriſtum prefiguraſſe. car.clxix.N.
Negatio quando rationem fundet. car.cix.P.
Neceſſitas non logica: uel methaphyſica/ſed moralis deum duxit ad hominem & ad mortem crucis. car.c.Z.
Nihil ſciri ab homine uere dictum a ſocrate. car.clxxxi.T.
Nouum teſtamẽtum initium habere in ioãne. car.xxix.A.
Nominum imponendoꝝ uariæ rationes. car.lvi.N.
Nominis decori habendam rationem. car.lxxxii.Y.
Nõ rapinã arbitratus eſt eſſe ſe æqualẽ deo declaratio. car.xciiii.Y.
Nouiſſimi diei ratio. car.cxxv.R.
Noctu cur ſcribat euangeliſta iudam receſſiſſe. car.cxxxii.I.
Non qũo mundus dat/ego do uobis: quid ſibi uelit. car.cxxxviii.N.
Nobis non licet interficere quemq̃ declaratio. car.clxxiii.D.
Non haberes in me poteſtatem: quid ſibi uelit. car.cxc.V.
Nouiſſime adducti duo falſi teſtes nõ dictũ ſine rõne. car.clxv.V.
Nubes cœli cum quibus ueniet dominus ieſus. car.clxvii.G.
Nube lucida cur dominus aſcendẽs excipiatur. car.ccxxiii.F.
Nullam pœnam eſſe omnino malam: ſed quamlibet habere rationem boni. car.clxxix.I.
Nullius hominis reſurectio domini ieſu reſurectioni eſt æquiparabilis. car.ccxvii.F.

O

Obumbrabit tibi: quid ſibi uelit. car.xxiii.K.
Obiectum: quid ſignificet. car.xxxi.I.
Obſcurationis in malis angelis & hoĩbus differẽtia. car.xxxiiii.A.

Obedientiæ condimentum. car.cxxxvi.C.
Obedientiæ fructus. car.cxxxvi.F.
Octo circũciſionis dierum ſpatium quomodo capiatur. car.lv.K.
Octonarium numerum deſignare iuſtitiam. car.lv.L.
Oceani motus per ſeptẽnarium. car.lxxvii.V.
Oliua miſericordiam: & iuſtitiæ ueritarem: palma uictoriam cur oſtendant. car.xci.H.
Olìueti mõtem cur dñs aſcenderit: ubi caperetur. car.cl.S.
Olìueti mõtẽ cur elegerit dñs: ut inde aſcẽderet in cœlum. car.ccxxii.A.
Omnia per ipſum facta ſunt: quid ſignificet. car.xxxvii.P.
Omnis qui acceperit gladium &c. quomodo uerum ſit. car.clvii.N.
Oĩs qui eſt ex ueritate audit uocem meam: quid ſibi uelit. car.clxxv.T.
Omnipotentia dei ad quæ ſit. car.xxv.X.
Operatione unica deum efficere & conſeruare. car.xl.Y.
Operoſitas pacem nutrit. car.cxl.Z.
Opera chriſti oſtendere illum eſſe deum. car.cxxxv.V.
Ordo trium terminorum quatuor primarum propoſitionum Ioannis contemplatione digniſſimus. car.xxxvii.H.
Orationis ratio ad ſolum deum in die paſſionis chriſti. car.xcix.Q.
Orationem domini ieſu in horto non ſecũdum ſenſum: ſed rationis motu eſſe formatam. car.cvi.Z.
Orationis dñi ieſu in horto conditio: quid ſibi uelit. car.cvii.D.
Oratio aſſidua & uera quæ ſit. car.cli.E.
Orõnẽ cur tertio replicauerit ieſus ſciẽs ſe nõ eſſe audiẽdũ. car.clii.K.
Orationem non obmittendam. car.clii.L.
Orando dñm ieſum non eſſe mentitum. car.clii.M.
Orationem chriſti non fuiſſe ineptam/uel ſtultam/q̃uis peteret nõ obtinenda/uel importuna. car.clii.N.
Orationem dñi ieſu in horto fuiſſe exauditam. car.clii.O.
Orationis ratio efficax ſemper. car.clii.P.
Oſanna qualis dictio ſit. car.xcv.F.

P

Pater meus operat᷑ uſq; modo qũo intelligatur. car.vii.R.
Pater nr̃ qui es in cœlis cur orare docẽs ieſus ſit præfatus. car.lxii.L.
Pater faciens opera: quis ſit intelligendus. car.cxxxiiii.S.
Pater ignoſce illis: quid ſibi uoluerit. car.cci.X.
Pater in manus tuas &c. nõ ſui ſed nr̃i gr̃a dixit dñs ieſus. car.ccxiii.R.
Patrem deum gignere filium deum: quid ſit. car.ccxxxiiii.K.

Pater in deo cur ſit tm̃ unus. car.ccxxxvi.P.
Paternitas ioſeph qualis fuerit. car.lxxxv.K.
Pacis diſtinctio. car.lxxxvii.V.
Pacẽ cum deo cur hoĩes obtinuerint & nõ dæmones. car.cxxxvii.H.
Pacem cur dñs ieſus relinquere ſe dixerit & donare. car.cxxxvii.K.
Pax chriſti qualis ſit/& quomodo detur. car.cxxxviii.M.
Pacẽ chriſti accipiẽtes cur turbari & formidare nõ debeãt. c.cxxxviii.O.
Pacem quæ maxime oppugnent. car.cxliii.Q.
Pax flagitioſa non durat. car.cxli.C.
Pacis fundamentum primum. car.cxliiii.R.
Pacem qbus reliquerit dñs ieſus: Quibus ue donauerit. car.cxxxviii.L.
Pacẽ quo iure melius q̃ mũdus relinq̃t & donet dñs ieſus. c.cxxxviii.P.
Paupertati bene morate conuenire mundiciam. car.lxxiii.E.
Partus an ſit ad uitã editus: ſeptẽ horæ a natiuitate mãifeſtãt.c.lxxviii.Z
Palmarum ſolẽnitatis ad preſentationem cõtinuatio. car.xci.K.
Paſſio chriſti unde incipiat ſecũdum rem. car.cii.G.
Paſſionem dominus ieſus ueriſſime noluit. car.cv.V.
Paſſionem quomodo dñs ieſus ſemper & oĩno uoluerit: & quomodo eandem aliquo modo noluerit. car.cvii.C.
Paſſionem chriſti ab oratione eius in horto incipere. car.cl.Y.
Paruuli baptizati profitentur contritionem. car.cxiii.M.
Panis uiniq; ſubſtantiam cur cum ſuo corpore permanere nõ faciat dominus in euchariſtiæ ſacramento: aut aliam immittat ſubſtantiam ad illa accidentia ſubſtentandum. car.cxx.T.
Panis intinctus Iudæ porrectus qualis fuerit. car.cxiii.D.
Patientiæ excellentia. car.cxliiii.S.
Patientia domini ieſu. car.clxxxviii.M.
Peccatores tenebre ſunt. car.xl.B.
Peccatores a deo audiri & illi cure eſſe. car.lx.C.
Peccata unde remittantur. car.cxxvi.C.
Peccata occulta bona intẽtione cõtegi poſſe/imo debere. car.clxxx.N.
Peccata non proprie eſſe infinita. car.xcix.R.
Pœne filii imaginate matrem dolore lacerant. car.cvii.F.
Pænitẽtiam a baptiſmo ſumere efficatiam. car.cxiii.N.
Penarum domini ieſu acerbitas. car.clxxi.V.
Percutere colaphis & alapis cedere: quid diſtet. car.clxx.R.
Perſeuerandum in ſtudio uirtutum. car.lxvii.A.
Perſonæ diuinæ penitus indiuiſe ſecũdum eſſe & operari operationem/

tamen extrinſecam ſeparatim poſſe terminare. car.ccxii.M.
Perſonæ diffinitio ſecũdum theologos antiquos & ſecũdum recẽtiores: Et per ſe completa diffinitio. car.ccxxxii.V.
Perſonæ creatæ & increatæ differentia. car.ccxxxii.Z.
Perſonarum tres gradus. car.ccxxxii.A.
Perſona poeticæ & oratoriæ diffinita. car.ccxxxi.K.
Perſona theologicæ unde ſumatur. car.ccxxxi.L.
Perſeitatis tertii modi ratio. car.ccxxxi.M.
Petri & reliquorum apoſtolorum exitus. car.ccxxiiii.L.
Petri nõ uerbo ſigillatim ſed ſigno dormitio rep̃hẽſa a dño ieſu.c.cli.C.
Perfidia uel inſania chriſtianorum inexcuſabilis. car.cxxv.S.
Phyſicam rationem non plene oſtendere duo corpora in eodem loco eſſe non poſſe. car.xlviii.L.
Pilatus ſecundo nititur liberare ieſum. car.clxxxiiii.I.
Pilati induſtria tertia pro abſoluẽdo a morte dñm ieſũ. car.clxxxviii.K.
Pilato ultimo interroganti cur ieſus non reſponderit. car.cxc.T.
Pilati induſtria quarta pro liberando ieſu. car.cxci.Z.
Pilati induſtria in optione proponenda. car.cxci.B.
Pilati ſecundus conatus ad liberandum dominum ieſum. car.cxcii.G.
Pilatus cur cruci ieſu titulum mutare noluerit. car.cxcvii.H.
Piſcis aſſi partem & fauum mellis cur dominus ieſus comederit aſcenſurus. car.ccxxii.B.
Plauſu populorum cur excipi uoluerit dominus ieſus car.xci.I.
Plorare coram deo quomodo debeamus. car.lxx.O.
Planctus & lamentationes in dolore unde proueniant. car.cviii.I.
Plebis natura. car.cxci.C.
Plangebant & lamentabantur:quid diſtet. car.cxciiii.V.
Planete quomodo aſcendant uel deſcendant. car.ccxxi.T.
Poſſedi hominem per deum expoſitio. car.lvi.O.
Poſtulandi ordinata ratio. car.cxlviii.N.
Poteſtas tenebrarum quæ ſit. car.clix.T.
Pontifices ſacerdotes duo ſimul.; car.clx.B.
Pontificum & phariſeorum hypocriſis. car.clxxii.Z.
Poſſum deſtruere templum dei quæ crimina cõplectatur. car.clxv.X.
Potus chriſto datus in cruce qũo noſtræ reparatiõi rñdeat. car.ccix.Z.
Pregnantes cur ſæpe doleant: & uarie agitentur. car.xlvii.H.
Preſentationis legalis diffinitio & declaratio. car.lxxx.M.
Preſentationis legalis ſumarium. car.lxxxi.P.

Preſentationis lex a moyſe quater repetita. car.lxxxi.R.
Preſentationis executio. car.lxxxvi.R.
Preſentationis lex. car.lxxx.N.
Preſentationis legalis declaratio. car.lxxxi.O.
Preſentiæ chriſti in æuchariſtia tota ratio. car.cxxiii.L.
Preſidentis reip.quæ ſint partes. car.cxl.A.
Preſidentium genera in ieſu captura cõmixta. car.clv.E.
Pretereũtes blaſſemãdo crucifixũ.d.q eẽnt/& qd ſit blaſſemare.cxcix.O
Principum ſacerdotum pluralitas unde ſit. car.clv.C.
Prima pilati uerba ad iudeos: qui chriſtũ pñtauerunt. car.clxxii.A.
Prima ratio qua pilatus uoluit liberare ieſum. car.clxxiii.E.
Proſternendo ſe Magi: quid ſibi loquanť. car.lxix.I.
Promiſſio ſymeoni facta: ſiue reſponſum ei datum. car.lxxxvi.O.
Prophetiã nõ neceſſitaſſe iudã: neq; ad eã ĩplẽdã ſe necaſſe.car.cxlviii.M.
Procubuiſſe ieſum in faciem ſuam: quid ſibi uelit. car.cli.A.
Prophetia de ꝑcio chriſti uenditi. car.clv.Z.
Prophetaꝝ uaticinia nõ dare cauſam paſſionis dñi ieſu. car.clviii.Q.
Prophetia de reſponſione chriſti date Annæ. car.clxi.H.
Prophetias non eſſe cauſam effectuum prophetatorum. car.ci.A.
Proceſſionis & miſſionis diuinæ differentia: Et quid æterna a temporanea diſtet. car.ccxli.P.
Prophetias nõ eſſe cauſam ꝓphetatorum/ſed ꝑconia. car.cxxix.S.
Prudentiam deo offerendam. car.lxxiiii.H.
Purificatiõis & pñtatiõis ad ſupiores ſolẽnitates cõtinuatio. c.lxxvi.M.
Publicani humilis oratio. car.lxxi.S.
Purgationis & pñtationis ſolẽnitas magna rõne inſtituta. car.lxxvi.N.
Purificationis diffinitio & eius declaratio. car.lxxvi.P.
Purgationis legem ſecundũ ſpũm a uiris eſſe ſeruandã. car.lxxx.K.
Puer ieſus cur dicatur dum preſentatur. car.lxxxiiii.I.
Purã rerũ ueritatẽ hoĩes aſſeq nõ poſſe dum ſunt in uia. car.clxxxi.S.

Q

Qualitates panis & uini/licet ſint extenſe in quantitate non bene ſubſtentantur ab illa in æuchariſtia. car.cxxi.Y.
Quatragita p horas cur mortuis annũerari uoluerit dñs ieſus.ccxviii.I.
Quadragitæ horæ reſurectõis cur de tribus diebus accipiãt. c.ccxviii.L.
Quẽ queritis cur dixerit dñs ieſus cape uolẽtibus illum. car.clvi.K.
Quæ ſit miſſionis ratio. car.ccxxviii.R.
Qui uenit in nomine dñi dicẽtes turbe: qd ſibi uelint. car.xcvi.I.

BB iii

Q ui accipit ſiquem miſſero dicens dominus: qd intẽdat. car.cxxix.V.
Q uia de mundo non eſtis: quid ſibi uelit. car.cxliiii.T.
Q uid me interrogas: quid ſibi uelit. car.clxi.G.
Q uid gloriaris in malitia/ad litteram declaratum de iniquitate iudeorum contra dominum Ieſum. car.clxxiiii.G.
Q uid feciſti cur quærat pilatus a domino Ieſu. car.clxxv.K.
Q uid faciã de ieſu quaſi per ironiã ſnia abſolutoria eſt. car.cxci.D.
Q uieſce in terra &c.dictũ Iſaac cõpletũ in chriſti pſona. car.ccvii.P.
Q uis miſſus eſt. car.ccxxviii.R.
Q uomodo fiet iſtud. car.xxii.C.
Q uod factum eſt in ipſo uita erat: quid ſibi uelit. car.xxxix.V.
Q uod facis fac citius: ad quid dixerit dominus ieſus. car.cxxxi.F.

R

Reges & pontifices potius ſeruire q̃ imperare. car.iiii.F.
Requieuit deus die ſeptimo/quomodo intelligatur. car.vii.Q .
Regnabit in domo iacob in æternum. car.xxi.V.
Regni eius non erit finis. car.xxi.X.
Regnũ chriſti eſſe æternũ aliud ſignificare q̃ id nõ hr̃e finẽ. car.xxii.A.
Remediorum humanæ ſalutis ordo. car.li.S.
Regis meſſie uirtutes. car.lxiiii.P.
Religionem filiis a parentibus non eſſe prohibendam. car.lxxxii.X.
Rñſum accepiſſe a ſpiritu ſancto ſymeonẽ: qd ſibi uelit. car.lxxxiiii.E.
Reparationem hominis inde incipere unde ruina. car.cxii.C.
Redẽptionẽ hoĩs cur per ſe nõ per creaturã deus opatus ſit. car.c.Y.
Rubus figurãs æuchariſtiã ſcd̃m rõnẽ partiũ illã ĩtegrãtiũ. c.cxxviii.O.
Recubitus ioãnis ſuper pectus ieſu qualis ſit accipiẽdus. car.cxxx.B.
Remedium contra tentationes. car cxlv.A.
Regnum meum non eſt de hoc mundo/cui interrogationi pilati ſatiſfaciat. car.clxxv.L.
Redemptoris noſtri liberalitas. car.cxcvii.K.
Remiſſio iniuriæ blaſſemantibus dñm ieſum crucifixum. car.cci.Z.
Remiſſio iniuriæ pontificibus ſcribis & phariſeis. car.cci.A.
Rempub.optimatum & popularium/quomodo unum caput habere conueniat. car.cxl.Y.
Reſpexiſſe deũ humilitatẽ Mariæ maxime iuxta crucẽ ſtãtis. car.ccvi.B.
Reſurectio: quid ſignificet. car.ccxiiii.T.
Reſurectionis hominis diffinitio & mortis ratio. car.ccxv.V.
Reſurgere proprie/nec corpus hominis/nec aĩa dicitur. car.ccxv.X.

Reſurectionis fundamentum. car.ccxvi.Z.
Reſurectionem mortuorum/quæ perſuadeant. car.ccxvi.A.
Reſtituta per reſurectionem domini ieſu. car.ccxvii.C.
Reſurectionem dñi Ieſu ſeriem non habere ſuccedentẽ. car.ccxviii.G.
Reliquias piſcis & faui/ad quid dominus Ieſus aſcenſurus dederit ſuis. car.ccxxii.C.
Repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto expoſitio. car.ccxxvii.Q.
Repleti quibus ſint apoſtoli ſpiritu ſancto replente. car.ccxxx.I.
Requiri quatuor ad rationem perſonæ. car.ccxxxii.T.

S

Sancti angeli quomodo creatorem ſuum intelligunt ab initio per ſpeciem concreatam. car.xxxii.V.
Sanguine puro de uirginis corpore ad loca generationis deſcẽdente Ieſu corpus cur formari decuerit. car.xlvii.F.
Salutare dei: quid ſibi uelit. car.lxxxviii.A.
Salutem cur expectarent turbæ a domino ieſu. car.xcvi.K.
Satiſfactionis ius/unde conſurgat. car.c.S.
Salus proximorum proprie utilitati anteponenda. car.cxv.S.
Sacramenta eccleſiæ in ultima cœna a chriſto inſtituta: quid ante eius mortem operarentur. car.cxvii.C.
Sacramentum tantum ſumere: quid ſit. car.cxxv.X.
Sumere rem & non ſacramentum: quid ſit. car.cxxv.Y.
Sacr̃a eccleſiæ a uulnere lateris chriſti efficatiã nõ accipere. car.ccx.G.
Sanctam mariã interfuiſſe cum apoſtolis aſcẽſioni dñi. car.ccxxiiii.G.
Saluum me fac domine ad litteram expoſitum pro accuſatoribus & iudicibus domini Ieſu. car.clxxxvi.F.
Sanguis eius ſuper nos/reſpõſio fuit ſecũdum legem. car.cxcii.M.
Sathanam ingreſſum Iudam: quid ſibi uelit. car.cxxxi.E.
Sciebant dæmonia illum eſſe chriſtũ quo ſenſu dictũ ſit. car.xcvi.O.
Scandali diffinitio: & quid ſit ſcandalizari. car.cxlvi.C.
Scientia de quibus ſit. car.clxxxii.B.
Sciẽtiæ hoĩum apud Ariſtotilem magis opinatæ q̃ ſcitæ. car.clxxxiii.C.
Scientiam a ſolo deo aſſequi poſſe. car.clxxxiii.D.
Scala Iacob crux chriſti eſt. car.ccvii.Q.
Sciens quia oĩa dedit ei pater in manus/qua rõne dictũ ſit. car.cxii.D.
Sciens quia a deo exiuit & ad deum uadit: quid ſibi uelit. car.cxii.E.
Secundum uerbum tuum: quid ſibi uoluerit. car.xxvi.B.
Scdm uerbũ tuum: qd ſibi uoluerit ſymeon qñ hæc dixit. car.lxxxvii.T.

Senectutis bonę fructus. car.lxxxv.N.
Sedete hic/octo tm̄ apoſtolis dictum/& quibus. car.cl.X.
Sermo dei in quo firmandi ſunt homines. car.cxlix.O.
Seniores in chriſti paſſione ab euãgeliſtis noı̄ati qui ſint. car.clv.D.
Senſus qui decipitur/& quomodo. car.clxxx.Q.
Semen per ſeptem horas firmatum in utero ſuſcipientis fœmine quomodo formari incipiat. car.lxxviii.Y.
Septẽnarii numeri admiranda ratio. car.lxxvii.Q.
Sequebantur autem alii duo/nequã/quomodo ſit ſcribendum & legendum. car.cxcv.B.
Secte doctorum hebreorum. car.clxi.D.
Sententia iudeorum de ieſu qualis fuerit. car.clxvii.K.
Sententia Herodis remiſſoria. car.clxxxvi.E.
Sententia Pilati cõtra Ieſum magis pmiſſiua q̃ diffinitiua. car.cxciii.N.
Seruos eſſe omnes homines domini noſtri ieſu chriſti. car.cxvi.V.
Sine ipſo factum eſt nihil/ad quid dixerit euãgeliſta. car.xxxviii.Q.
Signum non neceſſario indicat ſignatum/niſi ſit cauſa uel effectus eius. car.lxi.G.
Sindereſis ratio. car.lxxiii.F.
Sindereſis officium. car.clxxvi.V.
Si diligeretis me gauderetis utiq̧/quare dixerit ieſus. car.cxxxviii.V.
Signum cur iudas dederit. car.clv.Y.
Si ergo me queritis: quid ſibi uelit. car.clvii.M.
Si male locutus ſum: quid ſibi uelit. car.clxii.K.
Si non eſſet hic malefactor: quid ſibi uelit. car.clxxii.B.
Si hunc dimittis impudenter dictum. car cxcii.F.
Symeonis atteſtantis conditionem. car.lxxxii.Z.
Symeon cyreneus cur ſuffectus ſit ad crucẽ portãdã poſt ieſũ.c.cxciiii.S
Si inuiridi hoc faciunt: quid ſibi uelit. car.cxcv.A.
Si rex iſrael eſt: quid ſibi uoluerit. car.cxcix.R.
Si filius dei es a latrone ironice dictum. car.ccii.G.
Similitudo ſpiritualis ſiue ſpecies intelligibilis: quid ſit: & quibus/& ad quid formetur. car.xxxi.K.
Singulare mariæ priuilegium fuit ſtare iuxta crucem mente conſtanti. car.ccvi.C.
Sitis dn̄i ieſu acerbitas: & cur dolores ſitim exaſperent. car.ccix.A.
Solis motus per ſeptẽnarium. car.lxxvii.T.
Spiritum primo & maxime generare non corpus. car.xxii.E.

Spiritus triplex ad inuicem ordo ſcdm cõtinẽs & cõtẽtũ. car.ccxxiii.F.
Spiritus ſanctus ſuperueniet in te. car.xxiii.G.
Spũm ultra ſeptem horas cõtineri nõ poſſe ſalua uita. car.lxxviii.D.
Spiritus ſanctus quomodo ſit in homine. car.lxxxiii.D.
Spiritus in quo ſymeon uenit in templum. car.lxxxvi.Q.
Spiritus quidem promptus eſt: quid ſibi uelit. car.cli.F.
Spiritus ſancti miſſio cur per tres dies celebretur. car.ccxxvii.P.
Spiritus ſanctus cur non uno ſimplici nomine nominetur ſicut aliæ duæ perſonæ diuinæ. car.ccxxviii.S.
Spũs ſanctus cur noĩet̃ tertia in ſumma trinitate pſona. car.ccxxviii.T.
ſpiritus tantum cur tertia diuina perſona nõ dicatur. car.ccxxviii.X.
ſpiritus uitalis ratio. car.ccxxviii.Y.
ſpiritus naturalis ratio. car.ccxxix.Z.
ſpiritus naturalis diuerſitas ſecũdum etatem/unde ſit. car.ccxxix.A.
ſpiritus animalis ratio. car.ccxxix.B.
ſpiritus animatorum ratio. car.ccxxix.C.
ſpiritus ſancti perfectio. car.ccxxix.E.
ſpũs naturalis: uitalis: & animalis: locus & opationes. car.ccxxix.F.
ſpiritus ſancti diffinitio. car.ccxxxv.N.
ſpiritus ſanctus unde ſit unicus. car.cxxxvi.R.
ſpũm ſanctum procedere a filio: ipſo filio atteſtãte pbat̃. car.ccxl.K.
ſpiritum ſanctum a filio procedere probationes humanitus adinuentæ. car.ccxl.M.
ſpiritum ſanctum a patre & filio æque procedere. car.ccxli.N.
ſpiritus ſancti completa & explanata diffinitio. car.ccxli.O.
ſpũs ſancti in colũbe ſpecie cur primo ſit uiſibiliter miſſus. car.ccxliiii.B.
ſpũs ſanctus cur in ſpecie flatus ſecũdo ſit miſſus & datus. car.ccxlv.C.
ſpũs ſcũs in ſpecie ignis cur tertia uiſibili miſſione datus ſit. c.ccxlv.D.
ſpeciem concreatam angelis perfectius deum oſtendere/q̃ noſtram nobis. car.xxxiii.X.
ſpeciem dei qualem habuit Adam ſibi cõcreatam/& qualis poſt lapſum euaſerit: qualem item habeamus hic. car.xxxiii.Z.
ſpes duplex. car.lxxxiii.C.
ſpeculum optimum in aduerſa fortuna. car.ci.C.
ſpe retributionis: aut timore pœne qũo obedire liceat. car.cxxxvi.D.
ſpineæ coronæ & ſceptra arũdinea dñi Ieſu myſterium. car.clxxxviii.P.
ſputis cur iudei impeterent ſaluatorem. car.clxviii.L.
ſpatium quo chriſtus ſtetit mortuus. car.ccxviii.H.

Stella a magis uiſa qualis fuerit. car.lx.A.
Stellarum beneficio ſaluatorem incarnari non potuiſſe. car.lxi.F.
Stellã a magis uiſam non fuiſſe ſignum neceſſarium oſtendens chri-
ſti natiuitatem. car.lxi.H.
Stella a magis uiſa regis natiuitatem indicare nequiuit. car.lxii.I.
Stelle bñficio nõ didiciſſe magos ubi eſſet rex adorãdus. car.lxiii.M.
Stellam ſtare ſupra locum ubi erat puer. car.lxvii.B.
Sterilem & confectam ſenio concipere uiri uirtute difficilius eſt q̃ uirgi-
nem concipere dei uirtute. car.xxiiii.R.
Stans maria iuxta crucem quæ cogitaret. car.ccv.V.
Stabat iuxta crucem &c.quid ſibi uelit. car.cx.R.
Sternebant ramos in uiarum margine. car.xcv.D.
Superiores angelorum ordines eſſe inferioribus p̃ſtãtiores. car.v.H.
Subtilitatis dos in corpore glorioſo:quid operetur. car.xlviii.K.
Sudor chriſti orantis quomodo ſanguineo colore tinctus ſit.car.ciii.M.
Surgat a cœna qua ratione ieſus. car.cxiii.F.
Subſtentari multa & non tangere ſubſtentantem. car.cxxi.X.
Sumendi æuchariſtiam diſpar ratio. car.cxxv.V.
Subtilitas glorioſi corporis qualis ſit. car.cxxii.H.
Sub lunaria oĩa non plene ſciri poſſe creata uirtute. car.clxxxii.X.
Suſceperunt eum ut fuerat prophetatum. car.cxciiii.R.
ſuſcepit iſrael puerum ſuum in cruce pendentem. car.ccvi.I.
ſuper uniuerſam terrã tenebras factas paſſionis tẽpore. car.ccxi.I.
ſuppoſitum & per ſe unũ tertio perſeitatis modo apud theologos chri-
ſtianos idem ſignificat. car.ccxxxi.P.
ſuppoſitum & perſonam non eſſe penitus idem. car.ccxxxi.Q.
ſuſpirium/unde proueniat. car.ccxxxv.M.
ſubſtãtia ſecũda non habet perſeitatem tertii modi. car.ccxxxi.O.

T

Tacebat ieſus nec refellebat teſtes conſultiſſime. car.clxv.Z.
Tenebre opient terrã:Et caligo populos:q̃d ſibi uelit. car.lxviii.E.
Tentationi quid obiiciendum. car.lxxiiii.R.
Teſtimonio quæ ſint requiſita Epilogus. car.lxxxiiii.G.
Teſtamenti domini diſtributio. car.cxxviii.R.
Ter negaturũ petrũ cur dixerit ieſus:cũ tñ negauerit quater. c.cxxxiii.P.
Tenete & ducite caute/cur dixerit iudas. car.clv.A.
Templum ab herode ædificatum. car.ccxii.O.
Tẽporaneam & æternã miſſionẽ eſſe penitus unam. car.ccxli.Q.

Theſauri hominum qui ſint/& quæ arcule:cur aperiendi. car.lxxi.Q.
Timor duplex. car.lxxxiii.B.
Titulum ſuper crucem ieſu cur poſuerit pilatus. car.cxcvi.E.ii.
Tituli crucis ſupplementum. car.cxcvii.G.
Tituli crucis domini ieſu ueritas. car.cxcvii.I.
Timere deum quam ſit utile. car.ccii.H.
Tolle filiũ tuũ &c.dictũ Abraæ cõplet᷑ in dño crucifixo. car.ccvii.N.
Tranſitus chriſti amplitudo. car.cxii.Z.
Tres dies cur reſurectioni domini ieſu celebrandæ eccleſia dedicauerit. car.ccxiiii.S.
Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra expoſitio. car.cxliiii.Y.
Tres mundi ab antiquis figurati. car.ccxliiii.Z.
Tres termini in tribus primis propoſitionibus ioannis:Tres diuinas perſonas manifeſtant. car.xxxvi.M.
Triſtitia tres habet radices. car.ciiii.O.
Triſtitiæ ieſus unde ſit penitus expers:& unde triſtis eſſe potuerit uſq; ad mortem. car.cv.Y.
Triſtitia & dolor ſanctæ mariæ qualis fuerit. car.cx.S.
Trina petri negatio quomodo ſe habeat. car.cxxxii.M.
Trine negationis petri uarietas. car.cxxxiii.O.
Triſtitia quomodo ſomnum adducat. car.clii.G.
Triſtitia quæ parit uigiliam. car.clii.H.
Tribus diebus aliud ſignificare q̃ tres dies. car.ccxix.M.
Trium perſonarum diuinarũ nominis ratio. car.ccxxxiii.D.
Tronus tuus &c.quo ſenſu dictum ſit. car.iii.C.
Turbatam eſſe mariam ſalua uirtute:imo per uirtutem. car.xix.L.
Turbatio mariæ qualis fuerit. car.xix.M.
Turturis oblati lege purgationis ratio. car.lxxix.H.
Turturem/colũbum/& agnum pro matre offerri dum purgatur:non pro filio dum offertur. car.lxxxi.V.
Turbatio ieſu qualis ſit. car.cxxx.X.
Tuam ipſius aĩam pertrãſibit gladius:quid ſibi uelit. car.cx.T.
Tui erant:quid ſibi uelit. car.cxlviii.K.
Tu es rex iudeorum/cur pilatus potiſſime interroget. car.clxxiiii.F.
Tu es rex iudeorum:quid ſibi uelit. car.clxxiiii.H.
Tunicã incõſutilẽ dñi cur carnifices non diuiſerint. car.cxcviii.N.
Turbarum chriſtum comitantium diſtinctio. car.xcvi.L.

V

Vado ad patrem/qa maior me eſt: quid ſibi uelit. car.cxxxviii.T.
Vallis ſyloe: & uallis ioſaphat: quæ preſagiant. car.xcii.R.
Verbum quid ſit ſtrictim declaratur. car.xxv.V.
Verbum inter omnia animalia habet ſolus homo. car.xxx.D.
Verbum angeli unde ſit perfectius uerbo hominis. car.xxx.E.
Verbũ dei unde ſit pfectiſſimũ/ſemp idẽ/& oĩno inuariabile. car.xxx.F.
Verbi humani diffinitio: & eius declaratio. car.xxx.G.
Verbi humani cauſæ ſecũdum quatuor cauſaꝝ genera. car.xxxi.L.
Verbum de ueritatibus catholicis fide acquiſitum cur falſum
eſſe non poſſit. car.xxxi.O.
Verbo bono formando quæ ſint opportuna. car.xxxii.S.
Verbum ſanctorum angelorum unde ſit noſtro perfectius. car.xxxii.T.
Verba quæ habent ſancti angeli & quot. car.xxxiiii.A.
Verbum in Dæmone poſſe duplicari/in homine eſſe unicum
in hac uita. car.xxxv.C.
Verbi dei perfectiones qbus angeloꝝ & hoĩum uerbũ caret. car.xxxv.F.
Verbum dei ſemper eſſe productum & ſemper ꝑduci. car.xxxv.G.
Verbum hominis non eſſe filium hominis/neq; uerbum ange-
li filius angeli. car.xxxv.H.
Verbum dei quomodo ſit in deo & apud deum. car.xxxvi.I.
Verbum caro factum eſt expoſitio. car.xliii.Q.
Verbum caro potius q̃ homo factum eſt multis de cauſis dixit
Euangeliſta. car.xliii.R.
Verbum caro quomodo ſit factum. car.xliiii.S.
Verbi perſonæ & naturæ hominis unio/qũo ſe habeat. car.xlv.T.
Verbum ſemper a deo eſſe genitum: & ſemper gigni. car.xlvi.Z.
Verbum dei unicũ eſſe neceſſario: neq; poſſe multiplicari. car xlvi.A.
Vegetabilia & ſenſibilia non ſunt perſona. car.ccxxxi.R.
Velum templi: quid ſit. car.ccxii.P.
Veli templi ſciſſio: quid indicauerit. car.ccxiii.Q.
Ventus unde dictus ſit ſpiritus. car.ccxxx.H.
Venit princeps mundi huius de quo dictum ſit. car.cxxxix.X.
Velauerunt faciem eius/quomodo intelligi debeat. car.clxx.P.
Veſtimenta ſuper Aſinam poni/& Chriſtum ſuper Aſinum uehi:
quid ſibi uelit. car.xciii.X.
Veſtimenta a turbis ſtrata in uia quomodo fuerint. car.xcv.C.
Veſtiméta & ramos in uia ſternere turbas: quid ſibi uelit. car.xcv.E.
Veſtimenta quæ depoſuit Ieſus loturus diſcipuloꝝ pedes. car.cxiii.H.

Veſtimēta cur ſciderit Cayphas audita rñſione Ieſu. car.clxvii.I.
Veſte alba cur Herodes Ieſum induerit. car.clxxxvi.D.
Verſutia miniſtri qui alapa pcuſſit dñm ieſum Annæ rñdētē.car.clxii.I.
Veritatis amplitudo. car.clxxvii.A.
Veritatem aſſequendi uia. car.clxxvii.B.
Veritas uegetabilium. car.clxxviii.C.
Veritas ſenſibilium. car.clxxviii.D.
Veritas rationalium/& primo angelorum. car.clxxviii.E.
Veritas & falſitas hominum. car.clxxix.K.
Veritas in cognoſcente/quomodo ſe habeat. car.clxxx.P.
Veritas integra ſolus deus eſt:& in ſolo deo. car.clxxxiiii.G.
Veritatis integre diffinitio. car.clxxxiiii.H.
Vexatores dñi ieſu poſt ſecūdum examen qui fuerint. car.clxx.O.
Vidimus gloriam eius/quare ſcripſerit ioānes. car.xxviii.Y.
Videntes filii dei &c.expoſitio. car.l.T.
Videntibus illis eleuatus eſt:expoſitio. car.ccxx.O.
Vigilate & orate:ut nōītretis in tētationē:qd ſibi uelint. car.cli.D.
Violentia ſecunda radix inuoluntarii. car.xcii.O.
Virginitas cur in Maria primo cœperit cōmendari. car.x.E.
Virginitatis Mariæ excellētia ſup matronaꝶ affectū q̄uis honeſtū.c.xi.F.
Virginitatē quæ rōnes uideant̄ oſtēdere nō eſſe uirtutem. car.xi.G.
Virginitas unde habeat uirtutis rationem. car.xii.H.
Virginitas unde ſit irrecuperabilis creata uirtute. car.xii.K.
Virginitatem a ſolo deo poſſe reſtitui. car.xii.L.
Virginitatis utilitates. car.xiii.M.
Virginitatē Mariæ coniugium oſtendit excellētiſſimam. car.xiiii.Q.
Virginitatē cur cōcipiētes amiſiſſe ea corpis parte oporteat. car.xlvii.D.
Virgo Maria qūo in cōceptu uirgo neceſſario pmanſerit. car.xlvii.E.
Virginitatis clauſtra xp̄s naſcēdo in mr̄e uiolare nō potuit. car.xlix.Q.
Virginis Mariæ urbana gratitudo Magis oſtēſa. car.lxxiii.C.
Virginem matrem plus dediſſe filio q̄ parentes ambo filiis do-
nare poſſint. car.cxvii.D.
Virginē matrē cū ſuo filio ultimā cœnā legalē cœnauiſſe. car.cxvii.E.
Virtuoſus uirtutis materiam ſibi non facit. car.xii.I.
Virtutes heroicæ perfecte ſunt. car.xiii.O.
Virtus altiſſimi obūbrabit tibi:declaratio eſt antecedētium. car.xxiii.I.
Virtus per gratiam p̄ſtita operatur iuxta naturæ metas. car.xxv.S.
Virtute & māſuetudine acqrēda a xp̄o regna mūdi:nō armis. c.lxxii.B.

Virum non cognoſco. car.xxii.D.
Vinctum unum cur dimitterent iudei in paſcha. car.cxci.Y.
Vinctum inſignem cur de barraba dixerit euangeliſta. car.cxci.A.
Vitam habent multa: Deus ſolus uita eſt. car.xxxviii.R.
Vita erat lux hoīum: & lux in tenebris lucet: quid ſibi uelit. car.xl.A.
Vita erat lux hominum. car.xl.C.
Vmbra mortis non morte detentas patriarchaꝝ animas. car.lvii.S.
Vnde fiat in hominis mente deceptio. car.xxxi.N.
Vnicum uerbum in quatuor primis propoſitionibus euangelii Ioannis. car.xxxvi.L.
Vnā creaturā ſimul eſſe in diuerſis locis: & differēter in multis. c.cxxi.B.
Vniuerſam cohortem cur congregauerint milites uerberato domino ieſu. car.clxxxviii.N.
Vnitatis eccleſiæ in uno capite ratio. car.ccxxxvi.X.
Vocabit' filius dei declarat qđ dixit filius altiſſimi uocabit'. c.xxiiii.O.
Vocales littere a natura ſeptem. car.lxxviii.A.
Volendi & nolendi modi. car.ciiii.P.
Voluntates in domino ieſu duæ. car.cv.X.
Voluntas increata triſtari nequit. car.cvi.A.
Voluntatis portio ſuperior: & inferior qūo ſumatur. car.cvi.B.
Voluntatis iniquæ peſſima conditio. car.clxv.T.
Volita ſi contriſtant: lamentum tñ non adducunt. car.cix.O.
Vt ſiſterent eum domino: quid ſibi uelit. car.lxxx.Q.
Vt non traderer iudeis cur dixit dominus ieſus. car.clxxv.M.
Vuluæ nomen non obſcæna ſonare. car.lxxxi.S.
Vuluam/quid uere aperiat. car.lxxxi.T.
Vſq; ad mortem: quid ſibi uelit dicens dominus ieſus. car.cvii.E.
Vxor pilati: ſimilis Euæ: Pilatus ſimilis Adæ. car.clxxvi.X.
Vxor pilati: quid ſit in ſomniis paſſa. car.clxxvi.Y.

Finis.

Erratoꝝ correctio quæ pars hoꝝ uoluminū habet.

¶In numero chartarū hi ſunt errores. pro.lxxxix.habetur. lxxxiiii.pro xcvii.habetur.xvii.pro.xcviii.habetur nihil.pro.cvi. habet'.cix. pro.cxl. cxli.cxlii.habetur cl.cli.clii pro.clxiii.habetur.clxvii.

¶In codicis ſcriptura hi ſunt errores.charta.xxii.ſemipagina prima.linea.xix.finem uero carentiam amplitudinis pro finis uero carentiā amplitudinem.Charta.xxvii.ſemipagina ſecūda/linea.xxxiii.maloꝝ hære-

ſum pro malarum. Char. xxviii. ſemipagina prima linea. xii. edixerit pro ediſſerit. charta. xxxi. ſemipagina ſecunda. linea. xxvii. notiæ pro notitiæ. char. xxxvi. ſemipagina ſecunda. linea. xvii. orõnis partes pro parte. char. xxxix. ſemipagina prima. linea. viii. artificium pro artificũ. & linea. xxix. efficiente pro efficientem. char. xlvii. ſemipagina prima. linea. xiii. nauitatem pro natiuitatem. char. lii. ſemipagina ſecũda. linea. xiiii. iraſcibili pro iraſcibilis. char. lv. ſemipagina ſecunda. linea. xii. illuſiſſe ꝑ illuxiſſe. char. lvi. ſemipagina ſecũda. linea penulti. apparuit pro aperuit. char. lxi. ſemipagina ſecũda. linea penulti. dicit pro didicit. char. lxiii. ſemipagina prima. linea. xxi. indiciis pro indicis. char. lxiiii. ſemipagina prima. linea. vi. munerimus pro muneribus. char. lxv. ſemipagina prima. linea. xxix. obſomniorum pro obſoniorũ/ & proſonetam pro proxenetã. char. lxxviii. ſemipagina prima. linea penultima. fidem pro finem. char. lxxxiii. ſemipagina ſecũda. linea. xxxi. cradamus pro credamus. char. lxxxviii. ſemipagina prima. linea. vi. libertatis pro liberalitatis. charta. xc. ſemipagina prima. linea. xvi. blebis pro plebis. char. xci. ſemipagina pría. linea. xxiii. phariſaicam declinare pro phariſaicam declinaret. & linea. xxxiii. ab originarum pro ab originum. char. xcix. ſemipagina ſecũda. linea ultima in hac dictione neceſſitate tranſpoſite ſunt litteræ. char. cv. ſemipagina ſecunda linea. xx. latis pro ſatis. char. cxxvii. ſemipagina ſecunda. linea. xxxvi. manus pro munus. char. cxxix. ſemipagina prima. linea. xiiii. idẽ pro diem. char. cxli. ſemipagina prima. linea. xiii. lingua putrida ſeipſis fraceſcunt/ pro ligna putrida ſeipſis flacceſcunt. char. cxlvi. ſemipagina prima. linea xxxiiii. interficendo pro interficiendo. char. clv. ſemipagina ſecunda. linea. xvi. domini pro dominii. char. clvi. ſemipagina ſecunda. linea. xiiii. dextrera pro dextera. char. clvii. ſemipagina prima. linea. iii. minturnio pro minturnis. char. clviii. ſemipagina prima. linea. xi. rogarem pro rogare. char. clxxxi. ſemipagina prima. linea. xxxvii. ſbæ pro ſubſtantiæ. char. cxc. ſemipagina prima. linea ṗma. licoſtratos pro lithoſtrotos. char. cxcv. ſemipagina ſecunda. linea ultima. dhærebat pro adhærebat. char. cc. ſemipagina ſecunda. linea. vii. fides pro fide. char. ccii. ſemipagina ſecũda. linea. iii. blaſſemat pro blaſſemabat. char. ccxv. ſemipagina ſecũda. linea xviii. cor re pro corpore. char. ccix. ſemipagina prima. linea. xxvii. do ut lorem pro dolorẽ. & linea. xxx. ultima pœna pro ut ultima pœna. char. ccxxi. ſemipagina prima. linea. iii. a cœlis pro cœlis ſine a ꝑpoſitione.

Fano, 1507

SPECIAL 84-B
11239
BT
300
V67
1507